

Міністерство освіти і науки України

**Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва
і бізнесу Тернопільського національного економічного
університету**

Чортківське управління ГУ ДПС у Тернопільській області

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

**Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції**

«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»

14–15 листопада 2019 р.

**Чортків
ТНЕУ
2019**

Організаційний комітет конференції:

Кульчицька Н. Є., канд. екон. наук, доцент, директор Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету – Голова організаційного комітету;

Дерманська Л. В., канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету;

Цвігун Р. І., начальник Чортківського управління ГУ ДПС в Тернопільській області;

Левандівський О. Т., канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Теоретичні та практичні аспекти стійкого розвитку економіки України : Зб. наук. праць за матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф., (м. Чортків, 14–15 лист. 2019 р.). – Чортків, ТНЕУ, 2019. – 358 с.

***Рекомендовано до друку вченою радою
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
(протокол № 4 від 12.11.2019 року)***

У збірнику наукових праць представлено матеріали доповідей Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти стійкого розвитку економіки України». Матеріали Конференції носять як практичний, так і теоретичний характер та можуть бути корисними для широкої наукової громадськості, керівників підприємств і організацій, працівників органів державного управління, викладачів закладів вищої освіти, слухачів, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст і орфографію матеріалів, додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імен та назв несуть відповідальність автори матеріалів. При використанні матеріалів Конференції посилання на авторів і видання є обов'язковими.

ЗМІСТ

Секція 1

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Антонюк О. В. ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	15
Білик І. В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	16
Векляк В. БЮДЖЕТИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД: ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ	18
Гаврецька І. І. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	20
Глибишина Н. О. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	21
Глова Н. Ю. КОНТРАБАНДА, ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	23
Горощук Н. І. МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	25
Гоцук М. І. ЗАСТРАХОВАНЕ ЖИТТЯ ТА БЕЗБІДНА СТАРІСТЬ	26
Громова В. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ	28
Гулька О. М. ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ	29
Гусак М. М. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА	31
Давидовська Т. Г. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	32
Дембіцька А. С. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ	34
Домашич Д. П. УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	36
Дрозд В. С. МИТНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	37
Дубковецький В. В. МИТНІ РИЗИКИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ	39
Дутка В. П. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЮ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	40
Іщук Я. Ю. РОЗВИТОК ФАКТОРИНГУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	42

Євпат А. С. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У СІЛЬСЬКОГОС ПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ.....	44
Камінський В. В. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	46
Кардинал Н.Б. ЕЛЕМЕНТИ ОЦІНКИ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ	47
Кастранець Н.Б. МИТО ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	49
Кізяк Н. М. СУЧАСНІ ГРОШІ ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ	51
Киричата М. П. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	52
Коваленко Т. Е. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ	53
Ковбас Ю. ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	55
Кожидло І. ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ АГРАРІЇВ	56
Козак В. О. МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	57
Козак О. І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МИТНОГО ТАРИФУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА	60
Корзунов А. В. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ	62
Костенко В. Г. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТУВАННЯМ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ УКРАЇНИ	63
Крамаренко А. О. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	64
Криницький М.В. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РІВНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	65
Кузбит І. І. ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	68
Курган Л. П. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ	69
Леськів А.І. ЗАГАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	71

Лесюк С. М. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	74
Лисокобилка І. О. ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	76
Манукян А. Г. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	77
Мартинюк В. Я. МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО РИНКУ	78
Месаксуді О. О. АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗАПОБІГАННЮ ТА ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	80
Мисак М. Р. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ	82
Миськів М. Г. 11 КРОКІВ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	83
Михайлич Т. В. ОЦІНКА ПРОБЛЕМ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	85
Мумряк С. І. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНІЙ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	87
Нецькар Х. М. ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	89
Оконський І. М. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ ВІТЧИЗНЯНИМИ БАНКАМИ	90
Останіна Н. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО РЕЖИМУ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ	92
Остапенко А. О. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ	94
Остапів А. Р. РОЛЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	95
Парфенюк Р. В. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ	97
Пачків Н. В. КРИПТОВАЛЮТА – ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ	98
Петренко Т. С. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ	100
Петрик Ю. М. ІНТЕРНЕТ – БАНКІНГ В УКРАЇНІ	102
Поливкан А. В. МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	103
Попадючок І. В. МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	104

Пуляк І. В. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ.....	106
Радзібаба В. В. БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ У МИТНІЙ СПРАВІ	108
Рибак М. Б. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	110
Роцинський М. М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	112
Садовський Т. І. ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ МИТНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	113
Самбірська О. Р. АНАЛІЗ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	115
Сов'як Т.В. ПОНЯТТЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ, ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ШЛЯХИ ВИЗНАЧЕННЯ.....	117
Стецюк О. О. ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З БАНКАМИ.....	118
Столяр Р. В. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	120
Строценъ В. І. МИТНА ПОЛІТИКА В КОНЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	122
Тимків І. М. BANCASSURANCE – НОВИЙ КРОК ДО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	123
Уляк К. Р. БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	125
Федоренко Н. С. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ВИДИ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ	126
Фелісеєв В. А. АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	127
Харченко Л. В. ФОРМИ КОШТОРИСНОГО ФІНАНСУВАННЯ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ	129
Хім'як А. С. СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА ФУНКЦІОНУВАННЯ НА ПЕРСПЕКТИВУ	130
Чуль І. В. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС.....	132
Шипунов О. Д. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	134

Щербей Р. В. АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	136
Яценюк Г. ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	137

Секція 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Афіміна Є. М. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО КОМПЛЕКСУ	139
Бабій І. А. ЄДИНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ФОРМАТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	141
Вакулюк С. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВАЛОРИЗАЦІЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ	142
Верещук Н. М. ОБЛІКОВА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	144
Войт В. І., Шерстило Л. Є. АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ: СУТНІСТЬ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ	145
Гейдур Д. О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	147
Гериш С. В. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ	148
Головачев А. А. ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	150
Горбань Д. О. ЗАКОНОПРОЕКТ 1210: ЧОГО ОЧІКУВАТИ	152
Гриців О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	153
Дейнеко Г. І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	155
Ігнатишина В. М., Скидан У. І. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	157
Колеснік А. Л. АУДИТОРСЬКІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	158
Курганов А. Ю. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	160
Низкогуз І. І. ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ТА РУХУ ТОВАРІВ	161

Перожик Р. МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ	163
Писанюк Н. В. КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОГО КРУГООБІГУ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ	166
Пікуль Н. В. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ	167
Плахота А. А. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ	169
Саварин Г. В. ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ	170
Себестянович І. С. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	171
Сікорська О. В. ОБЛІКОВІ МОДЕЛІ УКРАЇНИ НА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ СТІЙКОЇ ЕКОНОМІКИ	172
Сокиряк В. О. ПОНЯТТЯ КРЕАТИВНОСТІ В ОБЛІКОВІЙ РОБОТІ.....	174
Соколик О. А. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	175
Солоха А. М. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ І ЗВІТНІСТЬ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	177
Тимчина О. Б. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ	179
Тібекін Е. П. АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА РІЗНИХ ЖИТТЄВИХ СТАДІЯХ ПІДПРИЄМСТВА	180
Хлібун С. І. ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ СКАСУВАННЯ ТРУДОВИХ КНИЖОК.....	182
Чамлай В. Є. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	183
Чекан Х. О. ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	185
Чупахіна Л. ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ	186
Якубів О. М. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ЗАПАСІВ.....	189
Яремчук В. В. «ТРАКТАТ ПРО РАХУНКИ І ЗАПИСИ»: ОСНОВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	190

Секція 3
**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ
І ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Петрушенко В. С. ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ І МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЦІ.....	192
Степура А. Л. ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КВАЛІОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	193
Шевчук Ю. І. ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	195

Секція 4
ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

Свирида О. В. ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗМІНИ У ФІНАНСУВАННІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	197
---	------------

Секція 5
**ІСТОРИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

Адамовська А. РІЗНИЦЯ СВІТОГЛЯДІВ НА ЗАВАДІ СОБОРНОСТІ	199
Візнюк З. ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. МІСІЯ БАРТЕЛЕМІ.....	201
Голобородько В. В. БІДНІСТЬ І ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ В УКРАЇНІ	203
Косінський А. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	204
Кульчицький В. Р. ЧОРТКІВСЬКА ОФЕНЗИВА – ГЕРОЇЧНА СТОРІНКА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР	207
Лось А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ЗУНР	210
Магдяк Т. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЗУНР	212
Пилипів О. ЗАХІДНА УКРАЇНА: ДЕБЮТ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ (МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА) ...	214
Тичковська Т. СОБОРНІСТЬ УКРАЇНИ : ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	216

Секція 6
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Аннич Є. В., Кругляк Л.Б. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	220
---	------------

Баланюк Я. С. ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ТОРГОВЕЛЬНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ	222
Бекетова Г. О. БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ	224
Василик К. В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	225
Ведмідь М. О. ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА, ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	226
Водяницька Я. А. УРБАНІЗАЦІЯ ТА ЇЇ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ	228
Гайдук І. В. АЛЬТЕРНАТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ АКТОРІВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	229
Гарматюк А.О., Снітинська Ю. В. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	230
Гериш С. В. РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА	232
Дем'яненко Р. М. ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО СТВОРЕННЯ ПРОФІЛЮ ПОСАДИ	235
Диха В. В. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	236
Клименко К. В. НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ	238
Краєва О. В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СИРУ В УКРАЇНІ.....	239
Маршалко М. М., Маршалко І. А. РОДОВІ ПОСЕЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД.....	241
Очковська Ю. М. NEW PUBLIC MANAGEMENTA GOOD GOVERNANCE: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ.....	242
Пимоненко А. Д. КЛАСТЕРНА ПЛАФОРМА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	244
Терендій А. Б. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ МАТЕРІАЛЬНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНІ	246
Титенко Н. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ДОБОРУ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ КОМПАНІЯХ.....	248
Хобот А. П. ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ	249
Феденко Д. А. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ЕКОЛОГІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	250

Циб А. С. ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ	251
Шкіндер Д. Ю. ФОРМУВАННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ	253
Шуляренко Л. П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	254

Секція 7

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Бишук Ю. І. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	256
Болтенкова К. В. ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	257
Варчак Н. І. УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	259
Войтович Д. С. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	261
Головатий Г. С. ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	263
Громакова В. В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	264
Гуньо О. В. СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	266
Джиговська Л. І. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	267
Дубініна В. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	269
Жила О. О. ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ПІДПРИЄМСТВА	270
Захарчук С. П. СТРАТЕГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	271
Зінькова С. В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ТРЕНДИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ	273
Іваниця О. І. КРИЗА ТА ФІНАНСОВА КРИЗА НА ПІДПРИЄМСТВІ	274
Іванова О. Г. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА В ОСОБИСТОМУ СЕЛЯНСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	276
Іванова О. Г. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	277
Калиніна І. С., Бігун Є. О. ІННОВАЦІЙНИЙ ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ	278

Канівець А. Д. ЩОДО ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА	280
Каурова Н. Ю., Харченко Т. В. ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	281
Кохно Б. А. СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ВИДАНЬ	283
Крамчанін А. Г. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	284
Крапивка А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	285
Кулаксіз А. М. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	287
Марцун В. М. БІЗНЕС ПЛАН ТА ЙОГО РОЛЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ	288
Матейко Л. З. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗПОДІЛУ УКРАЇНСЬКИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	289
Мінова М. М. МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	291
Міняйленко К. В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	292
Міняйленко Н. В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	294
Московенко О. В. ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ	295
Омельченко Н. В. СТИЛІ УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ	297
Партолюк Є. Ю. ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	298
Присяжнюк Б. П. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	300
Прінц О. М. ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «МАЛІКС-МЄД»	302
Саварин Г. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПСБО 26 ТА МСБО 19	303
Сенишин Б. Б. СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	306

Сіденко К. Ю. ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	307
Сокур О. В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ.....	309
Теньков М. С. УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГУ ВЗАЄМОДІЇ.....	310
Ткачук Д. С. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ..	312
Хільчук А. О. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	313
Хомуленко Н. В. НАПРЯМИ ПОДАТКОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ.....	314
Ходаківська Т. С. СТИМУЛЮВАННЯ ПОСЕРЕДНИКІВ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	316
Черначук Ю. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА... ..	317
Чернишов Ю. О. АНАЛІЗ ЗАКОНОМІРНОСТІ У СПІВВІДНОШЕННІ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ І ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ З ВИКОРИСТАННЯМ РІЗНИХ МЕТОДІВ.....	319
Язвінська Т. В. ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ІЇ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ.....	320
Ярош О. С. РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗНИЖЕННІ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	322

Секція 8 ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Алонге Олувагбемілекс Озавеше, Раза Мухаммад Алі ЕФЕКТИВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК МОЖЛИВІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	324
Атаманов І. М. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	325
Башта В. С. ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	327
Бишук Ю. І., Желізний В. В. РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	328
Горб Є. Ю. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ.....	330

Гуменюк Д. М. ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	332
Долинська А. І. ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ОДИН З ВАЖЛИВИХ ВАЖЕЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	334
Дуда В. М., Атаманов І. М. ПРИЧИНИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ISO СЕРІЇ 9000 У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	335
Забігай В. В. СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «ІННОВАЦІЇ» ТА «ІНВЕСТИЦІЇ».....	337
Ісаєва Ю. В. ІННОВАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	338
Копитько А. О. ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	339
Мандро А.-З. І. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	341
Негода О. В. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПІДСИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ІННОВАЦІЙ	342
Павлишин Д. Р. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК – ЗАПОРУКА УСПІХУ ДЕРЖАВИ.....	344
Переполка В. Ю. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	345
Савченко Є. В. РОЗРОБКА ОПТИМАЛЬНОГО СЦЕНАРІЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ ЧАСУ.....	347
Семчишин М. П. ОПТИМІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР.....	348
Смєловська О. О. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	349
Сподарик Т. І. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ.....	351

Секція 9

ТУРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Ляхович І. М. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПЛЕКС «ЗАМОК РАДОМИШЛЬ» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ»	353
Харук С. Л. СОБІВАРТІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ.....	355

Секція 1

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Антонюк О. В.,
студентка групи ФБС–16-1
Хмельницького національного університету
Стеценко Н. А.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Стабільно функціонуюча банківська система є запорукою фінансової стійкості держави. Вона здатна акумулювати значні фінансові ресурси і забезпечити перелив капіталів між різними секторами народного господарства, сприяючи цим активізації інвестиційної діяльності в країні, економічному зростанню суспільства і підвищенню добробуту народу.

Основні засади функціонування комерційних банків та проблеми забезпечення їх фінансової стійкості у ринкових умовах досліджуються такими зарубіжними вченими як: Р. Бернд, Е. Дж. Долан, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі (мол.), Д. Стоун, П. Умлсон, С. Хьюс, Д. Ван-Хуз. Дане питання висвітлювали також українські вчені: І. Волошин, О. Дзюблюк, О. Заруба, Г. Карчева, А. Кочетков, А. Мороз, А. Мазаракі, В. Науменко, М. Пуховкіна, К. Раєвський, М. Савлук, Л. Свистун, С. Халява, Н. Шелудько, Р. Шіллер, О. Шматов, Н. Шульга та ін.

Метою дослідження є визначення сутності поняття фінансової стійкості комерційного банку.

Фінансова стійкість – це такий стан банку, за якого обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто даний банк є платоспроможним. Виділяють статичну та динамічну фінансову стійкість.

Статична фінансова стійкість – це дотримання параметрів діяльності банку (капітал, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рівень проблемних активів тощо) в допустимих межах [1, с. 70].

Динамічна фінансова стійкість означає врівноважене і збалансоване зростання позитивних та зниження негативних параметрів діяльності банку в межах допустимого ризику відповідно до визначеної системи узгоджених стратегічних і поточних цілей його функціонування у процесі прогресивного розвитку [3, с. 308].

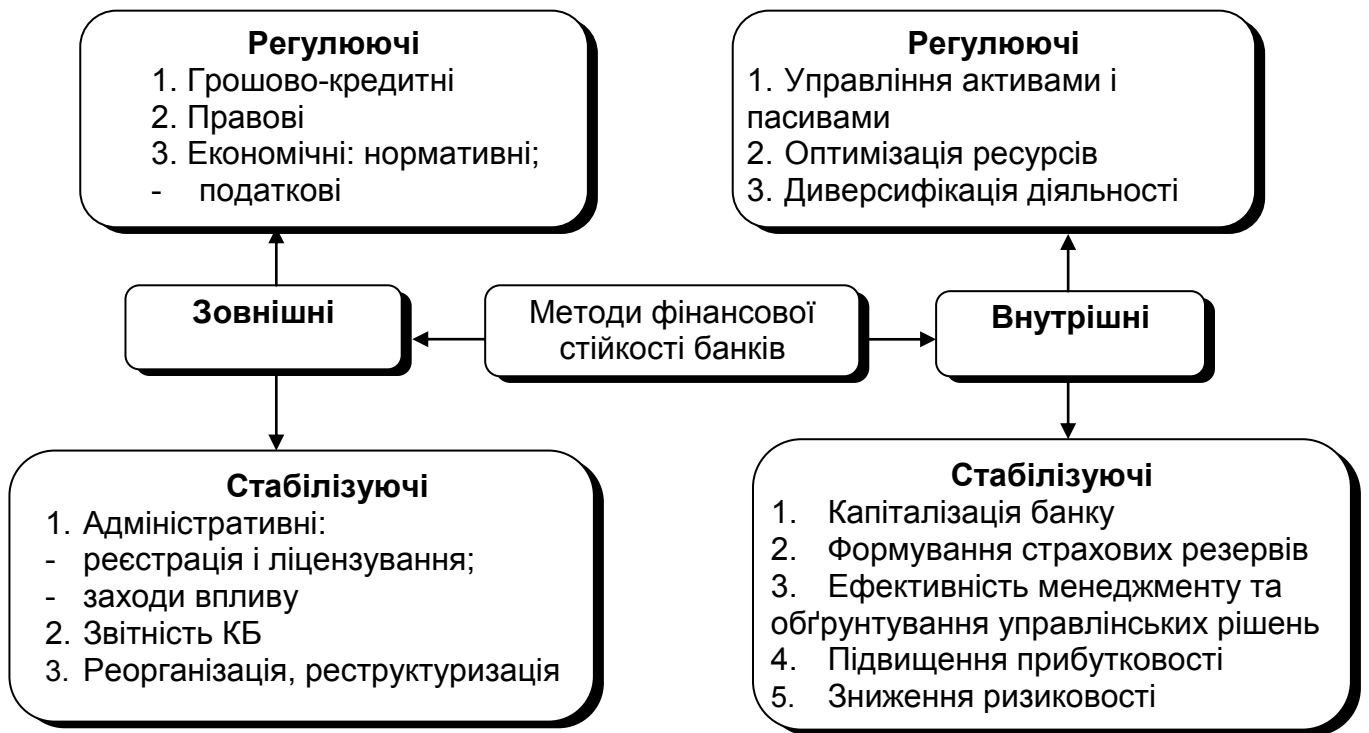
Методи забезпечення фінансової стійкості банків, поділяються на дві групи – зовнішні та внутрішні, кожна з яких, в свою чергу, об'єднує підгрупу регулюючих та стабілізуючих методів (рис. 1) [2, с. 143].

Основними методами оцінки фінансової стійкості комерційного банку є:

– метод лінійного програмування, за допомогою якого визначається оптимальний розподіл ресурсів між окремими групами активів і забезпечується максимальний прибуток при нормативних обмеженнях ризику;

– комплекс методів рангових оцінок, кластерного аналізу та аналітичних групувань, за допомогою яких визначаються групи (кластери) банків за рівнем стійкості та граничних значень параметрів для кожної з виділених груп;

– економіко-математичні методи і моделі, за допомогою яких визначається прогнозна оцінка динамічної фінансової стійкості комерційного банку на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу [4, с. 63].

Рис. 1. Класифікація методів забезпечення фінансової стійкості банків

Отже, фінансова стійкість як статична, так і динамічна – це системне поняття, яке визначає функціонування комерційного банку як системи в цілому і передбачає одночасне виконання необхідних умов щодо таких його окремих елементів як: капіталізація, ліквідність, платоспроможність, резервування, зростання якісних активів і капіталу, дотримання валютної позиції, сумарного ризику тощо. Невиконання хоча б однієї з зазначених умов свідчить про фінансову нестійкість банку.

Список літератури

1. Берест М. М., Тимошенко А. П. Критичний аналіз змісту економічної категорії «фінансова стійкість». Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 69–72.
2. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 256 с.
3. Мороз А. М. Банківські операції : підруч. / За ред. А. М. Мороз. Київ : КНЕУ, друге видання, 2002. 476 с.
4. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя. Вісник НБУ. 2016. № 11. С. 62–67.

Білик І. В.,

студентка групи 12 м-3-ф

Уманського національного університету садівництва

Барабаш Л. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманського національного університету садівництва

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Оподаткування майна вже давно увійшло у звичну практику оподаткування більшості країн світу. Проте в Україні це відносно нова складова системи оподаткування. А на особливу увагу вона заслуговує з позиції забезпечення доходами бюджети органів місцевого самоврядування, серед яких і об'єднані територіальні громади, що стоять на початку свого формування та розвитку.

Згідно норм Податкового кодексу України [4], до складу податку на майно входять: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок і плата за землю. Податок на майно у даному нормативно-правовому акті зазначається як місцевий податок, а отже – сприяє наповненню бюджетів місцевого рівня.

Відповідно до Бюджетного кодексу України [1], до місцевих бюджетів відносяться бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні та бюджети органів місцевого самоврядування. Відтак джерелами їх доходів є податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і міжбюджетні трансферти. У свою чергу, податкові надходження формуються з місцевих податків і зборів, а також часток загальнодержавних податків (розміри останніх визначаються законом України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік).

Досліджуючи майнове оподаткування, варто зазначити, що наразі досить мало напрацьовано з визначення економічної сутності майна, як об'єкта оподаткування. Проте слід зазначити, що у Податковому кодексі майно, як визначення сутності об'єкта оподаткування, використовується вже давно. Це пояснюється тим, що окремі види майна, такі як транспортні засоби, оподатковувалися вже тривалий час, але окремо. З імплементацією податкового кодексу такі відокремлені податкові платежі було об'єднано у єдиний податок – на майно.

Так, Н. Крилова стверджує, що «майнові податки ... включають усю сукупність податків, пов'язаних із майном, у тому числі господарськими операціями із майном, у результаті яких особа одержує дохід» [3]. Частково підтримує колегу і Н. Хімичева, яка вважає, що «... майнові податки мають своїм об'єктом виключно майно (рухоме чи нерухоме), незалежно від того, чи є воно джерелом доходу, чи ні» [5]. Деяко ширшим на досліджуване питання є погляд А. Длубоносової: «Категорію «майно» як об'єкт оподаткування необхідно вводити саме з позиції правового зв'язку між майном, що належить платнику податків на праві власності та виникненням і реалізацією ним податкового обов'язку щодо конкретного майнового податку» [2]. А от Г. Шершеневич вважав, що слід розглядати категорію «майно» з двох позицій: економічної, згідно якої майно є благами (речами та правом на чужі дії), що є у володінні особи, а з юридичної – сукупністю юридичних відносин з приводу майнових об'єктів, що підлягають грошовій оцінці [6].

Рис. 1. Переваги та недоліки майнового оподаткування

Майнове оподаткування, як окремий сектор податкової системи держави і перспективне джерело доходів місцевих бюджетів, має низку переваг і недоліків як для платника, так і для держави чи органів місцевого самоврядування (рис. 1).

Проте, незважаючи на низку суттєвих переваг, наразі оподаткування майна в Україні є доволі недосконалим. Хоча, як доводить світова практика майнового оподаткування, саме даний сегмент податкової системи має бути базисом самостійності та сталого розвитку місцевих бюджетів.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456 від 08.07.2010 р. у редакції від 25.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Длубоносова А. С. Майно як об'єкт оподаткування. *Форум права*. 2008. № 3. С. 146–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2008_3_25.
3. Крылова Н. Правовое регулирование налогов на имущество в России и зарубежных государствах. *Хозяйство и право*. 1997. № 9. С. 36–45. URL: [/FP_index.htm_2008_3_25.pdf](#).
4. Податковий кодекс України : Закон України № 2755 від 02.12.2010 р. у редакції від 20.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Химичева Н. И. Налоговое право. М. : БЕК, 1997. 336 с.
6. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.). М. : СПАРК, 1995. 342 с.

Векляк В.,

студент групи Фін-41

Львівського національного аграрного університету

Синявська Л. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

БЮДЖЕТИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД: ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

В Україні вектор на проведення децентралізаційних процесів закріплений у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади від 1 квітня 2014 року. Так як, головним інструментом проведення соціально-економічної політики є бюджет, то саме бюджетна політика повинна сприяти сталому і ефективному економічному розвитку. Тому на сучасному етапі управління основою є бюджетна децентралізація.

Бюджетна децентралізація являє собою процес передання повноважень (функцій, компетенцій і відповідальності) від центральних органів влади до місцевих [3]. Питання бюджетної децентралізації найскладніше у сфері управління фінансами. Незважаючи на те, що для вирішення тих чи інших питань існує нагальна потреба передати повноваження на нижчий рівень влади, органи нижчого рівня, як правило, не мають достатніх коштів для реалізації своїх нових бюджетних повноважень.

Своєрідним стартом до бюджетної децентралізації стало внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, згідно яких [1]:

- розширено самостійність місцевих бюджетів через можливість їх прийняття незалежно від прийняття державного бюджету;
- за місцевими бюджетами закріплено близько 50 джерел доходів з метою підвищення платоспроможності громад;
- замінено систему балансування системою бюджетного вирівнювання;
- здійснено перерозподіл видаткових повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування за принципом субсидіарності.

Виходячи з цього, уряд мав на меті створити систему, за якої наявний фінансовий ресурс має ефективно працювати на українських громадян. Тому у рамках бюджетної децентралізації мають збільшуватись не тільки доходи, а й зобов'язання, за якими місцеві громади мають діяти в інтересах місцевих мешканців.

Згідно із загальним визначенням, процес децентралізації – це реструктуризація або реорганізація влади, в результаті якої виникає система спільної відповідальності установ на всіх рівнях управління (центральному, регіональному, місцевому) відповідно до принципу субсидіарності, що збільшує якість і ефективність системи управління та можливість участі народу в прийнятті економічних, соціальних, політичних рішень і забезпечує таким чином прозорість та оперативність втілення даних рішень в життя.

Згідно реформи бюджету об'єднаних територіальних громад (ОТГ) наділяються додатковими повноваженнями та відповідними фінансовими ресурсами, як міста обласного значення, в яких залишається: 60% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), 100% єдиного податку, 100% акцизного податку з роздрібною торгівлі (тютюн, алкоголь, нафтопродукти), 100% податку на прибуток установ комунальної власності ОТГ, 100% платежів за надання адміністративних послуг, 25% екологічного податку, інші збори та платежі, міжбюджетні трансферти та надходження в рамках програм і допомог [1].

Доходи місцевих бюджетів умовно поділяють на власні (ті, які органи місцевого самоврядування (надалі – ОМС) можуть «заробити») та передані (ті, які місцевим бюджетам передають з державного бюджету на безповоротній основі. Їх ще називають міжбюджетними трансфертами). Значення власних доходів місцевих бюджетів в останні три роки коливається в межах від 45-47% загальних доходів місцевих бюджетів. У 2018 році до доходів місцевих бюджетів надійшло 562.4 млрд грн, з яких 263.5 млрд грн – власні доходи, а 298.9 млрд грн – передані з держбюджету.

Упродовж 2018 року з місцевих бюджетів витратили 570.6 млрд грн. «Найдорожчими» статтями видатків були: загальноосвітні школи (16.3% усіх видатків місцевих бюджетів), субсидії ЖКГ (11.6%), лікарні загального профілю (7.6%), допомога малозабезпеченим сім'ям (7.4%), ремонт та будівництво доріг (5.8%), дитсадки (5.6%), житлово-комунальне господарство (5.3%) та утримання органів місцевої влади і місцевого самоврядування (4.8%). Сумарно на їх фінансування пішло майже дві третини усіх видатків місцевих бюджетів.

Таким чином, на сьогоднішній день, процес реалізації реформи децентралізації в Україні знаходиться на стадії, коли громади завершують об'єднуватись, але вони мають бачити і розуміти конкретні вигоди об'єднаних громад. З цією проблемою можна справитися лише шляхом постійного діалогу з громадами, навчання управлінського корпусу органів місцевого самоврядування та муніципалітетів, та розуміння того, що підхід до кожної створеної територіальної громади повинен бути індивідуальним.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Возняк Г. В. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти. Проблеми економіки. 2015. № 2. С. 253–257.
3. Гришко Р. Ю. Нормативно-правові аспекти реалізації політики децентралізації управління в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 5. С. 105–109.

Гаврецька І. І.,
студентка групи УФФ-34С
Львівського національного університету імені Івана Франка
Лобода Н. О.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародна торгівля займає важливе місце для економіки України. З процесами інтеграції та глобалізації, введення зони вільної торгівлі Україна все більше заглиблюється в економічні відносини з іншими країнами, зокрема з країнами ЄС.

Зовнішньоторговельні операції Україна здійснює з партнерами з 226 країн світу, зокрема експортує товари і послуги до 198, а імпортує з 207 країн. Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (підприємствами), що здійснювали зовнішню торгівлю в експорті 15,6 тис. одиниць, а в імпорті – 24,9 тис. одиниць [1].

ЄС активно підтримує торговельно-економічні відносини з Україною. Зовнішньоторговельний оборот між Україною і країнами ЄС у 2018 р. склав 43,4 млрд дол. США, зокрема експорт – 20,2 млрд дол. та імпорт – 23,2 млрд дол. Товарооборот зріс на 5,1%, порівняно з 2017 р. [1].

Згідно зі статистичними даними можна виділити топ 5 груп товарів, що Україна експортувала до ЄС у першому півріччі 2019 р.: недорогоцінні метали та вироби з них – 19,5%, продукти рослинного походження – 8,4%, машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 13,9%, мінеральні продукти – 14,3%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 7,2% до загального обсягу. А також топ 5 груп товарів, які імпортувалися в Україну з ЄС у 2018 р.: машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 20,7%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 19,1%, мінеральні продукти – 10,8%, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 14,0%, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них – 6,7% до загального обсягу [1].

Прем'єр-міністр України заявив, що Україна впевнено нарощує обсяг взаємної торгівлі з Європейським Союзом. Вже понад 10 тисяч українських компаній працюють на європейському ринку [2].

Євросоюз стає важливим ринком для українського експорту. За п'ять місяців 2018 року Україна експортувала товарів до Євросоюзу на суму 8,2 мільярда доларів. Частка ринку ЄС у загальному обсязі експорту України наразі складає 41,7 відсотки [2].

Кількість українських компаній, які експортують свою продукцію до Євросоюзу, зросла удвічі за час дії зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною і ЄС. Поглиблена та всеохопна зона вільної торгівлі між Україною і ЄС фактично діє з 1 січня 2016 року. У повному ж обсязі угода про асоціацію та ЗВТ набула чинності 1 вересня 2017 року [2].

З 1 січня 2019 року між Україною та ЄС застосовуються положення Конвенції Пан-Євро-Мед – розширення доступу для українських експортерів на ринки 24 сторін-учасниць [3].

У 2018 році активно почала розвиватися система державної підтримки експортерів. Було створено Експортно-кредитне агентство, також створено ДУ «Офіс з просування експорту України» та експортний веб-портал. Не менш важливим є завершення переговорів щодо Угоди про вільну торгівлю з Ізраїлем та активізація переговорів щодо Угоди про вільну торгівлю з Туреччиною [3].

Досліджуючи ввізні мита, то за оцінками МЕРТ, в рамках автономних торговельних преференцій були обнулені мита ЄС на 94,7% товарної номенклатури промислових товарів, а за 83,4% сільськогосподарських товарів та товарів харчової промисловості ЄС скасував мита, а до 15,9% почали діяти тарифні квоти. Останнє інтерпретується як заборони на експорт, тобто при перевищенні тарифної квоти застосовується мито. За розрахунками Інституту економічних досліджень та

політичних консультацій (ІЕД), середня ставка мита для українських товарів впала з 4,9% до 0,5%, середньозважена – з 5,0% до 2,6% [4].

Таким чином, проаналізувавши товарну структуру зовнішньої торгівлі України з ЄС внаслідок запровадження зони вільної торгівлі, бачимо небезпечну для України диспропорційність, оскільки Україна здебільшого експортує в ЄС сировину, в той час як ЄС експортує високотехнологічні товари. Також бачимо, що зростає частка європейських країн в структурі зовнішньої торгівлі України. Однак товарна структура експорту України в ЄС залишалась сталою протягом останніх років, незважаючи на анексію Криму та воєнні дії на сході країни. Проте зниження ввізних мит ЄС не призвело до разючих змін у структурі зовнішньої торгівлі.

На сучасному етапі українські виробники мають можливість збільшити експорт своїх товарів на ринок ЄС, оскільки Україна відкриватиме ринок протягом трьох-семи років, в той час як ЄС вже скасував ввізні мита в повному обсязі і негайно для більшості товарів.

Модернізація торгової політики України зумовлена двосторонньою торговельною інтеграцією внаслідок реалізації поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Визначальними домінантами можна вважати: зростання товарообороту між країнами та зростання частки європейських країн в структурі зовнішньої торгівлі України; зменшення ввізних мит; покращення умов доступу до ринку; гармонізація законодавства; встановлення тарифних квот; істотне зниження нетарифних бар'єрів у торгівлі; домовленості країн стосовно удосконалення роботи митниць; гармонізації системи технічного регулювання; системи стандартизації, метрології, оцінки відповідності та ринкового нагляду; санітарних та фітосанітарних заходів; посилення захисту прав інтелектуальної власності. Прогнозування та моделювання зовнішньоторговельного обороту між Україною та ЄС товарами в цілому, та товарами АПК зокрема, на основі використання гравітаційної моделі, демонструє, що виразно простежується значний вплив економічного зростання ВВП ЄС. Так, при зростанні ВВП ЄС на 1 дол. США зовнішньоторговельний оборот усіх товарів зростає на 0,887 дол. США, а двосторонній обіг товарами АПК – на 1,693 дол. США [4].

За останні роки для України, як і для більшості країн з ринком, що формується, значно підвищилась і продовжує зростати залежність економічного зростання від експорту. Прогноз експорту з України до країн ЄС динамічно зростатиме до 22503,8 млн дол. США у 2022 р [4].

Список літератури

1. Публікація документів Державної Служби Статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/zed.htm.
2. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.dw.com/uk>.
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=13207b24-dd6a-4ec9-b647-4849fe787050&title=MizhnarodnaTorgivliaUkraini-Pidsumki2018-Roku>.
4. Балежентіс Альвідас, Яценко Ольга Асиметрії торговельної інтеграції України та ЄС. URL: http://iepjournals.com/journals/28/2018_2_Basenentius_Yatsenko.pdf.

Глибишина Н. О.,

студентка 213фм групи

Уманського національного університету садівництва

Улянич Ю. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманського національного університету садівництва

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Розвиток банківської системи і вихід українських банків на міжнародні фінансові ринки потребують нових підходів в їх управлінні, адаптації до світових стандартів банківської діяльності.

Питання управління кредитним портфелем комерційного банку досліджують як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: І. А. Бланк, А. М. Герасимович, В. М. Голуб, О. В. Дзюблюк, Г. Т. Карчева, І. М. Лазепко, О. М. Левченко, А. М. Мороз, С. В. Мочерний, І. М. Парасій-Вергуленко, А. А. Пересади, О. В. Пернарівський, Л. О. Примостка, М. І. Савлук, В. М. Суторміна, та ін.

Головна мета управління кредитним портфелем комерційного банку полягає в забезпеченні максимальної дохідності за певного рівня ризику. Дохідність і ризик є основними параметрами, що характеризують якість кредитного портфеля банку [1].

Кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів. Обсяг кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, зокрема прострочених, пролонгованих, сумнівних. У структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як складова активів банку, що характеризується показниками дохідності й відповідним рівнем ризику [2, с. 119].

Під час формування оптимального кредитного портфеля слід прагнути до реалізації розробленої кредитної політики шляхом підбору найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень. Процес формування кредитного портфеля банку включає наступні етапи:

- 1) формування системи лімітів кредитування відповідно до цілей і стратегії кредитної політики банку;
- 2) відбір конкретних об'єктів кредитування для включення в кредитний портфель;
- 3) аналіз стану кредитного портфеля, оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану [3].

Ефективність управління кредитним портфелем банку залежить від системності, адекватності способів оцінки кредитного ризику, методів контролю за ним та своєчасності системи реагування з боку банків та регулятора. Банки повинні прагнути самостійно створювати комплексну систему ризик-менеджменту, яка забезпечувала б надійний процес виявлення, оцінки, контролю та моніторингу кредитного ризику з метою його мінімізації на всіх етапах кредитного процесу та забезпечення ліквідності, дохідності і надійності кредитного портфеля банку на основі стратегії і тактики ризик-менеджменту, принципи якої відображаються в кредитній політиці банку.

У світовій практиці для зменшення ризику використовують наступні заходи: уникнення ризику; взяття ризику «на себе» (покриття збитків за рахунок власних ресурсів); запобігання втратам (виконання дій, цілями яких є зменшення вірогідності втрат і мінімізація їх наслідків).

Під час розроблення заходів, спрямованих на зменшення кредитного ризику, необхідно враховувати:

- забезпеченість кредитів (ліквідність забезпечення, достатність забезпечення, збереження забезпечення);
- характер кредитних угод (реальність і обґрунтованість кредитних пропозицій);
- фінансову стійкість клієнтів (платоспроможність позичальників, достатність капіталу, репутацію, якість управління).

Управління кредитним портфелем банку є однією з ключових умов для ефективного функціонування банківських установ. Основні положення портфельної теорії дають змогу виявити, що прийняття рішень щодо формування кредитного портфеля банку, а також управління ним має відбуватися за результатами аналізу співвідношення дохідності й ризикованості. Основною проблемою сучасних банків є неповернення кредитів, тому перш за все необхідно вчасно враховувати економічні та політичні зміни, виробляти кредитну стратегію банку з урахуванням визначених факторів та розробляти заходи щодо мінімізації кредитного ризику.

Список літератури

1. Тептя О. В. Організація системи управління кредитним портфелем у комерційному банку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки», 2010. № 5. С. 141–144.
2. Корнєєв Д. І. Фінансово-кредитний словник. Перспектива, 2013. 440 с.
3. Д'яконов А. М. Оптимізація ризику кредитного портфеля банку. Наука й економіка. 2010. № 2. С. 36–48.

Глова Н. Ю.,
студент групи ФМСчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Вербіцька І. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

КОНТРАБАНДА, ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Митно-правова відповідальність це система, в структурі якої виділяються інститути кримінальної та адміністративної відповідальності, в різного ступеня регламентується нормами митного законодавства.

Правопорушеннями у сфері митної справи є:

- злочини;
- порушення митних правил.

Правопорушення, що представляють підвищену суспільну небезпеку, відносяться до злочинів. Залучення до відповідальності за їх вчинення регулюється нормами кримінального права.

Порушення митних правил є адміністративними порушеннями. Підстави відповідальності за ці проступки регламентуються нормами митного законодавства, а в частині, що не врегульованою їм, – законодавством про адміністративні правопорушення.

Злочини в галузі митної справи та тісно пов'язаних з ним областях діяльності умовно назвемо митними злочинами. Відповідальність за них, як уже сказано, встановлена кримінальним законом. До таких злочинів належать:

- контрабанда Кримінального кодексу України (далі – КК);
- контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК); [1]
- ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст. 207 КК); [1]
- ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК); [1]
- незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268 КК); [1]
- ввезення творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, а також порнографічних предметів (ст.ст. 301, 302 КК); [1]
- незаконне вивезення за межі України сировини, матеріалів, обладнання, технологій для створення зброї, а також військової та спеціальної техніки (ст. 333 КК) [1].

Необережні діяння не утворюють складу правопорушення. На цьому можуть спробувати будувати свій захист декларанти – посередники, які опинилися в складній ситуації в зв'язку з неповерненням їх клієнтами тимчасово ввезених або вивезених товарів.

Попутно зауважимо, що Митний кодекс України встановлює відповідальність не тільки за порушення вимог митного режиму тимчасового ввезення, а й за недотримання інших митних режимів:

- за порушення режиму митного (ліцензійного) складу;

- за порушення режиму знищення (руйнування) товарів;
- за порушення режиму транзиту товарів переміщення предметів поза митним контролем.

Об'єкт правопорушення – встановлений Митним кодексом України порядок переміщення товарів через митний кордон України.

При переміщенні товарів через митний кордон України в залежності від митного режиму такого переміщення законодавством встановлені вимоги, обов'язкові для виконання громадянами та суб'єктами ЗЕД. Ухилення від виконання будь-якого з цих вимог (надання документів, сплати платежів і т.п.) при переміщенні товарів через митний кордон України може свідчити про наявність складу порушення митних правил, передбаченого цією статтею.

З об'єктивної сторони переміщення товарів через митний кордон поза митним контролем – це переміщення поза місцем розташування митниці, або ж через митницю, але поза часом здійснення митного контролю, або ж переміщення з незаконним звільненням від митного контролю.

Об'єктивна сторона має місце тільки тоді, коли відбулося незаконне переміщення через митний кордон України поза митним контролем. Розкриємо всі елементи цієї конструкції.

Нагадаємо, що під переміщенням через митний кордон України розуміється фактичне ввезення, вивезення або транзит товарів або предметів будь-яким способом. Без факту переміщення немає правопорушення.

Суб'єкт правопорушення – особа, яка вчинила незаконне переміщення товарів і транспорту. Дії ж посадових осіб митниці, які сприяли вчиненню проступку, під кваліфікацію цієї статті не потрапляють, а можуть розцінюватися як посадові злочини.

З суб'єктивної сторони вказане порушення митних правил може відбуватися як навмисне, так і з необережності [2].

Об'єктом проступку є порядок сплати митних податків і зборів, до яких відносяться: плата за митне оформлення; мито; акцизний податок; податок на додану вартість.

З об'єктивної сторони складу конкретизований описом неправомірних дій, що тягнуть за собою недобори платежів. Ця заява в митній декларації недостовірних відомостей та надання митному органу документів з такими відомостями як підстави для звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру.

Прикладом таких дій може бути вказівка в ВМД і документах, поданих до митного оформлення:

- заниженою вартістю товару;
- неправдивих відомостей про країну походження товару;
- недостовірних відомостей про умови поставки;
- інших відомостей, що впливають на рівень оподаткування.

Дії правопорушника кваліфікуються за цією статтею, якщо недобір платежів до бюджету не перевищує 1 000 нмдг. Якщо ж ухилення від сплати митних податків і зборів спричинило ненадходження коштів до бюджетів в значних розмірах, то відповідальність настає за статтею 212 Кримінального кодексу України за ухилення від сплати податків [1, 2].

Список літератури

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2011 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

Горощук Н. І.,
студент групи ФМСчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Вербіцька І. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Митне регулювання визначає характер зовнішньоекономічних відносин, адже через встановлення мита та інших податків держава встановлює засади для підтримання національних товарів та проходження іноземної продукції. Характер митного регулювання впливає на якість продукції, що споживається населенням і відповідно встановлює загальний рівень здоров'я серед населення та можливість споживання якісних товарів.

В цілому митне регулювання є однією із найбільш значимих сфер державного регулювання, адже саме митне регулювання визначає принципи та засади формування міжнародних відносин, створення ефективної, справедливої, прозорої системи оподаткування для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та світової торгівлі. У зв'язку із євроінтеграцією України посилюються вимоги міжнародних організацій стосовно діяльності внутрішнього ринку України, зокрема відбувається вплив міжнародних вимог на національну систему митного регулювання в Україні. Корисним для України в процесі формування її митної політики та механізму використання інструментів митно-тарифного регулювання є використання світового досвіду – а саме досвіду тих країн, яким вдалося створити ефективну систему митно-тарифного регулювання.

Засади митної справи, зокрема розміри податків і зборів та умови митного обкладання, спеціальні митні зони і митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт та транзит яких через територію України забороняється, визначаються виключно законами України та Митним кодексом України (далі – МКУ) [1].

Контроль за виконанням законодавства України з питань митної справи є митним контролем у широкому розумінні цього поняття й включає всю сукупність контрольних заходів ДМСУ, спрямованих на забезпечення законності у сфері переміщення товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон.

Захист економічних інтересів держави є пріоритетним напрямком у роботі тих державних органів, які є суб'єктами забезпечення економічної безпеки, – складової цілісної системи національної безпеки України. Зокрема, це такі органи: Рада національної безпеки та оборони України, Служба безпеки України, Державна податкова адміністрація України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство закордонних справ України, інші міністерства та відомства.

На сучасному етапі можна виділити три фінансово-економічні проблеми, які вирішуються митними органами в ході реалізації митної політики держави.

Перша. Формування складу і товарної структури споживчого ринку України і створення конкурентного середовища.

Друга. Захист вітчизняних виробників від експансії світового ринку і доступу на український ринок дешевих, неякісних товарів, передусім споживчих.

Третя. Забезпечення надходжень коштів від справляння митних зборів і податків у дохідну частину Державного бюджету.

Для України суттєвим недоліком поряд із розвиненими країнами світу є фіскальне спрямування мита, тобто його основне призначення визначається потребами держави у грошових коштах. Тоді як, у розвинутих країнах пріоритетною є регулююча функція, і надходження від справляння імпортного мита складають не більше 0,3% ВВП, на відміну від України, митна служба якої відіграє вагомий роль в

процесі наповнення державного бюджету. Україні для створення ефективної системи митно-тарифного регулювання доцільно використовувати аналогічний досвід країн Центральної Європи, які вирішували подібні проблеми в формуванні митної політики. Також важливо впроваджувати систему аналізу ризиків та пост-аудиту для запобігання митним правопорушенням. Тут може бути корисним використання досвіду США та Японії та скорочення товарної номенклатури, що зменшить зловживання при визначенні коду товару.

В умовах інтеграції України до європейської спільноти необхідно вносити зміни у національне митне законодавство та використовувати ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України [1, с. 245].

Отже, місце й роль митної політики у системі загальнодержавної політики визначається багатьма внутрішньоекономічними та зовнішньоекономічними чинниками.

Митна політика як суспільне явище має комплексний характер, тісно взаємопов'язана з іншими складовими державної політики, перебуває у прямій чи опосередкованій залежності від них, але й сама має істотний вплив на них, фокусує у собі інтереси держави у внутрішньоекономічній, зовнішньоекономічній, фінансовій, податковій, валютній, кредитній сферах.

Втілюючи у життя митну політику, треба розглядати діяльність державних органів у рамках єдиного інституціонального механізму, спрямувавши їх на виконання конкретних завдань у цій сфері з єдиною метою – забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів України.

Список літератури

1. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

Гоцук М. І.,
студентка групи Ф-31
Горохівського коледжу
Львівського національного аграрного університету
Шелін С. В.,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист обліково-економічних дисциплін

ЗАСТРАХОВАНЕ ЖИТТЯ ТА БЕЗБІДНА СТАРІСТЬ

Життя, напевно, найважливіше, що ми отримуємо в подарунок від долі. Хтось уміє цінувати цей безцінний подарунок. Хтось, навпаки, вперто не помічає його важливості і надто безпечно розпоряджається своїм життям.

Кожен з нас часто задає собі питання: як захистити свою родину, якщо виникнуть труднощі чи проблеми зі здоров'ям? Чи вистачить власних матеріальних накопичень, аби подолати скруту? Всі хочуть бути впевненими у майбутньому власному та своїх дітей.

Оскільки тривалість життя і пенсійний вік зростають, ті, хто отримують зарплату в конвертах, залишаться без пенсії або отримають від держави незначну допомогу. Що їм робити?

З 2018 р. вийшли на пенсію у 60 літ, чий трудовий стаж становив 25 років. Щороку цей показник збільшуватиметься і до 2028 р. сягне 35 років.

Однак це не означає, що пенсійна реформа відбулася. Вона відбудеться, коли пенсія залежатиме від внесків людини на індивідуальний пенсійний рахунок і коли стосуватиметься молодих українців більше, ніж нинішніх пенсіонерів.

В Україні пенсійна система є трирівневою. Вона складається із солідарної системи, це перший рівень, обов'язкової накопичувальної системи, другий рівень, та недержавного добровільного пенсійного забезпечення, третій рівень. Проте діють лише два рівні – перший і третій.

Про українців молодого та середнього віку уряд планує подбати через запровадження з 2019 р. другого рівня пенсійної системи.

Він передбачає, що особа або її роботодавець обов'язково сплачуватимуть внески на індивідуальний пенсійний рахунок, а пенсійний фонд інвестуватиме ці кошти. Пенсія кожного громадянина обраховуватиметься окремо, залежно від накопичених внесків та інвестиційного доходу.

Українці віком 20–30 років – це покоління, яке «живе сьогоднішнім днем» та «живе тільки раз». Воно росло під час фінансової кризи і не набуло довіри до фінансових інституцій. Це перше покоління людей, які зовсім не накопичують.

Дослідження Інституту суспільної думки Геллапа показують, що це покоління людей змінюють роботу частіше, ніж інші покоління, майже половина шукає роботу просто зараз. Молодь схильна накопичувати на подорожі і бажаний спосіб життя, ніж на пенсію, навіть у тих країнах Заходу, де це є обов'язковим.

Українці середнього віку відкладають на довготривалу перспективу не набагато краще, ніж їхні діти. Вони отримали негативний досвід накопичення у 1990-х роках, коли через гіперінфляцію та самоліквідацію Ощадбанку СРСР втратили заощаджені кошти.

«Я справно сплачую податки, мені нічого перейматися», – заспокоюють себе бюджетники. Оскільки покоління бейбі-буму, люди віком від 53 років до 71 року, вийшло на пенсію, вперше з 1980-х років у світі і в Україні стало більше старших і молодших людей, ніж людей працездатного віку.

Ті, хто працюють, платять за тих, хто не працює: на 11 млн. платників податків в Україні припадає 12,5 млн. пенсіонерів. Платники податків утримують пенсіонерів, за це їм нараховується страховий стаж, потрібний для виходу на пенсію у майбутньому. Так працює перший рівень пенсійного накопичення – солідарний.

На цьому рівні кошти не належать конкретній людині, яка їх сплачує, а перерозподіляються між усіма теперішніми пенсіонерами. Україна чи не єдина держава в світі, де перший обов'язковий рівень існує в чистому вигляді.

Кожна людина продовж свого свідомого життя працює, заробляючи кошти, які так необхідні для забезпечення повсякденних проблем. І, на жаль, в молодому віці мало хто замислюється над тим, що колись вони втратять можливість працювати просто через фізіологічні процеси старіння. Варіантів забезпечити собі безбідну старість у нас сьогодні достатньо. Українці все більше починають цікавитись страховим ринком.

В Америці і Європі до страхування ставляться як до природного необхідного процесу. В Ізраїлі працюючий із заробітної плати 18% коштів спрямовує на свій накопичувальний рахунок. У нас ситуація дещо інша.

Українці страхують автомобілі, будинки, а про себе чомусь забувають, питання безпеки власного життя ставлять на останнє місце.

Страхування життя – направлене на захист себе і своєї родини. Його не можна розцінювати, як інструмент прибутку, головне завдання таких програм – довгострокові накопичення, які стануть в нагоді у форс-мажорних ситуаціях, або його можна буде використати після завершення строку страхового договору.

Українці все більше цікавляться накопичувальним страхуванням, в тому числі і пенсійним. У країнах Західної Європи індивідуальні фінансові заощадження відносяться до сімейних традицій, що передаються від батьків до дітей. Головним завданням сьогодення є впровадження інновацій в сферах пенсійної та економічної культури населення України.

Пенсійні програми страхування допоможуть заощадити досить коштів, щоб при виході на пенсію не змінювати звичний рівень життя: купувати улюблені продукти, відвідувати театри, виїжджати на відпочинок, отримувати необхідне лікування. Про забезпечену старість варто турбуватися заздалегідь.

Список літератури

1. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 47–48. С. 372.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49–51. С. 376.
3. веб-сайт. URL: <https://taxlink.ua/ua/analytics/sistema-pensijnogo-zabezpeche>
<https://www.epravda.com.ua> › publications › 2019/05/23.

Громова В. В.,
студентка групи ФН-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Костирєва Г. М.,
ст. викладач кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ

Фінансова система, як невід'ємна складова економіки та продукт історичного розвитку суспільства, зазнає постійних перевтілень та удосконалень. Система України за останні роки також зазнала істотних змін, проте багато аспектів потребує чіткої правової та адміністративної основи управління податково-бюджетною сферою. Отже, актуальним питанням є дослідження структури фінансової системи.

Фінансова система – сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, які є у розпорядженні держави. Вона складається із внутрішньої будови та організаційної структури. Внутрішня будова складається із сфер та ланок, і представлена такими складовими: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси та фінансовий ринок (забезпечуюча сфера). До складу організаційної структури входять органи бюджетного управління, контролю-регулюючі, фінансові інститути та цільові фонди [1, с. 16]. Фінансова система повинна бути гнучка, динамічна, саморегульована. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи.

Нині ситуація ускладнюється різким зростанням цін на товари і послуги, видачею заборгованості населенню, що стало причиною чергової інфляції. Високе зростання цін – феномен, що властивий багатьом країнам у період економічних і політичних ускладнень. Негативним явищем є відсутність чіткої політики вищих органів влади, складна політична ситуація, зміна керуючих та посадових осіб. Тому сьогодні одним із найбільш важливих питань є пошук шляхів збалансування фінансової системи.

На розвиток фінансової системи впливає також чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. По-перше, налагодити функціонування грошової, кредитної, банківської систем. По-друге, всі сфери фінансів і їх ланок, діяльність органів та інститутів, які функціонують в сфері фінансів необхідно вдосконалити. Стратегія і тактика реформування фінансів має полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію [2, с. 10].

Через фінансову систему відбувається перерозподіл фондів грошових коштів, що обслуговують економічні відносини в країні, починаючи від створення валового внутрішнього продукту і закінчуючи економічними відносинами підприємств і населення. Варто зазначити, що фінансова система України потребує кардинальних змін, оскільки особливості її функціонування не відповідають загальноприйнятим цивілізованим нормам і стандартам.

За рахунок неефективної роботи фінансової системи в сучасних умовах відбувається неповне акумулювання фінансових ресурсів та нераціональний їх перерозподіл між різними сферами. В результаті цього гальмуються надходження інвестицій в країну, адже саме вони необхідні для сталого економічного розвитку та стабільного функціонування держави.

Першочерговими завданнями розвитку фінансової системи в Україні є створення групи потужних банків, зменшення податкового тиску, упорядкування фінансових потоків, структурно-інституційні перетворення банківської системи, ефективна реорганізація підприємств. Саме на це повинні бути спрямовані всі зусилля органів законодавчої та виконавчої влади.

Розвинена фінансова система є важливою умовою вирішення існуючих економічних проблем, серед яких особливо актуальною є необхідність оновлення надзвичайно застарілих основних фондів і фактично створення заново всієї дорожньо-транспортної, житлово-комунальної та іншої інфраструктури життєзабезпечення.

Найбільшої ефективності фінансова система держави досягає тоді, коли відлагоджена та законодавчо закріплена діяльність кожної її ланки.

Розвинута фінансова система може виконати масштабні завдання:

- сприяти ефективному використанню ресурсів в економіці;
- фінансовий сектор повинен сприяти реалізації соціальних функцій держави;
- фінансова система повинна стати базою для експансії українського малого бізнесу на зовнішні ринки і служити засобом для проведення державної політики щодо зміцнення фінансового суверенітету.

В Україні сьогодні основні групи фінансових ресурсів, які могли б забезпечити зростання фінансової системи, розвинуті недостатньо і не можуть забезпечувати потреби інвестування економіки. Важливим механізмом зміцнення фінансової системи є капіталізація активів.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що на розвиток фінансової системи впливає чимало факторів і існує чимало проблем, які потребують вирішення в короткостроковому періоді, щоб не допустити застою та подальших кризових явищ.

Список літератури

1. Юрій Е. О. Фінанси : навч. посібник. Чернівці : БДФА, 2006. 138 с.
2. Луніна О. Проблеми і перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні. Фінанси України. 2018. № 2. С. 3–12.

Гулька О. М.,
студентка групи ФМСзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Домбровська Н. Р.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Проблема правопорушень та боротьби з ними становить одну з найголовніших проблем будь-якої держави за всі часи її існування. Основою забезпечення зовнішньоторговельного та митного складників економічної безпеки будь-якої

держави є вдосконалення та глибше дослідження системи заходів із запобігання та протидії митним правопорушенням. Це дасть змогу отримати додаткові кошти для наповнення Державного бюджету, вивести вітчизняного товаровиробника на міжнародний рівень, захистити його конкурентоспроможність, зменшити рівень корупції в різних сферах підприємницької діяльності та в системі органів Державної фіскальної служби України тощо. З огляду на це та в контексті євроінтеграції України є об'єктивна необхідність і практична значимість урахування кращого досвіду міжнародних та закордонних механізмів запобігання та протидії митним правопорушенням.

Поряд зі змінами в законодавстві України існує низка факторів, що протягом останнього часу стримують розвиток вітчизняної митної справи, а отже, пригальмовують вирішення проблеми попередження митних правопорушень.

До таких факторів належать: відсутність прогресу в частині вдосконалення митної ІТ-системи; неналежна модернізація системи управління ризиками; недосконалість вітчизняних підходів до оцінки митної вартості товарів; відсутність комплексних стандартів оснащення і технічного забезпечення діяльності митних органів ДФС; недосконалий механізм координації та комунікації між різними органами виконавчої влади у правоохоронній, контролюючій сферах, а також у сферах сприяння міжнародній торгівлі та охорони державного кордону; нечіткість регламентування часу та місця виконання обов'язків контролюючими органами; недостатня увага міжнародному співробітництву з прикордонними митницями і постами для попередження незаконного переміщення товарів, людей, зброї, наркотичних та інших засобів міжнародними організованими злочинними угрупованнями.

Запобігання та боротьба з митними правопорушеннями завжди була та залишається важливим напрямом митної політики держави. Так, з розвитком зовнішньоекономічної діяльності та поживавленням зовнішньої торгівлі з'явилися нові способи вчинення порушень митних правил, а з іншого – у державах із розвинутою митною системою суттєво вдосконалено засоби виявлення та фіксації предметів, що перевозять із порушенням митних правил, модернізуються та успішно використовуються інформаційні технології підтримки та супроводження митного контролю.

Крім того, використання сучасних комп'ютерних технологій, інноваційних засобів та способів виявлення предметів порушення митних правил, активізація взаємодії митних органів ДФС із митними органами іноземних держав у сфері надання взаємної адміністративної допомоги на підставі відповідних міжнародних угод, безумовно, впливають на ефективність боротьби з митними правопорушеннями [1].

Митні органи як головний суб'єкт профілактики повинні спиратися на знання причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, основних тенденцій їх поширення, у повному обсязі здійснювати організацію та проведення спеціальних заходів із запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів комерційного призначення.

Для визначення основних напрямів щодо запобігання митним правопорушенням та розроблення дієвих механізмів із протидії їх учиненню доречно розглянути досвід деяких країн із даної проблеми. Кожна країна в силу певних особливостей свого рівня економічного розвитку, геополітичного становища, географічного розташування, ідеологічної та культурної компоненти, ментальності народу тощо створює свій механізм запобігання та протидії митним правопорушенням. Використання кращого закордонного досвіду щодо боротьби з порушеннями митного законодавства в Україні може бути досить корисним [3].

Для вдосконалення системи запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон необхідно використання комплексного підходу до розроблення заходів, які б підвищили результативність боротьби з митними правопорушеннями. Першочерговими кроками у вирішенні цієї проблеми можуть стати: активізація процесу автоматизації митних

процедур та мінімізація впливу «людського фактору»; використання інформації з нових джерел; інтеграція митних баз даних із базами даних інших контролюючих органів; проведення аналізу та оцінки ризиків до моменту прибуття товарів у пункт пропуску на основі попередньої інформації; імплементація світових практик у напрямі контролю митної вартості [2].

Необхідно впроваджувати адміністративні реформи та революційні зміни норм процесуального права у сфері протидії кримінальним правопорушенням, змінили основні профілі роботи вітчизняних митниць у напрямку їх правоохоронної діяльності. Реорганізувати митні та податкові органи, наслідком чого стало створення Міністерства доходів і зборів України, змінила структуру «силових» підрозділів, а зміни, внесені в Кримінальний, Кримінально-процесуальний та Митний кодекси і низку законів України, вимагають пошуку нових форм роботи й взаємодії з іншими державними органами.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Батанова Л. О. Завдання провадження у справах про порушення митних правил: проблеми реалізації та процесуального закріплення за митним законодавством України. URL: <http://www.jshmalshjshrdic.in.ua/archrve/2014/1/12.pdf>.
3. Романенко І. М. Види профілактики порушень митних правил. URL: <http://www.pravoznavec.com.Ua/period/article/3044/%D0#chapter>.

Гусак М. М.,

студент групи Фін-6

Львівського національного аграрного університету

Содома Р. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні завдання підвищення фінансової ефективності сільськогосподарського виробництва, нарощування виробничого потенціалу, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури у сільській місцевості не можуть бути вирішені без підготовки й освоєння державних регіональних програм розвитку АПК. Форми державної підтримки аграрного сектору економіки мають створювати сприятливі організаційно-економічні умови функціонування вітчизняних товаровиробників, у тому числі умови для ефективного використання виділених бюджетних, кредитних та інших фінансових коштів. Збитковий стан багатьох сільськогосподарських підприємств не дає їм змоги скористатися засобами бюджетної підтримки [2].

Проблема економічного стану сільськогосподарських підприємств, відновлення їх платоспроможності є досить гострою і не може бути вирішеною тільки керівництвом сільськогосподарського підприємства. Вона вимагає державного втручання, в першу чергу формування аграрної політики в державі, яка б враховувала потреби аграрного сектора економіки України та держави в цілому.

Підвищення продуктивності праці означає економію сукупної праці, що витрачається на вироблення продукції, зменшення всього матеріалізованого в продукті робочого часу [3, с. 800]. Економічне зростання без живої праці практично неможливе, але залежно від наукової та технічної озброєності праця може бути більш або менш продуктивною [1, с. 310].

Для усунення основних проблем фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки необхідно:

– передбачити пріоритетність доступу до бюджетних коштів для малих та середніх сільськогосподарських підприємств;

- забезпечити прозорість механізму отримання дотацій;
- обмежити доступ переробних підприємств до бюджетних ресурсів;
- чітко регламентувати частку підприємств галузі птахівництва у структурі бюджетних дотацій;
- спростити процедур одержання кредитів, в тому числі через формування дієвого гарантійного механізму при залученні кредитів;
- сформувавши програми кредитного забезпечення новостворених фермерських господарств;
- підвищити ефективність програми часткової компенсації ставок по кредитах, що надані підприємствам АПК;
- спростити процедуру конкурсного відбору підприємств, які мають право на часткову компенсацію відсоткової ставки.

Список літератури

1. Булавка О. Г. Формування державної фінансової політики щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / за ред. М. Я. Дем'яненка. Київ : ННЦ ІАЕ, 2011. С. 300–318.
2. Матеріали офіційного сайту газети «Агробізнес сьогодні», березень 2016. URL: <http://www.agro-business.com.ua>.
3. Baetge J. Möglichkeiten der Früherkennung negativer Unternehmensentwicklung mit Hilfe statistischer Jahresabschlussanalysen, in: ZfbF 1989. S. 792–811.

Давидовська Т. Г.,

студентка групи ОПДзчм-11

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Сидор Г. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Суть митних платежів як економічної категорії ґрунтується та виявляється в їх функціях. У сучасних наукових дослідженнях з економічної теорії немає єдиного підходу до визначення сутності та кількості функцій митних платежів.

На думку С. В. Волосович і Т. Д. Ліпіхіної, митним платежам притаманні фіскальна, розподільча та контрольна функції [1]. З точки зору О. П. Гребельника, митні платежі виконують фіскальну, стимулюючу та регулятивну функції. Отже, ми бачимо, що митні платежі охоплюють широкий діапазон функціональних завдань.

Суть фіскальної функції зводиться до того, що за допомогою неї відбувається формування частини фінансових ресурсів держави. Ця функція забезпечує об'єктивні умови для утворення матеріального підґрунтя діяльності суспільства. Від митної ставки прямо залежить ефект фіску. Якщо розмір ставки підвищується, то посилюється податковий ефект, а якщо вона знижується, то й ефект буде від цього податку незначним.

У результаті перерозподільної функції відбувається перерозподіл державою вартості ВВП у процесі оподаткування зовнішньоекономічних операцій. На нашу думку, суть цієї функції полягає в тому, що за рахунок фінансового механізму перерозподіляється ВВП між різними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності для виконання функцій держави.

Незважаючи на те, що митні платежі відіграють вагомий роль у формуванні доходів Державного бюджету, з нашого погляду, важливою ціллю його впровадження є розкриття не фіскального, а регулюючого потенціалу, який виявляється у здатності митних платежів впливати на розвиток як зовнішньої, так і внутрішньої

торгівлі через цінові механізми, оскільки входить до ціни експортованих чи імпортованих товарів. Отже, особливість митних платежів полягає у тому, що вони спрямовані на формування раціональної структури експорту та імпорту.

Контрольна функція митних платежів має два аспекти виконання. По-перше, ведеться контроль за відповідністю оподаткування зовнішньоекономічної діяльності чинній законодавчій сфері. По-друге, контролюється відповідність чинної податкової законодавчої сфери потребам суспільства.

У системі функцій митних платежів особливе місце посідає захисна, яка призначена для перешкоджання проникненню ефекту захисту, а також для отримання фіскального ефекту.

Отже, за характером впливу і за економічним змістом митні платежі належать до ринкових регуляторів зовнішньоекономічних відносин. За допомогою вартісних бар'єрів можна регулювати кількість імпортованих та експортованих товарів. З нашої точки зору, необхідно збудувати таку митну систему, яка б забезпечила баланс між надходженнями до Державного бюджету, захистом вітчизняного товаровиробника, розвитком зовнішньоторговельних відносин.

Політична функція митних платежів надає державам митні пільги або здійснює на них економічний тиск. Щодо інших держав наша країна застосовує економічні заходи, з боку яких допустима відповідь за правилом «дія – протидія». Це є одним із вагомих інструментів митної політики на характер відносин світової економічної взаємодії.

Підхід до розуміння сутності митних платежів через функції є не зовсім вдалим. В економіці митні платежі базуються на таких загальних принципах, закладених у чинному законодавстві нашої країни:

– визначеності. Суть цього принципу зводиться до того, що митні платежі (під час перетину через митний кордон) мають бути точно визначеними, а не встановлюватися свавільно;

– зручності. Цей принцип полягає в тому, що митні платежі (під час перетину через митний кордон) мають бути сплаченими у спосіб, який є найбільш зручним для платника;

– економії. Згідно з цим принципом обсяг митних платежів (під час перетину через митний кордон) має бути таким, щоб їх менше стягували з платників, а більше вносили в державну казну.

У тезах необхідно приділити увагу не тільки функціям і принципам митних платежів, а й їх класифікаційним ознакам, які, з нашого погляду, є достатньо розробленими та обґрунтованими у теоретичному плані.

Класифікаційні ознаки системи митних платежів пропонуємо навести у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікаційні ознаки митних платежів

Класифікаційні ознаки	Елементи
Види митних платежів	Мито; ПДВ на операції з ввезенням імпортованих товарів; акцизний податок з імпортованих товарів
Спосіб стягнення	Непрямі
Суб'єкт	Фізичні та юридичні особи
Об'єкт	Експортно-імпортовані операції
Рівень влади	Загальнодержавні
Призначення	Загальні
Порядок введення	Обов'язкові
Джерело сплати митних сум	Фактурна та митна вартість товару
Тривалість	Момент митного оформлення
Метод нарахування	Адвалерні; прогресивні; спеціальні; специфічні; тверді
Форма розрахунків	Безготівкова; готівкова; вексельна

Джерело: [1]

У табл. 1 наведено класифікаційні ознаки системи митних платежів, а саме: види митних платежів, порядок їх нарахування і спосіб стягнення, джерело сплати та ін.

Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що на сьогодні у працях наукових дослідників значна увага приділяється не тільки функціям та принципам митних платежів, а й практично відображена у їх класифікаційних ознаках.

Список літератури

1. Волосович С. В., Ліпіхіна Т. Д. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. Київ : Атіка, 2009. 288 с.

2. Сидор Г. В., Мороз І. М. Митні платежі: сучасна інтерпретація. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки* : зб. наук. статей за матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, НМетАУ, 2019. Ч. 1. С. 397–400. URL: <https://nmetau.edu.ua/ua/mdiv/i2015/p2685>.

3. Сидор Г. В. Оцінка фіскальної ефективності митних платежів. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 2019. С. 275–278.

4. Шталь Т. В., Вівденко М. А. Митні платежі України та вплив на них членства у Світовій організації торгівлі. Вісник Міністерства доходів і зборів України. 2013. № 35. С. 25–34.

Дембіцька А. С.,

студентка групи ФМСчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Чекаловська Г. З.,

канд. екон. наук,

ст. викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Модернізація та комплексне оновлення законодавства України з питань державної митної справи, з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України, шляхом імплементації міжнародних митних стандартів, що встановлюють партнерські взаємовідносини між митними адміністраціями, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та окремими громадянами, дозволили органічно вирішити питання спрощення та прискорення митних процедур шляхом їх автоматизації та електронізації, зменшення впливу «людського фактора» на процес та результат митного оформлення товарів, підвищення ефективності митного контролю як одного з методів митного регулювання.

Митний контроль, який, за твердженням Ю. М. Дьоміна, з повним правом можна віднести до виконавсько-розпорядницької функції держави, що здійснюється спеціально уповноваженими державними органами України – органами митного спрямування ДФС України, посідає провідне місце в системі інструментів здійснення державної митної справи. Митний контроль має комплексний характер, його об'єкти входять до широкого кола взаємопов'язаних суспільних відносин, а сам він, окрім усього іншого, служить справі національної безпеки, забезпечуючи функціонування таких компонентів національної безпеки, як політична, економічна та екологічна безпека [2, с. 59–60].

Поняття «митний контроль» у науковій літературі трактується у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні митний контроль є сукупністю методів та засобів забезпечення законності у митній сфері. А у вузькому розумінні митний контроль трактують як сукупність перевірочних заходів, здійснюваних у процедурних формах [4, с. 14].

Згідно з положеннями Митного Кодексу України (МКУ), митний контроль являє собою сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм законодавства України з питань державної митної справи та засновується на принципах законності, системності, систематичності, дієвості, гласності, вибірковості, мінімізації митних процедур та безперервності [3; 5, с. 11–21]. Отже, одна з основоположних категорій у митному праві в МКУ трактується, виходячи з її головної мети – забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

Відповідно до ч. 2 ст. 318 та ч. 1 ст. 336 МКУ, митний контроль здійснюється виключно та безпосередньо посадовими особами митниць як територіальних органів митного спрямування ДФС України шляхом: перевірки документів та відомостей, які митницям під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян); обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України; усного опитування громадян та посадових осіб підприємств; огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи митного спрямування ДФС України; перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем; проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів; направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органіві митного спрямування ДФС України [3].

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, який передбачає проведення органами митного спрямування ДФС України мінімуму формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи.

Розпочинається процедура митного контролю при ввезенні на митну територію України – з моменту перетинання товарами, транспортними засобами комерційного призначення митного кордону України, а при вивезенні – з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому порядку [3, ст. 321]. Завершується ж митний контроль, як правило, після проведення у повному обсязі митного оформлення.

Позитивним зрушенням у напрямку модернізації митного контролю є також удосконалення процедур митного контролю шляхом повномасштабного впровадження електронного декларування – декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення шляхом подання електронної декларації та інших електронних документів (у тому числі дозвільного характеру), здійснення митного контролю та оформлення цих товарів [1, с. 10].

Отже, пріоритетними напрямками удосконалення процедур митного контролю мають бути повномасштабне впровадження процедур електронного декларування, спрощення процедур митного контролю, розвиток системи митного пост-аудиту та формування ефективних моделей управління митними ризиками.

Список літератури

1. Воронкова К. Із впровадженням електронного декларування ми виходимо на якісно новий рівень митного контролю і митного оформлення. *Митниця*. 2011. № 5. С. 10.

2. Дёмин Ю. М. Таможенный контроль в Украине : монографія. Київ, 2014. 542 с.

3. Митний кодекс України (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

4. Новиков А. Б. Таможенное регулирование и таможенное дело. URL: мета-морфозы понятийного аппарата <https://studok.net/book/550-administrativnyj-process-v-mexanizme-tamozhennogo>.

5. Прокопенко В. В. Реформування митного законодавства України необхідно починати з основ. *Митна справа*. 2012. № 1. С. 11–21.

Домашич Д. П.,

студентка групи Фін – 61

Львівського національного аграрного університету

Рубай О. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Здійснення будь-якої господарської діяльності залежить від різних умов, основною з яких є наявність фінансового капіталу у суб'єкта господарювання. Проте сьогодні більшість сільськогосподарських підприємств гостро відчують дефіцит у фінансових ресурсах. Основними причинами такого становища стали кризові явища в економіці та відсутність на підприємствах ефективної системи менеджменту фінансового забезпечення. Пошук шляхів покращення фінансової ситуації в сільському господарстві є актуальним та потребує подальших досліджень.

Сільськогосподарські підприємства мають найбільший період обороту капіталу. Від їх діяльності залежить розвиток переробної, харчової та інших галузей промисловості. Нині одиниця валової продукції сільського господарства створює умови для виробництва більше десяти її одиниць в інших галузях економіки країни [3, с. 19].

Незначні тенденції стабілізації розвитку галузі не спричинили суттєвих зрушень у підвищенні ефективності формування та використання капіталу сільськогосподарських організаційно-правових структур, більшість з яких перебувають сьогодні у кризовому стані. Таке становище потребує розробки заходів формування оптимальної структури капіталу, пошуку шляхів і напрямів оптимального залучення капіталу сільськогосподарськими підприємствами.

Завдяки своїй актуальності, питання управління капіталом сільськогосподарських підприємств перебувають в центрі уваги науковців і практиків.

Ефективність існування підприємства в першу чергу залежить від вміння менеджерів працювати з капіталом, оскільки він відображає економічні процеси підприємства та його стан у цілому. Капітал – об'єктивна основа створення підприємств та їх подальшого ефективного функціонування. Здатність капіталу генерувати грошові потоки та створювати нову вартість обумовлюють необхідність науково обґрунтованого системного управління ним на всіх стадіях кругообігу з урахуванням сучасних тенденцій інноваційного розвитку суб'єктів господарювання які орієнтовані на економічне зростання.

В сучасних умовах господарювання одним з важливих питань для керівників підприємств є формування системи ефективного управління капіталом. І. Бланк, І. Назаренко управління капіталом розглядають як систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [2, с. 259; 5, с. 6].

Простіше кажучи, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (тобто підприємства) на об'єкт управління (тобто капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта [4, с. 116].

Управління капіталом належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки обсяг, структура та вартість капіталу суттєво впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності даного підприємства та в цілому на ефективність його діяльності.

Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності – від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. Своєю чергою, управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання.

Таким чином, управління капіталом сільськогосподарських підприємств – це система розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання сільськогосподарських підприємств. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру капіталу при якій забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності та фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия. К. : Ника – Центр, Эльга, 2003. 448 с.
2. Гончаров В. М., Гончаров В. М., Зинченко Н. В. Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Економіка АПК. 2012. № 2. С. 18–21.
3. Ліпич Л. Г., Ліпич Л. О., Гадзевич І. О. Капітал в системі управління підприємством. Вісник НУ «Львівська Політехніка». 2009. № 647. С. 115–119.
4. Назаренко І. М. Формування та ефективність управління капіталом сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ... екон. наук: 08.00.04. Херсон, 2010. 20 с.

Дрозд В. С.

студент гр. ФМСчм- 21

Вербіцька І. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

В умовах сьогодення для України вкрай необхідним є визначення ефективного курсу зовнішньоекономічного співробітництва, з урахуванням існуючих потреб та наявних ресурсів. Крім цього, потребують вирішення питання пошуку додаткових джерел наповнення бюджету, стабілізації курсу національної валюти, а також забезпечення вітчизняної економіки достатнім обсягом енергоресурсів. Вирішення таких завдань неможливе без зовнішньоекономічного, митного та податкового регулювання.

Однією з найважливіших організаційних форм інтернаціоналізації стала економічна інтеграція, що являє собою процес об'єднання складових національних економік, найвищий на сучасному етапі, рівень інтернаціоналізації господарського

життя. У рамках об'єднання на території країн-учасниць поглиблюється міжнародний поділ праці, ведеться інтенсивний обмін товарами, послугами, капіталами, робочою силою на особливих, пільгових в порівнянні з іншими країнами, умовах.

Одним із ключових питань про те, що відбувається на сучасному етапі у світі, які тенденції відкриваються в соціально-політичній, економічній та інших сферах людського буття є питання про інтеграцію. Саме тому виникнення ЄС було не рядовою регіональною подією в галузі міждержавного економічного співробітництва групи європейських держав, а першим великим кроком, який поставив початок відліку нової великої епохи в історії людства, основу якої склали безперервна науково-технічна революція, пришвидшений розвиток інтернаціоналізації всіх сфер життя народів і держав, зростаюча взаємо-залежність у міждержавних відносинах і т.д.

Інтеграція, якщо розглядати її стосовно етапів розвитку, є найбільш високим державно-правовим, соціально-економічним, політичним та культурним шаблоном розвитку світового співтовариства держав і народів. Якщо інтернаціоналізація підвела насамперед передовий технологічний базис під всю систему світового співтовариства, то інтеграційним процесам належить внести найбільший внесок у реформування людського суспільства хоча не можна не помітити, що на цьому шляху поки що більше проблем, ніж успіхів [2].

Сучасні слабкі євроінтеграційні позиції України обумовлені існуванням низки проблем, що заважають успішній імплементації європейського досвіду в митну систему України. До них належать насамперед наступні:

- відсутність необхідних структурних перетворень в українській економіці, через що товарний обмін між Україною та ЄС відбувається переважно на міжгалузевій основі, що істотно звужує матеріальну базу реальної економічної інтеграції;

- обмеженість надійного джерела та потенціалу розвитку експортних можливостей національного ринку;

- недостатній рівень розвитку сучасної інфраструктури, особливо інформаційної і транспортної, та видів діяльності, що підтримують присутність українських виробників на зарубіжних ринках;

- невисокий рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, їх товарів і послуг та економіки країни в цілому.

- недостатня гармонізованість національних стандартів України з міжнародними та європейськими (лише близько 17% національних стандартів гармонізовані зі стандартами ЄС);

- обмежувальний режим доступу українських експортерів до окремих сегментів ринку ЄС, що зумовлено наявністю значного обсягу безмитних тарифних квот на вітчизняну продукцію, а також істотних обмежень нетарифного характеру щодо доступу на європейський ринок – технічних бар'єрів у торгівлі, санітарних і фіто-санітарних заходів тощо;

- суттєве зниження обсягів іноземних інвестицій в економіку України, що також є фактором, який гальмує процес подолання негативних наслідків глобальної економічної та фінансової рецесії, а також відновлення сталого розвитку національної економіки.

Подолання ряду недоліків вимагає системного підходу та може бути досягнуто тільки внаслідок:

- адаптації українського законодавства до правових норм ЄС;

- проведення радикальних структурних перетворень в українській економіці;

- якісного поліпшення державного регулювання економіки, її зовнішньо-економічних зв'язків;

- значної активізації торговельної політики, спрямованої насамперед на генерацію внутрішніх джерел підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на європейському ринку. Основними заходами на цьому шляху вбачаються виконання положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, запуск роботи вітчизняного експортно-кредитного агентства, всеохоплююча імплементація положень Угоди про асоціацію щодо санітарних і фіто-санітарних заходів тощо.

Важливим чинником фінансової стабілізації національної економіки визначено лібералізацію зовнішньої торгівлі, що являє собою «розширення свободи економічних дій і зняття обмежень на діяльність у сфері міжнародної торгівлі для національних господарюючих суб'єктів, а також спрощення доступу на внутрішній ринок для зарубіжних суб'єктів». Встановлено, що в контексті зовнішньоторгівельних відносин між Україною та ЄС лібералізація зовнішньоторговельного режиму повинна включати систему скоординованих заходів щодо: зниження рівня митного тарифу, реформування системи нетарифних обмежень, зниження рівня податків на експорт, розширення бази внутрішніх податків тощо.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.
2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник.: Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Дубковецький В. В.,
студент групи ФМСзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Вербіцька І. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНІ РИЗИКИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Динамізм сучасного економічного простору вимагає від учасників економічних відносин своєчасного реагування на ризики, з якими вони стикаються у своїй діяльності. Особливо це стосується зовнішньоекономічної діяльності, тісно пов'язаної з інтеграційними і глобалізаційними процесами та економічними особливостями країн-контрагентів.

Рівень і кількість митних ризиків залежать не тільки і не стільки від діяльності підприємств та митниць, а скоріше від ефективності їхньої взаємодії. Активна взаємодія дає змогу обрати адекватну форму контролю, яка, з одного боку, зводить до мінімуму адміністративні процедури та бюрократію, а, з іншого, дає змогу з високою ймовірністю спростувати або виявити порушення під час перетину митного кордону країни товарами машинобудівних підприємств.

Співпраця підприємства та митних органів творить основу для виникнення певних специфічних ризиків, які є відмінними від економічних ризиків. Тому слід виокремити митні ризики та охарактеризувати їх для подальшого можливого застосування у практиці ідентифікування й оцінювання.

Ризики, які виникають у взаємодії між митними органами та підприємством, можна поділити за рівнем довіри до представлених документів суб'єктом контролю на: ризик надмірної довіри та ризик недостатньої довіри.

Ризик надмірної довіри у системі «підприємство-митниця» виникає тоді, коли один із суб'єктів, використовуючи, зазвичай, одне джерело інформації, довіряє іншому суб'єкту.

Ризик недостатньої довіри – це відхилення у звичній діяльності суб'єктів взаємодії «підприємство-митниця», пов'язане з тим, що закрадаються сумніви щодо правдивості наданої та підтвердженої інформації.

Також у практичній діяльності виникає ризик помилкового підтвердження, який характеризується як ймовірність настання негативних наслідків в результаті дії ризику, за умови настання якого підтверджуючі документи, які надало підприємство на митницю, свідчать про відсутність перекручень у офіційних документах, про що змушений засвідчити і працівник митниці, а насправді такі перекручення існують.

Сам процес управління ризиками потребує додаткових ресурсів і, інколи, витрати, спрямовані на виявлення та управління ризиків, значно перевищують

отриманий соціально-економічний ефект від їх виявлення, управління та зниження. Тому у системі взаємодії як підприємство, так і митні органи змушені ризикувати. Відповідно ризики можна поділяти за прийнятністю на: ризик прийнятний та ризик неприйнятний.

Ризик прийнятний тоді, коли збитки та негативні наслідки, отримані від взаємодії у системі «підприємство-митниця», не становлять істотної загрози для діяльності кожного із суб'єктів такої взаємодії.

У разі взаємодії підприємства із митними органами важливо створити певну позитивну репутацію, що дасть можливість ефективно взаємодіяти та розвивати взаємні партнерські стосунки. Відповідно до цього, важливим та істотним ризиком є ризик репутації, який можна поділити на такі види: позитивної, нейтральної та негативної репутації.

Дослідження у сфері ризик-менеджменту показують, що ризики тісно пов'язані між собою, створюючи довгий ланцюжок різних видів економічних та господарських ризиків у підприємств зовнішньоекономічної діяльності. Тому за місцем у ланцюжку ризиків митної діяльності Тодошук А. В. пропонує виокремлювати такі ризики: причинні (первинні), наслідкові (вторинні) та поєднувальні [4]. Причинні митні ризики – це ті ризики, які стали причиною виникнення системи інших економічних та господарських ризиків діяльності машинобудівних підприємств. Вторинні митні ризики – такі ризики, які виникли внаслідок дії інших видів економічних та виробничо-господарських ризиків у діяльності машинобудівного підприємства. Поєднувальні митні ризики за розміщенням у ланцюжку ризикотворення перебувають між причинними та вторинними ризиками, фактично є таким собі містком, поєднувальною ланкою, без якої не виникали та/або не змінювали своїх властивостей (знижувались або підвищувались) вторинні ризики діяльності машинобудівного підприємства.

Загалом класифікація митних ризиків та причин їх виникнення допоможе підприємствам, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, сформулювати основу для розроблення ефективної системи ризик-менеджменту у вигляді мапи ризиків, груп домінуючих та домінованих ризиків, причинних та наслідкових ризиків, виокремити митні ризики за групами товарів та особливостей діяльності цих підприємств і, як наслідок, добрати найоптимальніші методи для запобігання та зниження негативних наслідків від діяльності митних ризиків.

Список літератури

1. Порядок розроблення профілів ризиків Наказ Державної митної служби України № 1514 від 22.12.2010 (зі змінами, внесеними Наказом ДМС № 22 від 11.01.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1514342-10>.
2. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту / Л. В. Батченко та ін. Донецьк : Норд-Прес, 2005. 244 с.
3. Терещенко С. Управління ризиками під час митного контролю товарів. *Товари і ринки*. 2011. № 1. С. 43–49.
4. Тодошук А. В. Класифікація митних ризиків та причини їх виникнення у діяльності машинобудівних підприємств. URL: <http://ena.lp.edu.ua>.

Дутка В. П.,
студент групи ФМСчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Чекаловська Г. З.,
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНТРОЛЮ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Невід'ємним елементом удосконалення будь-якого процесу чи виду діяльності є механізми оцінки його ефективності, спрямовані на забезпечення достовірними даними щодо його функціонального стану та динаміки змін. Тому

об'єктивною необхідністю є удосконалення механізмів оцінки ефективності митного адміністрування, зокрема в частині реалізації заходів із мінімізації ризиків при здійсненні митного контролю. Задля удосконалення механізмів митного адміністрування потрібна надійна структура оцінки ефективності, що включає критерії, на підставі яких порівнюються результати.

Поділяємо точку зору Джумурат О. В., яка, зосереджуючи увагу на селективності профілювання ризиків, зазначає про доцільність розглядати питання ефективності застосування не лише профілів ризику, але й системи управління ризиками в цілому, що визначається автором як здатність системи забезпечувати економічний та соціальний ефекти під час виконання митних формальностей, що пов'язана з проведенням аналізу можливих змін станів об'єктів аналізу митних ризиків [1, с. 99]. Зокрема, відстеження ефективності СУР проводиться центральним підрозділом з питань забезпечення функціонування СУР на підставі зворотної інформації АСАУР, а також зворотного зв'язку з митницями та отримуваної від них інформації, яка надається за визначеними формами звітності.

Для оперативної оцінки роботи АСАУР застосовується спрощена методика розрахунку селективності. Перевагами такої методики є можливість провести оперативну оцінку ситуації одночасно для всіх профілів ризику, митниць та митних режимів.

Показник результативності спрацювання профілів ризику може бути розрахований за наступною формулою:

$$\text{През} = (\text{Вмд} + \text{Омд}) / \text{Спр}, \quad (1.)$$

де:

През – показник результативності спрацювання профілів ризику;

Вмд – кількість МД, по яких АСАУР було видано вказівки щодо митних формальностей, без урахування інформаційних повідомлень, після чого було виявлено певні невідповідності/розбіжності/порушення тощо, які призвели до відмови в митному оформленні (за виключенням відмов з технічних причин);

Омд – кількість оформлених МД, по яких АСАУР було видано вказівки щодо митних формальностей, без урахування інформаційних повідомлень, після чого було виявлено розбіжності/невідповідності/порушення, які зазначені посадовою особою як результат виконання МФ, тобто результат виконання МФ починається на «2» відповідно до класифікатора митних формальностей;

Спр – кількість МД, по яких спрацював ПР з формуванням МФ.

Для розрахунку результативності по конкретному профілю ризику може використовуватись більш детальна методика розрахунку результативності. Така методика передбачає здійснення вибірки індивідуально для відповідного профілю ризику, з урахуванням кодів митних формальностей та текстового повідомлення для інспектора згідно профілю ризику.

Уточнена методика передбачає врахування наступних показників:

– кількість відмов – кількість МД, по яких після спрацювання профілю ризику (з урахуванням кодів митних формальностей та повідомлення для інспектора) було відмовлено в митному оформленні;

– кількість відмов з нетехнічних причин – кількість МД, по яких після спрацювання профілю ризику (з урахуванням кодів митних формальностей та повідомлення для інспектора) було відмовлено в митному оформленні, при цьому причиною зазначено коди з розділів 02-13 класифікатора причин незавершення митного оформлення;

– кількість невідповідностей/порушень по оформлених деклараціях – кількість МД, по яких після спрацювання профілю ризику (з урахуванням кодів митних формальностей та повідомлення для інспектора) хоч по одній з митних формальностей зазначено результат, код якого починається на «2» відповідно до класифікатора; Відсоток результативності за такою методикою може бути

обчислений як відношення частки відмов з нетехнічних причин і кількості невідповідностей / порушень по оформлених митних деклараціях до кількості митних декларацій, по яких спрацював ПР з формуванням МФ.

Оцінка результативності роботи митниць за напрямком застосування системи управління передбачає застосування рейтингової системи. Факторами, які впливають на рейтинг, можна визначити наступні: якість виконання митних формальностей, алгоритм розрахунку, фіксація результатів у системі тощо. Рейтингова система, яка може враховуватись для формування резюме митниць, передбачає наступне відсоткове вираження показників:

- «1» – якщо показник ефективності роботи митниці за напрямком застосування СУР менше 2%;
- «2» – якщо показник ефективності роботи митниці за напрямком застосування СУР 2–4%;
- «3» – якщо показник ефективності роботи митниці за напрямком застосування СУР 4–6%;
- «4» – якщо показник ефективності роботи митниці за напрямком застосування СУР 6–8%;
- «5» – якщо показник ефективності роботи митниці за напрямком застосування СУР більше, ніж 8% [2].

Враховуючи зазначене, у процесі удосконалення механізмів оцінки спеціальної ефективності слід відрізнити ефективність системи управління ризиками в цілому та її автоматизованої складової зокрема. Разом з тим, оскільки вони знаходяться у нерозривному організаційному-правовому та інформаційно-технологічному зв'язку, сумарні показники ефективності обох складових становлять загальну властивість спеціальної ефективності.

Список літератури

1. Джумурат О. В. Управління митними ризиками в системі забезпечення національної економічної безпеки : дис. канд. екон. наук. Дніпропетровськ, 2014. 189 с.
2. Контрольно-перевірочна робота. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/> (дата звернення: 15.10.2019).

Іщук Я. Ю.,
студентка групи ЕКН-21с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Кушнір Т. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри маркетингу
Львівського національного університету імені Івана Франка

РОЗВИТОК ФАКТОРИНГУ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сьогодні актуалізується проблема нестачі ліквідних коштів у підприємств, зазвичай малого та середнього бізнесу. Через те виникає необхідність ефективного та недорогого залучення оборотних фінансових ресурсів. Одним із джерел залучення таких фінансових ресурсів є коротко-строкові кредити, які надаються банками і мають істотні недоліки. Такими недоліками є високі відсоткові ставки та обов'язковість надання забезпечення. Це забезпечення інколи може дорівнювати навіть обороту підприємства.

Потреба у короткостроковому капіталі та висока вартість короткострокових банківських кредитів призвела до швидкого розвитку на ринку фінансових послуг України такої послуги як факторинг [1, с. 13]. Факторинг – фінансова комісійна операція, за якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії з метою миттєвого отримання більшої частини платежу, гарантії повного погашення заборгованості та зниження витрат по веденню рахунків [4].

У світі існує дві моделі розвитку факторингового бізнесу: європейська та американська. Європейська модель передбачає створення великих вузько-спеціалізованих факторних компаній, що, зазвичай, утворювались великими банками і згодом від них відмежувалися. В американській моделі факторингові компанії утворюються приватними підприємцями без участі банків [3, с. 93].

Рис. 1. Динаміка наданих послуг факторингу в 2012–2016 рр.

Український ринок факторингу розвивається за європейською моделлю, адже більша частина ринку факторингу в нашій країні контролюється банками. Незважаючи на очевидну взаємозалежність, відносини між банками та факторинговими компаніями складаються непросто, адже факторинг є непрофільним напрямком банківського бізнесу, тому кількість ресурсів, що може бути направлена на факторингові операції, обмежена [3, с. 94].

Вітчизняний ринок характеризується істотним зростанням кількості факторингових компаній та обсягу факторингових операцій [2].

Аналіз даних рис. 1 дає можливість відзначити, що протягом аналізованого періоду розвиток ринку факторингу був поступовим. Виключенням є 2014 р. Так, протягом аналізованого періоду обсяг операції факторингу зріс на 44% з 11702,9 млн. грн. у 2012 р. до 16887,5 млн. грн. у 2016 р. При цьому його питома вага в обсязі наданих послуг скоротилася з 30,6% до 17,2%. Найбільшу питому вагу в обсязі фінансових послуг факторинг мав у 2014 р., коли відбулося його стрибкоподібне зростання до 23525,7 млн. грн. проти 11702,9 млн. грн. у 2011 р.

Проблемою українського ринку факторингу є те, що «фактори» не бажають надавати свої послуги галузям економіки, які найбільше їх потребують. Ключовими проблемами розвитку факторингу в Україні є:

1) домінування банків, для яких факторинг займає лише частину портфелю, в той час як для спеціалізованої факторингової компанії цей вид операцій є профільним;

2) використання банком схеми, ідентичної для кредитування при оцінюванні потенційного клієнта факторингу. Але факторинг не є аналогом кредиту й спрямований на зростання продажів та рентабельності;

3) якість послуг факторингу в Україні не контролюється, у законодавстві не закріплено вимог щодо стандартів якості факторингових послуг [2].

В майбутньому факторингові компанії будуть вигіднішими за комерційні банки гнучким підходом, строками та умовами. З метою збільшення привабливості факторингових компаній слід:

1) впровадити більш лояльну відсоткову політику викупу заборгованостей;

2) розширення сфери додаткових послуг, що надаються;

3) встановити заборону некредитним фінансовим установам залучати кошти третіх осіб для надання факторингового фінансування клієнтам.

Для подальшого розвитку факторингу на вітчизняному ринку необхідне прийняття заходів законодавчо-нормативного характеру стосовно регламентування здійснення факторингових операцій. Такі заходи дозволять знизити вартість факторингових послуг і допоможуть залучити нових клієнтів [2].

Список літератури

1. Беялов Т. Е. Аналіз форм і методів управління дебіторською заборгованістю у складі оперативних фінансових активів корпорації. Актуальні проблеми економіки. С. 13–14.
2. Гуцак Є., Шмагіна Ю. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку ринку факторингових послуг в Україні [Електронний ресурс] // Економічні науки. № 9. 2012. URL: http://www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Economics/3_80384.doc.htm (дата звернення 29.10.2019).
3. Пальчук О. І. Факторинг на ринку фінансових послуг : монографія. Київ, 2011. 164 с.
4. Факторинг: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3>.

Євпат А. С.,

студент групи Фін-22сп

Львівського національного аграрного університету

Колодій А. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Сільське господарство України є одним із головних джерел наповнення державного бюджету. Аграрна галузь нашої держави є домінуючою на світовому ринку за рахунок значних обсягів експорту сільськогосподарської продукції. За підсумками травня 2019 р. Україна експортувала сільськогосподарської продукції до країн ЄС на 519 млн євро, що на 173 млн. євро більше, ніж у травні 2018 р. Таким чином, за обсягами зростання експорту аграрної продукції до країн ЄС у травні 2019 р. Україна посіла перше місце у світі. Друге місце за цим показником посів Китай (103 млн. євро), третє – США (67 млн. євро). Отже, за останні 10 років експорт агропродовольчої продукції з України виріс в два рази. Проте, інформаційне і технологічне використання на етапі виробництва, транспортування та реалізації продукції досить застаріле в умовах інтенсивного розвитку сучасних технологій.

Одна з таких технологій, що активно розвивається в сучасних умовах – технологія блокчейн. Україна на даний момент як ніколи потребує змін та сміливих кроків для зростання та розвитку своєї економіки. Одним з таких кроків, на нашу думку, є система блокчейн. Блокчейн – це глобальна інформаційна база, в якій записи зберігаються у вигляді пов'язаних між собою блоків, а блоки з інформацією про записи зберігаються на усіх комп'ютерах які знаходяться у мережі інтернет. Щоб було зрозуміліше, наведемо приклад принципу роботи блокчейну: це як блокнот, який існує у великій кількості ідентичних копій, і його сторінки так добре прошнуровані, що вирвати навіть одну сторінку годі. Внести зміни в будь-який блок дуже складно і навіть неможливо. Для цього необхідна неймовірно велика чисельність потужної обчислювальної техніки, якій в силу змінити запис на усіх комп'ютерах мережі блокчейна. Перевірити оригінальність ланцюжка може кожен учасник бази. Таким чином, блокчейн – це інструмент, що дозволяє записати дані в базу, яка існує у величезній кількості примірників і які неможливо підробити. Блокчейн це універсальна і досить легка технологія, яка ефективна в будь-якій

сфері. Застосування даної технології може допомогти агропромислому комплексу України у створенні ланцюжка виробництва і поставки продукції, який гарантує харчову безпеку, економію коштів та підвищує контроль, що у свою чергу збільшує ефективність виробництва сільськогосподарської продукції. Використання технології блокчейн в сільськогосподарському виробництві має свої особливості:

– підтверджує достовірність походження продукту та надає гарантію прозорості процесу виробництва продукції для споживачів;

– пришвидшує розрахунково-платіжні операції та можливість проведення операцій без посередників (у системі блокчейн відпадає необхідність укладання договорів через 3 осіб, оскільки сама по собі ця технологія являється прозорою та безпечною для торгівлі між учасниками ринку);

– забезпечує контроль над процесом виробництва і реалізації у режимі реального часу та збільшує ефективність виробництва за рахунок всебічного управління операціями.

Наклеївши на товар спеціальний код (QR код), ми дозволимо покупцеві простежити все, що відбувалося з їжею, яка була придбана: коли народилася тварина, як її годували і як її доглядали, коли відбувся забій, на якому заводі тушу перетворили в консерви, як ці консерви транспортувалися і зберігалися.

При такій системі вся незмінна і несфальсифікована історія продукту буде на екрані смартфона споживача. Держава теж зможе користуватися перевагами ланцюжка технології блокчейн. Санітарно-епідеміологічні служби отримають змогу відстежити, як поширювалося захворювання. Якщо людині стало погано після їжі, лікар зможе моментально дізнатися, якої якості продукт з'їв потерпілий, що дасть змогу оперативніше зробити діагноз та призначити відповідне лікування, або бути впевненим, що пацієнт харчувався здоровими та високоякісними продуктами вітчизняного виробництва. У нинішніх реаліях обмін фізичних товарів відокремлений від обміну платежів між покупцем і продавцем. Фермери і підприємства часто постачають свій урожай, але потім їм треба чекати тижні чи місяці, щоб отримати плату. Технологія блокчейн може змінити все це, тому що дає змогу оплати товар в реальному часі. Як результат, виробники одержують кошти відразу, збільшується галузева конкуренція. Крім цього, додавання прозорості технології, довіри та ефективності до розрахунків дозволить зменшити ризики і розблокувати нові механізми фінансування для банків.

Список літератури

1. Buterin V. A next-generation smart contract and decentralized application platform. Ethereum White Paper. 2014. URL: http://www.the-blockchain.com/docs/Ethereum_white_paper_a_next_generation_smart_contract_and_decentralized_application_platform-vitalik-buterin.pdf
2. Carlo R. W. De Meijer. Blockchain: can it be of help for the agricultural industry? URL: <https://www.finextra.com/blogposting/13286/blockchain-can-it-be-of-help-for-theagricultural-industry>
3. Ethereum Project. Create a digital greeter. URL: <https://www.ethereum.org/greeter>
4. Impacts of the Global Financial and Economic Crisis Upon the Agro-Food Sector of Ukraine's Economy / Kobets, M., Artushin, V., Sikachyna, O., et al. Economics and Rural Development. 2011. N 1. P. 7–17.
5. Pugachov M. Agricultural reform: an impact assessment. Barometer of Change. 2014. № 7. 28 p.
6. The Blockchain of Food. URL: <https://www.forbes.com/sites/themixingbowl>

Камінський В. В.,
студент групи ФМСзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Кульчицька Н. Є.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Належна реалізація заходів реформування має кардинально змінити вітчизняну митну систему. Нововведення стосуватимуться митного законодавства, сприяння торгівлі, боротьби з контрабандою та протидії митним правопорушенням, пост-митного контролю і аудиту, митної інфраструктури та технічних засобів митного контролю, управління ризиками.

Суб'єктами митно-правового регулювання, відповідно до чинного законодавства, є уповноважені на те органи виконавчої влади, що реалізують митну політику, й інші органи державної влади. Існує значна кількість органів, які безпосередньо здійснюють видачу різних дозволів фізичним і юридичним особам.

Особливе місце в цій групі займають митниці Державної фіскальної служби, які належать до органів виконавчої влади, що реалізують митну політику. Крім здійснення повноважень щодо здійснення митного контролю та оформлення, органи виконавчої влади, які реалізують митну політику, також здійснюють дозвільно-погоджувальні повноваження [2].

Митне адміністрування є основним видом діяльності органів виконавчої влади, що реалізують митну політику. Воно складається з двох частин, які в юридичній літературі прийнято називати внутрішньою діяльністю органів виконавчої влади, що реалізують митну політику (організація діяльності власне апарату органів виконавчої влади, що реалізують митну політику), і зовнішньою, під якою розуміється визначена нормативними актами виконавчо-владна діяльність, спрямована на забезпечення захисту економічних інтересів та митної безпеки держави.

Саме в такому сенсі митниці Державної фіскальної служби виступають центральними суб'єктами, які безпосередньо забезпечують застосування заходів нетарифного та митно-тарифного регулювання. Ці заходи є одним з найбільш значних видів зовнішньої адміністративної діяльності органів виконавчої влади, що реалізують митну політику, у ході якої забезпечується економічна й суспільна безпека, попередження і припинення можливого порушення порядку переміщення товарів через митний кордон [1, с. 191].

В Україні розпочалася реформа ДФС, яку ініціює Міністерство фінансів. Нововведення стосуються роботи митних органів, якими передбачається повне перезавантаження митної системи. Уряд схвалив концепцію реформування ДФС (митного та податкового блоків), якою передбачається реорганізація митниці. Для централізації функцій планується ліквідувати всі митниці, залишити одну – централізовану.

У 2015 р. з ініціативи Міністерства фінансів України та ДФС в проекті плану імплементації рекомендацій місії МВФ йшлося про створення однієї юридичної особи на рівні областей, а не на рівні держави, що було підтримано його експертами. Відповідно до запропонованої концепції також необхідно внести зміни у чинний Митний кодекс України, без яких неможливо у правовому полі змінити спосіб і форму організації діяльності митниць.

29 березня 2017 р. на засіданні Верховної Ради України було схвалено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про реформування територіальних органів Державної фіскальної служби» [4].

Крім того 18 грудня 2018 р. КМУ прийняв рішення про утворення двох окремих відомств – Державної податкової (ДПС) та Державної митної служб (ДМС) шляхом поділу Державної фіскальної служби. 6 березня 2019 р. уряд затвердив положення про ДПС і ДМС.

Проте загальновідомо, що діяльність митниці безпосередньо впливає на операції зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств та забезпечує постійні надходження до бюджету. Тому будь-яка невиважена зміна в митному регулюванні автоматично впливає на бізнес-клімат. Україна межує з сімома державами із сухопутними, річковими та морськими ділянками. Кожна митниця має свою специфіку діяльності, яка стосується різних об'єктів, суб'єктів та товарних потоків, пунктів пропуску за видами транспорту, способів контрабанди тощо.

Проте необхідно ґрунтовно проаналізувати можливі небажані наслідки її реалізації. Централізація митниці без урахування специфіки діяльності митних органів може призвести до надмірної бюрократизації митних формальностей, гальмуватиме зовнішньоекономічну діяльність та активізуватиме корупцію.

Позитивних результатів реформування можливо досягти лише за умов спрощення митних процедур, гармонізації документів, підвищення якості державного управління, належного застосування законодавства та доступності достовірної інформації. Україна за цими індикаторами значно відстає від країн з рівнем доходів нижче середнього, а порівняно з країнами, де існують кращі практики, ці показники зовсім незначні.

Список літератури

1. Корнева Т. В. Модернізація митної служби України в умовах євроінтеграції. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 1. С. 191–193.
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.
3. Про затвердження Примірного регламенту митниць Державної фіскальної служби України : Наказ Державної фіскальної служби України від 05.12.2014 р. № 351.
4. Про реформування територіальних органів Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 237. URL: https://www.mdoffice.com.ua/ru/aSNewsDic.getNews?dat=13042017&num_c=590578.

Кардинал Н. Б.

студент гр. ФМСзчм- 11

Дерманська Л. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЕЛЕМЕНТИ ОЦІНКИ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

Основою для визначення митної вартості товару виступає фактурна (контрактна) вартість, яка у зовнішньоторговельних операціях визначається угодами. Відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” зовнішньоекономічний контракт (договір) – це матеріально оформлена угода двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, направлена на виникнення, зміну чи припинення їх взаємних прав та обов'язків в сфері зовнішньоекономічної діяльності [1].

У міжнародній комерційній практиці [2] контрактом називають договір купівлі-продажу у матеріально-речовій формі. Це документ, що оформляє зовнішньоторговельну операцію, містить письмову домовленість сторін про постачання товару: зобов'язання продавця передати певне майно у власність покупця і зобов'язання покупця прийняти це майно і сплатити за нього необхідну грошову суму або зобов'язання сторін виконати умови товарообмінної операції.

Крім міжнародної купівлі-продажу в сучасній зовнішній торгівлі застосовуються угоди оренди і лізингу, міни, підяду, перевезення, страхування, займу, кредиту тощо.

Вартість (ціна) товару [3] є найважливішою його характеристикою і суттєвою умовою угоди. Вартість товару має бути вказана з необхідною і достатньою точністю та повнотою опису зі усіма поясненнями та обумовленостями. Саме ціна (вартість) товару, визначена в зовнішньоторговому контракті і є вихідною базою (основою) для визначення митної вартості товару.

Контрактна ціна встановлюється на фізичну одиницю товару, наприклад, за кілограм (тонну), метр, метр квадратний, кубометр, штуку, літр, кіловат-годину, комплект та ін.

У зовнішньоторгових контрактах прийнято вказувати вид ціни, що використовується, і який, в свою чергу, залежить від способу її визначення. У міжнародній торгівлі практикується п'ять способів встановлення та фіксації цін.

Тверді (фіксовані) ціни встановлюються на момент підписання контракту і не змінюються до завершення розрахунків між сторонами, про що в угоді робиться примітка.

Тверді ціни з можливим наступним корегуванням також фіксуються в контракті, з одночасним застереженням про умови їх зміни, якщо змінюється кон'юнктура ринку.

Ціни з наступним фіксуванням – в контракті встановлюється принцип визначення цін та джерела цінової інформації, які будуть використовуватися, а також дата, на яку ціни фіксуються.

Плаваючі ціни – це базові ціни, погоджені на момент підписання угоди. Вони підпадають під корегування на дату фактичної поставки товару в залежності від зовнішніх умов, що впливають на зміну кон'юнктури, наприклад, збільшення ціни під впливом інфляції. Розраховуються дані ціни за прийнятими в контракті формулами.

Змішані ціни передбачають, що частина ціни фіксується, а частина може змінюватися. Це стосується цін, де значна частка припадає на транспортні витрати, страхування і складування.

У зовнішньоекономічній діяльності часто використовується таке поняття як світові ціни. Практично світові ціни – це експортні ціни основних постачальників даного товару й імпорتنі ціни в головних центрах імпорту цього товару. Наприклад, на пшеницю й алюміній світовими є експортні ціни Канади; на пиломатеріали – експортні ціни Швеції; на каучук – ціни Сінгапурської біржі; на хутро – ціни Санкт-Петербурзького і Лондонського аукціонів; на чай – ціни аукціонів у Калькутті, Коломбо і Лондоні. Якщо для сировинних товарів світову ціну визначають основні країни-постачальниці, то щодо готових виробів й устаткування вирішальну роль відіграють головні фірми, що випускають та експортують певні типи і види виробів.

Ціни можуть корегуватися під впливом різноманітних знижок. Знижка за прискорення платежів ("сконто") – це знижка, яка надається покупцеві за платіж готівкою або платіж за певний період часу. Наприклад, запис "3/10, 2/20, нетто 30" означає, що фірма-отримувач має сплатити рахунок за 30 днів у повному обсязі, але якщо вона це зробить протягом 20 днів, то отримає знижку у 2%, а якщо це відбудеться протягом 10 днів, знижка становитиме 3%. Максимальний розмір цієї знижки, як правило, відповідає розміру позичкового відсотка на грошовому ринку в даний момент.

Такий підхід використовується для прискорення обігу обігових коштів підприємства, як альтернатива використанню кредитних ресурсів.

Схоже, що за своєю природою, знижки "сконто" можуть спричиняти певні труднощі, тому що, звичайно вони набирають чинності після ввезення. Однак, саме тому, що вартість операції допускає ціну сплачену, або ту, що підлягає сплаті, знижки "сконто" досить широко використовуються у зовнішньоекономічній діяльності. Якщо на час оцінки товарів оплата за них ще не була здійснена, сума, яку імпортер сплатить за товари, може стати основою для визначення вартості операції.

Інший підхід використовується при застосуванні кількісних знижок. Кількісні (прогресивні) знижки – це знижки за великий обсяг закупівлі. Вона може вира-

жатися або у вигляді відсотку з ціни, або певної додаткової кількості продукції, яка надається покупцю безкоштовно або зі знижкою; або суми, яка може бути поверненою клієнту або зарахованою в оплату майбутніх партій товару. Для цілей оцінки має значення кількість, яка визначає ціну одиниці товару, що продається на експорт до країни імпорту.

Розрізняють кумулятивні та не кумулятивні, спеціальні, загальні (прості), дилерські, бонусні, сезонні, залікові та експортні знижки. Доцільно, щоб надання тих чи інших знижок, а також механізм їх запровадження під час виконання контракту, були обумовлені угодою.

Існують й інші фактори, що впливають на ціну імпортних товарів. Насамперед, – це кредити, субсидії та демпінг.

Список літератури

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91. № 959-XII.
2. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. Посібник: 2-ге вид., випр. і доп. / За заг. ред. А. І. Кредісова. – К.: ВІРА-Р, 2002. – 552 с.
3. Таможенная стоимость товаров. Под общ. ред. Г. И. Бякина. – М.1996., – 165 с.

Кастраниця Н. Б.

студентка гр. ФМСчм- 21

Вербіцька І. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТО ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Відповідно до Митного кодексу України (МКУ) від 13.03.2012 № 4495-VI мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1]. У найбільш загальному випадку термін «мито» трактується як плата на користь держави в обмін на певні блага або як податок на товари, цінності, майно, що перетинають митний кордон.

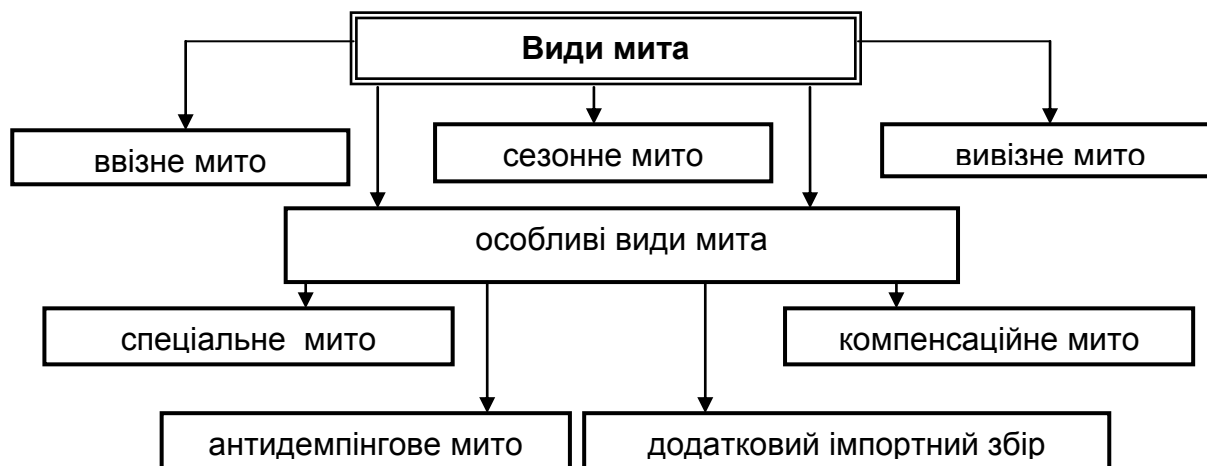
Варто зазначити, що мито є однією з найдавніших форм оподаткування, яка виникла у зв'язку з поглибленням міжнародного поділу праці та розвитком торгівлі. Перші згадки про мито з'явилися ще у часи рабовласницького суспільства (митні податки утримувалися з купців при в'їзді в місто за право торгувати). За часів Середньовіччя, особливо в період феодальної роздробленості, з'явилися та розвинулися нові різновиди мита – плата за користування коморами, де зберігався крам, низка платежів за ввіз, вивіз, транзит товарів через певні феодальні володіння, механізм фіскального адміністрування яких не був чітко визначеним, а самі платежі не набули стабільного характеру і в більшості випадків нараховувалися при певних особливих обставинах.

МКУ встановив види мита, відображені на рис. 1.

На наш погляд, значний потенціал у захисті вітчизняних товаровиробників має вивізне (експортне) мито, ввізне (імпортне) мито та антидемпінгове мито.

Можна виділити кілька причин для запровадження експортного мита в цілях протекції національного ринку. Впровадження митного тарифу на експорт слід вважати доцільним при умові, що ціна на певний товар підлягає державному адміністративному контролю та втримується на рівні, який є нижчим за світовий через субсидування виробників. У такому випадку держава розглядає обмеження експорту як потрібний інструмент для підтримки пропозиції на достатньому рівні на

внутрішньому ринку і, водночас, недопущення надлишкового експорту субсидованих товарів [2].

Рис. 1. Види мита відповідно до МКУ (складено автором на основі [1])

У ряді країн вивізне мито встановлюють на чітко встановлений строк, здебільшого, у випадку наявності дефіциту сировини в країні. Таким чином формуються перешкоди для вивезення сировини на зовнішні ринки, адже висока ціна сировини, що експортується, здійснює вплив на її конкурентоспроможність. У результаті підприємство – внутрішній переробник одержує додаткові вигоди не лише внаслідок розширення можливостей отримання сировини, але й через певну стабілізацію цін на внутрішньому ринку внаслідок неможливості виконання операцій з експорту.

Безапоречним є той факт, що держава може мати певний інтерес, запроваджуючи експортний тариф через необхідність зростання дохідної частини держбюджету, тобто у виконанні фіскальної функції експортним митом. У випадку, коли країна, якою експортується товар, на світовому ринку наділена монопольним правом встановлювати на нього ціни, то ввізне мито вона може використовувати у власних інтересах. При цьому оптимальна величина експортного мита є прямо пропорційною до кількості країн-імпортерів, залежних від імпортного постачання даного товару на внутрішній ринок. Часто оподаткування експорту перебуває в залежності від монопольного становища країни щодо певного товару, а це, відповідно, інші країни примушує до переплати за імпортні товари. Ефективність використання такої моделі зовнішньоторгівельної політики безпосередньо залежить від правильного обґрунтування оптимального рівня вивізного мита. У такому випадку дохід, який формується у результаті зростання світових цін на експортні товари, повинен перебивати чисті внутрішні втрати, що з'являються внаслідок запровадження експортного мита. Роль експортного мита в торговельно-політичній площині проявляється у тому, що при його допомозі країна має можливість здійснювати вплив не лише на економічні відносини, але й на політичну ситуацію.

Разом з тим варто відзначити, що експортний тариф використовуються здебільшого країнами, що розвиваються, і країнами з трансформаційною економікою. Країни з розвинутою промисловістю його дуже рідко використовують, а окремі держави світу оподаткування експорту навіть заборонили Конституцією як основним законодавчим актом (США, Аргентина). З огляду на це у таких випадках акцент зміщений в сторону застосування методів нетарифного регулювання (квоти, ліцензії, контингенти) [2].

Виокремлення особливих видів мита свідчить про певні ознаки, що притаманні виключно спеціальним, антидемпінговим та компенсаційним митам. Ці ознаки і є тими відмінними рисами, що обумовлюють існування категорії особливих

видів мита. Якщо говорити про відмінності між загальними й антидемпінговими та іншими особливими видами мита, то можна виділити три основні позиції:

- 1) мету регулятивного впливу;
- 2) об'єкти регулятивного впливу;
- 3) процедуру встановлення мита [2].

Таким чином, особливі види мита покликані не регулювати загальну структуру імпорту та експорту, а компенсувати конкретні випадки недобросовісної конкуренції у сфері зовнішньої торгівлі. Оскільки у випадку демпінгу ця недобросовісна конкуренція полягає у занадто дешевому імпорті, який негативно впливає на механізми ціноутворення на внутрішньому ринку, то захисна функція особливих мит полягає у компенсації різниці між нормальною ціною товару та заниженою.

Підсумовуючи, зазначимо, що антидемпінгові мита виступають в ролі інструмента тарифного регулювання та разом з тим є одним із елементів системи захисних заходів, які застосовують при недобросовісній конкуренції зі сторони інших держав та іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а сам процес розслідування та запровадження такого мита є адміністративним методом державного регулювання та може відноситись до інструментів нетарифного регулювання.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.

2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник : Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Кізяк Н. М.,

студент групи Фін-2

Львівського національного аграрного університету

Грицина О. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

СУЧАСНІ ГРОШІ ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ

Гроші є невід'ємною складовою суспільства. Вони пов'язані з життям кожної людини і сприймаються звичайним явищем в суспільстві. Проблема грошей знаходиться на одному з основних місць в економічній теорії. За допомогою грошей встановлюються економічні зв'язки між всіма суб'єктами економіки, розподіляються ресурси, відбувається обмін товарів і послуг. У різних країнах склалися різні емісійні системи, що визначають правила випуску грошей, розміри емісії, норми і форми її забезпечення.

З кожним днем технології випуску грошей все більше вдосконалюються. Серед всієї різноманітності виділяють кілька видів грошей. Металеві гроші спочатку з'явилися як різної форми та ваги шматки металу. З часом з'явилася кругла монета – найдосконаліша форма повноцінних грошей. У ролі грошей використовувалися різні метали й вироби з них. Кредитні гроші – це гроші особливого типу, що нерозмінні на золото, а в обіг випускаються центральним банком як банкноти. Обслуговуючи ділові угоди, кредитні гроші за час свого існування набули еволюційних форм векселя, банкноти, чека, депозитних і електронних грошей.

Електронні гроші – умовна назва грошових засобів, які використовуються їх власниками за допомогою електронної системи банківських послуг. Фактично, це абстрактні кредитні гроші, що обертаються не у формі паперових носіїв, а через впровадження до сфери розрахунків комп'ютерної техніки і сучасних систем зв'язку. Вони є найбільш економічним і зручним носієм грошової функції, значно прискорюють безготівкові розрахунки.

В останні роки актуальності набирає електронна валюта, а саме криптовалюта, одним із відомих представників якої є Біткоїн (Bitcoin). Біткоїн – перша крипто-

валюта, яка наразі володіє найбільшою капіталізацією серед аналогічних платіжних засобів. Біткоїном можуть називати як саму грошову одиницю, так і мережу платежів, в якій здійснюються операції з криптовалютою. Всі дані про транзакції доступні у відкритому вигляді. Кожен блок транзакцій містить інформацію про дані попереднього блоку. Вони утворюють безперервний ланцюжок, який одночасно зберігається на мільйонах комп'ютерів у всьому світі. Змінити ланцюжок неможливо. Протокол Bitcoin і першу версію програмного забезпечення було створено у 2009 році програмістом, який відрекомендувався як Сатоші Накамото. На його честь названо найменшу частину валюти («цент») – 1 сатоші, який дорівнює 0,00000001 біткоїна. Біткоїни можна не тільки переказувати з одного гаманця на інший, але й «добувати» (майнити). Майнери отримують винагороду (нові біткоїни) за те, що створюють новий блок транзакцій у блокчейні. Для створення нового блоку необхідно розрахувати певне значення, яке виконує умови системи за допомогою свого комп'ютера. Засновник Bitcoin Сатоші Накамото на ранньому етапі криптовалюти «намайнив» приблизно 1 млн біткоїнів. Однак зараз повторити таке вже неможливо. У системі Bitcoin закладено «рівень складності», від якого залежить імовірність одержати потрібне значення й заробити біткоїн. Рівень складності автоматично перераховують приблизно раз на два тижні. Імовірність успішно створити блок – це відношення розрахункової потужності майнера до розрахункової потужності всієї мережі. У перших версіях програми Bitcoin для майнінга використовували центральний процесор комп'ютера та відеокарти. Потім почали випускати спеціалізовані процесори (ASIC), призначені винятково для майнінга біткоїнів. У 2012–2013 роках цим бізнесом зацікавилися великі інвестори, що створили «біткоїн-ферми» з тисячами спеціалізованих процесорів. Через це розрахункова потужність мережі поступово зростає настільки, що можливість створити блок на звичайному комп'ютері де-факто зникла. Створювати нові блоки й майнити біткоїни нескінченно теж не можна. У системі заздалегідь відома емісія, а загальний обсяг валюти обмежено. Зараз в обігу є приблизно 15 млн біткоїнів, до 2033 року кількість сягне максимальної оцінки – 21 млн, після чого майнінг припиниться. Станом на жовтень 2019 року курс Біткоїна становить 8231 \$.

В Україні першу офіційну заяву щодо біткоїнів Нацбанк зробив у листопаді 2014 року. У відомстві підкреслили, що на території України єдиним платіжним засобом є гривня, а біткоїн – це «грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю й не може бути використаний фізичними і юридичними особами як платіжний засіб».

Таким чином, можна зробити висновок, що із зміною природи і сутності грошей, змінилися і їх види, що привело до збільшення попиту на сучасні гроші.

Список літератури

1. Гальчинський А. Теорія грошей. К.: Основи, 1996. 413 с.
2. Гриценко О. Гроші та грошово-кредитна політика : навч. посіб. К., 1997. 548 с.
3. Інформація з сайту: <http://studies.in.ua/bzakon/105-32-suchasn-vidi-groshey.html>.
4. Інформація з сайту: https://gordonua.com/ukr/publications/shcho-take-btkon-chim-zaymayutsya-mayneri-chi-zakonno-ce-v-ukran-202418.html?fbclid=iwar3lhc3iupvtojpv9y4zrpf_0s2kho07ahnuaqoceiw-i1xgzquadwnzxkv4.

Киричата М. П.,

студент групи 072м-18з

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Крилова О. В.,

канд. техн. наук, доцент

доцент кафедри економічного аналізу і фінансів

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Сучасний стан банківського ринку багато в чому спричинений політичною та економічною нестабільністю в країні, слабкою інституційною регуляцією, турбу-

лентністю на світових фінансових ринках, а отже, проблема ризиків та управління ними сьогодні є найбільш актуальною для комерційних банків.

З точки зору національного регулятора, ризик – це ймовірність того, що події, очікувані чи несподівані, можуть мати негативний вплив на капітал та / або дохід банку [1]. Значний рівень банківського ризику викликаний тим, що банк, як специфічний суб'єкт господарювання, діє на перетині фінансових, матеріальних та інформаційних потоків, що зумовлює необхідність розробки ефективної системи управління ризиками для різних банківських операцій з урахуванням можливих негативних наслідків як для самих клієнтів, так і для банків, а також для економіки країни в цілому.

Управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк приймає ризики, оцінює їх величину, стежить за ними та контролює ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними видами ризиків. Процес управління ризиками є систематичним і пов'язаний з виявленням та аналізом ризику, розробкою та прийняттям необхідних заходів щодо його зменшення та ефективним моніторингом [2].

Метою управління ризиками банку є оптимізація співвідношення між рівнем ризику та очікуваною економічною вигодою, яка є компенсацією прийнятого банком ризику. Стратегія управління ризиками банку базується на їх мінімізації за умови збереження прибутковості банку на встановленому рівні або на максимізації прибутку за умовою прийняття та підвищення встановленого банком ліміту ризику. Процес управління ризиками банку реалізується за допомогою системи управління ризиками, побудова якої є однією з головних складових створення надійної та ефективної системи управління через комплексний підхід до виявлення загроз та можливостей для банку. Вдосконалення системи управління ризиками банку багато в чому залежить від вибору інструментів оцінки ризиків та методів обліку їх у поточній діяльності банку [3].

Таким чином, вивчення методологічних аспектів процесу управління банківськими ризиками та формування інструментів для їх оцінки допоможуть підвищити ефективність роботи банківських установ та банківської системи в цілому, а також певною мірою сприяє зростанню довіри населення до банків.

Список літератури

1. Методичні вказівки НБУ щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках України. URL: <http://nbuportal.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=36930>.
2. Романенко Л., Коротеєва А. Ризики у банківській діяльності. Фінанси України. 2010. № 5. С. 121–127.
3. Лисенок О. В. Управління ризиками в банку : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Лисенок Олександр Володимирович ; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ, 2006. 19 с.

Коваленко Т. Е.,
студентка групи 072-18-1
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
Крилова О. В.,
канд. техн. наук,
доцент кафедри економічного аналізу та фінансів
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Міжнародні фінансово-кредитні організації посідають провідне місце в Україні серед установ, які здійснюють серйозну фінансову підтримку і надають технічну допомогу в реалізації необхідних реформ, а також підтримки й розвитку підпри-

ємств різних галузей економіки та зміцнення фінансового сектору загалом. Нині Україна потребує плідної співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, з метою упровадження реформ.

На сьогоднішній день Україна є членом таких міжнародних фінансово-кредитних організацій як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Саме ці організації надають фінансову, технічну допомогу і здійснюють кредитування нашої країни.

Найбільшим кредитором України серед міжнародних фінансових організацій є Міжнародний Валютний Фонд. Україна увійшла до МВФ у 1992 році та активно співпрацює до сьогоднішнього дня [1]. Після звернення України у квітні 2014 року Рада директорів МВФ ухвалила 24-місячну угоду Stand-By на суму 10 976 млн. СПЗ. В серпні 2014 року було прийнято рішення про завершення першого перегляду програми Stand-By та виділення коштів другою траншою для України на суму 1,39 млрд. дол. США [2].

Інвестиційні кредити та системні позики в Україну надходять від Світового банку. Для реформування окремих секторів економіки надаються системні позики зі спрямуванням їх траншами до Державного бюджету України. З метою реструктуризації економіки та проведення ринкових реформ Україна отримала кредити від Світового банку на термін до 17 років зі ставкою близько 7% річних. Ці кредити надавались нам на пільгових умовах, тобто термін погашення кредиту довший, а відсоткова ставка менша порівняно з традиційними позиками, що запозичуються на міжнародних ринках капіталу. Загальна сума таких кредитів складала близько 7 млрд. дол. США, які було розподілено на 39 проектів і програм [3]. Позики ЄБРР спрямовуються на розвиток в Україні малого та середнього бізнесу (17% від загального портфеля проектів), фінансово-банківської системи (5%), енергетичного сектору (27%), транспортної інфраструктури (11%), телекомунікацій (9%), систем водопостачання (3%), агропромислового комплексу (17%), готельної інфраструктури (1%) [2].

Одним із найбільших кредиторів України є Міжнародний банк реконструкції й розвитку. Загальний обсяг кредитів, наданих МБРР для України за 2010–2014 роки складає 1 432,0 млн. дол. США. Але протягом 2012–2013 років Україна не отримала жодного кредитного проекту від МБРР. У 2014 році затверджена сума кредитів становила 1 082 млн. дол. США. На основі «Стратегії партнерства з Україною» на 2012–2016 роки співпраця з банком спрямована на допомогу уряду України в досягненні стратегічних пріоритетів розвитку країни.

Ще одним потужним кредитором України є Світовий банк. Співробітництво зі Світовим банком допомагає Україні у впровадженні структурних реформ та залученні пільгових кредитних ресурсів в її економіку. Також проекти Світового Банку реалізуються у соціальному, фінансовому, транспортному та державному секторах, електроенергетиці, муніципальній інфраструктурі та агропромислового комплексу. Починаючи з 1994 років Світовий банк затвердив для України 26 позик загальним обсягом 6 399,85 млрд. дол. США [1].

Проаналізувавши співробітництво з провідними міжнародними фінансово-кредитними організаціями, можна зробити висновки, що кожна з цих інституцій є важливим стратегічним партнером для України та допомагає вирішувати проблеми у фінансово-бюджетній сфері, реалізовувати важливі проекти у галузях транспорту, електроенергетики, інфраструктури, освіти, зв'язку тощо; сприяє поліпшенню макрофінансових показників стабілізації, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку приватного підприємництва.

Список літератури

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 33. С. 474.

2. Петрик О., Батковський В. Фінансові програми МВФ для надання фінансової допомоги країнам. Вісник НБУ. 2014. № 6.

3. Україна та Світовий банк: досвід та перспективи співпраці: матеріали круглого столу. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1584>.

Ковбас Ю.,
студентка групи Фін-61
Львівського національного аграрного університету
Садура О. Б.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансового стану підприємства є найважливішою характеристикою його діяльності та фінансово-економічного добробуту, яка характеризує результат його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. В першу чергу фінансовий стан підприємства оцінюється його фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Платоспроможність відображає здатність підприємства платити за своїми боргами й зобов'язаннями в конкретний період часу.

Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку економіки України фінансовий стан багатьох підприємств істотно погіршився. Основними чинниками цього є фінансово-економічна криза в Україні, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика. На фінансовий стан підприємств істотно впливає і фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка держави. У період кризи існує відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва, що спостерігається сьогодні в Україні. Зменшуються інвестиції в товарні запаси, що ще більше скорочує збут. Зменшуються також і доходи суб'єктів господарської діяльності, падають обсяги прибутку. Все це зумовлює зниження ліквідності підприємств, їхньої платоспроможності та формує передумови для масових банкрутств.

Платоспроможність та ліквідність підприємства є невід'ємними поняттями ринкової економіки. Кожен суб'єкт господарювання прагне підтримувати стійкий фінансовий стан, абсолютну ліквідність та платоспроможність. Головною проблемою ефективного функціонування підприємств України сьогодні є відсутність такої комплексної оцінки платоспроможності та ліквідності, яка б дійсно давала можливість керівництву підприємства виявляти слабкі місця та приймати правильні управлінські рішення.

Платоспроможність характеризується достатньою кількістю обігових активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року. Часом платоспроможність помилково ототожнюється лише з наявністю грошових коштів на рахунках в установах банків і в касі підприємства. Проте наявність грошових коштів в установах банків і в касі характеризує не платоспроможність, а поточну готовність (можливість) підприємства розрахуватись за зобов'язаннями. Вважається, що наявність грошових коштів у підприємств на рахунках у банках повинна відповідати різниці між поточною кредиторською і дебіторською заборгованістю.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо його загальні активи перевищують поточні. Нездатність підприємства задовольнити вимоги кредиторів з оплати товарів, сплати платежів у бюджет, позабюджетні фонди тощо у зв'язку з перевищенням зобов'язань над вартістю майна та інших активів характеризує його неплатоспроможність, або неспроможність.

Підприємство визнається неплатоспроможним у разі виявлення незадовільної структури балансу. Незадовільна структура балансу – це такий стан майна і зобов'язань боржника, коли за його майно не може бути забезпечене виконання зобов'язань перед кредиторами через недостатній рівень ліквідності майна.

Визначення показників платоспроможності передбачає розрахунок відносних величин, у знаменнику яких відображаються зобов'язання підприємства, що вимагають покриття, а в чисельнику – групи ресурсів, які можуть бути використані для цього, причому ці показники використовуються лише для оцінки короткострокової платоспроможності. Відмінність методів у різних авторів пов'язана із принципами групування активів і зобов'язань.

Основними показниками, за рахунок яких можна визначити платоспроможність підприємства, є коефіцієнт автономії (фінансової незалежності); коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт фінансового лівериджу; коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт покриття (платоспроможності).

З огляду на це слід зазначити, що необхідність проведення оцінки платоспроможності підприємства є одним із основних етапів здійснення оцінки фінансового стану підприємств.

Список літератури

1. Вдовенко Л. Платоспроможність підприємств: сутність та методика розрахунку показників. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2012. Вип. 10. Частина 2. С. 27–29.

2. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2012. № 7. С. 105–108.

Кожидло І.,

студент групи Фін-31

Львівського національного аграрного університету

Садура О. Б.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ФІНАСОВИЙ ЛІЗИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ АГРАРІЇВ

Фінансовий (капітальний) лізинг – це довгострокова угода, що передбачає повну амортизацію орендованого обладнання за рахунок плати, внесеної орендарем. Фінансовий лізинг має такі особливості:

- 1) він набувається у власність лізингодавцем;
- 2) передається у користування замовнику послуги (лізингоотримувачу) на строк не менше 1 року;
- 3) його передача здійснюється на платній основі;
- 4) предметом договору може бути тільки основний засіб.

Предметом фінансового лізингу не можуть бути такі об'єкти, як земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (цехи, філії тощо). Також лізингові угоди не допускають можливості дострокового припинення оренди, правильне визначення величини періодичної плати забезпечує власнику повне відшкодування понесених витрат на придбання і утримання обладнання, а також необхідну норму прибутковості.

При цій формі лізингу усі витрати щодо монтажу та поточного обслуговування майна здійснює, як правило, орендар. Часто подібні угоди передбачають право орендаря на викуп майна після закінчення терміну контракту за пільговою або загальною вартістю техніки. Останнім часом стрімко зростає частка лізингового фінансування агросектора. Зокрема, йдеться про лізингові програми фінансування купівлі сільгосптехніки.

Досліджуючи становище матеріально-технічного фонду аграріїв лізинг виділяється як, унікальний інструмент оновлення цього фонду, який поєднує у собі характеристики кредиту та оренди. Тому розглянемо ряд переваг при оновленні основних виробничих фондів із застосуванням лізингових послуг:

- аграріям надається державна підтримка при придбанні необхідної техніки на умовах лізингу;
- право власності на об'єкт лізингу переходить до лізингоодержуача після закінчення строку договору лізингу за залишковою вартістю;
- предмет лізингу обліковується на балансі лізингової компанії;
- при укладанні договору лізингу не вимагається наявність застави;
- досить гнучкою є система лізингових платежів (раз в місяць, раз в квартал, по закінченню дії договору і т.д.);
- лізингова компанія бере на себе всі витрати по оформленню лізингового договору, страхуванню предмета лізингу та подальшого його обслуговування;
- лізингоодержувач має змогу самостійно вибрати предмет лізингової угоди та його виробника.

Також лізинг сприяє залученню іноземних інвестицій у формі машин та устаткування для сільськогосподарських підприємств.

Також є певні недоліки фінансового лізингу а саме:

- кредитоспроможності виробника;
- кредитоспроможності орендаря;
- зміни процентних ставок, податків;
- неякісного використання об'єкта, його псування, випадкової втрати тощо.

Виходячи із вищезазначеного, можна вказати що, на сьогодні, лізинг закріплює своє становище на фінансовому ринку, незважаючи на певні недоліки, проте є певні перешкоди для його цілковитого застосування на цьому ринку, тому для їх подолання можна здійснити наступні заходи:

- Внести землю до переліку об'єктів лізингових угод;
- Запровадження податкових пільг на високоефективні предмети лізингу вітчизняного виробництва;
- Посилити антимонопольний контроль над лізинговими компаніями, які диктують аграріям найбільш вигідні для себе умови;
- Розширити спектр послуг лізингових компаній, а також збільшити кількість комерційних структур, які б повністю забезпечували потреби аграрної сфери на основі укладання лізингових угод.

Список літератури

1. Лозінська К. В. Лізинг як інструмент оновлення матеріально. технічної бази. Збірник матеріалів ВКІ Третьої Міжнародної науково – практичної конференції: «Економіка регіону: структура, особливості, динаміка розвитку». 2010 р. С. 83–86.

2. Як виглядає ринок лізингу в Україні і чи є надія на його розширення. веб-сайт. URL: <https://agroday.com.ua/2018/02/09/lizung-oriyentyry-ta-shansy-na-rozvytok-lizyngu-ch-1/> (дата звернення: 10.06.2018).

Козак В. О.,
студент групи ФМСзчм-11

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Гуменюк О. Г.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Формування дохідної частини бюджету є важливим видом діяльності будь-якої держави, зокрема і України. Сьогодні податки є не лише основним джерелом

наповнення Державного бюджету, але і виконують роль фінансового регулятора виробництва. Для України актуальним є розвиток системи митного оподаткування, яка б передбачала розгалужену систему митних платежів, адже крім фіскальної функції, вони виконують економічну – регулювання експортно-імпортних операцій та забезпечення економічної безпеки держави.

Основу системи митного оподаткування становлять митні платежі, під якими розуміють ті види податків та зборів, які нараховуються у встановленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб. Відповідно до чинного законодавства України при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів справляються наступні митні платежі: митні збори, мито, податок на додану вартість, акцизний податок, єдиний збір, що справляється в пунктах пропуску через державний кордон України [1].

Аналізуючи структуру податків і зборів, справляння яких забезпечено митними органами, протягом останніх років необхідно зазначити, що 99% загальної суми митних платежів становлять ввізне мито, акцизний податок та податок на додану вартість (ПДВ).

Одне із провідних місць у структурі податків, які справляються митними органами займає мито. Будучи непрямим податком, воно виконує як фіскальну, так і регулятивну функції [3]. Зазначені функції мита не можна протиставляти одну іншій. Адже мито, виконуючи роль знаряддя ціноутворення, з одного боку, обумовлює рівень збору податків до Державного бюджету, а з іншого – є вартісною категорією і складовою ціни імпортованих чи експортованих товарів. Однак, у порівнянні з іншими податками (акцизним податком, ПДВ), які стягуються з товарів і транспортних засобів, що імпортуються в Україну, мито є основним способом регулювання їх ціни, а отже й обсягу зовнішньої торгівлі. Разом із цим, на відміну від ПДВ, який нараховується за єдиною ставкою (розміром) на всі види товарів, які ввозяться в Україну, ставки мита, як і акцизного податку, поділяються за групами товарів, класифікованими за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка є товарною номенклатурою Митного тарифу України, затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», що використовується для цілей тарифного та інших видів регулювання ЗЕД.

На сучасному етапі понад 94% ставок Митного тарифу України [2] є адвалерними (тобто ставки встановлені у відсотках до митної вартості товарів), а решта – специфічними або комбінованими. Такий підхід відповідає міжнародній практиці митно-тарифного регулювання, принципам ГАТТ/СОТ [4], оскільки базується на засадах вільного розвитку економічних відносин і враховує їх світові тенденції.

Проте, важливо відзначити, що визначальним у накопиченні частки фінансових ресурсів до Державного бюджету України є ПДВ, в тому числі від оподаткування імпорту податком. У структурі податків, які стягуються з товарів, що ввозяться на митну територію України, ПДВ за результатами 2018 р. становив більш ніж 82% від всіх податків на зовнішню торгівлю.

Україна обрала найбільш просту і ефективну структуру ПДВ. Його ставка є єдиною для всіх товарів, які ввозяться на митну територію. Виключенням є окрема група товарів та операцій, оподаткування яких здійснюється за нульовою ставкою або таких, які взагалі не підлягають оподаткуванню відповідно до статей 195–197 ПКУ. Згідно зі статтею 193 ПКУ ставка ПДВ становить: загальна 20% від бази оподаткування, експорт – 0%, фармацевтична продукція – 7%.

Разом із цим, з 1 січня 2016 р. вступили в дію основні зміни, визначені Законом України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році», а саме:

1. Скасовано звільнення від податку на додану вартість для операцій із постачання зернових та технічних культур, тобто з 1 січня 2016 р. операції із зерновими та технічними культурами обкладають ПДВ у загальному порядку.

2. Відмінено таку причину анулювання реєстрації платників ПДВ, як присвоєння стану «9», тобто через «відсутність» за податковою адресою.

3. Уточнено базу нарахування ПДВ у випадку поставки власної продукції, послуг, які надаються самостійно. Відтепер договірна ціна на них порівнюватиметься не з їх собівартістю, а із звичайною ціною. Так, звичайні ціни для товаровиробників-платників ПДВ повертаються, і для їх визначення слід буде користуватися правилами пп. 14.1.71 ПКУ.

4. Статтею 200 передбачено формування двох реєстрів на відшкодування ПДВ:
– для платників, що відповідають критеріям, визначеним для автоматичного відшкодування сум податку;

– для решти платників.

З метою забезпечення прозорості функціонування таких реєстрів додано дві позиції – пп. 200.7.2 і 200.7.3. Повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування здійснюватиметься в хронологічному порядку відповідно до черговості внесення заяв до кожного відповідного Реєстру. У свою чергу, Державна фіскальна служба щодня публікуватиме на своєму сайті реєстри заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

5. Змінено перерозподіл сум ПДВ для аграріїв (п. 2 ст. 209), а саме – розподіл нарахованого ПДВ у пропорціях, що залежить від операцій, які здійснюють с/г виробники:

– під час постачання зернових і технічних культур: 85% – до Державного бюджету, 15% – лишається в розпорядженні сільгоспвиробника;

– під час постачання великої рогатої худоби та молока 20% – до Державного бюджету, 80% – лишається в розпорядженні сільгоспвиробника;

– під час постачання інших с/г виробників: 50% – до Державного бюджету, 50% – лишається в розпорядженні сільгоспвиробника.

В цілому, запровадження єдиної ставки ПДВ для всіх товарів, що ввозяться в Україну, дозволяє мінімізувати можливість суб'єктів ЗЕД щодо пошуку шляхів ухилення від сплати цього податку шляхом декларування імпортованих товарів за іншими групами або позиціями УКТ ЗЕД.

При ввезенні в Україну окремих груп товарів, які належать відповідно до законодавства до категорії підакцизних, митні органи адмініструють також й акцизний податок. Відповідно до підпункту 14.1.4 пункту 14.1 статті 14 ПКУ акцизним податком є непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції). Відповідно до статті 215 ПКУ підакцизними в нашій державі є такі товари: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн і промислові заміники тютюну; нафтопродукти, скраплений газ; автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли. Лише на цигарки ставки акцизного податку є комбінованими (включають як специфічну, так і адвалерну складову), а на інші зазначені товари – специфічними (визначаються у твердій сумі на одиницю оподаткування (штука, об'єм, вага тощо). Це виключає можливість ухилення платників цього податку від його сплати шляхом заниження його вартості.

Слід зазначити, що протягом останніх років в Україні спостерігається збільшення обсягу акцизного податку. Дана тенденція свідчить про суттєву роль даного податку в акумуляції частки фінансових ресурсів до бюджету.

Разом з тим, згідно Закону України від 24 грудня 2015 року № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» визначено ряд нововведень:

1. Введено систему електронного адміністрування реалізації пального.

2. Запроваджено акцизну накладну, як обов'язковий електронний документ, який складатиметься при здійсненні всіх операцій з реалізації пального на внутрішньому ринку.

3. Змінено одиниці виміру пального, на яке встановлено ставки акцизного податку, з кілограмів на літри.

4. Збільшено ставки акцизного податку: на пальне – на 13 відсотків, на спирт, спиртові дистилати та спиртні напої – на 50 відсотків, на пиво – на 100 відсотків, на вина, крім вин виноградних натуральних – на 100 відсотків, на інші зброджені напої, сидр і перрі – на 50 відсотків; на слабоалкогольні напої – в 3 рази; на тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну, а також мінімальне акцизне податкове зобов'язання із сплати акцизного податку з тютюнових виробів – на 40 відс. специфічна ставка.

Адвалорну ставку залишено без змін (12 відсотків).

У якості висновків, необхідно відмітити, що чинна система митного оподаткування операцій ЗЕД в цілому відповідає наявним міжнародним правовим зобов'язанням України. Відтак, проблема підвищення ефективності її функціонування має вирішуватися передусім шляхом покращення повноти митного оподаткування, виключення випадків заниження бази для нарахування і спроб ухилення від сплати митних платежів.

Це передбачає необхідність запровадження комплексних механізмів моніторингу повноти і своєчасності сплати митних податків і зборів на загальнодержавному рівні, покращання процедур попереднього декларування та обміну інформацією з питань оподаткування в електронній формі між митними і податковими органами, налагодження «партнерських» (довірливих) взаємовідносин з сумлінними суб'єктами ЗЕД тощо.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. – 2002. –211 с. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <http://www.customs.com.ua>.
2. Про Митний тариф України : Закон України від 05.04.2001 № 2371-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
3. Суворов В. В. Методичне забезпечення митного регулювання ЗЕД: аналіз категорій та дефініцій. Вісник Академії митної служби України. Серія : «Економіка». 2009. № 1.
4. Україна та СОТ (Аналітична доповідь Центру Разумкова) // Національна безпека та оборона. 2002. № (30). С. 4. URL: <http://www.uceps.com.ua>.

Козак О. І.

студент групи ФМСзчм-11

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Гуменюк О. Г.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МИТНОГО ТАРИФУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

Згідно із Законом України «Про Митний тариф України», митний тариф – це систематизований перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію держави [1].

Щороку, як правило у жовтні, у своєму Офіційному журналі, ЄС публікує митний тариф на наступний календарний рік. До того ж, кожного року ЄС подає до Інтегрованої бази даних СОТ файли, які містять тариф режиму найбільшого сприяння та обсяг імпорту і експорту товарів на рівні восьми знаків Комбінованої номенклатури [2].

ЄС застосовує 105 тарифних квот на імпорт товарів з країн-членів СОТ (зокрема, на імпорт товарів з країн, які є преференційними торговельними партнерами). Це обумовлено необхідністю забезпечення виконання зобов'язань ЄС щодо поточного та мінімального доступу до ринку сільськогосподарських товарів відпо-

відно до Угоди про сільське господарство СОТ. Застосування тарифних квот забезпечило нульовий або більш сприятливий (від фактично діючого) тарифний режим для товарів, що імпортуються в межах квот (встановлених у вартісній або кількісній формі). Квоти поширюються на імпорт товарів з будь-яких країн-членів СОТ за винятком випадків, коли для країни передбачена спеціальна частка у межах загальної квоти. Наприклад, для країн АКТ передбачена спеціальна частка в межах тарифних квот, встановлених на банани та цукор.

Преференційні тарифні квоти можуть застосовуватись для обмеження доступу на ринок несезонних товарів з країн, які не є членами ЄС, як наприклад, тарифні квоти на свіжі помідори, які імпортуються з Марокко з 1 жовтня по 31 березня відповідно до умов преференційної угоди. Доступ на ринок може також регулюватись умовами щодо мінімальної ціни. Це стосується, наприклад, імпорту за тарифними квотами гвоздик та роз з Кіпру, Ізраїлю, Йорданії, Марокко, Західного берегу ріки Йордан та сектору Газа, які повинні імпортуватись за ціною не вищою за 85% від ціни ЄС.

Аналіз преференцій, які ЄС надає своїм торговельним партнерам, свідчить, що найбільш сприятливий режим застосовується щодо товарів з НРК та країн АКТ, за якими йдуть країни, що підписали з ЄС угоди про вільну торгівлю, а потім країни, що розвиваються.

Перехід постсоціалістичних країн до вільної торгівлі у світлі позитивного ефекту лібералізації зовнішньоторговельних зв'язків міг би підвищити трансформаційні потужності перехідної економіки і полегшити її пристосування до ринкових правил функціонування. Цей процес повинен розвиватись поступово, щоб пом'якшити наслідки можливих банкрутств підприємств, скорочення виробництва, зростання безробіття тощо. Інакше внутрішня економічна криза буде підсилюватись зовнішньоекономічними чинниками і стане ще більш затяжною. Перехідні економіки, які здійснюють глобальні економічні перетворення, повинні з обережністю використовувати методи політики вільної торгівлі.

Для України на сьогоднішній день найбільш раціональним вважається проведення політики селективного протекціонізму, відповідно до якої ринки споживчих товарів можуть бути центральними об'єктами її впливу. У той же час протекціоністські заходи щодо ринків інвестиційних товарів повинні бути вибірковими, оскільки:

- ця група товарів визначає конкурентні переваги країни;
- як правило, ці товари користуються обмеженим або одиничним попитом;
- ринки таких товарів відчутно реагують на зміну господарської кон'юнктури,

що потребує при використанні методів протекціонізму враховувати фазу ділового циклу, в якій перебуває економіка.

У той же час обмеження міжнародної конкуренції може супроводжуватись зниженням її інтенсивності на внутрішньому ринку. Крім того, як засвідчує міжнародний досвід, вимоги запровадження протекціоністських заходів нерідко обумовлені небажанням суб'єктів господарської діяльності адекватно реагувати на кон'юнктуру ринку, що змінюється. І в такому разі політика протекціонізму призводить до прямо протилежних, ніж очікувані, результатів: послаблюється боротьба за споживача, зростають витрати виробництва, стають морально застарілими технології. Внаслідок цього політика протекціонізму може обернутися міжнародною ізоляцією національної економіки.

Митно-тарифна політика будь-якої держави, яка здійснює радикальні економічні перетворення, повинна слугувати двом основним цілям:

- створювати рівні умови для конкуренції вітчизняних і іноземних виробників, включаючи можливість застосування тимчасових заходів захисту національних виробників, які здійснюють перебудову виробництва, його раціоналізацію і реструктуризацію, впроваджують нові методи управління з метою підвищення конкурентоспроможності;

- забезпечувати належний рівень надходжень до державного бюджету і тим самим робити певний внесок у зусилля уряду, спрямовані на досягнення макроекономічної стабілізації.

Слід зазначити, що Україна, як країна з перехідною економікою, повинна приділити особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки протягом останніх років призвела до падіння виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень із внутрішніх джерел. Але це не означає, що, якщо Україна знаходиться на стадії економічної трансформації, вона повинна використовувати максимальні ставки мит на імпорт товарів. Світовий досвід доводить, що ефективний рівень тарифів не повинен перевищувати 10–15%.

Перевищення цього рівня призводить не до збільшення, а навпаки – зменшення доходів державного бюджету, оскільки імпорتنі операції починають здійснюватися за «тіньовими» схемами.

Список літератури

1. Про Митний тариф України // Закон України від 19.09.2013 № 584-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 24, ст. 125.
2. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу.

Корзунов А. В.,

студент групи ФН-17-1

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Корчагіна В. Г.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри управління та адміністрування

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Без перебільшення комерційні банки є базовою ланкою, на якій тримається кредитна система будь-якої країни світу. Їх значення для фінансового ринку важко переоцінити. Крім кредитних операцій банківські структури надають широкий спектр послуг, являють собою багатофункціональні установи, що впливають на економічний стан різних ринкових суб'єктів. Вітчизняний банківський сектор не є ідеально вибудованим механізмом і має ряд проблем, які потребують вирішення.

Найактуальнішою проблемою на сьогоднішній день є зростання недовіри до банків. Така тенденція відбувається внаслідок негативної репутації самого явища кредитування та скорочення обсягу заощаджень, що знаходяться в розпорядженні у населення і підприємств. Все це призводить до відтоку депозитів, що в свою чергу дуже дестабілізує діяльність комерційних банків, ускладнюючи тим самим процес видачі кредитів та розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Проте зростання недовіри відбувається і серед інвесторів, що може призвести до відтоку інвестицій у банківський сектор, результатом чого стане ускладнення як процесу відновлення, так і процесу подальшого розвитку комерційних банків в Україні.

За статистичними даними, протягом лютого-березня поточного року банки України втратили 7,776 млрд. грн. депозитів в національній валюті, що становить 17,7%. Ситуація з відтоком депозитів в іноземній валюті є теж досить складною, але не такою критичною, тому що на даний процес додатково впливають зовнішні фактори. Банківський сектор України протягом цього ж періоду втратив 15,4 млрд. дол. США або 2,6% всіх депозитів в іноземній валюті, наявних на кінець минулого звітного періоду [1].

Крім того, негативно на розвиток банківського сектору в Україні вплинула девальвація національної грошової одиниці. За 2014–2017 рр. гривня девальвувала по відношенню до долара США більше, ніж в 3 рази. Внаслідок чого відбулося зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками.

Ще одним наслідком девальвації стало зростання масової частки валютних активів та необхідність докапіталізації більшості банків. За оцінками, банківський сектор України ще необхідно докапіталізувати на 120 млрд.грн. (дані на 2017 р.), і це за умови відсутності подальшої девальвації.

Дані проблеми можуть бути вирішені завдяки наступним заходам: створення умов для стабілізації курсу національної валюти; зведення до мінімуму впливу політичних процесів на економіку за рахунок превентивних та протекційних заходів; безумовне відшкодування вкладів у проблемних банків за рахунок Фонду гарантування вкладів; підвищення рівня інформаційного забезпечення населення щодо кредитування з боку комерційних банків; підвищення ефективності роботи банків з існуючими та потенційними клієнтами; формування та використання необхідних резервів як на рівні НБУ, так і на рівні комерційних банків; завчасне інформування Національним Банком України комерційних банків відносно необхідності вживання запобіжних заходів, щодо кризових ситуацій у фінансовому секторі [2, с. 786].

Не менш актуальною проблемою є й існування протиріч між різними комерційними банками. Головна причина такої проблеми полягає в кількості банків та географічному розташуванні. Скажімо, якщо поглянути на кількість банків та чисельність їх філій у масштабі регіонів, то для кожного регіону є досить характерною висока конкуренція комерційних банківських установ, які в своїй більшості представлені філіями банків, головні офіси яких розташовані у м. Києві. Якщо б така велика кількість банківських установ була розташована більш регіонально, мається на увазі, що кожна банківська компанія забезпечувала б надання послуг в певному регіоні, можна було б спостерігати зменшення конкуренції та збільшення співпраці різних банківських установ одним з одним. Але йдеться не про повну локалізацію банківських товариств, а про розташування їх головних офісів у різних географічних точках України. Не можна точно стверджувати, що це покращило би роботу самих комерційних банків, але це дозволило б краще працювати НБУ, який не рідко надає доручення комерційним банкам і втілює таким чином деякі ідеї, що пов'язані з національною грошовою політикою [3, с. 53].

Стабільне функціонування банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму надання банківських послуг, дієвої системи регулювання і контролю банківських операцій. Виходу із системної кризи має сприяти взаємодія Національного банку, уряду і Верховної Ради щодо врегулювання економічної ситуації і реалізації грошово-кредитної політики в інтересах стимулювання економічного зростання.

Список літератури

1. Національний банк України: Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення 01.11.2019).
2. Рушишин Н. М., Костак З. Р. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С. 783–789.
3. Маркетинг у банку / Дубовик О. В., Бойко С. М., Вознюк А. М., Гірченко І. Д. Львів : ЛБІ НБУ, 2006. 342 с.

Костенко В. Г.,
студент групи 072м-18
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Крилова О. В.,
канд. техн. наук, доцент
доцент кафедри економічного аналізу і фінансів
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТУВАННЯМ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ УКРАЇНИ

Кризові явища, які суттєво вплинули на стабільність банківської системи України, спричинили негативні тенденції в банківському секторі. Результатом такої

ситуації стало збільшення навантаження на борг, зменшення кредитування та погіршення якості кредитного портфеля банків. Банківський сектор опинився в гострій фазі кризи – банки змушені були працювати в умовах зменшення кредитування, що, в свою чергу, вимагало перебудови та вдосконалення системи банківського кредитування, що підтримувало б оптимальний рівень прибутковості та ліквідності банків. Динаміка кредитів, наданих резидентам банківськими установами, формувалася за рахунок зменшення депозитної бази банків, зміною курсу гривні щодо основних іноземних валют та погіршенням платоспроможності позичальників. Через постійне скорочення ресурсної бази банків та погіршення платоспроможності позичальників кредитна підтримка банків у реальному секторі економіки залишалася стриманою [1].

Збільшення доходів комерційного банку в умовах економічної кризи, можливе шляхом загального зростання групи активів, які генерують процентний дохід, для чого банк повинен залучати більше позичальників. Зростання прибуткових активів в умовах банківської кризи можливе лише за рахунок збалансованої маркетингової та процентної політики та визначення ступеня прийнятності та обґрунтування певного ризику з урахуванням бажаних показників фінансової стабільності

Реструктуризація банківського кредитування в умовах сучасної економічної кризи вимагає використання системного підходу шляхом використання різних інструментів кредитної політики, а також низки заходів, спрямованих на зменшення залежності діяльності банку від впливу негативних зовнішніх факторів.

На нашу думку, серед конкретних кроків необхідно пропонувати ті, основна мета яких – управління кредитним потенціалом банку в контексті банківського менеджменту, а саме: координація між активними та пасивними операціями, які проводяться для залучення та розподілу ресурсів; аналіз ліквідності з використанням різних сценаріїв негативних змін для банку, короткострокового прогнозування ліквідності та порівнянні з даними звітності; створення системи управління ризиками, здатної визначати ризики, вимірювати їх, забезпечувати їх моніторинг, включаючи інструменти та процедури реагування на виникаючі загрози.

Таким чином, управління банківським кредитуванням в сучасній вітчизняній практиці в умовах економічної кризи повинне базуватися на системному підході до управління кредитними операціями, який у майбутньому зможе слугувати основою внутрішнього розпорядку та програм банківського кредитування.

Список літератури

1. Бюлетень Національного банку України № 1. 2019. [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua.

Крамаренко А. О.,
студентка групи Ф-31
Харківського національного університету будівництва та архітектури
Временко Л. В.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

На сьогоднішній день зростає відкритість економіки України та відбувається послідовна її інтеграція у світове господарство, що вимагає досягнення належного рівня її фінансової безпеки. Страхова діяльність є важливою складовою сучасної ринкової економічної системи та здійснює вплив на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери національної економіки.

Проблема досягнення достатнього рівня фінансової безпеки страхового ринку є особливо актуальною в сучасних умовах господарювання, що пов'язано із стрімкими процесами глобалізації світового ринку страхування.

У вітчизняній фінансово-економічній літературі поки що немає єдиного підходу до аналізу і оцінки фінансової безпеки страхових компаній. Це, насамперед, стосується вибору системи показників, що її характеризують та методичних підходів до їх визначення, які б враховували специфіку страхування [1].

Для оцінювання рівня безпеки страхового ринку України науковці пропонують розраховувати ряд таких показників [2; 3]: частка страхових премій у валовому внутрішньому продукті (рекомендоване значення від 8 до 12 одиниць); розмір страхової премії на одну особу, дол. США (рекомендоване значення – більше 140); частка довгострокового страхування у загальній сумі страхових премій (рекомендоване значення – не менше 30%); високий рівень концентрації капіталу надсвітових ринках страхових послуг; залежність від іноземного капіталу; посилення конкуренції в сфері страхування; кризовий стан на міжнародному ринку страхування; високий рівень концентрації фінансових ресурсів в сфері перестраховування; глобалізація ринку страхових послуг; неефективна робота фінансових менеджерів компаній; низький рівень довіри до страховика; низький рівень страхової дисципліни; недосконала законодавча база; неефективна система державного регулювання ринку; не виконання страхуванням інвестиційної функції; нечесні дії суб'єктів страхового ринку; рівень страхових виплат (рекомендоване значення – не менше 30%); частка премій нерезидентів у валовій премії (рекомендоване значення – не більше 25%).

Для реалізації основних цілей забезпечення фінансової безпеки, тобто фінансової підтримки стійкого розвитку страхових компаній, мінімізації фінансових ризиків, а також підвищення іміджу страховиків розроблено засади механізму забезпечення фінансової безпеки для запровадження в практичну діяльність страхових компаній. Особливості страхової компанії обумовлюються характерними рисами об'єктів управління фінансовою безпекою, до яких віднесено: страховий тариф, страхові резерви, власні кошти, страховий портфель, перестраховування, інвестиційну діяльність, кінцевий фінансовий результат [4].

Отже, для того, щоб був досягнутий результат виконуваних фінансових перетворень, потрібні надійні страхові компанії, так як руйнування однієї страхової компанії призводить до дисбалансу страхового ринку в цілому і наносить шкоду репутації страхової діяльності. Фінансова безпека страхової компанії є характеристикою діяльності страхової компанії у довгостроковому періоді, управління якою спрямоване на забезпечення її належного рівня. Саме тому, обґрунтування механізму управління фінансовою безпекою страховика є актуальним питанням та потребує дослідження.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Київ : Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
2. Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 282–298.
3. Жабинець О. И. Фінансова безпека страхового ринку України. *Науковий вісник НЛТУ*. 2011. С. 233–237.
4. Єрмошенко А. М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. 2006. 19 с.

Криницький М. В.
студент гр. ФМСчм-11

Галушак В. В.,
канд. екон. наук, доцент

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РІВНІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

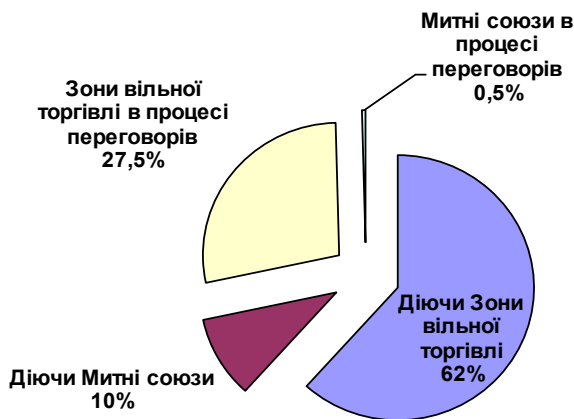
На думку професора Єразмівського Роттердамського університету (м. Роттердам, Нідерланди) Вільяма Молле, який розглядає інтеграцію в холістичний спосіб,

де вона обов'язково має призвести до того, що країни діють як єдине ціле. Але ця дефініція сама по собі не пояснює, що економічна інтеграція може стосуватись тільки певних секторів економік країн, що беруть в ній участь. Це частково пропонується через наголос на "поступовому" знищенні економічних кордонів, але в якості самостійної дефініції Молле малює економічну інтеграцію як таку, що обов'язково призводить до повної інтеграції. Варто зазначити, що на значний період часу, а в потенціалі назавжди, часткова інтеграція (коли економічні кордони ліквідуються у певних сферах) може стати обличчям економічної інтеграції, яку спостерігаємо і хочемо пояснити. Молле розглядає це як етапи на протипагу остаточним формам інтеграції. В будь-якому випадку, важливим є визнання існування різних рівнів інтеграції, які варто вивчити, а повна інтеграція є не єдиною значущою моделлю інтеграції, яка заслуговує на аналіз.

Розглянемо рівні економічної інтеграції як розвиток від простої зони вільної торгівлі до повного політичного союзу з рядом альтернатив між ними. Виділяють такі рівні інтеграції:

- 1) Зона вільної торгівлі (ЗВТ).
- 2) Митний союз (МС).
- 3) Спільний ринок (СР).
- 4) Економічний союз (ЕС).
- 5) Валютний союз (ВС).
- 6) Економічний союз плюс валютний союз одночасно (ЕС+ВС).
- 7) Політичний союз.
- 8) Повний союз.

На сьогодні в світі превалює регіональна торговельна інтеграція – зони вільної торгівлі та митні союзи. В свою чергу, зони вільної торгівлі, за кількістю значно перевищують митні союзи. Вони становлять майже 90 відсотків всіх регіональних торговельних угод (РТУ) (рис. 1).

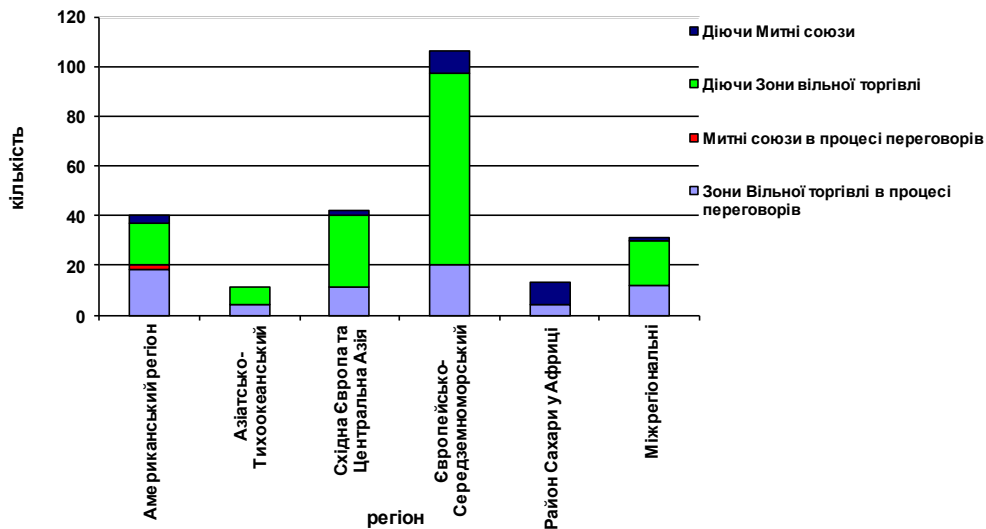

Рис. 1. Регіональні торговельні угоди

Лише незначна кількість РТУ забезпечує повну елімінацію всіх тарифів та нетарифних обмежень між сторонами. Більшість же забезпечує елімінацію або скорочення існуючих тарифів, за умови застосування різноманітних виключень.

Митні союзи зазвичай забезпечують встановлення спільного зовнішнього тарифу у декілька етапів. За даними СОТ, загальна кількість регіональних торговельних угод становить 240, з яких 172 (72%) є діючими (рис. 1). Географічний розподіл зон вільної торгівлі та митних союзів представлено на рис. 2.

ЕС поступово пройшов перші п'ять рівнів і зараз знаходиться на рівні ЕС+ВС з деякими елементами політичного союзу. На протипагу цьому, NAFTA все ще знаходиться на першому рівні і можливо ніколи не просунеться далі.

Рис.1.2. Географічний розподіл регіональних торговельних угод

Різні чинники можуть бути важливими для визначення наскільки далеко і як швидко країни, що формують регіональний блок, просуватимуться по шляху інтеграції. Очевидно, що позитивні економічні вигоди від поточного рівня інтеграції і перспективи подальших вигод від більшої інтеграції можуть бути важливими причинами. Але може бути й так, що коли досягається принаймні рівень спільного ринку, рівень інтеграції стає рушійною силою для подальшої інтеграції. Як тільки виникає спільний ринок, рівень взаємозалежності відповідних економік буде настільки великим, що небажання перейти до гармонізації інших сфер економічної політики може становити загрозу для здатності утримати вигоди від вже досягнутої економічної інтеграції. Інакше кажучи, вигоди від інтеграції можуть збільшитись по мірі зростання рівня інтеграції; а вартість інтеграції може зменшитись по мірі зростання рівня інтеграції. Кругман, наприклад, застосовує цей аргумент щодо чистих вигод від валютного союзу.

У випадку з країнами Центральної та Східної Європи, які бажають інтегруватись у ЄС, є два основні джерела можливих економічних вигод, а саме: вплив членства у ЄС на торгівлю, доступ до структурних фондів ЄС.

На нашу думку, до цих двох джерел вигод можна навести аргумент про те, що членство у ЄС також сприятиме посиленню довіри до економіки цієї країни і, в такий засіб, заохочуватиме іноземні інвестиції і подальше зростання торгівлі. Не зовсім зрозуміло наскільки це може бути важливо. Деякі країни Центральної та Східної Європи, які зараз є кандидатами на вступ до ЄС, вже мають відносно високий рівень макроекономічної стабільності і відносно високу довіру до їхніх економік. В цілому, не зрозуміло, чи потрібна в цих країнах довіра з боку іноземних інвесторів поштовху, вступ до ЄС зробить багато для подальшого посилення довіри (хоча може статись так, що невдала спроба вступити до ЄС викличе значну втрату довіри).

З огляду на очікування торговельного впливу від членства в ЄС ситуація не є однозначною. По-перше, важливо зазначити, що митний союз або спільний ринок можуть створюватись заради сприяння торгівлі між їхніми членами, або заради протекціонізму відносно решти країн світу. Якщо це перший випадок, тоді він скоріше буде сприяти добробуту своїх членів, ніж останній. Але навіть якщо він розглядається як перший, все рівно немає гарантії того, що взагалі він допоможе підвищити рівень добробуту країн.

Для більш детального вивчення торговельних ефектів слід розглянути модель митного союзу. Митний союз – це найвищий рівень економічної інтеграції зв'язаної тільки з торгівлею, а відтак, є для нас найкращою моделлю для вивчення торговельних ефектів інтеграції.

В цілому модель митного союзу говорить про те, що позитивний вплив економічної інтеграції на добробут теоретично не гарантований. Остаточний ефект залежатиме від ряду чинників, найзагальнішим з яких є той факт чи переважають ефекти створення торгівлі в результаті митного союзу ефекти відхилення торгівлі. Але, це залежить від характеристик економік, що утворюють митний союз так само, як і від характеристик самого союзу.

Список літератури

1. Molle Willem // Cohesion and Growth: The Theory and Practice of European Policy Making. *Willem Molle*. Routledge, May 15, 2015 - Business & Economics – 322.

Кузбит І. І.,

студент групи Фін-61

Львівського національного аграрного університету

Марків Г. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Сьогодні проблема розвитку фермерства як організаційно-правової структури, що «найбільш повно використовує специфіку сільського життя (локальність розташування населення, єдність побутової, виробничої та культурної сфер життєдіяльності)», є вкрай актуальною для забезпечення продовольчої та екологічної безпеки України.

Вітчизняний аграрний комплекс формує 12% вітчизняного ВВП і забезпечує близько 40% всіх валютних надходжень. Тому підтримка АПК залишається серед головних урядових пріоритетів і в бюджеті-2019.

6.9 млрд гривень державної підтримки агропромислового комплексу заплановано у проекті бюджету на 2019 рік. Це на 10% більше, ніж у 2018 році (6,3 млрд грн). Про це йдеться у проекті закону № 9000 «Про Державний бюджет України на 2019 рік». Зокрема:

– на фінансову підтримку розвитку фермерських господарств передбачено 1 млрд гривень;

– на державну підтримку галузі тваринництва передбачається спрямувати 4 млрд грн.;

– фінансова підтримка сільгосптоваровиробників за напрямом часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва у обсязі 1,38 млрд гривень;

– за бюджетною програмою «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» видатки загального фонду в розмірі 400 млн гривень.

Прийнята Постанова «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств» від 30.01.2019 р. набрала чинності та передбачає наступні зміни:

– надавати часткову компенсацію членам фермерського господарства (далі – ФГ) відповідно до сплаченого ЄСВ;

– надавати фінансову підтримку новостворених ФГ у період їх становлення з розрахунку на 1 га;

– розширити перелік банків, через які можна подавати документи на отримання фінансової підтримки;

– розширити напрями діяльності кооперативів, зокрема, до молочарських та ягідних додати овочеві кооперативи та із заготівлі і переробки дикорослих ягід, грибів і рослин.

Тим самим, відтепер фінансова підтримка надається:

1) ФГ, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20 млн грн, у власності та/або користуванні якого перебувають землі с/г призначення; зареєстрованому в поточному році ФГ, у власності та/або користуванні якого перебувають землі с/г призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки);

2) сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу: молочарського, м'ясного напрямів, до складу якого входять не менше 20 членів, серед яких повинно бути одне і більше ФГ, а інші – фізичні особи, у власності та/або користуванні кожної з яких перебувають землі с/г призначення та за наявності тварин, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства; плодово-ягідного, овочевого напрямів, а також із заготівлі та переробки дикорослих ягід, грибів і рослин, до складу якого входять не менш як 7 членів, серед яких повинно бути одне і більше ФГ, а інші – фізичні особи, у власності та/або користуванні кожної з яких перебувають не більше 100 га земель с/г призначення.

Детальніше: одна зміна – це пряма підтримка на гектар, так само як у Європі – 100 євро, у нас 3 тисячі гривень на площу до 20 га. Тобто фермери можуть отримати до 60 тисяч гривень на площу (але фермери, які створилися з 1 січня 2016 року). Друга зміна – це запровадження дотації на члена фермерського господарства у розмірі 9,5 тисяч гривень на члена господарства. Це пряма підтримка, це дотація на працюючого зареєстрованого члена господарства. Але ця сума складає не більше 30 тисяч, тобто три члена господарства отримують цю дотацію. Як правило невеликі господарства мають у своєму складі не більше трьох членів, якщо більше господарство, то воно отримає все-одно на трьох членів.

Постанова також розширила список банків, за кредити в яких фермери мають право отримати компенсацію від держави. Раніше це були тільки чотири державних банки – тепер також комерційні.

Отже, Прийнята Постанова «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств» дасть змогу покращити стан фінансового забезпечення фермерських господарств та підвищити ефективність їх господарювання. Подальші дослідження необхідно спрямувати на поглиблене вирішення поставлених проблем, оскільки фермерські господарства є важливою складовою продовольчої безпеки держави.

Список літератури

1. Григор'єва Х. А., 2017. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 2. С. 105–109.
2. *Про Державний бюджет на 2019 рік*: Проект Закону України (№ 9000 від 15.09.2018). Додаток № 3. [online]. Доступно: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598.
3. Фінансова допомога фермерам стане доступнішою та ефективнішою. Інформаційно-аналітичний бюлетень КМУ. – [online] // Режим доступу : <http://www.info-kmu.com.ua/-2013-08-22-000000am/article/15715562>.

Курган Л. П.,

студентка 11с00 групи

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Кучеркова С. О.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри обліку і оподаткування

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Важливим значенням для країн з ринковою економікою є саме малий бізнес. Згідно з міжнародним досвідом, важливою умовою розвитку країни є успішна національна економіка, а значить й успішний розвиток малого бізнесу.

Погоджуючись з думкою більшості вчених, логічно вважати поняття малий бізнес, як діяльність, створену за власним ризиком, яка не суперечить міжнародним стандартам та мета якої безпосередньо отримання прибутку.

Малий бізнес відіграє важливу роль в економіці країни, а саме: забезпечує необхідну мобільність в умовах ринку, створює глибоку спеціалізацію й кооперацію, без яких немислима його висока ефективність; здатний не тільки швидко заповнювати ніші, що утворюються в споживчій сфері, але й порівняно швидко окупатися; здатний створювати атмосферу конкуренції; створює те середовище й дух підприємництва, без яких ринкова економіка неможлива [1, с. 112–114]. Цікавим є те що малі підприємства в умовах жорсткої конкуренції за виживання змушені постійно розвиватися та пристосовуватися до сучасних ринкових умов, адже для того, щоб існувати, потрібно отримати засоби для існування, а це означає, що прибуток отримати повинні саме вони. Тому на думку А. Сміта, саме конкуренція є конкретним механізмом, що змушує підприємців йти за вказівками «невидимої руки» [2, с. 35].

Основними макроекономічними факторами, що впливають на розвиток малого бізнесу, є, насамперед, обмежений внутрішній попит та наявність кризи на внутрішньому ринку через брак вільних фінансових ресурсів підприємств, менші реальні доходи населення, низьку інвестиційну активність та брак переливу ресурсів від фінансового до реального сегменту економіки, кредитних обмежень. Існують чинники, які сприяють поганому розвитку малого бізнесу в Україні, а саме: низький попит на продукцію, нестабільна політична ситуація; високі податки; складне податкове адміністрування; інфляція і часті зміни у законодавстві, високий регуляторний тиск і корупція; війна на сході країни; низький рівень доступності кредитів. Також є й інші чинники, а саме недостатній фінансовий потенціал залишається великою перешкодою для розширення та покращення діяльності малих підприємств. Проблеми з відсутністю фінансування для малого бізнесу, покращення його діяльності актуальні для підприємств України. Зважаючи на те, що малий бізнес є ризиковим видом діяльності і в більшості випадків не має значного фінансового забезпечення, це створює додаткові стимули для раціонального використання всіх видів ресурсів та вимагає детального аналізу рентабельності проектів, відповідального ставлення до інвестицій [3, с. 158]. Динамічний розвиток малого бізнесу робить вагомий внесок у загальне економічне зростання. Але його діяльність обмежена фінансовими бар'єрами. Основним джерелом інвестицій досі залишаються фінансові ресурси малого бізнесу та сімейні позики. Банківські кредити обмежені у використанні через високі процентні ставки та відсутність банківських гарантій (такі як високоліквідні активи або застави). Вирішення існуючих проблем розвитку малого підприємництва в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики щодо сприяння цій сфері економіки. Зокрема, йдеться про створення відповідної правової бази розвитку малого підприємництва, фінансово-кредитну та матеріально-технічну підтримку, науково-методичне, інформаційно-консультативне та кадрове забезпечення малого підприємництва [4, с. 1089].

Перевагою малих підприємств є те що вони більш рухливі та гнучкі і тому швидко реагують на зміни, які відбуваються на ринку. Завдяки цьому вони є потужними чинниками для подолання кризових явищ та формуванню і розвитку конкурентних переваг в економіці країни. Малий бізнес є більш мобільним для того щоб впроваджувати прогресивні методи господарювання. Вони з повна поповнюють місцеві та регіональні бюджети, тому що вони зацікавлені в економічному розвитку території, на якій вони знаходяться. Перевагою, також є те, що відбувається зменшення найбільш вразливих верств населення, тому зменшуються витрати держави на соціальний захист та злочинність.

У економіці України є великий потенціал для економічного зростання. Для цього є важливою необхідністю тісніше пов'язати ресурси, ризик та ініціативу. Такого зростання можна досягти за допомогою надання більшої свободи підпри-

ємцям та надання їм можливості отримувати належну винагороду за свої зусилля. Для кращого розвитку малого бізнесу в Україні необхідно сформувати незалежну законодавчу базу, яка буде сприятлива для розвитку малого бізнесу, стимулювати зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів малого та середнього підприємництва, вдосконалювати фінансово-кредитну підтримку, покращувати інформаційне та кадрове забезпечення бізнесу, забезпечувати матеріально-технічні та інноваційні умови розвитку малих підприємств.

Список літератури

1. Кузьмін О. Є. Малі форми підприємництва: Навчальний посібник. Львів : «Центр Європи», 1999. 274 с.
2. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. Москва : Наука, 1993. 129 с.
3. Мадрига Г. М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні та соціальні аспекти. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2013. № 767. С. 154–163.
4. Іванілов О. С. Історія економічних учень : навч. посіб. Київ : «Знання», 2004. 1300 с.

Леськів А. І.

студент гр. ФМСчм- 11

Гуменюк О. Г.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЗАГАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

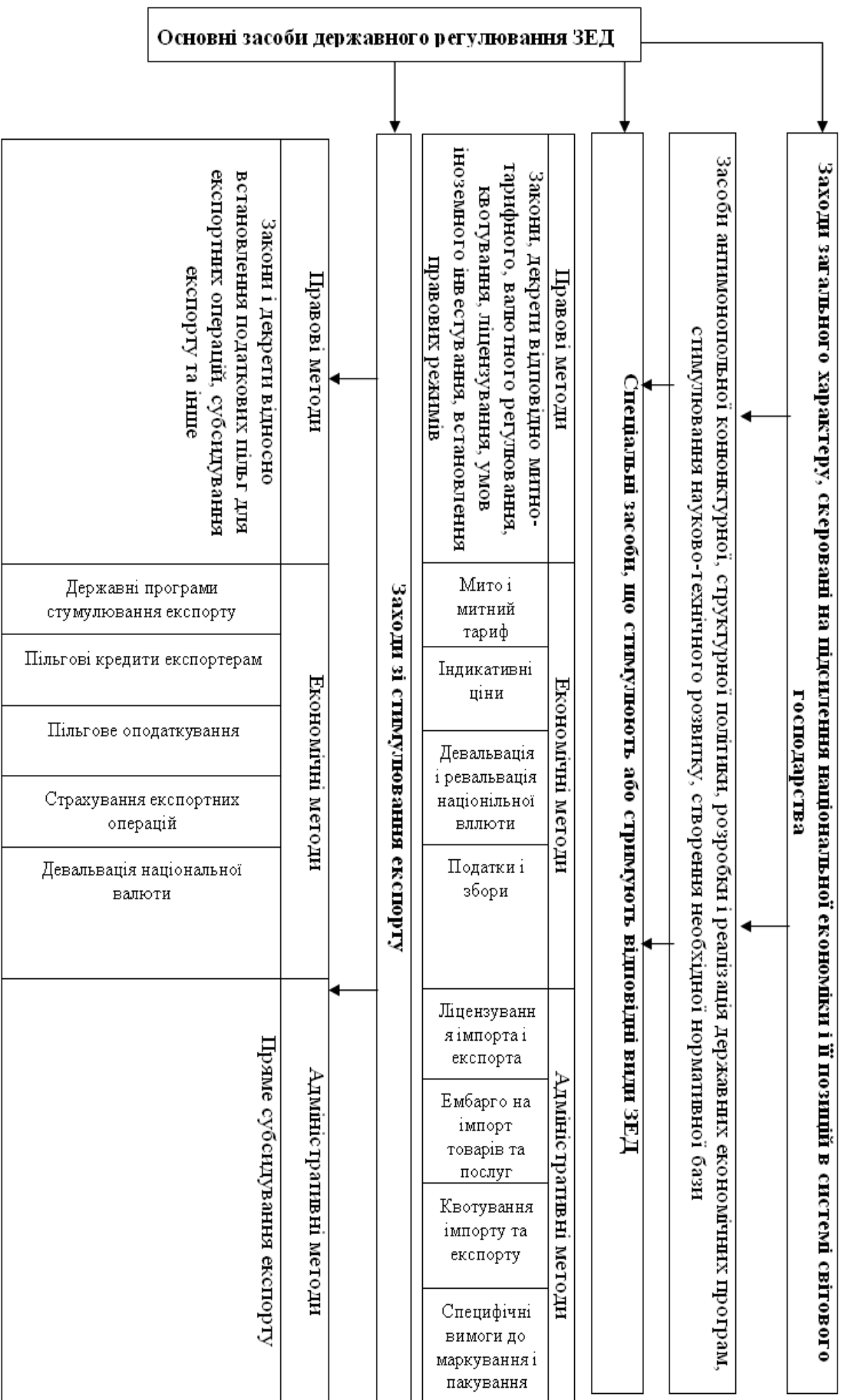
Механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності являє собою певну систему принципів, інструментів і методів керування відносинами, у які вступають суб'єкти цієї діяльності з метою досягнення певних соціально-економічних ефектів [1].

Таким чином, механізм державного регулювання ЗЕД передбачає певні цільові установки ЗЕД; наявність суб'єктів відносин і об'єктів, з приводу чого виникають відносини (відповідно видам ЗЕД); а також систему принципів управління ЗЕД, сукупність конкретних методів, інструментів регулювання і інституційно-правові структури.

Основні **цілі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності** полягають у наступному:

- у використанні зовнішньоекономічних зв'язків для прискорення формування в Україні ринкової економіки;
- у сприянні підвищенню продуктивності праці і якості національної продукції шляхом придбання ліцензій і патентів, закупівель нових технологій, якісних комплектуючих, сировини й матеріалів, включення українських підприємств у світову конкуренцію;
- у створенні умов доступу українських підприємців на світові ринки за допомогою надання державного, організаційного, фінансового, інформаційного сприяння;
- у захисті національних зовнішньоекономічних інтересів, захисті внутрішнього ринку;
- у створенні й підтримці сприятливого міжнародного режиму у взаєминах з різними державами й міжнародними організаціями.

Щодо методів і інструментів державного регулювання ЗЕД, то вони представлені на рис. 1.

Рис. 1. Методи і інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [2]

Прийняття рішення щодо будь-якого об'єкту зовнішньоекономічних відносин базується, на наш погляд, на наступних діях: вибір об'єкту, обґрунтування політики щодо реалізації відносин, вибір економічних інструментів впливу на ці відносини, відповідність міжнародним стандартам і нормам, обґрунтування валютної політики. Алгоритм реалізації механізму державного регулювання ЗЕД наступний:

Крок 1. Обґрунтування й реалізація зовнішньоекономічної політики. Він передбачає постійний, безперервний процес складного пристосування структур національних економік (галузевої, технологічної, організаційної й т.д.) до більше динамічного по своїй природі структури світового господарства. Його завданням є проникнення на світові ринки й адаптація національної економіки до світової економіки. З цього приводу необхідним є – *формування власного експортного потенціалу, здатного*

запропонувати конкурентні товари, послуги й технології;

– *структурні перетворення* економіки, збільшення частини наукомістких товарів і послуг в експорті;

– *використання прогресивних форм міжнародного співробітництва.*

Крок 2. Вибір економічних інструментів регулювання ЗЕД. Інструменти можуть бути прямої й непрямой дії. *Інструменти прямої дії:* цільові державні витрати (наприклад, на створення інфраструктури у вільній економічній зоні); безпосередній контроль держави за зовнішньоекономічними процесами (регулювання кількісних обсягів експорту-імпорту, установлення валютних курсів, регулювання цін на експорт-імпорт і т.д.); законодавче регулювання. *Інструменти непрямой дії* впливають на вартісні пропорції народного господарства. Наприклад, через величину податків можна впливати на обсяги виробництва й платоспроможність населення; підвищення процентної ставки в ощадбанку стимулює зростання заощаджень, веде до росту обсягу відкладеного попиту; девальвація національної валюти створює інтерес в експорті товарів.

Крок 3. Узгодження з міжнародними стандартами й технічними нормами. Міжнародні стандарти – рекомендації міжнародних спеціалізованих організацій, що встановлюють загальні для однорідних товарів, вироблених у різних країнах, вимоги до цих товарів або процесів їхнього виробництва або використання. На відміну від національних стандартів міжнародні не несуть обов'язкового характеру для їхнього використання, однак застосування міжнародних стандартів підвищує конкурентоздатність товарів на світових ринках. Міжнародні стандарти розробляються й рекомендуються до застосування, зокрема, Міжнародною організацією по стандартизації ООН, а також більшою кількістю інших спеціалізованих організацій. Міжнародні стандарти погоджують вхідні й вихідні параметри виробів різних виробників, покликаних працювати в єдиному комплексі. Відповідність продуктів міжнародного обміну певним стандартам і технічним вимогам підтверджується за допомогою сертифіката. Сертифікація буває трьох видів: самосертифікація (проведена самим виготовлювачем); здійснювана споживачем; проведена третьою стороною (спеціалізованою організацією, незалежною від виготовлювача й споживача). Держава може впливати на потоки експортно-імпортних товарів, установлюючи відповідні сертифікатні вимоги.

Крок 4. Обґрунтування й реалізація валютної політики. Валютна політика – це комплекс заходів економічного, правового й організаційного характеру, проведених державними органами, центральними фінансовими установами й національними (державними) банками, а також міжнародними валютно-фінансовими організаціями в області валютно-кредитних відносин.

Валютна політика держави є складовою частиною його зовнішньоекономічної політики, важливим засобом, що сприяє включенню економіки країни у світове господарство. Це досягається проведенням різних заходів щодо регулювання розрахункових і валютно-кредитних відносин країни і її суб'єктів (валютні обмеження, продажів або скупка валют центральними банками на валютному ринку, підвищення або зниження дисконтних ставок, обмеження динаміки курсу національної валюти певними межами (установлення "коридору", його підвищення або

зниження). Зміна валютного курсу впливає на динаміку експорту-імпорту країни. Основними засобами митного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків є: доля в митних союзах, зонах вільної торгівлі й митних конвенцій; застосування митних тарифів, мит і митних зборів, митних формальностей; установлення режиму проходження вантажів через границю; система державних органів митного контролю.

Список літератури

1. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства // Навчальний посібник / К.: Знання, 2006. – 462 с.
2. Зінь. Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / За ред. д.е.н., професора Е. А. Зіня. – К.: Видавництво «Кондор», 2009. – 432 с.
3. Шкурупій О. В., Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / За ред. О. В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Лесюк С. М.,
студент групи Фін-61
Львівського національного аграрного університету
Марків Г. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Термінологія процесного підходу ще до кінця не утвердилася, існує велика кількість визначень або інтерпретацій поняття «бізнес-процес». Найбільш обґрунтованим можна вважати таке визначення, в якому міститься не тільки виконання будь-яких функцій, але обов'язкове досягнення цілей і створення цінності для споживачів. Бізнес-процеси підприємства повинні становити єдину систему, спрямовану не лише на отримання прибутку, а й на задоволення потреб споживачів, створення споживчої цінності виробленого товару.

Узагальнення теоретичних розробок у сфері процесного управління дало змогу уточнити зміст поняття «бізнес-процес», під яким розуміється сукупність послідовних технологічно взаємопов'язаних операцій, що використовують на вході планування ресурсів, зумовлених специфікою галузі, організацію дій за рішенням завдань, а на виході, застосовуючи принципи контролінгу, створюють продукцію, яка відіграє стратегічну роль у життєзабезпеченні суспільства і представляє цінність для споживачів. Будь-який бізнес-процес має власника, і відповідального за його виконання, а також такі елементи, як вхід, вихід, ресурси і результати (рис. 1).

Рис. 1. Структура бізнес-процесу

Отже, бізнес-процес – це сукупність послідовних, цілеспрямованих і регламентованих видів діяльності, у якій за допомогою управлінського впливу і ресурсів входи процесу перетворюються у виходи – результати процесу, що представляють цінність для споживачів.

Діяльність будь-якого підприємства можна представити як сукупність бізнес-процесів виробничого і невиробничого характеру. При цьому не існує будь-якого стандартного переліку бізнес-процесів, тому кожне підприємство повинно розробляти свої власні бізнес-процеси на основі організації активного, стабільного і збалансованого механізму управління. Нині існує безліч типів і видів бізнес-процесів. Як правило, основу для класифікації бізнес-процесів становлять чотири базові категорії: основні, допоміжні, забезпечуючі і бізнес-процеси розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика основних груп бізнес-процесів підприємства

№ з/п	Групи бізнес-процесів	Характеристика
1	Основні	Процеси, орієнтовані на виробництво продукції або надання послуг, що представляють цінність для клієнта і забезпечують одержання доходу для організації
2	Забезпечуючі	Процеси, які призначені для забезпечення виконання основних бізнес-процесів та функціонування інфраструктури через забезпечення ресурсами всіх бізнес-процесів організації
3	Допоміжні	Процеси, які охоплюють увесь комплекс функцій управління на рівні кожного бізнес-процесу та бізнес-системи у цілому
4	Розвитку	Процеси, які забезпечують розвиток або вдосконалення діяльності, що дає змогу створити ланцюг цінності в основному та допоміжних процесах на новому рівні показників, а також націлені на отримання прибутку в довгостроковій перспективі

Ця картина наявних бізнес-процесів дає змогу визначити вимоги до результату роботи кожної ланки в ланцюжку бізнес-процесів і, відповідно, показники ефективності кожної операції.

Діагностика бізнес-процесів необхідна, якщо періодично виникають такі проблеми у діяльності підприємств: конфлікти інтересів між відділами і співробітниками; зриви термінів поставки товару або надання послуги; надмірна завантаженість співробітників; обсяги реалізації зростають набагато повільніше, ніж розміри заробітної плати; обсяги продажів падають за зростання ринку збуту; собівартість продукції (послуг) значно перевищує заплановану; продукція (послуга) не відповідає потрібним вимогам якості тощо.

Основне завдання діагностики – виявити проблеми і відхилення, які є в бізнес-процесах підприємства, і тільки після цього їх змінювати й удосконалювати. Не варто приступати до впровадження системи бюджетування, постановки управлінського обліку, зміни мотивації співробітників тощо, якщо не досліджена основа операційної діяльності організації – її бізнес-процеси.

Ефективне управління процесами в організації передбачає їх постійне поліпшення й оптимізацію, тому дуже важливе формування системи вдосконалення бізнес-процесів. На основі дослідження встановлено, що нині наявні декілька інноваційних підходів до управління бізнес-процесами: методика швидкого аналізу рішення, бенчмаркінг, методологія безперервного удосконалення, реінжиніринг, грінфілд, поєднання функціонального і процесного підходів.

Список літератури

1. Лук'янова В. В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 3. С. 52–58.
2. Довбня С. Б., Гичова Н. Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства. Фінанси України. 2013. № 4. С. 91–97.
3. Сокиринська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства. Фінанси України. 2003. № 1. С. 88–95.

Лисокобилка І. О.,
студент групи ФБСС-21
Полтавської державної аграрної академії
Помаз Ю. В.,
канд. істор. наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення банківська система України переживає складний період. Низка проблем від попередніх криз, які не були вирішені, економічні та політичні потрясіння продовжують негативно впливати на банківську систему, роблячи її неефективною та нестійкою, вразливою до різноманітних шоків. Важливість дослідження обумовлена й тим, що високі ризики, неякісні активи та низька результативність діяльності банків обмежують можливості її позитивного впливу на розвиток економіки України. До того ж протягом останніх років низка банків була визнана неплатоспроможними і перебуває у стадії ліквідації, з них частина ліквідувалися самостійно. Гострою є проблема підвищення стабільності та ефективності державних банків, зниження їх частки на ринку банківських послуг.

Становленню банківської системи України та її розвитку значну увагу приділяли такі вітчизняні вчені, як: В. Геєць, О. Дзюблюк, І. Д'яконова, В. Корнеєв, Г. Крамаренко, А. Кузнєцова, В. Міщенко, С. Ніколайчук, Л. Примостка, О. Примостка, Ю. Половньов, Т. Смовженко, С. Циганов та ін. Зокрема, О. Дзюблюк розглядає актуальні проблеми розвитку банківської системи України [1, с. 4].

Незважаючи на численні наукові дослідження щодо проблем розвитку банківської системи України, розгляду стратегій та моделей прогнозування грошово-кредитного сектору, в той же час залишаються недостатньо дослідженими можливі сценарії розвитку банківської системи України в посткризовий період, базуючись на нормативному та адаптивному підході, які б передбачали розв'язання наявних проблем і стабільний розвиток банківської системи України на перспективу.

На сьогодні банківська система України продовжує функціонувати у складному, геополітичному, соціальному та правовому середовищі, більшість чинників якого ускладнюють стабільний розвиток банківської системи, підвищення її конкурентоспроможності та ефективності. Не сприяє підвищенню стабільності банківської системи і складна макроекономічна ситуація в Україні, яка характеризується низькими темпами зростання ВВП, високим рівнем інфляції, безробіття, «тінізації» економіки. Так, за даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі, рівень тіньової економіки становить 37% від офіційного ВВП [2].

Відомо, що надмірний рівень монополізації та зосередженості переважної більшості ресурсів у руках обмеженого кола осіб має негативний вплив на економіку і банківську систему. З одного боку, цей фактор обмежує ринкові можливості ціноутворення на основі вільної конкуренції, що призводить до суттєвих проблем із повноцінним розвитком саме під дією ринкових сил, а з другого – нівелює ринок праці, визначаючи вкрай низький рівень доходів працездатного населення і, як наслідок, відсутність можливості для здійснення заощаджень, які є основним джерелом ресурсної бази банків.

Для реалізації оптимістичного сценарію та досягнення прогнозованих показників стабільного розвитку банківської системи України на інноваційних засадах потрібно застосовувати сучасні методи ризик-менеджменту і регулювання діяльності банків, зокрема:

– підвищення ефективності банківського нагляду, розширення його повноважень щодо підтримання фінансової стабільності, приведення інструментів регулювання до міжнародних стандартів, включаючи механізми виявлення проблем у діяльності банків (так званого *early warning systems*) і негайного наглядового реагу-

вання (як prompt corrective actions), упровадження міжнародних підходів до фінансового регулювання з урахуванням рекомендацій Базелю II і Базелю III;

– створення Компанії з управління проблемними активами (КУПА) з метою вирішення питань щодо непрацюючих кредитів банків. Ухвалення законопроекту «Про діяльність з управління заборгованістю» дасть змогу банкам швидше розчистити баланси від проблемних кредитів, поліпшить їхній фінансовий стан і розпочати кредитування економіки;

– забезпечення ефективного управління діяльністю банку з використанням KPI, BSC-моделі – системи збалансованих показників ефективності, що враховує причинно-наслідкові зв'язки, фактори досягнення результатів, взаємозв'язки з фінансовими показниками [3].

Реалізація запропонованого оптимістичного сценарію розвитку банківської системи України має забезпечити перехід банківської системи на якісно новий етап її розвитку, до нового атрактора формування сучасної високорозвиненої, конкурентоспроможної, стабільної і ефективної банківської системи на інноваційних засадах, що позитивно впливатиме на розвиток економіки і забезпечить надання високого рівня банківських послуг населенню та суб'єктам господарювання.

Список літератури

1. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України. Банківська справа. 2016. № 1. С. 3–32.

2. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі. URL: <http://www.me.gov.ua>.

3. Карчева Г. Т., Булиндін Д. В. Європейський досвід впровадження механізму bail-in та перспективи його використання в Україні. Банківська справа. 2017. № 4. С. 53–60.

Манукян А. Г.,

студентка групи 072-18-1

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Крилова О. В.,

канд. техн. наук,

доцент кафедри економічного аналізу та фінансів

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Обов'язковим елементом кожної економічної та соціальної системи суспільства є майнове страхування. Це є неодмінним елементом господарської діяльності юридичних осіб і життєдіяльності людей. Саме тому забезпечення страхового захисту майна займає важливу роль в системі страхових відносин.

Успішне функціонування економіки залежить від розвитку системи страхування в країні. Майнове страхування у державах з ринковою економікою відіграє ключову роль, що пояснюється тим, що дана галузь страхування сприяє відновленню майнових інтересів у разі впливу різного роду негативних подій та сприяє зміцненню фінансів держави. Майнове страхування зокрема і страхування в цілому, є важливим джерелом довгострокових інвестицій та зменшує навантаження на бюджет держави у разі настання страхових випадків.

Характерним для страхування майна є виділення ризиків, що не пов'язані між собою ієрархічно, тобто страхування майна від вогню, страхування сільськогосподарських культур від засухи та стихійних лих; страхування тварин від падежу та вимушеного забою; страхування транспортних засобів від аварій, викрадення та інших небезпек [1].

Негативний вплив таких подій, як пожежі, повені, аварії призводить до погіршення рівня життя населення, зниження продуктивності праці людей на виробництві та порушенню устанавленого домашнього побуту, що потребує економічної допомоги громадянам та відшкодування заподіяних збитків.

На думку багатьох вітчизняних дослідників, головною проблемою, що перешкоджає збільшенню валових страхових премій, є саме недовіра населення до страхових компаній. Головними причинами цього є наступні: низький рівень якості страхових послуг, незначний обсяг страхових виплат, недосконалість нормативно-правової бази, неврахування інтересів населення при здійсненні страхування, непорядність деяких страховальників. Не менш важливою проблемою є низький рівень доходів населення [2]. Вибір страхових компаній, у яких юридична особа може застрахувати своє майно, достатньо великий. Страховики для нарощення страхових премій пропонують приблизно однакові умови страхування та страхові пакети, але щодо здійснення виплат їх політика по відношенню до клієнтів суттєво відрізняється. Характерним для багатьох крупних страхових компаній є «прохолодне» відношення до інтересів середніх та дрібних страховальників, де обсяги страхових виплат суттєво занижуються [3].

Найбільш ризиковими видами страхування в Україні вважається страхування автомобільного, водного транспорту та фінансових ризиків. Автомобільний транспорт являє собою невід'ємну складову розвитку сучасного суспільства та користується найбільшою популярністю серед фізичних та юридичних осіб. Постійно зростаюча кількість автомобілів, збільшення інтенсивності руху на тих самих обмежених шляхах лише збільшує ризиковість даного виду транспорту [4].

Для розвитку майнового страхування слугують такі чинники, як піднесення промислового виробництва, збільшення обсягу кредитування банками юридичних осіб та поява у підприємств – страховальників достатньої кількості коштів для придбання страхового захисту.

Список літератури

1. Медвідь Я. Ф. Страхування в Україні: поняття і види класифікації. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npmaup/2010_4/pdf_files/77-82.pdf.
2. Ворошило В. В. Страхование домохозяйств: виды и уровень развития. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekupr/2008_01.pdf.
3. Рубан С. О., Кузьменко О. Г. Особливості побудови тарифікаційної системи у майновому страхуванні. *Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації* : сб. трудов XIV Международной научно-практической конференции аспирантов и студентов (21–23 марта 2012 г.) / Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского. Симферополь : «Центр Стабилизации», 2012. С. 174.
4. Клапків Ю. М. Формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури у розрізі страхування автотранспорту в Україні. Галицький економічний вісник. 2009. № 2. С. 97–104.

Мартинюк В. Я.,

студент групи ФМСчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Кульчицька Н. Є.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО РИНКУ

Обумовленість нагальністю питань і гостротою проблем, які виникають в результаті істотних змін характеру та специфіки зовнішньоекономічної діяльності та підвищення значення зовнішніх торговельних зв'язків для України в сучасних умовах суспільного поступу, лібералізація зовнішньоекономічної сфери діяльності в Україні та здійснюваним євроінтеграційним курсом державної політики, створює передумови для подальшого розвитку економічної взаємодії між вітчизняними та зарубіжними суб'єктами господарювання. Динамічність цих процесів закономірно

визначає потребу у розробленні й оптимізації відповідної системи інструментів і заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із важливих механізмів впливу держави на зовнішньоекономічну діяльність є митне регулювання. Від раціональності митного регулювання залежить стимулювання і ефективність міжнародних торговельних зв'язків. За допомогою тарифного та нетарифного регулювання держава може стимулювати ввезення або вивезення відповідних товарів, проводити економічну, науково-технічну, валютно-фінансову політики у зовнішньоекономічній діяльності.

Світова практика переконує: митне регулювання будь-якої країни, яка здійснює економічні реформи, повинно слугувати досягненню двох основних цілей. По-перше, забезпечувати належний рівень надходжень до Державного бюджету і тим самим сприяти макроекономічній стабілізації. По-друге, створювати рівні умови для конкуренції вітчизняних і зарубіжних товаровиробників, що може передбачати обмеження заходів захисту національних виробників, які перебудовують виробництво і прагнуть до підвищення конкурентності своїх товарів.

Специфіка митного регулювання споживчого ринку залежить від ступеня розвитку інтеграційного процесу в країні. Залежно від рівня входження країни до світової економічної інтеграції активність держави при застосуванні митних регуляторів послаблюється. Це пов'язано з тим, що кожний наступний крок країни в бік економічної інтеграції призводить до певної свідомої втрати суверенності держави при прийнятті рішень не тільки у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а й всієї системи державного регулювання економіки.

Оцінка митного регулювання споживчого ринку є пріоритетом для будь-якої країни. Саме тому, для оцінювання ефективності митного регулювання запропоновано використовувати систему критеріїв ефективності за такими основними напрямками: держава; бізнес; міжнародні організації. Це дозволяє оцінити фактичний стан справ з профілактики та виявлення митним правопорушень. Така методика оцінки ефективного використання інструментів митного регулювання відіграє важливу роль при виборі країни з якою співпрацювати суб'єктові-нерезидентіві.

Виявлено роль митної політики в системі захисту внутрішнього національного ринку, окремих стратегічно важливих галузей в умовах активного співробітництва з європейськими країнами та наближення реалізації митної політики до чинних світових, зокрема європейських стандартів. Функціями митної політики передбачено захист внутрішнього ринку країни та вітчизняних виробників від іноземної конкуренції за допомогою низки загальноновизнаних інструментів. На сьогоднішньому етапі виникає завдання удосконалення системи митно-тарифного регулювання відповідно до європейських та загальносвітових стандартів; дотримання зобов'язань, пов'язаних з участю у Світовій організації торгівлі; впровадженням у дію із 1 січня 2016 р.

Виклики глобальної конкуренції, участь у міжнародних організаціях з питань міжнародної торгівлі, орієнтація на європейські цінності та агресія з боку Російської Федерації радикально змінюють торговельні відносини з іншими країнами, а саме: прагматичні відносини з країнами СНД, ЄвразЭС та Митного союзу, підготовка вітчизняних виробників до створення Зони вільної торгівлі з ЄС, відповідність вітчизняних товарів європейським стандартам, успішна конкуренція з іноземною продукцією на внутрішньому ринку. Важливість раціональної митної політики як інструменту захисту внутрішнього ринку також підтверджена тенденціями розвитку окремих галузей промисловості, низкою проблем у економічному зростанні та необхідністю мінімізації негативного впливу зовнішніх факторів.

Виваженість у визначенні підходів до розроблення митно-тарифної політики держави, оскільки це повинно збалансувати взаємовиключаючі принципи, призупинити руйнування ринкового конкурентного середовища, яке стимулює науково-технічний прогрес і розвиток виробництва. Тарифи мають бути розраховані абсолютно точно: низький їх рівень не дає змоги витримати напруженої конкуренції ззовні, а надмірний протекціонізм ставить виробника поза конкуренцією, не стимулює удосконалення виробництва, підвищення якості та зниження собівартості продукції [2].

Так, майбутнє вітчизняної економіки, її здатність забезпечити прийнятні та стабільні темпи зростання значною мірою залежать від ефективності функціонування митної системи, досконалості її механізму, який необхідно формувати. Це дозволить здійснити ефективну імплементацію оптимальної ставки у діючу митно-тарифну систему. Застосування мита, як інструмента захисту національних інтересів, на науково обґрунтованих засадах, дозволить забезпечити достатній рівень протекції пріоритетним галузям економіки, не порушуючи одночасно нормального конкурентного середовища на внутрішньому ринку; сприятиме успішному розвитку зовнішньої торгівлі та встановленню її оптимальної структури, а також виступатиме надійним джерелом формування доходів бюджету.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Месаксуді О. О.,
студент групи ФМСчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Чекаловська Г. З.,
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗАПОБІГАННЮ ТА ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Кожна країна в силу певних особливостей свого рівня економічного розвитку, геополітичного становища, географічного розташування, ідеологічної та культурної компоненти, ментальності народу тощо створює свій механізм запобігання та протидії митним правопорушенням.

Для України є цікавим досвід Румунії – країни, економіка якої у недавньому минулому базувалася переважно на державній формі власності та мала планову економіку.

Боротьба з митними правопорушеннями в країні є багаторівневою і системною, відповідає високим стандартам Європейського Союзу, а саме належне правове регулювання, вдосконалені механізми та форми співробітництва у даній сфері, високий рівень взаємодії тощо.

Різними установами здійснюється аналіз діяльності митних органів Румунії, у тому числі у сфері запобігання та боротьби з митними правопорушеннями. Успішно працює моніторинг Митної служби Румунії (DGV), що дає підґрунтя для вдосконалення законодавства. Позитивним є використання даних Румунського національного інституту статистики для проведення прогнозування та виявлення певних тенденцій у скоєнні правопорушень. Аналіз статистичних даних допомагає митним органам виділяти стратегічні напрями роботи, планувати та вправно здійснювати роботу з профілактики та запобігання митним правопорушенням.

Значний науковий та практичний інтерес становлять досвід Митної служби США та її діяльності, у тому числі у сфері протидії порушенням митного законодавства.

Основним завданням Митної служби США є митний захист кордонів США та створення надійних умов для дотримання законів під час увезення товарів до Сполучених Штатів і вивезення їх із країни. Крім того, митні органи наділені повноваженнями стежити за дотриманням не тільки митних законів і контролювати стягнення мит. У зону їх відповідальності входить так само контроль над вико-

нанням усіх федеральних законів на лінії кордону США. У цілому всю сферу діяльності Митної служби США можна розділити за такими основними напрямками: реалізація митного законодавства; виконання вимог законів про наркотичні засоби; виконання законів про контроль над експортом; виконання законодавства щодо боротьби з «відмиванням» грошей. Необхідно підкреслити, що основними у цій діяльності є завдання, пов'язані із дотриманням саме митного законодавства. Через це Митну службу США можна назвати основним відомством, яке здійснює розслідування порушень митного законодавства.

Окрім американської, передовими моделями митної діяльності у світі вважають сінгапурську та шведську, що працюють за принципом «єдиного вікна». Так, у Сінгапурі всі взаємодії учасників зовнішньоекономічної діяльності проходять через уповноважений державний орган, і в подальшому інформація спрямовується у митні органи, ветеринарну та санітарну служби, податкову та банківську системи держави. Електронне декларування працює в Сінгапурі на 100%.

У Швеції аналогічно організована система «єдиного вікна», де всі відомості від учасників ЗЕД консолідуються через митний орган, а потім, за необхідності, направляються в інші державні органи, служби ветеринарного і фіто санітарного контролю, податкову та банківську системи держави. У Швеції вирішене питання про відправлення вантажної декларації вантажоперевізником з допомогою sms-повідомлення.

У такий спосіб згадані країни, створюючи хороший клімат для учасників ЗЕД, суттєво зменшують чисельність виникнення у них причин для вчинення митних правопорушень, що, своєю чергою, веде до збільшення надходжень у бюджет, поліпшує роботу всіх секторів економіки [1].

На особливу увагу заслуговує досвід Агентства прикордонного контролю Великобританії (UK Border Agency) з виявлення, попередження митних правопорушень та розроблення напрямів модернізації служби. Існування інституту проведення незалежних перевірок, що гарантує дієвість подальших модернізацій служби, є одним із показників успіху в боротьбі з митними правопорушеннями. Результати перевірок викладаються у вигляді звітів із зазначенням висновків у вигляді рекомендацій щодо подальших дій.

У питаннях боротьби з незаконним переміщенням через митний кордон контрафактної продукції в рамках даного дослідження доцільно звернутися до прикладу Індії. У 2009 р. Митна служба Індії розробила спеціальну систему (базується на використанні штрих-коду) в партнерстві з міжнародною некомерційною організацією Gs1, що займається проектуванням і впровадженням світових стандартів для визначення контрафактної продукції. Розроблені технології, що дають змогу ефективно виявляти підробки, включаючи онлайн-інструменти для зв'язку митних служб із власниками брендів. Митна служба Індії розробила систему Інтернет-трекінгу ARTS (Automatic Recordation and Targeting for IPR Protection) для виявлення підробленої продукції. З упровадженням цього інструменту компанії можуть відправляти через Інтернет свої скарги про порушення прав інтелектуальної власності, завантажувати зображення справжніх товарів і торговельних марок [2].

Напрацьований досвід розвинутих країн зі стабільною економікою свідчить про надзвичайну важливість глибокого та детального аналізу статистичних даних митних правопорушень. Це дає змогу виявляти тенденції, динаміку, визначати детермінанти протиправних дій у сфері митної справи, що, своєю чергою, допомагає законодавчим органам удосконалювати нормативно-правову базу в цій галузі.

Список літератури

1. Комаров О. В. Світова та європейська практика з реалізації механізмів управління кордонами та адміністрування ризиків у митній галузі в контексті гарантування державної безпеки. *Вісник АСМУ*. 2013. № 2. С. 174–179.
2. Таможня Индии разрабатывает систему обнаружения контрафактной продукции. URL: https://www.unitrade.ru/novosti/Tamozhnja_Indii_razrabatyvaet_sistemu_obnaruzhenija_kontrafaktnoj_produkcii.html. (дата звернення 08.10.2019).

Мисак М. Р.,
студент групи Фін-22 (сп)
Львівського національного аграрного університету
Марків Г. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ

У світовій практиці страхування туристів простежується тенденція, яка з роками набирає обертів. Це універсалізація і спеціалізація діяльності страховиків. Функціонують спеціалізовані страхові туристичні компанії, які відповідно здійснюють страхування мандрівників і туристичних компаній. Така модель організації страхового захисту інтересів туристів дозволяє надавати послуги високої якості і встановлювати більш міцні і тривалі відносини між учасниками даного процесу, а також підвищити якість ведення бізнесу як з боку туристичних компаній, так і з боку страховиків. Розглянемо більш докладно роботу найбільших страхових компаній щодо здійснення страхового захисту туристів в різних країнах світу (табл. 1).

Таблиця 1

Досвід роботи програм страхового захисту туристів в різних країнах світу

Країна	Компанія	Умови надання послуг	Програми
Швеція	«EVR»	Страхування поширюється на людей, які не досягли 70-річного віку	Програма річного страхування діє протягом одного року необмеженого числа поїздок за фіксованою ціною. Страхові виплати не здійснюються, якщо отримані травми або гострі захворювання викликані алкоголем; планування процедури і їх наслідки; ускладнення, пов'язані з вагітністю після 32 тижнів.
Республіка Сербія	«Delta Generali»	Страхування поширюється на людей, віком від 6 місяців до 86 років.	Програми представлені в розрізі страхування однієї людини, групи людей, сім'ї.
Франція	ACS	Максимальний вік страхування – 70 років.	Програми представлені в розрізі країн подорожей з пропозицією відповідних умов. Пропонуються страхові продукти іноземним громадянам, людям всіх національностей у віці до 65 років.
Італія	«Europ Assistance»	Максимальний вік страхування – 70 років.	Надає широкий спектр послуг, продуктів і програм по здійсненню страхування туристів.
Іспанія	«Intermundial»	Страхування поширюється на людей, які не досягли 70-річного віку.	Надає продукти для різних поїздок, для компаній в сфері туризму, особисті програми страхування.

Відзначимо, що ще однією значущою тенденцією на ринку страхового захисту туристів в світі є пропозиція щорічного страхування, тобто видача страхового полісу на необмежену кількість поїздок в рік по фіксованій ціні. Вважаємо, що зазначений досвід слід адаптувати і в Україні.

Також заслуговує на увагу і досвід Білорусі. Всі контрольно-пропускні пункти на кордонах Білорусі, а також аеропорти і залізничні станції мають відділення білоруських державних страхових організацій, де іноземний турист може оформити страховий медичний поліс. Громадяни Республіки Білорусь або організації, зареєстровані на території Республіки Білорусь, запрошують іноземних громадян

для відвідування Білорусі, мають право укласти медичні страхові угоди від імені яких запрошують громадян.

У ряді країн створені Фонди страхування професійної відповідальності туроператора. У Швейцарії, Чехії, Німеччині за дорученням уряду такі фонди формують суспільні об'єднання і асоціації. У Великобританії Асоціація британських туристичних агентств приймає до складу своїх членів лише фірми з хорошою репутацією, причому членство в Асоціації є своєрідною гарантією надійності фірми.

Потребує удосконалення і державне регулювання сфери туризму шляхом запровадження обліку суб'єктів туристичної діяльності, приведення визначень «туристичний продукт», «туристичний оператор» та «туристичний агент» у відповідність до реального стану туристичного ринку, механізм захисту прав та законних інтересів споживачів туристичних послуг шляхом збільшення мінімального розміру фінансового забезпечення відповідальності туроператорів та турагентів перед туроператорами. Для слід внести зміни до Законів України «Про туризм» та «Про страхування» з урахуванням досвіду регулювання ринку туристичних послуг у державах – членах Європейського Союзу.

Щодо роботи вітчизняних страхових компаній, то вважаємо за доцільне перейняти досвід Страхової Групи PZU є однією з найстаріших і найбільших страхових груп в Польщі. Вона об'єднує понад 600 страхових відділень Польщі, Литви та України, понад 16 тис. співробітників та понад 200 видів страхових продуктів. PZU – Україна співпрацює з платформою PORTMONE, яка дає можливість в режимі он-лайн оформити страховий поліс для туристів. Вважаємо, що ця пропозиція є слушною для компанії ПРОСТО-страхування.

Отже, для дієвого розвитку страхового ринку України у сфері туризму, на нашу думку, необхідно:

На макрорівні: внести зміни до Законів України «Про туризм» та «Про страхування» з урахуванням досвіду регулювання ринку туристичних послуг у державах – членах Європейського Союзу; узаконити на державному рівні видачу страхового полісу на необмежену кількість поїздок в рік по фіксованій ціні; створити Фонд страхування професійної відповідальності туроператорів. Це вплине на зниження рівня страхового шахрайства; відкрити відділення в аеропортах, контрольно-пропускних пунктах на кордонах, залізничних станціях відділення страхових організацій; підвищити рівень страхової культури споживачів туристичних послуг;

На мікрорівні: покращити якість надання роз'яснень представниками туристичних фірм; туроператорам слід посилити роботу щодо своєчасності подання до страхової компанії інформації про застрахованих туристів; страховим компаніям більш активно використовувати інновацій у своїй діяльності (зокрема роботи з он-лайн платформами).

Список літератури

1. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. URL: <https://www.nfp.gov.ua>.
3. URL: <http://tripadvisor.mfa.gov.ua>.

Миськів М. Г.,
студентка групи Фін- 22СП
Львівського національного аграрного університету
Агрес О. Г.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

11 КРОКІВ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Для покращення економіки України, для того, щоб зробити її ефективнішою, щоб громадяни нашої держави не шукали кращої долі за кордоном, а могли

повністю реалізувати себе на Батьківщині, варто виокремити кілька напрямів, які доцільно змінити передусім:

- Стати країною без війни. Неможливо уявити Україну комфортною країною для життя, доки точиться війна, гинуть люди, тому перший крок – забезпечити мир і безпеку, відновити суверенітет і захистити кордони, в тому числі – вступивши до НАТО. Можливо це не те, про що повинен думати економіст, але це дуже важливо для розвитку економіки.

- Стати країною без тіньового бізнесу. Без посилюючого та легко адміністрованого податкового навантаження Україні не бачити ні збільшення бюджетних надходжень, ні іноземних інвестицій. Реформа податкового законодавства – єдиний шлях до скорочення тіньового сектора економіки. Необхідно домогтися того, щоб заплатити податки було вигідніше і простіше, ніж дати хабара.

- Розвивати бізнес. Підприємництво – це невід’ємна частина розвитку ринкової економіки, це важливий фактор формування середнього класу суспільства. Підприємства малого та середнього бізнесу впливають на рівень зайнятості, слугуючи важливим джерелом створення нових робочих місць. В Україні потрібно значно спростити процес створення підприємств, що дасть змогу розвиватись підприємницьким структурам малого та середнього бізнесу.

Важливим регулятором успішного функціонування малих та середніх підприємств є кредитування. Пересічному громадянину складно отримати кредит на розвиток бізнесу навіть за наявності ефективного бізнес-плану, оскільки досить жорсткими є умови кредиту, тобто високі відсотки від суми кредиту (близько 30%).

Збільшувати державні замовлення на кваліфіковані кадри. Досить поширеним явищем в сучасних умовах ринку є вплив наукових кадрів з України, що пов’язано з низьким рівнем заробітних плат та відсутністю відповідності між попитом та пропозицією на робочі місця. Тобто в сучасних умовах виникає потреба в кваліфікованих працівниках виробничих професій.

Державно-приватне партнерство. Зазвичай на Заході гроші недержавних пенсійних фондів спрямовуються у проекти державно-приватного партнерства, тому що в більшості випадків у таких проектах ризику неповернення коштів, чи неуспішної реалізації проектів, може взяти на себе держава. Держава у таких проектах виступає партнером, делегує частину своїх функцій у вигляді будівництва та експлуатації інфраструктури приватному партнеру, а від нього вимагає якісного виконання робіт. Тобто безпосередньо будівництвом об’єктів інфраструктури держава не займається, а лише контролює цей процес і створює інвесторові умови для успішної реалізації таких проектів. В цьому напрямку варто рухатися і Україні.

Ремонт доріг. За даними страхових організацій, збитки економіки лише від спричинених бездоріжжям аварій сягають 50 млрд. грн. Втрати власників авто внаслідок прискороеного зносу та перевитрат пального більші на порядок. Саме тому ремонт доріг є теж дуже важливий для розвитку економіки України.

Боротися з монополізмом. Останнім часом на ринку нафти й нафтопродуктів найактуальнішою темою залишалася, мабуть, тема монопольного становища компаній, які працюють на ньому. При цьому на адресу уряду неодноразово звучали закиди в неефективному управлінні держактивами в нафтовій сфері, що не дало змоги вчасно знівелювати кризові явища, які виникли на ринку.

Стати цифровою країною. Впровадити електронний документообіг, перевести адміністративні послуги в електронний формат, зробити прозорою систему держзакупівель і діяльність держпідприємств. Якщо реалізувати всі бізнес-процеси державних органів, то корупції стане менше, і громадянам буде зручніше.

Боротися з корупцією, а саме підвищувати життєвий рівень громадян. Іспанський прокурор Карлос Кастресана якось сказав: «Можу згадати свій досвід в Гватемалі. Для того, щоб показати наочний приклад роботи, потрібно довести до суду сім гучних справ, важливих, тобто не рядових чиновників, а високопостав-

лених офіцерів, поліції, депутатів, бізнесменів. Довести справи до суду і отримати вирок. І все почне змінюватися».

Збільшення валового внутрішнього продукту (ВВП). Хоча ВВП України за останні 4 роки (2015–2018 рр.) зростає, але темпи надто повільні (2016 р. – 2,4%, 2017 р. – 2,5%, 2018 р. – 3,2%). Сприятливі кліматичні умови і ґрунти України забезпечують відносно високу врожайність. Можна сказати, що розвиток сільського господарства відіграє далеко не останню роль у загальному економічному розвитку країни. Сільське господарство створює робочі місця, а також зменшує рівень бідності населення. Це галузь матеріального виробництва, що має важливе значення в забезпеченні населення продуктами, а промисловість – сировиною. Важливим для збільшення ВВП є розвиток агропромислового комплексу, раціональне використання всіх наявних ресурсів. Потрібно розвивати всі галузі народного господарства. Основною проблемою України є відсутність науково-технічного прогресу, застарілість обладнання, наша продукція на світовому ринку виступає неконкурентоспроможною, тому потрібно впроваджувати сучасні технології, підвищувати технічний рівень, продуктивність праці.

Збільшення експорту. Потрібно підвищувати ефективність виробництва традиційної для України експортної продукції – зернових культур, соняшника, продукції тваринництва, розвивати машинобудування, збільшувати обсяг виробництва у таких пріоритетних галузях: ракетно-космічний, літакобудування, суднобудування, інформаційних та телекомунікаційних системах, приладобудування та електротехнічної промисловості. У світі є попит на цю продукцію, але виробництво є уповільнене.

Отже, хоч зараз економіка України знаходиться на низькому рівні, її можна підвищити шляхом правильних дій, серед яких найважливішими є: збільшення валового внутрішнього продукту; раціональне використання всіх наявних ресурсів; виведення економіки з тіні. Виконання хоча б цих 3 факторів допоможе значно підвищити економіку України, покращити життєвий рівень наших громадян.

Список літератури

1. Василевич Л. Ф., Василевич М. Л. (2013) Нечітка фізична економіка та її центральний принцип. Економіка. Менеджмент. Бізнес, 2 (8). С. 110–117.
2. Економічний розвиток національного господарства України: особливості та моделі в умовах постіндустріального суспільства : монографія / О. В. Пирог; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 336 с. : іл., табл. Бібліогр.: С. 285–306 (330 назв).
3. Ха-Юн Чанґ. Економіка. Інструкція з використання: Пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2016. 400с. іл.

Михайлич Т. В.,

студентка групи ФМСмч-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Галушак В. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОЦІНКА ПРОБЛЕМ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На стан дотримання вимог законності в діяльності співробітників митних органів в значній мірі впливають традиційні засоби та заходи забезпечення законності, до яких належать контроль та митне оформлення товарів, речей, валюти, цінностей, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Митне оформлення та митний контроль здійснюються особовим складом підрозділів регіональних митниць, і є його повсякденною роботою. Як і будь-яка діяльність, робота по виконанню митного контролю та митного оформлення потребує належної організації. Тобто всі операції, які здійснюються в процесі митного оформ-

лення та контролю, повинні бути належним чином упорядковані та відображені в нормативних актах (документах), технологічних схемах, порядках, що визначають правову основу та послідовність дій співробітників Державної митної служби України. Саме вона спрямовує, координує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій щодо виконання законодавства України з питань митної справи, у тому числі щодо організації митного контролю.

Однією з форм митного контролю, закріплених Митним кодексом України, є «перевірки системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України», що стають можливими у період подальшого контролю, а саме у формі постмитного контролю.

Приєднання України до Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. та прийняття 24.06.2005 р. Рамкових стандартів із забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі поставило перед митною службою України комплекс нових завдань, адаптації вітчизняного митного законодавства, у тому числі й щодо здійснення митного аудиту, до європейських стандартів, що окреслюють шляхи подальшого розвитку митних організацій, визначаючи у якості основних з них: удосконалення міжнародного митного співробітництва, налагодження співробітництва із діловим колом, розширення повноважень митних органів у правоохоронній сфері, застосування методів вибіркової та аналізу ризиків, підвищення ролі аналітичної роботи, використання більш удосконалених технічних засобів митного контролю; а головне забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі передбачено практичне застосування принципів та методики митного постаудиту, де існує ряд проблем, таких як відсутність досвідчених фахівців у цій сфері, некоординованість дій різних державних органів під час перевірок [2].

Митний аудит спрямовано не на контроль за переміщенням товарів, а на контроль за діяльністю організацій, які мають відношення до товарів, що переміщуються через митний кордон, при цьому діяльність організацій розглядається в динаміці та оцінюється перспектива її діяльності в майбутньому.

Проблемою залишається фінансування заходів, спрямованих на розбудову державного кордону і розвиток митних органів. Але найголовнішою проблемою нині є недостатність і недосконалість законодавчої та методичної бази з питань проведення виїзних документальних перевірок суб'єктів ЗЕД митними органами.

Безпосередні процедури постмитного контролю полягають у проведенні контролю законності, повноти й достовірності відображення зовнішньоекономічних операцій у системі бухгалтерського обліку і звітності суб'єктів ЗЕД, правильності нарахування та своєчасності сплати митних податків і платежів на основі методів аудиту, які потребують адаптації для виконання відповідних завдань митного контролю.

Таким чином, для успішної інтеграції до Європейського співтовариства перед митною службою України стоїть завдання функціонального наближення своєї організації та діяльності до відповідних митних структур країн Європи, що передбачає насамперед усіляке сприяння розвитку зовнішньої торгівлі та водночас надійний захист державних інтересів в економічній сфері. Тобто з метою максимального забезпечення національних інтересів та успішної інтеграції до ЄС необхідно забезпечити безперервне переміщення вантажів і громадян з належною швидкістю та якістю. Саме це є головною стратегічною метою діяльності митної служби України, реалізація якої залежить насамперед від удосконалення організації митного контролю.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Мумряк С. І.,
студентка групи Фін-61
Львівського національного аграрного університету
Східницька Г. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНІЙ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Аналіз фінансового стану підприємства є одним із найважливіших для розуміння вихідної точки змін та прорахунку можливих варіантів дій, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства. Серед фінансових проблем підприємства найбільш досліджуваними та актуальними є діагностика та оцінка його фінансового стану та шляхи його покращення. Саме діагностика фінансового стану підприємства показує результат діяльності підприємства, визначає його слабкі та сильні сторони та виявляє напрямки подальшого розвитку.

Сьогодні існує велика кількість методик для діагностики фінансового стану підприємства. Серед провідних вчених, які зробили значний внесок у методологію діагностики фінансового стану, слід відзначити таких науковців, як Л. Аврамчука, Л. Бабич, І. Балабанова, Є. Бикової, І. Бланка, В. Буряковського, О. Василика, А. Верзуна, І. Зятковського, В. Ковальова, А. Поддєрьогіна, Р. Слав'юка, О. Філімоненкова, Ю. Цал-Цалко та ін.

У науковій літературі використовують поділ чинників, що впливають на фінансовий стан підприємства, на поточні та стратегічні. До поточних чинників відносять ті, що визначили наявний фінансовий стан, до стратегічних – ті, що можуть вплинути на досягнення його необхідного рівня [4, с. 321–323]. Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо поставлені завдання в перерахованих видах діяльності успішно реалізуються, це позитивно впливає на фінансові результати фінансово-господарської діяльності підприємства [5, с. 398–403].

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) підприємства, які можна виявити тільки на підставі своєчасної й об'єктивної діагностики фінансового стану підприємств [2, с. 115–118]. Систематична та усебічна діагностика фінансового стану підприємства уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів [3, с. 112–119].

Для діагностики фінансового стану підприємства доцільно використовувати такі критерії оцінки стану фінансових ресурсів підприємства, як: структура фінансового забезпечення діяльності; відповідність структури фінансування активам підприємства; склад резервів підприємства.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків. Підвищення розмірів вхідних грошових потоків можливе за рахунок:

- збільшення виручки від реалізації;
- продажу частини основних фондів;
- рефінансування дебіторської заборгованості.

Скорочення вихідних грошових потоків можливе за рахунок зниження витрат, які відносяться на собівартість продукції та які покривають за рахунок прибутку [1, с. 40–42].

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації. В свою чергу розмір виручки від реалізації залежить від обсягів реалізації продукції, ціни одиниці продукції, що реалізується. Щоб збільшити обсяги реалізації, треба максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Стимулювати збут можна різними методами. Бажаний результат можна отримати наданням знижок покупцям, помірними зменшеннями цін, застосуванням масової реклами. Не існує для всіх підприємств єдиного рецепта збільшення обсягів реалізації.

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів. Реалізація цього напрямку вдосконалення діагностики фінансового стану підприємств можливе через проведення реструктуризації активів підприємства; сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

До пріоритетних напрямів удосконалення фінансового стану підприємства через виявлення прихованих резервів слід віднести передачу в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у робочому процесі та використання зворотного лізингу.

Одним із основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких є прибуток. На кожному підприємстві, залежно від його особливостей, можуть бути різними набір факторів.

Отже, фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності й надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів. Проведення діагностики фінансового стану підприємства сприяє інформаційному забезпеченню всіх учасників виробничого процесу, а саме для розроблення планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств, мінімізації ризиків за позиками та внесками, диверсифікації відсоткових ставок тощо. Тому за умов ринкової економіки істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан підприємства.

Покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Проте потрібно звернути увагу на те, що для кожного підприємства необхідно обирати індивідуальні шляхи для покращення фінансового стану та усунення недоліків в його бізнес-процесах.

Список літератури

1. Білик М. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємств Економіст. 2009. № 11. С. 40–42.
2. Калашнікова Т. В. Фінансовий стан підприємства: сутність та оцінка. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2011. № 3. С. 115–118.
3. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : монографія. Харків : Фактор, 2008. 336 с.
4. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 460 с.
5. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

Нецькар Х. М.,
студент групи Фін-61
Львівського національного аграрного університету
Колодій А. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Процеси зумовлені світовою економічною кризою спричинюють зростання залежності підприємств від зовнішніх явищ, які впливають на їх функціонування. Це зумовлює необхідність раціонального оцінювання фінансового стану підприємства як основного важеля виявлення його слабких та сильних позицій. Комплексний підхід до дослідження головних аспектів фінансової діяльності дозволяє зменшити негативний вплив зовнішніх та внутрішніх факторів та збільшити ефективність управління суб'єктами господарювання в цілому. Оцінка фінансового стану має бути переконливою і об'єктивною, оскільки помилки в тлумаченні висновків можуть спричинити або до недоотримання бажаного рівня прибутку, або до погіршення стану підприємства.

Впродовж останніх років в Україні відбуваються глибокі економічні зміни, спричинені кризовим станом економіки. Утворення сільськогосподарських підприємств, заснованих на недержавних формах власності, недосконала система оподаткування, кредитування і розрахунків вимагає від суб'єктів господарювання вміння належним чином оцінювати фінансовий стан свого підприємства. В протилежному випадку вони не зможуть приймати правильні управлінські рішення, а шанси на успіх у конкурентній боротьбі будуть мінімальними.

Огляд економічної літератури засвідчив, що проблемам оцінки, аналізу та управління фінансовим станом підприємства приділено багато праць вітчизняних і закордонних вчених, які зробили вагомий внесок у розробку теоретичних положень та методологічних підходів. Серед науковців, які приділили значну увагу дослідженням фінансового стану підприємств, слід виділити таких, як І. Т. Балабанов, Л. А. Бернстайн, Є. Брігхем, В. В. Ковальов, М. Н. Креніна, Т. Г. Бень, М. Я. Коробов, М. Л. Лапішко, А. М. Поддєрьогін, С. Б. Довбня, В. О. Захарченко, Є. В. Мних, Т. Р. Карлін та ін.

При оцінці фінансового стану підприємства необхідним є визначення власне поняття «фінансовий стан підприємства», оскільки є багато трактувань даного поняття. Більшість науковців повторюють трактування сутності «фінансового стану підприємства» за методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Вони визначають це поняття як комплексне, що характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства [1].

Таким чином, фінансовий стан сільськогосподарського підприємства – це здатність, спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Він визначається певним складом елементів, а саме прибутковістю роботи підприємства; платоспроможністю та ліквідністю; раціональне розміщення основних і оборотних фондів; оптимальність розподілу прибутку, що залишився у підприємства після сплати податків і обов'язкових платежів; наявність власних фінансових ресурсів для організації виробничого процесу та процесу реалізації продукції.

Крім того, під фінансовим станом підприємства розуміють ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності, а також своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. У ньому знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства з управління фінансовими ресурсами.

Усебічна і систематична оцінка фінансового стану підприємства здійснюється з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможлиблює критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичній за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів. А це дає змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення. Неefективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій.

Серед головних завдань оцінки фінансового стану підприємства можемо віднести наступні: дослідження рентабельності та фінансової стійкості; оцінка становища на фінансовому ринку та кількісна оцінка конкурентоспроможності; дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами; визначення ефективності використання фінансових ресурсів; аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів; об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості об'єкта господарювання.

Виконана своєчасно і якісно оцінка фінансового стану підприємства, завдяки правильному вибору потрібного методу аналізу та системи показників, забезпечить всебічне вивчення та представлення діяльності підприємства та є основоположною для прийняття управлінських рішень, спрямованих на вирішення питання обрання напрямів діяльності та розвитку підприємства, покращення його ефективності та прибутковості.

Список літератури

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. [online]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
2. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч. К.: Центр навч. лі-ри, 2003. 412 с.
3. Приходько Н. І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення. ФІП ФІП PSE, 2010. т. 8, № 2, vol. 8, No. 2 [online]. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/hip/2010_2/10pripon.pdf.

Оконський І. М.,

студент групи 22-МФ

Уманський національний університет садівництва

Мельник К. М.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманський національний університет садівництва

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ ВІТЧИЗНЯНИМИ БАНКАМИ

Загальний стан банківської справи в Україні не відповідає реальним потребам прискореного зростання економіки та забезпечення високих і стабільних темпів розвитку виробництва. Головні недоліки її пов'язані переважно з формуванням і використанням ресурсної бази окремих банків та їх системи в цілому: низький рівень капіталізації банків, відсутність надійного механізму залучення додаткових коштів для підтримання їх ліквідності, ризиковість розміщення банками мобілізованих ресурсів тощо.

У цих умовах важливе значення для кожного банку має питання формування збалансованого портфеля ресурсів, який він може використовувати при здійсненні активних операцій. Від якісного вирішення цього питання з використанням науково обґрунтованих, перевірених світовою практикою методів банківського менеджменту залежить успішна діяльність банку на ринку банківських послуг.

Найбільш поширеним визначенням сутності банківських ресурсів є таке: «Банківські ресурси – це сукупність грошових коштів (засновників, вкладників, кредиторів, інвесторів та внутрішньобанківського походження), що перебувають у його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій» [1].

Банківські ресурси поділяються на: власний капітал і зобов'язання. Власний капітал поділяється на: капітал 1 рівня (акціонерний капітал; не розподілений прибуток; некумулятивні привілейовані акції, що не підлягають викупу), капітал 2 рівня (резерви переоцінки активів; загальні резерви; гібридні інструменти; субординований строковий борг;), капітал 3 рівня (короткостроковий субординований борг). В свою чергу зобов'язання поділяються на: позики (позики одержані від національного банку; позики одержані від інших кредитних агентств.), інші зобов'язання (ощадні сертифікати; депозитні сертифікати; облігації; векселі; інше.) Залучені ресурси (первинні; похідні; недепозитні; депозитні; залишки на поточних і розрахункових рахунках; строкові вклади; вклади до запитання), позики.

Власний капітал банку є базовим параметром для формування фінансових ресурсів як банківської системи в цілому, так і окремого комерційного банку.

Запропонований Базельським комітетом підхід до визначення достатності капіталу мав наступні основні переваги: простота; універсальність – може бути застосований банками різних типів; сприяє відмові від надмірного нарощування кредитів при мінімальному капіталі, перевага не обсягу кредитного портфеля, а його якості; дає можливість враховувати ризики позабалансових зобов'язань; дає змогу порівнювати банківські системи різних країн [2]. Впровадження вимог Базеля III розпочалося з 1 січня 2013 р. Перехід відбувається поетапно і завершиться до 2019 р.

Депозитні операції відіграють значну роль у діяльності банку, тому що вони є головним джерелом проведення активних і, насамперед, пасивних операцій. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій і, відповідно, розмір доходу банку. До того ж правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків. Депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків, а ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, зазвичай дешевші ніж міжбанківські кредити.

Саме депозитні операції розкривають зміст діяльності банку як посередника в придбанні коштів на вільному ринку кредитних ресурсів. Банкам необхідно постійно підтримувати високий рівень сервісу клієнтів, пропонувати нові депозитні продукти та умови вкладання коштів, щоб утримувати та розширювати існуючу клієнтську базу. До них належать: pow-рахунки; superpow-рахунки; вклади, на які дохід нараховується за складними процентами; депозитні рахунки грошового ринку [3].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків, на яку впливають всі види послуг, є важливою передумовою їх прибутковості, підтримкою достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання у додаткових фінансових ресурсах.

Список літератури

1. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку. Фінанси України. 2018. № 5. С. 138–144.
2. Коваленко В. В., Гайдукович В. С. Достатність капіталу банківської системи в умовах циклічного розвитку економіки. Стратегічні пріоритети. № 1 (30). 2014. С. 48–58.
3. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку. Фінанси України. 2010. № 5. С. 138–144.

Останіна Н.
студентка гр. ФМСчм - 11
Галуцак В. В.,
наук. керівник канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО РЕЖИМУ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності містить певне поєднання управлінських ідей і теорій міжнародної торгівлі. Воно набуває все більш практичного значення в процесі інтернаціоналізації господарського життя і зростання економічної взаємозалежності між іншими країнами.

Зовнішньоторговельна політика у сфері зовнішньоекономічних зв'язків загалом базується та відображається на двох типах теорії міжнародної торгівлі, які втілюють загальні концептуальні підходи до міжнародних торговельних відносин, це – протекціонізм і вільна торгівля.

Протекціоністська митна політика спрямована на створення умов, які стимулюють, насамперед, розвиток національної економіки шляхом обмеження її від іноземної конкуренції. Тому при виборі моделі взаємодії національної економіки з міжнародною не тільки передбачається встановлення високого рівня митного оподаткування товарів, що ввозяться на внутрішній ринок країни (а інколи і тих, що вивозяться – експортні податки), існують обмеження чи повна заборона ввезення певних товарів, а також досить жорстка система митного контролю і митного оформлення. Проявом протекціонізму на міжнародному рівні є дискримінаційні торговельні режими, що реалізуються за допомогою реторсій і репресалій (обмежувальні заходи, що застосує одна держава у відповідь на аналогічні або неправомірні дії іншої держави).

Політика вільної торгівлі, навпаки, спрямована на всебічне стимулювання, як імпорту, так і експорту товарів шляхом встановлення мінімального рівня оподаткування або звільнення від нього повністю та спрощення процедури митних формальностей. Тобто країна досягає внутрішньої економічної рівноваги (наприклад, стабільності темпів економічного зростання, повної зайнятості, стабільності цін), невикористовуючи заходи митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічних відносин. У разі лібералізації торговельних відносин, країною встановлюється преференційний режим, який передбачає за собою надання партнерам торговельних преференцій на двосторонній основі або в багатосторонньому порядку.

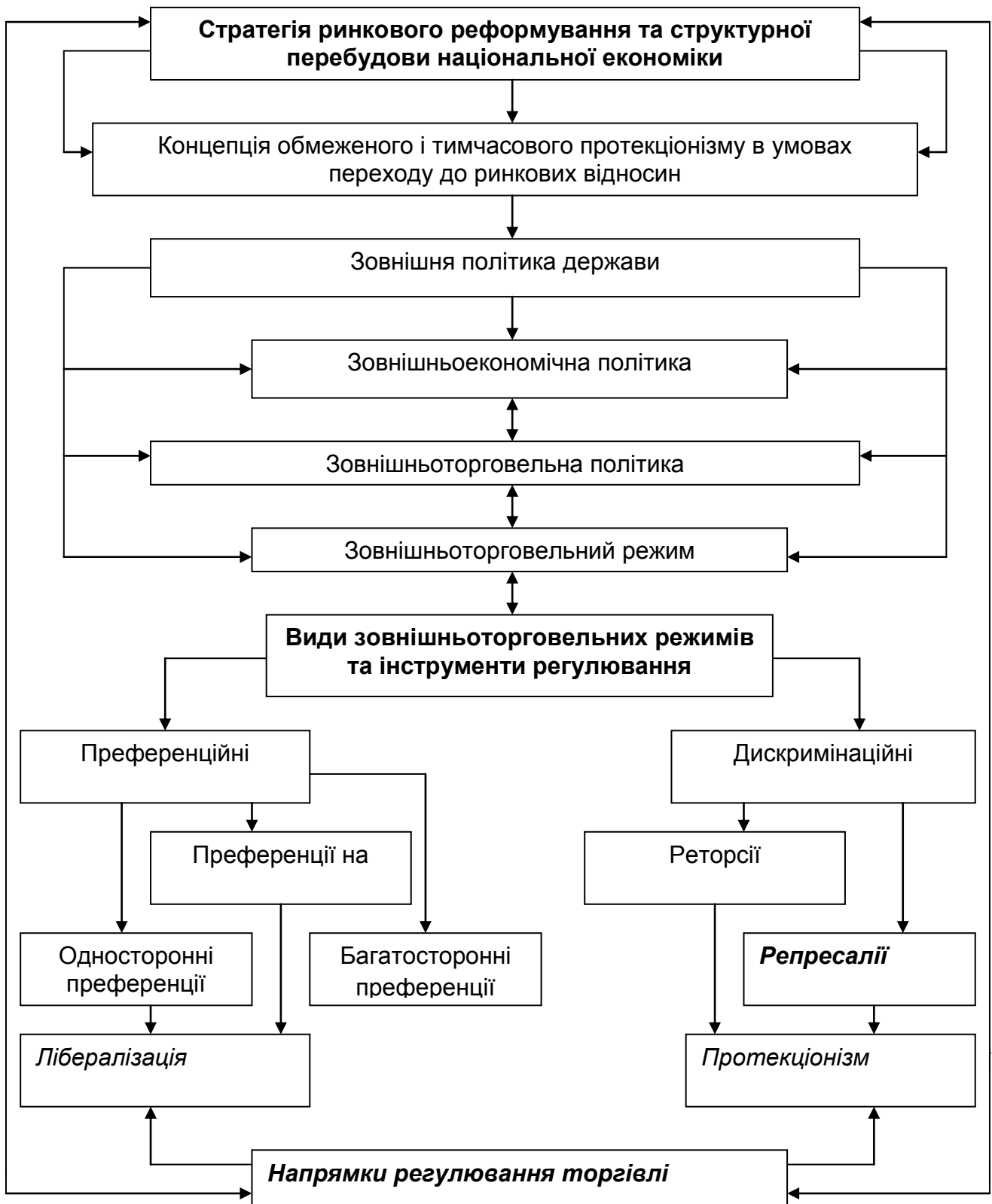
Модель прямого і опосередкованого зв'язку між стратегією ринкового реформування, видами, інструментарієм та напрямками формування національного зовнішньоторговельного режиму в умовах трансформації ринкової системи у вигляді схеми представлена на рис. 1.

Як видно з наведеної графічної моделі, потенційна можливість забезпечення прямого і зворотнього зв'язку та взаємодії між зовнішньоекономічною сферою держави, напрямками, інструментарієм регулювання зовнішньоторговельного режиму, свідчать про вирішальну роль стратегії ринкового реформування та структурної перебудови національної економіки у розвитку трансформаційних процесів в умовах переходу до ринкових відносин. Ця стратегія з її системою пріоритетів, цілей, завдань, важелів, засобів і методів стабілізації та розвитку структурної перебудови, зайнятості, організації зовнішньоекономічної діяльності та формування платіжного і торговельного балансів, позначається на обсягах виробництва і споживання товарів та послуг, а також структурі та збалансованості зовнішньої торгівлі, яка відображає наслідки змін в конкурентоспроможності національної економіки та умови її прискореної інтеграції у систему світогосподарських відносин.

Зовнішньоторговельну політику можна визначити, як певний курс дій урядових і владних структур, використання таких особливостей, форм, методів і інструментів впливу на розвиток зовнішньої торгівлі країни, завдяки яким забез-

печується досягнення визначених цілей та реалізація національних інтересів. Зміст, структура та напрями зовнішньоторговельної політики визначаються такими складовими [2]:

– експорт та імпорт (товарна та регіональна структури, обсяги співвідношення, динаміка);

Рис. 1 Модель взаємозв'язку зовнішньоекономічної стратегії, видів, інструментарію та напрямків формування національного зовнішньоторговельного режиму в умовах трансформації ринкової системи

- мито та митні податки (елементи митного тарифу, методи визначення країни походження товару, види та рівень ставок мита; склад та рівень митних податків);
- підтримка національного експорту (фінансово-кредитна, податкова, валютно-кредитна, організаційно-технічна тощо).

По відношенню до зазначених складових прийнято також говорити про існування відповідних державних політик щодо експорту, імпорту, кількісних обмежень, підтримки національного виробника та експортера тощо.

Отже, виважена зовнішньоторговельна політика є підставою для побудови та функціонування національного зовнішньоторговельного режиму.

Зовнішньоторговельний режим – це сукупність заходів, які застосовуються в конкретний проміжок часу, в певній країні, для регулювання надходження кількості і якості іноземних товарів та послуг на внутрішній ринок, забезпечення захисту вітчизняної продукції та послуг на міжнародних ринках, що робить його важливою складовою частиною зовнішньоекономічної політики [3].

Список літератури

1. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства // Навчальний посібник / К.: Знання, 2006. – 462 с.
2. Зінь. Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / За ред. д.е.н., професора Е. А. Зіня. – К.: Видавництво «Кондор», 2009. – 432 с.
3. Шкурупій О.В., Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / За ред. О. В. Шкурупій. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Остапенко А. О.,
студентка групи 072-17-1
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
Крилова О. В.,
канд. техн. наук, доцент
доцент кафедри економічного аналізу та фінансів
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Наразі Україна знаходиться у перехідному етапі, коли відбуваються реформи, оновлюються державні кадри, а особливо встановлюються довготривалі відносини та співпраця з ЄС. Однією з найважливіших реформ, що відкриває шлях до подальших прогресивних перетворень, є реформа децентралізації управління. Досвід країн ЄС свідчить, що рушійною силою їх соціального та економічного розвитку, є місцеве самоврядування, в Україні – це територіальні громади, перспективи розвитку яких формуються потребами та позиціями їх мешканців, держава у цьому процесі має виконувати тільки захисну та регуляторну функцію. Вивчення проблем розвитку територіальних громад сьогодні неможливе без дослідження їх спроможності, зокрема фінансової, певний рівень якої є, насамперед, результатом бюджетного та податкового реформування, що відбувається в Україні з 2014 р.

Комплекс заходів з реформи децентралізації стартував у 2014-му р. та отримав назву «Національний проект Децентралізація». Реформа децентралізації передбачає здійснення наступних змін: посилення місцевого самоврядування; зміна положення про адміністративно-територіальний устрій; закріплення «принципу повсюдності» (землями за територією населених пунктів розпоряджаються відповідні органи місцевого самоврядування); гарантія наділення місцевого самоврядування достатніми повноваженнями та ресурсами; врахування історичних, економічних, екологічних та культурних особливостей при плануванні розвитку громад; передача «на місця» максимальної кількості повноважень, які органи місцевого самоврядування здатні виконати; скасування місцевих та районних державних адміністрацій, створення об'єднаних територіальних громад, запровадження інституту префектів [1].

Наразі фінансова спроможність ОТГ опирається на ресурси, що мають внутрішнє походження. Деякі ресурси (інвестиції, благодійна допомога) можуть бути водночас і внутрішніми, і зовнішніми. ОТГ також одержали доступ до інших зовнішніх фінансових ресурсів. Рада об'єднаної територіальної громади має право здійснювати місцеві запозичення до бюджету ОТГ – як внутрішні, так і зовнішні, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій. У багатьох ОТГ, де є чимало невирішених проблем, тільки за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів їх вирішити неможливо, тому варто задуматись про вихід на ринки запозичень, а також залучення інвестицій та інших ресурсів ззовні.

Прикладами бюджетних ресурсів внутрішнього походження є надходження від податків та зборів, продажу та оренди об'єктів комунальної власності. Найвагомішим зовнішнім джерелом бюджетних коштів є Державний бюджет. Зокрема, до бюджетних надходжень зовнішнього характеру можуть бути віднесені цільові субвенції з Державного бюджету, у т. ч. в рамках виконання державних або регіональних цільових програм, інвестиційних проектів (програм), чи фінансування проектів ОТГ з Державного фонду регіонального розвитку.

Наступна група ресурсів – інвестиційні. У світовій практиці вироблено багато механізмів розподілу витрат і ризиків впровадження проектів у сфері місцевого соціально-економічного розвитку між публічним і приватним сектором, зокрема державно-приватне партнерство, податкові стимули для приватного сектору, концесія, місцеві гарантії тощо [2].

Окремим джерелом фінансування місцевого соціально-економічного розвитку є грантові кошти. Сьогодні в Україні грантові джерела часто мають вирішальне значення для фінансування різноманітних проектів у сфері місцевого розвитку. Грантові кошти також нерідко виконують супровідну та підтримуючу функцію щодо інших джерел фінансування, зокрема інвестицій чи кредитів міжнародних фінансових організацій. Грантова допомога може бути у формі як грошових коштів (безповоротні гранти), так і консалтингових послуг, обладнання, матеріалів, які надаються українським реципієнтам на безповоротній основі.

Отже, об'єднані територіальні громади знаходяться у стані розвитку та удосконалення та потребують значної уваги як державних, так і місцевих органів влади.

Список літератури

1. Вікіпедія : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг : навч. посіб. / Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович. Київ, 2017. 107 с.

Остапів А. Р.,
студент групи ФМСзчм-11
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Дерманська Л. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

РОЛЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Серед проблем фіскальних органів України варто виділити: значну частку в загальному обсязі товарообігу товарів, що переміщуються контрабандним шляхом; істотні часові витрати на проведення митних процедур; застарілі механізми технологічного пропуску товарів тощо. За таких умов виникає потреба у суттєвому поліпшенні процедури здійснення митного контролю в Україні, що і зумовлює актуальність питань, пов'язаних з аналізом ефективності цих процедур.

У п. 24 ст. 4 Митного кодексу України митний контроль – сукупність заходів, що здійснюється з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [2].

У Митному кодексі ЄС дано визначення митного контролю – як певні дії митних органів з метою забезпечення правильного застосування митного та іншого законодавства, що регулює ввезення, вивезення, транзит, передачу, зберігання і кінцеве використання товарів, що переміщуються між митною територією Співтовариства та іншими територіями, та наявність і пересування в межах митної території товарів, що не походять з Співтовариства, та товарів, поміщених під режим випуску для внутрішнього споживання [1, с. 252].

Проаналізувавши вищенаведені визначення поняття «митний контроль», можна дійти висновку, що під останнім слід розуміти сукупність заходів, що здійснюється фіскальними органами в межах їх повноважень й у відповідності до встановлених митних правил щодо порядку переміщення через митний кордон товарів, предметів і транспортних засобів, і, які спрямовані на забезпечення національних митних інтересів і безпеки України.

Періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків визначається залежно від ступеня ризику в діяльності таких платників податків. На наш погляд важливим у цьому напрямку є створення Ризик-менеджменту, що включатиме створення в центральному апараті ДФС окремого підрозділу ризик-менеджменту, визначення критеріїв ризику не виконання податкового законодавства для кожного виду податків щодо митних операцій, а також податковий та митний аудит, який базуватиметься на ризик-орієнтованому підході.

З огляду на зазначене можна зробити висновок, що для підвищення ефективності процедур митного контролю необхідно більше уваги приділяти використанню сучасних електронних систем і технологій, які дозволять скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати людський фактор та зменшити кількість бюрократичних процедур.

Отже, система митного контролю недосконала, має ряд застарілих рис та потребує низки реформ, що спростили б процедуру оформлення та знизили вартість перевезення товарів через кордон.

Політика митного контролю повинна бути направлена на національні інтереси і враховувати потреби населення у товарах, що ввозяться на територію країни. Така диференціація може бути проваджена за рахунок особливих ставок мита для пріоритетних імпортерів, але за умови забезпечення контролю за ними та відсутності корупції у стінах митних органів.

Ефективним інструментом державного регулювання у сфері зовнішньої торгівлі в розрізі фіскальної функції та економічної безпеки держави останнім часом є пост-митний контроль, який передбачає перевірку вже здійснених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності операцій шляхом визначення їх законності, економічної доцільності та повноти виконання всіх зобов'язань [3, с. 256].

Неможливо наблизити митне законодавство України до міжнародних норм, зокрема, до положень Кіотської конвенції в частині запровадження пост митних перевірок, якщо у вітчизняному Митному кодексі відсутнє визначення цього поняття.

Митний контроль повинен виконувати особливу роль, яка полягає не лише у фіксації правопорушень у сфері митного законодавства, але й попередженні появи негативних факторів у майбутньому. Також інформація, отримана внаслідок здійснення митного контролю, повинна становити основу для оптимізації митної політики держави. Проведення змін, спрямованих на вирішення зазначених проблем, сприятиме підвищенню ефективності пост митного контролю в Україні та пришвидшенню процесів її інтеграції у світову спільноту.

Роль митного контролю в забезпеченні фіскальної функції адміністратора доходів бюджету з року в рік зростає. На сучасному етапі розвитку ринкових

відносин митна служба України прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі та поступово наближається до світових стандартів митного законодавства, де, в першу чергу, використовуються нові форми організації та забезпечення митного контролю.

Основою сучасних процедур проведення митного контролю повинні виступати аналіз та управління ризиками, а використання інформаційних митних технологій є тим базисом, який дозволяє зменшити втрати і пришвидшити виконання митних формальностей. А формування плану попереднього митного пост-аудиту фіскальними органами дозволить в подальшому ефективно виконати аудит.

Список літератури

1. Деркач Л. П. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра. Київ, Державна фіскальна служба України. 2015. 542 с.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/4495-17.
3. Сагарьова Д. О. Роль пост митного контролю в забезпеченні фіскальної функції митних органів. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1 (16). С. 255–258.

Парфенюк Р. В.,
студент групи ФМСзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Домбровська Н. Р.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Запровадження інформаційних технологій у митній сфері – це не просто вимога часу, а й об'єктивно необхідна реальність, без якої на сьогодні неможливе повноцінне здійснення митної справи в Україні. Процедура електронного декларування є саме тим кроком уперед, що задовольнить як інтереси бізнесу, так і інтереси держави і надасть позитивні результати всім учасникам митно-правових відносин. Для України це питання є досить актуальним, у тому числі в контексті європейської інтеграції.

Зовнішньоекономічна діяльність у реаліях сьогодення, які характеризуються пошкваленням міжнародної торгівлі поряд із розвитком інформаційних систем і технологій, висуває нові вимоги перед торговельною політикою держав, змушуючи її реагувати й адаптуватися до нових обставин і вимог міжнародного торговельного порядку, який невпинно розвивається. Чи не найкращою відповіддю з боку держави може бути спрощення митних процедур і їх мінімізація, що досягається завдяки активному впровадженню інформаційних технологій у процеси митного контролю та митного оформлення. Одним із найвагоміших кроків уперед стало активне запровадження й використання процедури електронного декларування.

Враховуючи нагальні потреби сучасного рівня розвитку світової торгівлі та необхідність приведення процедур митного контролю у відповідність до нього, Державна фіскальна служба України повинна активізувати систему автоматизації процедур митного контролю та митного оформлення, запровадити сучасні системи зв'язку та електронних комунікацій. Результатом цього повинна бути дієва система «електронної митниці», яка дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки держави, шляхом:

1) впровадження новітніх процедур автоматизації процесів митного контролю і оформлення та їх супроводження; створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;

2) інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, контролю за переміщенням товарів та інших функцій, які покладені на митні органи; [2]

3) технологічної підтримки безперервного двостороннього потоку електронної інформації від органів державної влади, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних адміністрацій інших держав до митної адміністрації країни, його накопичення та обробки.

Складовими елементами «електронної митниці» повинні стати такі підсистеми, як: електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, в тому числі від різних відомств; автоматизоване здійснення усіх видів державного контролю; уніфікована база нормативних та довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення пост-аудиту та правоохоронної діяльності.

Залучення інформаційних технологій має бути комплексним і всеохоплюючим, а також стосуватися всієї системи органів виконавчої влади. Для запровадження електронного декларування важливим є і правильне його позиціонування для бізнесу з тим, щоб представники останнього розуміли переваги інновацій (прискорення процесу здійснення митних процедур, суттєве скорочення часових і фінансових витрат на їх проведення, виключення суб'єктивних факторів, насамперед, людського впливу при веденні ЗЕД, електронне підтвердження даних про фактичне вивезення товарів за межі митної території України, прискорення надходження митних платежів до Державного бюджету) [3].

Від двох складових програмно-інформаційного забезпечення системи управління ризиками – надійності й якості програмно-інформаційних продуктів та професійної підготовки працівників, які з ними працюють, – значною мірою залежить безпека митного простору країни та ефективність управління ризиками.

Можна констатувати, що автоматизація процесів здійснення митного контролю та митного оформлення не має альтернатив, зважаючи на сучасні глобальні процеси розвитку інформаційних технологій. Тому в майбутньому вона потребуватиме постійного вдосконалення та розвитку відповідно до реалій часу та тенденцій розвитку світової практики виявлення й попередження ризиків у митній справі. При цьому, ключова роль організації роботи цієї системи, її наповнення та підвищення рівня інтелектуального навантаження залишається за посадовими особами митниць.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Батанова Л. О. Завдання провадження у справах про порушення митних правил: проблеми реалізації та процесуального закріплення за митним законодавством України. URL: <http://www.jshmalshjshridic.in.ua/archrve/2014/1/12.pdf>
3. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Пачків Н. В.,
студентка групи ФН–19-1К
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
Андрусів У. Я.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

КРИПТОВАЛЮТА – ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

Науково-технічний прогрес та глобалізаційні процеси сприяли появі нових різновидів цифрової валюти, перевагою якої є децентралізованість та свобода

здійснення транзакцій. Криптовалюта – це децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку. Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом [1].

Вважаємо, що крипто валюта має позитивний вплив на стан економіки різних країн світу, а також на великі компанії. На думку багатьох аналітиків ринок криптовалюти є вигідним для великих компаній, адже володіння значним капіталом у різних країнах світу, який не прив'язаний до місцевих валют, зумовлює зацікавленість ринком віртуальних грошей [2].

Ринок генерації крипто валют протягом 2018 р. був поділений наступним чином: Китай – 60%, США та Канада – 16%, Грузія – 6%, Європа – 5%, Ісландія – 4%, Індія – 3%, Росія – 2%, Австралія – 2%, Південна Америка – 2% [3]. Позитивними сторонами цієї валюти є те, що вона дозволяє обходитися без посередників. Немає ніякого банку, що регулює її обіг, вона надходить від користувача до користувача. Проте обіг таких одиниць складно відстежувати і контролювати, зокрема, фіскальним органам.

Найбільш поширеною криптовалютою сьогодення у світі є Біткойн. Основною особливістю якого є функція запобігання інфляції, адже в обігу Біткоїнів може бути тільки 21 млн. Негативною стороною є нестабільність курсу, адже у 2017 р. менше ніж за місяць вартість виросла на 10 тис. доларів.

Але незважаючи на недоліки Україні та іншим державам необхідно офіційно визнати цю валюту та надати офіційного статусу платіжного засобу для полегшення міжнародних розрахунків. Адже криптовалюта є дешевою.

Також з грудня 2017 р. Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Біткойн. Специфікація контрактів зареєстрована в НКЦПФР. Це фактично перший регульований ринок у світі, який запропонував ф'ючерсні контракти на Біткойн. У 2016 р. юридична компанія Ахон Partners стала першою українською компанією, що внесла Біткойн в свій статутний капітал, що свідчить про те що криптовалюта знаходить своє застосування в Україні [4].

Незважаючи на це, НБУ досі не визнав криптовалюту реальними грошима та попереджає про ризик шахрайства. Тим не менше в Україні 25 вересня 2017 р. вперше у світі відбулася електронна трансатлантична угода з обміну нерухомості на криптовалюту.

Інтернет-магазини займають 31% (16 компаній) від кількості всіх українських компаній (52 компанії), які прийняли криптовалюту. Треба зауважити, що впровадження криптовалюти для здійснення оплати підвищує оперативність оплати (рис. 1) [3].

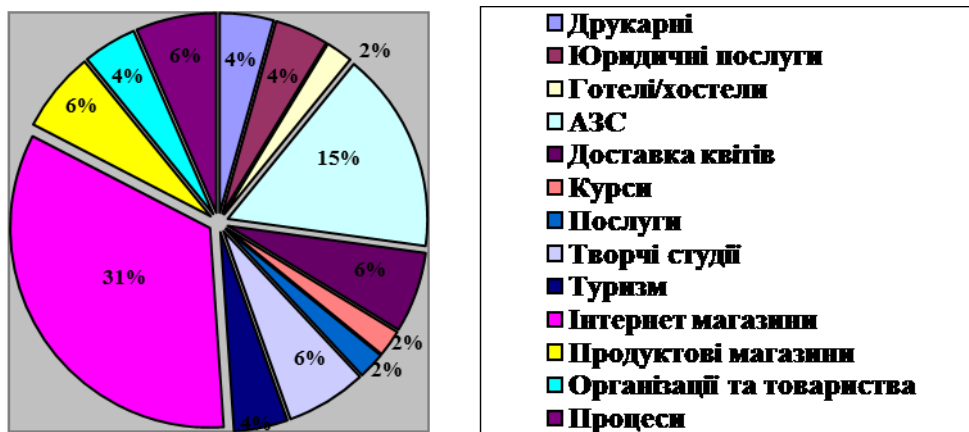

Рис. 1. Сфери діяльності компаній в Україні, які прийняли Біткойн

Джерело: [5, 6]

Підсумовуючи, можна сказати, що криптовалюта потребує надання офіційного статусу платіжного засобу для полегшення міжнародних розрахунків, хоч і українська влада не визнає цю валюту, через те, що вона нічим не забезпечена. Проте ці гроші набувають все більшого поширення у різних сферах діяльності.

Список літератури

1. Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні від 10.10.2017. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710.
2. Андрусів У. Я., Сидор Г. В., Давидовська Г. І. Криптовалюта – гроші майбутнього. *Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро, 2018. С. 304–306.
3. Біткоїн та інші криптовалюти: ризики та перспективи використання в Україні: веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
4. Єлисеєва О. Є., Волошина О. В., Дідур С. В. Біткоїн як елемент сучасної фінансової системи. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 18. С. 45–49.
5. Carnes B. Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution/ Ben Carnes. – 2017/ Офіційний сайт Forbes. URL: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-is-silently-leading-adigital-currencyrevolution/#4d0ef946465c>.
6. Офіційний сайт біржі Poloniex. URL: https://poloniex.com/exchange#usdt_btc.

Петренко Т. С.,

студентка групи ФБС-1-16

Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Демчук Н. І.,

доктор економічних наук,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній (далі – СК) станом на 30.06.2019 р. становила 249, у тому числі СК «life»¹ – 26 компаній, СК «non-life» – 223 компанії, (станом на 30.06.2018 – 291 компанія, у тому числі СК «life» – 31 компанія, СК «non-life» – 260 компаній). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так станом на 30.06.2019 р. порівняно з аналогічною датою 2018 р., кількість компаній зменшилася на 42 СК. Але, не зважаючи на зменшення кількості страхових компаній, у порівнянні з I півріччям 2018 р. на 3 865,8 млн. грн. збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3 373,8 млн. грн. Також, збільшилась питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за I півріччя 2019 р. становила 73,7%, що на 2,2 в.п. більше в порівнянні з I півріччям 2018 р.

Протягом цього періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 2 418,8 тис. одиниць, при цьому на 3 193,7 тис. одиниць зменшилась кількість договорів з обов'язкового страхування за рахунок зменшення договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 3 422,2 тис. одиниць. Кількість укладених договорів зі страхування життя зросла на 918,7 тис. одиниць.

Зростання обсягів валових страхових виплат у I півріччі 2019 р. мало місце у більшості видів страхування: автострахування, медичне страхування, страхування медичних витрат. При цьому, зменшилися валові страхові виплати зі страхування життя, страхування кредитів, страхування майна.

За даними Нацкомфінпослуг в I півріччі 2019 р. на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, мав місце значний рівень конкуренції, в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Рейтинг страхових компаній в 2019 р. очолює «АХА страхування», яку в минулому році придбав канадський фінансовий холдинг Fair Fax. До цього, Fair Fax вже придбав одного страховика – QBE. Таким чином, частка північноамериканського капіталу в страховому ринку України зростає майже до 10%. Разом з АХА високий рейтинг – 4,5 «зірки» – отримали ще чотири компанії, що входять в міжнародні фінансові групи – «УСГ», «Княжа», «Універсальна», «Уніка» і дві українські – «Інго Україна» і «Арсенал Страхування». Також хороший рейтинг – 4 «зірки» – отримали «Просто страхування», «СГ ТАС» Сергія Тігіпка, «Колоннейд Україна», PZU, Європейське туристичне страхування, «Вусо» і «Перша».

Основними трендами страхування в 2019 р. є: зростання приросту медичного страхування практично на 35%, що пов'язане з органічним зростанням ринку у зв'язку із зростанням цін у клініках і на медикаменти, впровадження роботодавцями соціальних пакетів для залучення й утримання персоналу, реформа державної охорони здоров'я, яка дозволила медичному страхуванню стати, практично, єдиним дієвим способом отримувати якісну медичну допомогу; активне страхування кіберризиків; впровадження в 2019 р. накопичувального пенсійного страхування (страховики, в свою чергу, пропонуватимуть набагато вигідні та прозорі умови накопичення, ніж держава); зростання страхового ринку та поглинання малих страхових компаній лідерами ринку, що прискорює процес концентрації ринку у топових страховиків; поява нових страхових продуктів.

Що змінилось на ринку надання страхових послуг?

– введений електронний поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (укладено понад 140 тис. договорів);

– вдосконалена звітність страховиків і переведена її подача в Нацкомфін-послуг виключно в електронній формі, що сприятиме скороченню часу обробки звітності та підвищувати ефективність пруденційного нагляду;

– введений звіт актуарія, а також істотно оновлена методика формування страхових резервів за видами страхування іншими, ніж страхування життя, що сприятиме адекватному приведення страхових резервів у відповідність з прийнятими зобов'язаннями;

– створені правові передумови використання іноземної валюти на ринку страхування життя;

– посилений нагляд на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами;

– введено фінансове забезпечення обов'язкового аудиту (затверджений типовий договір добровільного страхування цивільно-правової відповідальності суб'єкта аудиторської діяльності перед третіми особами);

– введені вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя, що сприятиме забезпеченню прав та інтересів споживачів.

Отже, страховий ринок є найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. На сьогодні страховики забезпечують не тільки доступність страхових послуг для різних категорій населення, але створюють нові робочі місця з податковими відрахуваннями, в т.ч. до місцевих бюджетів. Також, активно пропонують свої послуги малим та середнім підприємствам. Задля покращення ринку страхових послуг страховикам потрібно звернути увагу на досвід зарубіжних країн, що сприятиме вирішенню низки проблем.

Список літератури

1. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2019 року. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

2. Страхування : навч. посіб. / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк ; за ред. Т. А. Говорушко. К. : – Львів : «Магнолія 2006», 2014. 328 с.

3. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Том 1 / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2018. 160 с.

Петрик Ю. М.,
студентка групи Фін-12 СГ
Львівського національного аграрного університету
Содома Р. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

ІНТЕРНЕТ – БАНКІНГ В УКРАЇНІ

У сучасному світі якість роботи банку з клієнтами визначається не тільки набором надаваних послуг, а й рівнем розробки новаторських технологій та ідей, які значно спрощують процес взаємодії клієнтів з банком. Увесь спектр банківських послуг представлений в ПриватБанку, Укресімбанку, Укрсиббанку та Укрсоцбанку. Їм належить 90% ринку дистанційних послуг, які дозволяють здійснювати будь-які платежі за бажанням клієнта. Промінвестбанк, Альфа-банк, ОТП-банк, Правекс-банк пропонують обмежений пакет Інтернет-послуг (перевірка стану карткового й інших рахунків, отримання виписок із рахунків, блокування операцій за картою). Розглянемо більш детально послуги, які пропонуються українськими банками в табл. 1.

Таблиця 1

Послуги Інтернет-банкінгу вітчизняних банків [2]

Назва банку	Система Інтернет-банкінгу	Можливості	
ПриватБанк	Приват24	– перегляд виписок за рахунками; – будь-які види платежів	– оформлення депозиту – обмін валюти – поповнення моб.телефону
УкрЕксімБанк	Фінансовий портал		-----
УкрСиббанк	All inclusive		-----
Укрсоцбанк	Інтернет-банкінг		– оформлення депозиту – обмін валюти – поповнення моб.телефону
Промінвестбанк	PIB-ONLINE		–обмін валюти
Альфа-банк	My Alfa-Bank		– поповнення моб.телефону
ОТП Банк	ОТПdirekt		-----

Головною мотивацією банків у впровадженні Інтернет-банкінгу є підвищення конкурентоспроможності.

Переваги інтернет-банкінгу [1]:

- дистанційне управління картою.
- швидке виконання фінансових операцій.
- оплата послуг.
- взаємодія з банком.
- мінімальна або нульова комісія.

Недоліки інтернет-банкінгу [1]:

- ризик втрати грошей.
- ліміти.
- технічні збої.
- неможливість не взаємодіяти з банками взагалі.

Отже, банківська система України тільки почала свій шлях в напрямку впровадження та розвитку Інтернет-банкінгу, вдосконаленню вже існуючих та наданню нових послуг, які стануть доступними через «мережу». Є всі підстави

припускати, що банки скоро просто не зможуть обходитися без надання інтернет-послуг, інакше вони будуть втрачати клієнтів. У наш час велике значення має швидкість надання банківських послуг, що можливо за умови управління рахунками в режимі реального часу з будь-якого місця. Через рік-два послуги інтернет-банкінгу стануть стандартними для більшості банків, коли основними вимогами клієнтів стануть зручність, мобільність та оперативність. Найсміливіші аналітики вже зараз сходяться на думці, що інтернет-банкінг можна розглядати як саме корисний винахід з часів появи телефону. У будь-якому випадку кожен з нас може вже зараз оцінити можливості інтернет-банкінгу.

Список літератури

1. Гроші за монітором: переваги та недоліки інтернет-банкінгу (Електронний ресурс). URL: <https://www.weekend.today/>.

2. Юденков Н. Інтернет-технології в банківському бізнесі: перспективи і ризики [Текст] : учбово-практичний посібник / Н. Юденков, І. Сандалов, С. Л. Ермаков. Москва : КНОРУС, 2016. 320 с.

Поливкан А. В.,
студентка групи УФО-31с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Західна О. Р.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка

МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Фінансовий механізм – це сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення. Варто зазначити, що він застосовується з метою створення сприятливих умов для економічного і соціального розвитку суспільства.

Належне виконання поставлених перед бюджетними установами завдань безпосередньо залежить від рівня та способів їх фінансування. Раціональне використання бюджетних коштів є однією з головних цілей щодо доходної й видаткової частин бюджету. Не менш важливим на сьогоднішній день є пошук шляхів ефективного фінансування бюджетної сфери України.

Бюджетне фінансування є однією з основних форм фінансового забезпечення бюджетних установ, поряд із самофінансуванням та благодійництвом. Воно відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства, оскільки соціально-культурні галузі практично не мають додаткових надходжень фінансових ресурсів для власного розвитку [1].

Необхідно чітко розмежовувати терміни «фінансування бюджету», «бюджетне фінансування» та «фінансування бюджетних установ». Фінансування бюджету трактується Бюджетним кодексом України як «надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету» [2].

В основі процесу бюджетного фінансування лежать відповідні принципи, пропонуємо розглянути основні:

– цільового використання та обмеження по платежах – установи мають право витрачати бюджетні кошти на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами, планами асигнувань загального фонду бюджету, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами спеціального фонду;

– ієрархічності – розпорядники бюджетних коштів вищого рівня координують процеси, пов'язані із отриманням, розподілом і використанням бюджетних коштів розпорядниками нижчого рівня, підпорядкованими їм у своїй діяльності, зокрема, шляхом затвердження показників проектів кошторисів;

– законності – точне і неухильне виконання бюджетного законодавства усіма установами та їх посадовими особами в процесі фінансування власної діяльності;

– доцільності – використання фінансових ресурсів відповідно до поставленої мети, виходячи з практичної корисності.

– повноти – достатність фінансових ресурсів для забезпечення потреб бюджетної установи;

Не менш важливою ланкою бюджетного фінансування є його методи. Під методами ми розуміємо конкретні прийоми і техніку виділення бюджетних коштів відповідним розпорядникам у процесі використання тих чи інших форм фінансування [3].

У сучасних умовах для бюджетних установ характерним є поєднання методів бюджетного та позабюджетного фінансування, наприклад реімбурсація у медичних закладах, коли часткове відшкодування пацієнту вартості послуг, ліків або товарів медичного призначення відбувається за рахунок коштів відповідних бюджетів, інша ж – через механізм обов'язкового соціального медичного страхування або за рахунок коштів, передбачених цивільно-правовими угодами.

Найпоширенішою формою бюджетного фінансування є кошторисне, яке зазвичай здійснюється за залишковим принципом. Тобто, спочатку обираються основні напрями розподілу бюджетних коштів, наприклад, на економіку, оборону, державне управління, а залишки коштів вже спрямовуються на інші сфери діяльності. Доволі часто складається ситуація, коли певна галузь і, як результат, бюджетні установи цієї галузі, на постійній основі не отримують повного фінансування і повинні здійснювати свою діяльність, виходячи із наявних коштів [4].

Розвиток бюджетної системи дозволяє відходити від класичних методів фінансування бюджетних установ, на зразок кошторисно-бюджетного, з поступовою переорієнтацією на ті з них, які дозволяють максимально адекватно оцінити цінність, якість та потребу в послугах, які надаються організаціями, особливо в соціальній сфері. Це призводить до необхідності надалі здійснювати дослідження в напрямку розробки раціональних механізмів залучення та перерозподілу коштів у системі бюджетних установ.

Список літератури

1. Гуцайлюк Л. Облік фінансування бюджетних установ. Галицький економічний вісник. 2010. № 3 (28). С. 191–196.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08. 07. 2010 № 2456-VI.
3. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах. Світ фінансів. 2007. Вип. 2 (11). С. 34–48.
4. Антонішен Я. А. Актуальні проблеми кошторисного фінансування бюджетних установ в Україні. URL: http://www.rusnauka.com / 25_PNR_2013 / Economics / 3_144382.doc.htm.

Попадючок І. В.,
студент групи ФМСчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Домбровська Н. Р.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Сучасний етап розвитку економіки України пов'язаний зі складними й суперечливими процесами її інтеграції в глобальний економічний простір, який виступає вагомою детермінантою формування як напрямків, так і результатів

соціально-економічного розвитку нашої держави. Вхідження України до системи світового господарства означає трансформацію як економічних відносин та послідовний перехід до економіки відкритого типу, так і регуляторної системи, яка відповідає вимогам та викликам сьогодення [2].

За цих умов надзвичайно зростає роль держави у регулюванні процесів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Загострюється потреба підвищення ефективності національної митної політики в сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог. Держава в особі уповноважених органів повинна здійснювати це регулювання, ураховуючи питання, пов'язані зі стимулюванням розвитку і структурної перебудови національної економіки та її захистом. Одним з основних важелів, який використовується для регулювання зовнішньої торгівлі та захисту національних інтересів у цій сфері, є митна політика держави.

Згідно з Митним кодексом України митна справа включає в себе порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять державну митну справу [1].

Дані складові митної справи необхідно сформулювати таким чином, щоб досягти балансу інтересів держави та бізнесу при реалізації митної політики. Для цього слід визначити критерії відповідності механізму здійснення митної справи вимогам держави та уряду, тобто критерії досягнення балансу інтересів. При цьому необхідно визначити категорійний апарат механізму формування балансу інтересів держави та уряду при здійсненні митної справи.

В Україні питанню балансу інтересів підприємців та уряду під час здійснення митної справи присвячено недостатньо уваги, проте дане визначення митних інтересів має досить загальний характер. Недостатнє врахування загроз і нехтування ними призводять до зниження темпів зростання національної економіки, зупинення виробництва, втрат бюджету, втрати транзитної привабливості України, незважаючи на її вигідне географічне розташування, до втрати зовнішньоекономічних переваг, ввезення неякісних товарів, використання і споживання яких загрожують здоров'ю та безпеці населення, до неконтрольованого вивезення стратегічно важливих товарів з території України, ввезення продукції низького морально-етичного змісту, зокрема такої, що пропагує міжнаціональні сутички, сепаратизм тощо [1].

Про значну недосконалість митної політики України свідчать також: значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом; збереження загрозливої ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї; учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності та інші.

Також однією із важливих проблем митної політики України є експортно-імпортні операції через офшорні зони. Негативним чинником є також збереження тенденцій щодо кількісно зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності та їх фактичною активністю в сфері зовнішньої торгівлі.

Вагомим проблемним аспектом є відсутність єдиної національної методики митного контролю за заявленим числовим значенням митної вартості, що, своєю чергою, спричинене недостатньою забезпеченістю митних органів довідковими цінами декларованих товарів.

Саме тому своєчасне виявлення проблемних аспектів нарахування та сплати митних платежів та правильне їх вирішення є запорукою успішного ведення митної справи і внаслідок покращення зовнішньоекономічної діяльності держави.

Однією з проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту та зміцнення цих тенденцій вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлює такі проблеми митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур та застарілі механізми.

Проблеми сучасної митної політики визначають стратегію розвитку митної діяльності як сьогодні, так і майбутнього. Це пов'язано з цілим комплексом факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру. Так, формування й реалізація митної політики держави об'єктивно спричинені закономірностями і тенденціями розвитку міжнародних зв'язків та відносин, з одного боку, умовами, закономірностями і тенденціями соціально-економічного розвитку світової спільноти – з другого. Разом з тим, існування суб'єктивних факторів може суттєво вплинути на хід та результат цього процесу [3].

Отже, реформування самого митного законодавства та забезпечення комплексного контролю за дотриманням митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами, вдосконалення контрольних процедур за нарахуванням і сплатою митних платежів і, взагалі, впровадження спрощених та модернізованих митних процедур на кордоні й всередині держави необхідні заходи для підвищення рівня надходжень митних податків до державної казни, що, своєю чергою, впливатиме на конкурентоспроможність національної економіки та її стратегічне майбутнє.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.
3. Прокопенко В. В. Заходи адміністративного попередження, які застосовуються митними органами. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz2/35.pdf>.

Пуляк І. В.,
студент групи ФМСчм-11
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Чекаловська Г. З.,
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

Одним з головних питань митно-тарифного регулювання залишається формування і правильне оформлення митної вартості товарів. Ця діяльність пов'язана насамперед із виникненням ризиків заниження митної вартості, відповідно наявністю значних обсягів недоотримання фінансових ресурсів державою, що в свою чергу і актуалізує необхідність підвищення ефективності митного контролю при істотному зниженні його допустимих обсягів.

Слід зазначити, що в умовах лібералізації митних відносин, невід'ємним елементом оптимізації системи митного контролю є застосування системи управління ризиками, що зумовлено збільшенням обсягів міжнародного товарообігу і, як наслідок, необхідністю модернізації роботи митних органів.

Сучасні правові засади визначають ризики в митній сфері як «ймовірність недотримання законодавства України про звичаї, що склались у митній справі», а

управління ризиками – робота митних органів, пов'язана із виявленням та оцінкою ризиків, розробкою і впровадженням практичних заходів щодо мінімізації їх рівня. Це означає, що митні органи повинні використовувати показник ризику в якості інструменту для прийняття рішень щодо ідентифікації товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю в певних формах і обсягах. Цей показник є основним інструментом, що визначає обсяг митних процедур застосовуваних до об'єктів і суб'єктів митного контролю, щоб забезпечити селективність митного контролю, з іншого – підвищити ефективність митного контролю, зосередивши увагу на найбільш ризикових експортно-імпортних операціях. А відтак, адміністрування митної вартості на основі управління ризиками митного контролю – це систематична робота з розробки та практичної реалізації заходів щодо запобігання та мінімізації ризиків, оцінки ефективності їх застосування, а також контролю за здійсненням митних операцій, що передбачає безперервне оновлення, аналіз і перегляд наявної у митних органів інформації. Процес управління ризиками має чітку логічну послідовність і складається з певних етапів, які забезпечують належне функціонування СУР. Такими етапами є: збір та обробка інформації, виявлення та аналіз ризиків, розробка та реалізація заходів управління ризиками, узагальнення результатів вжитих заходів та підготовка пропозицій щодо мінімізації ризиків [4]. Метою СУР є: забезпечення заходів щодо захисту національної безпеки держави, зосередження уваги на ділянках підвищеного ризику, виявлення, прогнозування і запобігання порушень митного законодавства тощо.

Для ефективного функціонування системи управління ризиками формуються їх профілі. В Україні під профілі ризику підпадає більше 50% переміщуваних товарів. Проте, офіційних даних про рівень надійності митного контролю та методики оцінки ризиків практично не існує. Важливо відзначити, що в західних країнах вчені активно займаються розробкою теорії управління ризиками при переміщенні товарів через митний кордон, проте самі методики є державною таємницею. Рівень надійності митного контролю в Україні істотно нижче, ніж у США та країнах ЄС. Мінімізація митних ризиків здійснюється через ефективні механізми організації митного адміністрування, а саме через застосування форм митного контролю, найбільш використовуваними з яких є митний огляд, перевірка документів і відомостей на товар. Крім цього ефективність митного контролю досягається за рахунок узгодженості дій митних органів, що стосується припинення контрабанди через митний кордон, а також виявленню ризикових ситуацій експертами спеціальних відділів, що займаються контролем та застосуванням СУР. При здійсненні експертизи вирішується комплекс завдань фіскального, статистичного, захисного та економічного характеру. Проведення діагностики реалізується через збір інформації про об'єкт митного огляду та визначення його стану. Індикатором є отримання даних щодо доцільності проведення митної експертизи.

Проблема достовірності декларування митної вартості полягає у неможливості достовірно визначити код товару за рахунок недостатньо укомплектованої бази методик виконання вимірювань й віддаленості експертних підрозділів митниці та нестачі вузькоспеціалізованих експертів [1, с. 35]. Для оптимізації процесу оцінювання товару і попередження найбільш поширеного виду порушення – заниження митної вартості необхідним є:

- істотне розширення експертних підрозділів митниці; розробка необхідних методик виконання вимірювань, проведення наукових досліджень щодо їх розробки та впровадження даних методик у роботу експертних підрозділів;

- залучення вузькоспеціалізованих експертів з різних галузей за рахунок попереднього укладення договорів.

Важливим у роботі митних органів є також і формування цінової бази щодо переміщуваних товарів через митний кордон. Дана робота передбачає внесення в АСУР необхідної інформації – справедливих цін, рівень яких дозволить ефективно проводити контроль митної вартості товарів як на передвідвантажувальному етапі,

так і на етапі випуску у вільний обіг таких товарів. Джерела цінової інформації зможуть бути: біржові дані, ціни на сировину, дані органів статистики, виробників, уповноважених органів іноземних держав.

У якості висновків, необхідно зазначити, що уникнути ризикових ситуацій у митній сфері практично не можливо. Тому вміння класифікувати ризики, оцінювати та керувати ними є важливою і обов'язковою частиною роботи співробітників митних органів, що в свою чергу сприятиме успішному функціонуванню митної системи країни в цілому та оптимізації процесу адміністрування митної вартості зокрема.

Список літератури

1. Петруня Ю. Є., Петруня Ю. Є., Губа М. О. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи. Вісник Академії митної служби України : зб. наук. праць. 2012. № 1 (47). С. 32–37.

2. Гребельник О. П. Місце і роль митних платежів у системі оподаткування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Світовий вимір. 2011. № 2. С. 4–8.

3. Терещенко С. С., Терещенко С. С., Хабло Г. О. Митна вартість: сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. 2011. № 1. С. 20–26.

4. Про використання у системі управління ризиками орієнтовних показників митної вартості товарів : постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 р. № 724. Офіційний вісник України. 2015. № 76. С. 2521.

Радзібаба В. В.,

студентка групи ФМСзчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Домбровська Н. Р.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ У МИТНІЙ СПРАВІ

На сьогодні провадження митної справи та реалізація митної політики держави залишається стратегічно важливим механізмом забезпечення надходжень до бюджету та сталого економічного розвитку державу. Ефективному функціонуванню митної системи в країні відводиться чільне місце, як у довгострокових Стратегіях, так і тактичних Планах Уряду, у контексті забезпечення заходів щодо покращання функціонування митних органів та господарювання суб'єктів ЗЕД. Адже належне функціонування митної системи прямо пропорційно впливає на інвестиційний клімат країни, забезпечення безпеки суспільства та захист митних інтересів держави. Проте, незважаючи на державні ініціативи щодо реформування митної сфери, нині, залишається ряд проблемних аспектів, які впливають на функціональність митної системи у розрізі неузгодженості нормативно-правової бази, повноти надходжень до Державного бюджету та здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання.

Формування бюджетних фондів, як одна зі сторін фінансової діяльності держави здійснюється через включення митних платежів у систему доходів Державного бюджету. Тому фіскальний механізм митної системи покликаний визначати обсяг доходів бюджету за рахунок митних платежів, безпосередньо через інструменти регулювання товарообігу на митній території країни та митного контролю здійснюваного органами ДФС України.

Існує ряд прорахунків у діяльності відповідних органів, серед яких:

– неузгодженість нормативно-правового забезпечення у сфері державної митної справи, що не сприяє спрощенню митних формальностей, прискоренню митного оформлення товарів та покращенню адміністрування митних платежів;

– відсутність належної взаємодії між органами ДФС і правоохоронними органами, органами державної виконавчої служби, іншими державними органами, а також з митними органами інших країн світу;

– відсутність дієвої та ефективної системи контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог законодавства України з питань державної митної справи під час ввезення товарів на митну територію України;

– наявні проблеми організаційно-управлінського характеру, що простежуються у діях ДФС України, що не володіє повною інформацією про стан забезпечення технічними засобами митниць ДФС, що впливає на динаміку автоматизації та інформатизації процесів митного контролю та митного оформлення тощо.

При наявній диспропорції у діяльності митних органів, митні надходження займають ліву частку у наповненні державного бюджету України. Відповідний діапазон волатильності зазначеного показника дає підстави говорити про його бюджетоутворюючий характер та прогресивну динаміку, що обумовлює важливість даного індикатора для стабільного функціонування держави [1].

Випереджаючі темпи надходження митних платежів свідчить про вагу митної політики та митної справи у забезпеченні розбудови сталого економічного простору держави, формуванні єдиного підходу щодо функціонування внутрішнього та зовнішнього середовища у площині реалізації інтеграційних процесів, економічної безпеки тощо. Це означає, що відновлення міжнародного економічного статусу України вимагає забезпечення суттєво відмінних від середньосвітових параметрів економічної динаміки, зокрема, темпів зростання, рівня інфляції, дефіциту державного бюджету, обсягів боргу, зовнішньоторговельної відкритості тощо [1].

Вагому роль у відповідних процесах відіграють прорахунки управлінських рішень на державному рівні, колізії та неузгодженості законодавчої бази, а також відсутність повноцінної довгострокової стратегії забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів. Недостатнє врахування загроз і нехтування ними призводять до зниження темпів зростання національної економіки, зупинення виробництва, втрат бюджету, втрати транзитної привабливості України, незважаючи на її вигідне географічне розташування, втрати зовнішньоекономічних переваг, ввезення неякісних товарів, використання і споживання яких загрожують здоров'ю та безпеці населення, до неконтрольованого вивезення стратегічно важливих товарів з території України, ввезення продукції низького морально-етичного змісту [2]. Наявний стан справ потребує низку виважених управлінських рішень підкріплених політичною волею та економічною доцільністю, і що головне, не тільки в сфері митної політики.

Поглибилися дисбаланси міжвідомчого характеру у площині належного планування та прогнозування надходжень до Державного бюджету України з митних платежів, а також протидії правопорушень на митній території України. Відсутня законодавча чіткість щодо центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, а також процесу визначення порядку та процедур проведення перевірок і звірок органами Державної фіскальної служби.

Підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що митна система повинна збалансовано виконувати усі покладені на неї функції. Сприяти спрощенню митних процедур та подальшій лібералізації зовнішньої торгівлі, а також захищати національного товаровиробника та забезпечувати достатній рівень надходжень митних платежів до бюджету держави. Зміна економічних умов не повинна зменшувати гнучкість митної системи, а навпаки сприяти мобільності основних її елементів. Це дозволить побудувати митну систему таким чином, щоб запевнити економічних суб'єктів у доцільності сплати митних платежів, а також у тому, що держава враховує їхні інтереси.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Крисоватий А. І., Герчаківський С. Д., Дем'янюк О. Б. Митна справа: підручник. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

Рибак М. Б.,
студентка групи Фін-61
Львівського національного аграрного університету
Східницька Г. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для сільськогосподарських підприємств питання організації й ефективного використання оборотних засобів є дуже актуальними, оскільки у складі активів аграрного підприємства оборотний капітал займає значну частку. Це вимагає від науковців і практиків систематизації та доповнення теоретичних знань про організацію управління оборотним капіталом підприємств, виявлення їх недоліків, причин і наслідків, розроблення практичних рекомендацій щодо їх усунення на рівні окремих сільськогосподарських підприємств та галузі в цілому [1, с. 44].

Ефективного використання оборотних активів досягають за умови збалансування джерел їх формування – власних і позичкових. Сезонність виробництва в сільськогосподарських підприємствах обумовлює, в окремі періоди року, зростання потреби в оборотних засобах, для створення яких нерідко не вистачає власних коштів. У зв'язку з цим, сільськогосподарські підприємства змушені вести постійний пошук альтернативних джерел формування оборотних засобів. На даному етапі розвитку виробничих відносин таким джерелом можуть бути аванси заготівельних організацій через проведення державних закупівель сільськогосподарської продукції.

Авансування заготівельними організаціями сільськогосподарських підприємств дасть можливість покрити нестачу власних оборотних засобів у період нарощування витрат, сприятиме зростанню обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції [2, с. 169].

Стойка діяльність підприємства залежить як від обґрунтованості стратегії розвитку, маркетингової політики, від ефективного використання всіх існуючих в його розпорядженні ресурсів, так і від зовнішніх умов, до числа яких відносять податкову, кредитну, цінову політики держави та ринкову кон'юнктуру. Через це в якості інформаційної бази аналізу фінансової звітності повинні виступати звітні дані підприємства, деякі задані економічні параметри і варіанти, при яких змінюються зовнішні умови його діяльності, котрі потрібно враховувати при аналітичних оцінках та прийнятті управлінських рішень.

Покращення використання оборотних активів сприяє підвищенню рентабельності підприємств і, навпаки, погіршення їх використання й відвертання на позапланові цілі, капітальні вкладення та капітальний ремонт і інші витрати, що покриваються за рахунок спеціальних джерел, знижує ефективність використання оборотних активів, створює тяжкий фінансовий стан. Тому на підприємствах має бути організований систематичний контроль за використання оборотних активів, що у них є [3, с. 54].

Пошук ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами та забезпечення їх реальної інтеграції в систему ринкових відносин зумовлює необхідність розробки певної фінансової стратегії на даному етапі розвитку сільськогосподарського підприємства.

Для підвищення ефективності використання необоротних активів у господарствах необхідно поліпшити технічний стан основних засобів шляхом введення в експлуатацію нового устаткування, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування, що забезпечить швидке оновлення активної частини основних виробничих фондів. Основні шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів наведено на рис. 1.

Рис. 1. Шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів у сільськогосподарських підприємствах

Зазвичай сільськогосподарські підприємства зацікавлені у залученні позичкового капіталу, оскільки відсотки за кредит розглядаються як витрати і не включаються в оподаткований прибуток. Окрім того, витрати на виплату відсотків, як правило, нижчі від прибутку, який підприємство отримує від використання в своєму обороті позичкових коштів, а це сприяє підвищенню рентабельності власного капіталу.

Отже, на основі проведеного дослідження, приходимо до висновку, що одним із необхідних та важливих чинників збільшення обсягу та поліпшення якості виробленої сільськогосподарської продукції є забезпеченість підприємств необоротними активами та ефективність їх використання.

Розширення, підтримання належного функціонального стану, оновлення, модернізація та раціональне використання необоротних активів сприятимуть сталому функціонуванню та розвитку сільськогосподарських підприємств, а отже, підвищуватимуть рівень їх конкурентоспроможності.

Список літератури

1. Довганюк Н. В. Методологія визначення та методика аналізу економічної ефективності використання та відтворення основних засобів аграрного сектору економіки. Київ : Центр навчальної літератури, 2010. С. 44.
2. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.
3. Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [відп. ред. О. О. Беляєв]. Київ : КНЕУ, 2016. Вип. 51. 620 с.

Рошинський М. М.,
студент групи ОО-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Костирєва Г. М.,
ст. викладач кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Іпотечний кредит є важливим фінансовим засобом розв'язання складних проблем. Загальній підтримці іпотечного ринку сприятиме використання складніших фінансових схем і механізмів, ширшого набору іпотечних інструментів, раціональнішої структури інвестування, а впровадження іпотечного кредиту матиме важливе значення для подальшого розвитку усієї фінансово-кредитної системи.

Особливості іпотечного кредиту – масштабність, строковість, фіксованість процентної ставки в умовах стабільного фінансового ринку, цільова спрямованість – відрізняють його від інших форм кредиту та визначають переваги його використання як для позичальника так і для кредитора.

Серед переваг іпотечних позик для позичальника важливими є – зростання інвестиційних можливостей шляхом перетворення нерухомості на операційний капітал, функціонування заставленої нерухомості за її цільовим призначенням, стабільність номінальних виплат протягом всього періоду позики, зниження розміру щомісячного, щоквартального, щорічного платежу через довгостроковість іпотечного кредиту.

Надання іпотечних позик для кредитора має як переваги, головною з яких є можливість мінімізації кредитного ризику, так і недоліки, пов'язані головним чином, із значними обсягами аналітичної роботи та зростанням ризиків процентної ставки і ліквідності, які дещо знижуються із запровадженням специфічних схем та інструментів іпотечного кредитування, стандартизацією умов надання іпотечних позик, а також із розвитком ринку страхових та аналітичних послуг.

Іпотечний ринок є одним з найважливіших механізмів ринкової економіки, і іпотека є суттєвим фактором економічного і соціального розвитку суспільства. Однак через різні умови ефективність використання нерухомості з метою збільшення капіталу не відповідає економічному потенціалу, що закладений в ній. Однією з причин такого стану є нестача теоретичної бази у вирішенні практичних завдань. Головна проблема сьогодні полягає у відсутності загальної концепції іпотеки як механізму використання ресурсів і системного підходу в дослідженні факторів, які впливають на ефективність роботи іпотечного механізму [1].

Позитивний ефект у розвиток банківського іпотечного кредитування можуть внести: покращення методичного забезпечення організації кредитування шляхом розробки відповідних внутрішньобанківських положень; спрощення процедури оформлення кредиту; скорочення частки готівкових коштів при видачі і погашенні позички, що призведе до зменшення витрат обігу і посилення контролю за цільовим використанням кредиту; розширення обсягів та різновидів кредитів населенню на купівлю та будівництво житла.

При наданні банками іпотечних кредитів може бути використаний теоретично обґрунтований порядок визначення правової та економічної (в тому числі особистісної і матеріальної) кредитоспроможності індивідуальних позичальників.

Розбудова ефективної системи іпотечного кредитування сприятиме вирішенню наступних стратегічних завдань: залучення довгострокових фінансових ресурсів національних та іноземних інвесторів в економіку України; підвищення платоспроможного попиту населення та вирішення на цій основі проблеми

забезпечення житлом; активізація ринку нерухомості; розвиток фондового ринку та ринку фінансових послуг, зокрема банківського, небанківського секторів; стимулювання розвитку економіки в цілому та, зокрема, будівельної і пов'язаних з нею галузей економіки, аграрного сектору.

До важливих позитивних моментів, що свідчать про реальні можливості розвитку ринку іпотечного житлового кредитування, можна віднести:

– достатньо розвинутий ринок житла, ціни на котрому мають стабільну тенденцію;

– існування банків, які мають досвід роботи в галузі іпотечного кредитування і зацікавлених в розширенні даного сегменту;

– потреба в нагальному швидкому розвитку іпотечного кредитування, позначені як професійними учасниками, так і населенням;

– зацікавленість органів державного управління у розвитку іпотечного житлового кредитування й пов'язаними із ним галузями економіки [2, с. 139].

Отже, перспективи розвитку іпотеки в Україні значно залежать від економічного зростання, стабільності цін та обмінного курсу національної валюти, удосконалення фінансово-кредитної системи та ринку нерухомості. Лише в такому разі в Україні можлива поява зарубіжних портфельних інвесторів, які, через придбання іпотечних цінних паперів, здійснюватимуть інвестування української економіки.

Список літератури

1. Чиж Н. М. Проблеми та перспективи іпотечного кредитування в Україні. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/ (дата звернення 03.11.2019).

2. Соколовський Є. А. Пріоритети іпотечного кредитування в посткризовий період. Наука й економіка. 2016. № 3. С. 138–140.

Садовський Т. І.,

студент групи ФМСчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Вербіцька І. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ МИТНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

На сьогоднішній день економічні та трансформаційні процеси у виробництві суттєво динамізувалися і набули системного характеру, результатом чого стало формування глобальної моделі економічного розвитку. Важливою передумовою чого є врегулювання митної політики. Удосконалення методів та інструментів митного регулювання зовнішньої торгівлі наразі в Україні обумовлена такими чинниками, як: структурна деформація вітчизняного виробництва; низька конкурентоздатність національних товарів та послуг; нераціональна структура зовнішньої торгівлі; непідготовленість суб'єктів ЗЕД до високоефективних форм зв'язків. Вхідження економіки України у світову господарську систему створює умови для оптимального розміщення ресурсів, зростання ефективності національного виробництва, розв'язання соціально-економічних проблем. Водночас вона веде до збільшення порушень митних правил та обсягів переміщення товарів контрабандним шляхом.

Заплутаністю і несистематизованістю митного законодавства України, яке містить правові колізії та залишає неврегульованими багато важливих питань, особливо стосовно експорту та імпорту сільськогосподарської продукції. Порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів пов'язане з

установленням мита та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики, становлять митну справу. Митна справа в Україні розвивається у напрямі гармонізації та уніфікації з загальноприйнятими у міжнародній практиці нормами та стандартами. Україна самостійно визначає митну політику, створює власну митну систему та здійснює митне регулювання на своїй території відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів [1].

У сучасних умовах проблеми експорту сільськогосподарської продукції пов'язані із тим, що законодавство ЄС висуває жорсткі вимоги щодо показників безпеки і якості продукції, що значною мірою впливає на просування вітчизняної сільськогосподарської продукції (зокрема тваринного походження). Держава, як правило, режим експорту намагається всіляко заохочувати і підтримувати. Тому експорт зазвичай здійснюється без сплати мита з українського боку. Однак у деяких випадках, якщо на внутрішньому ринку відчувається дефіцит певних видів сільськогосподарської продукції, держава впроваджує вивізні (експортні) мита, встановлює режим ліцензування та квотування [2].

Торговельне та митне законодавство мають бути стабільними та всеохоплюючими, а положення і процедури – прозорими, передбачуваними, недискримінаційними та уніфікованими. Методи роботи мають бути поліпшені, а також має бути забезпечена недискримінація, прозорість, ефективність, цілісність та звітність операцій. Щодо транзиту – має відбуватися поступова взаємодія транзитних митних систем, крім того, має забезпечуватися співробітництво та координація зацікавлених органів та агентств задля сприяння транзитним перевезенням та просування транскордонного співробітництва. Згідно з домовленістю, сторони зобов'язалися не запроваджувати або зберігати у силі будь-які мита, податки та інші еквівалентні заходи, що накладаються на вивезення товарів. Експортні мита, що діють в Україні, повинні поступово анулюватися відповідно до узгодженого графіку протягом 10 років, починаючи з дати набуття чинності Угоди.

Імплементация даних домовленостей повинна сприяти застосуванню ефективних, прозорих і спрощених митних процедур, мінімізації ризиків і складнощів при веденні зовнішньоекономічної діяльності, усуненню дискримінаційних вимог та процедур, які можуть застосовуватися до імпорту, експорту чи транзиту товарів. Крім того, суб'єкти господарювання, зокрема малі та середні підприємства матимуть змогу скоротити свої витрати.

Завдяки вже підписаним Україною міжнародним угодам і домовленостям, що стосуються митних питань, та завдячуючи тривалим змінам у процедурах митного контролю і митного оформлення товарів, можна сказати, що представники бізнесу в Україні знайомі із запровадженням, наприклад, оцінки ризиків при митному контролі замість суцільного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України або ж із пост аудитором – документальними виїзними або невиїзними перевітками, які здійснюються після випуску товарів у вільний обіг з метою перевірки точності та достовірності даних декларацій і охоплюють контроль системи бізнесу.

Спрощені та прозорі митні процедури мають створити передумови для скорочення витрат суб'єктів господарювання на ввезення в Україну кінцевої продукції споживання або ж виготовлення готової продукції із ввезеної сировини, що очевидно сприятиме загальному спаду цін на товари на ринку України, і, як наслідок – збереженню фінансових заощаджень споживачів або домогосподарств. Домогосподарства отримають можливість придбати аграрну продукцію кращої якості, зокрема, через підвищення екологічних стандартів її виробництва [3].

У довгостроковій перспективі це має сприяти наповненню бюджету за рахунок покращення надання послуг у сфері транзитних перевезень і збільшення транзитних потоків. Держава отримає можливість модернізувати аграрну політику у відповідності до вимог законодавства ЄС та поліпшити планування, розробку та запровадження механізмів підтримки на різних рівнях, а також провести інтеграцію

сільськогосподарської політики та політики розвитку аграрних регіонів. Водночас, розвиток стандартів та інфраструктури аграрного ринку буде вимагати додаткового фінансування з державного бюджету та посилення інституційної спроможності відповідних державних органів.

На сьогодні митні органи України ще не готові повною мірою дотримуватися міжнародних стандартів. Треба розробити розширений детальний план переведення митної служби України на поглиблене застосування інфор маційних технологій, відмови від паперових технологій, уведення контрольної системи, яка охоплюватиме усі сфери митної діяльності й стане базою для прийняття управлінських рішень. Щоб виправити ситуацію, відповідальним державним органам необхідно реалізувати низку заходів: спростити контроль на кордоні за рахунок більш ефективного контролю за обігом товарів всередині країни; створити систему ідентифікації імпортованих товарів на всіх етапах їх постачання від митниці до споживача; ускладнити використання суб'єктів підприємництва, що користуються спеціальними податковими режимами, для легалізації незаконно ввезених товарів.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Батанова Л. О. Завдання провадження у справах про порушення митних правил: проблеми реалізації та процесуального закріплення за митним законодавством України. URL: <http://www.jshmalshjshridic.in.ua/archrve/2014/1/12.pdf>.
3. Прокопенко В. В. Заходи адміністративного попередження, які застосовуються митними органами. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz2/35.pdf>.

Самбірська О. Р.,

студентка групи УФФМ 62с

Львівського національного університету імені Івана Франка

Смолінська С. Д.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри державних та місцевих фінансів

Львівського національного університету імені Івана Франка

АНАЛІЗ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Банки є основою стабільності економічної системи держави. Розвиток кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи є важливим аспектом їх функціонування.

Зважаючи на те, що інвестиційна привабливість вітчизняної економіки на міжнародному рівні є досить низькою, інтерес до українських банків як до потенційних інвесторів зростає. Пріоритетним завданням у співпраці вітчизняних банків з міжнародними організаціями першочергово виступає кредитно-інвестиційна співпраця.

Інвестиції дають можливість створити умови для структурних перетворень в країні, підвищити конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника а також сприяють вирішенню соціально-економічних проблем.

Дослідженню даного питання були присвячені праці таких науковців: І. О. Бланка, О. Вовчак, Б. Л. Луців, А. О. Єпіфанов, О. І. Воробйова та ін. [2].

Метою дослідження є узагальнення науково-методичних засад і розроблення на їх основі практичних рекомендацій підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності на прикладі АТ «ОТР Банк», а також здійснення аналізу його кредитно-інвестиційної діяльності.

Для цього необхідно: дослідити поняття кредитно-інвестиційна діяльність банку та зробити аналіз кредитно-інвестиційного портфеля банку.

У період сьогодення основні вкладення банків в економіку України здійснюються у двох формах, перша як пряме фінансування інвестиційних проектів та вкладення в цінні папери, таким чином здійснюються інвестиційно-кредитні відносини, що і формують інвестиційно-кредитний портфель банку [4].

Основними показниками інвестиційної діяльності банків є: вартість загальних активів, вартість наданих кредитів і кредитно-інвестиційний портфель (КІП) як джерело інвестиційних ресурсів.

Інвестиційна та кредитна діяльність банків об'єднуються в єдиний кредитно-інвестиційний портфель банку. Банківська установа виступаючи інвестиційним посередником акумулює великі суми тимчасово вільних коштів і грошових вкладів населення через розрахункові, поточні рахунки, депозитні вклади, банківські векселі [1].

Інвестиційна діяльність банку є доволі важливим аспектом як для економіки держави в цілому, так і для банківської установи зокрема.

Серед основних факторів впливу на кредитно-інвестиційну діяльність банку можна виділити: рівень ВВП; рівень інфляції; рівень розвитку економіки в країні; стійкість національної валюти; рівень доходів населення та багато інших.

Кредитно-інвестиційний портфель банку – це сукупність здійснених банком інвестицій та усіх наданих позик на певний період часу для отримання прибутку, соціального ефекту чи інших цілей. Як приклад наводимо структуру кредитно – інвестиційного портфеля АТ «ОТР Банк» табл. 1.

Таблиця 1

Кредитно-інвестиційний портфель АТ«ОТР Банк» за 2016–2017 рр.

Показники	Фактичне значення		Абсолютне відхилення
	2016 р.	2017 р.	2017/2016 рр.
Кредитно-інвестиційний портфель млн. грн.	15612,00	19143,81	3531,81
Міжбанківські кредити млн. грн.	702,51	342,59	-359,92
Комерційні кредити млн. грн.	23293,89	22934,06	-359,83
Цінні папери млн. грн.	1035,24	4928,92	3893,68

Джерело: [3]

Отже, можна зробити висновок, що у 2017 р. кредитно-інвестиційний портфель банку збільшився на 3531,81 млн. грн. 22% порівняно з 2016 р.

Що до міжбанківських кредитів то їх обсяг навпаки зменшився на 51% у порівнянні з минулим роком. Комерційні кредити також зменшились на 2% у порівнянні з 2016 р. Цінні папери навпаки зросли на 3893,68 млн. грн.

Найбільшу питому вагу у структурі кредитно-інвестиційного портфеля АТ «ОТР Банк» за 2016–2017 рр. займають комерційні кредити. Найменшу питому вагу складають міжбанківські кредити.

Проаналізувавши основні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців можна виокремити такі заходи стимулювання розвитку банківського сектору: стимулювання банків та усіх міжбанківських кредитних установ до впровадження мікрокредитування та удосконалення законодавчого забезпечення їх діяльності; розроблення національної програми мікрокредитування шляхом створення за участі держави спеціального фонду, який здійснюватиме кредитування на револьверній основі; пошук банками нових джерел залучення коштів; зменшення податкової ставки для банків, або звільнення від оподаткування частини прибутків банку.

Список літератури

1. Грицай Т. Л. *Інвестиційне кредитування, його сутність та значення в суспільних формах господарювання* : монографія. 2011. 85 с.
2. Лебедка В. С., Кисільова І. Ю. *Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банків*. Україна. 2017. 270 с. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/99.pdf.
3. Офіційний сайт АТ «ОТР Банку». URL: <https://minfin.com.ua/banks/ranking/cip/2015/12/> (дата звернення: 25.10.2019).
4. Рогальська Н. Г. *Стратегічний аналіз кредитно-інвестиційної діяльності комерційних банків України* : Збірник наукових праць. 2013. Випуск 54. С. 282–293.

ПОНЯТТЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ, ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ШЛЯХИ ВИЗНАЧЕННЯ

Згідно із п. 23 ст. 4 МКУ, митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення [1].

На думку С. В. Ківалова, митне оформлення – це стадія митної діяльності, що з точки зору послідовності дій і безпосередніх цілей, які при цьому переслідуються, включає в себе такі етап, як попередні операції, тимчасове зберігання й декларування [6, 168].

Р. Б. Шишка та В. В. Сергієнко схильні вважати за мету митного оформлення переміщення товарів і транспортних засобів під певним митним режимом з дотриманням чинного законодавства [7, 93]. З їх погляду, митне оформлення може розглядатися з 3-х позицій: (а) як обов'язок суб'єктів переміщення товарів пройти певну процедуру; (б) як послідовні дії митних органів щодо легалізації переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон; (в) як урегульовану законом процедуру. Такий підхід, вважаємо, вступає в протиріччя з усталеним розумінням виключності повноважень митних органів на здійснення митних процедур, зокрема, митного оформлення.

До речі, ще й дотепер не прийнято закон про адміністративні процедури, де “було б визначено стандарти відносин особи з органом влади (посадовою особою), додержання яких мають перевіряти адміністративні суди” [4].

Як же співвідносяться митне оформлення, оформлення в митному відношенні, формалізація митного документа, легалізація митного документа з огляду на те, що його законодавча дефініція істотною ознакою закріплює юридичне значення дій (процедур) з митного оформлення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів? Який зміст вкладено в термін “використання”? Чи тотожний він змісту цивільно-правової категорії “користування”? Відповідь на друге запитання видається важливим з огляду на потребу вдосконалити законодавчу дефініцію митного оформлення.

Підлягає критичному осмисленню точка зору О. П. Гребельника, згідно з якою “залежно від конкретних цілей можна виділити види митно-тарифних відносин, які охоплюють ... систему митного оформлення” [5, 9]. Він рекомендує вивчати й досліджувати митно-тарифні відносини як цілісну систему, а тому й розглядати їх у 2-х площинах – як митні і як тарифні відносини. Звідси робиться висновок, що “сферою функціонування міжнародних тарифних відносин є система митного оподаткування, у першу чергу, економічні взаємовідносини, тоді як об'єктом регулювання міжнародних митних відносин є передусім система митного контролю і митного оформлення, тобто правові взаємовідносини [5, 12]”. Далі вчений продовжує свої міркування: “...Система митного оподаткування – це економічні важелі регулювання, митний контроль і митне оформлення – це виключно адміністративні інструменти митної політики [5, 27]”. Цікавими видаються його ж пропозиції по вдосконаленню процедури митного оформлення у зв'язку з необхідністю, на думку дослідника, побудови “концепції митної політики за умов трансформації економічної системи”, “раціоналізації процесів митного оформлення товарів, які переміщуються через митний кордон України”, “здійснення низки митних формальностей до фактичного прибуття товарів до місця митного оформлення і контролю”, “забезпечення максимальної доступності учасникам зовнішньоекономічної діяльності інформації про митні правила” [5, 36].

МК 1991 р. не містив дефініцію митного оформлення. Урегульовано було питання щодо інформування суб'єктів ЗЕД і громадян про порядок митного оформлення (ст. 19), його мету (ст. 37), місце й час проведення (ст. 38), права та обов'язку бути присутнім під час оформлення товарів та інших предметів у митному відношенні (ст. 39), взяття проб і зразків товарів з метою митного оформлення (ст. 40), мови митного оформлення (ст. 42), роз'яснення вимог, за умови дотримання яких можливим ставав пропуск через митний кордон України (ст. 43) та ін [3].

Новелами МК України від 13 березня 2012 р. стало означення поняття “митне оформлення” (ст. 1), а також регламентація питань щодо операцій з товарами і транспортними засобами, митне оформлення яких не завершено (ст. 63), оформлення військових транспортних засобів і військової техніки (ст. 74), строків (ст. 77), спрощеного порядку митного оформлення окремих видів товарів (ст. 79), взаємодії митних служб у разі оформлення міжнародних перевезень товарів (ст. 112). До окремої групи норм можна винести ті з них, що встановлюють особливості, специфічний порядок проведення митного оформлення тих чи інших видів товарів або предметів та їх документальне супроводження.

Для кожної з національних законодавчих систем характерним є своєрідність, наявність певних особливостей, специфічність. Проте в них є і спільні риси, що “детермінує інтерес юридичної науки до їх дослідження..., дозволяє критично осмислювати кожну з цих систем, збагачувати їх найбільш плідними правовими новелами, зближувати законодавчі системи цивілізованих країн... На цій підставі відкривається можливість використати найбільш цінні, вдалі, ефективні законодавчі рішення [1, 296]”.

Отже, **митне оформлення** – це неюрисдикційне дозвоільне адміністративне провадження, що полягає у виконанні митним органом дій, які пов'язані з документальним закріпленням результатів митного контролю предметів переміщення через митний кордон України і які мають юридичне значення для їх подальшого використання.

Список літератури

1. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30.
2. Митний Кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 16.
3. Митний Кодекс України // Відом. Верхов. Ради України; – 1991. – № 1970-XII.
4. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України № 361/2006 від 10.05.2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст.1376.
5. Гребельник О. П. Основи митної справи : навч. посіб. / О. П. Гребельник. – К. : Центр навч. літ., 2003. – 600 с.
6. Кивалов С. В. Таможенная политика и таможенное право в Украине : науч. изд. / С. В. Кивалов. – Одесса : Юрид. літ., 2009. – 360 с.
7. Шишка Р. Б. Митне право України : навч. посіб. / Р. Б. Шишка, В. В. Сергієнко. – вид. 3-тє, доп. й перероб. – Х. : Еспада, 2004. – 352 с.

Стецюк О. О.,

студент групи Фін-12СП

Львівського національного аграрного університету

Агрес О. Г.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПІВПРАЦІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З БАНКАМИ

На сьогодні посилюється конкуренція на ринку традиційних послуг між банками, а також між банками та небанківськими установами. У зв'язку з цим банки повинні постійно працювати над диверсифікацією джерел своїх доходів, розробляти та розвивати нові для банківської системи послуги.

Банківське страхування – набір фінансових послуг, які можуть задовольнити як банківські, так і страхові потреби клієнта одночасно, вважає Н. Є. Аванесова [1]. Також наголошує, що основним недоліком bancassurance може бути падіння довіри до банківської установи з боку тих клієнтів, які вважатимуть інтегровані продукти непотрібними чи нав'язливими. Факт розголошення банком конфіденційних даних клієнтів, останніми також сприйматиметься з недовірою [1].

Доцільно розглянути дефініцію bancassurance зі сторони закордонних учених. Марк Ślipierski [6] визначає цей процес як «використання банку до продажу страхувань (в основному життєвих і пенсійних), при цьому та ініціатива походить від комерційних банків». Це співробітництво визначається також як «співробітництво між фінустановами, спільною ознакою яких є дистрибуція фінансових продуктів із сектора страхувань і банку» [7].

Отже, bancassurance виступає засобом збільшення банківського та страхового портфелів шляхом реалізації спільних програм.

Досить доречно звернути увагу на розвиток даного напрямку в сусідній Польщі. Тут проекти bancassurance реалізуються низкою альянсів страхових компаній і банків, зокрема такими, як: Warta – Kredyt Bank, Allianz – Pekao S.A, PZU – Intelligo, Millenium Bank, PKO BP, Commercial Union – BZ WBK. Розвиток bancassurance особливо пожвавився у цій країні після запровадження податку на процентний дохід за банківськими рахунками та деякими іншими інвестиційними інструментами.

Вперше в Україні bancassurance запровадив «Райффайзенбанк Україна» спільно з компанією «Інго-Україна» у 2005 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії «PZU-Україна» та «АІГ Життя». Хоча страхові компанії готові запропонувати широкий спектр продуктів банківського страхування, в Україні стрімкого розвитку набули продукти, характерні для співпраці між банківськими установами і страховиками у сфері обов'язкового і умовно-обов'язкового страхування. Специфіка розвитку bancassurance в Україні викликана непоширеністю страхування, недосконалістю законодавства, недовірою клієнтів до страхових компаній, непрозорістю страхових послуг, а також неконкурентними діями з боку банків і страхових компаній [4].

Якщо оцінювати роботу страхових компаній «у лоб», за динамікою премій і виплат, то список лідерів буде цілком звичним. У топі – найбільші компанії з іноземним капіталом («АХА Страхування», «PZU Україна», «УНІКА», «ІНГО Україна», «Українська страхова група»), а також страховики-«старожили» з вітчизняним корінням. Такі як СГ «ТАС», СК «АСКА», «Оранта», «Універсальна», «Інгосстрах». З відносно «молодих» гравців – хіба що компанія «Арсенал Страхування», яка росте стрімкими темпами вже декілька років поспіль [5].

З проведеного дослідження можна зробити висновки, що банкострахування поки ще недостатньо розвинуто в Україні. Основними причинами цього вважаємо:

- низьку платоспроможність населення країни;
- світову фінансово-економічну кризу, що суттєво впливає на загальну економічну ситуацію в Україні;
- надмірні вимоги при акредитації страховиків з боку вітчизняних банківських установ;
- надмірні кредитні ризики банку;
- наявність значної проблемної кредитної заборгованості.

Список літератури

1. Аванесова Н. Е., 2012. Bancassurance як форма співпраці страхових компаній та банківських установ. *Вісник національного технічного університету «ХПІ»*, 45 (951), С. 3–9.
2. Агрес О. Г., Содома Р. І., Садура О. Б., 2017. Реалії та перспективи розвитку банківської системи України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2 (23). С. 17–23.
3. Кремень В. М., 2008. Особливості використання концепції «bancassurance» у діяльності фінансових конгломератів. *Економічний простір*, 20, С. 99–106.

4. Макаренко Ю. П., Покотило К. В., 2014. Теоретичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній. *Економіка та держава*, 9, С. 67–70, [online]. Доступно: <http://www.economy.in.ua/pdf/9_2014/17.pdf> [Дата звернення 5 лютого 2018].

5. Харламов П., Бутенко О., 2017. Гонка на виживання: рейтинг страхових компаній. *Mind*, [online]. Доступно: <https://mind.ua/publications/20172756-gonka-na-vizhivannya-rejting-strahovih-kompanij-2017>> [Дата звернення 16 листопада 2017].

6. Śliperski, M., 2002. Bancassurance. Związki bankowo-ubezpieczeniowe. *Difin*, 10, s. 37.

7. Messyasz-Handschenke, A., 2001. Formy współpracy towarzystw ubezpieczeniowych i banków. *Wiadomości Ubezpieczeniowe, Zeszyty Naukowe*, nr 9–10.

Столяр Р. В.,

студент групи Фін-41

Львівського національного аграрного університету

Колодій А. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) входить у трійку податків-лідерів, що стягуються з населення України. Саме він формує майже 10% доходів у бюджет нашої держави та є регулятором доходів різних соціальних груп населення [1]. Але сучасний процес зарахування ПДФО до бюджетів місцевого самоврядування навпаки посилює розшарування територіальних громад. Відбувається це через те, що на сьогодні в Україні є поширеною обставина, за яких громадяни працюють у закладах, що знаходяться за межами територіальної громади, де вони проживають. Тобто, ПДФО зараховується до бюджету тієї спільноти, де зареєстрована юридична особа і де працює цей найманий працівник. У свою чергу громада, де проживає фізособа-платник повинна забезпечувати громадянина соціальними послугами, при цьому не отримуючи за це додаткових благ. Це і створює незахищеність окремих місцевих бюджетів, оскільки вони надають послуги, а податки сплачуються іншим територіальним громадам.

Розв'язанням цієї проблеми є змінення порядку віднесення ПДФО до місцевих бюджетів, тобто надання право вибору найманому працівнику до якої територіальної громади сплачувати бюджетотворювальний податок.

Як показують реалії, багато громадян України, територіальні громади яких розташовані більш віддалено від розвинутих міст, змушені доїжджати до місця праці по 40-60 км та сплачувати податки саме там. Водночас вони отримують соціально-культурні (освітні, медичні та ін.) послуги за місцем проживання. Тож віднесення ПДФО до бюджетів територіальних громад де зареєстрований громадянин є цілком виправданим.

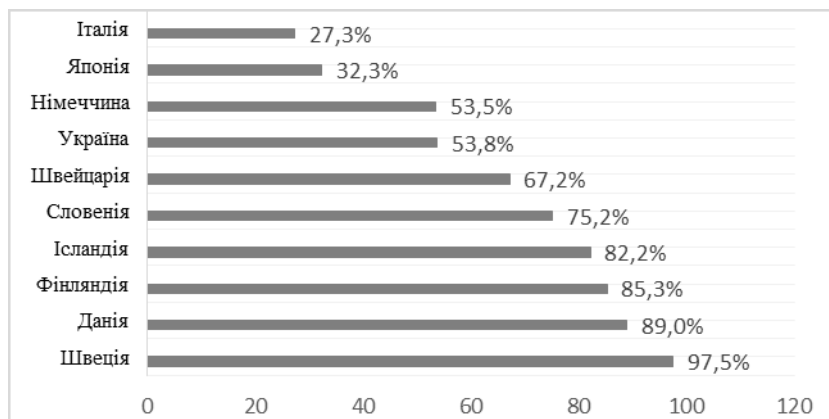
У багатьох країнах світу, як і в Україні, ПДФО є одним з основних джерел формування державного бюджету, а в деяких ще й місцевих бюджетів (рис. 1).

Основною особливістю, яка характеризує країни, де зараховують ПДФО у місцеві кошториси, є насамперед те, що вони зараховують податок до бюджету, де проживає найманий працівник. Тож існує два варіанти зміни процедури віднесення ПДФО до місцевих бюджетів, за якими побіжне навантаження буде розбиватись між усіма членами (працівником, роботодавцем та перевірчими органами):

1. відносити ПДФО до місцевого бюджету, де проживає найманий працівник – платник податків;

2. надати кожному громадянину можливість обирати куди саме сплачувати податок (до бюджету за місцем реєстрації фізичної особи чи місцем праці).

Рис. 1. Частка надходжень ПДФО у загальних податкових надходженнях до місцевих бюджетів окремих країн світу, у %

Для того щоб реалізувати перше рішення необхідно:

- вимагати від найманих працівників надання роботодавцям даних про їх чинну податкову адресу;
- зобов'язати громадян, що отримують заробітну плату вищу середньої, подавати електронну податкову декларацію;
- зобов'язати роботодавців утримувати, перераховувати ПДФО до відповідних місцевих бюджетів й подавати звітність до податкових органів.
- проводити навчання населення щодо підвищення податкової культури.

При реалізації другого варіанту фізична особа сама вирішує куди спрямовувати власні кошти у вигляді податків. Якщо громадянин виявить бажання сплачувати ПДФО до місцевого бюджету за місцем проживання то буде змушений написати заяву до бухгалтерії підприємства [2].

Рис. 2. Схема сплати ПДФО за місцем проживання [2]

Тож для органів місцевого самоврядування територіальних громад, в яких проживає «робоча сила», зміна чинного порядку зарахування ПДФО дозволить підвищити якість та кількість соціальних послуг; розвинути інфраструктуру, покращити благоустрій та втілити у життя плани розвитку територій.

Список літератури

1. Доходи держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2018/>.
2. Платити податки інакше. 5 пропозицій, які змінять економіку країни. URL: http://tvoemisto.tv/news/platyty_podatky_inakshe_98332.html.

Строць В. І.,
студент групи ФМСзчм – 21
Дерманська Л. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МИТНА ПОЛІТИКА В КОНЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Приймаючи рішення щодо використання тих чи інших інструментів зовнішньоекономічної політики, уряд країни повинен оцінювати їх сукупний вплив на характер економічної політики і можливі дії у відповідь за принципом «дія-протидія» з боку інших країн. Найбільш дієздатною системою реалізації і захисної, і наступальної функцій держави є митна політика.

Митна політика завжди була тісно пов'язана з державною політикою. Митна політика, будучи частиною зовнішньоторговельної політики, покликана захищати національні економічні інтереси та забезпечувати раціональне застосування інструментів державного регулювання на території країни.

Відомо, що митна політика відіграє істотну роль у можливості виходу держави на світовий ринок, адже саме вона визначає основні цілі й завдання митної справи, порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, принципи митного регулювання, пов'язаного з установленням і справлянням митних платежів, процедурою митного контролю й митного оформлення, втіленням у життя інших засобів митної політики.

В Україні вперше поняття «митна політика» було впроваджено відповідно до ст. 13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2]. У подальшому дана категорія отримала розвиток у ст. 2 Митного кодексу України № 1970-XII від 12.12.91 р., де наголошено, що Україна самостійно визначає митну політику.

Митна політика – це система принципів і напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

Цілі митної політики:

- забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території України;
- участь у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку;
- стимулювання розвитку національної економіки;
- сприяння проведенню структурної перебудови та інших завдань економічної політики України.

Метою митної політики як складової внутрішньої та зовнішньої політики держави визначено захист національних інтересів і економічної безпеки країни шляхом підтримання мирного та взаємовигідного співробітництва з членами міжнародної спільноти за загальноприйнятими принципами й нормами міжнародного права.

Митний кодекс України визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові й соціальні аспекти діяльності митної служби України. Кодекс спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України, створення сприятливих умов для розвитку її економіки, захист прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності й громадян, також забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи [1].

Митно-тарифна політика – це система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів у сфері митно-тарифних відносин, спрямованих на реалізацію і захист як внутрішніх, так і зовнішньо-

економічних інтересів країни з метою здійснення соціально-економічних перетворень за умов формування ринкових відносин [3, с. 66].

Слід зауважити, що система митного оподаткування – це економічні важелі регулювання; митний контроль і митне оформлення – це винятково адміністративні інструменти здійснення митної політики.

Таким чином, митна політика реалізує як економічні, так і політичні цілі, які визначаються державним устроєм, існуючою законодавчою базою та соціально-економічним напрямом розвитку суспільства.

І аналізувати їх необхідно як одне ціле. Формування й реалізація митно-тарифної політики країни – це складний і системний процес, у якому беруть участь не тільки суб'єкти функціонування всіх гілок державної влади (законодавчої, виконавчої і судової), але й безпосередні учасники МЕВ – суб'єкти ЗЕД.

Від гармонійного поєднання реалізації економічних інтересів усіх суб'єктів функціонування залежить ефективність проведення митної політики.

На сучасному етапі митна політика України повинна стати ефективним інструментом забезпечення, перш за все, економічних інтересів держави. Її завдання, характер, механізми й особливості провадження у значній мірі визначаються стратегічними цілями країни для побудови конкурентної національної економіки. Глобалізаційні й інтеграційні тенденції світової економіки вимагають відповідних змін векторів митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зокрема зовнішньої торгівлі.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р., № 959-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
3. Софіщенко І. Я. Митна політика України в умовах розвитку відносин з Європейським Союзом. Вісник ЖДТУ, 2016. № 1 (75). С. 165–170.

Тимків І. М.,

студентка групи Фін-41

Львівського національного аграрного університету

Агрес О. Г.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

BANCASSURANCE – НОВИЙ КРОК ДО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Протягом останніх років банки та страхові компанії стикаються зі все складнішим набором внутрішніх та міжнародних проблем. Зростання, конкуренція та інновації та відповідність новим вимогам є все більшим викликом для обох секторів, особливо якщо мова йде про банківське забезпечення. Глобальні процеси у сучасній українській та світовій економіці докорінно змінюють господарські та фінансові відносини, спрямовуючи їх в сторону посилення взаємодії та поєднання різних типів фінансових інститутів.

З огляду на це виникає необхідність реалізації bancassurance та покращення взаємодії фінансових посередників, задля покращення якості та збільшення обсягів фінансових послуг, що надаються на вітчизняному ринку.

В Україні bancassurance на даний час тільки починає розвиватись. Дослідженням банківського страхування займалися такі науковці як: Н. Аванесова, В. Волкова, Н. Іващук, О. Лилик, В. Кремень, Ю. Ніколаєнко, А. Олексин. За кордоном такий вид співпраці є значно поширений і досліджений багатьма фахівцями.

У широкому трактуванні bancassurance розглядається як інтеграція фінансових посередників – банків та страхових компаній з розподілу страхових продуктів через банківську мережу. Банківське забезпечення, надання полісів банками або кредитними установами, є однією з найбільш значних змін, що відбулися в страховій галузі за останні роки. Ця практика зародилася у Франції в середині 1980-х років і швидко поширилася, особливо в Європі, Австралії та на ринках, що розвиваються.

Для України це новий крок у розвитку економіки країни, оскільки взаємодія двох капіталів може стати перспективною співпрацею яка призведе до фінансової стійкості даних секторів в Україні. Також якщо установа є платоспроможна і надійна вона викликає довіру у клієнтів.

Банківське страхування пропонує безліч переваг для клієнтів, одна з яких – зручність. Банк – це єдине вікно для всіх фінансових потреб. Для банків та страхових компаній банківське страхування збільшує диверсифікацію доходів для банку та приносить більший обсяг та прибуток обом гравцям та несе за собою ряд значних переваг [2].

Результати дослідження розвитку bancassurance в Україні показали, що найприйнятнішою моделлю інтеграції банку та страхової компанії у 2018 р. є агентські відносини. Через банківську мережу у 2018 р. страховики реалізовували продукти страхування заставного майна, автокаско, страхування іпотеки.

У 2018 р. обсяг кредитів страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України склав близько 0,4 млн грн, (у 2017 році – 0,3 млн грн.) [1].

Великі банки, які спеціалізуються на наданні послуг фізичним та юридичним особам, такі як Приватбанк, Ощадбанк, Аваль, Укрсоцбанк Райффайзенбанк Україна та інші, мають дуже широкий спектр страховиків – партнерів. Вони співпрацюють з успішними страховими компаніями, які лідирують за обсягами страхових премій, таким чином створюючи позитивне ставлення до продуктів, що продаються. Їхніми основними партнерами є МЕТ ЛАЙФ, РЗУ Україна, АСКА – Життя, Уніка та інші.

<i>Компанія</i>	<i>Обсяг страхових премій станом на 01.01. 2019 року, тис. грн.</i>
ТАС	499580
АСКА-ЖИТТЯ	500 671
УНІКА ЖИТТЯ	666 462
РЗУ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	732847
МЕТ ЛАЙФ	938 957

Джерело: [1]

Проте незважаючи на наявність таких партнерів, кредитна активність банків залишається все ще досить низькою, що викликано вузьким колом надійних позичальників, високим рівнем невизначеності розвитку економіки та завищених вартостей кредитних ресурсів. Тому ми вважаємо, що вирішити цю проблему можна за допомогою реалізації Bancassurance на фінансовому ринку, адже саме стабільні клієнти являються успіхом і гарантом прибутковості двох сторін.

На нашу думку, домінуючими напрямками розвитку bancassurance в Україні повинні бути: зростання довіри клієнтів; удосконалення законодавчої бази; збільшення конкурентоспроможності як банків так і страхових компаній; обов'язкове інформаційне забезпечення потенційних клієнтів.

Список літератури

1. Банківська система України: результати 2018 року та ключові тенденції розвитку. Національне рейтингове агенство «Рюрік». URL: <http://www.rurik.com.ua>.
2. Лилик О. Bancassurance та перспективи його розвитку в Україні. Вісник НБУ. 2017. № 2 (132). С. 32–37.

Уляк К. Р.,
студентка групи Фін-22сп
Львівського національного аграрного університету
Агрес О. Г.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського національного аграрного університету

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Посилення єдності держави з одночасним поглибленням її національності, революції у військовій сфері призвели до зміни загроз і небезпек для населення, що вимагає нових підходів до розвитку економіки та національної безпеки що виділено в окрему галузь політичної науки та політичної діяльності, значення якої постійно зростає. Від рівня національної безпеки та розвитку економіки залежить саме існування та розвиток людини, суспільства, держави, а тому її проблеми відносять до найважливіших, найскладніших, багатоаспектних та інтегральних явищ суспільного і політичного життя. Розглядаючи сторону національної безпеки, особливу увагу варто приділити її економічним аспектам, адже реалізація будь-яких інтересів держави можлива лише у випадку відповідного розвитку економіки. На сьогодні саме вона є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави, а тому забезпечення її ефективної системи є одним із головних завдань розвитку економіки України. Пріоритетною складовою економічного розвитку є бюджетна безпека, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед Україною. У цьому контексті зазначається, що бюджетна безпека є ґрунтовною складовою економічного розвитку держави, оскільки на бюджеті базується будь-яка економіка, фінанси – основи економічної системи держави. Однією із найважливіших частин економічного розвитку є бюджетна, адже бюджет, як основний фінансовий план держави, відбиває більшість фінансових процесів у країні, акумулює та перерозподіляє доходи, забезпечує фінансування життєво необхідних витрат. Тому вважається що серед структурних елементів в загальній системі фінансової безпеки провідне місце займає – бюджетна безпека. Це можна пояснити тим, що бюджет виступає інструментом забезпечення та регулювання соціально-економічного розвитку України і є одним з дієвих важелів макроекономічної стабілізації.

У наш час стоїть завдання розвитку економіки України. В межах вирішення цього завдання Бюджетна безпека України являє собою процес розробки, прийняття і контролю (моніторингу) виконання бюджету з урахуванням стану економіки держави, наявності реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків у сфері економіки, а також стану і тенденцій у розвитку світової економіки та її впливу на економіку України в наступний час та протягом бюджетного року. Виступає також інша позиція бюджетної безпеки що характеризується ступенем збалансованості бюджету, а відтак розміром його дефіциту або бездефіцитності. Рівень бюджетної безпеки обернено пропорційний рівню бюджетного дефіциту. Бюджетна безпека є однією з основних індикаторів оцінки ефективності розвитку державної політики з питань зміцнення соціальної сфери, впливу держави на розвиток таких макроекономічних процесів, як економічне зростання, забезпечення обороноздатності держави, прискорення темпів науково-технічного прогресу, докорінне переоснащення матеріально-технічної бази виробництва, розвиток інноваційних процесів, зменшення безробіття, підвищення зайнятості та ін. Серед основних проблем бюджетної безпеки саме у розвитку економіки варто виділити декілька ключових, а саме:

- необхідність чіткого розмежування функцій державного та місцевих бюджетів;
- вдосконалення системи міжбюджетних відносин;
- запобігання випадкам нецільового використання бюджетних ресурсів;
- впорядкування системи взаємозаліків, а також встановлення процедури обґрунтування пріоритетів бюджетних витрат та інше.

Якщо розглянути засоби гарантування бюджетної безпеки, то у сучасній Україні рівень їх використання знаходиться на низькому рівні, що підтверджується статистичними даними.

Отже, бюджетна безпека є однією із ключових складових розвитку економіки України та безпеки держави загалом – її пріоритетна роль визначається необхідністю існування бюджету, його призначенням фінансово забезпечувати виконання державою власних функцій та реалізацію її економічної стратегії, перерозподіляти частину валового внутрішнього продукту, регулювати економічні процеси в державі із збереженням її економічного суверенітету і стабільності. Забезпечення бюджетної безпеки є гарантом державної незалежності України, її національної безпеки, умовою її прогресивного економічного розвитку і зростання добробуту громадян.

Список літератури

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2019 року № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
2. Абрамчук Б. Альтернативні підходи в теорії безпеки та їх застосування у фінансовій науці. Світ фінансів. 2017. № 3. 77–88 с.
3. Бюджет 2015. Експертно-аналітична доповідь // за ред. д.е.н., проф. О. А. Кириченка. Київ : Дорадо-друк, 2017. 48 с.
4. Геєць В. Перехідна економіка: [підручник] / В. Геєць, Є. Пенченко, Е. Лібанова та ін. За ред. В. Геєця. Київ : Вища школа, 2016. 499 с.
5. Дець В. Ф. Бюджетна безпека та критерії оцінки. Стратегічна панорама. 2016. № 3. 157–160 с.

Федоренко Н. С.,
студентка групи Ф-50
Харківського національного університету будівництва та архітектури
Кондратенко Д. В.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ВИДИ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ

Ефективність реалізації фінансової політики залежить від багатьох чинників, серед яких особлива роль належить фінансовому контролю. Формування дієвого механізму фінансового контролю господарюючих суб'єктів є обов'язковим та важливим завданням фінансової політики держави.

Фінансовий контроль являє собою сукупність видів, форм і методів перевірки законності і доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики. Успішне та ефективне проведення фінансового контролю залежить від рівня організації і видів контролю, форм і методів його проведення [1].

Суб'єктами фінансового контролю виступають органи державної влади залежно від рівня ініціювання, а також Інститути незалежного фінансового контролю. Об'єктом фінансового контролю є грошові відносини, перерозподільні процеси при формуванні і використанні фінансових ресурсів, у тому числі у формі грошових фондів на всіх рівнях і у всіх ланках господарства [1].

Підтримання системного підходу вимагає виокремлення видів, форм та методів фінансового контролю. Виділяють такі види фінансового контролю [2].

Залежно від суб'єктів, що здійснюють фінансовий контроль та характеру контрольної діяльності, розрізняють такі його види: державний фінансовий контроль (ЗУ «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»); відомчий фінансовий контроль (контроль власника); муніципальний; незалежний (громадський, суспільний) фінансовий контроль.

Залежно від джерел інформації й методики виконання контрольних дій: документальний; пруденційний; фактичний.

Залежно від цільової спрямованості контрольних дій: статистичний; тактичний.

Залежно від місця здійснення фінансового контролю: контроль на місцях; дистанційний.

Залежно від характеру взаємовідносин суб'єкта і об'єкта контролю: зовнішній; внутрішній.

Виходячи з поділу контролюючих суб'єктів на ініціаторів і виконавців: прямий (безпосередній) контроль; представницький (опосередкований).

Класифікація форм фінансового контролю дає змогу їх розуміти в аспекті зовнішнього прояву контролю. Отже, форма фінансового контролю є фактичним вираженням його змісту та економічної сутності, що визначається періодичністю та часом здійснення контрольних дій (попередній, поточний, наступний) [3].

Усі форми фінансового контролю тісно взаємопов'язані й доповнюють одна одну, відображаючи тим самим безперервний характер контролю. Так, попередній контроль забезпечує перевірку проектів бюджетів, фінансових планів, кошторисів тощо. Поточний контроль допомагає своєчасно виявити вади й порушення в процесі фінансово-господарської діяльності та своєчасно їх усунути. Наступний контроль виявляє вади, які не були виявлені попереднім та поточним контролем.

Ефективність фінансового контролю чималою мірою залежить від методу контролю. Під визначенням методів фінансового контролю прийнято розуміти сукупність засобів або дій теоретичного та практичного спрямування, орієнтованих на його організування. Таким чином, методами фінансового контролю є розроблені способи (прийоми), застосування яких спрямоване на реалізацію його функцій відповідними суб'єктами [2].

До основних методів фінансового контролю відносять: перевірка (проводиться шляхом ознайомлення з окремими сторонами фінансово-господарської діяльності на основі бухгалтерських документів); обстеження (охоплює окремі сторони діяльності установ шляхом проведення вимірів опитування, спостереження); нагляд (проводиться за економічними показниками діяльності суб'єктів, що отримали ліцензію на певний вид фінансової діяльності); ревізія (проводиться з метою встановлення законності здійснюваних операцій, правильності обліку й достовірності облікових і звітних даних).

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що фінансовий контроль є невід'ємною складовою частиною ефективної реалізації фінансової та господарської діяльності суб'єктів господарювання, що покликаний забезпечити контролюючих органів достовірною інформацією щодо акумулювання та використання господарюючими суб'єктами фінансових ресурсів із метою вжиття своєчасних, адекватних заходів.

Список літератури

1. Дікань Л. В., Синюгіна Н. В. Фінансово-господарський контроль: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Харків : вид. ХНЕУ, 2011. 336 с.
2. Стоян В. І., Даневич О. С., Мац М. І. Казначейська система. 3-тє вид. змін. й доп. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 868 с.
3. Костенко Ю. О. Фінансове право України : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 240 с.

Фелісєєв В. А.,
студент групи УФФ-34с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Лобода Н. О.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Зараз в Україні діє реформа децентралізації, передбачена новою Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року [1], яка запровадила передачу

більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Ця реформа збільшила рівень фінансової незалежності даних об'єднань, дозволила громадськості більше втручатися в процес управління. Також змінилася дохідність їхніх бюджетів в позитивну сторону.

Згідно законодавства, після реформи децентралізації основними джерелами наповнення місцевих бюджетів територіальних громад є [2]:

1) міжбюджетні трансферти. Це – базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів;

2) до бюджетів об'єднаних територіальних громад, крім доходів, що отримували бюджети до їх об'єднання, зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше цей податок зараховувався до районного бюджету;

3) за рахунок бюджетів ОТГ, крім видатків на здійснення самоврядних повноважень, фінансуватимуться видатки, які делегуються державою їм на виконання, а саме: видатки на утримання закладів бюджетної сфери – освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, соціального захисту та соціального забезпечення (перелік видатків визначено ст. 71, 89 і 91 Кодексу).

4) бюджети ОТГ беруть участь у горизонтальному вирівнюванні податкоспроможності. Дана система вирівнювання передбачає, що місцевим бюджетам з рівнем податкоспроможності (середні надходження на 1 мешканця) нижче 0,9 середнього показника по Україні для підвищення рівня їх забезпеченості надається базова дотація (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9).

5) інші джерела, визначені законодавством [2].

В умовах поширення принципу державно-приватного-громадського партнерства, що є основоположним в більшості реформ, що проводяться наразі в Україні та відповідають загальноєвропейським тенденціям держава повинна створити всі умови для використання фінансових інструментів сталого розвитку на будь-якому рівні управління. Об'єднані територіальні громади як фінансово автономні одиниці також повинні бути зацікавлені в створенні таких умов формування сталих фінансів, що допоможе їм вирішити питання залучення додаткових фінансових ресурсів на вирішення нагальних локальних проблем [3].

Аналізуючи поточний стан організації фінансових відносин в об'єднаних територіальних громадах України можна говорити про застосування переважно таких форм додаткового фінансування як проектне фінансування через залучення донорів (переважно міжнародних) на тимчасовій основі для вирішення певної проблеми та залучення інвестиційних коштів [3].

Станом на 2019 рік, існує офіційний веб-портал [4], присвячений процесу децентралізації в Україні. Даний портал займається зокрема питаннями міжнародного співробітництва, в тому числі залучення донорів для фінансування проектів. На даний момент зареєстровано 27 проектів, які спрямовані на вирішення окремих проблем та розвитку різних галузей об'єднаних територіальних громад.

Залучення інвестиційних коштів є ще недостатньо розвиненим фінансовим інструментом сталого розвитку, проте він є досить перспективним. На даний момент не тільки іноземні інвестори вкладають свої кошти в проекти територіальних громад. Найчастіше місцеві підприємці вирішують по мірі можливості проблеми на локальному рівні.

Таким, чином основними альтернативними джерелами залучення фінансових ресурсів для об'єднаних територіальних громад можна назвати інвестиційні кошти, проектне фінансування через залучення донорів, фінансова допомога від місцевих підприємств та депутатів. Для більш ефективного залучення даних ресурсів можна розповсюджувати інформацію про привабливість території для інвесторів та інформувати їх про проблеми та потреби в регіоні, налагоджувати зв'язки із громадськими організаціями та ЗМІ, брати участь в різноманітних заходах (ярмарки, виставки, презентації), займатися розвитком міжрегіонального співробітництва. Розвиток альтернативних джерел фінансування дасть серйозний поштовх у розвиток об'єднаних територіальних громад.

Список літератури

1. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/247566248> (дата звернення: 01.11.2019).
2. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>.
3. Юрій Петрушенко, Анна Воронцова. Сутність та особливості використання фінансових інструментів сталого розвитку на рівні територіальних громад України : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Фінансовий сектор європейського союзу та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України» : Київ, 2019. С. 88–90.
4. Децентралізація в Україні: веб-портал. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 31.10.2019).

Харченко Л. В.,
студент групи ФН-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Костирєва Г. М.,
ст. викладач кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ФОРМИ КОШТОРИСНОГО ФІНАНСУВАННЯ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ

Успішне функціонування бюджетних організацій є важливим, адже вони створюються державою для задоволення соціальних, культурних та інших потреб населення, а також для інших цілей, спрямованих на досягнення суспільних благ. Успішна діяльність бюджетної установи залежить від рівня її фінансування. Обсяг фінансування в свою чергу залежить від відображеної у кошторисі сума коштів, які установа планує використати протягом бюджетного року. Тому актуальним є визначення проблем фінансування на основі кошторису.

Основна суть бюджетного фінансування полягає у тому, що з його допомогою налагоджуються грошові відносини, які виникають між державою, з одного боку, та суб'єктами господарювання усіх форм власності – з іншого, з приводу спрямування грошових коштів на підвищення рівня життя, задоволення суспільних потреб і забезпечення виконання інших державних заходів. Своєчасність і повнота фінансування значною мірою залежать від рівня наповнюваності грошовими коштами бюджету.

У практиці бюджетного фінансування важливе значення має правильний вибір й обґрунтування відповідних його форм. Існують різні підходи до вирішення цього питання. Так, певні джерела виділяють чотири форми бюджетного фінансування, зокрема, кошторисне фінансування, державне фінансування інвестицій, надання дотацій, надання субвенцій і субсидій. Інші підходи визначають проектне фінансування, бюджетні кредити, кошторисне фінансування, бюджетні трансферти); або бюджетні інвестиції, бюджетні кредити, кошторисне фінансування, державні трансферти. Окремі науковці виокремлюють вісім форм: кошторисне фінансування бюджетних програм – закладів, установ і організацій бюджетної сфери; трансфертів населенню; бюджетних кредитів юридичним особам; субвенцій і субсидій фізичним і юридичним особам; бюджетних інвестицій у статутні капітали діючих або новостворюваних юридичних осіб; бюджетних позик державним позабюджетним фондам; міжбюджетних трансфертів; кредитів іноземним державам [1, с. 38].

В економічній літературі роль основної форми бюджетного фінансування відводиться кошторисному, оскільки саме за його допомогою здійснюється переважна більшість видатків бюджетів, забезпечується функціонування виробничої та соціальної інфраструктур, оборони й управління.

В деяких випадках у межах бюджетної організації може застосовуватись і кошторисне фінансування, і комерційна діяльність, а отже дана установа являється

суб'єктом господарювання. Організація має право надавати платні послуги та здійснювати іншу підприємницьку діяльність, яка дозволена діючим законодавством. Отримані кошти включаються до спеціального фонду кошторису і використовуються за цільовим призначенням [2, с. 103].

Існує декілька моделей фінансової автономії суб'єктів господарювання, а саме: мінімальної автономії (суб'єкт господарювання повністю забезпечується майном та фінансовими ресурсами за рахунок державних коштів, відсутнє право власної ініціативи на отримання та використання додаткових фінансових ресурсів), часткової автономії (суб'єкт господарювання частково фінансується за рахунок державних коштів, має право власної ініціативи на отримання та використання додаткових фінансових ресурсів на власний розсуд) та повної автономії (для суб'єкта господарювання відсутня організаційно-майнова підпорядкованість, фінансове забезпечення діяльності здійснюється за рахунок власних, позикових та залучених коштів, що використовуються на власний розсуд) [3].

Інша форма бюджетного фінансування полягає у державному фінансуванні інвестицій, пов'язаному з виділенням бюджетних коштів для інвестиційної та інноваційної діяльності. Таке фінансування здійснюється відповідно до бюджетної класифікації видатків на основні об'єкти економічного і соціального розвитку держави. Бюджетні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді фінансування державних капітальних вкладень, проектного фінансування конкретних інвестиційних проектів, придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством.

Третьою формою бюджетного фінансування вважається надання державних трансфертів шляхом державного субсидювання (державні субсидії, державні субвенції, державні дотації) та державної допомоги населенню.

Бюджетне фінансування відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства, адже соціально-культурні установи практично не мають додаткових надходжень грошових коштів для розвитку. Видатки з державного бюджету являються необхідними для існування бюджетних установ, тому ефективне функціонування таких організацій можливе лише за чітко налагодженого фінансового механізму.

Список літератури

1. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах. Світ фінансів. 2016. Вип. 2 (11). С. 34–48.
2. Ткачук Н. М. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи. Наука й економіка. 2018. № 2 (18). С. 99–105.
3. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu (дата звернення 26.10.2019).

Хім'як А. С.,
студент групи ФБСС–21
Європейського університету
Іваночко О. В.,
старший викладач кафедри економіки та підприємництва
Європейського університету

СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА ФУНКЦІОНУВАННЯ НА ПЕРСПЕКТИВУ

У сучасному економічному просторі зміна форм господарювання та ринкова економіка ставлять перед господарюючими суб'єктами нові проблеми, однією з яких є забезпечення економічної стабільності розвитку і як результат довгострокового конкурентоспроможного функціонування. І у зв'язку з цим визначення фінансової стійкості підприємств необхідне не тільки для них самих, але і для

партнерів, які приймають безпосередню участь у їх діяльності. Не слід забувати також, що фінансово стійке підприємство має переваги в виборі споживачів і постачальників, залученні інвестицій, одержанні кредитів, а також більш незалежне від несподіваних змін ринкової кон'юнктури. Велика кількість вітчизняних підприємств в даний час функціонують у невизначеному фінансовому середовищі. Сучасна ринкова трансформація підприємств вимагає якісно нового підходу до оцінки фінансового стану підприємств, до його необхідності та значущості в системі фінансового управління. Особливого і важливого значення набуває визначення кількісних і якісних величин, які б характеризували стабільність, надійність підприємства як партнера в ринкових відносинах, його здатність маневрувати фінансовими ресурсами для досягнення найкращих результатів при найменших затратах. Тому і виникає важливе завдання дослідження фінансової стійкості підприємств, основних критеріїв та показників її визначення, встановлення місця цієї оцінки в системі фінансового менеджменту.

На погляд деяких економістів і фінансистів, фінансову стійкість як економічну категорію необхідно розглядати в комплексі, отже фінансова стійкість – це такий стан підприємства, коли підприємство ефективно працює на ринку, є конкурентоспроможним, має, або може створити резерви для покращення чи збільшення обсягів діяльності, спроможне забезпечити свої зобов'язання в повному обсязі, тобто є платоспроможним, та кредитоспроможним, і функціонує на ринку з метою збільшення показників прибутковості [1, с. 113].

Одним із пріоритетних завдань оцінки фінансового стану підприємства і його стабільності, є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності, прийняття управлінських рішень для поліпшення фінансового стану підприємства та уникнення його банкрутства [3, с. 278].

Можливість оцінити здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища та визначити ступінь його залежності від зовнішніх джерел фінансування дає аналіз фінансової стійкості підприємства. Вагомий вплив на фінансову стійкість підприємства мають різноманітні чинники, які класифікують за багатьма ознаками. Вивчення та аналіз їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства є запорукою ефективного та стабільного функціонування [2, с. 278].

Аналіз стійкості фінансового стану на ту чи іншу дату дозволяє відповісти на питання: наскільки правильно менеджмент підприємства управляв фінансовими ресурсами протягом періоду, який передував цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може привести до його неплатоспроможності та нестачі у нього коштів для розвитку діяльності, а незадіяні фінансові ресурси – збільшувати витрати підприємства надлишковими запасами та резервами. Таким чином, суть фінансової стійкості визначається ефективністю формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, а платоспроможність виступає її зовнішнім виявом.

Проаналізувавши дане питання можна сказати, що на фінансову стійкість підприємства впливають наступні фактори: становище підприємства на товарному ринку; виробництво продукції, яка користується попитом; його потенціал в діловому співробітництві; ступінь залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських та фінансових операцій тощо.

Виходячи з вище наведеного, можна сказати, що фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, а пошук шляхів покращення стійкості фінансового стану – це важлива складова управлінської діяльності. Для покращення стійкості фінансового стану підприємства повинні нарощувати обсяги виробництва, підвищувати продуктивність праці працівників, захопити якомога більшу частку на ринку, розширювати асортимент продукції і підвищувати її якість, зменшувати витрати на виробництво продукції, з максимальною віддачею використовувати усі види ресурсів, вести раціональну цінову політику.

В умовах нестабільності економіки, фінансова стійкість повинна характеризуватися таким станом фінансових ресурсів, який би відповідав вимогам ринку та водночас задовольняв потреби розвитку підприємства.

Список літератури

1. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. Фінанси України. 2007. № 4. С. 113.
2. Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 9. С. 92–98.
3. Партин Г. О., Дідух О. В. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансового-економічної кризи. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.8. С. 275–279.

Чуль І. В.,
студентка групи ФМСчзм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Кульчицька Н. Є.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Україна протягом багатьох років активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, діяльність яких спрямована на сприяння в реалізації інфраструктурних, інституційних та системних проектів у різних країнах світу, що здійснюється шляхом довгострокового кредитування, надання консультацій тощо. У сучасних складних економічних умовах співпраця з міжнародними фінансовими інституціями набула якісно нових ознак. Враховуючи євроінтеграційні пріоритети розвитку нашої країни, актуальною є проблема ефективної співпраці України з ЄС як у науково-технічному, торгівельному, так і у фінансовому секторі.

До структури фінансового механізму входять чотири взаємозалежних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, фінансові стимули, фінансові санкції, нормативно-правове забезпечення (рис. 1). Практичне використання фінансового механізму ЄС безпосередньо пов'язане з цілеспрямованою діяльністю держави щодо управління фінансами. Управління містить у собі ряд функціональних елементів: прогнозування, планування, оперативне управління, регулювання і контроль.

Рис. 1. Механізм управління фінансами ЄС

Джерело: [1]

Усі зазначені елементи забезпечують реалізацію фінансової політики в поточній діяльності органів управління ЄС, юридичних осіб і громадян. ЄС та держави, які входять до його складу, є найважливішими фінансовими донорами України.

В цілому допомогу ЄС Україні у 2014–2018 рр. можна представити у вигляді табл., де види допомоги структуровано за окремими класифікаційними ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Допомога ЄС Україні [2]

№ з/п	Вид допомоги	Програма	Загальна вартість
1	Технічна допомога	Близько 200 проектів технічної допомоги ЄС, що реалізуються через національні та регіональні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, механізм Twinning, освітню програму Tempus, програму всеохоплюючої інституційної розбудови та інструмент співробітництва з ядерної безпеки	267,2 млн. євро
		Додатковий пакет двосторонньої технічної допомоги	110 млн. євро
2	Сектора-льна бюджетна допомога	5 програм секторальної бюджетної підтримки ЄС	244 млн. євро
		Контракт для України з розбудови держави	355 млн. євро
		Рамкова програма на підтримку Угод між Україною та ЄС	21 млн. євро
		Програми підтримки громадянського суспільства в Україні	10,8 млн. євро
		Програми підтримки регіональної політики України	55 млн. євро
3	Фінансова допомога	Програма «Стратегічні пріоритети Інвестиційного інструменту сусідства» на 2014-2020 рр; інструмент реалізації ПВ ЗВТ, спрямований на покращення умов фінансування малих та середніх підприємств цих держав у процесі інтеграції до спільного ринку ЄС	150 млн. євро
		Позики від Європейського інвестиційного банку	3 млрд. євро
		Позики від Європейського банку реконструкції і розвитку	5 млрд. євро
4	Макрофінансова допомога	3 програми МФД ЄС	3,41 млрд. євро
5	Гуманітар-на допомога	Реалізується Гуманітарним офісом та Європейським координаційним центром реагування на надзвичайні ситуації	223 млн. євро

Аналіз аналітичних та статистичних даних дозволив ідентифікувати та систематизувати основні проблеми, що постають у фінансовому співробітництві між Україною та ЄС:

- нова геополітична реальність, в якій опинилась Україна;
- укладання Угоди про асоціацію з ЄС, зміна геополітичних пріоритетів від стратегічного партнерства з Росією до стратегічного партнерства з США; НАТО та ЄС, введення міжнародним співтовариством економічно-правових санкцій проти Росії;
- військовий конфлікт на Донбасі;

– низький ступінь прозорості фінансових операцій як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці визначають однією з вагоміших проблем непрозорість роботи із коштами міжнародних організацій, повільність у проведенні реформ, непрофесіоналізм кадрів у даній сфері;

– неефективна діяльність державного апарату, залученого до процесу розробки і виконання проектів міжнародних фінансових операцій, а в окремих випадках і відвертий саботаж високопосадовців при узгодженні необхідних для реалізації проектів документів;

– проблеми, пов'язані з недостатньою підтримкою середнього та малого бізнесу, як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм, що дозволили б суб'єктам підприємницької діяльності відкрити власний бізнес або вирішити тимчасові фінансові труднощі в операційній діяльності.

Таким чином, вважаємо, що нашій державі слід шукати відповіді на виклики, які постали перед нею у політичній, економічній, фінансовій сфері, та розробити дієвий механізм мінімізації зовнішніх та внутрішніх загроз. Ситуація складається таким чином, що відповіді мають бути знайдені як в Україні безпосередньо, за рахунок її фундаментального зміцнення і модернізації, так і на міжнародній арені, за рахунок створення нового міжнародно-правового формату розв'язання української кризи, в тому числі фінансової підтримки країни за участю Європейського союзу та інших країн. Міжнародне фінансове співробітництво сприятиме подоланню першочергових проблем із кредитними позиками та формування зовнішньої заборгованості. Однак досягнення економічного ефекту від такого співробітництва можливе тільки при умові відновлення реального сектору економіки України.

Список літератури

1. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu>. (дата звернення 10.09.2019).

2. Офіційний сайт Представництва України при ЄС та Європейському співтоваристві з атомної енергії. URL: <http://ukraine.eu.mfa.gov.ua/ua> (дата звернення 10.09.2019).

Шипунов О. Д.,

студентка групи ФМСчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Вербіцька І. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Він передбачає мінімум митних процедур та проводиться у пунктах пропуску через державний кордон України цілодобово.

Під час митного контролю здійснюється:

- перевірка документів та відомостей;
- митний огляд товарів і транспортних засобів, особистий огляд громадян;
- облік товарів і транспортних засобів;
- усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- перевірка системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування

та оплати податків і зборів, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;

– огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю тощо.

При проведенні митного контролю транспортних засобів приавтомобільному сполученні у пунктах пропуску визначають «Зелені, червоні коридори, і окремі смуги руху».

Тенденції світової торгівлі щодо постійних змін у способах переміщення товарів, їх номенклатурі та інших аспектах зовнішньоекономічних операцій змушені сформувати систему управління ризиками, яка спроможна адаптуватися до умов, які утворилися під час змін умов торгівлі, що спонукає до нового комплектування чи змінення переліку об'єктів аналізу ризиків чивідповідно до пошукунових методів виявлення джерел їх формування.

Також, раціонально акцентувати свою увагу щодо вимоги безпеки які ставляться до процедур реалізації митного контролю у випадку перетину державного кордонутранспортними засобами із небезпечним вантажем, після здійснення митного огляду дуже важливо вчинити певні дії [2].

Отже, транспортний сектор виконує важливу роль у соціально-економічному розвитку країни, тому щорозвинутатранспортна система є передумовою якості життя населення, економічного зростання тапідвищення конкурентоспроможності державної економіки.

Адже, вигідне геополітичне розташування України на перетині основних транзитних потоків між Азією та Європою, наявність розгалуженої мережі залізниць, незамерзаючих чорноморських портів, автомобільних доріг створюють всі необхідні передумови для збільшення обсягів транзиту вантажів.

Таким чином, митні органи України здійснюють певні заходи щодо наближення національного законодавства до міжнародних стандартів. Останнім із кроків покращенням митного законодавства в Україні є прийняття нової редакції Митного кодексу України, згідно зяким, важливий засіб до спрощення відносин між митними органами України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльностіє наведення конкретних списків документів та відомостей, які необхідні до подання для здійснення митного контролю, та перелік форм митного контролю [2].

Головні шляхи покращення процедур митного контролю є впровадження спрощення процедур митного контролю, процедуриелектронногодекларування, формування ефективної моделі управління митними ризиками, розвиток системи митного пост-аудиту,вдосконалення роботи вантажних митних комплексів, автотерміналів, автопортів [1].

Митний контроль також вагомий фактор для забезпечення економічної безпеки держави, бо на даному етапі здійснення митної справи відбувається перевірка усіх вантажних документів, тафактичне встановлення якісних і кількісних показників товарів, щопереміщуються через державний кордон України [1].

Отже, на основі аналізу проблем виявлених при організації здійснення митного контролю та враховуючи запропоновані шляхи удосконалення цієї процедури, можна досягти при реформуванні процесів митно-тарифного регулювання відслідкувати значні зрушення. Зокрема основні з них є зменшення порушень митних правил під час перетину державного кордону, спрощення процедур митного контролю, що в свою чергу сприяє інтеграції України у світове економічне співтовариство та має вагому роль у наповненні Державного бюджету України.

Список літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Батанова Л. О. Завдання провадження у справах про порушення митних правил: проблеми реалізації та процесуального закріплення за митним законодавством України. URL: <http://www.jshmalshjshridic.in.ша/archrve/2014/1/12.pdf>.

Щербей Р. В.,
студент групи ФК-31
ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»
Грубінка І. І.,
канд. екон. наук,
викладач ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Поняття «кредитна система» постійно зустрічається в економічній літературі. Разом з досить численними науковими дослідженнями однозначного трактування цей термін так і не отримав. Найчастіше його визначають як:

- сукупність кредитних установ, систему кредитування;
- сукупність кредитних установ і кредитних відносин.

Слід відзначити, що в Україні кредитна система має чітко виражене банківське спрямування і якісно представлена в економіці банківською системою. Незважаючи на різнобічність поглядів, щодо трактування даної економічної категорії, вчені сходяться на думці про її важливе значення в економіці кожної країни, на сучасному етапі світового розвитку кредитна система стала необхідним елементом фінансової системи кожної країни, в одному ряду з грошовою і бюджетною системами. Як відзначають П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, О. Д. Гордей: «Банківська діяльність є невід'ємною складовою ефективного функціонування економіки протягом цілого ряду століть. Виникнення банків розвивалося як об'єктивна потреба у перерозподілі грошових ресурсів між суб'єктами господарської діяльності, а також у міжнародних відносинах» [1, с. 14]. Ми цілком погоджуємось з цією думкою, при цьому хочемо додати, що виникнення банків зумовлене не тільки перерозподілом грошових ресурсів, але і їх збереженням. Разом з певними загальними рисами кредитна система в кожній країні має свої специфічні ознаки, що зумовлені рядом причин, до них можна віднести:

- модель фінансової системи в країні, в країнах з ринковою моделлю економіки кредитна система є значно досконалішою і відіграє більшу роль ніж в країнах з адміністративно-командною економікою;

- концентрацією фінансових ресурсів, розвитком середнього і великого бізнесу. Якщо в економіці країни переважають середні і великі підприємства, чи різні форми їх об'єднань (концерни, корпорації, фінансово-промислові групи та ін.), то відповідно в ній присутній значний ступінь концентрації капіталу. Для обслуговування його руху створюватимуться великі банківські установи, що у свою чергу стимулюватиме розвиток саме банківської складової кредитної системи. До певної міри таку ситуацію ми спостерігаємо в Україні;

- відкритістю фінансової системи держави, ступенем її інтеграції до світової фінансової системи. На нашу думку, більший рівень інтеграції фінансової системи країни, сприятиме утворенню, або приходом з-за кордону великих фінансових інститутів на всіх фінансових ринках країни, в тому числі і на кредитному. На прикладі України це ми можемо спостерігати приходом великих світових банків, як через утворення їх дочірніх структур в нашій країні, так і через придбання діючих вітчизняних банків. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків складає 47,4%, за останні 5 років зросла на 12,3%. Станом на 01.09.2019 р. В Україні

функціонувало 36 банків з іноземним капіталом, всього ж функціонувало 76 банківських установ [2];

– рівень добробуту населення, його економічного благополуччя. Загально-відомим, є той факт, що із зростанням доходів спостерігається ріст показників діяльності кредитної системи, особливо її банківської складової, що зумовлено збільшенням їх ресурсної бази;

– законодавство країни. На рівень розвитку всіх фінансових інститутів країни впливає міра їх державної регуляції, в тому числі і законодавчої. Норми права можуть як суттєво гальмувати процес розвитку кредитної системи, так і прискорювати його: сприяти розвитку нових кредитних інститутів, захищати інтереси клієнтів фінансових організацій, покращувати і вдосконалювати фінансові послуги які надаються населенню та ін.

В Україні банківська система представлена двома рівнями: Національним банком та комерційними банками різноманітних форм власності, спеціалізації, територіального рівня. Сучасними тенденціями її розвитку є укрупнення банківських установ, підвищення нормативів їх діяльності, що має наслідком скорочення кількісних показників, однак поліпшення якісних характеристик, викликом є зростання державного капіталу в банківському секторі.

Список літератури

1. Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д. Банківські системи зарубіжних країн. Підручник. К., Алерта, Центр учбової літератури, 2010. 586 с.
2. Сайт НБУ. URL: www.bank.gov.ua.

Яценюк Г.,

студентка групи Фін-51

Львівського національного аграрного університету

Агрес О. Г.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Львівського національного аграрного університету

ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства реалізується при вирішенні двох взаємозалежних завдань. Перша полягає в одержанні невеликої кількості ключових (найбільш інформативних) параметрів, що дають об'єктивну картину про ступінь використання фінансових ресурсів. Логічна структура аналізу таких параметрів буде включати декілька етапів:

- виявлення змін параметрів у часовому і просторовому розрізі;
- визначення співвідношення чинників, що викликали ці зміни;
- ідентифікація параметрів.

Друге завдання містить у собі розробку і реалізацію управлінських рішень на підставі отриманих результатів.

Значна роль у фінансовому аналізі приділяється ідентифікації параметрів, тобто виявленню ступеня відповідності розглянутого параметра певним значенням, що представляються як критичні, граничні або максимально можливі. Визначення таких значень і представляє заключний етап аналізу результатів оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

Фінансовий стан підприємства є дзеркалом, що відображає його поточний ринковий стан. Саме тому в літературі останніх років цьому питанню приділяється значна увага. Крім того, оперуючи граничними значеннями показників, аналіз фінансового стану дає можливість судити про фактичну фінансову ситуацію, що склалася

на підприємстві. За результатами часткової оцінки фінансового стану підприємства можна зробити висновок і про ефективність використання фінансових ресурсів.

Вибір шляхів поліпшення фінансового становища підприємства пропонується здійснювати у наступному порядку.

1. На підставі складеного аналітичного балансу визначаються фактичні (розрахункові) розміри показників оцінки фінансового становища підприємства. При цьому, в залежності від напрямків оцінки, можуть розраховуватися як всі показники, так і показники по окремих напрямках.

2. Проводиться добір показників, фактичні значення яких нижче граничних.

3. Обрані показники ранжуються за ступенем їх значущості, виходячи з конкретної ситуації, що склалася на підприємстві, відповідно до першочерговості вибору напрямків фінансування.

4. Визначаються чинники, що впливають на перший із відібраних і розміщених у пріоритетному порядку показників, і робиться аналіз напрямку їхньої дії.

5. Визначаються припустимі зміни розмірів чинників відповідно до напрямку їхньої дії, і враховуються можливі зміни інших показників.

6. Виключаються чинники, зміна розміру яких при сформованих умовах неприпустима.

7. У випадку позитивного рішення робиться розрахунок абсолютного розміру обраного чинника для даного показника, значення якого прирівнюється до граничного.

8. Після проведення розрахунків вивчаються можливості виходу на розрахункові значення чинників.

9. Відповідно до отриманого розрахункового розміру чинника впливу робиться перерахування інших показників, до алгоритму розрахунку яких цей чинник входить.

10. Розміри розрахованих показників порівнюються з граничними і робиться висновок про необхідність пошуку подальших шляхів поліпшення фінансового становища підприємства.

11. Якщо проведені розрахунки не задовольняють вирішенню поставленого завдання, то розгляду підлягає наступний чинник впливу.

12. У випадку позитивного рішення з ранжованого ряду показників береться наступний і робляться дії відповідно до п.4-10.

13. При відсутності можливості виходу на розрахункові значення чинників (відповідно до п. 7), обирається найбільш прийнятний варіант зміни їх розмірів (виходячи з конкретних можливостей) і робиться перерахування показників оцінки.

14. На підставі розрахунку робиться висновок про фінансове становище підприємства і намічається подальша стратегія дій.

Список літератури

1. Аграрна політика в Україні: якою вона є? Пропозиція. 2001. № 5. С. 8–10.
2. Борисова В. А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва. Фінанси України. 2000. № 10. С. 63–68.
3. Лахтіонова Л. А. Фінансовий стан суб'єктів господарювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 387 с.

Секція 2 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Афіміна Є. М.,
студент групи ЕО-18м-1
Дніпровського національного університету ім. Олесь Гончара
Тарлопов І. О.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри обліку, статистики та економічної інформатики
Дніпровського національного університету ім. Олесь Гончара

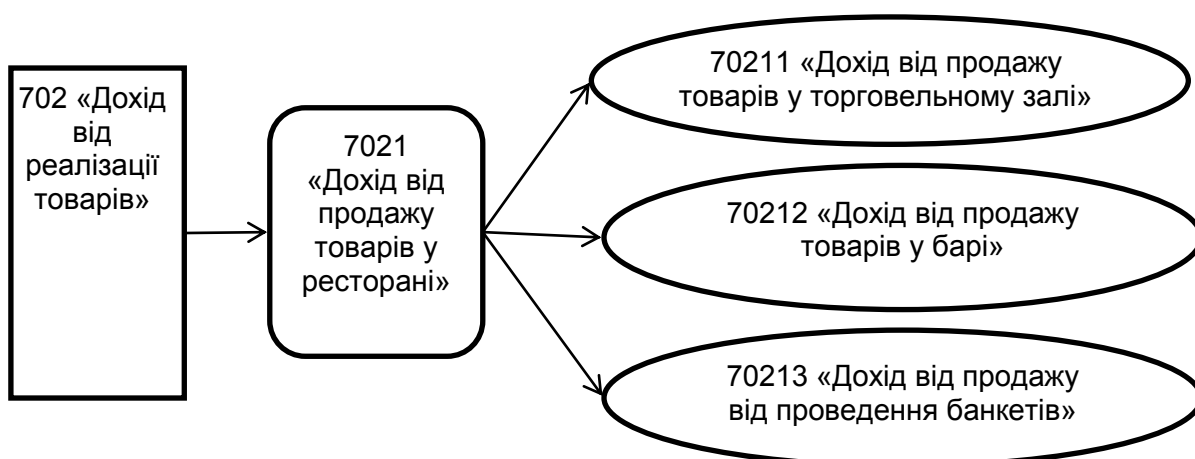
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО КОМПЛЕКСУ

Діяльність підприємств готельно-ресторанного комплексу в сучасних нестабільних умовах господарювання зумовлює об'єктивну необхідність системного контролю за визнанням і формуванням результатів діяльності, що є важливим аспектом ефективності системи управління. Кризовий стан національної економіки вимагає постійного перегляду щодо вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення управлінських рішень про отримані доходи та понесені витрати з метою пошуку оптимальних й ефективних методів управління [1].

На сьогоднішній день сучасна система обліку доходів на підприємства сфери тимчасового розміщення та організації харчування не відповідає вимогам управління, оскільки спостерігається відсутність системності та цілісного відображення інформаційного забезпечення, що, на нашу думку, вимагає комплексного вдосконалення.

Саме тому ми пропонуємо використовувати інтегрований підхід до робочого плану рахунків підприємств готельного господарства шляхом відкриття аналітичних рахунків із урахуванням специфіки діяльності та виділених нами класифікаційних ознак.

З метою забезпечення управлінського персоналу аналітичною інформацією про доходи від реалізації послуг пропонуємо формувати доходи у розрізі центрів відповідальності – центрів доходів (готель, ресторан, бар, конференц-зал, фітнес-зал, автостоянка, перукарня, пральня, спа тощо).

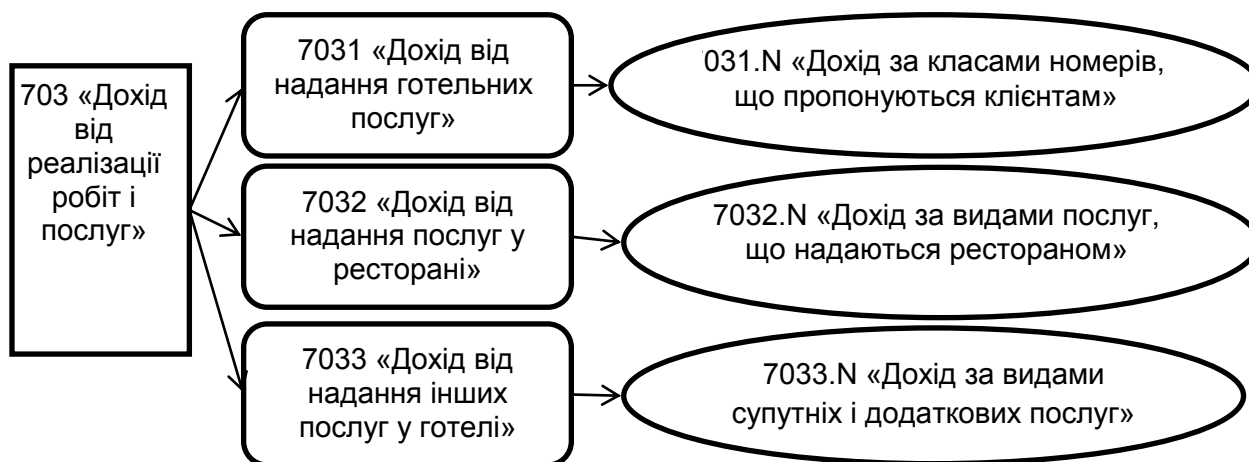
Рис. 1. Аналітичний розріз рахунка 702 «Дохід від реалізації товарів»

Джерело: Авторська розробка

Також пропонуємо додати аналітичні рахунки до виділених субрахунків, на яких формуватимуться отримані доходи у розрізі відповідальних осіб (офіціантів, барменів). Така система обліку доходів з реалізації товару дасть змогу визначати

результативність діяльності наявних підрозділів підприємства та ефективність роботи відповідальних осіб.

Стосовно обліку доходів із надання послуг пропонуємо до рахунка 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» відкрити аналітичні рахунки (рис. 2).

Рис. 2 Аналітичний розріз рахунка 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»

Джерело: Авторська розробка

Такий підхід до обліку доходів від надання готельних послуг дає можливість сформувати деталізовану інформацію про суми отриманих доходів не лише за центрами відповідальності, а й за видами послуг, що реалізуються готельно-ресторанним комплексом.

Суму отриманих доходів підприємства готельно-ресторанного бізнесу відображають у цілому по підприємству, в результаті чого відсутня аналітична інформація, яка є необхідною для потреб керівництва для прийняття релевантних управлінських рішень.

Запропонованих напрями удосконалення існуючої системи обліку доходів від реалізації товарів і послуг дасть змогу:

- отримувати інформацію про суми доходів у розрізі структурних підрозділів,
- визначати ефективність діяльності структурних підрозділів
- підвищити відповідальність керівників середньої ланки за результативність діяльності як центрів доходу, так і підприємства в цілому.

Слід наголосити, що важливою складовою облікової політики, яка впливає на формування фінансових результатів, є елемент визнання доходу. В світовій практиці найпоширенішими методами визнання доходів є метод нарахування та касовий метод [2].

На нашу думку підприємствам готельно-ресторанного комплексу необхідно використовувати найбільш доцільний та економічно обґрунтований касовий метод. Цей метод передбачає менше ризиків у діяльності підприємств, а також стимулює розвиток розрахункового ринку на макрорівні та прискорення оборотності обігових коштів на мікрорівні.

Список літератури

1. Писаревський І. М., Сегеда І. В. Дослідження доходності підприємств готельного господарства. Технологический аудит и резервы производства. 2016. № 4/5 (24). С. 42–48.
2. Канак Й. В., Фірко Н. Б. Облік доходів та результатів основної діяльності за центрами відповідальності. Сер. Облік і фінанси. 2018. Вип. 10 (4). С. 341–348.

ЄДИНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ФОРМАТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Формування та подання фінансової звітності в електронному форматі є вдосконаленням, яке сприяє просуванню обліку і забезпечує його розвиток адекватно новітнім технологіям передачі і надання інформації з одного боку і зростаючих обсягів, складності та важливості фінансової інформації з іншого.

Сучасна перебудова концепції бухгалтерського обліку супроводжується стрімкими процесами уніфікації з світовими засадами формування фінансової звітності. Одним із шляхів гармонізації є поступове запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) до облікової практики окремих категорій суб'єктів господарювання. Перехід України на міжнародні стандарти обліку та звітності у всіх сферах виробничої діяльності слід розглядати як відправну точку реформи державних фінансів та пошук шляхів для ефективного їх використання.

З 2019 року підприємства, що становлять суспільний інтерес, та деякі інші підприємства будуть подавати фінансову звітність до відповідних регуляторів (НКЦПФР, Національний банк, Міністерство фінансів України, Нацкомфінпослуг) в єдиному електронному форматі XBRL, який є загальноновизнаним стандартом для подання фінансової звітності за МСФЗ [1].

XBRL (eXtensible Business Reporting Language) – це відкритий стандарт обміну діловою інформацією. XBRL означає «розширювана мова ділової звітності» і є діалектом XML («розширюваної мови розмітки»), яку розроблено для цілей ділової звітності. У західних країнах він є загальноновизнаним стандартом для подання фінансової звітності за МСФЗ і GAAP США в електронному вигляді. Відкритість стандарту означає, що компаніям, які використовують XBRL, не потрібно купувати ліцензії і сплачувати комісії за його використання. Стандарт XBRL розроблений міжнародною організацією XBRL International Inc. для обміну бізнес-інформацією між бізнес-системами. Він широко використовується в багатьох країнах регуляторами ринків цінних паперів, банківськими регуляторами, реєструючими та податковими органами, а також національними статистичними агентствами. На сьогодні XBRL офіційно рекомендований до використання і підтримується Радою з МСФЗ (Лондон) для електронного складання звітності за стандартами МСФЗ.

Рис. 1. Концепція XBRL: резюме

Першим звітним періодом, за який підприємства, які зобов'язані застосовувати міжнародні стандарти, подають фінансову звітність на підставі таксономії за міжнародними стандартами в електронній формі, є 2019 рік [2].

Можемо виокремити такі основні переваги XBRL:

- автоматичне введення даних без повторної трансформації;
- швидкість і автоматичне складання звіту, в тому числі консолідованого;
- швидкий, ефективний і надійний аналіз і порівняння даних;
- відстеження даних, скорочення часу ухвалення рішень;
- збільшення ефективності та економія в процесах нагляду тощо.

Таким чином, система спростить ведення бізнесу для українських компаній. Вони будуть подавати обов'язкову фінансову звітність за принципом «єдиного вікна»: в одному універсальному форматі для всіх регуляторів фінансового ринку (НКЦПФР, Національний банк, Міністерство фінансів України, Нацкомфінпослуг). Раніше фінансова звітність подавалась кожному регулятору окремо, при цьому формати подачі звітів відрізнялись один від одного.

В майбутньому світлою перспективою, на нашу думку, буде застосування цієї єдиної форми складання та подання фінансової звітності усіма суб'єктами господарювання.

Список літератури

1. Єдиний електронний формат подання фінзвітності з I кварталу 2019 року – ініціатива НКЦПФР. URL: <https://news.dtki.ua/accounting/reports/51522>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>.

Вакулюк С.,
студентка групи Оп-22сп
Львівського національного аграрного університету
Гнатишин Л. Б.,
док. екон. наук, професор
професор кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного аграрного університету

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВАЛОРИЗАЦІЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У науковому лексиконі та системі облікового забезпечення поняття «валоризація» є новим та необґрунтованим з позиції формування вищої доданої вартості у ланцюгу створення вартості, недослідженим за впливом на якість аграрної продукції та величину фінансового результату сільськогосподарського підприємства. Отож, актуалізацію проблеми валоризації аграрної продукції, у тому числі її облікове забезпечення, першочергово будемо пов'язувати із категорією доданої вартості, яка для діагностики конкурентних переваг фірми та для глибшого розуміння процесів, що відбуваються в середині будь-якого підприємства, була запропонована М. Портером. Розширення інформаційних запитів користувачів вимагають відповідного обліково-аналітичного забезпечення у контексті виявлення та співвідношення витрат і доходів з метою визначення фінансового результату від реалізації аграрної продукції із високою доданою вартістю.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ та розробка науково-методичних підходів щодо обліку процесу валоризації аграрної продукції, який ґрунтується на засадах формування доданої вартості.

Передумовою моделі обліку формування доданої вартості в процесі валоризації аграрної продукції є сезонність і різноманітність виробництва в аграрній галузі, досягнення вищого рівня конкурентоспроможності та прибутковості. Контент обліку валоризації становить поелементний облік витрат щодо формування

собівартості виготовленої та реалізованої продукції, оскільки декомпозиція елементів витрат є тотожною компонентній наповненості показника доданої вартості аграрної продукції. Водночас її рівень, структурно-функціональна регламентація і методичне наповнення повинні відповідати повсякчас зростаючим інформаційним запитам. Так, багаторівнева система обліку сільськогосподарських підприємств побудована згідно принципів національних стандартів бухгалтерського обліку та відповідає вимогам Методичних рекомендацій щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств № 390 від 4 червня 2009 р. та Методичних рекомендацій з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств №132 від 18 травня 2001 р.

Загалом методологічна сторона ведення бухгалтерського обліку у сільськогосподарських підприємствах ще недостатньо напрацьована, особливо це стосується обліку витрат на виробництво аграрної продукції. Окрім цього неузгодження чинної регламентації із вимогами Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» дозволяє застосування в обліковій практиці суб'єктів агробізнесу двох методів обліку витрат: на створення біологічних активів і виробництво сільськогосподарської продукції. Відтак, організація обліку валоризації аграрної продукції має об'єктивні передумови, які зумовлені, насамперед, бажанням володіти інформацією про ефективність виробництва того чи іншого виду продукції, що стане запорукою пошуку кращих ринків збуту аграрної продукції. Дані обліку цього процесу можуть забезпечити власника інформацією на кожному етапі виробничого циклу, сприяти виявленню раціональності співвідношень між витратами, обсягом виробництва та рівнем рентабельності, що допоможе прийняттю виважених управлінських рішень, спрямованих на досягнення конкурентної переваги господарств.

За умови запровадження запропонованого вище, концепція обліку валоризації аграрної продукції зводиться до переорієнтації окремого узагальнення інформації про витрати за елементами і доходи на один бухгалтерський рахунок 79 «Фінансові результати». Як наслідок, вирішення проблеми у такий спосіб дозволяє зменшити кількість бухгалтерських записів і дає підстави для подальшого вдосконалення і спрощення обліку.

Процес валоризації є засобом збільшення доданої вартості аграрної продукції та інструментом підвищення конкурентоспроможності господарств. За допомогою вертикальної інтеграції та інноваційних технологій передбачено мінімізацію кількості стадій обробки виробленої аграрної продукції, пропозицію споживачеві продукції та товарів нового екологічнобезпечного і збалансованого за поживністю типу.

Список літератури

1. Porter M. E. *Competitive advantage: creating and sustaining superior performance*. New York: Free press, 1985. 658 p.
2. Методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01/ed20051031/> (дата звернення: 10.10.2019 р.).
3. Модернизация предприятий в цепочках добавленной стоимости [Авдашева С. Б., Буданов И. А., Голикова В. В., Яковлев А. А.]. *Экономический журнал ВШЭ*. 2005. № 3. С. 361–377.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення: 14.09.2019 р.).
5. Саблук В. Як «виростити» додану вартість в АПК. URL: <https://agropolit.com/blog/123-yak-virostiti-dodanu-varnist-v-apk>. (дата звернення: 08.10.2019 р.).

Верещук Н. М.,
студентка групи ОПДзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Яковець Т. А.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОБЛІКОВА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В стійкого розвитку економіки все більшого значення набувають питання забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Одним з основних видів капіталу, що використовується підприємствами, є фінансовий капітал, тобто сукупність наявних в його розпорядженні фінансових активів. Їх використання сприяє можливості мобілізації коштів для фінансування нових напрямів і видів діяльності, окремих проектів.

Питання облікової оцінки фінансових активів є однією з найбільш актуальних проблем в умовах сьогодення, що пояснюється як відмінністю в підходах, що пропонуються вченими у цій сфері, так і появою нових видів фінансових активів, стосовно використання яких у господарській діяльності відсутній необхідний досвід та ще не сформовані підходи, що забезпечують їх адекватне вимірювання.

Здійснення грошової оцінки основних елементів фінансової звітності підприємства (активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат) є однією з основних завдань бухгалтерського обліку. Для реалізації цього завдання необхідно сформувати набір дієвих інструментів, які дали б змогу забезпечити справедливе оцінювання вартості фінансових активів підприємства.

Внесення змін до системи стандартів, що регулюють облік фінансових інструментів, призвело до заміни МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» новим стандартом МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» та суттєвих спрощень в їх класифікації та оцінці. Замість чотирьох класифікаційних груп фінансових активів, які існували в МСБО 39, з'явилося лише дві групи [1]:

- фінансові активи, які оцінюються за амортизованою собівартістю;
- фінансові активи, які оцінюються за справедливою вартістю (табл. 1).

Таблиця 1

Моменти й підходи до оцінки фінансових активів відповідно до МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти»

Види оцінювання	Методи оцінювання	
Первісне визнання фінансового активу	Справедлива вартість	
Оцінка фінансового активу після первісного визнання	Справедлива вартість	Амортизована собівартість

Таким чином, первісна оцінка фінансових інструментів здійснюється а справедливою вартістю, при тому враховуються в плюс або мінус витрати по угоді у тому випадку, якщо придбається фінансовий актив або фінансове зобов'язання за справедливою вартістю із відображенням змін через прибуток або збиток [3].

Що стосується подальшої оцінки фінансових інструментів, то вона залежить від їх виду, тобто класифікації. Так, до першої групи включаються такі інструменти, що задовольняють наступним умовам:

- мета бізнес-моделі з управління фінансовим активом полягає в отриманні контрактних грошових потоків за цим активом;
- контрактні умови фінансового активу передбачають у певні дати надходження грошових потоків, які є лише погашенням основної суми та сплатою відсотків на непогашену основну суму [1, с. 46–47].

Оцінка фінансових інструментів другої групи буде здійснюватися за справедливою вартістю, а коло інструментів, що відносяться до даної групи визначається за залишковим принципом.

Особливістю оцінки фінансових інструментів за справедливою вартістю є відображення її результатів як правило через прибуток (збиток), крім випадків відображення її в іншому сукупному прибутку (збитку) згідно з прийнятою бізнес-моделлю підприємства, що звітує.

Оцінка фінансових інструментів за справедливою вартістю, що супроводжується належним розкриттям інформації, забезпечує інвесторів якнайкращим розумінням поточних ринкових умов. Відмова від обліку за справедливою вартістю відкине на десять років назад прогрес в розвитку фінансової звітності [5].

У іншому дослідженні АССА справедлива вартість також вважається єдиним вимірником, що дозволяє відображати операції з фінансовими інструментами у балансі та належним чином їх розкривати [2].

Таким чином, навіть в умовах сталого розвитку економіки розробники стандартів, регулюючі органи, інвестори і аудитори підтримують метод оцінки за справедливою вартістю і прозорість інформації, яку він забезпечує. Використання положень діючих стандартів щодо обліку фінансових інструментів: МСФЗ 9 та МСФЗ 13 має ряд принципових новацій, що стосуються врахування аргументів прихильників та опонентів методу оцінки за справедливою вартістю, визначення широкої сфери застосування стандартів, спрощення класифікації фінансових інструментів, ієрархії вхідних даних та внутрішніх методик суб'єкта господарювання в алгоритмах оцінювання справедливої вартості.

Список літератури

1. Бурденко І. Справедлива вартість в оцінці фінансових інструментів: вимоги Міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник НБУ*. 2014. № 2. С. 44–51.
2. Лоханова Н. Класифікація та оцінка фінансових інструментів – огляд змін у зв'язку з оновленням МСФЗ 9 (IFRS 9). *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 7. С. 16–22.
3. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» інструменти. URL: http://www.minfin.gov.ua/file/link/364277/file/IFRS_9_2011.pdf.
4. МСФЗ 13 «Оцінка за справедливою вартістю». URL: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364291/file/IFRS13.pdf>.
5. Lepeti J., Eteni B., Marteau D. How to Arrive at Fair Value During a Crisis. URL: <http://www.ft.com/cms/s/0/37363970-5cc1-11dd.html>.

Войт В. І., Шерстило Л. Є.,
студенти групи Оп-51

Львівського національного аграрного університету
Прокопишин О. С.,

канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного аграрного університету

АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ: СУТНІСТЬ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ

Для ефективнішої діяльності аграрних підприємств передусім необхідні оптимізування та зменшення обсягу витрат під час виробництва сільськогосподарської продукції: від собівартості продукції і послуг до витрат, що безпосередньо списують на фінансові результати.

Відтак витрати, спрямовані на обслуговування й керування підприємством, – це адмінвитрати, не пов'язані напряму з виробництвом продукції сільського господарства. Для таких витрат необхідні своєчасне, повне та об'єктивне відображення в бухгалтерській інформації, оптимальний розподіл та відокремлення їх від управлінських витрат. Отож, треба вдосконалювати адмінвитрати, необхідні для прийняття ефективних управлінських рішень менеджерами всіх ланок, а також для забезпечення оперативності й аналітичності облікового процесу.

Адміністративні витрати – це загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством [3]. Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», до адміністративних витрат відносять: загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо); витрати на службові відрядження й утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс тощо); амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; витрати на врегулювання спорів у судових органах; податки; збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що входять до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг); плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків; інші витрати загальногосподарського призначення [3].

Класифікація витрат є передумовою успішної організації планування, обліку, контролю, аналізу та ефективного управління витратами [2]. Адміністративні витрати є операційними, непрямими, невиробничими витратами періоду. Вони є постійними, оскільки їх не можна ідентифікувати як змінні до певного етапу операційного циклу.

Аналітичний облік адміністративних витрат дає змогу аналізувати, контролювати й приймати необхідні управлінські рішення. Тому процес аналітичного обліку адміністративних витрат потребує вдосконалення щодо використання облікових реєстрів, а саме: ф. 5.8 с-г «Звіт про адміністративні витрати» та Відомість обліку адміністративних витрат за їх видами, групами, елементами, підрозділами підприємств, де вони виникатимуть. Така відомість передбачає класифікацію адміністративних витрат і відображення на аналітичних рахунках і субрахунках відповідно до визначених груп.

Задля ефективної економії адміністративних витрат у сільськогосподарських підприємствах є ведення постійного контролю. Тому слід впроваджувати попередній і наступний контроль адміністративних витрат та забезпечення постійної взаємодії всіх зазначених видів контролю, що у свою чергу забезпечило б формування ефективних інформаційних потоків, отримання необхідних даних про адміністративні витрати за елементами витрат і за калькуляційними статтями загалом у підприємстві; забезпечення достовірного відображення в оперативному, управлінському та фінансовому обліку, а також у внутрішньогосподарській звітності фактичного розміру адміністративних витрат структурних підрозділів підприємства; формування інформації для вдосконалення процесу планування адміністративних витрат як загалом по підприємству, так і за окремими структурними підрозділами; контроль за непродуктивними і нераціональними адміністративними витратами з метою виявлення внутрішньогосподарських резервів їх зниження [1].

Отож, вдосконалювати класифікацію, облік і контроль адміністративних витрат необхідно задля для їх обґрунтованого аналізу і планування, які натомість спрямовані на оптимізацію й мінімізацію витрат, позаяк безпосередньо формують фінансовий результат функціонування сільськогосподарського підприємства.

Список літератури

1. Васка В. М., Опольський О. І. Значення внутрішнього контролю для забезпечення ефективності управління адміністративними витратами підприємств торгівлі. URL: <http://www.rusnauka.com>.
2. Дишко І. Ю., Штулер Ю. Ю. Теоретичні аспекти сутності і класифікації адміністративних витрат. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 5. С. 222–227.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Гейдур Д. О.,
студентка групи ОПДчм-11
Яковець Т. А.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Досвід вітчизняних підприємств та зарубіжних підприємств показує, що важливою складовою ефективної системи управління в умовах сталого розвитку є застосування зовнішнього і внутрішнього аудиту. Отже, розробка дієвої методики аудиту необоротних активів підприємства, що включає повний обсяг інформаційних джерел, об'єктів і раціональних етапів перевірки, моделей робочих документів аудитора, є запорукою підтвердження показників фінансової, податкової та інших видів звітності.

Метою аудиту необоротних активів є формування незалежної думки фахівців, аудиторський рівень яких визнаний Аудиторською палатою України, щодо достовірності, законності, якості, прозорості, повноти, своєчасності обліку господарських операцій з основними засобами, нематеріальними активами, довгостроковими фінансовими інвестиціями, дебіторської заборгованості та іншими видами необоротних активів, їх відображення у звітності, що обумовлено чинним законодавством і добровільними договірними відносинами з замовником.

Аудиторська перевірка – це творчий процес аудитора виходячи із його професіоналізму, організаційно-технологічних особливостей підприємства можлива різна послідовність аудиту. Можна виділити три етапи проведення аудиту:

- 1) аудит основних засобів;
- 2) аудит нематеріальних активів;
- 3) аудит капітальних інвестицій та інших активів.

Основними методами, які використовуються при аудиті необоротних активів, є фактична перевірка, порівняння, опитування, документальна перевірка, вибіркоче дослідження, камеральна перевірка.

Досягнення поставлених перед аудитором звань можливе лише тоді, коли є необхідні засоби праці здатні забезпечити ефективно виконання роботи.

Інформація сформована в бухгалтерському обліку підприємств є основою для проведення аудиту, саме тому значну увагу необхідно приділяти Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку затверджених для ведення обліку в Україні.

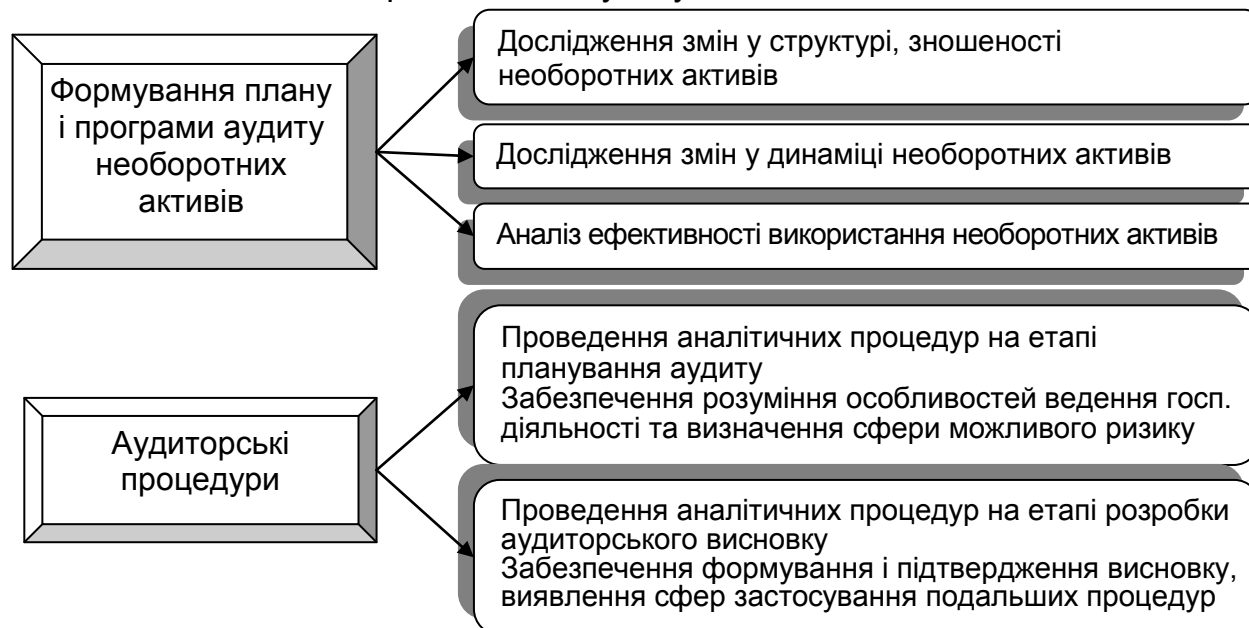
Проведення аудиту необоротних активів здійснюється на загальному плані проведення аудиту, де значну увагу необхідно приділити дослідженню нетипових операцій з необоротними активами, а також чи змінювалося дотримання норм законодавства та змін у ньому.

Під час планування аудиту необоротних активів доцільно використовувати МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності». Аудитор виконує даний план за допомогою програми, яка визначає характер, часові обмеження та об'єм запланованих аудиторських процедур та складається з урахуванням оцінки системи наявного внутрішнього контролю на підприємстві.

З метою забезпечення можливості зниження рівня аудиторського ризику, відповідно до МСА 300-499 «Оцінка ризиків та дії у відповідь на оцінені ризики», та підвищення якості роботи аудитора, необхідним є дотримання етапів аудиту необоротних активів з детальним розкриттям особливостей проведених аудиторських процедур – МСА 500-599 «Аудиторські докази» [1, с. 45].

Процес проведення аудиту нематеріальних активів можна відобразити у вигляді (рис. 1).

Основним критерієм якості аудиту виступає довіра з боку користувачів до професійної думки аудитора, а критерієм якості бухгалтерського обліку – корисність бухгалтерської інформації для зацікавлених користувачів. Ступінь корисності бухгалтерської інформації залежить від ефективності системи внутрішнього контролю господарюючого суб'єкта, а ступінь довіри до професійної думки аудитора – від ефективності системи контролю якості аудиту.

Рис. 1. Процес проведення аудиту необоротних активів

Отже, якість аудиту основних засобів і нематеріальних активів тісно взаємопов'язана з методикою аудиту. Аудитор повинен дотримуватись методики проведення аудиту основних засобів і нематеріальних активів, яка впливає на якість аудиту і надання аудиторських послуг. Чим вище якість інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, тим вище якість проведеного аудиту, а також вище впевненість користувача професійної думки аудитора в правильності прийняття та здійснення економічних рішень в майбутньому.

Список літератури:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.
2. Петрик О. А. Аудиторська діяльність в Україні: законодавчо-нормативне регулювання, сучасний стан. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 11. С. 59–65.
3. Юрківська Л. Й. Аудит ефективності нематеріальних активів: аналіз підходів. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 2 (56). С. 217–220.

Гериш С. В.,
студентка групи ОО-М2
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Гнатюк Т. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

В сучасних умовах аналіз господарської діяльності підприємства є безумовною основою управлінських рішень та вибору прикладних підходів щодо їх реалізації. Підвалиною наукового управління є обґрунтована та об'єктивна оцінка

результативності прийнятих рішень, як у ретроспективі, так і за діагностичною спрямованістю.

Будь-яке управління починається з оцінки стану і динаміки розвитку того чи іншого процесу, систематизації та вибору відповідної інформації з різних джерел, виокремлення методичних прийомів, методів та моделей її опрацювання. За результатами таких заходів можна обґрунтувати і прийняти певне управлінське рішення. Проте, без уміння науково обґрунтовувати та правильно оцінювати ефективність рішень, що приймаються на основі даних аналізу, управління підприємством не може бути ефективним.

Також, необхідно акцентувати увагу на ключовому значенні застосування економічного аналізу для забезпечення інших функцій управління, насамперед планування. Так, в процесі планування та реалізації означених виробничо-господарських планів, відповідальні суб'єкти планування повинні враховувати економічні потреби, виробничі можливості та вплив об'єктивних економічних законів у довгостроковій та середньостроковій перспективі, що у свою чергу, забезпечить ефективність оперативного управління підприємством.

Саме тому планування та, зокрема, процес виконання планів доцільно досліджувати на підставі даних економічного аналізу. Адже під час аналізу можна встановити та визначити фактори, які спричиняють відхилення у виконанні планів, розкрити причини їх виникнення, дослідити позитивні та негативні сторони в роботі. Визначивши результати аналізу можна об'єктивно оцінити досягнуті за звітній період економічні результати та виявити невикористані внутрішньовиробничі резерви. Для цього розробляють організаційно-технічні заходи щодо максимального використання згаданих резервів та вносять корективи до планових завдань. Завдяки цьому проводиться контроль за дотриманням вимог об'єктивних економічних законів, які забезпечують досягнення мети виробництва. Базою для складання обґрунтованих та оптимальних бізнес-планів на майбутнє являються дані аналізу виконання планів за попередні періоди. Отже, можна стверджувати що процес планування починається та завершується економічним аналізом результатів господарської діяльності.

В умовах здійснення ринкових реформ економічний аналіз дає можливість забезпечити об'єктивну оцінку економічних результатів діяльності суб'єкта господарювання, визначити його місце в галузі, регіоні, чи секторі економіки.

Водночас економічний аналіз є не простою функцією чи сумою технічних прийомів, а об'єктивно зумовленим порядком аналітичних процедур, які проводять стосовно даних для отримання необхідної інформації. Цей порядок визначають термінами, які характеризують мету, об'єкти, методи, і функціями, тобто, взаємозв'язками між ними. Згідно з цим такий поділ потребує залучення математичного апарату [2].

Розрізняють балансовий та подвійний метод управління економікою, які є основою математичного опису аналізу. Їхня суть полягає у досягненні взаємозв'язку між потребами і ресурсами у масштабі відповідної господарської системи в цілому, та підприємства, об'єднання, організації зокрема.

Правильно організована робота з аналітичного дослідження результатів господарювання може забезпечити його дієвість і ефективність, суттєво вплинути на хід господарських процесів. У зв'язку з цим аналітичну роботу на підприємстві варто поділити на такі організаційні етапи [3]:

1. Вибір об'єктів і організаційних форм аналітичного дослідження і розподіл обов'язків між окремими дослідниками.
2. Планування аналітичної роботи.
3. Інформаційне і методичне забезпечення економічного аналізу.
4. Аналітичне опрацювання даних про хід і результати господарювання.
5. Оформлення результатів аналізу.

6. Контроль за впровадженням у виробництво пропозицій, зроблених за результатами аналізу.

З огляду на визначені етапи можна стверджувати що аналіз господарських операцій є масштабною системою, яка при правильному впровадженні сприятиме своєчасному виявленню та попередженню негативних виробничо-фінансових тенденцій у господарській системі та зниженню витрат у розрізі діяльності суб'єктів господарювання [4].

Таким чином, використання аналізу господарської діяльності як елементу контролю за об'єктивністю облікового відображення фактів, явищ та подій господарської діяльності підприємства за окремий проміжок часу можливе лише за умови належної організації і здійснення оперативної оцінки ефективності та інтенсивності проведення розрахункових операцій з урахуванням високого ступеня деталізації складу, структури та динаміки структурних зрушень поточних зобов'язань підприємства.

Список літератури

1. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): Терміни, поняття, персоналії / Укладачі: В. С. Іфтемічук, В. А. Григор'єв, М. І. Маниліч, Г. Д. Шутак. За наук. ред. Г. І. Башнянина і В. С. Іфтемічука. Київ : Магнолія плюс, 2004. 688 с.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України № 996-XIV від 16.07.99 р.

3. Івахненко С. Аудиторське програмне забезпечення для аналізу даних: перший український досвід. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 10. С. 38–44.

4. Shkromyda, V. V., & Gnatiuk, T. M. (2018). Using the Multi-Factor Multiplier of Turnover of Current Assets in Management of Enterprise's Competitiveness. Business Inform, 2 (481), 191–196.

Головачев А. А.,

студент групи ЕК902-14-М

Національної металургійної академії України

Летуча О. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління

Національної металургійної академії України

ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зовнішньоекономічна діяльність національних підприємств в умовах активізації становлення глобальної економіки пов'язана з впровадженням інновацій, пошуком новітніх технологій виробництва, нових ринків збуту та кваліфікованих кадрів. В умовах постійних викликів зовнішнього середовища у національних підприємств виникає потреба в реформуванні системи обліку, що сприяла б забезпеченню їх менеджменту та міжнародних партнерів повною, достовірною та об'єктивною інформацією про їх економічну діяльність для прийняття ефективних рішень.

Облікову політику підприємства можна розглядати як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються для ведення бухгалтерського обліку та складання і подання фінансової звітності суб'єкту господарювання [1].

Дослідженню процесів реформування облікової політики на підприємстві приділяли увагу багато українських та іноземних науковців, зокрема Ф. Бутинець,

Н. Сахчинська, В. Гливенко, С. Свірко, С. Брагг, Р. Бол, К. Сміт, що розглядають облікову політику як сукупність способів і прийомів, які регулюють облік на підприємстві та закріплені нормативним актом на визначений термін, інструмент в управлінні підприємством, стандарти для подання фінансової звітності [1, 2, 3]. Хоча об'єктивно, сутність поняття облікової політики не може обмежуватися лише цим. Їх гіпотези не аргументують важливий феномен визначення облікової політики як розробки ефективної системи регулярного економічного управління підприємством у добу глобалізації.

Для українських підприємств процес реформування облікової політики вимагає надзвичайно уважного і кваліфікованого підходу. Практика дає нам чимало цьому підтверджень. За допомогою облікової політики можна управляти фінансовими ресурсами та прибутками підприємств, міжнародних корпорацій, впливати на формування їх податкових зобов'язань перед бюджетом.

Бухгалтерський облік є достатньо регламентованим, чинні стандарти бухгалтерського обліку досить часто дозволяють підприємству самостійно обирати альтернативне рішення. Наказ про облікову політику стає своєрідним доповненням до законодавчих актів, у якому може бути врахований вплив певних факторів на діяльність підприємства, а, отже, і на особливості ведення бухгалтерського обліку. Це вимагає ретельного аналізу факторів, які впливають на формування облікової політики в умовах глобалізації. До таких факторів слід віднести: форму власності та організаційно-правову форму, вид економічної діяльності, систему оподаткування, організаційну структуру управління підприємством, рівень кваліфікації кадрів, рівень комп'ютеризації інформаційної системи підприємства, імперативи міжнародної стратегії підприємства.

Реалії свідчать, що власники не приділяють належної уваги формуванню облікової політики, що негативно впливає на обліковий процес і визначення фінансових результатів національних підприємств. Керівники повинні ефективно налагоджувати аналітичну роботу на підприємстві, що дозволить робити аналіз і використовувати результати його зовнішньоекономічної діяльності, особливо для формування власної облікової політики, що відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності. Окрім того, з метою вдосконалення облікової політики на підприємстві при її розробці необхідно керуватися плановими обліковими проектними документами та розробляти її поетапно, оптимізуючи процес.

В умовах глобалізації економіки реформування облікової політики національних підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, є пріоритетним завданням. Від правильного вибору методів обліку окремих статей звітності залежать грошові потоки підприємства, а відповідно і прибуток. Вони впливають на процеси ціноутворення, суму відрахувань до бюджетів у вигляді податків, зможуть забезпечити справедливу оцінку його активів та зобов'язань, зменшити бухгалтерські ризики та підвищити ефективність документообігу. Як наслідок, ми отримуємо більш ефективну господарську діяльність підприємства, що дозволить наблизитися до світових механізмів управління, активної міжнаціональної співпраці та становлення у світі глобальної економіки.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 р., № 996-ХІУ зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник [для студ. ВНЗ] / Ф. Ф. Бутинець, О. П. Войналович, І. Л. Томашевська / За ред. Ф. Ф. Бутинець. Житомир : Вид-во «Рута», 2006. 528 с.

3. Летуча О. В., Летуча А. А. Стратегія фінансового оздоровлення підприємств металургійного комплексу України в умовах глобалізації. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2017. № 1. С. 124–130.

Горбань Д. О.,
студент групи ОП-61
Львівського національного аграрного університету
Жидовська Н. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного аграрного університету

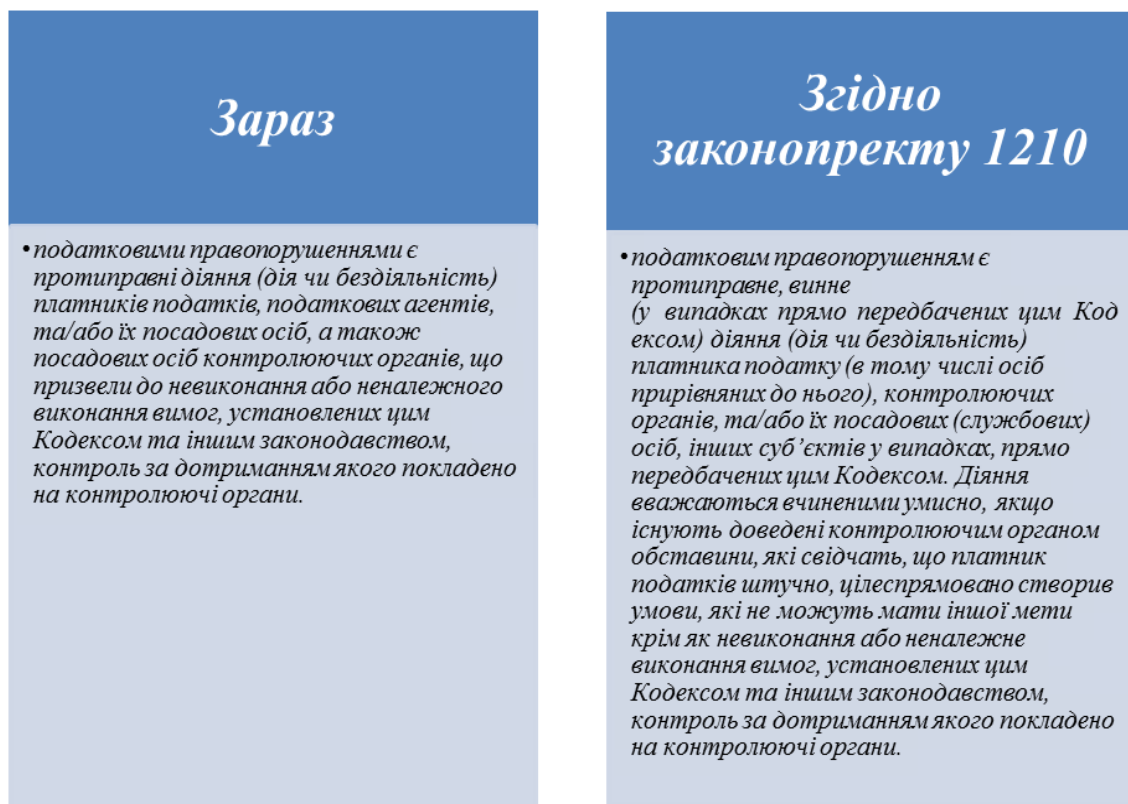
ЗАКОНОПРОЕКТ 1210: ЧОГО ОЧІКУВАТИ

У світлі законодавчих змін велику роль у розвитку економіки відіграють зміни у сфері податкової діяльності та відповідальності за зловживання встановленими нормами.

Основну увагу у регулюванні податкової діяльності ми приділили дослідженню законопроекту № 1210 «Про внесення змін до Податкового кодексу України відносно удосконалення адміністрування податків, усуненні технічних і логічних непогоджень в податковому законодавстві» від 30.08.19 р., який розроблений Гетманцевим Д. О., з метою запровадження міжнародних стандартів податкового контролю (План дій BEPS), реформування інституту фінансової відповідальності та удосконалення процедури адміністрування податків і зборів.

Даним нормативним актом запропоновані зміни, що на нашу думку, посилять регулюючу функцію. В нашому дослідженні, ми вирішили більшу увагу приділити вивченню питання збільшення більшості штрафів за порушення правил обліку. Розглянемо деякі аспекти цих змін і доповнень.

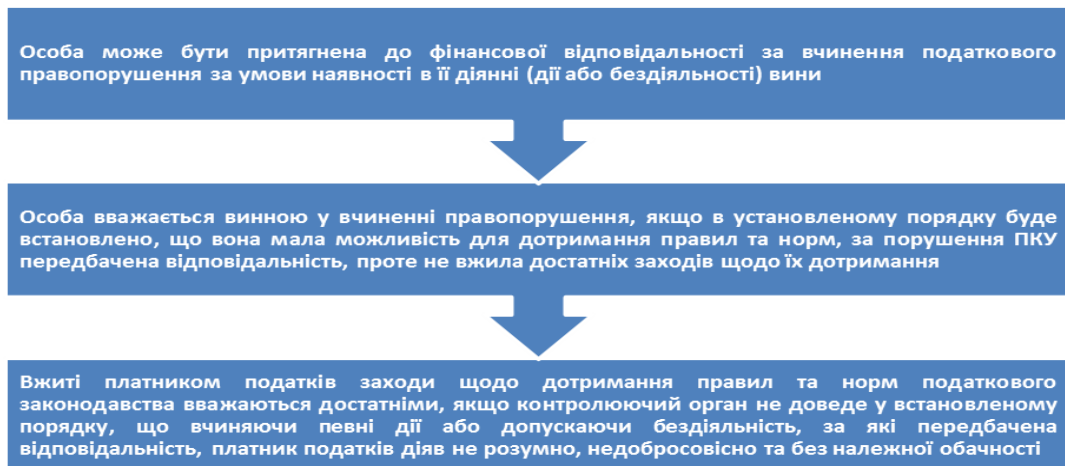
Насамперед згідно проекту законопроекту вводиться доповнення діючого визначення податкового правопорушення, а саме рис. 1.:

Рис. 1. Порівняння значення «Податкове правопорушення» [1]

Звідси ми можемо, на нашу думку побачити основне нововведення – а чи умисно платник податків вчинив правопорушення і пропонуємо додати наступні норми у притягненні до відповідальності, які представлені на рис. 2:

Рис. 2. Норми причасності до правопорушення

Зміни стосуються самі розміри та види штрафів, адже переглянуті розміри майже всіх штрафів та додано кілька нових.

Пропоную розглянути штрафи, які стосуються податкових накладних.

Так, якщо законопроект буде прийнято, то передбачені п. 120-1.1 ПКУ штрафи не будуть застосовуватись до податкових накладних, розрахунків коригування, а саме:

– складених на операції з постачання товарів/послуг, які звільняються від оподаткування ПДВ;

– складених на операції, які оподатковуються за нульовою ставкою;

– складеної відповідно до пп. «а» та «б» п. 198.5 ПКУ, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної;

– складеної відповідно до ст. 199 ПКУ, та розрахунку коригування, складеного до такої податкової накладної;

– складеної відповідно до абз. 11 п. 201.4 ПКУ.

Однак це не означає, що такі ПН/РК можна буде не реєструвати!

Адже штраф не скасували, а замінили на інший:

– за порушення строків реєстрації таких ПН та РК для платників податків підготували штраф у розмірі 3400 гривень;

– у разі ж відсутності реєстрації в ЄРПН таких ПН/РК протягом граничного строку, передбаченого ст. 201 ПКУ, що зазначена у податковому повідомленні-рішенні, складеному за результатами перевірки контролюючого органу, на платника податківці накладається штраф в розмірі 1020 гривень [2].

Список літератури

1. Податкові штрафи планують суттєво збільшити. URL: <https://news.dtkf>.

2. Законопроект №1210 і ПДВ. URL: <https://news.dtkf>.

Гриців О.,

студентка групи ОПДзчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Дерманська Л. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Оплата праці – найсуперечливіша категорія в системі умов праці, оскільки саме в ній відбиваються різнобічні інтереси сторін суспільно-трудова відносин, усі їхні досягнення й прорахунки. Це один із найважливіших показників, що характе-

ризує рівень економічного та соціального стану суспільства і залежить передусім від продуктивності праці. Сучасний вітчизняний механізм оплати праці неефективний і потребує вирішення низки проблем через застосування вдосконалених правових засад на макро- і мікроекономічному рівнях, враховуючи державні завдання подальшої активізації соціальної політики.

Оплата праці є важливою складовою ринкових відносин, концентрованим вираженням ефективності економіки і соціальної політики держави, інтегральним показником якості та результативності реформи.

Особливість оплати праці як економічної категорії полягає в вирішенні нею щонайменше двох життєво важливих проблем: по-перше, відтворення робочої сили, по-друге, мотивації до праці, а, відповідно, і зацікавленості працівників в результативності діяльності своїх організацій, а відтак, розвитку економіки регіонів, країни і суспільства в цілому.

В Законі України «Про оплату праці», де заробітна плата визначається як винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Об'єктом регулювання у системі оплати праці є сукупність відносин, що виникають у суспільстві у зв'язку з реалізацією права людини на працю і винагороду за неї.

Суб'єктами організації регулювання оплати праці є: Міжнародна організація праці, органи державної влади та місцевого самоврядування; роботодавці (власники), об'єднання роботодавців або їх представницькі органи; професійні спілки, об'єднання професійних спілок та їх представницькі органи; наймані працівники, громадські організації.

Серед основних міжнародних документів з питань регулювання оплати праці відзначимо Конвенцію МОП № 95 «Про захист заробітної плати» та Конвенцію МОП № 131 «Про мінімальну зарплату» [2].

Загалом Україна ратифікувала 54 конвенції МОП, з них 46 – чинні, у тому числі всі фундаментальні конвенції. До компетенції Верховної Ради України (ВРУ) у сфері оплати праці належить визначення «засад регулювання праці» виключно законами України (73, п. 6, ст. 92).

Окремі автори вважають, що «засади регулювання праці – це набагато вужче, ніж навіть прийняття КЗпП та ЗУ «Про оплату праці», оскільки в названих актах містяться чисельні норми, які до засад ніяк не віднесеш» [1].

Ширші повноваження Конституція надає КМУ. Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 116, ч. 1 ст. 117 Конституції України, КМУ забезпечує проведення політики у сферах праці і має право видавати постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.

Що стосується Міністерства праці і соціальної політики, то відповідно до Положення про Міністерство праці і соціальної політики України, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 389/2011 одним із його основних завдань є формування і реалізація державної політики стосовно визначення державних соціальних гарантій щодо прав громадян на працю, оплату праці, а також щодо нормування та стимулювання праці, професійної кваліфікації робіт і професій, умов праці.

Загалом, на національному рівні базовими документами правового регулювання оплати праці працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності й видів діяльності є ЗУ «Про оплату праці»; КЗпП України; Податковий кодекс України; ЗУ «Про колективні договори і угоди», ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»; Постанова КМУ «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» та інші.

Коллективно-договірна система регулювання оплати праці має сприяти захисту інтересів як роботодавців, так і найманих працівників, забезпеченню належного рівня заробітної плати та стабільності її виплати. Проте, незважаючи на певні здобутки, ця система оптимізації регулювання оплати праці, на нашу думку, сьогодні не є ефективною.

Отже, закономірністю при формуванні механізму регулювання оплати праці є поєднання колективного договірного регулювання заробітної плати на рівні підприємства з регулюванням її на вищих рівнях – галузевому, регіональному, національному, міжнародному.

Якщо здійснити порівняльну оцінку змісту основних загальнодержавних нормативно-правових документів у сфері регулювання оплати праці, то очевидними є певні їхні недоліки. Зокрема, як правильно зазначає у своїй статті Л. Шульгінова [3, с. 6], ст. 6 ЗУ «Про оплату праці» визначає, що «основою формування заробітної плати є тарифна система», а оскільки мінімальну зарплату, яка покладена в основу тарифної сітки, встановлює держава фактично одноосібно, то вся колективно договірна система формування зарплати набуває значною мірою формального характеру.

В Україні, як і у більшості ринкових економічних системах світу, система організації регулювання оплати праці є багаторівневою, охоплює ринкове регулювання; державне регулювання; колективно-договірного регулювання та регулювання на рівні суб'єктів господарювання з використанням таких елементів, як тарифна система або безтарифна модель, нормування праці, форми і системи оплати праці та преміювання.

Список літератури

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995р. №108/95. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Конвенція про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються від 3 червня 1970 р. № 131. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_149.
3. Шульгінова Л. А. Механізми державного регулювання заробітної плати в Україні: сутність і складові. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 4 (35). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/doc/2/19.pdf>.

Дейнеко Г. І.,
студентка групи ОО-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Корчагіна В. Г.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Процес ринкового поєднання державного регулювання та самостійності підприємств по організації обліку реалізується за допомогою такого специфічного елементу нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку на рівні підприємства як облікова політика.

Застосування облікової політики визначено концепцією сучасної системи обліку, згідно якої централізовано встановлюються загальні правила побудови бухгалтерського обліку, які конкретизуються на окремому підприємстві залежно від сфери та умов діяльності, обраної системи управління, кваліфікації персоналу, технічного забезпечення облікового процесу тощо. Необхідність застосування облікової політики

визначається двома моментами, коли законодавством передбачено декілька альтернативних варіантів та у випадку, коли законодавча регламентація не розроблена і підприємство самостійно розробляє способи ведення обліку.

Законодавче визначення облікової політики трактує її як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Але фінансова звітність є заключним етапом облікового процесу, відображеним в системі звітних показників. Тобто, така політика ведення обліку забезпечує первинне спостереження, вартісне вимірювання, поточне групування та узагальнення фактів господарського життя на підприємстві. Формування облікової політики – процес в достатній мірі відповідальний та трудомісткий, суттєво залежить від досвіду та кваліфікації персоналу, що цим займається. Процесу формування облікової політики на підприємстві передують значна робота з досконалого вивчення законодавчо-нормативних документів, аналітичні та перспективні розрахунки.

Проблеми облікової політики мають теоретичні та практичні аспекти.

На сьогоднішній день в Україні відсутній єдиний нормативний документ, яким би було врегульовано зміст облікової політики, порядок її оформлення, затвердження та внесення змін. Окремі аспекти висвітлені в різних законодавчих документах (Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 та П(С)БО 6). Так з цього питання Міністерством фінансів України було надано роз'яснення у «Методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства» [2], але він містить інформацію у вигляді загальних положень та переліку елементів облікової політики для стандартів, чинних на момент видання цього наказу. Враховуючи політику держави щодо вдосконалення методології та організації обліку, назрілим постає питання формування профільного стандарту про облікову політику на законодавчому рівні. Прийняття такого нормативного документа дозволить систематизувати питання щодо розробки облікової політики та значно знизити витрати часу на її формування.

Як свідчить практика, на сьогодні облікова політика на багатьох підприємствах є лише документом, який засвідчує вибір основних правил і процедур, відповідно до яких формуються показники їх звітності. Часто спостерігається формальний підхід до процесу формування відповідного наказу; з огляду на відсутність в нормативній базі вимоги документальної фіксації облікової політики іноді такий документ на підприємствах взагалі не існує. Окремі підприємницькі структури визначили у наказах свою облікову політику ще на початку реформування бухгалтерського обліку одночасно з набранням чинності Закону України про бухгалтерський облік. Після цього в переважній більшості до наказів не вносились ніякі зміни, незважаючи на впровадження нових НП(С)БО та внесення змін та доповнень до діючих. Елементи ж облікової політики визначаються з позиції максимального спрощення облікового процесу, тобто її відношення до стратегії розвитку підприємства зводиться до мінімуму.

Отже, облікова політика є відносно новим аспектом господарського життя підприємства. Її наукове дослідження, розробка та впровадження в практику господарських суб'єктів продовжується. Саме облікова політика є гарантом забезпечення системної організації бухгалтерського обліку та основою для забезпечення ефективного стратегічного управління.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 25.10.2019).
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 63. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id (дата звернення: 25.10.2019).

Ігнатишина В. М., Скидан У. І.,
студенти групи УФФ-32с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Лобода Н. О.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету імені Івана Франка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік від початку свого існування має великий еволюційний шлях. У сучасних умовах це один з ключових елементів фінансового стану підприємства, а отже, він є дуже важливою складовою економічного життя будь-якої країни.

Основне призначення обліку полягає у забезпеченні правдивою та цілісною інформацією всіх користувачів, зокрема суб'єктів управління – для прийняття раціональних рішень, інвесторів та кредиторів – для налагодження співпраці з ними, податкових органів – для нарахування відповідних розмірів податків. Для того, щоб ці всі процеси відбувалися належним чином, була створена спеціальна система регулювання бухгалтерського обліку, яка з часом змінювалася і вдосконалювалася. На даному етапі розвитку механізм регулювання має велику кількість проблем, які потребують негайного вирішення. Через це дана тема дослідження є актуальною [1].

З розвитком економічних відносин стала нагальною потреба в отриманні правдивої інформації про діяльність різних суб'єктів господарювання. Для цього всі суб'єкти господарювання повинні вести облік від заснування до ліквідації з метою реєстрації всіх фактів господарського життя

Основними проблемами організації бухгалтерського обліку є наступні:

1) невизначена форма фінансової звітності;

На сьогодні не визначено за якими стандартами необхідно працювати вітчизняним підприємствам – за міжнародними чи національними, і яким із них віддати перевагу. Варто зазначити, що Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності. Згідно з чинним законодавством кожне підприємство самостійно обирає доцільність застосування міжнародних стандартів (крім випадків, коли обов'язковість застосування МСФЗ визначена законодавством) [2]. В Україні існує перелік національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, але і широко поширене використання МСФЗ. Міжнародні стандарти мають безліч приміток, які надають можливість чітко визначити суть операцій. На відміну від МСФЗ національні стандарти такої деталізації не надають. З вище сказаного можна зробити висновок, що українському обліку необхідно перейти на МСФЗ.

2) галузева специфіка обліку та звітності;

В Україні на сьогоднішній день стандарти фінансової звітності встановлює Міністерство фінансів України. Проблемою є те, що держава не бере на себе відповідальність за контроль оформлення цих звітів. Відповідно до цього на достовірність й правильність звітної бухгалтерської інформації ми можемо покластися тільки на відповідального та чесного бухгалтера підприємств.

3) недосконалість законодавчого регулювання;

Однією з головних проблем є інститути регулювання. За Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» в державі немає чітко визначеного суб'єкта, який несе відповідальність за стан бухгалтерського обліку. Збір та обробку фінансової звітності проводить Державна служба статистики України, а Міністерство фінансів України займається визначенням методології бухгалтерського обліку і звітності.

4) підготовка бухгалтерських кадрів.

Міжнародний досвід і практика неодноразово доводять, що післядипломна підготовка й процес безперервного підвищення кваліфікації практикуючих бухгалтерів – це перевага професійних бухгалтерських організацій. В Україні на сьогоднішній день не турбуються про кваліфікаційний рівень бухгалтерів в достатній мірі. Тому в державі необхідно запровадити систему постійного підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів.

Для того, щоб вдосконалити систему державного регулювання та реформування бухгалтерського обліку необхідно вирішити наявні проблеми. Це можна здійснити такими шляхами:

1) стандартизувати вимоги до фінансової звітності. Всі суб'єкти господарювання повинні застосовувати єдині принципи оцінки та розкриття інформації;

2) реуніфікувати облік та звітність, що передбачає відмову від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків, і збереження лише загальної структури фінансових звітів і мінімальних вимог до розкриття інформації тощо [3];

3) переглянути теоретичні основи бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління, вивчення сучасних теорій, перегляд предмета й методу бухгалтерського обліку;

4) сформувані сучасні принципи обліку та звітності, які допоможуть створити інформаційну інфраструктуру, відповідно до вимог ринкової економіки;

5) безперервна професійна освіта, сертифікація бухгалтерів, які допомагають підвищувати кваліфікацію бухгалтерів і престиж професії, зменшувати ризику для учасників фондового ринку і фінансових інститутів, співіснувати українській системі професійної підготовки бухгалтерів поряд з міжнародними стандартами, підвищувати ефективність системи корпоративного управління, посилювати контроль за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів.

Отже, бухгалтерський облік у сучасному світі відіграє надзвичайно важливу роль у функціонуванні розвинених країн. Він надає можливість отримати достовірну інформацію про показники діяльності суб'єктів господарювання та охарактеризувати їх фінансовий стан. Тому для належного існування бухгалтерського обліку в Україні потрібно вирішити всі проблеми сучасного вітчизняного обліку. Внаслідок проведеного дослідження було виявлено, що МСФЗ мають більше переваг ніж національні стандарти, а отже постає гостра необхідність переходу на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Список літератури

1. Мосійчук І. Особливості бухгалтерського обліку в сучасних умовах розвитку економіки: матеріали вісімнадцятих економіко-правових дискусій, Наукова спільнота, 30 травня 2017 р. секція 4, бухгалтерський облік, аналіз і аудит, 2017 р. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1938/>

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 12.05.2011 № 3332-VI. Дата оновлення: 30.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed20150930>.

3. Марченко С., Павленко О., Фоміна Л. Перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Economics/40733.doc.htm.

Колеснік А. Л.,

студентка групи ОБД-16-2

Університету державної фіскальної служби України

Рябчук О. Г.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

Університету державної фіскальної служби України

АУДИТОРСЬКІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Впродовж останніх двох десятиліть ринок аудиторських послуг в Україні стрімкими темпами розвивався, зазнавав суттєвих змін та нині зайняв важливе місце

в економіці країни. Сьогодні у цій сфері продовжують еволюціонувати нові види послуг, запроваджуються більш жорсткі критерії щодо атестації аудиторів. Поряд з цим існує велика кількість труднощів, які стримують розвиток аудиторських послуг, тому ця тема є досить актуальною і потребує ґрунтовного подальшого вивчення.

Досягнення в напрямі аудиторської діяльності і, як наслідок, поява різноманітних аудиторських послуг, на сьогодні є одним із основних інструментів, які сприяють розвитку міжнародних економічних відносин. Аудит та аудиторські послуги зокрема, є надійним способом підтвердження достовірності даних річної фінансової звітності, що необхідно як самому підприємству, так і його потенційним та існуючим інвесторам, співвласникам, кредиторам і суспільству в цілому.

Детального аналізу потребує ряд факторів, які мають прямий та опосередкований вплив на тенденції розвитку сучасного ринку аудиторських послуг України. Неприємним фактом є те, що темпи розвитку аудиторської діяльності стали набагато повільнішими через зниження рівня зацікавленості та недостатньо великої затребуваності в них бізнес-середовищем. Негативно вплинула на сучасний стан ринку аудиторських послуг наявність недовершеної його структури як за учасниками, так і за видами послуг, які надаються аудиторськими фірмами. Значний вплив чинить також те, що нестійкий попит на послуги аудиторських фірм призводить до появи нездорової конкуренції та підштовхує аудиторів надавати послуги консультаційного характеру, щоб не втратити наявних клієнтів і мати змогу довше залишатися на ринку послуг.

Аналізуючи становище аудиту в Україні, варто згадати про присутність компаній так званої «Великої четвірки», яка монополізує ринок аудиторських послуг, тим самим створюючи нерівнозначні умови конкуренції. На думку А. І. Кашперської «...активна участь всіх учасників ринку аудиторських послуг у процесі трансформації вітчизняної системи незалежного аудиту сприятиме подальшому впровадженню професії аудитора в господарську практику й формуванню високої довіри та впевненості у високій компетентності вітчизняних аудиторів» [1]. У своїй праці Д. В. Долбнєва зазначає, що «основними з факторів впливу на аудиторську діяльність залишаються: глобальна криза і незадовільний стан національної економіки в умовах неоголошеної війни; недосконалість та непостійність законодавчої бази з питань регулювання аудиторської діяльності; недосконалість методичних і теоретичних розробок з аудиторського контролю; недостатня кількість висококваліфікованих аудиторських кадрів; недотримання аудиторами вимог якості надання аудиторських послуг; відсутність чіткого механізму формування ціни на аудиторські послуги; відсутність методичних рекомендацій щодо комп'ютеризації аудиту» [2]. Лише безперервне зростання рівня знань і професійних навичок українських аудиторів, постійне підвищення кваліфікації аудиторів, удосконалення існуючих та адаптація закордонних стандартів, стане допомогою при закріпленні у своїх економічних сегментах, і підвищить шанси конкурентоспроможності не лише на вітчизняному ринку, але і в світі.

Існує декілька шляхів вирішення вищезгаданих проблем, але всі вони будуть дієвими лише за умов всезагального втілення міжнародних стандартів аудиту. Основними з них є: забезпечення постійної та безперебійної системи регулювання аудиту; започаткування фундаментальних змін системи аудиту та нормативно-правового її регулювання; максимальне зниження можливих ризиків некомпетентності нових керівних осіб у новоствореній системі регулювання, яка буде відповідати усім основним вимогам європейського провідного законодавства [1].

Невід'ємною складовою стрімкого розвитку ринку аудиторських послуг в Україні є створення ефективної системи контролю за їх якістю. О. О. Разборська вважає, що регулярний контроль якості аудиторських послуг повинен здійснюватися на рівні всіх суб'єктів аудиторської діяльності, необхідне запровадження критеріїв, стандартів оцінювання аудиторських послуг, які дозволять об'єктивно оцінювати роботу аудиторів, удосконалення методик і процедур роботи суб'єктів аудиторської діяльності [3].

Питання надання високоякісних аудиторських послуг в Україні є актуальним, перспективним та обов'язковим для усіх учасників цього ринку. Завдяки докорінному реформуванню діючого нормативно-правового регулювання наша держава отримає шанс піднятися на новий престижний міжнародний рівень розвитку та зможе відкрити для себе новий обширний простір у сфері використання міжнародних стандартів фінансової звітності і ведення аудиторської діяльності на високому гідному рівні.

Список літератури

1. Кашперська А. І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». 2018. № 19. С. 1272–1281. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/190.pdf.
2. Долбнева Д. В. Сучасний стан і напрями удосконалення аудиторської діяльності в умовах європейської інтеграції України та застосування міжнародних стандартів. Економіка та держава. 2018. № 2. С. 72–76. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2018/18.pdf.
3. Разборська О. О., Пудкалюк Х. О. Якість аудиторських послуг в Україні. Економічний аналіз. 2018. С. 67–75.

Курганов А. Ю.,
студент групи ОО-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Корчагіна В. Г.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інформація про фінансові результати для підприємств (зокрема аграрних) завжди дуже важлива як в процесі управління діяльністю, так і під час оцінки ефективності функціонування, планування перспектив розвитку та можливостей розширення бізнесу. Сучасна модель обліку фінансових результатів потребує створення прозорих механізмів процесу формування фінансових результатів і відомостей про них, що забезпечують баланс інтересів всіх категорій зацікавлених користувачів, кількість яких є досить значна в умовах ринкової економіки. При цьому на перше місце постає проблема формування якісної інформаційної бази про фінансові результати [1, с. 357].

Фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів та витрат підприємства. Отриманий результат характеризує якість діяльності підприємства. Від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Завдання бухгалтерського обліку фінансових результатів полягає у визначенні його кількісних і якісних параметрів.

Нерозподілений прибуток є складовою частиною власного капіталу, тобто це прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. Головні принципи і напрями розподілу чистого прибутку закріплені його статутом. Фактично розподіл здійснюється відповідно до поточної та стратегічної політики, що визначається статутом підприємства. Як правило, одна частина прибутку використовується на виплату дивідендів, а друга – на розширення та оновлення виробництва, фінансові інвестиції придбання нерухомості, створення та поповнення резервних фондів підприємства, соціальні програми, та преміювання працівників товариства тощо.

Облік нерозподілених прибутків та непокритих збитків, а також суми прибутку поточного та минулих років, що використаний у звітному році, ведеться на рахунок «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». По кредиту рахунка відображається

збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету – сума непокритого збитку та використання прибутку, Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений» – ураховується наявність та рух нерозподіленого прибутку звітного року. Сума прибутку може бути спрямована на поповнення статутного, резервного капіталу, покриття збитків чи виплату дивідендів.

442 «Непокриті збитки» – ураховується рух непокритих збитків минулого року. Їх списання здійснюють за рішенням уповноваженого органу за рахунок відповідних джерел: нерозподіленого прибутку, резервного чи додаткового капіталу, а в окремих випадках – статутного капіталу.

443 «Прибуток, використаний у звітному році» – ураховуються відрахування в резервний та інший капітал, необхідний для здійснення діяльності підприємства, нарахування дивідендів, виплати по облігаціях та інше використання прибутку в поточному періоді [2].

Одним із елементів, який непомітно впливає на фінансові результати є вибір порогу суттєвості. Ознаками суттєвості облікової інформації є її кількісні та якісні характеристики, важливі для користувачів такої інформації. Суттєвою вважається та інформація, відсутність якої може вплинути на прийняття рішень сторонніми користувачами звітності. Від того, яке значення цього порогу буде обрано, залежить фінансовий результат, адже придбані активи, які не перевищують суттєве значення, зразу ж будуть списані на витрати підприємства і, як наслідок, зменшується прибутковість підприємства [3, с. 80].

Отже, інформація сама по собі є значною цінністю, незалежно від фактів, які вона фіксує. Ця цінність зумовлена можливостями, котрі вона надає для прийняття рішень.

Ефективність роботи підприємства виражається у фінансових результатах його діяльності. Економічний підсумок діяльності підприємства, виражений у вартісній формі та являє собою фінансові результати. З метою визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, вираження якого може бути прибуток або збиток. Від отриманого результату залежать належне формування власного капіталу, виконання зобов'язань та платоспроможність підприємства.

Список літератури

1. Тесленко Т. І., Конькова Н. В. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення. Бізнесінформ. 2013. № 4. С. 356–360.
2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення 03.11.2019).
3. Дубініна М. В., Вишенська Л. М. Напрями формування якісної інформаційної бази щодо фінансових результатів аграрних підприємств. Фінансовий простір. 2018. № 3 (35). С. 79–81.

Низкогуз І. І.,
студент 611 групи
Львівського торговельно-економічного університету
Чабанюк О. М.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Львівського торговельно-економічного університету

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ТА РУХУ ТОВАРІВ

Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити виконання всіма підрозділами, службами і працівниками правомірних вимог бухгалтерії з дотримання порядку оформлення та подання до обліку документів. У Законі України «Про бухгалтер-

ський облік та фінансову звітність в Україні» ст. 9 наведено характеристику документів бухгалтерського обліку, згідно з якою:

– документи служать основним джерелом інформації, при допомозі яких обліковують і контролюють стан і рух всіх господарських засобів та джерел їх утворення. Вони дозволяють попередити зловживання, а також виявити конкретних осіб, які їх допустили;

– документи служать виправдовуванням для матеріально-відповідальних осіб в здійснюваних ними операціях: надходженні або видачі товарно-матеріальних цінностей; використанні підзвітних сум і т.д.;

– вони представляють собою юридичну основу всіх записів бухгалтерського обліку і мають доказову силу при розгляді спірних питань;

– документи служать основним джерелом інформації даних для здійснення попереднього і послідуочого контролю за законністю і господарською цілеспрямо-ваністю здійснюваних операцій;

– на основі первинних облікових документів здійснюються записи в регістрах бухгалтерського обліку.

Розглянемо призначення і порядок заповнення окремих документів, що зустрічаються найчастіше при здійсненні операцій з товарними запасами. Основні документи, що складаються при надходженні товарів наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Документи, що складаються при надходженні запасів*

Найменування	Характеристика
Договір поставки (купівлі-продажу), комісії, інші,	Підстава для відпуску товарів. У деяких випадках відпуск може здійснюватися без договору з випискою рахунку на оплату (разові операції)
Розпорядчі документи на відпуск товарів зі складу: складські видаткові накладні	Розпорядчий документ дає право на відпуск товарів. Передається з відділу збуту (торгівельного відділу) на склад для відбирання товарів
Товаросупровідні документи: – ТТН; – Видаткова накладна; – Рахунок-фактура; – Пакувальні ярлики; – Сертифікати.	Якщо товар отримує представник покупця, відпуск здійснюється на підставі довіреності й паспорту. Якщо товар відправляється з доставкою (Автолюкс, САТ, Нічний Експрес, Шеріф Тур, Нова Пошта) – квитанція про приймання вантажу. Рахунок, пакувальні ярлики (на кожне тарне місце) відправляються покупцеві
Податкові документи: – Податкова накладна; – Книга обліку-продажу товарів	Підстава для нарахування податкового зобов'язання по ПДВ. У книзі реєструються всі податкові накладні

*Сформовано автором

Існують такі форми оптової реалізації товарів: складська; транзитна. Складська – форма реалізації, при якій товари відпускаються покупцеві зі складу підприємства. При цьому оформлюються супроводжувальні документи, по яких здійснюється відпуск (табл. 2).

Таблиця 2

Основні супроводжувальні документи*

Назва документа	Характеристика та призначення
1	2
Рахунок-фактура	Основні реквізити: реквізити постачальника, отримувача, платника, товарний розділ (найменування товару, кількість, ціна, вартість, ПДВ, сума до оплати). Як правило, це розрахунковий супровідний документ на попередню оплату. Як товарний використовується для документального супроводу товарів, які надходять без оформлення накладної.

Накладна	Основні реквізити: реквізити постачальника, отримувача, платника, товарний розділ (найменування товару, кількість, ціна, вартість, ПДВ). Складається при передачі товарів від постачальника безпосередньо представнику підприємства – покупця.
Товарно-транспортна накладна	Основні реквізити: реквізити постачальника, вантажоперевізника, отримувача, товарний розділ, відомості про вантаж, вантажно-розвантажувальні роботи по доставці товару автотранспортом. Якщо кількість найменувань товару велика, до ТТН додається товарна накладна.
Сертифікат якості	Документ свідчить про якісні характеристики товару.
Податкова накладна	Основні реквізити: реквізити постачальника та отримувача як платників ПДВ, підстава та форма розрахунків, відомості для нарахування податку на додану вартість; сума ПДВ, загальна сума. Це документ, що дає право покупцю на податковий кредит за фактом першої події: або отримання товару, або за його попередньою оплатою. Постачальник на підставі податкової накладної відображає податкове зобов'язання.

*Сформовано автором

Документообіг на кожному підприємстві встановлюється головним бухгалтером і є обов'язковим для всіх працівників підприємства. Для кожного виду або роду документів (накладних, вимог, рахунків-фактур) повинна бути розроблена особлива схема документообігу у формі графіка руху документів, у якому зазначається дата створення або одержання від інших підприємств документів, прийняття їх до обліку, передача на обробку та до архіву.

Підприємству необхідно створити такий графік, де вказати перелік робіт із створення, перевірки та обробки документів, що здійснюються кожним підрозділом, а також всіма виконавцями із зазначенням їх взаємозв'язку і терміну виконання. Контроль за дотриманням графіка документообігу на підприємстві повинен здійснюватись головним бухгалтером.

Список літератури

1. Чабанюк О. М., Юганович Н. О. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібною торгівлі. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.3. С. 297–301.
2. Чабанюк О. М., Мединська Т. В. Облік та оподаткування в системі управління підприємством. Економіка та суспільство. 2017. № 11. URL: <http://economyandsociety.in.ua>.
3. Чабанюк О. М., Кузьмінська К. І. Облік і оподаткування у торгівлі та підприємствах ресторанного бізнесу : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 214 с.
4. Чабанюк О. М., Мединська Т. В., Малець А. Т. Спеціальні податкові режими в контексті реформування Податкового кодексу України. Сталий розвиток економіки. Хмельницький, 2017. № 3 (36).

Перожик Р.,
студентка групи ОПДчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Шмигель О. Є.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Питання оподаткування заробітної плати турбує багатьох, і в кожному випадку – не менше трьох: платника, одержувача і виконавця-бухгалтера, що служить їхнім інтересам.

Згідно з діючим законодавством із заробітної плати працівників здійснюють утримання із сум нарахованої заробітної плати. Ці утримання можуть бути обов'яз-

ковими згідно законодавства та утримання на вимогу підприємства або з ініціативи підприємства.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про оплату праці» при кожній виплаті заробітної плати загальний розмір усіх відрахувань не може перевищувати 20%, а у випадках, передбачених законодавством, – 50% заробітної плати, що належить до виплати працівникам. Не допускаються відрахування з вихідної допомоги, компенсаційних та інших виплат, на які стягнення не проводяться.

Слід зазначити, що всі відрахування із зарплати та інших доходів, нарахованих працівникам підприємств, можна умовно розділити на дві групи:

- загальнодержавні (обов'язкові) податки і збори;
- інші утримання і відрахування.

Перша група – обов'язкові утримання, які вираховуються із заробітної плати за місцем роботи працівника відповідно до норм чинного законодавства без видання наказу керівника про утримання та без згоди працівника.

До таких утримань належить:

- податок на доходи фізичних осіб;
- військовий збір.

Друга група – утримання і відрахування які здійснюються за рішенням адміністрації та за згодою працівників.

До таких утримань належить:

- аліменти (за виконавчими листами судових органів);
- одержаний за звітний місяць аванс;
- своєчасно не повернуті або невикористані підзвітні суми;
- утримання за нестачі та розкрадання запасів;
- утримання штрафів за брак, за псування цінностей.

За ставкою 18 відсотків оподатковуються більшість видів доходів, визначених розділом IV Податкового кодексу України, у тому числі доходи, одержані, у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами.

Не підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб:

- матеріальна допомога в межах прожиткового мінімуму (якщо сума такої матеріальної за рік не перевищує величини прожиткового мінімуму);
- сума відпускних у зв'язку з вагітністю і пологами, нарахованих на підставі листка непрацездатності;
- одноразова допомога при народженні дитини;
- допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х річного віку.

Податкова соціальна пільга надається, якщо розмір нарахованої місячної зарплати не перевищує суми, яка дорівнює місячному прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4 і округленому до десятків гривень. При цьому податкова соціальна пільга застосовується тільки до зарплати і не стосується інших доходів (заробітків підприємців або сум, отриманих від проведення незалежної професійної діяльності).

Якщо працівник, крім зарплати, отримує виплати з бюджету у вигляді стипендії, грошового чи майнового забезпечення учня, студента, аспіранта, ординатора, ад'юнкта, військовослужбовця пільга до таких видів доходів не застосовується.

Податкова соціальна пільга надається тільки за одним місцем роботи. Якщо людина працює на декількох підприємствах, вона сама може обрати, де їй вигідніше скористатися правом на податкову соціальну пільгу. Для цього потрібно подати роботодавцю письмову заяву та прикласти копії документів, які надають право на податкову соціальну пільгу.

Платники податку, які утримують двох чи більше дітей віком до 18 років, мають право на ПСП в розмірі 100% суми пільги на кожну таку дитину (п. 169.1.2 ПКУ).

ПСП застосовується до нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати тільки за одним місцем його нарахування (виплати) (п. 169.2.1. ПКУ).

Платник податку подає роботодавцю заяву про самостійне обрання місця застосування податкової соціальної пільги (п 169.2.2. ПКУ).

Крім податку на доходи з фізичних осіб із заробітної плати в обов'язковому порядку утримується військовий збір. Розмір збору становить 1,5 відсотка від доходу. До суми доходу включаються також і лікарняні.

Утримання по виконавчих листах здійснюється в розмірі і порядку, встановлених законом, по рішенню суду. Підставою для утримання аліментів є виконавчі судові листи або письмове зобов'язання громадян про добровільну сплату аліментів, відмітки органів внутрішніх справ у паспортах осіб. Утримання аліментів здійснюється із сум заробітку за мінусом податку на доходи, що утримуються з нього. Доставка грошових переказів одержувачу аліментів здійснюється за рахунок платника аліментів (тобто за рахунок зарплати платника аліментів).

Вони утримуються в таких розмірах:

- на одну дитину – 25% заробітку;
- на двох дітей – 33% заробітку;
- на трьох і більше дітей – 50% заробітку.

Однак загальна сума утримань не повинна перевищувати 50% суми заробітної плати за вирахуванням податків.

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

На заробітну плату нараховується єдиний соціальний внесок. Єдина ставка нарахування ЄСВ, що діяла з 01.01.2016 р. залишилася незмінною. В 2018 р. її розмір дорівнює 22% від нарахованого доходу. Виняток становить заробітна плата, яка нараховується працівникам – інвалідам. Для цієї категорії працюючих ставка встановлена на рівні 8,41%. Пільгами також користуються підприємства УТОГ та УТОС, де працює понад 50% інвалідів. Для них ставка ЄСВ становить 5,3%. База для нарахування ЄСВ складається з усіх видів заробітної плати, допомоги з тимчасової непрацездатності та по вагітності і пологах.

Слід зазначити, що розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску дорівнює 25 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом.

Частиною 5 статті 8 ЗУ 2240–VI передбачено, що якщо база нарахування єдиного внеску не перевищує розміру мінімальної заробітної плати, сума єдиного внеску розраховується як добуток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано дохід, та ставки єдиного внеску. Тобто, незалежно від того працює працівник неповний робочий день, на 0,5 ставки, перебував у відпустці без збереження зарплати, чи за інших підстав йому була нарахована зарплата в розмірі менше мінімальної, роботодавець повинен обов'язково сплачувати ЄСВ в мінімальному розмірі:

$$4173 \text{ грн.} \times 22\% = 918,06 \text{ грн.}$$

Якщо нараховується заробітна плата особі, що працює за сумісництвом, ставка ЄСВ застосовується до фактично нарахованого доходу незалежно від його розміру.

Отже, діюча система оподаткування заробітної плати потребує постійного вдосконалення. Неefективна система оподаткування призводить до тінізації заробітної плати, що в свою чергу спричиняє дисбаланси в економіці.

Список літератури

1. Батищева Н. Облік оплати праці за національними стандартами. Все про бухгалтерський облік. 2017. № 40 (586). С. 22–23.
2. Про оплату праці : Закон України від 24.03.95 р. № 108/9, зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Інструкція зі статистики заробітної плати: Затверджена наказом М-ва статистики України від 13 січ. 2004 р. № 5. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Лукашевич М. П. Соціологія економіки : підруч. Київ : Каравела, 2015. 288 с.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підруч. 6- те вид., допов. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 981 с.

Писанюк Н. В.,

студентка групи ОПДзчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Яковець Т. А.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ В КОНТЕКСТІ ЕФЕКТИВНОГО КРУГООБІГУ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

Рациональне використання оборотних активів сприяє безперервності виробничого процесу та зростання прибутковості підприємницької діяльності. В сучасних умовах господарювання виникає необхідність пошуку шляхів удосконалення кругообігу оборотного капіталу, розрахунок його оптимального обсягу для забезпечення позитивного результату управління активами.

Особливістю оборотного капіталу є те, що під дією певних чинників на усіх стадіях кругообігу його величина піддається зміні: збільшення або зменшення вкладеного капіталу.

Визначимо основні фактори впливу на термін кругообігу та обсяг оборотного капіталу:

1. Організаційно-правова форма власності підприємства що характеризує перспективу формування оборотних активів.

2. Термін існування господарюючого суб'єкту та розвиток усіх видів його діяльності.

3. Наявність сезонності діяльності.

4. Сформовані цілі та поставлені завдання діяльності.

5. Вартість ресурсів на ринку капіталів.

6. Розміщення підприємства по відношенню до ринку ресурсів та товарів.

Перелічені фактори мають вплив також і на джерела формування оборотного капіталу, тому його безперервний оборот є запорукою безперебійності виробництва та реалізації продукції та, як наслідок, отримання позитивних фінансових результатів.

Сучасні дослідження визначають оборот капіталу в рамках операційного циклу, що за визначенням НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» являє собою проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг [1].

Доцільно виокремити такі характеристики оборотного капіталу в обороті:

– спроможність до перетворення всіх матеріалізованих форм;

– здатність відновлюватись в короткий термін;

– різноманітність спрямування участі в діяльності підприємства.

Таким чином для побудови ефективної концепції управління активами потрібно враховувати такі основні завдання щодо оборотності оборотного капіталу:

1. Забезпечення необхідного обсягу оборотних активів, тобто балансування ризиків пов'язаних з їх нестачею або надлишком.

2. Зниження питомої ваги матеріальних оборотних активів на основі пришвидшення товарообороту, зростання реалізації продукції та підвищення її якості.
  3. Прискорення оборотності оборотних активів за рахунок визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору постачальників і поліпшення організації постачання.
  4. Впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці.
  5. Застосування раціональної організації збуту, формування і реалізація ефективної кредитної політики.
  6. Побудова ефективної політики фінансування оборотних активів.
- Отже, для результативної діяльності підприємства слід, формувати оборотні активи своєчасно і у оптимальній кількості, що імовірно при точному плануванні виробничого процесу. Тому варто розраховувати вартість і терміни початку кругообігу оборотних засобів і вчасно реагувати на динаміку їх структури і обсягу.

Список літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

Пікуль Н. В.,
студентка 3 курсу бухгалтерського відділу
Янчук І. М.,
викладач бухгалтерських дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
Горохівського коледжу ЛНАУ

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

За ринкових умов господарювання максимальний розмір оплати праці не обмежується і він залежить від фінансових можливостей підприємства, а обмежується лише нижній її рівень, який законодавчо регулюється державою.

Складність управління витратами на оплату праці полягає в тому, що вони здатні як збільшувати, так і зменшувати прибуток підприємства. Витрати на оплату праці відіграють вирішальну роль в мотивації персоналу. Чим сильнішою буде мотивація персоналу, тим кращі фінансові результати матиме підприємство. З іншої сторони, витрати на оплату праці знижуватимуть прибуток підприємства як і будь-які інші витрати. Необхідно знайти «золоту середину», коли б витрати на оплату праці були б мінімальними, але такими, що забезпечують достатню мотивацію працівників. Саме тому важливу роль в управлінні підприємством відіграє облік витрат на оплату праці та аналіз за їх раціональним використанням.

У методологічному плані під час дослідження соціально-економічного змісту заробітної плати робоча сила, яка являє собою потенційну можливість працівника виконувати певні за обсягом і якістю функції на основі отриманих кваліфікації і досвіду, є важливою. Вартість робочої сили є об'єктивною основою формування розміру заробітної плати та визначається фондом життєвих засобів для відтворення життя індивідуума.

Розмір заробітної плати залежить від ряду факторів, таких як: складність та умови виконуваної роботи, професійно-ділові якості працівника, результати його праці та господарської діяльності підприємства.

Зважаючи на той факт, що оплата праці є однією з найбільш вагомих статей витрат суб'єктів господарської діяльності, вона постійно стає причиною конфлікту інтересів найманих працівників і власників. Оптимальне поєднання обох суб'єктів у взаємовідносинах з приводу оплати праці – досить складне завдання, виконання якого вимагає переконливої та аргументованої системи мотивації.

Планування фонду оплати праці повинно сприяти розвитку підприємства, стимулювати працівників до ефективної праці, а також уникати дискримінації.

Витрати на оплату праці на підприємстві визначаються виходячи з відрядних розцінок, тарифних ставок і посадових окладів, що встановлюються залежно від результатів праці, її кількості і якості, стимулюючих і компенсаційних виплат, системи преміювання робітників, керівників, спеціалістів, службовців за виробничі результати. Організація оплати праці справляє великий вплив на ефективність діяльності підприємства.

Нормативне регулювання діяльності підприємств і організацій покликане забезпечити правильне й однакове ведення бухгалтерського обліку. При веденні обліку та аналізу витрат на оплату праці на підприємстві працівники бухгалтерії повинні керуватися нормами діючих законодавчих і нормативних документів та Наказом «Про облікову політику підприємства».

Одним із першочергових завдань кожного підприємства незалежно від форми власності є облік особового складу підприємства, який ведеться відділом кадрів. –

Пропонується субрахунок 661 «Розрахунки з оплати праці» в практичній діяльності доцільно поділяти на субрахунки другого та третього порядків .

6611 «Поточні виплати», до якого відносять: 66111 «Заробітна плата працівників рослинництва» – це нарахована заробітна плата працівникам галузі рослинництва; 66112 «Заробітна плата працівників тваринництва» – це нарахована заробітна плата працівникам галузі тваринництва; 66113 «Заробітна плата працівників промислового виробництва» – це нарахована заробітна плата працівникам галузі промислового виробництва; 66114 «Заробітна плата працівників допоміжного виробництва» – це нарахована заробітна плата працівникам допоміжного виробництва; 66115 «Заробітна плата працівників машино-тракторного парку» – це нарахована заробітна плата працівникам машино-тракторного парку; 66116 «Заробітна плата працівників обслуговуючого виробництва» – це нарахована заробітна плата працівникам обслуговуючого виробництва. Такий поділ на ряд субрахунків третього порядків дозволить оптимізувати облік витрат праці.

Метою впорядкування документообігу є прискорення руху документів. На кожному робочому місці документ повинен знаходитися мінімальний строк, необхідний для його обробки.

Робота підприємств в умовах ринкової економіки висуває нові вимоги і ставить нові завдання перед економічним аналізом використання трудових ресурсів і виробництва продукції, вирішення яких неможливо без посилення їх управлінської спрямованості. В умовах ринкової економіки стабільна діяльність підприємства залежить як від внутрішніх можливостей ефективного використання трудових і фінансових ресурсів, які є в розпорядженні підприємств, так і від зовнішніх умов, до яких належать податкова політика держави і ринкова кон'юнктура.

Список літератури

1. П(С)БО 26 «Виплати працівникам» Положення від 28.10.2003 № 601. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.

2. П(С)БО16 «Витрати»: Положення, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99р. № 318 зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?reg=z0027-00>.

3. Кравченко М. А. Сутність оплати праці як економічної категорії. Харків : НТУ «ХПІ», 2011. С. 3.

Плахота А. А.,
студентка групи БО1826 (7БО)

Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені В. Лазаряна

Ляшко Д. Ю.,
канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри обліку і оподаткування

Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені В. Лазаряна

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА МАЛОГО БІЗНЕСУ

У процесі подальшого розвитку ринкових відносин у підприємств малого бізнесу в Україні виникає ряд проблем що до визначення та відображення у обліку фінансових результатів господарської діяльності.

Враховуючи те, що на законодавчому рівні питання обліку фінансових результатів достатньо вирішено, наукові дискусії та напрацювання науковців з приводу пошуку шляхів зростання та стабілізації фінансових результатів не втихають. На зміцнення економічного стану суб'єкта господарювання впливає вирішення актуальних питань з формування методичних підходів визначення фінансових результатів в обліковій та контрольній системі підприємства [2].

Важливою проблемою, що стосується обліку фінансових результатів є відсутність будь-якої класифікації фінансових результатів в нормативно-правових актах на сьогоднішній день. Наявність досконалої класифікаційної системи дозволить створювати ефективні інформаційні облікові моделі, а це в свою чергу підвищить рівень аналітичності інформації і дасть змогу приймати необхідні рішення кінцевих користувачів.

Практичні та методологічні аспекти здійснення аналізу фінансової звітності та вдосконалення бухгалтерського обліку фінансових результатів досліджували у роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Проте, залишається чимало невирішених питань, котрі потребують детального дослідження та надання практичних пропозицій у зв'язку з постійною зміною нормативно-правової бази [5].

Суб'єкти малого бізнесу в процесі свого функціонування ставлять за мету максимізувати ефективність своєї діяльності, але за відсутності досконалого управління це неможливо [1].

На сьогоднішній день, облік фінансових результатів на підприємствах здійснюється строго за загальними нормативними правилами, не враховуючи при цьому специфіку діяльності підприємств [4].

Крім того, існуюча в Україні форма Звіту про фінансові результати не задовольняє в повній мірі вимоги користувачів фінансової звітності щодо інформації про порядок формування фінансових результатів, а тому потребує удосконалення.

До сучасних проблем фінансової звітності можна віднести: недосконалий рівень законодавчої бази України стосовно фінансової звітності; недосконалий рівень комп'ютеризації фінансової звітності [3].

Визначення фінансових результатів діяльності не може дати повної характеристики всьому різноманіттю ситуацій пов'язаних з визначенням фінансових результатів підприємства малого бізнесу в процесі його господарської діяльності.

Існує певна невідповідність між ознаками видів діяльності доходів витрат та формування фінансових результатів тобто на сьогодні проблемним залишається питання щодо узгодженості класифікації видів діяльності та субрахунків бухгалтерського обліку на яких формуються і визначаються фінансові результати.

Таким чином, сучасний підхід до аналізу фінансових результатів підприємства ґрунтується, безсумнівно, на якості інформаційного забезпечення, від якої, в свою чергу, залежить прийняття ефективних управлінських рішень, а теоретичні підходи до визначення результатів діяльності підприємств малого бізнесу та відображення їх у фінансовій звітності потребують подальшого удосконалення.

Список літератури

1. Білик В. Г. Облік і відображення в звітності фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах реформування. Формування ринкових відносин в Україні. Київ : Науково-дослідний економічний інститут, 2014. Вип. 1. URL: <http://nbuv.gov.ua>.
2. Бурлака С. М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємств. Управління розвитком. 2013. № 15. URL: <http://library.kpi.kharkov.ua>.
3. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. URL: <http://sophus.at.ua>.
4. Овсійчук О. В. Проблеми організації обліку фінансових результатів діяльності підприємства. Управління розвитком. 2013. № 15. URL: <http://www.cul.com.ua>.
5. Рета М. В., Пляка Г. О. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. Вісник НТУ «ХПІ». 2015. № 25 (1134). URL: <http://www.cul.com.ua>.

Саварин Г. В.,

студентка групи ОПДзчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Чижишин О. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОПЛАТА ПРАЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Облік заробітної плати – одна з найважливіших і складних ділянок роботи, що займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві, оскільки потребують точних і оперативних даних, у яких відбивається зміна чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників. Заробітна плата перебуває в центрі уваги різних заінтересованих сторін – найманих працівників, власників, пенсійного фонду, податкових органів, профспілок, державних структур. Найважливішими завданнями організації обліку оплати праці є забезпечення у встановлені терміни проведення розрахунків з оплати праці (нарахування заробітної плати та інших виплат, розрахунок утримань), забезпечення своєчасності і правильності віднесення суми нарахованої заробітної плати і відрахувань на собівартість продукції, забезпечення контролю за дотриманням кількісного складу працівників, використанням робочого часу й додержанням трудової дисципліни, групування показники для цілей оперативного контролю та складання необхідної звітності, а також ведення розрахунків із бюджетом щодо утриманих податків та нарахування єдиного соціального внеску.

Аналіз публікацій [1; 2; 3] показав, що вдосконалення обліку оплати праці на підприємстві вимагає зміни таких елементів:

- удосконалення наявної системи організацію документообігу;
- зміна наявної системи оплати праці;
- удосконалення чинної моделі аналітичного обліку;
- автоматизації обліку;
- зміна форми оплати праці.

На сьогодні міжнародні системи оплати праці більше орієнтовані на мотивацію працівника ніж вітчизняні, вони спрямовані на те, щоб працівник хотів працювати більше та ефективніше. Системи оплати праці, які використовують в Україні, характеризуються недостатньою гнучкістю й слабкою мотивацією, оскільки розмір заробітної плати не пов'язують із якістю та продуктивністю праці.

Відсутність ефективної системи оплати праці й матеріального стимулювання призводять до великої різниці в оплаті праці спеціалістів різних підрозділів і однорідних спеціалістів на підприємствах одного регіону. Це стає причиною плинності кадрів, нестабільності роботи колективів, зростання матеріальних витрат, пов'язаних із навчанням нових працівників [1].

Удосконалення організації обліку оплати праці також можливе завдяки використанню результатів наукових досліджень міжнародного досвіду. Доцільним буде перейняти досвід оплати праці зарубіжних країн, а саме: заробітна плата кожного працівника має бути встановлена індивідуально; перегляд заробітної плати робітників проводиться один раз на рік; застосовуються системи матеріального заохочення для різних категорій працівників; рівень заробітної плати має відображати досягнення та мотивацію працівника. Заходи спрямовані на вдосконалення оплати праці, містять насамперед забезпечення залежності розмірів заробітної плати від особистого внеску працівників у результати праці.

Великої уваги вимагають утримання, нарахування та сплата відповідних податків та зборів із заробітної плати. Станом на 2019 р. до таких податків належать нарахування ЄСВ та утримання ПДФО. Що стосується зборів, то зараз діє тимчасовий військовий збір у розмірі 1,5% від нарахованої заробітної плати, це пов'язано з особливим військовим станом на території України.

Отже, держава має достатньо сильні позиції у визначенні політики щодо заробітної плати, а важливим завданням держави і надалі має бути сприяння проведенню переговорів між основними соціальними силами суспільства для врегулювання соціально-трудова відносин, запобігання масовим трудовим конфліктам. Останнім часом уряд зробив кроки щодо підвищення рівня життя населення та посилення цільової спрямованості соціальних програм. Водночас залишається і низка проблем, що потребують термінового вирішення: ліквідація порушень законодавства про оплату праці, подальше підвищення основних соціальних гарантій і наближення їхнього рівня до прожиткового мінімуму, «детінізація» заробітної плати населення тощо. Рівень оплати праці є показником добробуту суспільства, тому головним завданням держави як представника інтересів суспільства є не перманентна боротьба з труднощами, створюваними соціально-економічною політикою самої ж держави, а грамотне розроблення концепції соціально-економічної політики і послідовне впровадження ефективного механізму забезпечення своєчасної виплати заробітної плати та її відповідний рівень в умовах формування ринкової економіки України.

Список літератури

1. Безбатько О. Удосконалення системи оплати праці: проблеми та шляхи вирішення. Довідник економіста. 2007. № 12. С. 70–74.
2. Кадацька А., Пономаренко О. Удосконалення обліку оплати праці в сучасних умовах. URL: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2012/Economics/74744.doc.htm.
3. Корягін М., Попкова О. Аспекти ведення бухгалтерського обліку інших заохочувальних та компенсаційних виплат персоналу. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 21. С. 211–215.

Себестянович І. С.,
студентка групи УФФ-34с
Львівського національного університету ім. І. Франка
Лобода Н. О.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету ім. І. Франка

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Початок XXI століття характеризується новою стадією економічних відносин – інтенсивним розвитком цифрової економіки (digitaleconomy). В перекладі з англ. «digital» означає «цифровий, електронний, комп'ютерний», тому під цифровою економікою будемо розуміти сучасний етап ринкової економіки, який характеризується використанням комп'ютерних технологій.

Головним завданням управлінського обліку є надання інформації внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень. В умовах цифровізації еконо-

міки істотно розширюються межі управлінського обліку. Якщо раніше він був підсистемою бухгалтерського обліку і його основною ціллю було вивчення затрат і знаходження резервів їх зниження, то зараз він стає інформаційною основою і аналітичною підсистемою управління підприємством, розширюється його інструментарій, з'являється можливість дослідження тенденцій не тільки внутрішніх, а й зовнішніх факторів, які впливають на розвиток підприємства.

Проблеми управлінської діяльності досліджувались такими вітчизняними дослідниками як Атамас П. Й. [1], Голов С. Ф., Карпенко О. В., Касич А. А., Крушельницька Т. А., Куцик П.О., Павлова Г. Є. [2], Чабанюк О. М. тощо.

Ціллю управлінського обліку вважається забезпечення менеджменту підприємства необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вона має задовольняти такі вимоги:

1. Адресність (інформація в звітності призначена для певного користувача чи групи користувачів);
2. Оперативність (звітність має бути представлена у встановлений строк);
3. Достатність (в звітності має бути представлена вся необхідна інформація);
4. Корисність (інформація має бути нейтральною і привертати увагу до потенційних частин ризику);
5. Економічність (затрати по підготовці управлінської інформації не мають перевищувати економічний результат від її використання) [3].

Таким чином, управлінський облік представляє собою структуровану внутрішню інформацію, яка знаходить своє відображення в різних звітах про умови та результати діяльності підприємства і його підрозділів, а також її окремих напрямів, і призначену для прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз літературних джерел дозволяє виявити ряд проблем, через які багато підприємств не можуть забезпечити повноту представленої інформації в управлінському обліку:

1. Неясність цілі і ролі управлінської звітності керівництвом організації;
2. Недооцінка ролі побудови фінансової структури організації;
3. Відсутність законодавчо встановлених форм внутрішньої звітності організації;
4. Пошук оптимального програмного забезпечення автоматизації управлінського обліку і звітності.

Отже, розробка форм управлінської звітності на підприємстві, які дозволяють проводити огляд всієї діяльності, автоматизація управлінського обліку, регулювання взаємодій між інформаційною системою і користувачами, значно підвищують результативність і якість рішень, прийнятих керівництвом і здійснюють прямий вплив на ефективну і стійку діяльність організації в умовах цифровізації економіки.

Список літератури

1. Атамас П. Й. Управлінський облік: навчальний посібник, 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 440 с.
2. Крушельницька Т. А., Павлова Г. Є. Управлінський облік та його складові. Економіка АПК. Дніпропетровський державний аграрний університет. Дніпропетровськ : АГРОСВІТ. № 20. Жовтень. 2009. С. 28–34.
3. Зелінська М. В. Управлінський облік. Краснодар: Саратов : Південний інститут менеджменту; Ай Пі Ер Медіа, 2017. 118 с.

Сікорська О. В.
студентка групи ОПДзчм-21
Яковець Т.А.
канд. екон. наук, доцент
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу

ОБЛІКОВІ МОДЕЛІ УКРАЇНИ НА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНІ СТІЙКОЇ ЕКОНОМІКИ

Розширення можливостей автоматизації ведення обліку, глобалізація підприємницької діяльності в умовах сталого розвитку економіки, вихід господарюючих суб'єктів на зовнішні ринки, укрупнення бізнес-структур, розвиток інфраструктури

ринку, ускладнення процесів державного управління та регулювання економіки в сукупності виводять облік на новий якісний рівень як універсальну систему забезпечення інформацією різних категорій користувачів та особливо управлінців на мікро- та макроекономічних рівнях.

З розвитком економічних відносин, змінюються вимоги господарюючих суб'єктів до інформації, на основі якої приймаються економічні рішення. Облік, таким чином, відчуває вплив внутрішніх та зовнішніх чинників, що обумовлюють потребу видозміни середовища, в якому відбувається накопичення, обробка, інтерпретація та зведення даних про господарські події.

За позиціями експертів-аналітиків в Україні за результатами реформи було впроваджено британо-американський варіант облікової моделі, з системою регулювання з послабленим державним втручанням та орієнтацією обліку на професійні стандарти. Усі суб'єкти господарювання, юридичні особи, створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, зобов'язані вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність на основі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [4].

На макрорівні моделювання виступає методом формування облікової політики будь-якого підприємства. Виділення його етапів дозволяє зробити висновок, що моделювання вносить варіативність і сприяє вибору оптимальної моделі наказу керівника організації про облікову політику і раціональної системи бухгалтерського обліку. Безліч варіантів обумовлено цілями і факторами, що впливають на них. Істотне значення в процесі моделювання облікової політики мають цілі та завдання, які ставляться керівництвом перед обліковою системою, які є складовою стратегічних цілей.

Більшість науковців підкреслює, що облікова політика повинна охоплювати теорію, методологію, технологію, організацію обліку. Такий погляд є виправданим, оскільки це впливає з трактування облікової політики як інструменту управління обліком. Але не менш важливим є також і моделювання облікової політики.

Сутність облікової політики трактується неоднозначно. У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки» зазначено, що облікова політика – конкретні принципи, основи, угоди, правила та практика, що застосовуються підприємством при складанні та поданні фінансової звітності [3]. Відповідно до п. 5 ст. 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно визначає облікову політику підприємства, під якою розуміється сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

При моделюванні облікової політики обліковий персонал повинен враховувати постановку цілей і завдань управління підприємством та особливостей і характеристик об'єкта управління, приймати до уваги умови та вимоги зовнішнього середовища, використовувати емпіричний підхід, враховуючи всі останні зміни нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку. Облікова політика визначає ідеологію господарювання підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, які відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі. Метод моделювання в процесі формування облікової політики організації дозволить знизити витрати надалі і створювати сприятливу основу для прийняття ефективних управлінських рішень, а також надасть можливість визначати найкращі варіанти функціонування модельованого об'єкта, тобто оптимальні підходи до ведення бухгалтерського обліку в обліковій політиці в майбутньому.

Таким чином, в умовах сталого розвитку економіки країни змінилися підходи до вибору моделі бухгалтерського обліку на мікро- рівні, що формується у вигляді облікової політики підприємств. Це унікальний засіб, за допомогою якого, по-перше, здійснюється процес лібералізації системи бухгалтерського обліку; по-друге – відбувається вдосконалення нормативної системи з обліку та бухгалтерської звітності; по-третє, вирішуються протиріччя чинного законодавства. З іншого боку, облікова політика є дуже важливим інструментом ефективного управління господарюючим об'єктом. Тому можна стверджувати, що процес формування ефективної облікової політики підприємства повинен будуватися як з урахуванням оцінки зовнішнього середовища, так і постановки цілей і завдань управління підприємством та особливостей і характеристик об'єкта управління.

Список літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16. 07. 1999 г. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Кубік В. Д. Моделювання як метод формування облікової політики підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Том 14. Вип. 2 (30). С.171–184.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020.
4. Шигун М.М. Моделювання в бухгалтерському обліку на макро- та мікрорівнях. *Вісник ЖДТУ*. 2008. № 4 (46). С. 151–160.

Сокиряк В. О.,
студент групи ЗОО-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Іванова Л. В.,
ст. викладач кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПОНЯТТЯ КРЕАТИВНОСТІ В ОБЛІКОВІЙ РОБОТІ

Наявність різних форм власності, конкуренція на зовнішньому і внутрішньому ринках потребують інформаційного забезпечення, що задовольняло б потреби всіх рівнів управління підприємством. Висока динамічність чинників зовнішнього середовища, швидкі й часто несподівані зміни у соціально-економічних процесах неможливі без використання нових технологій організації управлінських процесів, діагностики умов функціонування і прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності. Саме ці чинники зумовили появу таких нових об'єктів обліку, як маркетингові дослідження; сегменти ринку; витрати на логістику, природоохоронну діяльність; трансакційні витрати тощо. На рівні підприємства така робота потребує самостійного вибору методів і процедур ведення бухгалтерського обліку. Це зумовлює можливість використання альтернативних варіантів ведення бухгалтерського обліку і одержання відмінних результатів, навіть за наявності однакових фактів господарської діяльності. Ці задачі, як правило, покладаються на облікову політику.

Поряд з обліковою політикою, значна кількість зарубіжних авторів, а в останні роки і вітчизняні науковці, ототожнюють таку роботу з використанням креативного обліку. Креативний (творчий) облік – сукупність законних методів, за допомогою яких бухгалтер, використовуючи свої професійні знання, підвищує привабливість фінансової звітності для зацікавлених осіб і знижує податковий тягар для підприємства, на якому він працює. Поняття «креативний облік», введене представниками англо-американської бухгалтерської школи, означає використання менеджерами методів обліку, що дозволяють поліпшити фінансове положення підприємства [1, с. 28].

В нашій країні креативний облік нерідко розглядається в якості самостійного елемента в інформаційній структурі бухгалтерського обліку.

Доцільно визначають наступні причини появи креативності в обліку:

– розділення функцій по управлінню фірмою, що виникають відповідно з права власності (носії – власники фірми) і права оперативного управління активами фірми (носії – топ-менеджери фірми);

– принципова неможливість абсолютно жорсткого регулювання обліку.

Серед основних негативних наслідків креативного обліку виділяють заниження прибутків (зниження звітних прибутків в успішні періоди діяльності і перенесення їх на збиткові роки), використання в цих цілях зміни методів обліку (методів нарахування амортизації, оцінки запасів і інше).

До основних проявів креативного обліку відносяться маніпулювання прибутком та оцінками активів, створення прихованих резервів, створення забалансових джерел фінансування.

В той же час креативний облік, з одного боку, можна вважати прогресивним явищем в бухгалтерській справі, якщо за відсутності інших методів для віддзеркалення в обліку нової господарської операції він дає можливість достовірно оцінити ситуацію в бізнесі. З іншого боку, креативний облік може бути націлений на представлення результатів діяльності організації у вигідному для неї ракурсі.

Згідно з національних стандартів обліку підприємство має право вибору конкретних способів та процедур обліку з окремих елементах обліку. Керівники підприємства на етапі формування облікової політики мають право використовувати креативний підхід до вибору елементів окремих об'єктів обліку. Але креативність при цьому має бути обмежена якісними характеристиками інформації, що визнані в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до формування фінансової звітності».

Процес проектування креативної системи обліку передбачає необхідні певні умови:

– усвідомлення системою управління ролі інформації як ресурсу, без якого неможливо вирішити актуальні для бізнесу завдання;

– постановка проблеми та окреслення її межі для того, щоб можна було визначити коло об'єктів обліку, методику збору даних та обсяг вихідної інформації;

– визначення кола показників, які цікавлять замовника мікросистеми;

– способи подачі інформації, формат, інтерпретація даних [2, с. 337].

Таким чином, дискусійність питання щодо використання креативного обліку на практиці варто враховувати як з точки зору можливих негативних наслідків для користувачів інформації щодо діяльності підприємств, так і з точки зору переваг у вигляді вибору більш доцільного варіанту обліку того чи іншого об'єкту чи процесу господарської діяльності. Справедливим є твердження існування креативного підходу при встановленні облікової політики та формуванні облікової інформації, який обмежений принципами обліку та якісними характеристиками облікової інформації.

Список літератури

1. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : Монографія. Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. 334 с.

2. Тринька Л. Я. Креативні методи обліку: їх суть і значення в обліковій практиці вітчизняних підприємств: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Облік, аналіз і аудит у сучасному бізнесі». Львів : Компакт-ЛВ, 2018. С. 335–337.

Соколик О. А.,

студентка групи М1 ЦЗФН

Одеського національного економічного університету

Гайдаєнко О. М.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економічного аналізу

Одеського національного економічного університету

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

В сучасних умовах господарювання, нестачі фінансових ресурсів, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання, а також враховуючи високий рівень

морального й фізичного зносу обладнання підприємств, як ніколи постає проблема найбільш ефективного використання основних засобів [1, с. 115]. Тому актуальною проблемою є визначення ефективності використання основних засобів виробництва, використання та виявлення резервів їх підвищення, а також виявлення найбільш важливих чинників, які впливають на зміну рівня використання основних фондів суб'єктами господарювання.

Завдання аналізу ефективності використання основних виробничих засобів можна визначити так [4, с. 135]:

а) визначення рівня використання основних засобів і факторів, які впливають на нього;

б) встановлення належної комплектності наявного парку обладнання;

в) з'ясування ефективності використання обладнання в часі та за потужністю;

г) розрахунок впливу ефективності використання основних засобів на обсяг продукції;

д) виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

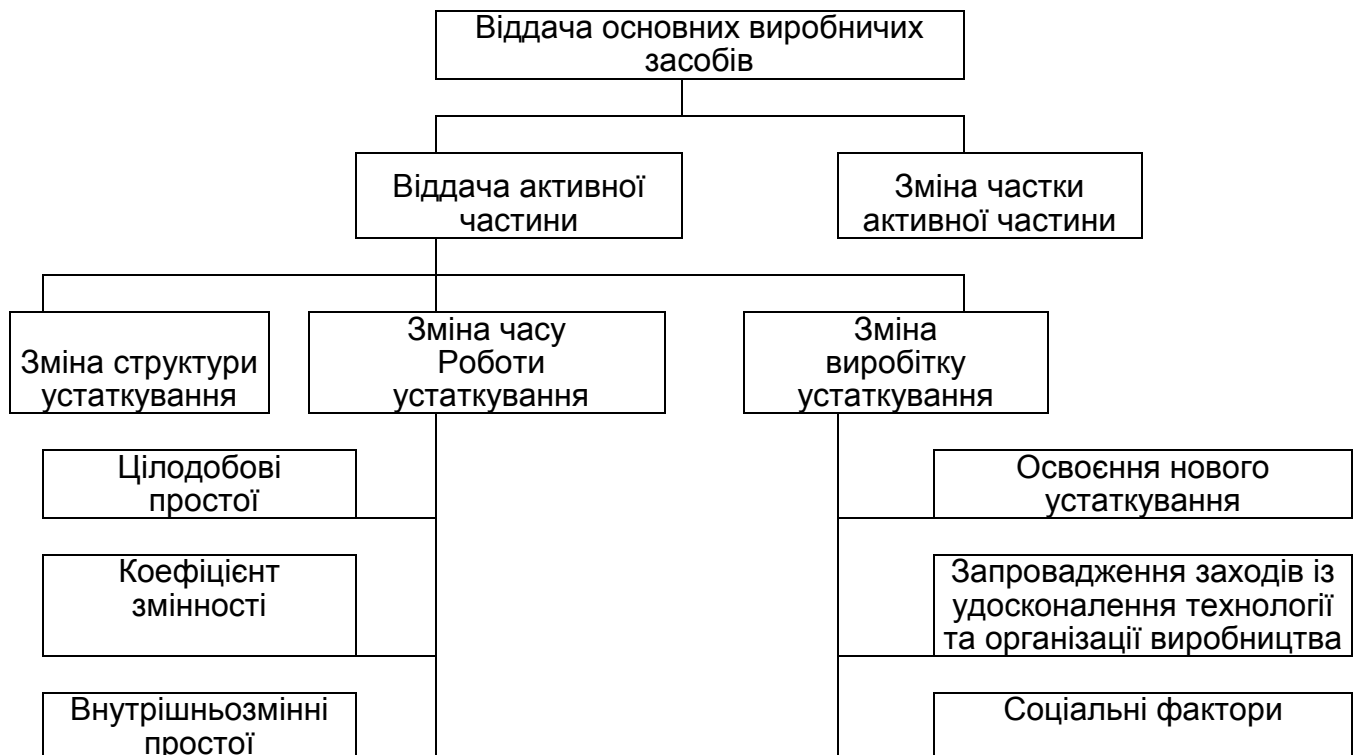
Усі показники використання основних засобів звичайно поділяються на дві групи: екстенсивного використання та інтенсивного використання.

Показники екстенсивного використання характеризують роботу устаткування за часом або за кількістю. Показники інтенсивного використання пов'язані з його продуктивністю, тобто визначають рівень використання потужності. Останні показники обов'язково мають одиниці виміру.

Для узагальнення оцінювання ефективності використовують показники:

1. Віддача основних засобів (відношення вартості реалізованої продукції до середньорічної вартості основних засобів).

На віддачу, в свою чергу, впливають чинники, які ми згрупували на рис. 1.

Рис. 1 Фактори, що визначають рівень віддачі основних виробничих засобів

Джерело: [2, с. 138]

2. Місткість (відношення середньорічної вартості основних засобів виробничого призначення до обсягу реалізації продукції за період).

3. Рентабельність основних засобів (відношення прибутку від основної діяльності до середньорічної вартості основних засобів).

Для вирішення завдання підвищення ефективності використання основних засобів Людвенко Д. В. і Орехова Л. Р. пропонують шляхи, які можуть бути поділені на три великих групи: технічне вдосконалення засобів праці, збільшення тривалості роботи машин та обладнання, покращення організації та управління виробництвом [3]. Це дозволяє намітити основні шляхи поліпшення використання основних засобів, а саме:

1) впровадження стратегії збільшення частки валового прибутку в чистому доході від реалізації продукції за рахунок оптимізації собівартості реалізованої продукції. Бажано створити сучасну систему управління витратами за рахунок створення центрів відповідальності;

2) удосконалення та заміна застарілих технологій виробництва продукції. Незважаючи на складність в сучасних умовах економіки, оновлення основних засобів дозволить підвищити технічний рівень основних засобів;

3) мобілізація внутрішніх резервів виробництва, на основі комплексного системного аналізу, спрямованого на підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів.

Список літератури

1. Гайдаєнко О. М. Факторний аналіз ефективності використання основних засобів на прикладі ПАТ «Одескабель». *Облік, економіка, менеджмент: наукові нотатки: міжнародний збірник наукових праць* / За ред. Садовська І. Б. Луцьк : РВВ Луцького НТУ. 2016, Вип. 1(9). Ч. 1. С. 114–119.

2. Волкова Н. А., Волчек Р. М., Гайдаєнко О. М. та ін. Економічний аналіз: навч. посібник. Одеса : ОНЕУ, ротاپринт. 2015. 312 с.

3. Людвенко Д. В., Орехова Л. Р. Ефективність використання основних фондів підприємств та шляхи їх підвищення. URL: <http://cesd.org.ua/files/2012/9-26-27.10.2012.pdf#page=103> (дата звернення: 11.09.2019).

Солоха А. М.,

студентка групи 11-СОО

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Кучеркова С. О.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри обліку і оподаткування

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ І ЗВІТНІСТЬ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

На сьогоднішній день однією з основних передумов розвитку економіки України та забезпечення її стабільності є ефективне функціонування податкової системи, оскільки мобілізація податкових платежів до бюджету країни дає можливість органам Державної податкової служби здійснювати реалізацію внутрішньої та зовнішньої політики, фінансування соціальних заходів. Сукупність загальнодержавних і місцевих податків та зборів, які справляються в установленому законодавством порядку, є складовою податкової системи. Податкова система України – сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковому кодексі України [3].

Для України потужним фіскальним інструментом під час наповнення Державного бюджету є податок на додану вартість. Від правильності відображення в обліку сум податкового зобов'язання й податкового кредиту залежать повнота, своєчасність розрахунків із бюджетом за цим податком, а також уникнення застосування до підприємств штрафних санкцій контролюючими органами, тобто Державною податковою службою України.

Податок на додану вартість – це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але зобов'язання щодо його

перерахування до бюджету покладено на фізичних чи юридичних осіб, які здійснюють реалізацію товарів (робіт, послуг) [3].

Податковим кодексом України (ПКУ) представлено доволі лаконічне визначення податку на додану вартість – це непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ (пп. 14.1.178 п. 14.1 ст. 14) [1, с. 83]. Сучасні економісти мають різні погляди щодо визначення сутності поняття «податок на додану вартість». Розглянемо сутність поняття «податок на додану вартість» в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «податок на додану вартість»

Джерело	Визначення
Світовий О. М.	Податок на додану вартість – це непрямий податок на додану вартість, який додається до ціни товару та сплачується кінцевим споживачем, який сплачує цей податок до Державного бюджету, а продавцю товару.
Лесько М. В	ПДВ – фіскальний податок, що стягується на стадії виробництва і руху товарів із суми доданої вартості незалежно від фінансових результатів господарської діяльності.
Подолянчук О. А.	ПДВ – непрямий загальнодержавний податок, який є складовою ціни товарів і послуг та включає податкові зобов'язання щодо постачання товарів (послуг), податковий кредит щодо постачання товарів (послуг) та зобов'язання перед бюджетом з ПДВ.
Чирва А. А.	ПДВ – це непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, яка утворюється на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до продажної ціни на товари (роботи, послуги) і сплачується кінцевим споживачем.

Джерело: Доповнено і складено на підставі [2, с.21], [4, с.82], [5, с. 213], [6, с.67] .

Підсумовуючи дану табл. 1, можна зробити висновок, що податок на додану вартість (далі – ПДВ) – один з основних загальнодержавних непрямих податків, що забезпечує стабільність надходження грошових коштів до Державного бюджету України, стягується у вигляді надбавки до ціни продукції (робіт/послуг) і сплачується споживачами, але його облік і перерахування до Державного бюджету здійснює продавець.

Із метою ефективної організації обліку ПДВ на кожному підприємстві під час розробки Наказу про облікову політику потрібне введення окремого пункту, такого як, наприклад, «Організація обліку податкових платежів», що повинно відповідати нормам чинного законодавства й висвітлювати ті моменти, які відсутні в ПКУ.

Отже, для підприємств в Україні важливе місце займають повнота нарахування й своєчасність розрахунків підприємств із бюджетом за ПДВ, що залежить, передусім, від наявності та правильності заповнення всіх первинних документів, які є підставою для відображення в податковій накладній податкового кредиту та податкового зобов'язання, а також рівня облікового-аналітичного забезпечення податку на додану вартість.

Список літератури

1. Дзюба О., Волинець Ю. Податок на додану вартість: економічна сутність та особливості законодавчого закріплення в сучасних умовах. Економічний аналіз. 2012. Вип. 10. Ч. 2. С. 219–222.
2. Лесько М. В. ПДВ та його вплив на господарську діяльність суб'єктів підприємництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» Київ, 2014. 21 с.
3. Податковий кодекс України зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Подолянчук О. А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 1. С. 82–102.

5. Світовий О. М. Економічна сутність та функції податку на додану вартість у зернопродуктовому під комплексі України. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. 2014. № 1 (25). С. 213–216.

6. Чирва А. А. Удосконалення облікової політики підприємства в частині обліку ПДВ. Облік і фінанси. 2015. № 4 (70). С. 67–71.

Тимчина О. Б.,
студентки групи ОП-41
Львівського національного аграрного університету
Мацьків Г. В.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного аграрного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ

Ефективність сільськогосподарського виробництва в значній мірі залежить від ступеня впровадження інноваційних технологій у всі стадії виробничого процесу (виробництво, розподіл, реалізація та споживання). У зв'язку з цим, освоєння електронної комерції, інформаційної економіки, глобальної мережі Internet в АПК відіграє велике теоретичне та практичне значення у підвищенні ефективності функціонування агроформувань України.

У сучасних умовах, використання нетрадиційних прийомів та засобів реалізації операцій обміну, у тому числі і у сільському господарстві, набуває ключового значення, забезпечуючи зростання конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств. Розвиток організаційно-економічних відносин в аграрній сфері тісно пов'язаний з останніми досягненнями у галузі інформаційних технологій з поступовим переходом до «технотронної економіки», основним засобом реалізації якої є електронна комерція [2].

Аграрна електронна комерція являє собою взаємозв'язок та взаємодію суб'єктів господарювання аграрної сфери АПК з приводу купівлі-продажу продукції, робіт та послуг, що здійснюються в галузі інформаційних технологій з використанням функціональних можливостей глобальної мережі Internet [3]. Враховуючи досить значні матеріальні витрати, що пов'язані з закупівлею засобів обчислювальної техніки та програмного забезпечення, а також принцип залишкового фінансування сільського господарства, необхідно визнати, що сучасні аграрні формування України знаходяться далеко від передових меж глобальної комп'ютеризації. В зв'язку з цим, вважаємо за необхідне створити умови для забезпечення всіх учасників аграрних економічних відносин доступом до мережі Internet з метою оперативного отримання достовірної та актуальної інформації про ціни, ринки збуту тощо.

Для представників агробізнесу одним із пріоритетних напрямів електронної комерції є сектор B2B (бізнес-до-бізнесу). Система B2B передбачає здійснення торгівельних операцій між комерційними підприємствами, на відміну від сектора електронної комерції B2C (бізнес-до-споживача), коли другим учасником процесу обов'язково є кінцевий споживач. Дрібні сільськогосподарські товаровиробники реалізують продукцію, що потребує подальшої обробки, тому сектор B2B, на нашу думку є для них оптимальним.

Головними елементами електронної комерції для реалізації сільськогосподарської продукції є: електронні торгівельні майданчики, електронні аукціони, електронні біржі, дошки оголошень, інтернет-магазини, веб-сайти [4, с. 158].

Використання інтернет-технологій аграрними підприємствами дає безліч можливостей, серед яких можна виділити: швидке поширення інформації про товари та послуги; зв'язок із потенційними партнерами в режимі 24/7; зниження витрат на рекламу, просування та логістику; доступ до світових цін на сільсько-господарську продукцію в режимі реального часу; пошук партнерів в будь-якій країні; складання угод, підписання паперів; оформлення та передача фінансової звітності за допомогою цифрового підпису; проведення миттєвих грошових та інших трансакцій [2].

За даними міжнародного центру Allbiz [1, с. 609], ринок агропродукції є другим за кількістю розміщених торговельних пропозицій серед 100 інших ринків. Серед найпопулярніших видів сільськогосподарської продукції, яку купували «он-лайн»: домашні кури; приладдя бджільництва (у т.ч. вулики); інкубаційне обладнання для птахів; саджанці кущів і дерев; свійські тварини; домашні птахи; ґрунти та посівні матеріали. Щодо основних культур, на які проходять торги «он-лайн» варто виділити наступні: пшениця – 43%, соя – 33% кукурудза – 14% ячмінь – 5%, просо – 3%, також експортним товаром є борошно з українського зерна – пшеничне, житнє, кукурудзяне, мигдалеве та вівсяне [1, с. 609].

Таким чином, подальший розвиток електронної торгівлі має змусити українських агротоваровиробників активніше використовувати інтернет-технології, адже багато покупців шукають товари саме в мережі інтернет.

Список літератури

1. Кислюк Л. В. Аналіз стану електронної торгівлі в Україні. Молодий вчений. 2016. № 11 (38). С. 606–610.
2. Маловичко С. В. Аналіз сучасних тенденцій та динаміки розвитку електронної торгівлі на підприємствах України. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-2_0-pages-71_77.pdf.
3. Паска Т. М. Формування та функціонування біржової та електронної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Ефективна економіка. 2015. № 8. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=4235>.
4. Серських Н. С. Електронна комерція як маркетингова стратегія для підприємств аграрної. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. № 4. С. 156–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_4_28.

Тібекін Е. П.,
студент групи ОПДзчм-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Яковець Т. А.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА РІЗНИХ ЖИТТЄВИХ СТАДІЯХ ПІДПРИЄМСТВА

В ході розвитку підприємства виникають певні особливості щодо визначення черговості погашення зобов'язань. Більшість нюансів формування, обліку та погашення зобов'язань виникають на окремих стадіях діяльності підприємства. Можна виділити наступні життєві стадії підприємницької діяльності (рис. 1.).

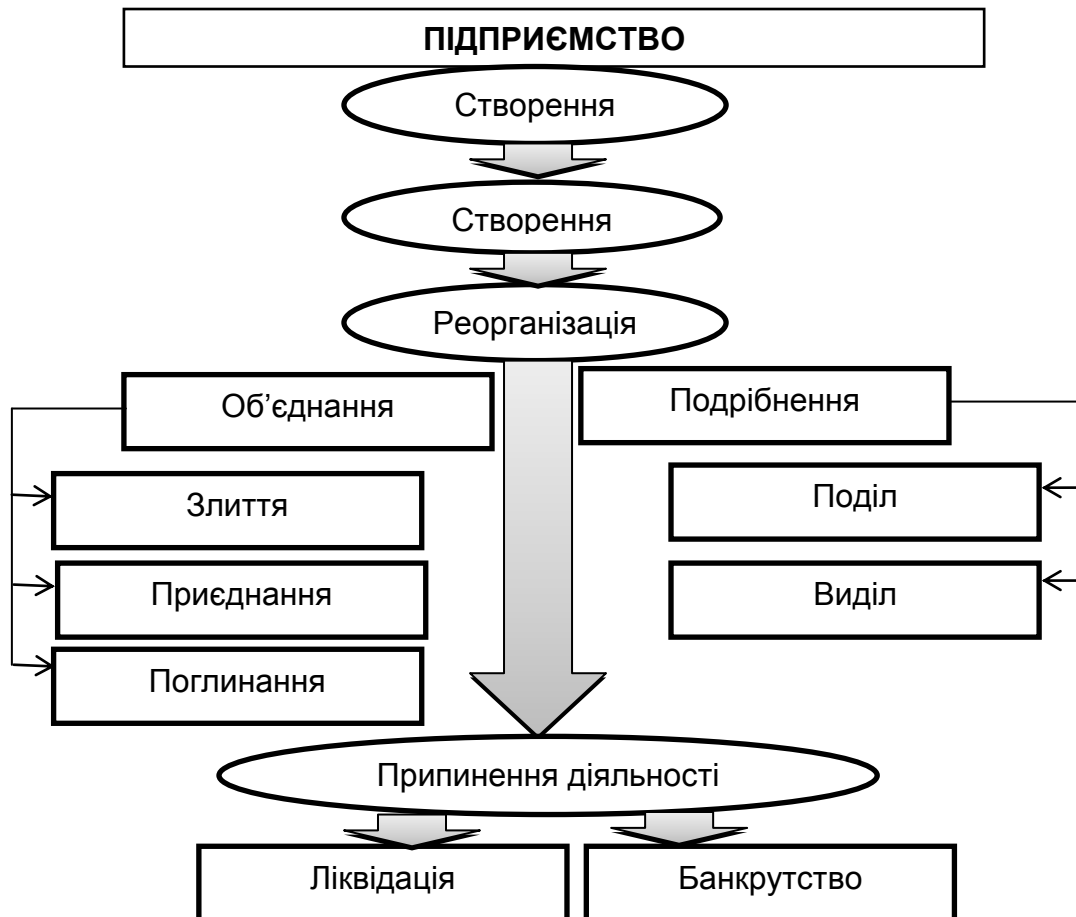
У період реорганізації підприємства кредитори мають право вимагати дострокового погашення або припинення відповідних зобов'язань підприємства та відшкодувати їм збитки. Після закінчення терміну роботи з кредиторами у разі їх незаявлення про дострокове задоволення вимог, це зовсім не означає припинення таких зобов'язань. У такому випадку кредитор лише втрачає право на достроко-

вість погашення, а очікує його планового виконання (або реорганізованим підприємством, або виділенням).

Передачу активів та пасивів здійснюють, як правило, складаючи наступні бухгалтерські проведення:

– юридична особа, що передає активи та пасиви, відображає ці операції за дебетом (або кредитом) субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» і кредитом рахунків обліку активів 1–3 класу Плану рахунків [1] тощо (або дебетом рахунків обліку пасивів відповідно 4–6 класу тощо);

– юридична особа – правонаступник робить зворотні проведення для відображення прийняття активів та пасивів на свій баланс, використовуючи субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Рис. 1. Стадії життєвого циклу підприємства

При ліквідації підприємства виникають зобов'язання по оплаті праці. Звільненим працівникам потрібно виплатити вихідну допомогу в розмірі не менше середньомісячного заробітку згідно зі статтею 44 КЗпП. У статті 116 КЗпП передбачено термін розрахунку з працівниками: підприємство, яке ліквідується, має провести остаточні розрахунки з працівниками у день звільнення кожного з них, при цьому кожен працівник повинен отримати інформацію про належні йому суми в письмовій формі. Підприємство повинно виплатити працівникові всі належні суми, у тому числі компенсацію за невикористані дні відпустки (нараховані суми, у т. ч. і суму вихідної допомоги) та видати трудову книжку.

Щодо банкрутства, то у випадках, передбачених законом, суб'єкт підприємництва – боржник, його засновники (учасники), власник майна, а також інші особи несуть юридичну відповідальність за порушення вимог законодавства про банкрутство, зокрема фіктивне банкрутство, приховування банкрутства або умисне доведення до банкрутства. Усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або господарського відання на дату

відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси (стаття 42).

Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому цією статтею 45. При цьому черговість задоволення вимог кредиторів у ході визнання підприємства банкрутом наступна [2].

Отже, варто підкреслити важливість врахування особливостей погашення зобов'язань на окремих стадії діяльності підприємства, адже неправильна черговість та облік може призвести до додаткових втрат та штрафних санкцій.

Список літератури

1. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування. Редакція від 18.03.2014. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.

2. Ляхович Г. І., Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік і правове забезпечення господарських процесів підприємства: навч. посіб. Тернопіль : КРОК, 2017. 344 с.

Хлібун С. І.,

студент групи ОП-41

Львівського національного аграрного університету

Мацьків Г. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Львівського національного аграрного університету

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ СКАСУВАННЯ ТРУДОВИХ КНИЖОК

На сьогодні трудова книжка не відіграє важливої ролі ні для обліку працівників, ні для нарахування пенсії, а тільки підтверджує досвід роботи працівника при влаштуванні на роботу. Разом з цим, підприємства витрачають час і кошти на процес, пов'язаний з адмініструванням трудових книжок [1]. Таким чином, доволі виправданим, на нашу думку, є законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі», який скасує обов'язковість трудових книжок.

У разі прийняття закону в запропонованій редакції при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний буде надати тільки паспорт або інший документ, що засвідчує особу і заяву про прийом на основне місце роботи. Замість трудової книжки найманий працівник може подавати інформацію у довільній формі (резюме), а також характеристики, та інші документи, що характеризують попередню роботу.

Облік трудової діяльності працівника вестимуть в електронній формі в Реєстрі застрахованих осіб. Включатимуть до реєстру застрахованих осіб, відомості про трудову діяльність працівників протягом п'яти років з дня набрання чинності вказаним Законом на підставі поданих відомостей. Облік можна також вести з використанням трудової книжки, якщо це передбачено колективним договором [2].

В електронних реєстрах держави дані про трудовий стаж всіх українців є з 2000 року. Саме ці дані використовуються для розрахунку пенсій або інших соціальних виплат. Також якщо у людини є трудовий стаж до 2000 року, буде можливість занести цю інформацію в електронний реєстр – самостійно або через роботодавця. Таким чином, зберігати трудову книжку, як носій інформації, не має потреби. Якщо хтось все ж захоче зберігати інформацію про свій стаж в трудових книжках, забороняти влада не буде.

Згідно з проектом, основним документом, що підтверджує стаж роботи, буде інформація з персоніфікованих даних працівника, що підтверджує сплату внесків на соціальне страхування. Українці зможуть легко отримати електронний документ з інформацією про свій стаж в інтернеті. Цей документ вони можуть надати робото-

давцю, якщо тому важливо перевірити стаж здобувача з офіційних реєстрів. Крім того, на кожну застраховану особу планують завести персональну облікову картку, в якій зазначатиметься вся персональна інформація про особу, зокрема відомості про трудові відносини, освіту, професію, посаду, основне місце роботи тощо.

Прийняття законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» дозволить зменшити витрати роботодавців на ведення кадрових питань внаслідок скасування трудових книжок, а також дадуть для бізнесу загальний економічний ефект у розмірі близько 500 млн. грн. За розрахунками Мінекономрозвитку, скасування трудових книжок дозволить заощадити трудові витрати на їх адміністрування в розмірі майже 290 млн. грн., а саме 83,4 млн. грн. – для великих підприємств; 106,8 млн. грн. – для середніх; 99,5 млн. грн. – для малих). Також припинення ведення обліку трудових книжок усуне необхідність їх зберігання на підприємствах, що дозволить заощадити витрати бізнесу на архіваріусів. Залежно від кількості найманих працівників середні та великі підприємства зможуть зекономити щороку близько 220 млн. грн. на зберігання трудових книжок [3].

При цьому також варто зауважити успішний досвід країн, які вже давно відмовились від трудових книжок і перейшли до комп'ютеризованої електронної системи. Зокрема, США, де діє пенсійна електронна система, чи європейські країни, в яких працює система страхових полісів. Як показує практика, жодна з цих країн не повернулася знову до трудових книжок [4].

Отже, прийняття законопроекту як і для працівників, так і для роботодавців має позитивний характер. Для працівників – це збереження достовірних відомостей про їх страховий стаж та трудову діяльність, усуне можливі ризики втрати трудової книжки та внесення до неї недостовірних відомостей; а для роботодавці – спростить ведення кадрового обліку, дозволить зекономити трудовий час працівників структурних підрозділів, що забезпечують ведення кадрового обліку.

Список літератури

1. Подригуля У. Скасування трудових книжок: прогресивний крок або порушення прав працівників. URL: https://protocol.ua/ua/skasuvannya_trudovih_knigok_progresivniy_krok_abo_porushennya_prav_pratsivnikov.
2. Як вестиметься облік трудової діяльності працівника без трудової книжки. URL: <https://hrliga.com/index.php?module=news&op=view&id=20969>.
3. Як буде рахуватися стаж українцям після скасування трудових книжок. URL: https://antikor.com.ua/articles/58513-stalo_vidomo_jak_bude_rahuvatisja_stah_ukrajintsjam_pislja_skasuvannja_trudovih_knihok.
4. Що буде з трудовими книжками. Стали відомі подробиці. URL: <https://www.kadrovik01.com.ua/news/3275-shcho-bude-z-trudovimi-knijkami-stali-vdom-podrobits>.

Чамлай В. Є.,

студентка групи ОО-17-1

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Корчагіна В. Г.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри управління та адміністрування

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку національної економіки особливої актуальності набирають облік та аналіз власного капіталу, наявність якого дає змогу функціонувати підприємствам усіх форм власності.

В процесі господарської діяльності капітал власників зростає завдяки доходам від підприємницької діяльності й зменшується в результаті понесених витрат. Крім того, власний капітал зростає за рахунок додатково вкладеного капіталу, безкоштовно отриманих активів, дооцінки необоротних активів та зменшується в результаті розподілу (виплати дивідендів тощо) накопиченого капіталу між засновниками (учасниками).

У зв'язку з необмеженим терміном використання власний капітал є джерелом довгострокового фінансування господарської діяльності підприємства. Крім функції довгострокового фінансування власний капітал свідчить про відповідальність засновників за ризики підприємницької діяльності в межах належної їм частки в статутному капіталі. Сума власного капіталу зацікавить кредиторів підприємства перш за все як свідчення фінансової стабільності підприємства. Отже, власний капітал формується за рахунок двох основних джерел, а саме: капіталу, внесеного засновниками, і капіталу, накопиченого в результаті господарської діяльності [1, с. 803].

Ефективне використання власного капіталу полягає, з одного боку, в тому, щоб отримати якомога більший прибуток, тобто максимізувати рентабельність власного капіталу, а з іншого – не втратити фінансову стійкість та залишитися платоспроможним.

До власного капіталу відносяться: зареєстрований (пайовий) капітал – внески засновників при реєстрації підприємства; капітал у дооцінках – дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів, які відповідно до НП(С)БО відображаються у складі власного капіталу та розкриваються у звіті про фінансові результати; додатковий капітал – суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, а також вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу; резервний капітал – капітал підприємства, створений відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку; нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – сума прибутку або сума непокритого збитку; неоплачений капітал – сума зобов'язань засновників за внесками до статутного капіталу; вилучений капітал – собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників, та зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу підприємства. Вилучений капітал зменшує величину власного капіталу [2].

Обліковий процес статутного капіталу починається з моменту реєстрації підприємства у зазначеному реєстрі підприємств та організацій, припиняється в день виключення підприємства з реєстру як результат завершення діяльності та його ліквідації. Більшість операцій з обліку власного капіталу не має розроблених та затверджених форм первинної документації. Первинними документами операцій з обліку власного капіталу є бухгалтерські довідки, що складаються у вільній формі. Під час складання первинних документів для надання їм юридичної сили та доказовості потрібно стежити за їх правильним оформленням, тобто наявністю всіх реквізитів, таких як назва підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа (форми), код форми, дата й місце складання, зміст господарської операції та її вимірники (в натуральному та вартісному виразах), посади, прізвища та підписи осіб, відповідальних за дозвіл та здійснення господарської операції, а також складання первинного документа [3, с. 268].

Завершальним етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності. Інформація про власний капітал представлена у різних формах звітності: «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», «Звіт про власний капітал».

Характерними особливостями організації обліку власного капіталу є організаційно-правова форма підприємства, яка визначає зміст фінансових відносин у процесі формування статутного капіталу, відповідальності за зобов'язаннями, розподілу та використання прибутку.

Інформація, необхідна для ефективного управління власним капіталом підприємства, акумулюється системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Повне розкриття інформації про формування і використання власного капіталу забезпечує даними, що необхідні для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Список літератури

1. Фінансовий облік / Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кравченко І. Ю., Ямборко Г. А. Київ : Лібра, 2005. 976 с.
2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення 29.10.2019).
3. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

Чекан Х. О.,
студентка групи УФОМ-61С
Львівського національного університету ім. Івана Франка
Приймак С. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету ім. Івана Франка

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання включає в себе перелік зовнішньоекономічних операцій, більшість з яких передбачають проведення розрахунків у іноземній валюті, які виступають важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності економічних агентів.

Всі операції, пов'язані з купівлею, продажем або обміном іноземної валюти підприємством повинні відбуватися виключно на міжбанківському валютному ринку через уповноважені банки та інші фінансово-кредитні установи, що мають ліцензію НБУ на зайняття подібною діяльністю.

Продаж іноземної валюти, як і її купівля, відбувається на міжбанківському валютному ринку України за комерційним курсом, зазначеним клієнтом у заяві. Зазвичай курс продажу на міжбанківському валютному ринку України відрізняється від курсу НБУ [1].

Усі розрахунки за експорт та імпорт товарів/послуг в іноземній валюті необхідно здійснювати в строк не більше 90 календарних днів і 50% від суми валютної виручки підлягають обов'язковому продажу на міжбанківському валютному ринку, а решта надходжень в іноземній валюті залишається в розпорядженні резидентів та нерезидентів і використовується ними відповідно до правил валютного регулювання.

Є два варіанти проведення обліку іноземної валюти.

В першому варіанті іноземну валюту на розподільчому рахунку в обліку не відображають. Вважається, що іноземна валюта на розподільчому рахунку не є активом підприємства. Однією з вагомих ознак активу є наявність у підприємства контролю над ним. Іноземна валюта, зарахована на розподільчий рахунок, не підконтрольна підприємству, а отже, не може бути відображена в його активах. На цій підставі в обліку бухгалтер має відобразити лише ті суми, що зараховані на рахунки підприємства.

Однак, незважаючи на те що іноземна валюта на розподільчому рахунку не визнається активом, в обліку обов'язково відображають результат її продажу – різницю між вартістю іноземної валюти за курсом продажу та її вартістю за курсом

НБУ на дату продажу. Таку різницю включають до інших операційних доходів (субрахунок 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти») чи витрат (субрахунок 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти»).

В другому варіанті іноземну валюту на розподільчому рахунку відображають у складі активів. Причому, більшість бухгалтерів користуються в роботі саме цим підходом.

Так, зарахування іноземної валюти на розподільчий рахунок відображають за дебетом субрахунку 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті», а списання іноземної валюти для продажу відображається за кредитом субрахунку 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті». При цьому важливо пам'ятати, що такий актив – монетарна стаття, за якою необхідно визначати курсові різниці на дату балансу та/або дату списання іноземної валюти з розподільчого рахунку [2].

Позитивний результат включають до доходів:

Дебет 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті»;

Кредит 714 «Дохід від операційної курсової різниці».

Від'ємний результат включають до витрат:

Дебет 945 «Витрати від операційної курсової різниці»;

Кредит 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

У решті облік обов'язкового продажу іноземної валюти нічим не відрізняється – у доходах (витратах) відображають різницю між вартістю проданої іноземної валюти за комерційним курсом та її вартість за курсом НБУ. Банківську комісію включають до адміністративних витрат (Дебет 92 «Адміністративні витрати») [2].

Порівнюючи два варіанти обліку, можна сказати, що результат продажу іноземної валюти в обох випадках однаковий, відмінністю є лише курсова різниця, розрахована за субрахунком 316.

Окрім того, обраний підхід може вплинути на курс, за яким розраховуватимуться доходи від продажу товарів (робіт, послуг) на умовах передоплати, або курс, що враховуватиметься під час розрахунку курсових різниць за дебіторською чи кредиторською заборгованістю в розрахунках із нерезидентами. А загалом у кожному з двох варіантів загальний фінансовий результат, що включає і дохід від продажу товарів (робіт, послуг), і результат продажу іноземної валюти є однаковим.

Список літератури

1. Михайлова Т. Купівля інвалюти: порядок та облік. Все про бухгалтерський облік. Всеукраїнська професійна бухгалтерська газета. 2015. № 106. С. 17–19.

2. Воляник Г. М., Шутка С. Є. Особливості обліку валютних операцій у зовнішньоекономічній діяльності торговельних підприємств. Облік, Економіка, Менеджмент: наукові нотатки // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2 (18) / відпов. ред. І. Б. Садовська. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2018. 158 с. С. 6–18.

Чупахіна Л.,

студентка групи ОПДчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Шмигель О. Є.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

В умовах ринкової економіки склалась тенденція створення значної кількості малих підприємств, що стають вагомою складовою економіки будь-якої розвиненої держави. Так, вони не спроможні отримати настільки високі прибутки та забез-

печити вагомі надходження до бюджету держави, проте вони сприяють розвитку держави шляхом забезпечення мобільних робочих місць та необхідного рівня доходів, що в сукупності на глобальному рівні має неабиякий позитивний ефект. Крім того малий бізнес забезпечує прибуткову діяльність як для фізичних, так і юридичних осіб, значна частка яких в подальшому розвивається і досягає більших показників, що сприяє розгортанню своєї діяльності, а з тим і збільшення конкуренції на ринку та податкових платежів, які отримує від них держава, тому підтримка малого підприємництва завжди входила в коло інтересів на макроекономічному рівні.

Відмітимо, що підходи віднесення суб'єктів господарювання до малого бізнесу в різних країнах відрізняються. Так, для прикладу Європейською комісією сюди віднесено суб'єкти господарювання, що використовують працю не більше 50 найманих працівників та річний оборот або ж річний баланс не перевищує 10 млн. євро. Загалом, в ЄС малим бізнесом вважають, якщо залучено до 100 працівників, у Великобританії – 50, в США – 500. В Україні ж до суб'єктів малого підприємництва прийнято відносити, якщо середня кількість найманих працівників за рік не більша, аніж 50 осіб при отриманому доході до 10 мільйонів євро, визначеним за середньорічним курсом НБУ.

На сучасному етапі вітчизняна податкова система передбачає для малих підприємців два шляхи ведення своєї діяльності в контексті сплати податків: загальна система та спрощена система.

Якщо ж суб'єкт господарювання обирає загальну систему оподаткування, то на нього чекає сплата податків, відповідно до переліку поданого в ст. 9–10 Податкового кодексу України. Така система має ряд недоліків для платників, зокрема: значна кількість обов'язкових платежів, фіскальна мета впроваджених податків та зборів, складність ведення обліку та нарахування податків та зборів, потреба в ресурсах для ведення діяльності тощо.

Найбільший тягар на підприємство в цьому випадку справляє податок на прибуток чи податок на доходи фізичних осіб, оскільки ставка становить 18% від бази оподаткування. Ці податки є важливими на державному рівні, показники надходжень до бюджету доволі високі.

Спрощена ж система оподаткування передбачає особливий механізм справляння податків, який звільняє платників від нарахування, сплати окремих податків та подання звітності. В цілому ж, спрощена система оподаткування має ряд переваг:

- легкість реєстрації суб'єкта господарювання – платника податку;
- простота ведення обліку та звітності підприємством;
- економія на затратах для ведення роботи по нарахування, сплаті податків та відправлянні звітності в контролюючі органи;
- зниження рівня податкового тиску на платників;
- скорочується кількість звітності, яку платник подає контролюючим органам;
- спрощується розрахунок податкового зобов'язання платника, яке він має погасити перед державою;
- можливість включення ПДВ до складу єдиного податку або ж самостійної сплати на власний вибір (для III групи);
- можливість не використовувати при розрахунках РРО;
- не потребує в суб'єктів господарювання глибоких знань в усій податковій системі, обмежуючись лише її окремою частиною;
- полегшує державний контроль за нарахуванням, сплатою податків та звітністю платників;
- знижує кількість порушень порядку нарахування та подання звітності, порівняно з загальною системою оподаткування.

Проте попри всі переваги є в цій системі й ряд недоліків, які держава повинна ліквідувати для удосконалення податкової системи загалом, до них належать:

- можливість зловживання спрощеною системою та ухилення від оподаткування;

- обмеження обсягів доходу єдиноплатників;
- низька фіскальна ефективність;
- обмеження щодо кількості працівників, яких може залучити до своєї діяльності платник податку (для I та II груп);
- не врахування витрат платника, а лише доходу (для III групи);
- фіксована сплата податку, не залежно від факту отримання доходу;
- залежність від конкретних місцевих органів влади при призначенні ставки податку (для I та II груп).

Крім того спрощена система податку в Україні призводить до активного ухиляння від сплати податків різними способами. Так, для прикладу часто суб'єкт господарювання свідомо розбивається на малі підприємства з метою несплати податку на прибуток чи податку на додану вартість, та єдиного податку, що призводить до зменшення надходжень до бюджету.

Також, часто застосовують завищення цін в співпраці з єдиноплатниками, з метою збільшити податковий кредит. Часто великі підприємці вдаються до відводу своїх прибутків контрагентам, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, приховуючи таким чином власний прибуток і зменшують фактичний рівень сплачених до Державного бюджету податків.

Вагомою проблемою стало, також, недекларування отриманих доходів платниками, що обрали спрощену систему оподаткування. Вони таким чином намагаються відповідати обмеженням доходів, які передбачені законодавством для певних груп, що поширює тінізацію економіки, адже суб'єкт хоч і сплачує податки, та не в тих обсягах і не на тих підставах які визначено законом.

Окремі підприємці вдаються до приховування найманих працівників. Так, одні просто не реєструють працюючих, з огляду на законодавчі обмеження, інші ж переконують працівників реєструватися, як фізичних осіб – підприємців і самостійно сплачувати також єдиний податок на умовах спрощеної системи оподаткування, а не укладати трудовий договір з підприємцем, як роботодавцем.

Отже, реформа спрощеної системи оподаткування є доцільною, з огляду на численні недоліки наявної податкової системи, проте необхідно удосконалювати й загальну систему. Лібералізувавши умови загальної системи та змінивши рівень податкового тиску та ставлення платників до податків держава зможе провести реформу спрощеної системи безболісно для бюджету, для підприємців та для ринку споживачів. Зміни в умовах оподаткування малого бізнесу варто розпочати з того, що потрібно вдосконалити механізм недопущення фіктивних підприємств чи послуг, що нівелює основний недолік єдиного податку. Наступним етапом реформування має стати зміна бази оподаткування на суму отриманих платником доходів в рамках своєї діяльності, для груп, ставка яких нараховується на мінімальну заробітну плату. Таким чином створяться сприятливі умови для подальшого коригування ставок та суб'єктів, які мають право на застосування спрощеної системи оподаткування, що приведе до позитивних зрушень діючої системи.

На основі вищенаведеного можна сказати, що сучасна система оподаткування намагається будь-яким чином захистити представників малого підприємництва від надмірного тиску з боку держави, хоч і має певні недоліки. Малому бізнесу надано право вибору тих умов, які йому більше всього сприятливі для ведення діяльності, що спостерігається в більшості розвинених держав та тих, хто тільки розвивається, адже саме за рахунок цього сектору багато країн отримали значний поштовх до покращення загального економічного стану держави.

Список літератури

1. Донець Л., Романенко Н. Основи підприємництва : навч. посіб. М-во освіти і науки України, ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 315 с.
2. Про підприємництво : Закон України від 07 лют. 1991 р. № 698-III, зі змінами та доповненнями. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.; із змін. та допов. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI [зі змін. та доп.]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Порядок ведення Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи, яка застосовує спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Затверджений наказом ДПА України від 13.10.1998 р. № 477.

Якубів О. М.,
студентка групи ОО-18-2м
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Корчагіна В. Г.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри управління та адміністрування
Новокаховського гуманітарного інституту
ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ЗАПАСІВ

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень. Проблеми обліку запасів на підприємстві є актуальними, оскільки на сьогоднішній день важливим є вирішення питання пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів до вимог оптимізації оперативності та достовірності надання інформації для потреб менеджменту з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому. Формування достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які утримуються для подалшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подалшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Проблемі обліку виробничих запасів приділяється значна увага, оскільки від організації їх обліку залежить розвиток як підприємства, так і економіки країни в цілому. Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функції обліку в управлінні виробництвом. Основними негативними аспектами в діяльності підприємства в сфері обліку запасів є низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів; обмеженість контролю використання виробничих запасів; складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи. Вирішення цих проблем потребує оновлення системи отримання інформації про виробничі запаси, використання нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів до ефективного їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства

через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку. Саме тому можна виділити наступні шляхи подолання проблем ведення обліку виробничих запасів на підприємствах: підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації; удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів; узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів; обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва; чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів) [2, с. 64].

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для більшості підприємств і потребує подальших досліджень.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 03.11.2019).
2. Князюк І. Актуальні проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України. Бухгалтерський облік і аудит. 2017. № 6. С. 63–65.

Яремчук В. В.,
студент групи ОП – 21
Львівський національний аграрний університет
Малецька О. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування
Львівський національний аграрний університет

«ТРАКТАТ ПРО РАХУНКИ І ЗАПИСИ»: ОСНОВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Засновником бухгалтерського обліку є Лука Пачолі – італійський чернець, математик, засновник принципів сучасного бухгалтерського обліку. Вчений твердив що бухгалтерський облік – самостійний метод, що базується на застосуванні подвійного запису і використовується для відображення господарських процесів які відбуваються на окремому підприємстві та за його межами. Пачолі першим спробував пояснити такі поняття, як дебет і кредит. У 1494 р. Лука Пачолі опублікував свою працю «Трактат про рахунки і записи».

Найбільшу цінність для бухгалтерів представляє частина I, розділ 9, трактат XI «Про рахунки і записи». Робота складається із двох частин: перша називається «Інвентар», а друга «Диспозиція». Л. Пачолі у першій частині трактату розповідає, що таке інвентар і як слід складати інвентаризаційний опис купцям. Зазначає, що спочатку купець повинен скласти детально свій інвентар, тобто вписати на окремі листи або в окрему книгу все, що, на його думку, належить йому в цьому світі як у рухомому, так і в нерухомому майні. Він зазначає, що починати необхідно завжди з таких речей, які цінніші і які легко втрачаються, наприклад: готівка, коштовності, срібні вироби й ін. Нерухоме майно (будівлі, поля, лагуни, долини, ставки й ін.) не може бути втрачене так швидко, як рухоме. Усе інше майно потрібно записати послідовно в інвентар, позначивши в ньому заздалегідь рік і число, а також місце складання і своє ім'я.

Отже, весь інвентар повинен бути складений за визначеною датою, інакше можуть зустрітися ускладнення в майбутньому, при веденні торгівлі.

Але автор не використовував єдиного вимірника, а його інвентаризаційний опис мав статичний характер. Слід також звернути увагу, що до інвентарю включалося не тільки майно, що необхідне для торгівлі, але й особисте майно купця. Тому, за часів Л. Пачолі облік поширювався не тільки на торгівлю, але й на домашнє господарство купців.

Друга частина трактату – «Диспозиція». У ній автор розповідає про порядок здійснення записів у трьох основних торгових книгах: Меморіалі, Журналі й Головній книзі. Меморіал – це книга, куди купець записував усі свої торговельні операції в хронологічній послідовності. Записи в цій книзі здійснював не тільки господар, але і його помічники, учні й продавці за відсутністю одного або інших. Тому Л. Пачолі не рекомендував вносити до неї повністю весь свій інвентар – усе своє рухоме й нерухоме майно. На відміну від Меморіалу, Журнал був секретною книгою, і в ній купець міг відобразити все, що вважав своєю власністю, як у рухомому, так і нерухомим майні. Усі статі, що склалися в журналі, супроводжувалися відповідними виразами, а саме: «на», що означало завжди особу, що вина, – боржника (дебітора) – одного або декількох, і «від» – завжди довірителя (кредитора) – одного або декількох. Таким чином, якщо один рахунок одержував і за це був винен, то виникало поняття «дебет», якщо другий видавав, і за це мав, то виникало поняття «кредит».

Отже, усі статті склалися із зазначенням рахунків, що дебетуються й кредитуються.

Вчений рекомендував зробити з них відповідну вибірку й перенести в третю книгу – Головну. У Головну книгу рекомендував занести всіх дебіторів і кредиторів в алфавітному порядку. На початку Головної книги й Журналу зазначався рахунок «Капітал». Сальдо за цим рахунком виводилось лише при закритті Головної книги. У кінці звітнього періоду рахунки доходів і витрат переносилися на рахунок «Збитки і прибутки», який закривався наприкінці року шляхом перенесення записів на рахунок «Капітал». Після закінчення Головної книги Л. Пачолі рекомендував робити виписку залишків по кредиту й дебету. Подвійний запис не просто відображав господарський процес, а цілеспрямовано реконструював його, наслідком чого була поява операційних рахунків, що відображають кошти, які не можна ні побачити в натурі, ні помацати руками, їх не можна зважити і виміряти, вони умовні і можуть бути виведені тільки бухгалтерським шляхом. Це дозволило встановити систематичне спостереження за такими величинами, як капітал і прибуток.

Отже, у своїй книзі Л. Пачолі описує порядок ведення бухгалтерських книг і спосіб обліку в книгах готівкового майна та здійснюваних торгових операцій. Запропонований ним спосіб обліку торгових операцій на бухгалтерських рахунках отримав назву способу подвійного запису. Всього в трактаті Луки Пачолі міститься 36 глав, в кожній главі даються практичні поради як вести торгівлю і облік, способи складання різних ділових паперів, стосовно будь-якої справи, пов'язаному з урахуванням матеріальних цінностей та грошових коштів. Пачолі вперше ввів в бухгалтерський облік моделювання, засноване на комбінаториці. Такий підхід дозволяв побудувати загальну модель, в рамках якої будь-яка облікова завдання тлумачилася як окремий випадок. Майже всі коментатори Пачолі основну його заслугу бачили в узагальненні практики, формулюванні 17 правил, які отримали назву «правил Пачолі».

Список літератури

1. Васільєва Л. М. Внесок Луки Пачоллі в розвиток бухгалтерського обліку. Агросвіт. 2014. № 7. С. 45–53.

2. Яремчук В. В. Лука Пачолі – засновник бухгалтерського обліку. Студентська молодь і науковий прогрес в АПК : тези доповідей Міжнар. студентського наукового форуму (Львів, 17–19 вересня 2019 р.) Львів, 2019. С. 318.

Секція 3

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ, ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Петрушенко В. С.,
студент групи ФБС-11
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Семчишин Л. М.,
канд. фіз-мат. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ І МОДЕЛЕЙ В ЕКОНОМІЦІ

На практиці оптимізація витрат передбачає застосування сукупності різноманітних економіко-математичних методів та моделей. Економіко-математичні методи – умовна назва комплексу наукових напрямів у дослідженні економічних процесів методами математики. Найважливішим у використанні математики в економіці є математичне моделювання економічного явища, ситуації або процесу для вивчення певного аспекту в його розвитку. Першу в світі математичну модель – для вивчення процесу суспільного відтворення створив французький учений Ф. Кене у 1758 році [2].

Застосування математичних методів в економічному аналізі діяльності підприємства вимагає [1]:

- системного підходу до вивчення економіки підприємств, врахування багатьох істотних взаємозв'язків між різними сторонами діяльності підприємств;
- розроблення комплексу економіко-математичних моделей економічних процесів, що відбивають кількісну характеристику, і задач, розв'язуваних за допомогою економічного аналізу;
- удосконалення системи економічної інформації в роботі підприємств;
- наявність технічних засобів (ЕОМ та ін.), що здійснюють збереження, обробку і передачу економічної інформації з метою економічного аналізу;
- організації спеціального колективу аналітиків, що складається з економістів-виробничників, фахівців з економіко-математичного моделювання, математиків-обчислювачів, програмістів-операторів та ін.

Фінансово-математичні методи та моделі є важливим інструментом оптимізації процесу формування затрат, що реалізується шляхом обґрунтування як абсолютної та відносної величини, так і структури затрат. Управління затратами суб'єкта господарювання із використанням методів оптимізації передбачає реалізацію сукупності взаємоузгоджених ітерацій, що є спільними для усіх методів і можуть несуттєво відрізнятися у функціонально-організаційному наповненні.

Розглянемо оптимізацію витрат підприємства, що спрямована на вирішення наступних питань:

- оцінку обґрунтованості абсолютної величини витрат;
- її відповідність плановим величинами;
- оцінка факторів формування величини та структури витрат;
- своєчасне виявлення резервів зменшення витрат;
- виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів.

Відповідно, оптимізація витрат суб'єкта господарювання є одним із сукупності технологій цільового планування прибутку, що визначає параметри моделі управління прибутком суб'єкта господарювання.

Під методом оптимізації абсолютної величини витрат підприємства може розумітися органічна сукупність фінансових, математичних та статистичних

прийомів цільового моделювання фінансових процесів та показників, що дозволяють із прийнятним рівнем статистичної достовірності обґрунтовувати управлінські рішення щодо визначення абсолютної величини чи структури витрат суб'єкта господарювання.

Економічні методи базуються на синтезі трьох областей знань: економіки, математики і статистики. Найбільш поширений метод аналізу економіки «витрати – випуск» [3]. Метод представляє матричні (балансові) моделі, що побудовані за шаховою схемою і наглядно ілюструють взаємозв'язок витрат і результатів виробництва. Дослідження економіко-математичних процесів, як правило, починається з їх моделювання, тобто відображення реального процесу через математичне співвідношення. При цьому складають рівняння чи нерівності, які пов'язують різні показники процесу, що досліджується і складають систему обмежень. У цих співвідношеннях виділяють такі змінні, перетворюючи які можна отримати оптимальне значення основного показника всієї системи (прибуток, дохід, витрати). Відповідні методи узагальнюються під назвою «математичне програмування» або «методи дослідження операцій».

Найширше застосування в економіці знаходять такі методи:

- лінійне програмування, що дозволяє сформулювати завдання оптимізації у вигляді лінійних обмежень і лінійної цільової функції;
- динамічне програмування, розраховане на вирішення багатоступеневих завдань оптимізації;
- цілочисельне програмування, яке дозволяє вирішити оптимізаційні завдання, у тому числі завдання оптимального розподілу ресурсів.

Список літератури

1. Григорків В. С. Моделювання економіки. Частина 2: навч. посібник. Чернівці : Рута, 2006. 100 с.
2. Ляшенко І. М. Основи математичного моделювання економічних, екологічних та соціальних процесів. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2007. 304 с.
3. Семчишин Л. М. Застосування динамічної моделі. Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25–26 квітня 2019 року): збірник тез. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 207–208.

Степура А. Л.,
магістрантка групи ЕКСЕi-21
Національного університету «Львівська політехніка»
Степура Т. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
Національного університету «Львівська політехніка»

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КВАЛІОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Економічна активність населення виражає міру задіяння внутрішнього потенціалу людини задля досягнення економічних цілей, задоволення власних, а також суспільних, економічних потреб. У більш конкретному розумінні економічна активність – це прагнення людини застосувати свої знання, досвід, здібності у діяльності, що приносить винагороду у грошовій чи іншій формі. Кількісні межі категорій населення, що характеризують економічну активність чітко визначені Міжнародною організацією праці і використовуються для проведення систематичних вибіркового обстежень домогосподарств, що запроваджені в Україні з 1995 року.

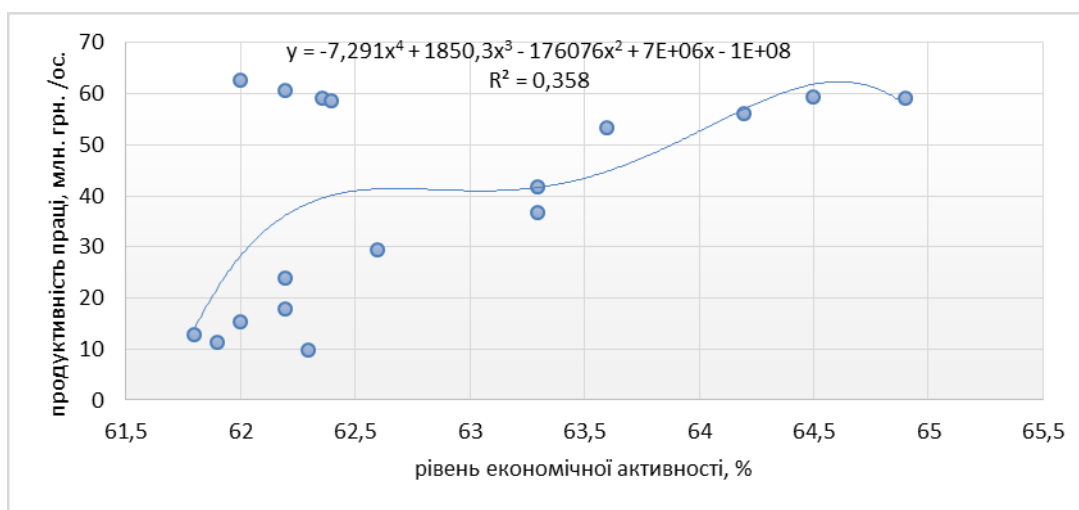
Кваліметричні оцінки економічної активності стосуються діяльнісно-результативних зрізів економічної активності і мають на меті визначити балансування

професійно-кваліфікаційних характеристик на ринку праці, задоволеність працівників можливостями ринку праці, ціннісні установки та їх реалізацію, відповідність соціально-економічного середовища очікуванням економічно активного населення, соціальну безпеку та соціальну справедливість на ринку праці та багато іншого. Чільне місце при дослідженні таких проблем належить соціологічним методам, хоча можливе застосування й деяких формалізованих методів, які використано у дослідженні.

Дослідження кваліологічних аспектів економічної активності полягає у виявленні результативності та реалізації економічної активності. За проведеним аналізом не встановлено кореляційно-регресійної залежності між напруженістю у сфері зайнятості та рівня життя населення та рівнем економічної активності населення регіонів України, що свідчить про низьку якість економічної активності населення, оскільки її підвищення не впливає на зниження показника напруженості на ринку праці регіонів України.

Також встановлено, що значні обсяги неповної зайнятості – ознака низької якості економічної активності населення, не супроводжується активним вивільненням працівників, таким чином, утримується як недовикористаний резерв робочої сили. Водночас така ситуація потребує глибших досліджень.

Важливою кваліологічною ознакою реалізованої економічної активності є продуктивність праці. Тому наступним завданням є оцінка взаємозв'язку цих важливих показників соціально-економічного розвитку. Для цього було дібрано показники рівня економічної активності населення України за 2000–2017 роки та розраховано продуктивність праці за ці ж роки (обсяг ВВП на 1 зайнятого працівника, млн. грн.). Результати розрахунків засобами MS Excel представлено на рис. 1.

Рис. 1. Залежність між рівнем економічної активності населення України та продуктивністю праці (поліноміальний тренд)

Джерело: власні розрахунки авторки

Встановлений доволі слабкий кореляційно-регресійний зв'язок між продуктивністю праці та економічною активністю населення, що може свідчити про неефективність реалізації економічної активності, про низькі якісні показники зайнятості населення.

У дослідженні для оцінки змін рівня економічної активності населення України використано методи моделювання часових рядів: ковзних середніх, експоненційного згладжування, аналітичного моделювання. Способами розрахунку t-статистики та коефіцієнтів автокореляції встановлено наявність циклічної складової у динамічному ряді рівня економічної активності населення України. Відповідно до цього використано метод сезонної декомпозиції для прогнозування рівня економічної активності та встановлено його подальше зниження.

Рівняння, що описує закономірності часового ряду рівня економічної активності населення України:

$$y_t = 69,3 - 0,322x_t$$

За наведеним рівнянням прогноз на наступні (2019 та 2020 роки) становитиме:

$$y_{2019} = 69,3 - 0,322 * 24 = 61,58\%$$

$$y_{2020} = 69,3 - 0,322 * 25 = 61,26\%$$

Для порівняння: у 2018 році рівень економічної активності становив 62,6%.

Реалізація зваженої політики зайнятості на ринку праці України, а також регіональних ринків праці потребує удосконалення інформаційного забезпечення у частині вирішення питання повноти інформації про зайнятість населення, узгодження реєстраційних даних щодо проживання чи місця праці працівника, реєстрації працедавця.

Список літератури

1. Садова У. Я., Степура Т. М. Робочі місця як основа нової політики зайнятості й відтворення якості людського потенціалу в Україні. Ринок праці та зайнятість населення. 2018. № 2. С. 13–20.

Шевчук Ю. І.,
студентка групи УФЕ-31с
Львівського національного університету ім. І. Франка
Лобода Н. О.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Львівського національного університету ім. І. Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

За останні десятиліття поширення інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) спричинило кардинальну трансформацію світу в інформаційне суспільство. Поширення ІКТ значно підвищило ефективність використання ресурсів, призвело до зменшення витрат на виробництво та сприяло більшому попиту та інвестиціям у всіх секторах економіки.

Інформаційні технології та цифрова трансформація – основні чинники технологічних змін та умов конкурентоспроможності як на рівні окремих підприємств, так і на рівні країн, саме вони є головною рушійною силою змін всіх економічних та виробничих процесів, зростання продуктивності праці. Саме тому вирішення глобальної системної кризи може бути досягнуто за допомогою набору нових технологій, званих «цифровою економікою», які в сучасних умовах є головним фактором економічного зростання національних економік, галузей та бізнес-структур.

Основними елементами цифрової економіки є: електронна комерція; електронний банкінг, електронні платежі, Інтернет-реклама, Інтернет-контент та інші.

Отже, цифрова економіка – це система інституційних категорій (концепцій) в економіці, що базується на передових наукових досягненнях та прогресивних технологіях, насамперед на цифрових інформаційно-комунікаційних технологіях, функціонування яких спрямоване на підвищення ефективності суспільного виробництва, підтримання стабільного зростання економіки з метою покращення добробуту та якісного життя громадян країни.

У теперішній ситуації головне завдання України – посилити роль уряду у розвитку ІКТ як рушійної сили для підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого економічного зростання. Саме тому у січні 2018 року Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства

України на 2018–2020 роки та план заходів щодо її впровадження [1]. Цей документ фактично є дорожньою картою цифрової трансформації української економіки. Концепція передбачає перехід від сировинного типу економіки, яка споживає природні ресурси до високотехнологічних галузей та ефективних процесів за допомогою ІТ-технологій та комунікацій.

Український досвід використання можливостей нової моделі економічного розвитку знаходиться на початковому етапі, але має низку позитивних зрушень. Таким чином, розвиток цифрової економіки в Україні відзначається низкою значущих подій:

– Брюссельський саміт Східного партнерства: оголошено підтримку європейських прагнень України та намірів поступової інтеграції в цифровий ринок ЄС, а також прийняття Спільної декларації про розподіл переваг єдиного цифрового ринку серед країн-партнерів;

– Затвердження Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. Затвердження плану заходів щодо реалізації цієї ініціативи.

Крім того, слід зазначити, що важливою передумовою оцифрування економіки є розвиток ІТ-сфери. Україна входить до топ-20 експортерів ІТ-послуг у світі – близько 70% послуг походить від розробки програмного забезпечення на замовлення.

Впровадження цифрової економіки повинне містити наступні елементи:

– розробка та впровадження універсальних цифрових послуг для громадян у науці, охороні здоров'я, освіті;

– розробка галузевих стратегій цифрового розвитку із залученням бізнесу;

– удосконалення галузі оподаткування ІТ-галузі та гармонізація законодавства;

– модернізація освіти, створення науково-дослідних центрів;

– заходи щодо стимулювання розвитку «smart технологій»;

– встановлення мобільних 4G та 5G.

Реалізація цих заходів дозволить Україні досягти рівня розвитку європейських країн, збільшивши при цьому значення ВВП на 12–20% [2].

Дуже важливо, що результатом становлення цифрової економіки є поява різноманітних ініціатив та проектів з оцифрування на всіх рівнях: від державного до окремих компаній. Якщо подібні проекти стануть масовим явищем, є надія, що кількість технологічних змін змінить якість життя, системи управління, бізнес-моделі, відносини між людьми. Тільки такі складні зміни можуть забезпечити трансформацію української економіки в цифрову.

Список літератури

1. Концепція розвитку економіки та суспільств України на 2018–2020 рр. URL: <http://zakon.rada.gov.ua./laws/show/67-2018-%D1%80>.

2. Риженко О., Фіщук В. Як цифрова економіка змінить Україну. URL: <https://www.epravda.com.ua/ columns/2018/01/16/633057>.

Секція 4

ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

Свирида О. В.,
студентка групи ЕК-6
Рівненського державного гуманітарного університету
Пляшко О. С.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
Рівненського державного гуманітарного університету

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗМІНИ У ФІНАНСУВАННІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Соціальний захист населення – відносини між суспільством та соціально вразливими верствами соціуму з приводу отримання ними економічних благ (соціальні виплати, допомоги, компенсації, пільги та інші) для забезпечення існуючих у країні соціальних стандартів через діяльність відповідних інститутів (соціальні гарантії, стандарти, нормативи, державні та громадські організації, фонди і установи, а також корпорації і міжнародні інституції) [1].

На сьогодні нараховується понад 20 різних видів допомог і пільг, а надання їх закріплено десятками законів. При цьому окремі соціальні програми не мають стабільного фінансування або на їх затвердження не передбачалися цільові джерела фінансування. Фінансування видатків на соціальний захист здійснюється як за рахунок державного, так і місцевих бюджетів. Частка видатків в місцевих бюджетах протягом 2010–2017 рр. коливається в межах 23–27% від загальної суми видатків на соціальний захист [2].

Аналіз динаміки загальних видатків на соціальний захист, номінального ВВП України та фактичного кінцевого споживання домогосподарств у галузі соціального забезпечення та соціальних допомог за 2010–2017 рр. (табл. 1) дає підстави стверджувати, що протягом зазначеного періоду усі показники зростали, крім загальних видатків на соціальний захист та фактичного кінцевого споживання домогосподарств у 2014 році. На це вплинув політичний стан в країні, що дав великий сплеск і значне підвищення потреб населення в соціальному забезпеченні, про що також свідчать дані табл. 1 за 2015 рік, а саме значне їх зростання.

Таблиця 1

Динаміка змін показників

	Загальні видатки на соц. захист, млн.грн	Темпи змін (%)	Номінальний ВВП України, млн.грн	Темпи змін (%)	Фактичне кінцеве споживання домогосподарств (млн.грн)	Темпи змін (у%)
2010	283500,5		1082569		19395	
2011	312371,9	10,18	1316600	21,62	21825	12,53
2012	350363,3	12,16	1408889	7,01	23731	8,73
2013	361164,6	3,08	1454931	3,27	23983	1,06
2014	352224,2	-2,48	1566728	7,68	22720	-5,27
2015	408242,9	15,90	1979458	26,34	37853	66,61
2016	433359	6,15	2383182	20,40	65974	74,29
2017	526035,9	21,39	2982920	25,17	97384	47,61

Джерело: [3]

Для визначення інших чинників, що впливають на суми видатків на соціальний захист, нами використано методику PEST-аналізу. Його мета – виявити ті фактори зовнішнього середовища, які найбільше впливають на досліджуваний показник. При цьому чинники об'єднують у групи економічних, технологічних, соціокультурних і політико-правових факторів [4]. Здійснивши групування чинників для PEST-аналізу (табл. 2) та провівши кореляційно-регресійний аналіз впливу виділених груп факторів на суми видатків на соціальний захист за 2010–2017 рр. встановлено, що найбільший позитивний вплив на загальні видатки на соціальний захист мають економічні фактори ($R^2 = 0.995$, P-значення = 0.467) та соціокультурні фактори (P-значення = 0.076, $R^2 = 0.931$), а найменший – технологічні ($R^2 = 0.89$, P-значення = 0.003). Вплив політико-правових факторів є теж ($R^2 = 0.968$, P-значення = 0.299), і він нейтральний, так як неналагоджена система соціального захисту населення. За таких умов виникає потреба провести глибокий аналіз системи наявних заходів соціального забезпечення, щоб запровадити механізми, які дають змогу надавати соціальних захист тим категоріям населення, які дійсно її потребують.

Таблиця 2

Фактори макросередовища (PEST-аналіз)

<p><i>Політико-правові фактори:</i> рівень бюджетного навантаження експорт товарів та послуг імпорт товарів та послуг</p>	<p><i>Економічні фактори:</i> номінальний ВВП України мінімальна заробітна плата середньомісячна заробітна плата капітальні інвестиції грошові агрегати реальні грошові доходи населення</p>
<p><i>Соціокультурні фактори:</i> середня очікувана тривалість життя рівень захворюваності населення видатки на придбання товарів і послуг споживання продуктів харчування у домогосподарств та інші зайнятість населення</p>	<p><i>Технологічні фактори:</i> витрати на виконання наукових досліджень і розробки</p>

Джерело: [2]

Таким чином, соціальні потреби найбільш незахищеного населення задовольняються недостатньою мірою. Високий рівень бідності в Україні свідчить про недостатню ефективність підтримки найбільш соціально незахищених категорій населення. Та сучасному етапі в країні не функціональна система соціального захисту населення та неналагоджена у відповідності до реалій соціально-економічного розвитку країни механізм фінансового забезпечення. Вирішення фінансування потребує чергового реформування соціальної політики.

Список літератури

1. Руженський М. М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці. дисертація на здобуття наукового ступеня доц. екон. наук. К. : 2016 р. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.01/2016/Ruzhenskyj_diss.PDF.
2. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.
3. Сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Косянчук Т. Ф., Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В. Економічна діагностика : навч. посіб. / За заг. ред. Т. Ф. Косянчук. Львів : Новий Світ-2000, 2007. 452 с.

Секція 5

ІСТОРИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Адамовська А.,
студентка 2 курсу

Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету

Дзісяк Я. І.,

канд. істор. наук, викладач

Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету

РІЗНИЦЯ СВІТОГЛЯДІВ НА ЗАВАДІ СОБОРНОСТІ

Питання соборності українців набуває життєвої актуальності в час російсько-української війни, яка вкотре повторюється за віки сусідства двох різних народів. Можна стверджувати, що саме ворог став об'єднавчим чинником українського суспільства на захист своєї державності, як і Майдан, де українці-галичани і наддніпрянці відстоювали революційну гідність нації.

Ще в час I Світової війни віце-президент Державної Ради Австро-Угорщини Енгельберт Перпесторфер зазначав: «Могутність Росії можна зломити. А її лице відвернути від Європи тільки тоді, коли повстане українська держава, яка стала б найсильнішим забралом Європи проти російського варварства» [1, с. 12]. На жаль, країни-переможці I Світової були протилежної думки, підтримавши Білу Росію і Польщу. У жовтні 1918 р. у парламенті Австро-Угорщини Євген Петрушевич обстоював думку про «право на з'єднання всіх українських земель в самостійну українську державу», через декілька днів Кость Левицький наголосив, що шлях українців веде до Києва, а не до Варшави [2, с. 155–157].

Перша угода про злуку була укладена 1 грудня 1918 р. у Фастові. Разом з Наддніпрянщиною і Галичиною, формально об'єднувалися Буковина і Закарпаття. Ще наприкінці листопада проводилися дискусії двох сторін про автономію Львова чи центристське управління з Києва. «З одного боку – політично зрілі люди різних станів народу; з іншого – революційна, молода, політично зелена інтелігенція ... без народу», – згадував Лонгин Цегельський, секретар закордонних справ уряду Західної України [3, с. 247]. Надто полярним було політично-ментальне середовище у двох державних утвореннях, зумовлене перебуванням у різних за культурою імперських структурах. Ратифікація угоди відбулася 3 січня у Станіславові (Івано-Франківську), тодішній столиці Галицької держави. Всі учасники проголосили постанову про об'єднання. Опісля вулицями міста пройшла смолоскипна хода, відбувся військовий парад [4]. У Києві, в час урочистого проголошення Акту 22 січня владики Агапіт обіймався з членами Директорії (вони за соціалістичною модою були або атеїстами, або релігійно байдужими), а представникам Галичини і Буковини – дав поцілувати хрест [5, с. 270]. Мабуть, нівелювання дійсної сутності питань релігії та їх «омофору» є визначальним у тому, що в українських землях прижилася московська церква.

Варто звернути увагу на міжнародний чинник. Враження іноземної дипломатії напередодні передає австрійський представник Фрістернберг. «Військова і політична ситуація в Україні дуже нестійка, чим менш певною стає ситуація, тим більшої помочі потребує з Галичини. Як не одержить підкріплення у Галичині, то ніяк не зможе відбити наступу більшовиків. Вона не зможе існувати у політичній сфері без професіоналів зі Східної Галичини, вихованих на європейський лад. Отож, з часу Акту Соборності ціна на таких людей у Києві буде рости...» [5, с. 271].

Але найважливіші перешкоди у справі соборності виникли в середовищі політиків, а власне – через різницю світоглядів. Радник австрійського посольства при УНР висловився таким чином: «Мені оповідали, що Акт Соборності був майже зірваний через позицію галичан. Коли галичани відчували великий натиск на них (зі сторони Директорії), вони завагалися, чи не відкликати своєї згоди на Соборність, бо була небезпека, що східні українці можуть бути поглинені Великоросією» [4]. Галичани підготували лист з твердженням, що Західна Україна залишає за собою право відділитися від Східної України, якщо б дійшло до якої-небудь федерації з Росією.

З юридичної точки зору злука була зафіксована чотирма актами: угодою 1 грудня 1918 р., ратифікацією 3 січня, універсалом Директорії 22 січня та резолюцією Трудового конгресу 23 січня 1919 р. Без галичан, це був би не Конгрес України, а Конгрес соціалістів з України. Але 28 січня фракція соціал-революційної партії під керівництвом Грушевського провела свій Конгрес. Було прийнято рішення на користь радянської форми правління [5, с. 272]. Це суттєво підірвало повагу до Директорії, як всередині, так і на світовій арені.

Процитуємо Лева Шанковського, історика, економіста, співзасновника УГВР: «Коли ще додати тисячі галичан, які проходили визвольну війну у рядах Дієвої Армії УНР, зокрема, в Корпусі Січових Стрільців, в 1-й Північній дивізії, в 1-му Гуцульському полку морської піхоти й інших частинах, то ми мусимо визнати, що вклад західної вітки українського народу у визвольну війну 1917–1920 років був справді подиву гідний» [6, с. 176].

За весь час галицько-польської війни, Київ так і не спромігся оголосити війну Варшаві, навіть, з огляду на те, що Польща окупувала західні (Волинь) райони УНР. Антагонізми політиків набували крайніх меж. Справа доходила до намагання арештувати старшин УСС і навіть президента Петрушевича, а згодом його було виключено зі складу Директорії за надмірну автономію у зовнішній політиці. Володимир Винниченко, голова Директорії, звинувачував галицьких керівників у буржуазності і небажанні провести зміни за «майже більшовицьким зразком УНР» [7, с. 242–243]. Він же визнав, що різниця попереднього життя двох імперій не сприяла тіснішому єднанню двох гілок єдиного народу. Відсутність єдності українських політиків дало переконання російським окупантам у черговій легкій перемозі, що невдовзі і сталося.

У вересні 1919 р. у Київському уряді перестало існувати Міністерство у справах ЗОУНР. 17 грудня зі складу української місії в Парижі вийшли представники ЗУНР. Того ж місяця зі сторони Галичини було скасовано Акт злуки. Попри загальні уявлення та прагнення народних мас, це був свого роду невдалий шлюб по розрахунку [8]. Але ідея соборності залишалася визначальною в подальших прагненнях українського громадянства, інтелігенції, зокрема

Громадяни України є різні, як різними є люди у вільному суспільстві. Однак різноманіття характерів, поведінки, вподобань, можливостей і здібностей не повинно перешкоджати відчуттю приналежності українській нації та державі Україна. Більше того, різноманіття громадян як індивідів та особистостей розширює і збагачує соборність України.

Список літератури

1. Сергійчук В. Українська соборність. Київ : Українська видавнича спілка, 1999. 416 с.
2. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. Київ : Либідь, 1993. 288 с.
3. Цегельський Л. Від легенд до правди. Львів : Свічадо, 2003. 335 с.
4. Стецишин О. Єдність і автономія: маловідомі сторінки акту Злуки. Історія. № 1. 2019.
5. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. Київ : Український письменник, 1994. 413 с.
6. Шанковський Л. Українська Галицька армія. Львів : НТШ, 1999. 398 с.
7. Семененко В. І. Історія України: прихована правда: від козацьких часів до сьогодення. Харків : ВД «Школа», 2009. 400 с.

8. Дзісяк Я. Пафосна Злука. Голос народу. № 3. 25 січня 2019 року.
9. Веб-сайт. URL: <http://ua.textreferat.com/referat-8512-3.html>

Візнюк З.,
студентка 2 курсу
Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету
Дзісяк Я. І.,
канд. істор. наук, викладач
Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету

ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. МІСІЯ БАРТЕЛЕМІ

Для Західно-Української Народної Республіки головним завданням було реальне визнання, перш за все в контексті мілітарних домовленостей, молодій Галицькій державі. Остаточне затвердження незалежності мало відбутися на Паризькій мирній конференції. Про справедливе ставлення великих держав Європи до ЗУНР взагалі говорити не доводилося [1, с. 134]. Протягом українсько-польської війни й навіть після поразки українців, уряд ЗУНР покладав великі надії на міжнародне визнання своєї справи. Даний оптимізм пояснюється тим, що переможна Антанта прийняла знамениті «14 пунктів» президента США Вільсона, один з яких гарантував усім народам право на самовизначення [2, с. 324].

Напередодні прибуття місії Бартелемі, український наступ розпочався 17 лютого. І одразу ж наштовхнувся на значні перешкоди, через здобуття інформації польською розвідкою. Вже на другий день операції, 18 лютого, полковник Курманович отримав від Вищої ради телеграму, в якій вимагалось припинити вогонь у районі залізниці з тим, щоб пропустити до Львова місію Бартелемі. На це, командування Галицької армії категорично відмовилось припинити операцію у момент її найвищого піднесення. Та уряд ЗУНР і президент Петрушевич особисто продовжували вірити у шляхетність Антанти. А вона, між іншим, і тут проявила політичне лицемірство: разом з місією до заблокованого Львова у поїзді були таємно перевезені 14 тисяч гвинтівок із боєприпасами. Зрештою, вирішальну роль відіграла прихильність французького генерала до Польщі, дружина якого походила з родини шляхтичів [3 : 100]. Місія складалася з голови – генерала Бартелемі (Франція), полковника Віярда / Віларда (Великобританія), полковника Стабіле (Італія), професора Лорда (США) та інших військових і цивільних [4, с. 255]. Головою української делегації був Осип Бурачинський. Комісія прибула у містечко Ходорів, де була Галицька Ставка з командувачем Омеляновичем-Павленком. Туди приїхали також президент Петрушевич і доктор Голубович, а наступного дня – голова Директорії Симон Петлюра.

Слід звернути увагу, що на загальній настрої Паризької мирної конференції впливала антиукраїнська пропаганда польського уряду. Наприклад, Українська Галицька Армія звинувачувалась у неіснуючих масових військових злочинах проти цивільного польського населення, Державний Секретаріат ЗУНР – у більшовизмі, український народ – у відсутності національної свідомості та схильності до анархії. В неділю ввечері вже до Львова прибула українська делегація на чолі з віце-президентом Української Національної Ради доктором Левом Бачинським. На переговорах за участю делегацій ЗУНР і Польщі в Ходорові, а потім у Львові в ультимативній формі було викладено пропозицію щодо демаркаційної лінії. Передбачалося відхід українських військ на схід за лінію по Буг. Таким чином, до Польщі відходило 40% території Східної Галичини і, що головне, Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн. Останній представляв собою велику цінність,

оскільки, за словами академіка Степана Рудницького: «На початку ХХ ст. Галичина стояла на третьому місці поміж нафтовими краями цілої Землі й мала всесвітній монополюно-земний віск», що складало 6% світового видобутку (і це лише один з показників самодостатності народного господарства ЗУНР) [6, с. 391]. Уряд Галичини мав володарювати над територією на схід від зазначеної лінії за умови, що заступниками шефів повітової адміністрації повинні бути поляки, а такими ж заступниками в повітах на захід – українці, таким чином визначалась тимчасовість цієї лінії. За цим проектом українському урядові надавалося право користування потрібною йому кількістю нафтової продукції Бориславського басейну (але це швидше було декларативно). Уряд ЗУНР одержав би допомогу від Антанти в переорганізації, вишколі, спорядженні та озброєнні УГА, яка роазом з поляками мала створити спільний антибільшовицький фронт. Галицька держава в цих кордонах мала бути визнана де-факто [7, с. 53]. Делегація ЗУНР відкинула пропозицію місії.

Однобічність та упередження комісії Бартелемі підтверджує її власний рапорт «Комітету для Польських Справ» при Вищій раді держав Антанти. В тому звіті говориться таке: «Положення під Львовом критичне: над поляками висить марево, що будуть побиті українцями, як не одержать скорої допомоги, втрата Львова матиме для Польщі катастрофічні наслідки, а водночас це всі зрозуміють як поразку держав Антанти» [8, с. 225]. Наступного дня до Львова прибуло три ешелони з військами бойовою технікою, озброєнням. На другий день, як порушення перемир'я, поляки відбили Братковичі, Вовчухи. 26 лютого відбулось спільне засідання у Львові української і польської делегацій та комісії Антанти з метою досягнення порозуміння між воюючими сторонами [9, с. 317]. Тоді ж обом делегаціям окремо було вручено проект перемир'я, головний зміст якого становила згадана демаркаційна лінія. Та при всьому бажанні підтримувати добрі стосунки з Антантою делегація ЗУНР не могла прийняти ці пропозиції. В ніч з 28 лютого на 1 березня Начальна Команда Галицької армії вислала з Ходорова повідомлення, що припиняє перемир'я і знову оголошує воєнні дії [10, с. 127]. Розпочався ще один етап збройної боротьби УГА за рідну землю, свободу української нації та державу. Після невдалих переговорів, 2 березня воєнні дії на українсько-польському фронті відновились вже у повній мірі [11, с. 243].

Таким чином, місія Бартелемі – її передумови, вимоги, результати, відмова від неї супроводжувалась такими деструктивними наслідками. В останній момент було зупинені: визволене Західної столиці і перемога поляків, було доставлено військову допомогу полякам і початок переправлення армії Галлера на Східний фронт, було втрачено можливість військового покращення за рахунок Антанти, продовжувалась виснажлива війна на галицькому фронті, в той час, як була можливість разом з армією Петлюри знищити комуністичних окупантів на Великій Україні, а потім і звільнити Галичину, здобувши таким чином Українську Самосітйну Соборну Державу.

Список літератури

1. Гошуляк І. Л. Українська революція і державність. (1917–1920 рр.). Київ : Парламентське видавництво, 1998. 134 с.
2. Субтельний О. Історія України. Київ : Либідь, 1994. 324 с.
3. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія галицького стрілецтва. Львів : Каменярь, 1991. С. 93–105.
4. Довідник з історії України. За загальною редакцією Шуста Р., Підкови І. Київ : Генеза, 2001. 255 с.
5. Омелянович-Павленко Н. Українсько-Польська війна. 46 с.
6. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? Відень, 1916. Перевидання. Львів : Світ, 1994. 391 с.
7. Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920. Відень, 1922. 53 с.
8. Нагаєвський І. Історія Української Держави двадцятого століття. Київ : Український письменник, 1994. 225 с.

9. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 317 с.
10. Макарчук С. А. Українська республіка галичан. Львів : Світ, 1997. С. 122–127.
11. Панькова С. Українсько-Польська війна. Довідник з історії України. Київ : Генеза, 2001. 975 с.
12. Карпинець І. Галичина: Військова історія 1914–1921 років. ВД «Панорама», 2005. 376 с.
13. Цегельський Л. Від легенд до правди. Львів : Свічадо, 2003. 335 с.
14. Шанковський Л. Українська Галицька армія. Вінніпег, 1974, Львів, 1999. 398 с.

Голобородько В. В.,
студентка групи ФБСС-21
Полтавської державної аграрної академії
Помаз Ю. В.,
канд. істор. наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії

БІДНІСТЬ І ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ В УКРАЇНІ

Проблема бідності існує у всіх країнах світу і вважається однією із найдавніших та найбільших суспільних проблем.

Актуальність даного дослідження визначається тим, що існує певна кількість країн, які здійснюють ринкове реформування своєї економіки та часто зустрічається з такою проблемою, як бідність. До таких країн відноситься й Україна.

Серед вчених, які досліджували проблеми бідності в Україні слід виділити І. М. Бабака, Н. П. Борецьку, В. М. Гейця, О. А. Грішнову, Е. М. Лібанову, О. Ф. Новікову, Л. С. Шевченко, В. П. Антонюк, Н. С. Власенко, І. В. Качалову, В. О. Мандибуру. В працях зазначених вчених досліджуються методичні підходи до визначення бідності та особливості прояву цього явища в Україні і його наслідки.

Метою даного дослідження є проведення аналізу межі бідності в Україні, отримати певні знання щодо подолання бідності, розробити заходи боротьби з бідністю.

Бідність – одна з найбільших проблем у сучасній економіці держав, з якою потрібно боротися і, з якою зараз пробують боротися усі країни світу.

Бідність, на мою думку, є стимулом для того, аби людина працювала і досягала певних висот. Проте, на сьогоднішній день, бідність стає на перешкоді до певного розвитку та стабільності суспільства.

Головними причинами виникнення та поширення бідності в Україні є зменшення рівня зайнятості населення, зростання рівня безробіття, низький рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованість із заробітної плати і соціальних виплат, відсутність розвинутої системи страхування життєвих ризиків [1].

Оскільки поняття бідності є відносним, найкраще його оцінювати, порівнюючи з іншими країнами. В Україні за методикою ООН бідними є більше 60% населення.

Це збігається зі звітом МВФ, яким Україну названо найбіднішою країною Європи з найменшою зарплатою. В Україні існує таке ганебне для цивілізованого світу явище, як бідність серед працюючих. Кожен п'ятий працюючий бідний.

Середня зарплата в Україні торік ледве досягла 264 Євро (а це в 14 разів менше, ніж у Німеччині). Величезний розрив між високою вартістю життя і низькою ціною праці є найгострішою соціальною проблемою України.

За даними національної статистичної служби Укрстат, місячний прожитковий мінімум, оголошений державою, є нижчим, ніж де-факто прожитковий мінімум. Прожитковий мінімум – це розмір вартості нормального функціонування людського організму, достатній для забезпечення, збереження його здоров'я продуктами

харчування, а також мінімальним набором непродовольчих товарів та мінімальним набором послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Затверджені в Держбюджеті соціальні стандарти вдвічі менші за фактичні показники. Наприклад: прожитковий мінімум для непрацевдатних осіб затверджений в держбюджеті на 2019 рік – 1497 грн, а фактичний прожитковий мінімум за січень 2019 року за інформацією Мінсоцполітики становив 2910 грн. Зрозуміло, що проживання на прожитковий мінімум, запропонований урядом, означає, що значна кількість українців живуть принаймні на межі бідності [1].

Згідно з офіційними даними рівень безробіття залишається вищим, ніж у сусідніх країнах і в середньому по ЄС. За різними даними, за межами України заробляють на життя від 6 до 8 мільйонів осіб. Підтверджують цю невтішну статистику соціологи.

Те, що економічне зростання не стало в нас пріоритетом державної політики, лише погіршило наші позиції. Рівень економічного розвитку України нині фактично відповідає Індії, В'єтнаму та Нігерії, які лише 10 років тому, напередодні кризи 2008–2009-х, поступалися нам більш ніж удвічі [2].

Сьогодні смертність вдвічі перевищує народжуваність. Україна знову вийшла у світові лідери за захворюваністю на туберкульоз, який називають хворобою бідних.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що державна соціальна політика має спрямовуватись на підвищення рівня життя населення, зробивши цю мету пріоритетом розвитку суспільства на довгострокову перспективу.

Ідеальна мета боротьби з абсолютною бідністю – її абсолютне подолання. Але її подолати неможливо. Проте можна зменшити масштаби та пом'якшити її прояви; зменшити розшарування населення за рівнем доходів; вживати заходи, спрямовані на запобігання бідності. Основна зброя проти бідності – це така політика, яка була б направлена на економічне зростання.

Отже, стратегією прогресивного розвитку, яка виведе Україну зі злиднів, є пріоритет національних інтересів та інноваційна економічна політика. Тільки ця стратегія дасть змогу досягти в країні європейського рівня демократії та європейського соціального стандарту життя.

Список літератури

1. Андрій Павловський. Як подолати бідність в Україні. URL: https://lb.ua/blog/andriy_pavlovskiy/420573_yak_podolati_bidnist_ukraini.html.
2. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Гідний рівень життя –2017. URL: <https://helsinki.org.ua/hidnyj-riven-zhyttya-2017>.

Косінський А.,

студент групи ФБСч-41

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Ковальчук Ю. П.,

викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Як відомо, згідно схваленого Українською Національною Радою у Львові 13 листопада 1918 р. «Тимчасового основного закону про державну самостійність українських земель бувшої Австро-Угорської монархії», територія ЗУНР формально охоплювала етнічно українські частини Галичини й Буковини та угорських комітатів Закарпаття (згідно етнографічної карти імперії Габсбургів Карла Черніга). Відпо-

відно до еволюції державного статусу й головних напрямів зовнішньої політики ЗУНР, її дипломатію доцільно поділити на три етапи:

- 1) 9 листопада 1918 – 22 січня 1919 рр.;
- 2) 22 січня – листопад 1919 р.;
- 3) грудень 1919 – 14 березня 1923 рр.

Одним із головних завдань, які постали перед новоутвореною ЗУНР, власне, й було формування зовнішньої політики, визначення її пріоритетів, утворення відповідного зовнішньополітичного апарату тощо. Ситуація значно ускладнювалася кількома вагомими чинниками. По-перше, крім того, що з початку свого існування територія ЗУНР стала об'єктом зазіхань і військової агресії з боку сусідніх країн, галицьке керівництво опинилося у фактичній міжнародній ізоляції. Однобока орієнтація на Австро-Угорщину й Німеччину під час Першої світової війни означала цілковиту відсутність зв'язків віденської Української парламентарної репрезентації, на основі якої 18 жовтня 1918 р. у Львові й було сформовано Українську Національну раду, з урядами держав Антанти і США.

З наближенням кінця війни Є. Петрушевич намагався якось виправити ситуацію й майже на два місяці затримався в австрійській столиці, щоб безпосередньо вийти на країни-переможці. Вже 20 листопада 1918 р. посол Британії в Швейцарії переслав своєму міністру закордонних справ – А. Дж. Бальфуруноту, вручену йому депутатом Української Національної Ради Є. Левицьким. У документі повідомлялося про заснування західноукраїнської держави й початок польськоукраїнського збройного конфлікту [16, с. 198]. Через кілька днів посланник Швеції у Вашингтоні Екенгрєн передав держсекретареві США Р. Лансінгу лист-звернення Є. Петрушевича до В. Вільсона. Голова УНР ради рішуче відкидав польські зазіхання на Східну Галичину й просив про допомогу, дипломатично посилаючись на «більшовицьку небезпеку».

А 21 листопада вже посол гетьманату П. Скоропадського в Швейцарії й уродженець галицького Чортківського округу, один з ініціаторів створення Українського червоного хреста Є. Лукасевич вручив послові США копію ноти свого колеги у Відні – В. Липинського до Польської ліквідаційної комісії в Кракові з протестом щодо фальсифікації поляками драматичних подій у Львові. Саме того дня увечері українські підрозділи за наказом Головного коменданта – полковника Г. Стефаніва, досить-таки безпідставно, почали залишати свої позиції в столиці ЗУНР під тиском польських повстанців. Український посол у Відні наголошував, що галичани створили свою державу «згідно з принципом самовизначення націй, проголошеним Вільсоном».

Лише така постановка питання й була доречною, оскільки голова Польського національного комітету в Парижі Р. Дмовський під час перебування в США у меморіалі до В. Вільсона від 8 жовтня 1918 р. таким чином обґрунтовував потребу інкорпорації західноукраїнських земель Польщею: «Український національний рух, існування якого не можна заперечити, не охопив усього українського населення, значна частина якого є несвідомою та національно байдужою, ані витворив достатньо чисельного і незалежного українського інтелектуального класу... Якщо під австрійським пануванням уряди Галичини знаходяться в руках поляків, то це не означає, що вони були в привілейованому становищі, але тільки те, що в цьому краю немає іншого елемента, який був би здатен забезпечити його адміністрацію. Тому найближчим часом польська адміністрація є єдино можлива для нормального розвитку і поступу цієї землі».

В. Панейко після вступу 9 листопада 1918 р. на посаду державного секретаря закордонних справ, зі свого боку, ініціював відправку на ім'я В. Вільсона дипломатичної ноти, в якій, зокрема, наголошувалося: «Утворивши державу 19 жовтня 1918 р. у Львові, ми визначили границю цієї держави тільки провізорно, очікуючи Вашого рішення, пане Президенте, стараючись оминати захоплення навіть найменшого клаптика землі, який не був населений українцями в переважній

більшості, і дотримуючись справедливих принципів Ваших, Пане Президенте, у цих границях, Українська Національна Рада представляє цю державу і старається не допустити ніякого нелюдського вчинку, а при тім не допускається насильного переступлення влади, яку вона має в руках». Крім того, було висловлено прохання до США виступити посередником у врегулюванні українськопольського збройного конфлікту. Проте жодної офіційної відповіді від Білого дому не було отримано (незважаючи на активні виступи української діаспори в США), хоча для отримання інформації Британія, Франція і США, починаючи з листопада 1918 р., направили до Варшави і Львова низку своїх представників та місій. На початку лютого 1919 р. В. Панейко, очікуючи дозволу на в'їзд до Парижа для участі в мирній конференції, зупинився у Швейцарії, де мав розмову з британським дипломатом Сейврі. Як інформував Лондон посол Британії в Берні Г. Румболд, Панейко заявив, що прибув «з надією встановити зв'язки з представниками союзників». Висловивши сподівання, що уряди Британії й США із розумінням поставляться до української справи, на відміну від Франції, яка «не може позбавитись бажання відновити за будь-яку ціну велику Росію», Панейко стверджував, що Східна Галичина «може стати ядром розбудови стабільної української держави», але галицькі українці погодяться на союз із Наддніпрянською Україною, лише маючи гарантію, що вона залишиться повністю незалежною від Росії. Така аргументація яскраво свідчила, що галицькі лідери погано уявляли справжні цілі британської політики в регіоні, яка зводилася тоді до необхідності збереження територіальної єдності Росії й не підтримувала національні рухи на її території. Але Є. Петрушевич і голова Державного секретаріату ЗУНР К.Левицький, усе-таки розраховували на підтримку президента США. Їхні сподівання ґрунтувалися не лише на деклараціях американського президента, а й на активній діяльності заокеанської української діаспори. Утворення незалежної ЗУНР викликало хвилю національнопатріотичних почуттів українців-емігрантів у США і Канаді, настрої й думки яких висловила 13 листопада 1918 р. газета «Український голос»: «Гарматна війна закінчилася, однак заведення справедливості, переміна границь і звільнення поневолених народів доперва починається. Наші родини в Європі через століття добивалися звільнення і тепер спільно з іншими поневоленими народами звертаються до делегатів на мировій конференції... Тому ми мусимо помочі своїм родимцям в Європі у справі. За допомогою преси й іншими способами мусимо запропонувати справу наших родимців в Європі перед співгромадянами і правительством. Мусимо вислати також делегата на мирову конференцію, аби інформувати урядових делегатів аліантських держав про справу України і щоби допомогти українським урядовим делегатам укласти справу звільнення України».

Вихід західноукраїнської держави на міжнародну арену значно ускладнювався українськопольською боротьбою за Львів, яка почалася 1 листопада 1918 р. і швидко переросла у повномасштабну українсько-польську війну 1918–1919 рр., окупацією 6–12 листопада 1918 р. румунськими військами Північної Буковини, рішенням міжнародної конференції русинівемігрантів у Скрантоні (США) 12–18 листопада 1918 р. про входження Закарпаття на федеративній основі до Чехословацької Республіки і вступом чеських військ 15 січня 1919 р. до Ужгорода, а також безальтернативною орієнтацією галицьких лідерів на Австро-Угорщину й Німеччину під час Першої світової війни, що унеможливило офіційні зв'язки Державного секретаріату ЗУНР з урядами країн Антанти і США.

Список літератури

1. Винниченко В. Відродження нації: (Історія української революції, март 1917 р. – грудень 1919 р.): В 3 ч. К.; Відень, 1920. Ч. 3. 535 с.
2. Деникин А. Очерки русской смуты. Т. IV. Берлин, 1926.
3. Камінюк М. До характеристики зовнішньої політики ЗУНР: (3 нагоди X річниці галицьких подій). Більшовик України. 1928. № 21–22. С. 38–50.

4. Карпенко О. Ю. Імперіалістична інтервенція на Україні. 1918–1920. Львів : Вид-во Львів. держ. ун-ту, 1964. 256 с.
5. Кучабський В. Польська дипломатія і східно-галицьке питання на Паризькій мировій конференції в 1919. Дзвони. 1931. № 1. С.109–122.
6. Левицький К. Дипломатична діяльність ЗУНР (1918–1923). Літопис Червоної Калини. Львів, 1938. № 11. С. 3–4.
7. Лозинський М. Галичина в роках 1918–1920. Відень, 1922. 228 с. (Укр. революція: Розвідки і матеріали; Кн. 5).
8. Павлюк О. В. Боротьба України за незалежність і політика США (1917–1923). Київ : Видавничий дім «KM Academia», 1996. 188 с.
9. Павлюк О. Зовнішня політика ЗУНР. Київська Старовина. 1997. № 3–4. С.114–138.

Кульчицький В. Р.,
студент групи ФБСч-41
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Кульчицька Н. Є.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ЧОРТКІВСЬКА ОФЕНЗИВА – ГЕРОЇЧНА СТОРІНКА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.

Чортківська офензива (Чортківський наступ) історична назва наступальної військової операції Української Галицької Армії (УГА), здійсненої в період з 7 по 28 червня 1919 р. Вона була однією з найзначніших наступальних операцій, що здійснила Галицька армія під час польсько-української війни в Галичині 1918–1919 рр. 25 тисяч українських солдатів і офіцерів примусили відступити по всій лінії фронту більш як 100-тисячну польську армію, добре озброєну і підсилену французами.

Метою даної статті є характеристика Чортківської офензиви – наступальної військової операції Української Галицької Армії (УГА), здійсненої в період з 7 по 28 червня 1919 р.

В українській (а тим більше в зарубіжній) історичній науці є невелика кількість ґрунтовних наукових досліджень, які присвячені даній тематиці. Особливий інтерес становлять праці О. Дєдика [1, 2], І. Карпинця [3], М. Клімецького [7], Л. Макарушка [4], Ю. Макотерського [5], О. Рубльова [6].

Після утворення Західно-Української Народної республіки (ЗУНР), українці були змушені вступити в бій з поляками, які прагнули включити територію Східної Галичини до складу своєї майбутньої держави і тим самим заперечити право українців на державне самовизначення. Маючи військову перевагу, вони окупували значні простори краю. Ситуація, в якій тоді опинилася молода українська держава була вкрай несприятливою.

Початок українсько-польської війни 1918–1919 рр. змусив уряд ЗУНР приділити особливу увагу розбудові власних збройних сил.

Українсько-польська війна від самого початку розгорталася у несприятливих для ЗУНР зовнішньополітичних і внутрішніх обставинах. Країни Заходу, насамперед Франція, не підтримали державотворчих зусиль українців. Вони вбачали у Польщі надійного союзника у боротьбі проти більшовицької експансії та відновлення німецького реваншизму і тому підтримали територіальні домагання Польщі на сході. 13 листопада 1918 р. Українська Національна Рада ЗУНР видала закон про загальну військову службу громадян Західно-Української Народної Республіки [6, с. 573; 8, с. 87–89].

У лютому 1919-го р. головнокомандувач УГА генерал М. Омелянович-Павленко разом з генеральним штабом розробили і успішно провели Вовчухівську

операцію 1919 р. внаслідок якої практично було завершено оточення українськими військами міста Львова. Ворог опинився у дуже скрутному становищі. Проте на вимогу Найвищої ради країн Антанти просування частин УГА було зупинено.

В часі переговорів за участю делегацій ЗОУНР і Польщі в Ходорові, згодом у Львові, генерал Бертелемі в ультимативній формі вимагав встановлення демаркаційної лінії між воюючими сторонами по визначеній його групою лінії. Його план передбачав встановлення західного кордону ЗОУНР по східній межі Львівського, Перемишлянського і Бібрського повітів, далі вниз по течії річки Стрий. Згідно з цим планом до Польщі відходило до 40% території Східної Галичини, серед всього – Львів і Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн залишалися у складі Польщі. Після безплідних переговорів із союзницькою місією на чолі з генералом Бертелемі, яка висунула неприйнятні для української сторони умови перемир'я, бойові дії тривали.

Але час був втрачений, і польське командування, підтягнувши стратегічні резерви, зупинило наступ української армії.

19 березня 1919 р. керівники країн Антанти – президент США Вудро Вільсон, французький прем'єр Клемансо, прем'єр Великобританії Ллойд Джордж та представник Італії Орlando скликали так звану «нараду чотирьох», де звернулись до ворогуючих польської та української сторін із пропозицією припинити взаємне протистояння та розпочати сумісні бойові дії проти більшовицької навали [4, с. 30; 8, с. 89–92].

Користаючись із такої підстави, як із прикриття, у короткий термін французи перекинули понад 100,000 вояків армії генерала Галлера до Галичини, яка була озброєна найновішою зброєю та технікою. Насправді ж армія Галлера мала остаточно знищити УГА та навіки закути Галичину в кайдани польського рабства.

Разом з тим негативно завершилася і місія генерала Луїса Боти, яка виїхала до зони конфлікту в середині травня 1919 р. 2 квітня 1919 р., за дорученням Найвищої ради Паризької мирної конференції, Л. Бота очолив міжнародну комісію, утворену для підготовки перемир'я між Західною областю Української Народної Республіки і Польщею під час українсько-польської війни 1918–1919 рр.

Комісія ухвалила обмежити армії воюючих сторін до 20 тис. кожна. Було встановлено демаркаційну лінію («лінія Боти»), за якою Дрогобицький нафтовий басейн залишався за ЗОУНР, а до Польщі відходив Львів і території на захід від лінії Львів – Сокаль. Уряд ЗОУНР 13 травня 1919 р. прийняв пропозиції комісії Л. Боти. Але польський уряд, значно посиливши свої війська на українському фронті армією генерала Ю. Галлера, повністю сформованою у Франції і призначеної Антантою виключно для боротьби з більшовиками, відкинув всі пропозиції міжсоюзної комісії, очолюваної Л. Ботою.

Саме у цей час поляки, усупереч зобов'язанням перед Антантою, кинули проти УГА армію генерала Юзефа Галлера і 15 травня 1919 р. розпочали наступ по всьому фронту. УГА була змушена відступати на схід. Крім того, 24 травня 1919 р. румунське військо, спільно з дивізією польського генерала Л. Желіговського, вдарило з тилу і окупувало Покуття разом з Коломиєю і Снятином [1, с. 9–27; 7, с. 110–115; 3, с. 165–173].

УГА було затиснуто у невеликий трикутник біля Чорткова на південному сході Галичини (замкнений ріками Збруч і Дністер та лінією Гусятин – Улашківці – Товсте – Устечко).

У зв'язку з критичним станом ЗОУНР після наради 2 червня, у Буцацькому монастирі 9 червня 1919 р. Уряд ЗОУНР – Державний Секретаріат склав свої повноваження, а УНРада ЗОУНР призначила Євгена Петрушевича диктатором ЗОУНР, який зосередив у своїх руках всю цивільну і військову владу.

За таких обставин і умов головнокомандувачем 25-тисячної (за іншими даними – 19 000 старшин і вояків у бойовому стані і до 50 батарей) Галицької армії був призначений генерал Олександр Греков, який розпочав підготовлену ще його

попередником М. Омеляновичем Павленко наступальну операцію у напрямку Чортків – Львів, що ввійшла в історію, як Чортківська офензива [1, с. 20–21; 5, с. 15–24].

У період з 7 по 28 червня 1919 р., з метою розгрому угруповань противника у районі м. Чорткова та визволення всієї території ЗОУНР Українська Галицька армія провела Чортківський контрнаступ. Не дивлячись на меншу чисельність, брак озброєння і боєприпасів, українська армія звільнила десятки населених пунктів. Значну роль у цьому відіграли військові здібності командувача УГА – генерала О. Грекова.

Початком Чортківського наступу став бій за Ягільницю 7 червня 1919 р. Увечері 8 червня дві бригади Другого корпусу Української Галицької Армії зайняли м. Чортків, а 15 червня – Тернопіль, чим завершили перший етап операції. 11 червня 1919 р. УГА здобула м. Бучач.

Другий етап наступу УГА, кінцевою метою якого було здобуття Львова, розпочався 20 червня 1919 р. боями за м. Бережани. Розгромивши 21 червня переважаючі сили противника, УГА здобула місто. Розвиваючи початковий успіх, українські війська оволоділи Золочевим – 22 червня, Рогатином і Бурштином – 23 червня, Бродами – 24 червня, Ожидовом, Белзом – 25 червня. УГА змусила поляків відступити, аж на лінію Броди – Гологори – Перемишляни – Букачівці. Успіхи Галицької армії викликали величезне патріотичне піднесення у Галичині. До діючих частин Галицької армії зголосилися понад 90 тис. добровольців, але через брак зброї було прийнято тільки 15 тис. чоловік.

Під час Чортківського наступу частини Української Галицької Армії відчували постійну нестачу зброї, боєприпасів та військового спорядження. Охоплене панікою, польське командування почало поспішно стягувати в район на північний схід від Львова всі наявні резерви.

Проте успіх УГА був тимчасовий. У подальшому брак зброї і боєзапасу не дозволив використати всіх здобутків УГА для досягнення стратегічних результатів [6, с. 573; 1, с. 59–90; 2, с. 91–103].

28 червня під особистим командуванням Юзефа Пілсудського польські війська перейшли в наступ по всьому галицькому фронту від Бродів до Галича. Виснажені безперервними боями, залишившись без збройних припасів, галицькі бригади під натиском переважаючих сил стали поволі відходити до Збруча.

17 липня 1919 р. уряд ЗОУНР і УГА перейшли р. Збруч, щоб об'єднатися з військом УНР. Польські війська окупували всю Галичину [2, с. 114–116, 121–122].

Отже, ведена слабкими силами, Чортківська офензива не могла досягти стратегічних успіхів. Проте перемоги УГА над численнішим і краще озброєним супротивником в котрий раз надали доказ справжньої військової звитяги, любові до Батьківщини та жертвності української народу у його прагненні бути єдиним господарем на власній землі.

Червневий наступ УГА 1919 р. став яскравим прикладом перемоги української зброї над сильнішим ворогом. Чортківська офензива стала найкращою операцією Української Галицької Армії під час українсько-польської війни 1918–1919 рр. І тільки зовнішні чинники та брак матеріально-технічного забезпечення врятували супротивника від воєнної поразки та відкинули здобуття Української Самостійної Соборної Держави на 72 роки.

Список літератури

1. Дедик О. Чортківська офензива: у 2 ч. Ч. 1. Львів : Видавництво «Астролябія», 2015. 232 с.
2. Дедик О. Чортківська офензива: у 2 ч. Ч. 2. Львів : Видавництво «Астролябія», 2015. 192 с.
3. Карпинець І. Пролом під Чортковом. Галичина: військова історія 1914–1921 рр. Львів, 2005. 376 с.
4. Макарушка Л. Чортківська офензива. Українська Галицька Армія, т. IV. Вінніпег, 1968. С. 30.

5. Макотерський Ю. Тигровий скок. Чортків, 2004. 52 с.
6. Рубльов О. Чортківська операція Української Галицької Армії 1919. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.: Інститут історії України НАН України. Київ : Наук. думка, 2013. Т. 10 : Т – Я. С. 573.
7. Klimecki M. Czortków 1919 / M. Klimecki. Warszawa, 2000. 212 S.
8. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Т. Шевченка : гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955 – 2003.

Лось А.,
студентка групи ФБСч-41
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Чекаловська Г. З.,
канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ЗУНР

Закінчення Першої світової війни, революційні події в Європі дали можливість західноукраїнському населенню створити в листопаді 1918 р. власну незалежну державу. Однак, одразу ж після створення Західно-Української Народної Республіки українці зустріли чимало проблем, які потребували нагального вирішення в умовах військового конфлікту з Польщею. Одними з основних були соціально-економічні, оскільки держава перебувала у розрусі, що була спричинена військовими діями на її території в роки Першої світової війни.

Обрана нами проблема знайшла відображення у дослідженнях зарубіжних вчених: С. Ярославина, М. Стахіва, М. Чубатого та сучасних вітчизняних дослідників: М. Литвина й К. Науменка, О. Павлишина та Б. Тищика.

Про основні засади державного будівництва Українська Національна Рада проголосила в програмній Декларації, опублікованій 5 листопада. Усі громадяни «без різниці мови, віри, роду, стану чи пола будуть справді рівні...», – ішлося в документі, – а демократичний лад, опертий на загальнім, рівнім виборчим праві... забезпечить верховний голос у державі демосові, масам робочого народу» [1].

Проте конкретних правових актів, які б узаконили ці обіцянки, УНРада не спішила приймати, а зосередила свою увагу на формуванні органів влади й управління. До складу Державного секретаріату – уряду ЗУНР, утвореного 9 листопада 1918 року, входило 15 секретарств: внутрішніх справ, зовнішніх справ, військових справ, фінансів, юстиції, торгівлі та промислу, шляхів, земельних справ, харчових справ, пошти й телеграфу, праці та суспільної опіки, суспільного здоров'я, освіти, публічних робіт, віросповідання. До січня 1919 р. Державний секретаріат очолював Кость Левицький. Перші кроки, зроблені урядом ЗУНР під його керівництвом, спрямовувалися на те, щоб узяти під контроль економічне життя краю. Із цією метою було введено обмеження на експорт нафти і нафтових продуктів (бензину, машинної олії, парафіну, озокериту) [2, с. 58].

Для швидкого налагодження економічного життя в краї Державний секретаріат розширив повноваження представників місцевої влади. За Законом «Про адміністрацію Західноукраїнської Народної Республіки» від 16 листопада 1918 року вищим представником влади в повіті ставав повітовий комісар, а отже, він отримував право вносити свої корективи й у господарські відносини на місцях [3, с. 101].

Особлива увага Державним секретаріатом приділялася вирішенню фінансових питань. Із цією метою було частково реорганізовано Крайову дирекцію скарбу: діяли Скарбова сторожа, Скарбова митниця, Державний касир, Державний контролер. Очолив службу Омелян Саєвич [4, с. 192]. Відразу після проголошення ЗУНР і до початку 1919 р. уряд намагався визначити шляхи подолання економічної кризи. Однак це завдання було надзвичайно складним, а після відходу 22 листопада

1918 р. зі Львова українських військ було нелегко провести навіть засідання уряду. Більш-менш активну роботу Державного секретаріату вдалося налагодити лише в січні 1919 р. у Станиславові, де було сформовано новий кабінет міністрів, який очолив Сидір Голубович [5, с. 144]. Спрямування нового складу уряду ЗУНР були окреслені в програмовій заяві «До громадян держави» від 3 січня. У параграфі 6 цього документа одним із найважливіших завдань Державного секретаріату було визначено «раціональну відбудову краю... планову і систематичну соціалізацію вже нині дозрілих галузей народного господарства». Передбачалося створити відповідну комісію, яка повинна була розробити план відбудови.

Одним із пріоритетних на порядку денному нового уряду стало аграрне питання. Як згадували учасники подій, «земельна справа забиравала найбільше праці Української Національної Ради. Над нею працювали всі політичні партії і окрема комісія УН Ради». У результаті дискусій 14 квітня затвердили проект земельної реформи Л. Бачинського. Головна ідея закону – вивласнення великого землеволодіння і наділення землею малоземельних і безземельних селян. Конфіскації підлягали землі поміщицькі, монастирські, церковні, єпископські, ерекціональні й фундаційні. Без відшкодування конфісковувалися домени австроугорської династії; землі, власники яких виступили проти державності ЗУНР, а також здобуті спекуляцією чи збройним шляхом доменіальні володіння. Наступ армії Галлера й відступ Української галицької армії за р. Збруч зробили неможливим скликання парламенту і, відповідно, упровадження земельного закону в життя. Тому законодавча діяльність ЗУНР щодо вирішення аграрного питання виявилася безрезультатною.

Протягом листопада 1918 і до липня 1919 років було видано низку нормативно-правових актів, які мали забезпечити правові основи бюджетної, грошової, банківської, податкової систем. Зокрема, «Обіжник Державного секретаріату Фінансів про організацію митної служби і відділів скарбової сторожі» (2 грудня 1918 р.), «Обіжник Державного секретаріату Фінансів про дирекції скарбових округів» (3 грудня 1918 р.), «Обіжник Державного секретаріату Фінансів про організацію роботи фінансових органів» (9 грудня 1918 р.), «Розпорядок Державного секретаріату Фінансів про продовження мораторії для правно-приватних грошових домагань супроти довжників на території Західноукраїнської Народної Республіки» (12 грудня 1918 р.), «Розпорядок Державного секретаріату Фінансів про порядок перевезення тютюнових виробів» (8 грудня 1918 р.) [6].

Таким чином, у період існування Західно-Української Народної Республіки була створена відповідна правова основа соціально-економічної діяльності органів влади й управління. Керівники ЗУНР допустили ряд серйозних помилок і прорахунків, що негативно впливало на авторитет влади.

Список літератури

1. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія ЗУНР : [Текст] ; НАН України, Ін-т українознав. Львів : Олір, 1995. 230 с.
2. Тищик Б., Вівчаренко О., Лешкович Н. Становлення державності в Україні (1917–1922 рр.) : монографія. Львів ; Івано-Франківськ : Світ, 2000. 271 с.
3. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія ЗУНР [Текст] ; НАН України, Ін-т українознав. Львів : Олір, 1995. 361 с.
4. Західно-Українська народна республіка 1918–1923 [Текст] : ілюстрована історія / авт., голов. ред. і кер. авт. кол. М. Кугутяк. Львів ; Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2008. 192 с.
5. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923 [Текст] : документи і матеріали : у 5 т. 8 кн. Т. 2 : Державотворчі й адміністративно-організаційні процеси / уклад.: О. Карпенко, К. Мицан. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2001. С. 144–145.
6. Західно-Українська народна республіка 1918–1923 [Текст] : ілюстрована історія / авт., гол. ред. і кер. авт. кол. М. Кугутяк. Львів ; Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2008. 209 с.

Магдяк Т.,
студентка групи ФБСч-21
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Юркевич Г. Й.,
канд. псих. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЗУНР

В результаті успішного збройного повстання, яке відбулося на початку листопада 1918 року, відкрилася нова сторінка історії Східної Галичини. Була повалена влада Австро-Угорської монархії й проголошена Західноукраїнська Народна Республіка. Законодавчим органом ЗУНР стала Українська Народна Рада. У її програмній декларації, виданій 5 листопада 1918 р., проголошувалось народовладдя, основи економічної політики молодого республіки, гарантувалися права і свободи громадян, їх національна та соціальна рівність.

Одразу після створення Західно-Української Народної Республіки виникло чимало проблем, які потребували швидкого вирішення в умовах військового конфлікту з Польщею.

Одними з основних були соціально-економічні, оскільки держава перебувала у розрусі, спричиненій військовими діями на її території в роки Першої світової війни.

Вивченням питання соціально-економічного розвитку ЗУНР займалися як діаспорні вчені – С. Ярославин, М. Стахів, М. Чубатий [1], так і сучасні українські. Серед них слід виділити М. Литвина й К. Науменка, О. Павлишина та Б. Тищика [2].

Протягом листопада 1918 до липня 1919 року було видано декілька нормативно-правових актів, які повинні були забезпечити правові основи бюджетної, грошової, банківської, податкової систем. А також був розроблений комплекс заходів щодо ефективного фінансово-економічного розвитку держави, та окреслено повноваження державних органів.

Незначну допомогу у забезпеченні населення Галичини продуктами харчування надавала Директорія. Саме нею і був призначений Головноуповноважений українського уряду по харчуванню Галичини і Буковини. Він займався організацією і доставкою продовольства з України у ЗОУНР, а також посередництвом між кооперативними спілками Української Народної Республіки і Харчовим урядом та кооперативними спілками ЗОУНР [3].

Неможливо не згадати нормативно-правові акти Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки, що безпосередньо стосувалися фінансово-економічних питань об'єднаної Української держави загалом та Західної області УНР, головним з яких був Закон Кабінету Народних Міністрів «Про утвердження в складі Міністерства УНР по справах Західної Облaсті Республіки (Галичини)» [2].

Уряд ЗУНР та його фінансово-економічний блок, незважаючи на вкрай важкі внутрішньополітичні та зовнішньополітичні обставини, належно реалізовував фінансово-економічну політику держави та створив правову основу розвитку фінансової системи держави.

Одним із головних завдань для держави була організація фінансової системи, без якої не може існувати жодна держава і яка є однією з основних ознак її суверенітету. Фінансові питання були пріоритетними для держави і розглядались регулярно, як на засіданнях Української Національної Ради, так і Державного Секретаріату. В перші дні існування держави була утворена фінансово-бюджетна комісія, до складу якої увійшли найвідоміші українські політики, правники та економісти, котрі займались розробкою проектів ефективного функціонування фінансової системи та виробленням головних засад фінансово-економічного розвитку держави.

Практично за перші два місяці була налагоджена система центральних та повітових фінансових органів, розроблена їх структура та компетенція, прийнята відповідна нормативна база, яка чітко регламентувала їх діяльність у фінансово-економічній сфері [3,7].

У січні 1919 року Українська Національна Рада прийняла Закон «Про впровадження в ЗОУНР у законний обіг гривен і карбованців УНР». Важливими чинниками фінансово-економічного розвитку держави були шляхи підтримки курсу національної валюти. З цією метою передбачалась організація при Державному секретарстві фінансів валютної біржі, на якій би відмінялись усі обмеження щодо вільного обігу валюти.

Екзильний період, характеризувався вимушеною реорганізацією владних структур, оскільки проводити фінансово-економічну політику стало практично неможливим завданням, адже органи державної влади та місцевого самоврядування Західноукраїнської Народної Республіки були позбавлені будь-яких повноважень.

Згідно з розпорядженням Диктатора ЗУНР Є. Петрушевича «Про організацію державної влади у період повновладдя Диктатора, встановленого 8 червня 1919 р.» 25 липня 1920 року був утворений закордонний галицький уряд – уряд Диктатора Західноукраїнської Народної Республіки. Відповідно до нього були утворені дві владні виконавчі структури: уряд для фінансів та уряд для торгівлі та промислу [8, 9, 1].

Ключовими напрямками фінансово-економічної політики уряду ЗУНР в екзилі була кредитна діяльність та діяльність щодо залучення іноземного капіталу, особливо у нафтову галузь.

Важливим для Галичини було вирішення аграрного питання. Недарма у листопаді 1918 р. заступник державного секретаря закордонних справ М. Лозинський у передовій статті газети «Діло» виклав свої судження стосовно існування державності в Галичині й проведення в ній земельної реформи, яка вважалася «найголовнішою журою нашої державної влади». На його думку, з великого землеволодіння необхідно утворити «земельний фонд Народної Республіки, яким мають бути заспокоєні земельні потреби селянства». Установчі збори повинні вирішити способи управління цим фондом. Проведенням же аграрної реформи ЗУНР мав займатися Державний Секретаріат земельних справ. Однак УНРада так і не змогла швидко провести перетворення на селі. Уряд ЗУНР прискіпливо ставився до цієї проблеми: не погоджувався із засадами земельного закону Директорії УНР, створив спеціальну комісію, виробив декілька законно-проектів, які неодноразово обговорювалися на сесіях УНРади [5].

Нарешті 14 квітня, після тривалих дискусій в УНРаді, ухвалили Закон про земельну реформу, який лише 8 травня був опублікований у газеті «Република»

Член УНРади А. Горбачевський зазначив, що він «є вислідом взаємного порозуміння, компромісу всіх партій, які може з забезпеченням партійних інтересів згодилися для загального добра на деякі уступки». Головною його ідеєю було вивласнення великої земельної власності та наділення нею мало- й безземельних селян. Фактично західноукраїнська влада як не поспішала з його прийняттям, так і тягнула з оприлюдненням [6].

Економічна та фінансова політика держави нерозривно пов'язані між собою і визначають головні напрями державної політики.

Значна роль у виробленні головних мікро- та макроекономічних показників відводилась Державному секретаріату фінансів в уряді Західноукраїнської Народної Республіки, який разом з іншими міністерствами і відомствами займався найважливішими проблемами економічного та фінансового розвитку держави. Серед його завдань була організація митної, податкової, бюджетної, грошово-кредитної валютної політик, контроль за випуском та обігом державних цінних паперів, акцій, облігацій тощо [3].

Одним із пріоритетних завдань діяльності фінансових органів стало наповнення державної скарбниці і забезпечення достатнього готівкового обігу. Обставини змушували уряд ЗУНР в короткий термін налагодити податкову систему, яка б дозволяла спрямовувати кошти, отримані шляхом оподаткування фізичних та юридичних осіб, на потреби державного та місцевих бюджетів.

В результаті Першої Світової війни молодій західноукраїнській державі було залишено важкий спадок. Економіка Галичини перебувала в катастрофічному стані. Саме тому, одним із нагальних завдань державного будівництва керівництво ЗУНР вважало впорядкування фінансової системи та реалізацію продуманої фінансово-економічної політики в умовах кризового стану

Список літератури

1. Вісник державних законів і розпорядків Західної області Української Народної Республіки. 1919. Вип. 3. 2 марта. С. 19.
2. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Документи і матеріали: у 5 т. Т.1. Івано-Франківськ, 2001. С. 443.
3. Кишакевич Л. Ю. Історико-правові засади реалізації фінансово-економічної політики в Західноукраїнській народній республіці. Науковий вісник № 2 2013р. Львівського державного університету внутрішніх справ.
4. Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія ЗУНР. Львів, 1995.
5. Павлишин О. Підготовка аграрної реформи в ЗОУНР. Україна: культурна спадщина, національна свідомість і державність. Вип. 6. Львів, 2000. С. 170–183.
6. Стахів М. Західна Україна. Нарис історії державного будівництва та збройної і дипломатичної оборони в 1918–1923. Т. 3–5. Скрантон, 1959–1961.
7. Тищик Б. Й. Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923 рр.). Історія держави і права. Львів, 2005.
8. Чубатий М. Державний лад Західної області Української Народної Республіки. Львів, 1921.
9. Ярославин С. Визвольна боротьба на Західноукраїнських землях у 1918–1923 роках. Філадельфія, 1956.

Пилипів О.,
студентка II курсу
Київського національного університету імені Т. Шевченка
Пилипів О. М.,
викладач Чортківського коледжу економіки та підприємництва
Тернопільського національного економічного університету

ЗАХІДНА УКРАЇНА: ДЕБЮТ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ (МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА)

Західна Україна завжди була одним із центрів поширення національних ідей та визвольних рухів. Створення ЗУНР та її вихід на міжнародну арену сприяв посиленню національної самосвідомості українського народу, збереженню традицій державотворення й дипломатичної служби, а також усвідомлення галицьких русинів частиною єдиної великої української нації. Галицькі державні діячі й дипломати, завдяки набутому політичному досвіду, могли і вміли не лише творити державу, а й представляти її на найвищих рівнях, з чим чудово справлялися.

Питання становлення ЗУНР як держави, а також аспекти зовнішньополітичної діяльності досліджували такі історики, як К. Кондратюк, В. Танцюра, О. Павлюк, Я. Дашкевич, М. Литвин, К. Науменко, І. Дацків.

XX століття, а особливо його початок, були досить напруженими для українців. Для європейських країн особливо після війни важливо було зберегти баланс й не допустити кровопролиття, тому появи на карті світу Західноукраїнської держави не передбачалося. Звісно, Польща вважала Східну Галичину своєю

територією і вважала рух за незалежність злочинним. Польський уряд всіляко пропагував серед Франції, Англії, Італії та США думку про «українські злочинні банди» і розглядав ЗУНР й УГА як чергову інтригу з боку Німеччини. Сполучені Штати вбачали в ЗУНР «яблуко розбрату», і з політичних та практичних міркувань хотіли віддати землі Польщі. Також серед європейських країн не було єдності в поглядах на геополітичну ситуацію на континенті [1]. Ігор Дацків вважає, що для французького уряду привабливішою була ідея створення могутньої Польщі на противагу Росії, Велика Британія намагалася підтримувати нові невеликі держави, США прагнули зберегти цілісність Росії для врегулювання стосунків і поширити демократизацію в Східній Європі. Також за словами Василя Танцюри російський уряд міг захопити об'єднану Україну і розширити свої кордони до Карпат, що було небезпечним для Європи [2].

За таких умов українським політичним діячам та дипломатам було нелегко домогтися визнання. І, незважаючи на це, незалежність було проголошено.

Ще 16 жовтня 1918 р. австрійським імператором Карлом I було проголошено маніфест. За ним «Австрія по волі своїх народів має стати союзною державою, в якій кожне плем'я на області, яку воно заселяє, творить свій власний державний організм» [2]. Таким чином всі нації на території імперії мали право на самовизначення та певну автономію в складі імперії зі збереженням всіх гарантованих свобод.

Галицькі депутати використали даний документ як юридичний привід і 18 жовтня 1918 р. створили Українську Національну Раду, очільником якої став Євген Петрушевич. Тоді ж було ухвалено створення Української держави. Також 9 листопада 1918 року було створено найвищий розпорядчий та виконавчий орган – Державний Секретаріат, головою обрано Костя Левицького; 11 листопада цього ж року – секретаріат закордонних справ.

На жаль, на той час обставини не дозволяли проголосити приєднання до УНР, де тривало протистояння між Гетьманом Павлом Скоропадським та Директорією.

1 листопада 1918 року відбулися Листопадовий чин, відомий як переворот, і захоплення влади військами УГА та підрозділами УСС у її складі. Саме 19 жовтня 1918 року українська влада стала законною, і австрійська адміністрація й армія не чинили жодного опору військам ЗУНР. І як вважає Дашкевич, вже польська сторона назвала дії легальної української влади «переворотом» [3].

Зовнішня політика була спрямована насамперед на визнання ЗУНР країнами Антанти. Також одним із головних завдань залишалось завершення війни з Польщею, котра, на жаль, не відмовлялася від Східної Галичини. Польські війська в листопаді 1918 року захопили ряд українських міст та повітів, серед них Перемишль та Львів.

Наступним важливим кроком в зовнішній політиці ЗУНР було проголошення акту злуки з УНР 22 січня 1919 року. Як вважає В. Танцюра, дана подія мала не стільки державний характер, скільки демонстративний та ідеологічний [2].

На жаль, всі успіхи та зусилля ЗУНР були марними. 1921 року на засіданні Ліги Націй піднімалося питання галичан і самою делегацією ЗУНР, і канадським міністром Дотерті, проте його вирішення постійно відкладалося на наступні сесії. А вже 1923 року Францією, Італією та Англією за ініціативи Польщі було дозволено анексію Східної Галичини польськими військами терміном на 25 років за умов автономії та забезпечення всіх прав і свобод національних меншин [1]. Звісно, цих зобов'язань ніхто не дотримувався. За словами Костянтина Кондратюка після цього Західноукраїнська народна республіка формально припинила своє існування [4].

Отже, досягти міжнародного визнання і збереження суверенітету ЗУНР не вдалося. Перш за все через слабкість внутрішнього становища і чварами між членами уряду. Проте я вважаю створення й існування ЗУНР і УНР однією з найбільших перемог українського народу. Так, вони існували недовго через

внутрішні протиріччя і через надзвичайно складне зовнішньополітичне становище. Але вже саме їхнє існування свідчить про зростання національної самосвідомості, визрівання новітніх та модерних політичних сил і політичної думки. Вже було започатковано становлення соборної держави саме демократичним шляхом. Важливим здобутком є також і те, що назва сама «Україна» збереглася й продовжила існувати і в пам'яті всього народу, і на державному рівні.

Список літератури

1. Дацків І. Діяльність дипломатичної служби Західноукраїнської народної республіки. Львів. 2009. С. 346–351.
2. Танцюра В. І. Політична історія України навчальний посібник «Академвидав». Київ. 2008. 552 с.
3. Дашкевич Я. ЗУНР: позитивний і негативний досвід. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2000. Вип. 6. 357 с.
4. Кондратюк К. Дискусійні питання історії ЗУНР. Львів, 2009. С. 710–717.

Тичковська Т.,
студентка групи ФБСч-41
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Гуменюк О. Г.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

СОБОРНІСТЬ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Ідея Соборності генетично закладена в українцях з давніх давен. Від часів феодального дроблення Київської Русі вона стала однією з заporук збереження нашої державності та національного самоусвідомлення. У найважчі часи національної історії кращі сини України-Русі озброювалися нею для боротьби з ворогами. Сама ж ідея соборності немислима без ідеї державності, без національного поступу. Кращі провідники України – Володимир Великий і Ярослав Мудрий, Володимир Мономах і Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславич і Данило Галицький, Богдан Хмельницький і Іван Виговський, Петро Дорошенко і Іван Мазепа в різні часи й за різних історичних обставин намагались втілювати її в життя. Після втрат державної самостійності та ознак державної організації Україною, в нашому народі ніколи не затухала ватра надії на відновлення державотворчого життя і відчуття належності до великої соборницької та єдинокровної нації.

Навіть будучи поділеними між кількома чужинними державами українці завжди вірили і сподівалися на національне об'єднання. Кращі з нас боролися й жертвували життям за здійснення цих мрій та сподівань [1].

В результаті ухвалення III Універсалу Української Центральної Ради 7 листопада 1917 р. була проголошена Українська Народна Республіка, до складу якої увійшло 9 українських губерній. Під впливом цих подій в жовтні 1918 р. у Львові представники західноукраїнських політичних партій створили Українську Національну Раду, а 19 жовтня того ж року було проголошено утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Відтоді між урядами УНР і ЗУНР велися переговори про втілення ідеї соборності. 1 грудня 1918 р. у Фастові був підписаний «Передвступний договір» про об'єднання УНР і ЗУНР, у якому було заявлено про непохитний намір в найкоротший строк створити єдину державу. Восени 1918 року після перемоги революції в Австро-Угорщині, на уламках монархії утворилися незалежні держави: Австрія, Угорщина, Польща, Чехословаччина, Югославія, а також (як наслідок збройного повстання 1 листопада 1918 року у Львові та інших містах цього краю) Західноукраїнська Народна Республіка.

Уряд Західноукраїнської Народної Республіки – Державний секретаріат – у своїй зовнішній політиці під тиском народних мас та Галицької армії на перше місце поставив питання державного об'єднання з Наддніпрянською Україною. Досягнення державного об'єднання розглядалося, по-перше, як втілення в життя вікового прагнення українського народу до державної єдності, а, по-друге, як засіб об'єднати сили в боротьбі проти зазіхання Польщі на українські землі.

Проте голова Української Національної Ради Євген Петрушевич застерігав, що об'єднуватися з гетьманською Україною на даному етапі недоцільно, бо в «14 пунктах», оголошених американським президентом Вудро Вільсоном, народам Австро-Угорщини забезпечувалося право самовизначення, а Росія в той час розглядалася як єдиний народ. Отже, злука з гетьманською Україною загрожувала б Східній Галичині також опинитися в складі «єдиної Росії».

В умовах політичної і дипломатичної ізоляції уряд Західноукраїнської Народної Республіки звернувся за допомогою до демократичних утворень на східних землях України.

Забручанська Українська національна рада надіслала до Києва свою делегацію для переговорів із гетьманом Павлом Скоропадським. Після зміни влади переговори велися з Директорією. Вже 1 грудня членами Ради державних секретарів ЗУНР Лонгином Цегельським і Д. Левицьким у Фастові було укладено «передвступний договір» з Директорією УНР про «злуку обох українських держав в одну державну одиницю». 3 січня 1919 року Національна Рада УНР у місті Станіславі (Івано-Франківськ) схвалила закон про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Наддніпрянською Українською Народною Республікою в Народну Республіку. 21 січня 1919 р. в Хусті Всенародні збори ухвалили приєднати до Української Народної Республіки Закарпаття. Наступного дня у Києві в урочистостях з нагоди свята Злуки брала участь делегація – тридцять шість чоловік – Західної області УНР.

Проголошення злуки було призначено на 12:00 годину 22 січня 1919 року, тобто першу річницю проголошення четвертого універсалу про повну незалежність України.

22 січня було проголошено всенародним і державним святом. День видався погідний та гарний, з легким морозом. Київ був прикрашений національними синьо-жовтими прапорами, гербами. О 9:00 годині ранку в усіх церквах відправляли богослужіння [2].

Головні торжества проголошення злуки проходили на Софійській площі. При вході з вулиці Володимирської на Софійську площу було зведено тріумфальну арку, прикрашену старовинними гербами. Рівно о 12:00 годині розпочалася урочиста церемонія проголошення Акта злуки. На масовому вічі посол Західноукраїнської Народної Республіки Л. Цегельський передав грамоту Національної Ради «Про об'єднання Західноукраїнської Народної Республіки з Великою Східною Україною» голові Директорії Володимирі Винниченку.

Член Директорії Федір Швець урочисто зачитав Універсал Директорії:

Після урочистого проголошення злуки на Софійській площі відбувся молебень, а потім – військовий парад під керівництвом полковника Івана Чмоли. Приймав парад полковник Євген Коновалець.

22 січня 1919 р. у Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори, на яких був проголошений Акт Злуки (об'єднання) українських земель, засвідчений Універсалом про об'єднання УНР і ЗУНР в єдину Велику Україну. Ним стверджувалось об'єднання двох тодішніх держав, що постали на уламках Російської і Австро-Угорської імперій в єдину соборну Українську державу, яка відтоді ставала гарантом загальнонаціональних інтересів українців. Століттями розірваний український народ визволився з неволі і возз'єднався на своїй землі в єдиній Українській державі.

Акт Злуки був глибоко детермінований історично і спирався на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Він став

могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх самоідентифікації, становлення політичної нації. Вперше за 600 років він став реальним кроком до об'єднання українських земель, що вплинув на подальші національно-політичні процеси в Україні [4, с. 13].

Наступного дня, 23 січня, розпочався Трудовий конгрес України, який мав виконувати функцію всеукраїнського парламенту. Акт злуки було затверджено вищим законодавчим органом України. На основі цих рішень Західноукраїнська Народна Республіка перейменовувалась у Західну область УНР (ЗО УНР). Єдиним державним гербом став тризуб замість раніше затвердженого для ЗУНР золотого лева на голубому полотні. У той же час злиття урядів, армій, законодавчих органів УНР та ЗУНР відклалося до скликання Установчих Зборів об'єднаної України, як це й передбачалося ухвалою Української Національної Ради від 3 січня.

Об'єднання українських земель відбулося юридично та політично. Проте державне об'єднання не відбулося. Тому перед фактом військової катастрофи восени 1919 і в 1920 роках уряди та військово командування ЗУНР та УНР дбали передусім про свої регіональні інтереси. Це яскраво проявилось в процесі переговорів Симона Петлюри з Польським керівництвом та в підписанні ним 21 квітня 1920 року Варшавського договору, згідно з яким, за визнання Польщею Директорії УНР, очолюваної С. Петлюрою, та надання військової допомоги проти більшовицьких урядів Росії та України. Польщі передавалася Галичина, Холмщина, Підляшшя й Західна Волинь (включаючи повіти Рівненський, Дубнівський та частину Кременецького).

Окупація Польщею Західноукраїнських земель знову відсунула на невизначений період воз'єднання всіх українських земель. Воно відбулося лише у вересні 1939 року, але не як втілення в життя віковичних прагнень українського народу, а як результат таємної радянсько-німецької змови від 23 серпня 1939 про сфери впливу, а також гри на патріотичних почуттях населення Західної України. Надії народу не справдилися. «Свято свободи, що прийшло зі Сходу», обернулося для населення жорстокими буднями.

На жаль, це об'єднання виявилось нетривким, і невдовзі історія розпорядилась так, що окремі частини українських земель знову опинились у складі різних держав. А методи, якими було здійснене нове об'єднання «сходу» і «заходу» в 1939 році, полишили в думках мільйонів українців незагоєні рани.

22 січня 1939-го було вперше за 20 років урочисто відзначено на офіційному рівні свято Соборності. Відбулось це у Карпатській Україні (м. Хуст), на той час – автономній республіці Чехословаччині. Це був чудовий привід нагадати закарпатцям про волю, висловлену на з'їзді Всенародних зборів українців у Хусті 21 січня 1919-го про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею у Києві, і легітимізувати тим самим свою програму побудови Української держави на базі «закарпатського П'ємонту» [6, с. 8].

Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація місцевого населення за участю 30 тис. люду, яке з'їхалось до столиці Карпатської України з усіх куточків краю.

Ця акція стала однією з найяскравіших подій під час руху за відродження незалежної соборної демократичної України та утвердження національної ідеї. Патріотичні сили в передчутті розпаду СРСР згуртувалися й 21 січня 1990 р. організували «живий ланцюг» між Києвом, Львовом та Івано-Франківськом як символ духовної єдності людей східних і західних земель України, як запорука існування єдиної, соборної України. Від 1 до 3 мільйонів людей, узявшись за руки, створили на дорогах і шосе безперервний ланцюг від Києва до Львова.

В кінці 2000-них рр. почала відроджуватись традиція створення «живих ланцюгів», що символізують єдність українського народу. В 2008–2011 роках у Києві такі «ланцюги» утворювали на мосту Патона. Таким чином символічно об'єднували правий та лівий береги Дніпра. Основним організатором цієї акції

виступало Братство козацького бойового звичаю «Спас». Найбільшого розмаху акція досягла 2011 року, коли на міст Патона прийшло понад 1000 учасників. Того року до організації акції долучилися такі громадські організації як Відсіч, Молода просвіта, Національний альянс, Молодіжний націоналістичний конгрес, студентський туристичний клуб «Скіфи» КНЕУ. 22 січня 2011 р. «живий ланцюг» утворено у понад 20 містах України. Так у Львові близько п'яти тисяч осіб утворили «живий ланцюг» від пам'ятника Тарасу Шевченку до пам'ятника Степану Бандері.

30 грудня 2011 року Президент України Віктор Янукович видав указ, яким скасував указ президента Віктора Ющенка 2005 року про встановлення Дня Свободи 22 листопада (присвяченого подіям Помаранчевої революції), та указ президента Леоніда Кучми 1999 року про встановлення Дня соборності України 22 січня, водночас з оголошенням 22 січня Днем Соборності та Свободи України. Відтак офіційно 22 січня в Україні відзначають саме День Соборності та Свободи України.

Століттями розірваний український народ визволився з неволі – Наддніпрянина вийшла з Російської, а Західна Україна – з Австро-Угорської імперії – і возз'єднався на своїй землі в єдиній Українській державі [5, с. 11].

Акт возз'єднання, злуки двох Україн був, швидше, символічним знаком прагнення єдності, бо у керівництві країни спільності тоді не було. «Безпорадність проводу впливала на загальний настрій, – писала сучасниця тих подій, історик Наталя Полонська-Василенко. – Україна, затиснута між двома потужними силами – Антантою з півдня і большевизмом з півночі, – не мала сил для боротьби. Військо розбігалось, ширилось безладдя. У таких умовах пройшла майже непоміченою подія, яка мала велике ідейне значення: свято Соборності України. 22 січня 1919 року на Софійській площі проголошено злуку УНР і ЗУНР... Але під тиском невідрадних подій свято пройшло сухо, тихо».

Список літератури

1. День соборності України. URL: <http://www.mmf.lnu.edu.ua/index.php/nws/item/547-20140122.html>.
2. Соборна Україна: від ідеї до сьогодні. URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=304:soborna-ukraina-vid-idei-do-sohodennia&Itemid=236.
3. Інформаційні матеріали до дня соборності України 22 січня. URL: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/informatsiini-materiali-do-dnya-sobornosti-ukraini-22-sichnya>.
4. Костюк С. Злука УНР і ЗУНР: уроки для сучасної України. Віче. 2010. № 2. С. 12–14.
5. Мацькевич М. Історико-правові аспекти проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР. Юридична Україна. 2010. № 12. С. 25–31.
6. Нагнибіда О. Ідейні та історичні передумови Акту Злуки. Наука і суспільство. 2013. № 1/2. С. 14–21.

Секція 6

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Аннич Є. В., Кругляк Л.Б.

студентки групи БАмз-61

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Галушак О. Я.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри менеджменту й адміністрування

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Підвищення уваги до проблем публічного управління обумовлене недостатньою ефективністю системи державного управління. Сьогодні владні повноваження вже не концентруються у централізованому державному апараті, а розподіляються між інститутами субнаціональних (локальних і регіональних) і федеральних структур, а також численними інститутами громадянського суспільства, бізнес-співтовариства та неурядовими організаціями. При цьому велика кількість учасників публічного управління при відсутності діючого координаційного механізму їх взаємодії призводить до постійного зниження ефективності системи державного управління та посилення її основної протидії. Тому, питання про діючі форми та способи удосконалювання системи публічного управління залишається відкритими.

А. Дегтяр вказує на те, що сучасному становищу публічного адміністрування в Україні притаманні певні особливості, що ускладнюють прийняття управлінських рішень, що передусім пов'язано з реформуванням суспільних відносин на фоні помітного зниження рівня життя значної частини населення, певної втрати владою довіри. Існують об'єктивні причини зниження рівня управлінських рішень у зв'язку з проблемами недостатнього ресурсного (кадрового, інформаційного, фінансового, матеріально-технічного) та науково-методичного забезпечення органів влади [2].

Система публічного управління виступає як антипод бюрократичній системі управління та сприяє ефективній взаємодії державного сектору, бізнес-структур і представників громадянського суспільства, що сприяють вирішенню соціально значимих проблем. Дана взаємодія організована навколо інституціонально організованої структури, яка здійснює всі організаційні процедури. Отже, вважаємо, що основними завданнями публічного управління виступають:

- забезпечення можливості участі об'єкта управління та процесі розроблення й ухвалення управлінського рішення;
- залучення інтелектуального потенціалу населення для вирішення суспільно вагомих соціально-економічних проблем;
- зниження ризиків, пов'язаних з розробленням і реалізацією управлінських рішень, уміння завчасного прогнозування результатів рішення;
- надання можливості представникам громадянського суспільства та бізнес-структур підготуватися до очікуваних змін в економічній і соціальній ситуації;
- використання політичного, соціального, психологічного, економічного потенціалу;
- оповіщення державних виконавчих регіональних і місцевих рівнів влади про проведену державну політику на регіональному рівні;
- реалізація управлінських процедур.

Вирішення перелічених завдань функціонування системи публічного управління, що виступає антиподом системи бюрократичного управління, реалізується через впровадження сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпе-

чення, диверсифікованість відповідальності між державою, суспільством і бізнесом, гнучкість управлінських алгоритмів.

Під класом державно-управлінських рішень слід розуміти всі управлінські рішення з наведеними вище ознаками, що приймають вищі та центральні органи державної влади (їх керівники) з метою визначення та реалізації державних цілей, стратегії їх досягнення, основних функцій держави, державної політики, організації державної влади, а також вирішення інших проблем державного рівня [1].

Сучасна українська система публічного управління піддається вдосконалюванню та реформуванню у зв'язку з використанням продуктів глобалізації та становленням інформаційного суспільства. Одним із результатів такого напрямку розвитку стало широке впровадження у процеси управління результатів досягнення у галузі інформаційно-комунікаційних технологій і програмного забезпечення, у тому числі, із застосуванням технологій «електронного уряду», «електронної держави» й «електронної демократії».

Адміністрування і менеджмент не є тотожними поняттями. Менеджмент містить у собі адміністрування, але також має на увазі досягнення організацією поставлених цілей з максимальною ефективністю і відповідальність за кінцеві результати. Ці два елементи обов'язково були присутні в традиційній моделі державного управління, яка базується на адмініструванні, де основний акцент робився на процесі, на виконанні правил та інструкцій, на дотриманні процедур, а не на результатах, що характерно для нової моделі державного управління, яка ґрунтується на менеджменті [2].

У сучасних умовах впровадження інформаційно-комунікаційних технологій представляється можливим використання нових інструментів підвищення гласності, відкритості, транспарентності системи публічного управління, що сприяють активному залученню громадянського суспільства та бізнес-структур у процес публічного управління не лише з метою здійснення функції контролю відносно діяльності органів державної влади, але й використання інтелектуального потенціалу населення з метою вирішення соціально вагомих проблем.

Наявність демократичного режиму передбачає відкритість публічних органів влади, формування партнерських відносин між державою та суспільством, у межах яких суспільство розглядається не лише як об'єкт впливу, але і як учасник процесу управління. Разом з тим, нова концепція публічного управління, яка використовує всі можливі інформаційних технологій для вдосконалення процесу прийняття рішень, надання суспільних благ і послуг, побудови нових демократичних відносин між державою й суспільством не є сформованою, особливо на регіональному та муніципальному рівнях публічного керування [3]. Існують проблеми як у теоретичному розробленні видів, форм і методів впровадження, так і у прикладному використанні ІТ-інструментарію у системі публічного керування.

Різноманіття мережних структур, що входять у систему публічного управління, робить необхідним ідентифікацію шести видів публічного управління:

– по-перше, публічне управління, реалізоване міжнародним співтовариством (наддержавне та міждержавне);

– по-друге, публічне управління національного рівня (у межах однієї держави);

– по-третє, публічне державне управління, реалізоване на території суб'єктів держави;

– по-четверте, публічне недержавне муніципальне управління (управління територіями, місцеві співтовариства);

– по-п'яте, публічне управління, реалізоване у добровільних об'єднаннях, корпораціях, заснованих на особистих або приватних інтересах.

У свою чергу, кожний з названих рівнів публічного управління має свою внутрішню структуру, обумовлену загальними тенденціями й особливостями, які властиві саме цьому рівню публічного управління.

Список літератури

1. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні : навчальний посіб. у 2 ч.; Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. Київ : ВПЦ АМУ, 2010. 276 с.

2. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : монографія. Харків : С.А.М., 2010. 276 с.

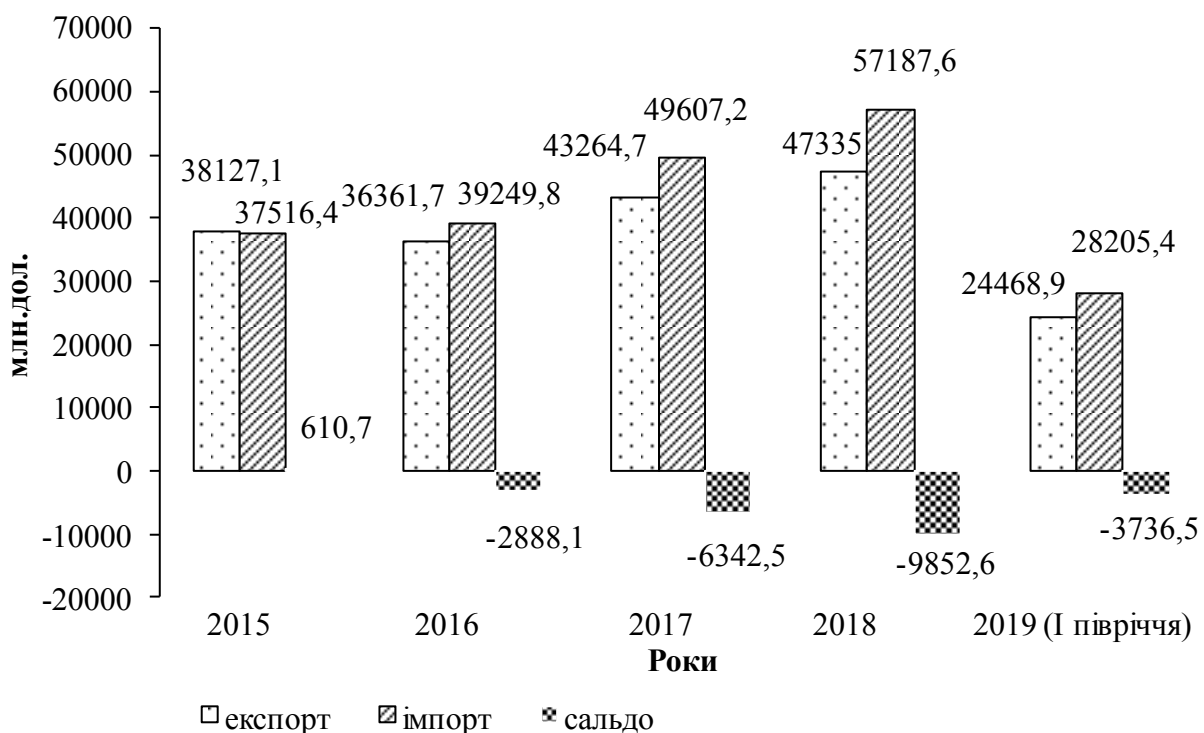
3 Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2003. 236 с.

Баланюк Я. С.,
студент групи ПТ-21
Національного університету «Львівська політехніка»
Косовська В. В.,
канд. екон. наук,
старший викладач кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національного університету «Львівська політехніка»

ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ТОРГОВЕЛЬНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ

Значний вплив на економіку України має зовнішня торгівля. Протягом останніх років відбувається посилення економічної співпраці між Україною та країнами ЄС, зокрема порівняно з 2015 р. у 2018 р. обсяг експорту зріс на 54,9% (7141,8 млн. дол. США), а імпорту на 51,4% (7886,3 млн. дол. США) [1].

Згідно з статистичних даних в Україну з кожним роком завозиться все більше імпортих товарів (рис. 1) [1].

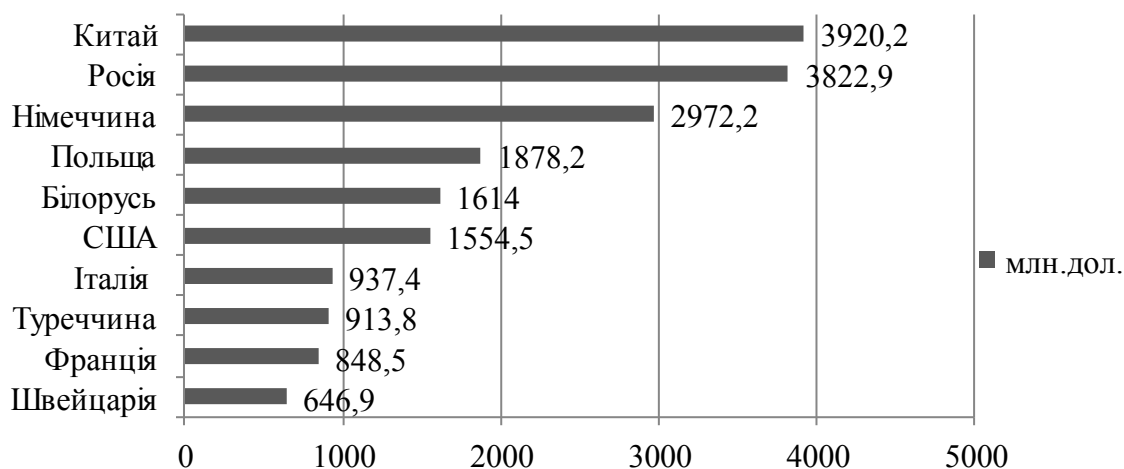

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту та імпорту товарів України за 2015–2019 рр.

Аналіз рис. 1. показує тенденцію щодо збільшення негативного сальдо торгівлі товарами, а саме у 2018 р. воно збільшилось у 3,4 рази порівняно з 2016 р. У I півріччі 2019 року така тенденція продовжується і сальдо становить – 3736,5 млн. дол. США Така ситуація є негативною, оскільки надмірний імпорт сприяє насиченню українського ринку імпортованими товарами та утискає інтереси національних виробників. На рис. 2 та рис. 3 наведено обсяги експорту та імпорту товарів перших 10 країн за I півріччя 2019 р.

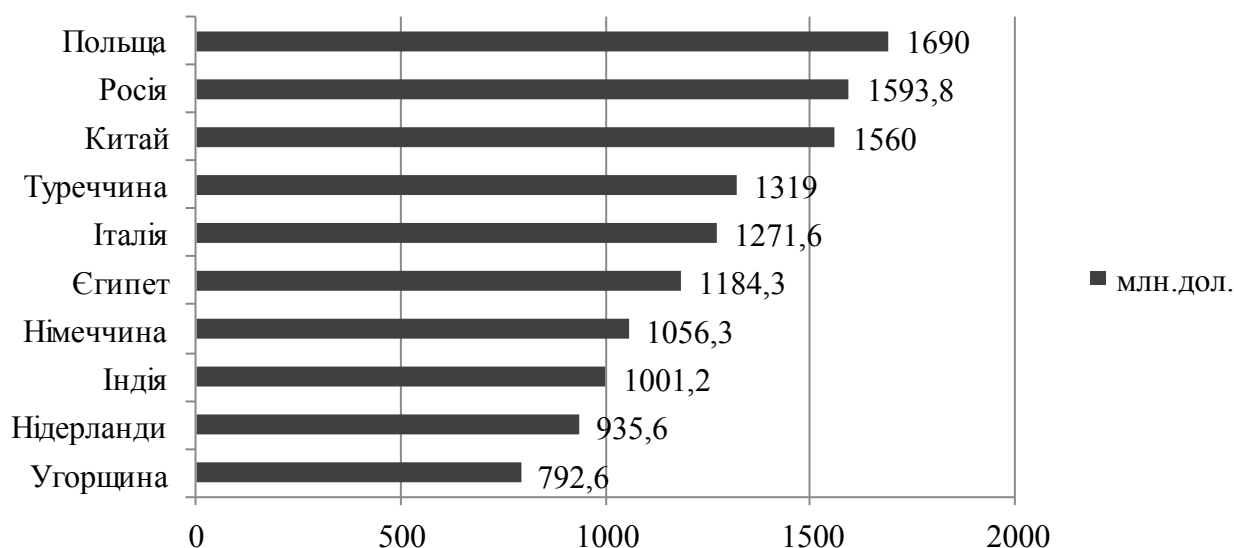
Найбільші обсяги товарів надходили до Польщі, при цьому обсяг експорту за цей період зріс майже на 3%, порівняно з 2018 р. за цей же період і становить 1690 млн. доларів. На другому місці Росія до якої Україна експортувала на 1593 млн. доларів, що на 12,7% менше ніж у I півріччі 2018 р. Обсяг експорту

товарів до Китаю зріс найбільше на 56,2% і складає 1560 млн. доларів. Проте є країни обсяг експорту до яких зменшився, а саме: Індія (-19,3%), Італія (-13,9%), Туреччина (-6,4%) та Угорщина (-5%).

Рис 2. Топ – 10 країн за експортом у I півріччі 2019 р. [1]

Найбільший обсяг товарів Україна імпортує з Китаю та Росії, що складає 3920 млн. дол. та 3822 млн. дол. відповідно. Обсяг імпорту з Німеччиною збільшився на 4,2% порівняно з I півріччям 2018 р. і становить 2972 млн. доларів. Збільшення імпорту товарів також відбулося з такими країнами як Туреччина (+25,5%), Франція(+14,6%), Польща (+9,8%), США (+6,8%) та Італія (+5,7%), але з Швейцарією та Білорусією він зменшився і становить -10,1% та -1,3% відповідно.

Рис 3. Топ – 10 країн за імпортом у I півріччі 2019 р. [1]

Проаналізувавши торговельні відносини України у I половині поточного року, можна зробити висновок, що експорт товарів становить 24468,9 млн. доларів, що на 5,2% більше порівняно з аналогічним періодом 2018 р., а імпорт складає близько 28205,4 млн. доларів, що на 8,5% більше, ніж у I півріччі 2018 р. Сальдо торгівлі товарами за цей період є негативним і рівне 3736,5 млн. доларів, тоді як за I півріччя 2018 р. воно становило -2660 млн. доларів. Таким чином протягом I півріччя 2019 року Україна продовжує тенденцію останніх років і купує більше іноземних товарів, ніж продає власних.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Бекєтова Г. О.,
студентка групи 11-ПТ
Завадських Г. М.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЯВИЩЕ

Однією з найбільш гострих соціально-економічних проблем України є безробіття. Показник безробіття – це один з центральних показників для визначення загального стану економіки та оцінки її ефективності. На сучасному етапі розвитку економіки країни ця проблема набула масового характеру. Безробіття сприяє поширенню соціальної нестабільності та бідності у суспільстві, порушенню рівноваги з боку попиту і пропозиції, нераціональному використанню суспільних ресурсів, збільшенню трудової міграції населення та інше.

Дослідження теоретичних основ та економічно-соціальних наслідків безробіття здійснювало багато українських науковців: Д. П. Богиня, А. В. Калина, О. В. Мірошніченко, Ю. М. Маршавін, В. Г. Федоренко. Також значну увагу вивченню цього питання приділяли такі іноземні вчені, як А. Оукен, П. Самуельсон, Р. Солоу, А. Сміт, А. Маршалл, К. Терел, П. Дайамонд, К. Сабіріанова та ін.

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина населення, що вважається працездатною (економічно-активне населення) не може знайти роботу, і тим самим, поповнює резервний запас праці, стаючи відносно надлишковим щодо ефективності капіталу [1].

Безробіття характеризується двома основними показниками:

- а) рівнем безробіття;
- б) тривалістю безробіття.

Рівень безробіття – це відношення кількості офіційно зареєстрованих повністю безробітних до кількості працездатного населення.

Тривалість безробіття – вимушене тимчасове скорочення передбаченої законодавством тривалості робочого часу у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції з причин економічного, технологічного і структурного характеру без припинення трудових відносин.

Основна ж причина багатьох видів безробіття пов'язана зі зміною попиту роботодавців на робочу силу, яка в свою чергу постійно змінюється під впливом накопичення капіталу. Капітал при розширенні виробництва, зміні його структури, відштовхує робочу силу, роблячи її то недостатньою, то відносно надлишковою.

Найвищий рівень безробіття (за даними 2018 року) серед осіб працездатного віку, із зрозумілих причин, зафіксований у Луганській (17,8%) та Донецькій (15,0%) областях. Найменше від безробіття потерпало працездатне населення Харківської та Київської областей, де його рівень не підійнявся вище 7%. Рівень безробіття в Україні в березні 2019 року скоротився порівняно з лютим на 7,3% і склав 340,7 тис. осіб [2].

Під час дослідження виявлено такі проблеми зайнятості молоді на ринку праці України:

- значне зниження рівня зайнятості у віковій групі населення 25–29 років;
- зростання рівня безробіття серед молоді;
- збільшення чисельності молодих людей, що реалізують власну економічну активність в тіньовій економіці;
- збільшення числа трудових мігрантів серед молоді [3].

Таким чином, наявність цих проблем вимагає продовження досліджень в даному напрямі та активізації зусиль держави щодо пошуку ефективних механізмів удосконалення процесу державного регулювання зайнятості молоді України на ринку праці.

Для того, щоб знизити рівень безробіття необхідно розробити та ухвалити антикризову програму заходів подолання негативних явищ в економіці спільно з роботодавцями та профспілками. Необхідно стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, шляхом зменшення податкового тиску, полегшення порядку реєстрації підприємств. З появою нових підприємств з'являться нові робочі місця. Варто створювати такі умови, завдяки яким молодь була б зацікавлена в регламентованих видах діяльності, сприяти відродженню ціннісних орієнтацій до праці, які є основними засобами досягнення різноманітних цілей.

Список літератури

1. Безтелесна Л. І., Пляшко О. С. Конкуренстоспроможні людські ресурси: механізм забезпечення в національній економіці : монографія Київ : Кондор-Видавництво, 2017. 184 с.
2. Завадських Г. М. Регіональна економіка : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 556 с.
3. Транченко Л. В. Безробіття як соціальна проблема ринкового суспільства : Збірник наукових праць ВНАУ. Економіка та держава. 2012. № 4. С.12–13.

Василик К. В.,

студентка групи МН-17-2

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Кінаш І. П.,

д.е.н., професор

професор кафедри менеджменту і адміністрування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Мотивація – це процес спонукання кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації. Якщо співробітники не достатньо мотивовані, це може виявлятися по-різному: збільшується кількість прогулів, співробітники витрачають більше часу на особисті розмови по телефону і вирішення особистих проблем, затримуються на перервах. Крім того, через нестачу зацікавленості й уваги знижується якість виконання роботи, сповільнюється її темп, у співробітників не виникає бажання брати на себе відповідальність.

При формуванні систем мотивації праці на підприємствах слід використовувати зарубіжний досвід. Для дослідження нами обрано: Google, SAS, Asana, Intel, Hitachi, Japan General Estate Co. Google декілька років поспіль очолює список 100 кращих роботодавців США [1]. Вже другий рік поспіль Alphabet – материнська компанія Google – очолює рейтинг найкращих роботодавців від Forbes [2].

Мотивація персоналу в Google. Компанія вдається мотивувати працівників завдяки психологічній свободі, взаємовиручці, структурі та ясності поставлених завдань, особистому підході до кожного, відчутті значимості виконуваної роботи і, звичайно, завдяки унікальному комфорту на робочому місці. Працівники тут мають високу зарплату. Google платить своїм фахівцям близько 19 тисяч доларів США [3]. А це – 500 тис. грн., тобто середньостатистичному українцеві потрібно працювати майже десятиліття, щоб заробити стільки ж, скільки працівник Google отримує за місяць. Це допомагає компанії утримувати висококваліфіковані кадри від переходу до конкурентів. Окрім цього, співробітники отримують ще й ряд бонусів і матеріальних стимулів до праці. Серед яких: можливість користуватися високотехнологічними басейнами; оплачування стоматологічних послуг; наявність автоматів із віджимання апельсинового соку в кожному офісі, якими безкоштовно можуть скористатися навіть гості; розміщення в офісах по всьому світу кінотеатрів для співробітників; сформульована «Програма 20%», суть якої полягає в тому, що кожен співробітник компанії повинен витратити 20% свого робочого часу на хобі, ніяк не пов'язані з посадовими обов'язками; оплата від 10 до 90% різних сервісів і захоплень працівників: від масажу до медичних операцій; наявність кафе і

ресторанів в офісах Google, холодильники, які заповнені різними напоями, морозивом, що безкоштовні для співробітників; готовність Google брати на себе витрати, пов'язані з оформленням документації на усиновлення співробітником дитини; можливість займатись медитацією. Як наслідок – підвищення усвідомленості, самодостатності, спокою, енергійності, ентузіазму та креативності, а також націленість на взаємодопомогу в колективі.

IT-компанія SAS, що спеціалізується на бізнес-аналітиці, побудувала ферму для вирощування овочів і фруктів без використання хімічних добрив. Все, що вирросло на грядці потрапляє потім на стіл до працівників. Турбота про здоров'я працівників цим не обмежується. SAS надає необмежену кількість лікарняних днів, а страховка покриває 90% лікування. Більш того, компанія має власний медцентр і фітнес-клуб з басейном.

Asana – компанія з виробництва програмного забезпечення розробила кулінарний підхід до мотивації співробітників. Власники найняли кваліфікованих шефкухарів, які готували їжу для співробітників, яка розвиває їх творчі здібності. Меню повинно бути не тільки смачним, але і корисним, стимулювати активність мозку, усувати сонливість. В офісі компанії завжди в наявності є шоколад, який є хорошим антидепресантом і допомагає мислити.

А в фірмі *Intel* (виробник електронних пристроїв і комп'ютерних компонентів) кожного нового співробітника зустрічають з розпростертими обіймами: перед ним розстеляють червону доріжку. Після чого знайомлять із співробітників під оплески майбутніх колег.

Щоліта в японському гігантові *Hitachi* проводять День собак. Кожен співробітник приводить свого вихованця, і все разом влаштовують шоу талантів. Вважається, що це сприяє згуртуванню колективу.

Як відомо, теплий клімат відносин між співробітниками – частина успіху команди. Розуміючи це, компанія *Japan General Estate Co* запропонувала грошову винагороду в розмірі 3 тис дол. для менеджера, який налагодить найтепліші взаємини з колективом. Конфлікти усунулися, загальна атмосфера – покращилася, а вартість цього клімату є досить демократичною та чесною.

Отож, важливим для мотивації персоналу є не тільки висока заробітна плата, але й комфортні умови праці, які дозволяють почувати себе захищеним та потрібним. Тому для більшості керівників та власників українських бізнес структур цікавим буде вивчення та використання зарубіжного досвіду з мотивації персоналу.

Список літератури

1. Цікаві факти мотивації праці (за даними Вікіпедії). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Google> (дата звернення: 15.10.2019).
2. ТОП-10 найкращих роботодавців від Forbes очолила Alphabet (за даними mind.ua). URL: <https://mind.ua/news/20189466-top-10-najkrashchih-robotodavciv-vid-forbes-ocholila-alphabet> (дата звернення: 15.10.2019).
3. Робітники Google за місяць заробляють стільки, як українці за десятиліття – (за даними tsn.ua). URL: <https://tsn.ua/ru/groshi/rabotniki-google-za-mesyac-zarabatyvayut-stolko-zhe-kak-ukraincy-za-desyatiletie-574678.html> (дата звернення: 15.10.2019).

Ведмідь М. О.,
студентка групи ФБСС-21
Полтавської державної аграрної академії
Помаз Ю. В.,
канд. істор. наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

На сьогодні, розповсюдження тіньової економіки, макроекономічна розбалансованість і обмеженість ресурсів визнані головними глобальними ризиками майбут-

нього десятиріччя, що мають тенденцію до загострення. Тому розроблення ефективних механізмів детінізації сфери господарювання та фінансів, розшуку й повернення до легального обігу незаконно виведених із нього активів, захист об'єктів права власності є пріоритетними напрямками реалізації державної політики в правоохоронній галузі.

Актуальність питань тіньової економічної діяльності спричинила значну зацікавленість у дослідженнях таких науковців, як В. Базилевич, І. Мазур, В. Бородюк, З. Варналій, О. Власюк, Т. Тищук, Ю. Харазішвілі, О. Іванов, Я. Жаліло та ін.

Метою роботи є оцінка сучасного стану тінізації економічних відносин в Україні, визначення небезпеки та наслідків тіньової економіки.

Тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, що є сукупністю неконтрольованих і нерегульованих як протиправних, так і законних, але аморальних економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності з приводу отримання прибутку шляхом приховування доходів й ухилення від сплати податків [1, с. 17].

Тіньова економіка має три складові: неформальну, приховану і підпільну (кримінальну) економіку. Неформальну економіку утворюють нерегламентовані виробництво товарів і надання послуг; прихована економіка – це легальне виробництво та продаж необлікованих товарів і послуг; підпільна (кримінальна) економіка – заборонені види діяльності (корупція, наркоторгівля тощо) [2, с. 32].

Проаналізувавши теоретичні положення формування та поширення тіньової економічної діяльності можна зробити висновок про те, що тіньова економіка є загрозою економічній безпеці держави та впливає на всі сфери економічної діяльності, адже лежить в основі інших макроекономічних загроз.

Основними напрямками «детінізації» державної політики визнано реформування податкової системи, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та припинення відпливу капіталів за кордон, обмеження позабанківського обігу коштів; забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності, захисту інтересів вкладників, фінансового ринку; здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичення і т.д.

Надмірність тіньового сектору й активізація тіньових проявів в економічній діяльності створюють численні проблеми, які негативно впливають на функціонування фінансової сфери та національної економіки загалом [3, с. 34].

Тіньова економіка є чинником деградації бюджетної системи внаслідок маніпулювання бюджетними ресурсами та державною власністю. Ця проблема тісно пов'язана з іншими деструктивними виявами. Вони спричиняють одна одну та формують певну систему причиново-наслідкових зв'язків. Однією з таких систем є ланцюг «корупція – тінізація економіки»: тінізація породжує корупцію, і корупція, водночас, породжує тінізацію економіки. Сьогодні детінізацію економіки можна розглядати як один із критеріїв оцінки ефективності впроваджуваних реформ і сприйняття їх суспільством.

Неефективне податкове адміністрування, всеохоплююча корупція, проблеми на ринку зайнятості, неповноцінне функціонування ринкових механізмів, недоліки в діяльності судів та правоохоронних органів, незбалансована державна регуляторна та бюджетна політика – це головні чинники тінізації економіки України. Залишаючись одним з найбільших викликів економічній безпеці держави, тіньова економіка спричиняє поглиблення існуючих в економіці дисбалансів. Варіативність проявів тінізації свідчить про неефективність репресивних методів спротиву у вигляді контрольних-каральних функцій держави.

Динаміка детінізації стримується невирішеними проблемами, що негативно відображаються на розвитку економіки країни в цілому. Зокрема: збереження значних викликів забезпеченню стабільного функціонування фінансової системи країни та наявність непідконтрольних владі територій, утворених у ході військової агресії на території країни.

Отже, тіньова економіка – це складне комплексне явище і результативність процесу детінізації економіки є похідною від спроможності держави створити сприятливі умови для нарощення суб'єктами господарювання ділової активності в легальній економіці завдяки поліпшенню інвестиційного та бізнес клімату в країні та створенню такого інституційного середовища, для якого тіньова економіка стала б неефективною. Шляхи детінізації економіки країни повинні сприяти захисту економічної безпеки держави, розвитку економіки та демократизації суспільства.

Список літератури

1. Васенко В. К. Тіньова економіка України та шляхи її детінізації. Економічні науки. 2016. № 1. С. 17–18.
2. Ганжа Б. О. Економічна сутність тіньової економіки та теоретичні основи визначення її структури. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 2. С. 30–32.
3. Ладюк О. Д. Характеристика тіньової економіки в Україні. Економіка та держава. 2017. № 8. С. 32–34.

Водяницька Я. А.,
студентка 11-ПТ

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Д. Моторного
Завадських Г. М.,

канд. екон. наук,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Д. Моторного

УРБАНІЗАЦІЯ ТА ЇЇ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ

Урбанізація – це зростання значення міст в розвитку суспільства, яке супроводжується ростом і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в певному регіоні, країні, світі [3]. Сучасні дослідники урбанізації зазначають, що це явище багатовекторне і напряду пов'язане з економічними, соціальними та політичними факторами дослідження [1].

Головними факторами, які дозволяють відрізнити міський населений пункт від сільського, є значна чисельність населення і коефіцієнт населення, зайнятого не в сільському господарстві. Рушійними силами урбанізації є розвиток продуктивних сил, технічний і соціальний прогрес, розширення меж суспільного поділу праці, зростання продуктивності праці в сільському господарстві, збільшення територіальної і соціальної рухливості населення. За кількістю великих міст (з населенням понад 100 тис.) наша держава тепер посідає одне з провідних місць серед країн світу, таких міст в Україні – 61. Це всі обласні центри, а також такі міста, як Бердянськ, Керч, Макіївка, Мелітополь та інші [2].

Ступінь поширення багатьох хвороб у великих містах набагато більший, ніж у малих містах чи селах. Така хвороба, як рак легень, у великих містах нині реєструється в два – три рази частіше, ніж у сільських місцевостях. Тут набагато більше хворіють бронхітами, астмою, алергічними хворобами. Рівень інфекційних захворювань у містах також удвічі вищий.

Вельми істотним фактором є шум. Одне з його джерел – автомобільний транспорт. На магістральних вулицях рівень шуму сягає 95 дБ. Шум відволікає людину, заважає зосередитися, викликає зміну функціонального стану центральної нервової й серцево-судинної систем. Під впливом шуму порушується сон, після пробудження людина почуває втому, головний біль. Згодом це призводить до перевтоми, зниженню працездатності, хворобам тощо.

Ще одна сторона життя сучасних міст – утворення й нагромадження величезної кількості твердих, рідких, газоподібних відходів Рідкі відходи просочуються в ґрунт і забруднюють джерела питної води і ґрунтові води, газоподібні – викликають смог, отруюючи все живе своїми парами. Мешканці великих міст вже давно п'ють воду набагато гіршої якості, ніж у селах. Зокрема, в Україні в більшості міст якість питної води не відповідає санітарним нормам.

Отже, урбанізація неоднозначно впливає на суспільство: з одного боку, місто надає людині переваг, що позитивно позначається на її інтелектуальному розвитку, з іншого, – людина віддаляється від природи і потрапляє у середовище зі шкідливими впливами – забрудненим повітрям, шумом і вібрацією, обмеженою житловою площею, залежністю від транспорту, – все це несприятливо позначається на її фізичному і психічному здоров'ї.

Список літератури

1. Гукалова І. В., Омельченко Н. В. Категорія «урбанізація» у понятійній площині соціальної географії та інших наук. Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки. 2015. Т. 20, Вип. 2 (25). 190 с.

2. Комарницька Г. О., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Вплив урбанізації на інноваційний розвиток регіонів України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2017. № 3. С. 336–345.

3. Константінова В. М. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861–1904 роки). Запоріжжя : АА Тандем, 2010. 596 с.

Гайдук І. В.,
студентка групи МН01-18-1
Національної металургійної академії України
Леонідов І. Л.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри МЕРПЕУ
Національної металургійної академії України

АЛЬТЕРНАТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ АКТОРІВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Необхідність врахування альтернатив сталого розвитку національної економіки України актуалізує розробку стратегії активізації акторів інноваційних процесів. Суперечності інноваційних процесів національної економіки України проявляється між об'єктивними закономірностями інтенсифікації інноваційних процесів та обсягом фінансування науково-технічних розробок. Проблеми розвитку інноваційної діяльності в національній економіці найбільш досліджені в роботах О. І. Амоші [1], В. М. Геєця [2], В. Д. Базилевича [3] та ін. Наукові дослідження є плідними у частині змісту інноваційного розвитку, його видів, факторів тощо. Досвід науковців відкриває шлях до подальшого удосконалення заходів стимулювання інноваційних процесів у реаліях глобальних викликів. Звідси метою даної роботи є виявлення та дослідження стратегічних альтернатив стимулювання акторів інноваційних процесів [4] в національній економіці України.

Досвід країн-світових лідерів свідчить про доцільність стимулювання акторів інтелектуального продукту (творця, продуцента, посередника та споживача) у стратегічній перспективі. Відповідно стратегії «Україна 2020» розвиток інноваційної діяльності відбуватиметься шляхом активізації трансферу проривних технологій. У якості стратегічних цілей такого напрямку претендує створення державних структур підтримки інноваційного підприємництва, які сприятимуть послабленню суперечностей інноваційної діяльності. На рівні забезпечення стратегії інноваційного розвитку актуалізуються ринкові механізми залучення іноземних інвестицій в інтелектуальний розвиток національної економіки у поєднанні з безкоштовною допомогою, передачею технологій, утворенням нових робочих місць, можливості експорту до ЄС тощо. Координуючий рівень реалізації стратегії інноваційного розвитку представлений розробкою єдиних правил адаптації способів поєднання засобів досягнення стратегічних цілей з погляду, насамперед, ефективності.

Реалізацію стратегічних поступів з детинізації економіки пропонується здійснити за сценарним підходом. Сценарій стимулювання творців націлений на зміну набуття інтелектуальних сутнісних сил у тотожну залежність через усвідомлення нового знання творцем. Засобами досягнення цілі є прирощення творцем нової власно створеної частини неосно-конструктивістських інтелектуальних сутнісних сил. Заходи реалізації цих засобів представлені охопленням

творця інтелектуального продукту в формі авторського екземпляру та актуалізацією його в укладанні контракту-видання (легалізації).

Цілю сценарію стимулювання продуцента є зміна належності інтелектуальних сутнісних сил творця на набуття продуцента через усвідомлення семантико-неосного змісту інтелектуального продукту. Засіб досягнення цілі – набуття неосно-інтеграційних інтелектуальних сутнісних сил в частині, новоствореній іншими акторами. Заходи реалізації відміченого засобу проявляються, коли продуцент як актор новоствореного іншими надає йому латентності протягом селекції варіантів правозахисних форм інтелектуального продукту, після чого у відібраному варіанті продуцент актуалізує правозахисну форму шляхом легалізації інтелектуального продукту.

Цілепокладання сценарію стимулювання посередника здійснюється у векторі зміни належності інтелектуальних сутнісних сил продуцента у набуття посередника через усвідомлення новаторського змісту правозахисної форми авторського екземпляру. Засобом досягнення цілі є утримання цього авторського екземпляру посередником в латентному стані протягом селекції споживачів правозахисних форм інтелектуального продукту, а потім за результатами селекції актуалізація цього продукту шляхом надання новаторських послуг (інформування) множині імовірних споживачів. Заходи, поєднанню цих засобів проявляються в функціях посередника-новатора.

Сценарій стимулювання споживачів інтелектуального продукту націлений на зміну належності інтелектуальних сутнісних сил посередника у набуття споживача, що відбувається через охоплення споживачем правозахисної форми інтелектуального продукту посередника. Засоби досягнення цілі обумовлені наявністю авторського екземпляру, що ґрунтується на усвідомленні новаторського змісту правозахисної форми інтелектуального продукту споживачем для відповідної зміни набуття інтелектуальних сутнісних сил у тотожну належність. У заходах поєднання зазначених засобів передбачається, що споживач стає актором набуття неосно-інтеграційних інтелектуальних сутнісних сил, які набуваються в частині, новоствореній іншими акторами.

Список літератури

1. Амоша О. І., Драчук Ю. З., Кабанов А. І. До проблем інституційного забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі. Економіка промисловості, 2015. № 3.
2. Інноваційна Україна 2020 : Національна доповідь / за ред. В. М. Гейця та ін. Київ : НАН України, 2015. 336 с.
3. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. Київ : Знання, 2008. 687 с.
4. Леонідов І. Л. Власність і привласнення інтелектуального продукту: характеристики екстеріоризації. Проблеми економіки та політичної економії. 2019. № 1. С. 49–69. URL: http://politeco.nmetau.edu.ua/uk/journals/8/1_a_ua.5.pdf.

Гарматюк А. О., Снітинська Ю. В.,
студентки групи БАМ-61

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Гарматюк О. О.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри менеджменту й адміністрування

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Процес трансформації суспільних відносин в Україні сприяв становленню засад публічного управління як форми управління державотворчими процесами, що забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок

високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, рівності, справедливості, безпеки тощо [1, с. 144]. Публічна сфера виконує ряд функцій, зокрема: політико-культурного просвітництва громадян; сприяння доступу до оперативної інформації; залучення механізмів публічного формування державної політики.

На сьогодні актуальними в українському суспільстві є проблеми залучення механізмів й інструментів публічного управління у процеси, пов'язані з забезпеченням економічної безпеки України, реалізацією державної закупівельної політики; функціонуванням сфери державних послуг. Інструменти та механізми публічного управління припускають залучення населення у публічні процеси розроблення та реалізації управлінських рішень, контролю над наданням державних послуг, у тому числі, і за допомогою залучення інформаційно-комунікаційних технологій.

У зв'язку з виникненням потреби вдосконалювання системи державного управління ефективність бюрократичного характеру управління досліджується, як складова частина ефективності функціонування державного апарату управління. Питання сутності публічного управління у межах вивчення проблем взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства розглядалися багатьма дослідниками. Поняття публічного управління впливає з результату переосмислення державного управління та безпосередньо пов'язане з побудовою демократичної держави. Специфіка державного управління полягає у досягненні пріоритетних цілей держави (оборона, соціальний захист, міжнародні відносини), у той час, як публічне управління служить можливістю вираження суспільних інтересів. Отож, публічне управління виступає як результат суспільного договору між суспільством і державою, згідно з яким відбувається розподіл владних повноважень між органами влади й інститутами громадянського суспільства [2].

Досвід демонструє негативні характеристики існуючого бюрократичного характеру управління, який ставить інтереси організації вище інтересів особистості. Перебільшення значимості стандартизованих правил, процедур і норм не дає можливості прояву ініціативи працівника його індивідуального підходу. Очевидно, що бюрократичний характер управління, який визначає, як працівник повинен взаємодіяти з іншими підрозділами, клієнтами та громадськістю також сприяє зниженню гнучкості організації у взаєминах із зовнішнім середовищем [4].

Сучасне публічне управління та адміністрування економіки повинно опиратись на систему певних методів – це сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Публічність зменшує методи прямої дії за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси, а саме зменшує частку інструментів які діють через держзамовлення, надання субсидій, субвенцій, дотацій, через ліцензування та квотування економічних процесів, фіксоване ціноутворення основних товарів та послуг тощо. З іншого боку, в умовах демократизації суспільства, децентралізації економіки, розширення повноважень ринку та ступеня публічного управління зростає значення методів непрямой дії. Непрямі методи державного регулювання економіки – сукупність опосередкованих засобів державного впливу на діяльність суб'єктів економіки (система правових та економічних методів). У демократичному суспільстві особливу роль відіграє публічна думка. Подія має сенс тільки тоді, коли про неї повідомили ЗМІ (засоби масової інформації). Якщо ж такого повідомлення не було, то можна вважати, що не було і самої події. Інформаційний простір служить полем впливу на масову свідомість, на політиків, на конкурентів, на владу. Відкрите суспільство, прозора влада, звіт перед платниками податків – це нові поняття, що базуються на суспільній думці.

Публічна влада покликана діяти перш за все в інтересах колективу. На ділі це не завжди буває так. Її часто привласнюють і використовують в своїх інтересах сили, які домінують в цьому колективі економічно, політично, ідеологічно. У певних

ситуаціях вона може перетворитися в особисту владу керівника, а носії публічних повноважень колективу можуть займати позиції, прямо протилежні інтересам колективу. Але і в тому випадку, коли публічна влада діє в цілому в інтересах колективу, у органів публічної влади, її кадрового складу, службовців, керівників громадських об'єднань є також власні інтереси. В кінцевому рахунку ці протиріччя вирішуються шляхом приведення публічної влади у відповідність до волевиявлення колективу [3].

Список літератури

1. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні: навчальний посібник: у 2 ч.; Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. Київ : ВПЦ АМУ, 2010. 276 с.
2. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади. Х. : Право, 2005. 304 с.
3. Питання правового забезпечення модернізації державного управління та місцевого самоврядування в Україні / Т. В. Мотренко, В. Є. Воротін. Інститут законодавства ВРУ, 2017. 197 с. (Сер.: Законодавчі аспекти державного управління та місцевого самоврядування. Вип. 1).
4. Публічне управління: термінологічний словник / В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

Гериш С. В.,
студент групи ОО-М2
Савків У. С.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА

Регіональна система (РС) є сукупністю господарюючих суб'єктів з їхніми властивостями, специфічними характеристиками з упорядкованими взаємними зв'язками, що надає системі нових властивостей цілісності (наявність єдиної для всієї системи мети, функції, яких не було в окремого складового елемента системи); стійкості (прагнення до збереження або до такого розвитку структури, яка забезпечувала б досягнення системою єдиної мети, функції); неадиктивності (принципова неможливість узагальнення властивостей системи до суми властивостей складових її елементів і невідповідність властивостей цілісної системи із властивостями елементів); структурність (можливість розчленовування системи на такі елементи, кожному з яких буде відповідати певна функція, тобто структурні елементи) [6]. Дані господарюючі суб'єкти можуть функціонувати як самостійно, так і в рамках іншої системи, але з більшими витратами різного виду й меншою ефективністю. Крім того, відсутність і/або порушення в системі яких-небудь елементів суттєво знижує ефективність системи в цілому, обмежує (або унеможлиблює) виконання її основної мети, функції. Такими господарюючими суб'єктами виступають підприємства (фірми), організації, а також різні організаційні форми їх інтеграції й дезінтеграції.

Внутрішня організація будь-якої системи визначається характером і спорами здійснення взаємин між її елементами. У рамках РС основу таких взаємин становлять різні контракти, розглянуті як угоди двох або декількох суб'єктів (або осіб) на певний розв'язок проблем і/або здійснення певних дій, що є умовами зобов'язань, що й устанавлюють або припиняють ті або інші відносини між господарюючими суб'єктами.

Розміщення господарюючих суб'єктів на території, формування різних зовнішніх і внутрішніх (контрактних) зв'язків, темпи, масштаби й напрямки розвитку

системи в цілому й окремих її елементів багато в чому визначаються впливом чинників внутрішнього й зовнішнього середовища.

До чинників, що мають вплив на функціонування РС, можна віднести: ринковий потенціал, здатність системи до адаптації, впровадження інновацій, конкурентоспроможність, внутрішнє інституціональне середовище системи, у тому числі мережа контрактів, внутрішнє культурне середовище, «центри влади» (організаційні структури, суб'єкти, що здійснюють прийняття рішень). Серед чинників зовнішнього середовища можна виділити дві групи; чинники макрооточення (середовища непрямого впливу, що визначає загальні умови функціонування) і чинники мікрооточення (середовища безпосередніх контактів). До перших відносяться економічні, соціальні, культурні, природні (екологічні), ринкові, інституціональні, технологічні, міжнародні чинники. До других – поведінка споживачів, конкурентів, посередників, постачальників, ринок робочої сили, чинники ділового середовища [4]. Зокрема, істотний вплив на формування й функціонування РС має тип ринку, на якому вона здійснює свою діяльність, а також зміна внутрішнього й зовнішнього інституціонального середовища.

Чинники зовнішнього й внутрішнього середовища систематично впливають на систему прийняття рішень, здійснюючи тим самим істотний вплив на поведінку РС у навколишньому середовищі. Вплив цих чинників носить двоїстий характер: з одного боку, вони обмежують можливості системи, підштовхуючи до прийняття тих або інших рішень, з іншого боку – розширюють спектр можливостей, створюючи альтернативи для прийняття рішень. Г. Б. Клейнер визначає вплив внутрішнього й зовнішнього середовища на систему як «тиск» і «запрошення» [5]. Залежно від того, де перебувають джерела впливу, можна говорити про тиск зовнішній (наприклад, жорсткість податкового контролю) або внутрішній (наприклад, зміна структури управління) і відповідно про запрошення зовнішнє (наприклад, можливість реструктуризації боргів у бюджеті різних рівнів) або внутрішнє (наприклад, збільшення фінансування на технічну модернізацію встаткування).

Цілі і дії РС формуються під істотним впливом чинників зовнішнього й внутрішнього середовища, однак, повністю ними не визначаються. Це обумовлене тим, що РС властива самоорганізація, яка обумовлює її прагнення до більшої незалежності при прийнятті часткових рішень із забезпечення виконання своєї основної мети. Відповідно, на систему прийняття рішень істотний вплив також мають особисті або групові інтереси учасників.

У зміні чинників макро- і мікрооточення зовнішнього середовища, що мають вплив на діяльність РС, значний вплив здійснюють рівні її функціонування як елемента національної економіки:

- рівень самої регіональної системи, інших об'єднань господарських агентів території і територіальних структур;
- рівень підсистем, що формують регіон як цілісність, включаючи: природно-екологічну, соціально-демографічну, фінансово-економічну, виробничо-технологічну, адміністративно-правову, політичну;
- рівень регіональної соціо-еколого-економічної системи;
- рівень об'єднання окремих регіонів у різні структури;
- рівень держави – національного господарства країни;
- рівень міждержавних відносин [3].

Відповідно до закону У. Ешбі (W. Ashby) для того, щоб відкрита система могла реагувати на постійні зміни зовнішнього середовища, вона сама повинна мати досить складну й розгалужену внутрішню структуру. При цьому кожний рівень системи повинен мати певний ступінь складності і розгалуження, так як різноманітність на будь-якому окремому взятому рівні ієрархії є недостатньою для ефектної діяльності системи. Ієрархічна організація системи створює можливість вироблення різних типів реакції на ту саму непередбачену ситуацію й тим самим надає певну маневреність діям системи, яка опинилась у несприятливих умовах

системи зовнішніх змін [7]. Внутрішня організація РС припускає наявність наступних рівнів:

– рівень керуючих і керованих підсистем господарюючих суб'єктів, кожна із яких має елементи, необхідні для здійснення циклу виробництва і відтворення: соціальний елемент (сукупність індивідів, зв'язаних загальною метою або сукупністю цілей); майновий елемент (земельні ділянки, будинки, спорудження, устаткування, сировина й продукція, а також права вимоги, борги, права на фірмове найменування, товарний знак, знаки обслуговування, і інші); економічний елемент (специфічні форми суспільної організації виробництва і здійснення господарської діяльності); організаційний елемент (існуюча система організації управління, у тому числі структура, що сформувалась); природно-екологічний (використовувані природні ресурси, заходи щодо охорони навколишнього середовища, відтворення ресурсів, тощо) [2];

– рівень базових елементів системи – щодо самостійних господарюючих суб'єктів (підприємства (фірми), організації, різні форми їх інтеграції й дезінтеграції);
– рівень самої регіональної системи.

Результатом взаємодії РС із зовнішнім середовищем може стати формування відносин автономних утворень всередині і навколо системи, тобто інтеріоризація діяльності системи [5]. Інтеріоризація припускає формування усередині РС підсистем, що відображають інтереси зовнішніх суб'єктів на постійній або епізодичній основі. Екстеріоризація – формування мережі сателітів, тобто малих підприємств (фірм), що реалізують інтереси тих або інших внутрісистемних сил.

Серед зовнішніх чинників, що стримують просування РС до сталого розвитку, важливе місце займають [7]:

– загальноекономічний контекст, пов'язаний перш за все з трансформацією відносин власності (нерозвинені механізми формування фінансово-економічної бази регіонів і муніципальних утворень роблять їх безпорадними при вирішенні багатьох питань розвитку, інколи примушують інтенсифікувати експлуатацію природних ресурсів як єдиного джерела формування бюджету);

– глобалізація і пов'язані з нею тенденції трансформації механізмів суспільного розвитку спричиняють втрату на національному рівні ефективності засобів координації, контролю та управління, на створення яких було витрачено багато років в попередній період розвитку.

Особливу роль для формування РС відіграє інформація. На даний час вчених цікавить питання про те, наскільки концепція інформаційного суспільства координується з можливостями розв'язання проблеми сталого розвитку, яка охоплює не тільки економічні, але й екологічні та соціальні вектори.

Цікаву думку щодо цього висловлено в джерелі [8], де акцентовано, що ідея інформаційного суспільства і відповідна література з'явилися раніше від концепції сталого розвитку, тому тоді не порушувалось і не могло порушуватися питання про заходи щодо запобігання загрозам глобальної кризи. Сьогодні вчені намагаються заповнити цю прогалину і відшукати можливості для розв'язання проблем сталого розвитку з переходом до інформаційного суспільства.

Список літератури

1. Вашекин Н. П., Пасхин Е. Н., Урсул А. Д. Информатизация общества и устойчивое развитие. Москва, 2000. С. 3.
2. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк, В. В. Іванов, Н. А. Дубровіна, А. В. Ставицький. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2005. 396 с.
3. Дорошенко С. В. Оценка способности региона к конкуренции на основе эволюционного принципа многоуровневости. Екатеринбург : ИЭ УрО РАН, 2003. С. 42–45.
4. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.americaru.com/news/11788>.
5. Клейнер Г. Б. Системная парадигма и теория предприятия. Вопросы экономики. 2002. № 10. С. 47–69.

6. Лебедев В. В. Математическое моделирование социально-экономических процессов. Москва : Изограф, 1997. 224 с.

7. Моліна О. В., Осипов В. М. Сталий соціально-економічний розвиток регіону: аналіз підходів та інструментів оцінки. Регіональна економіка. 2010. № 4. С. 25–32.

8. Ходжсон Дж. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории. [пер. с англ.]. Москва : Дело. 2003. 464 с.

Дем'яненко Р. М.,

магістрант групи УМП-601з

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

Вонберг Т. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО СТВОРЕННЯ ПРОФІЛЮ ПОСАДИ

Динамічні процеси ринкового середовища вимагають від компаній запровадження системного управління людськими ресурсами та ставлять перед фахівцями з управління персоналом завдання об'єднати всі кадрові процеси, створивши єдину систему ефективного управління персоналом організації. Підставою, що дозволяє централізувати всі процеси управління персоналом, є посада як базова одиниця управління організацією, саме тому технологія ефективного створення профілю посади, як проблематика, набуває особливої актуальності.

Профіль посади – досить поширене словосполучення, що використовується менеджерами з персоналу, керівниками, кандидатами, які шукають роботу. Мета даного огляду – розібрати це поняття, визначити його місце в системі управління персоналом і представити найбільш ефективні способи його створення [1].

Отже, профіль посади – це свого роду еталон якісного виконання якоїсь роботи. Набір успішних характеристик працівника, що дозволяють йому успішно справлятися з роботою. Характеристик, формалізованих так, щоб бути готовими для більш-менш об'єктивної оцінки.

Саме при правильно проведеній оцінці з'являється можливість не тільки сформувати успішну команду, але і чітко зрозуміти, в який бік потрібно розвивати співробітників, чому їх навчати, щоб підвищити ефективність їх роботи.

Створення профілю посади – це наявність чітких стандартів і вимог до всіх посад в компанії. У свою чергу це допомагає систематизувати роботу менеджера з персоналу і більш структуровано підійти до розвитку, оцінки, підбору, формування кадрового резерву, а також створення чітких грейдів, які служать показниками справедливості розміру виплачуваної заробітної плати.

Будь-який профіль посади – це стандарт. А введення стандарту – це свого роду обмеження, необхідність підкорятися правилам. Деякі українські компанії вважають, що введення такого роду стандарту спровокує втрату гнучкості в загальній системі управління. Не дивлячись на те, що профіль вводить певний стандарт на ті компетенції, якими повинен володіти успішний співробітник, за самою своєю суттю – це інструмент дуже гнучкий. Адже ніщо не може перешкодити внести в нього потрібні зміни, якщо десь була допущена неточність або ж з'явилися нові деталі [2, с. 164].

Також профіль посади може бути змінений, якщо змінюється роль або місія компанії на ринку. Головне, щоб всі зміни гармоніювали одна з одною. Крім цього, профілювання посади дозволяє не просто виконувати окремі функції по роботі з персоналом, а побудувати повноцінну систему управління ним.

Профіль посади допомагає вирішити наступні задачі: підбір кадрів, оцінку персоналу, кадровий резерв, зону відповідальності співробітника та систему оплати праці.

Починати роботу над формуванням профілю посади, на наш погляд, доцільно з етапу аналізу і структурування функціональних обов'язків, що найкраще проводити наступним чином. Спочатку потрібно вивчити посадові інструкції, крім цього зрозуміти специфіку даної посади на конкретному підприємстві. Її можна дізнатися, опитавши співробітників підрозділу. Це можна зробити, як за допомогою письмового соціологічного опитування, використовуючи уніфіковані бланки, так і просто в формі усних бесід зі співробітниками. Після цього з керівником підрозділу узгодити і ранжувати обов'язки відповідно до важливості їх виконання.

Визначення професійних і особистісних компетенцій є найбільш трудомістким процесом з точки зору часу і зусиль, витрачених на них. Оскільки потрібно не тільки їх виявити, але і досягти однакового розуміння їх всіма учасниками робочої групи.

У біографічні дані включаються зазвичай формальні вимоги до кандидата, його вік, стать, освіту, кількість досвіду тощо [1]. При аналізі цих даних потрібно звернути увагу, яка освіта буде плюсом, а якщо необхідно, то чи є можливість навчити співробітника усередині компанії. Щодо досвіду роботи важливо уточнювати, скільки років досвіду роботи повинно бути на старті, в якій сфері, який досвід буде мінімальним і який бажаним. Потрібно також обов'язково вказати, чи є які-небудь спеціальні навички або вміння.

Отже, профіль посади як комплексна базова одиниця управління персоналом здатний консолідувати всі кадрові процеси в єдину систему, зрозумілу керівникам і працівникам підрозділів з управління персоналом. Профіль посади визначає еталонні вимоги до компетенцій персоналу і розроблені на його основі процедури оцінки визначають реальний рівень відповідності працівників еталону посади.

Всі виявлені відхилення від еталонних вимог вказують, які компетенції працівників необхідно активно розвивати. На підставі цієї інформації фахівець з управління персоналом спільно із керівниками підрозділів здатний створити систему ефективного навчання персоналу. Профілювання посад сприяє розробці програм просування, розвитку найбільш перспективних працівників.

Список літератури

1. Кучерова С. Оценка и развитие персонала на основе модели компетенций. URL: <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1411>.
2. Пахлова И. В. Значение компетентностного подхода в управлении персоналом современных организаций. Молодой ученый. 2017. № 12. С. 162–169.

Диха В. В.,

студент групи ПТБтс-18-1

Хмельницького національного університету

Диха М. В.,

док. екон. наук, професор

професор кафедри економіки підприємства і підприємництва

Хмельницького національного університету

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Поступальний та сталий соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць може бути досягнутий лише за умови розроблення та ефективної реалізації стратегії – довгострокової програми, яка визначає цілі економічного, соціального, культурного тощо розвитку територій та засоби їх досягнення.

У цілому планування соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці є комплексним процесом, який можна умовно представити у вигляді таких етапів:

- аналіз фактичного стану адміністративно-територіальної одиниці за кількостями та якісними показниками, оцінювання умов розвитку;
- визначення цілей соціально-економічного розвитку території;

- формування прогнозів та сценаріїв розвитку території;
- планування соціально-економічного розвитку (стратегічний та тактичний рівні);
- організація реалізації програм соціально-економічного розвитку;
- проведення моніторингу та корегування програм.

У визначеній системі заходів щодо забезпечення соціально-економічного розвитку територій можна виокремити два основні блоки: розробка стратегії та реалізація стратегії.

Процес стратегічного планування соціально-економічного розвитку територій починається з організації процесів. Організаційний етап передбачає визначення кола осіб, відповідальних за розробку стратегії, встановлення їх повноважень і функцій, а також окреслення часових рамок виконання кожного з етапів розробки стратегії. Професійність та відповідальність конкретних осіб – розробників стратегії є надзвичайно важливою умовою розробки дієвої стратегії саме для ефективної її реалізації у відповідному адміністративно-територіальному об'єднанні. Підготовка формального документу, аналог якого можна «підглядіти» в інтернеті чи скопіювати в інших розробників для інших територій – це намагання «вдягнути костюм не свого розміру». Намагання реалізувати стратегію розвитку, яка не підкріплена базовими умовами для забезпечення такого розвитку обумовить потреби в різного роду ресурсах, засобах реалізації тощо, які можуть бути непосильними для даної території або, навпаки, неврахування сильних можливостей територій є «розгубленням» його потенціалу.

Тому, одним із базових етапів у процесі розробки стратегії розвитку територій є вивчення фактичного соціально-економічного стану адміністративно-територіальної одиниці, оцінка умов функціонування та окреслення потенціалу розвитку. Базою для оцінювання соціально-економічного стану територій, як правило, виступають чинники середовища розвитку та чинники ресурсів розвитку. До першої групи чинників належать такі, що впливають на розвиток територій, але знаходяться поза сферою прямого управління органів місцевого самоврядування. Ресурси розвитку є безпосередньо об'єктами сфери прямого впливу органів місцевої влади.

Для оцінювання стану соціально-економічного розвитку територій необхідно зібрати та проаналізувати максимально можливий масив даних. Отримана інформація має бути основою для прийняття рішень щодо максимально можливого врахування потенціалу території, щодо врахування існуючих можливостей (наприклад, наявних ресурсних) реалізації програм та проектів в певних сферах діяльності. Також важливо при аналізі умов розвитку територій враховувати інформацію не тільки ту, яка може бути формалізована (оцінена) кількісно, але й якісні характеристики територій.

Узагальненою метою стратегії будь-якої адміністративно-територіальної одиниці можна визначити – підвищення рівня життя людей, які проживають на даній території. Для отримання результатів у досягненні такої мети (якісних та кількісних показників, що характеризують рівень життя) варто визначити систему підцілей соціально-економічного розвитку територій, які можна розглядати як окремі, відносно самостійні цілі економічного, екологічного, соціального, культурного та іншого характеру, що забезпечують гідне життя і добробут громадян територій. У підтримку стратегічних цілей розробляється ряд тактичних цілей та оперативних задач, які носять короткостроковий характер та визначають конкретні дії з досягнення стратегічних цілей.

Досягнення поставлених стратегічних цілей соціально-економічного розвитку може відбуватися різними шляхами, за різних технологій та механізмів реалізації. Тому важливим етапом в процесі розробки стратегії є здійснення прогнозування та вибір на його основі оптимального варіанту стратегічного розвитку.

Список літератури

1. Глобальні цілі сталого розвитку. Представництво ООН в Україні. URL: <http://un.org.ua/ua>.

2. Диха М. В. Прогнозування соціально-економічного розвитку України. Вісник Хмельницького національного університету. 2015. № 4. Т. 3. С. 186–191.

3. Диха М. В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети. Фінанси України. 2012. № 7. С. 47–58.

Клименко К. В.,

студентка групи МБ-3013

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

Вонберг Т. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

НЕМАТЕРІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

В умовах обмеження фінансових ресурсів компанії та підвищеної уваги до мотивації персоналу за для забезпечення ефективної праці, проблематика нематеріальної мотивації набуває особливої значущості. Остання в свою чергу є поштовхом для розвитку персоналу та стає однією із найпріоритетніших цілей організації.

Незважаючи на численні наукові роботи щодо мотивації взагалі та нематеріальної складової зокрема, проблематика й на сьогодні є доволі цікавою та актуальною для нових пропозицій та рекомендацій. Маємо відмітити, що з кожним роком зростає увага саме до нематеріальної мотивації, адже вагомість нематеріальної складової важко переоцінити.

На думку А. Я. Кібанової, нематеріальна мотивація – це, перш за все, елемент управління персоналом, який дасть можливість працівникові реалізувати себе не лише як професіонала, але й як особистість.

Разом із тим, Д. В. Вдовіченко стверджує, що від нематеріальної мотивації залежить фінансова сторона роботи підприємства, а також нематеріальна мотивація є мотивом для виконання якісної роботи [1, с. 54].

О. Л. Мордвінова в своїх дослідженнях зазначає, що нематеріальна мотивація за допомогою моральних, організаційних і соціальних методів сприяє формуванню почуття гордості за свої успіхи при реалізації поставлених перед компанією задач, активізує громадянські та патріотичні почуття, формує ціннісні орієнтації та норми поведінки, формує почуття прив'язаності до спільної справи. Нематеріальна мотивація формує тривалу, свідому мотивацію у працівників компанії [2].

Полеміка останніх років щодо нематеріальної мотивації лише розгоряється і більшість авторів вважають, що нематеріальна мотивація є потужним інструментом в процесі управління персоналом. Кожна компанія прагне сформувати в своїх працівниках почуття гордості за свої успіхи. Для багатьох визнання є одним з найважливіших мотиваторів, що не замінюють, але перевершують матеріальну винагороду, і приналежність до кола успішних людей [3].

Наголосимо, що часто в компаніях для справедливої оцінки праці розробляють критерії системи винагороди, з якими може ознайомитися кожен працівник. Це дозволяє здійснювати справедливий відбір кандидатів на винагороду і здійснювати індивідуальний підхід при мотивації трудової діяльності.

Відмітимо також, що інтенсивність робочого процесу та трудового життя значно обмежують сьогодні можливості спілкування в робочому колективі. Проте, бажання працівників заповнити цю прогалину формує прагнення спілкуватися в колективі, формуючи сприятливий соціально-психологічний клімат, та можливість реалізації однієї зі складових нематеріальної мотивації.

Разом із тим, пам'ятаємо, що система нагород дає працівникам можливість відчувати гордість за свої заслуги. Більшість працівників докладають багатьох зусиль, щоб їх робота була виконана якісно і оцінена керівництвом.

Сучасна компанія прагне сформувати у своїх працівників певну модель трудової поведінки, яка визначається певним набором і глибиною засвоєння корпоративних цінностей, норм та традицій. Своєю чергою, підвищений інтерес до корпоративних традицій дозволяє сформувати у працівників спільні цінності, норми і правила поведінки.

Сформована потреба в успіху опирається на потребу в саморозвитку, яка дозволяє підвищити якість трудового життя, що в свою чергу сприяє виявленню почуття значимості в компанії [4].

Цілком очевидно, кожне підприємство прагне до підвищення ефективності праці. І для компанії важливо досягти вдоволення системою соціального розвитку: системою навчання, підготовки, перепідготовки, оцінки та можливістю зарахування в кадровий резерв. Аналізуючи вдоволеність соціальним розвитком в організаціях, що застосовують методи нематеріальної мотивації, можемо говорити що вона зростає.

Використовуючи нематеріальні методи мотивації, компанії прагнуть продемонструвати лояльність по відношенню до своїх працівників і забезпечує їм комфортні умови праці.

Можемо підсумувати, що нематеріальна мотивація є рушійною силою розвитку будь-якої компанії та необхідною вимогою сьогодення.

Список літератури

1. Вдовиченко Д. В. Эффективные методы мотивации персонала. Экономика и менеджмент инновационных технологий. 2016. № 3. С. 54.
2. Мордвинова Е. Л. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности : учеб. пособ. Новосибирск : Академиздат, 2017. 138 с.
3. Мордвинова Е. Л. Управление мотивацией трудового поведения россиян. Системное обеспечение условий достойного труда: Материалы I Всероссийской научно–практической конференции. СГУПЭС, 2017. С. 90–97.
4. Мордвинова Е. Л. Теоретические подходы к формированию мотивационной среды. Инновационные тенденции развития управления персоналом: образование и практика. Материалы региональной научно-практической конференции. 2015. С. 67–74.

Красва О. В.,
студентка групи 31 МК
Таврійського державного агротехнологічного університету
Тебенко В. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Таврійського державного агротехнологічного університету

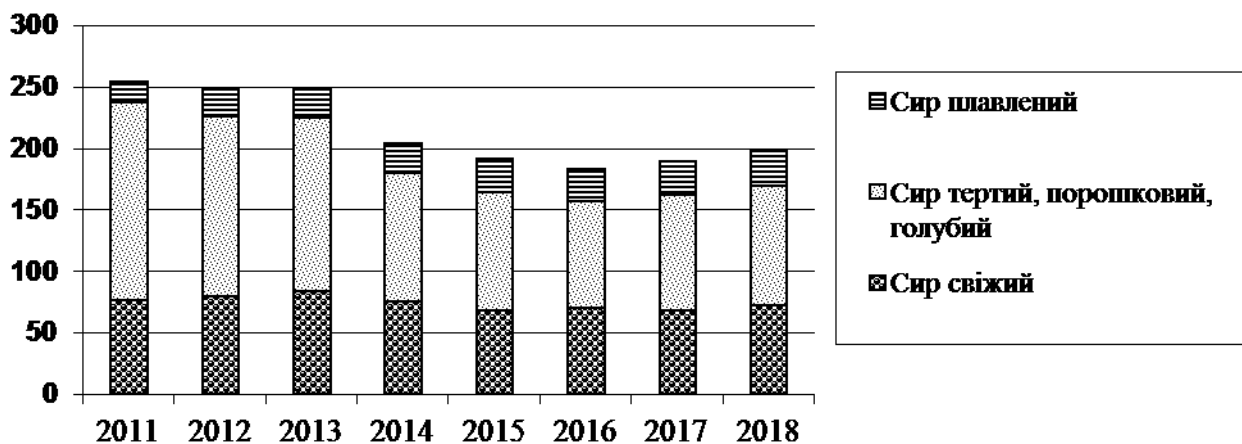
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СИРУ В УКРАЇНІ

Ринок молочних продуктів, і ринок сирів зокрема, є одним з основних в Україні. В умовах інтеграції України до загальноєвропейських і світових структур та проникнення на вітчизняний ринок сиру потужних іноземних транснаціональних компаній загострюється питання формування вітчизняними підприємствами конкурентних переваг і, на цій основі, досягнення ними перемоги у конкурентній боротьбі.

Останнім часом торговці відзначають сприятливі трансформаційні зміни. Перш за все, основна сировина для виробництва сиру – молоко – більше не є дефіцитною навіть у зимовий період. Відповідно, і у виробників, і у торговців з'явилася можливість нарощувати обсяги виробництва і продажів сиру, розширювати його асортимент, що вони з успіхом і роблять. До того ж із зростанням добробуту населення місця для сиру в споживчому кошику стало більше [1].

На рис. 1 приведені дані щодо динаміки виробництва сирів в Україні. З рисунку бачимо, що за період дослідження найбільше було вироблено в Україні сиру тертого, порошкового та інших неплавлених сирів. Рівень виробництва цих

сирів за період дослідження зменшився від 161 тис.т в 2011 році до 97 тис.т. в 2018 році. Друге місце по обсягам виробництва належить свіжому сиру, але обсяги його виробництва також скоротилися з 76,5 до 72,6 тис.т. Третьє місце за обсягами виробництва займають плавлені сири, виробництво яких в останні роки поступово збільшується.

Рис. 1. Динаміка виробництва сиру в Україні, тис. т. [2]

Основним економічним показником, який характеризує продовольчий ринок національного господарства в цілому і в регіональному розрізі є динаміка структури роздрібного товарообігу продовольчих товарів країни та її регіонів.

За даними табл. 1 можна відмітити, що роздрібний товарооборот збільшувався кожного року і загалом за період з 2014 по 2018 рік він збільшився на 52,47%, або на 230026,9 млн. грн.

Таблиця 1

Обсяг та структура роздрібного товарообороту сиру [2]

Показник	Рік					Відхилення 2018 від 2014 р., (+/-)
	2014	2015	2016	2017	2018	
Роздрібний товарооборот, млн. грн.	438342,7	487558,1	555975,4	586330,1	668369,6	230026,9
Продовольчі товари, млн. грн.	181055,9	200236,4	227902,4	233204,1	289695,9	108640
у т.ч. сиру	5564,8	6630,4	7935,8	9456,2	12100,2	6535,4
Частка сиру в структурі, %						
- роздрібного товарообороту	1,3	1,4	1,4	1,61	1,81	0,51
- продовольчих товарів	3,07	3,31	3,48	4,05	4,18	1,10

Найбільша вартість продовольчих товарів спостерігається у 2018 році – 289695,9 млн. грн, а найменша у 2014 – 181055,9 млн. грн, Вартість продовольчих товарів у торговій мережі підвищилася на 108640 млн.грн. або на 60,1%. У тому числі вартість сиру зросла на 6535,4 млн. грн. або на 117,4%. Слід відмітити, що питома вага сиру в структурі роздрібного товарообороту поступово збільшується з 1,3% в 2014 році до 1,81% у 2018 році, в структурі продовольчих товарів відповідно з 3,07 % до 4,18%.

На ринку сиру України представлена продукція таких фірм як: ТМ «Звенигород», ТМ «Комо», ТМ «Ферма», ТМ «Терра Фуд», ТМ «Шостка».

Сьогодні український споживач має змогу обрати з широкого асортименту сиру не тільки улюблений вид, але й зручну та ефективну упаковку. Для твердого сиру розроблена сучасна упаковка, різна за формою, розмірами, з різних пакувальних матеріалів. Вона враховує вимоги до упаковки як самого продукту щодо зберігання його якості та споживчих властивостей протягом терміну зберігання, так і споживачів, для яких упаковка повинна бути ефективною, привабливою та зручною у користуванні.

Стан справ українських виробників справжніх сирів гірший, ніж закордонних – ціни на сировину доводиться збільшувати, а з продажами є великі проблеми. Належний рівень формування товарного асортименту ринку сиру зумовлюється якісними характеристиками конкретних асортиментних позицій. Ефективне формування і функціонування ринку сиру можливе лише за умови постійного його вивчення, аналізу, оцінювання і прийняття виважених рішень.

Список літератури

1. Маркетингові дослідження ринку сиру. URL: <https://ukrbukva.net/26063-Marketingovoe-issledovanie-rynka-syrovarennoy-produkcii.html>.
2. Статистика оптової й роздрібної торгівлі. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Маршалко М. М., Маршалко І. А.,
студенти групи ПУАз-18
Житомирського національного агроекологічного університету
Ходаківський Є. І.,
доктор екон. наук, професор
професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності,
публічного управління та адміністрування
Житомирського національного агроекологічного університету

РОДОВІ ПОСЕЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Концепція сталого розвитку передбачає, «задоволення потреб і сподівань цього без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» і є поєднанням принципів екологічної цілісності, соціальної рівності та економічного процвітання. Лише збалансований розвиток територіальних громад та стійкі бізнес-моделі спроможні забезпечити синергію між соціальними, економічними та екологічними факторами. Глобальні цілі сталого уможливлються за рахунок інтеграції та задоволення соціально-екологічних потреб, тоді як економічні потреби задовольняються внаслідок синергетичного ефекту взаємодії та практики соціального підприємництва.

Динаміка макросередовища, тенденції глобалізації, роль урядів та неурядових структур як пріоритетний напрям передбачає гармонізацію відносин людини та природи, що досягається за рахунок співпраці державних структур, бізнесу та населення, коли змагальницький принцип поступається на користь партнерства, а реалізуються – через інформаційно-роз'яснювальну роботу (просвітництво та зміну світогляду). Найкращим прикладом успішної реалізації вказаного підходу є практика діяльності родових садіб та родових поселень. Організовані без залучення бюджетів всіх рівнів наразі мешканці родових поселень є продуцентами повного переліку матеріальних благ та послуг, необхідних людині для її життєдіяльності. Позитивна динаміка їх розвитку засвідчила суттєві зміни за останні роки: у 2000 р. на теренах України не було жодного родового поселення, наразі їх налічується близько 100. Будучи переважно (92%) вихідцями з міст мешканці родових поселень є громадсько-, інвестиційно- та інноваційно активними індивідами, що формують територіальну громаду.

Молоді люди (середній вік поселенців становить 35 років) можуть і хочуть народжувати дітей (в середньому родина має 3 дитини). Серед базових проектів соціального підприємництва в родових поселеннях реалізовані екологічні проекти та

інклюзивні бізнес-моделі для вирішення реальних проблем енергетики (з відновлювальних джерел), охорони здоров'я (профілактики хвороб, впровадження здорового способу життя, валеології), освіти (ноосферні підходи в освіті та вихованні), водо- та тепlopостачання з локальних джерел (в тому числі збір снігу та дощової води, очищення річок, озер, криниць та інших водойм, зокрема з метою відновлення водного балансу в ґрунті, відновлення родючості ґрунту (висадка неплодових дерев на 30–50% площі ділянки під родовою садибою), вирішення інформаційної, житлової та транспортної і т. д. Створюючи самоокупні підприємницькі структури (за нашими оцінками вони охоплюють понад 150 видів діяльності, що повністю дозволяє вирішити питання життєдіяльності індивіда). У 2016–2019 рр. активізовано практику міжнародного сільського туризму (поселення відвідали представники понад 20 країн світу, в тому числі з США, Канади, Бразилії, з країн Європи, Туреччини, Бутану тощо. це дозволило посилити міжкультурний обмін, волонтерський рух, стимулювати досвід безвідходної життєдіяльності серед місцевого населення.

Націлені на природодоцільні інновації, мешканці родових поселень діють з врахуванням довгострокового характеру цілей, локальний та глобальний розвиток, масштабованість. Кожне поселення, являючись самостійним проектом функціонує за принципом форсайту, інклюзії та партисипації. Надаючи перевагу простим та ефективним рішенням, нові мешканці сільських територій, методом «проб та помилок» мінімізують ризики невдачі при максимальному темпі навчання, підштовхуючи інших до розробки акмеологічних рішень глобального характеру. Соціально-екологічні інновації – це динамічний елемент діяльності родових поселень. Увага поселенців зосереджена на співтворчості та спільних цінностях. Акцент робиться на розробці бізнес-моделі місцевої, яка спирається на навчання на низовому рівні, місцеві звичаї та умови. Об'єднана бізнес-модель знімає психологічні та культурні бар'єри і розвиває локальну присутність в повсякденному житті людей.

Список літератури

1. Prysiazhniuk O., Buluy O., Plotnikova M. Cluster approach in administration of rural areas // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 2018. № 40(2). PP. 118–127.
2. Синергетика економічних систем / І. Г. Грабар, Є. І. Хомаківський, О. В. Вознюк, Л. Ю. Возна та ін. Житомир. 2003. 244 с.
3. Скидан О. Формирование конкурентоспособности АПК в рыночных условиях // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2008. № 14 (3). РН. 86–93.
4. Semenets, H., Yakobchuk, V., Plotnikova, M. Family Homesteads Settlements As The Subjects Of The Public Management In Rural Territories // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2018. № 40 (4). PP. 587–598.
5. Ramanauskas J., Stasys R., Plotnikova M. Innovative approaches to rural development // Sustainable Development of Rural Areas: monograph / ed. prof. T. Zinchuk, prof. J. Ramanauskas. Klaipėda: Klaipėda University; Kyiv: «Centre of Educational Literature», 2019. PP. 80–99.
6. Sandal J.-U., Yakobchuk V., Lytvynchuk I., Plotnikova M. Institutions for Forming Social Capital In Territorial Communities // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development ISSN 2345-0355. 2019. Vol. 41. No. 1: 67–76.

Очковська Ю. М.,

студентка групи УФП-31с

Львівського національного університету ім. І. Франка

Лобода Н. О.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету ім. І. Франка

NEW PUBLIC MANAGEMENT A GOOD GOVERNANCE: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

Запровадження інновацій та реформ, які спрямовані на ефективне та успішне публічне адміністрування в Україні є ціле напрямленим на європейський вектор.

Основним орієнтиром для країни є захід, підписані міжнародні договори та асоціація з ЄС зобов'язують до швидкої модернізації управління. Найбільш результативними, враховуючи європейський досвід, є американські моделі: New Public Management (надалі – NPM) та Good Governance (надалі – GG).

Враховуючи всі особливості та індивідуальний підхід до новітнього розвитку України NPM, за дослідженнями Г. Пінчота, Н. Оуенома, Е. Хейвудома, базується на такій концепції:

- використання практики приватного сектора (аутсорсинг, стратегічне планування, бюджетування за результатами тощо);
- мінімізація ролі держави у господарській діяльності;
- децентралізація і дебюрократизація державного управління;
- клієнтоорієнтованість у діяльності державних організацій.

Враховуючи думку вищезазначених критиків дана модель має багато недоліків управління, саме для демократичних країн: громадяни є лише клієнтами, споживачами державних послуг; не розглядає їх як джерел політичної влади, а на першому місці в неї є економічна ефективність і такі поняття, як мораль, етика, справедливість не є основоположниками цієї моделі в безпосередній співпраці з суспільством.

Ще одним успішним управлінням в державному секторі є концепція GG, в основу чого покладено:

- цілісність системи у векторі державного управління і влади;
- орієнтація на соціальну ефективність держави;
- співпраця інститутів громадянського суспільства та бізнесу;
- відкритість і прозорість в адмініструванні;
- активне використання інновацій та сучасних технологій.

Недоліками GG є:

- складність залучення широких верств суспільства в процесі прийняття державно управлінських рішень під час процесу;
- брак достатньої інформації, якщо обговорення відтерміноване у часі;
- проблема згоди – незгода з результатами обговорення у різних груп суспільства;
- відсутність доступу до інформації при обговоренні інваліди, жителі віддалених територій можуть бути виключені з процесів не тільки обговорення, але і забезпечення інформацією з багатьох важливих питань.

Щодо українських реалій станом на 2019 рік: країна поєднала одні з основних цілей моделей, зазначених вище в Законі України про «Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» від 07.08.2018 р. № 9015.

Витяг з Закону України «Стратегію сталого розвитку України до 2030 року»: «Стратегічне бачення сталого розвитку України» ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає:

- подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах;
- трансформацію економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»;
- побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями;
- забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства;
- повну зайнятість населення;
- високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я;
- підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь;
- децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів;
- збереження національних культурних цінностей і традицій [1].

Отже, безперечно симбіоз цих концепцій є чудовим варіантом для модернізації та для досягнення позитивного результату в управлінні Україною. Але, на практиці виходить по-іншому, і головне питання в терміні втілення в реалії українського життя, адже наразі зміна складу виконавчого та законодавчого та війна в країні, потребують швидких, радикальних та «не популярних» управлінських рішень від керівників країни.

Список літератури

1. Про Стратегію сталого розвитку до 2030 року : Закон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Пимоненко А. Д.,

студентка групи ЕК902-14м

Національної металургійної академії України

Завгородня О. О.,

д-р екон. наук, проф.,

професор кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління

Національної металургійної академії України

КЛАСТЕРНА ПЛАФОРМА ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Одним із найважливіших наслідків економічної глобалізації є суттєві якісні зміни в характері міжнародної конкуренції [1, с. 17–18], за яких суперництво економічних суб'єктів набуває комплексного характеру й охоплює не лише усі наявні підсистеми світової економіки, а й боротьбу за їх майбутні контури та чільне місце у цьому економічному майбутньому [2, с. 11].

Шанси на перемоги у конкурентній боротьбі формату «Індустрія 4.0» визначаються конкурентоспроможністю певних суб'єктів конкурентних відносин, потенціал якої закладається проривними інноваціями, а зміцнюється інститутами авангардного стратегічного розвитку та потужними промисловими кластерами. За М. Портером, кластер – це одна із форм об'єднання та взаємодії географічно локалізованих, технологічно взаємопов'язаних підприємств і організації, що кооперуються з метою взаємної підтримки і координації дій, а також взаємопідсилення конкурентних переваг [3, с. 24].

Слід зазначити, що структура кластерів є відносно типовою (рис. 1). Вони складаються з комбінацій галузей, що поєднують у собі усі складові життєвого циклу продукції й загалом уможливають випуск кінцевої продукції, та елементів, що забезпечують нормативно-законодавчу регламентацію й нагляд за функціонуванням кластеру, ресурсну та інфраструктурну підтримку його структурних елементів.

Переваги мережевої топології сучасних кластерів добре відомі. Йдеться як про загальні переваги, притаманні будь-яким мережевим структурам (динамічність, порівняно високий потенціал стійкості до впливів середовища, відкритість кордонів для нових учасників, достатньо широкий «коридор» ступенів свободи [5, с. 54–56]), так і про специфічні, суто економічні, як-то:

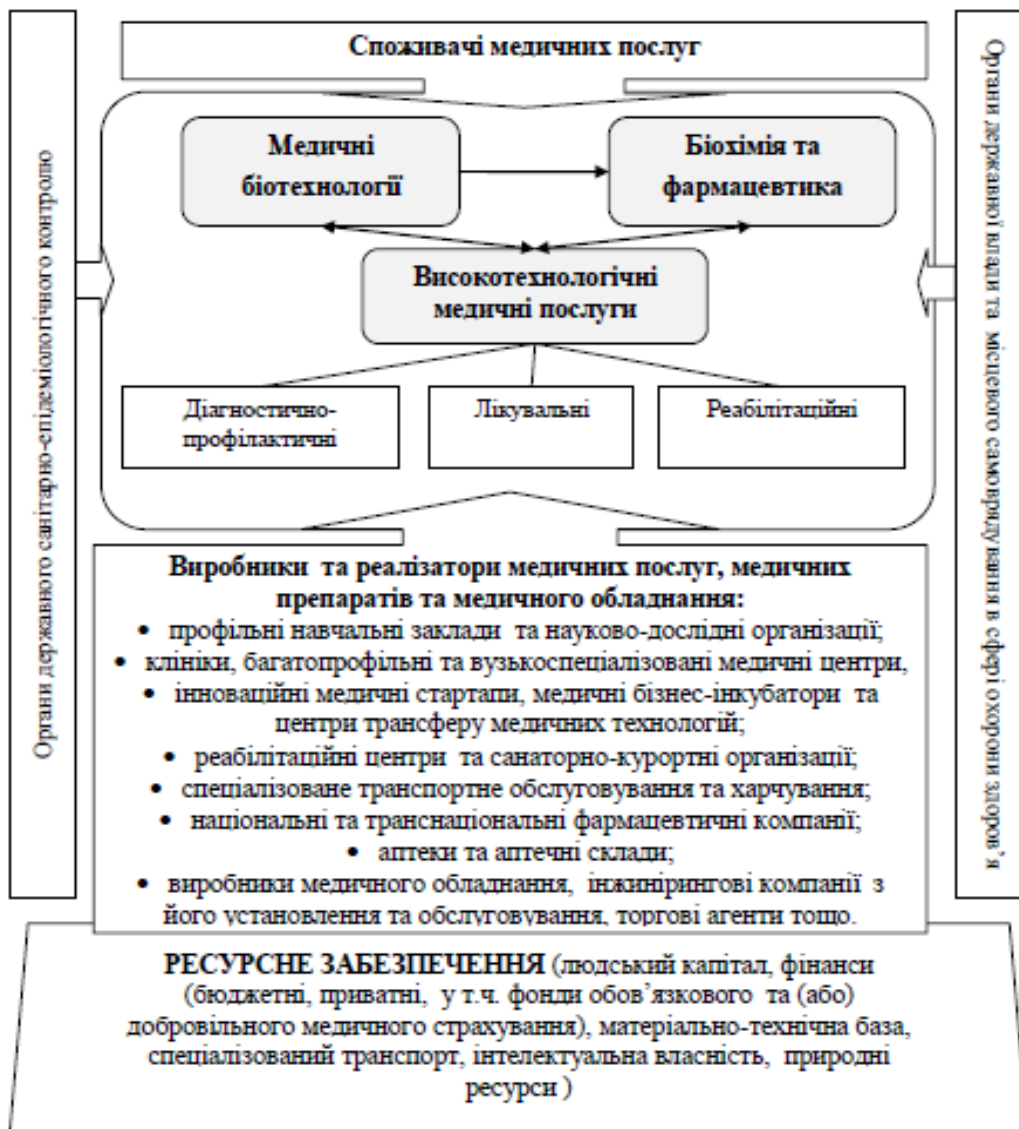
– оптимальне сполучення централізації та децентралізації ресурсів, їх відносно вільні переливи між вузлами мережі;

– партнерство в управлінні, колективне прийняття рішень із частковим зняттям проблеми індивідуальної обмеженої раціональності та інформованості;

– агломераційний ефект, пов'язаний із зростанням обсягів виробництва і зменшенням ваги умовно постійної складової собівартості продукції;

– мережевий ефект, обумовлений збільшенням кількості учасників мережових комунікацій, концентрацією людських ресурсів, капіталів, знань, відкритої науково-технічної та комерційної інформації;

- ефект різноманіття (диверсифікація, обмін досвідом, засвоєння та копіювання успішних моделей поведінки, технологічних та бізнес-практик);
- прискорені дифузія інновацій (ефект «доміно»);
- колективна безпека й протистояння зовнішнім загрозам, зокрема конкурентним тощо.

Рис. 1. Спрощена структура медично-фармацевтичного кластеру [розроблено автором].

Звісно, що заохотити до співпраці потенційних економічних партнерів, досягти необхідного рівня концентрації ресурсів, забезпечити їх спрямування відповідно до системи національних та (або) регіональних пріоритетів розвитку, а також вирішити чисельні складні організаційні задачі без участі держави неможливо. Політика кластеризації повинна охоплювати усі етапи життєвого циклу кластера з його найбільш активною державною підтримкою на початковій фазі реалізації проекту кластеротворення.

Список літератури

1. Міжнародні стратегії економічного розвитку : навч. посіб. / За ред. А. О. Задої. К. : Знання, 2007. 332 с.
2. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Єфіменко А. О., Михайленко О. А. Засади управління конкурентоспроможністю національних економік або чи є альтернативи інноваційному шляху розвитку в глобальній гонитві за лідерством? *Проблеми економіки та політичної економії*. 2019. № 1. С. 8–23. URL: http://politeco.nmetau.edu.ua/journals/8/1_a_ua.pdf.

3. Портер М. Конкуренция. М. : Вильямс, 2005. 608 с.
4. Войнаренко М. П. Кластери в інституційній економіці: монографія / М. П. Войнаренко. Хмельницький : ХНУ, ТОВ «Тріада - М», 2011. 502 с.

Терендій А. Б.,
студентка групи Екр-41с.
Львівського національного університету імені Івана Франка
Городняк І. В.,
канд. соц. наук,
доцент кафедри маркетингу
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ МАТЕРІАЛЬНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

Аналізуючи економіку будь-якої країни слід зважати на такі основні показники, як споживання та інвестиції. При цьому слід аналізувати показники депривації, що охоплюють обмеження або позбавлення можливостей задоволення життєво важливих потреб, зокрема споживчих потреб, достатньою мірою та впродовж певного часу.

Метою роботи є порівняльний аналіз показників матеріальної депривації у країнах Європейського Союзу та Україні.

Державною службою статистики України у жовтні 2017 року проведено опитування домогосподарств, які беруть участь в обстеженні умов їхнього життя, щодо самооцінки домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг. Метою дослідження було проаналізувати поширення серед домогосподарств окремих проявів позбавлення в частині можливостей задоволення не тільки мінімально необхідних фізіологічних потреб, а й потреб, пов'язаних із розвитком особистості та забезпеченням належного рівня комфортності існування.

За результатами опитування були розраховані показники бідності за ознаками депривації як в цілому по домогосподарствах та по особах, які входять до їхнього складу, так і в розрізі окремих типологічних груп відповідно до Методики комплексної оцінки бідності, затвердженої наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 18.05.2017 № 827/403/507/113/232. Крім того, з використанням методології європейського обстеження EU-SILC за підсумками опитування були також розраховані показники матеріальної, у т. ч. глибокої, депривації населення (табл. 1) [2, с. 87–92].

Аналізуючи показники матеріальної депривації у країнах ЄС та Україні слід зазначити, що 8,3% домогосподарств ЄС та 24,5% вітчизняних домогосподарств зазначають про недостатність коштів для споживання страв з м'ясом, курятиною, рибою (або їхнім вегетаріанським еквівалентом) через день.

Частка домогосподарств яке має три і більше ознак депривації в ЄС становить 15,7%, а в Україні – 42,1%. Найбільша частка таких домогосподарств серед країн ЦСЄ в Болгарії (46,9%) та Румунії (40,4%), а найменша серед таких країн ЄС, як Швеція (3,7%), Люксембург (5,9%), Данія (6,5%) та Нідерланди (6,9%). Дещо меншою є частка домогосподарств, які мають чотири і більше ознак депривації з дев'яти (7,5% домогосподарств ЄС та 27,0% вітчизняних домогосподарств). Найбільша частка таких домогосподарств серед країн ЦСЄ в Болгарії (31,9%), а найменша в країні ЄС – Швеції (0,8%).

Таблиця 1

Показники матеріальної депривації у країнах Європейського Союзу та Україні

	Частка населення, яке повідомило про:			Частка населення, яке має 3 і більше із 9 ознак депривації	Частка населення, яке має 4 і більше із 9 ознак депривації
	недостатність коштів для споживання страв з м'ясом через день	недостатність коштів для тижневого сімейного відпочинку не вдома	не можливості дозволити собі неочікувані необхідні витрати за рахунок власних ресурсів		
ЄС-28	8,3	32,8	36,4	15,7	7,5
Бельгія	6,1	26,3	25,9	12,3	5,5
Болгарія	34,6	56,4	54,2	46,9	31,9
Чехія	9,5	28,9	32,1	11,8	4,8
Данія	1,6	13,7	24,5	6,5	2,6
Німеччина	6,5	18,4	30,0	9,7	3,7
Естонія	4,6	29,6	31,6	11,7	4,7
Ірландія	2,3	38,0	45,3	15,5	6,5
Греція	14,4	53,6	53,6	39,0	22,4
Іспанія	2,9	40,3	38,7	15,2	5,8
Франція	7,4	23,4	31,8	11,0	4,4
Хорватія	12,5	61,2	57,7	30,1	12,5
Італія	14,3	45,3	40,4	20,6	12,1
Кіпр	2,6	50,6	56,6	29,9	13,6
Латвія	15,6	37,1	60,0	26,4	12,8
Литва	15,7	44,2	53,2	26,1	13,5
Люксембург	2,6	13,2	21,9	5,9	1,6
Угорщина	19,1	50,7	50,8	29,6	16,2
Мальта	7,4	36,7	20,8	10,3	4,4
Нідерланди	2,3	16,2	22,5	6,9	2,6
Австрія	6,1	15,4	22,6	8,4	3,0
Польща	6,4	41,2	37,9	15,0	6,7
Португалія	3,4	47,2	38,3	19,5	8,4
Румунія	21,8	66,6	54,5	40,4	23,8
Словенія	5,7	26,9	41,7	13,5	5,4
Словацьчина	17,0	44,9	37,9	19,1	8,2
Фінляндія	3,3	14,2	29,4	8,3	2,2
Швеція	1,3	8,2	20,7	3,7	0,8
Велика Британія	5,2	27,8	38,0	12,5	5,2
Довідково: Україна	24,5	51,7	59,9	42,1	27,0

Джерело: [2, с. 85]

Отже, споживання вітчизняних домогосподарств та домогосподарств країн ЦСЄ зберігає загальні тенденції до зростання. Порівняльний аналіз структури споживання країн ЦСЄ та інших європейських країн вказує на те, що саме для домогосподарств країн ЦСЄ характерні високі видатки на продукти харчування при дещо нижчому рівні доходів.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.07.2019).

2. Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг у 2017 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2017 року). Статистичний збірник. Київ. 2018. 116 с.

3. Household consumption by purpose. Eurostat Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Household_consumption_by_purpose. (дата звернення 21.12.2018).

Титенко Н. Ю.,
магістрант групи УМП-601з
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»
Вонберг Т. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ДОБОРУ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ КОМПАНІЯХ

Для підвищення ефективності діяльності компанії в цілому та окремих підрозділів зокрема, компанія повинна контролювати особливо ретельно процедуру професійного добору новачків. Пояснюється це тим, що помилки під час добору з часом дуже дорого коштують компанії, а означений процес є ключовою складовою всієї системи управління персоналом в організації. Дійсно, який сенс вкладати гроші в працівника під час його навчання, підвищення кваліфікації, якщо цей працівник виконує погано свої функціональні обов'язки, оскільки є «не на своєму місці» через помилки професійного добору. Важливості проблемі додає й той факт, що останнім часом люди розглядаються не як частинка змінних витрат, яку потрібно скорочувати, а виключно для напрям інвестиції, котрі в перспективі здатні приносити непогані прибутки, а отже, їх потрібно збільшувати. В теорії і на практиці використовують численні методи, процедури та методики професійного добору кадрів. А отже, є унікальні можливості вибрати з множини саме те, що буде оптимальним для кожної конкретної організації.

Погоджуємося із думкою багатьох фахівців з управління персоналом, котрі наголошують, що в сучасних компаніях важливість добору збільшилася в рази.

По-перше, у процесі добору відбувається так званий природний відбір, коли відсіваються некомпетентні кандидати на вакантні робочі місця, котрі з часом можуть перетворитися в баласт і загрозу для компанії. Разом із тим, грамотно побудований процес добору допомагає організації уникати можливих проблем, які могли б виникнути в майбутньому через неправильний вибір певного кандидата, зокрема, невідповідність професійних або особистісних характеристик вимогам вакантної посади, психологічна несумісність із робочим колективом або цінностями компанії, неможливість протистояти стресам на робочому місці тощо.

По-друге, правильно організована процедура сучасного добору персоналу надає змогу компанії заощадити багато часу і зусиль, які зазвичай витрачаються під час пошуку необхідного кандидата. Іншими словами, науково обґрунтована процедура відбору підвищить ефективність роботи відділу з управління персоналом і створить можливості працівникам цього відділу приділяти більше уваги іншим проблемам (таким як, наприклад, адаптація, навчання і розвиток персоналу, стимулювання продуктивної праці тощо).

По-третє, правильно підібраний співробітник буде якісно виконувати свої посадові обов'язки. Його сумлінне та відповідальне ставлення до роботи принесе користь усій організації: ефективність її функціонування буде зростати.

По-четверте, правильно підібраний працівник без певних труднощів увіллється в трудовий колектив.

Нарешті, сам працівник буде отримувати повне задоволення від своєї роботи, що дуже важливо [1].

Отже, можемо із впевненістю сказати, що процес професійного добору являє собою систему цілеспрямованих дій із залучення на роботу кандидатів, що володіють якостями, необхідними для досягнення цілей, поставлених організацією. Це пошук, оцінка та найм людей, які бажать і вміють працювати, володіють потрібними компетенціями та поділяють цінності компанії. Якісний підбір персоналу дає змогу збільшувати прибуток підприємства (організації), підвищувати продуктивність і «бойовий дух» персоналу, що в кінцевому підсумку допомагає компанії розвиватися.

Список літератури

1. Гетьман О. О., Царюк С. Ю. Управління підбором і наймом персоналу на підприємстві (організації). Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 536–541.

Хобот А. П.,

студентка групи ЕП01-17

Національна металургійна академія України

Алсуф'єва О. О.,

ст. викладач кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління

Національна металургійна академія України

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Усвідомлюючи поліваріантність перспектив розвитку економіки України [1,2], необхідною стає наукова розробка економічних механізмів державного регулювання інноваційної діяльності, яка враховує національні особливості та набутий світовий досвід.

Новостворені альтернативні інноваційні структури (невеликі науково-технічні, науково-виробничі, проектні фірми, інженерні центри тощо) в умовах скорочення платоспроможного попиту на інноваційну продукцію і низької інвестиційної активності мають фінансові та організаційні труднощі, що гальмують їх діяльність.

Для активізації механізмів розробки і впровадження інновацій в рамках Національної інноваційної системи (НІС) як складного інституту, що, в свою чергу, поєднує комбінацію формальних та неформальних інститутів, які забезпечують різноманітну та багатоаспектну ринкову та неринкову взаємодію суб'єктів інноваційної діяльності під впливом інноваційної політики держави, необхідним виявляється не тільки концентрація та ефективна комбінація інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів в часі та просторі, а і дієва практика досягнення узгодженості складної множини відповідних інтересів.

Виходячи з особливостей розвитку світової економіки [3] та необхідності державного регулювання інноваційної діяльності державна інноваційна політика повинна базуватись на таких принципах інноваційного розвитку: пріоритет інновацій над традиційним виробництвом; забезпечення свободи наукової та науково-технічної творчості, правової охорони інтелектуальної власності; сприяння розвитку конкуренції в науковій сфері; економічність інноваційних процесів; концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки; достатність та обмеженість пріоритетних напрямів; гнучкість інноваційної політики; інтеграція науки, освіти та підприємницької діяльності; забезпечення розвитку інноваційного підприємництва в регіонах через передачу певних прав і обов'язків на регіональний рівень; сприяння розвитку міжнародного наукового співробітництва.

Імперативи забезпечення прогресивної трансформації економіки України, її ефективною модернізації визначають нагальну необхідність розробки адекватного теоретичного підґрунтя для коригування стратегії соціально-економічного розвитку та удосконалення інноваційних структур на основі удосконалення шляхів гармонізації економічних інтересів їх суб'єктів, що має обґрунтовано сполучати процедури їх саморегулювання та ринкової конкуренції на національному та міжнарод-

ному рівнях, тобто ринкового впливу на узгодженість їх інтересів при захисній та координуючій підтримці держави та громадських організацій. В Україні в умовах тривалої соціально-економічної кризи, нестабільності політичної ситуації, нерозвиненості інноваційної інфраструктури [4], не слід нехтувати важливим нематеріальним ресурсом економічного розвитку – потенціалом консенсусу економічних інтересів суб'єктів НІС.

Список літератури

1. Білоцрквівець В. В. Нова економіка: зміст та еволюція: монографія. Дніпропетровськ : Січ, 2013. 366 с.
2. Дынкин А., Иванова И., Ночевкин Л. Траектория идей: исследования научно-технического прогресса. Мировая экономика и международные отношения. 2006. № 4. С. 27–34.
3. Економічна енциклопедія : У 3 т. / [відп. ред. С. В. Мочерний]. К. : Видавничий центр «Академія», 2009. Т. 3. 952 с.
4. Стреліна О. М. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2013. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2166>.

Феденко Д. А.,

студент 11м-е групи

Уманського національного університету садівництва

Ревуцька А. О.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економіки

Уманського національного університету садівництва

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ЕКОЛОГІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Загострення та поглиблення екологічних проблем, деградація потенціалу оточуючого середовища та природних ресурсів в Україні, продовжується, не зважаючи на значний спад промислового виробництва в останні 20 років [1].

В Україні практично не здійснюється єдина послідовна державна політика щодо екологізації економіки. Аналіз динаміки абсолютних та інтегрованих показників техногенного навантаження на навколишнє природне середовище свідчить про те, що екологічна ситуація у природному довкіллі, як життєво важливому середовищі для існування людини, залишається досить складною. Це підтверджує 102 позиція України серед 132 країн світу у 2017 році в міжнародному рейтингу екологічних досягнень (Environmental performance Index), розрахованому фахівцями Єльського університету (США) за 25-ти показниками, що характеризують дієвість державної політики держав щодо збереження екосистем. Загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6% її території. Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в середньому у розрахунку на 1 кв. км території України складає 6,8 т небезпечних речовин, а на одну особу – 90,1 кг. Розвиток вітчизняної галузі сільськогосподарства на основі застарілих нераціональних природо- енерго- та ресурсно-містких технологій сприяє поширенню еколого-деструктивних процесів [2]. Усвідомлення складності ситуації в екологічній сфері в Україні супроводжується активізацією діяльності держави в екологічній сфері. Сформовані мета та принципи національної екологічної політики і визначені стратегічні цілі та відповідні завдання природоохоронної діяльності, що відображено в Стратегії державної екологічної політики України на період до 2022 року. Урядом прийнято Національний план дій з охорони навколишнього середовища на 2018–2019 роки, направлений на реалізацію Стратегії державної екологічної політики України.

В рамках реалізації державної екологічної політики затверджені відповідні державні цільові програми. З метою удосконалення економічного механізму охорони навколишнього природного середовища, Податковим кодексом України введено нові ставки екологічного податку. Проте задіяні механізми не дають очікуваних результатів. Це говорить про необхідність переходу до якісно нової соціо-еколого-еконо-

мічної моделі розвитку з врахуванням не тільки обмеженості природно-ресурсного потенціалу, а й можливості збереження та відтворення навколишнього середовища. Така модель є основою концепції сталого розвитку, визнаною світовою спільнотою домінантою XXI століття. Дана концепція повинна базуватись на принципах єдності, узгодженості та вертикальній і горизонтальній інтегрованості [1].

Основою процесу екологізації економіки в Україні має стати гармонізована з міжнародним законодавством нормативно-правова база у галузі охорони навколишнього середовища, урегулювання відносин в еколого-економічній сфері відповідальності за нанесення шкоди навколишньому середовищу. Основи такого законодавства в нашій країні уже створені, проте вони потребують подальшого удосконалення. В першу чергу необхідно підходити до вирішення цієї проблеми поставивши за мету не тільки боротьбу з забрудненням навколишнього середовища. Одним із важливих питань, що потребують негайного вирішення є здійснення продуманої ефективної структурної політики, направленої на екологічну реструктуризацію економіки. Мова йде про перерозподіл трудових, матеріальних, фінансових ресурсів в народному господарстві на користь високотехнологічних, безвідходних, ресурсозберігаючих видів економічної діяльності, як це відбувається в усіх високо розвинутих країнах світу [2].

Екологізація економічного розвитку потребує зміни експортної політики, з урахування того факту, що в структурі експорту з України переважає так звана технологічна «сировина» та середньо-технологічна продукція переробної та машинобудівної галузі. Оптимізація структури експорту потребує вжиття заходів направлених на побудову нової аграрно-індустріальної моделі економіки, орієнтованої на високотехнологічні види продукції та послуг. Це потребує, в першу чергу від держави, реструктуризації переробної галузі, підтримки розвитку перспективних галузей виробництва товарів та послуг, реалізації стратегії щодо відновлення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору та розвиток і зміцнення високотехнологічного компоненту українського експорту. Ключовим завданням на шляху переходу до «зеленої економіки» є реалізація, в першу чергу державою інвестиційних програм, в таких галузях економіки як енергетика, транспорт, будівництво, які є основними споживачами енергії та забруднювачами навколишнього середовища [3].

Вирішення проблеми екологізації економіки сприятиме розв'язанню внутрішніх проблем суспільства: формуватиме позитивний імідж держави, сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку народногосподарського комплексу та послужить гуманістичній цілі – створення сприятливого середовища життєдіяльності для майбутніх поколінь.

Список літератури

1. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/809>.
2. Екологізація економіки і перехід до сталого розвитку. URL: [http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2017_4\(8\)/PDF/77.PDF](http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2017_4(8)/PDF/77.PDF).
3. Екологізація економіки України в умовах з співпрацею з ЄС. URL: <http://bses.in.ua/journals/2017/8-2018/8.pdf>.

Циб А. С.,
студент групи ФБСС-21
Полтавської державної аграрної академії
Помаз Ю. В.,
канд. іст. наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії

ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Основним фактором гарного розвитку економіки країни та економічного зростання є раціональна реалізація покладених на державу економічних функцій. Її роль є вирішальною у забезпеченні економічного розвитку, впровадженні ефектив-

ної соціальної політики, захисту суспільства від екологічних стихій, підтримання належного рівня конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємозалежності.

Аспекти виконання державою своїх економічних функцій дедалі частіше привертають увагу як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Основні економічні функції держави були предметом наукових досліджень таких вчених, як В. М. Геєць, Д. Д. Задихайло, В. С. Нерсесянц, О. Г. Прокопенко, І. О. Ревак та ін.

Метою даного дослідження є з'ясування особливостей економічних функцій держави.

Економічна функція держави є сукупністю подібних між собою різновидів економічної діяльності держави, спрямованих на формування ринкових відносин. Вона полягає у створенні передумов, які є необхідними для ефективної економічної діяльності суспільства.

Існує великий перелік функцій держави, проте є основні, які забезпечують нормальне функціонування і розвиток економіки.

Загалом економічні функції держави можна звести до чотирьох: [3, с. 49]

- 1) підтримка позитивних рис ринку;
- 2) виправлення, послаблення негативних наслідків ринкових механізмів;
- 3) виробництво суспільних благ і послуг, яких ринок не виробляє;
- 4) розробка «правил гри» для функціонування економіки.

До економічних функцій держави відносять заходи коригування розподілу ресурсів з метою зміни структури національного продукту. Потреба коригування зумовлена такими ринковими невдачами, як зовнішні ефекти і виробництво суспільних благ. Дія зовнішніх факторів призводить до переміщення частини витрат виробництва до третіх осіб, чим зумовлюється зниження суспільних витрат виробництва і відповідний перерозподіл економічних ресурсів у виробництві таких благ. Щоб уникнути цього, держава застосовує заходи законодавчого і економічного впливу.

Важливою функцією держави є перерозподіл доходів та багатства. Ринковий механізм не забезпечує соціально справедливого розподілу. Він приводить до поглиблення розшарування членів суспільства за рівнем доходів і багатства. Для зменшення такої диференціації держава використовує ряд заходів.

Мабуть найважливішою функцією уряду є стабілізація ринкової економіки, тобто допомога приватній економіці у забезпеченні і повної зайнятості ресурсів, і стабільного рівня цін.

Економічні функції держави у ринковій економіці охоплюють заходи щодо захисту конкуренції. Остання є одним із найважливіших елементів механізму саморегулювання ринкової економіки. В той же час, як і раніше, конкуренція породжує свою протилежність – монополію, яка суттєво впливає на ринок у своїх власних інтересах. Монопольна влада на ринку завдає шкоди інтересам як виробників – монополістів, так і споживачів, зумовлюючи підвищення цін і неефективний розподіл економічних ресурсів. Цим і спричинена потреба регулювання діяльності монополій з метою захисту конкуренції. Для цього насамперед використовується анти-монопольне законодавство.

Реалізація економічних функцій держави здійснюється через механізм бюджетної, грошово-кредитної, фіскальної, цінової, структурної, інвестиційної, соціальної, зовнішньоекономічної та інших напрямків соціально-економічної політики.

Отже, в цілому економічні функції держави потрібні задля стабілізації економіки, а саме підтримка позитивних рис ринку, виробництво суспільних благ та послуг, перерозподіл доходу з метою забезпечення соціальної справедливості, регулювання зовнішньоекономічних відносин, захист конкуренції і т.д. В Україні економічні функції держави стримуються та забезпечуються різними законами.

Список літератури

1. Вступ до економічної теорії : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закладів] / [З. Г. Ватаманюк та ін.]; за ред. З. Г. Ватаманюка. Львів : Інтеллект-Захід, 2007. 192 с.

2. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: У 2-х кн. Кн. 2: Мікроекономіка. Затверджено МОН / За ред. С. М. Панчишина. К., 2010. 180 с.

3. Державна політика: аналіз та механізми впровадження: конспект лекцій. Модуль I і II / Укладачі В. П. Садковий, С. М. Домбровська. – Х. : НУЦЗУ, 2016. 49 с. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/2948/Konsp._lekcijmagistr_ua.pdf

Шкіндер Д. Ю.,

студентка групи 11ПТ

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Завадських Г. М.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ФОРМУВАННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ

На рівні галузей економіки можна спостерігати об'єктивно існуючий процес створення міжгалузевих комплексів, які виступають у формі пов'язаних у певному відношенні галузей (підгалузей, видів діяльності) окремої території.

Основними факторами утворення комплексів і їх територіальної організації є певні види ресурсів. Стимулятором розвитку багатьох міжгалузевих комплексів є локальні природні ресурси.

Міжгалузевий комплекс – поєднання галузей, між якими сформувалися стійкі і тісні зв'язки. Міжгалузеві виробничі комплекси (МВК) – це сукупність декількох галузей, які виробляють взаємозамінну продукцію (паливно-енергетичний), або послідовно переробляють певну вихідну сировину, включаючи її добування (лісо-виробничий, агропромисловий, будівельний), або ж розв'язують важливу загально-державну економічну, соціальну чи іншу проблему (військово-промисловий, рекреаційний, продовольчий комплекси) [1].

Отже, міжгалузеві виробничі комплекси – це система взаємопов'язаних галузей, об'єднаних певною спільною функцією, узгоджений розвиток підприємств якої забезпечує найбільший ефект.

Міжгалузеві комплекси формуються як у виробництві, так і у сфері обслуговування, а також в інфраструктурних галузях.

За характером зв'язків між галузями вирізняють 4 типи міжгалузевих комплексів:

1. Галузі, підприємства яких пов'язані послідовною і (або) паралельною переробкою певного типу сировини, включаючи і її видобування чи вирощування. Це АПК, рибпромисловий та лісопромисловий комплекси.

2. Однорідні галузі, зв'язки між підприємствами яких виникають на основі виробництва взаємозамінюваної продукції. ПЕК, транспортний тощо

3. Склад з сукупності галузей, діяльність підприємств яких спрямована на вирішення певної господарчої чи регіональної проблеми. Продовольчий, рекреаційний.

4. Програмні міжгалузеві комплекси – комплекси галузей, зв'язки між підприємствами яких здійснюють, щоб досягти певної мети, заданої їм економікою, соціальними чи екологічними проблемами. До них відносять міжгалузеві комплекси перших трьох видів, формування яких регулюється відповідно до певної програми [2].

Процес формування міжгалузевих комплексів – це об'єктивна закономірність розвитку продуктивних сил. Прогресивне поглиблення суспільного й територіального поділу праці супроводжується відповідним посиленням інтеграційних тенденцій. Об'єктивно формуються порівняно відособлені групи галузей і виробництва з найбільш тісним економічними і виробничими зв'язками, які найбільшою мірою взаємопов'язані та взаємозалежні своєму розвитку.

Залежно від просторових масштабів міжгалузеві комплекси поділяються на міждержавні, макроекономічні і територіальні, а останні, в свою чергу, – на локальні та регіональні.

До міжгалузевих комплексів в Україні належать: паливно – енергетичний, металургійний, машинобудівний, хіміко – лісовий, будівельний, агропромисловий, легка промисловість оціальний комплекс транспортний комплекс [1].

Використання міжгалузевих комплексів регіону як об'єктів територіального управління сприяє більш ефективному поєднанню загальногосподарських та регіональних інтересів у розвитку суспільного виробництва, більш глибокому науковому обґрунтуванню прогнозів і розробці на цій основі довгострокової концепції розвитку суспільного господарства регіону.

Список літератури

1. Завадських Г. М. Регіональна економіка. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 556 с.
2. Іщук С. І. Територіально-виробничий комплекс і економічне районування. Київ : Лібра, 1996. 208 с.

Шуляренко Л. П.,

студентка групи 11ПТ

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Завадських Г. М.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Процеси інтеграції та розширення Європейського Союзу до кордонів України забезпечили створення необхідних умов для її співпраці з країнами об'єднаної Європи, різноманітними європейськими інституціями, участі України в Програмах сусідства Європейського Союзу. Наша держава отримала можливість якнайкраще реалізувати своє вигідне географічне розташування та здійснити важливі кроки на шляху інтеграції до європейського співтовариства.

Одним із напрямів реалізації євроінтеграційного вектору України є розвиток та удосконалення механізму транскордонного співробітництва, визначення його пріоритетних напрямів у загальній системі розвитку прикордонних регіонів держави. Зумовлено це тим, що на даний час спостерігаються значні диспропорції як у рівнях розвитку прикордонних регіонів нашої країни, так і у відповідних прикордонних регіонах країн Європейського Союзу, що межують з Україною.

Сьогодні вирішення проблем законодавчого та інституційного забезпечення транскордонного співробітництва має велике значення, особливо з погляду розширення Європейського Союзу до кордонів України. Транскордонне співробітництво наочно відображає проблему чіткого унормування підстав, меж повноважень та способів участі органів влади у такій сфері діяльності у відповідних нормах спеціалізованих нормативно-правових актів та відповідного інституційного забезпечення.

Транскордонне співробітництво не є новацією в українському державотворчому процесі, оскільки відбулася лише певна трансформація понять та процесів, що передували самі появи транскордонного співробітництва. Раніше транскордонне співробітництво України з країнами сусідами – Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією було в основному справою двосторонніх або багатосторонніх відносин держав Центральної та Східної Європи, а зараз воно вийшло за цей дещо штучно звужений регіональний рівень. Тобто, перетворилося на форму стосунків України як з окремими державами-членами ЄС, так і з Євросоюзом у

цілому [1]. Протягом тривалого періоду часу в Україні вживався термін «прикордонне» співробітництво і лише після набуття незалежності став вживатися термін «транскордонне».

Між країнами-членами ЄС та Україною сьогодні існує суттєва диспропорція, пов'язана з адміністративними, правовими та економічними розбіжностями, які, у свою чергу, обмежують можливості транскордонного співробітництва. Органи самоврядування країн ЄС мають значно більше повноважень, а можливості українських органів місцевого самоврядування багато в чому залежать від рішень, які приймаються на державному рівні [3]. В країнах Європи пріоритетами співробітництва є інтереси місцевих громад, а в Україні транскордонне співробітництво розглядається з точки зору державних інтересів [2].

Сьогодні в інституційній інфраструктурі реалізації регіональної політики в Україні значне місце посідає Кабінет Міністрів, який бере безпосередню участь не лише в розробці регіональної політики, але і в реалізації конкретних місцевих проектів і програм. В країнах ЄС роль центрального уряду все більше зводиться до розробки концептуальних засад і необхідної нормативно-правової бази, в той час як у реалізації регіональної політики зростає роль регіонального і місцевого самоврядування, громадських організацій, які відстоюють інтереси громад і регіонів, а також професійних структур (зокрема агентств регіонального розвитку), покликаних сприяти регіональним ініціативам і які мають бути поза впливом як політичних інтересів, так і інтересів окремих органів влади [1].

Слід також відзначити, що співпраця українських регіонів та територіальних громад з ЄС залишається фрагментарною та позбавленою системності. Найбільше контактів в рамках транскордонного співробітництва здійснюють в Україні саме органи влади обласного рівня. В свою чергу, органи державної влади нижчих рівнів та органи місцевого самоврядування здійснюють значно менше контактів з відповідними органами та інституціями ЄС. Окрім того, діяльність органів державної влади місцевого рівня та органів місцевого самоврядування у сфері транскордонного співробітництва носить дещо декларативний та представницький характер.

Список літератури

1. Беленький П. Ю., Мікула Н. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів : монографія / Регіональна політика: методологія, методи, практика: [кол. авт. ; за ред. академіка НАНУ М. І. Долішного]. Львів : НАН України ; Інститут регіональних досліджень, 2001. С. 654–697.

2. Мітряєва С. І., Крижевський А. М. Транскордонне співробітництво Україна-ЄС: стан, проблеми та перспективи. Регіональний філіал НІСД у м. Ужгороді. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/34.htm>.

3. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с.

4. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. Львів : Ліга Прес, 2009. 436 с.

Секція 7

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Бишук Ю. І.,
студентка групи БУм-61
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя
Стойко І. І.,
канд. техн. наук, доцент
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

США та Японія – економічні супердержави, що виробляють майже 40% усього світового валового національного продукту. Японія стала єдиною країною у світі, яка коли-небудь атакувала США. На початку 50-х років імпорт із США приблизно в 3–3,5 разів перевищував експорт Японії в цю країну. У другій половині 80-х років японський експорт у США досяг загрозливих розмірів для останньої, що стало однією з головних причин загострення японсько-американських суперечностей.

Лідируючі позиції японських промислових компаній визначаються чинниками інноваційного управління, до яких належать:

- розширене фінансування прикладних досліджень і дослідно-конструкторських розробок нових технологій, всебічне заохочення винахідництва та наукової діяльності;

- оригінальна система виробничого менеджменту й ефективність стилю керівництва, націленого на взаємодію з персоналом усіх рівнів.

Головною особливістю управління японських компаній на відміну від компаній США є те, що їх мета полягає не в тому, щоб одержати прибуток у максимально короткий строк, а в тім, щоб забезпечити постійне довгострокове зростання. Згідно з багатьма теоріями, поширеними на Заході, успіхи Японії приписують особливим національним якостям – схильності до узгоджених дій (консенсусу) на всіх рівнях від приватного (особистого) до загальнонаціонального, як природжений колективізм і патерналізм. Формування майбутнього робітника фірм – відмінна риса японського підходу до опанування виробничої культури.

Для підтримки і розвитку корпоративних цінностей залучаються багатомільярдні інвестиції. У цій області діють сотні консультаційних фірм. У всіх ділових журналах є рубрики, присвячені питанням організаційної культури, курси по організаційній культурі введені практично у всіх школах бізнесу.

Японські фірми надають великого значення творчій ініціативі працюючих і заохочують новаторський процес під гаслом «Винахідництво – це життя інженера». Конкурентні переваги японських фірм ґрунтуються на активному формуванні у працівників високої трудової моралі, удосконаленні їх кваліфікації. Саме останнє в умовах достатньої тривалої роботи на одній фірмі сприяє зміцненню етичних стандартів персоналу.

Для японської системи характерним є постійна участь у діяльності, пов'язаній з управлінням якістю, усіх підрозділів та всіх працівників фірми. Усі працівники, від президента компанії до робітника, зацікавлені в досягненні високих результатів. Вони навчаються методам управління та вмінню застосовувати їх у практичній діяльності в гуртках якості, куди залучаються також субпідрядники, посередники та працівники дочірніх компаній.

Для американської системи характерним є делегування всіх питань, пов'язаних із забезпеченням якості, певному адміністративному підрозділу, що спеціалізується на аналізі якості продукції і контролі. Усі ці функції забезпечуються спеціалістами даного підрозділу.

Японські фірми велике значення надають творчій розробці нових товарів на основі технології своєї компанії. Вони широко застосовують комплексний підхід до інноваційної діяльності. Важливим чинником успіху в упровадженні новинок на ринок у японських компаніях є вдала організаційна структура, достатній дослідницький потенціал, широкі можливості в галузі маркетингової діяльності, підтримка вищим керівництвом інноваційного розвитку.

У табл. 1 наведені основні риси японського й американського стилів управління інноваціями.

Таблиця 1

Основні відмінності американського (західного) і японського стилів управління

Американський менеджмент	Японський менеджмент
Орієнтація на результат	Орієнтація на процес
Забезпечення стандартів нововведення	Поліпшення стандартів
Нововведення	Адаптація і удосконалення
Орієнтація на технології	Орієнтація на людей
Увага тільки значним інноваціям	Увага до деталей
Менеджер – вузький спеціаліст	Менеджер – спеціаліст широкого профілю
Чіткий розподіл між зайнятими проектуванням продукту і виробництвом	Тісні взаємозв'язки між створенням, проектуванням продукту і виробництвом
Закритість інформації	Відкритість інформації для членів компанії
Індивідуалізм	Колективізм
Прийняття рішень «зверху вниз», швидко індивідуально	Прийняття рішень «знизу вверх», неспішно, узгоджено
Рішуче, радикальне здійснення змін	Поступове здійснення змін через покращення
Формальні контакти між персоналом і менеджментом	Неформальні контакти між персоналом і менеджментом

Проаналізувавши діяльність провідних компаній світу з управління інноваціями і порівнявши їх з Україною, можна зробити висновок, що становлення і розвиток інноваційного управління в Україні тільки народжується.

Одним з першочергових завдань має стати створення економічного та правового механізму розроблення й упровадження новітніх технологій та інновацій у практичну сферу. Ці механізми будуть сприяти формуванню відповідних умов для розвитку інноваційної діяльності підприємств.

Список літератури

1. Гайдуцький П. Україна – ЕС: проблеми інтеграції. URL: <http://gazeta.zn.ua/international/ukraina-es-problemy-integracii-.html>.

2. Інновації в Україні: європейський досвід та рекомендації для України. Том 3. К. : Фенікс, 2011. 76 с.

Болтенкова К. В.,

студентка групи ЕП 01-17

Національна металургійна академія України

Кербікова А. С.,

старший викладач кафедри економіки та підприємництва

Національна металургійна академія України

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2018 році становили 614,3 тис. т, що на 43 тис. т (7%) менше, ніж у 2017 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2018 році отримали дозвіл на викиди 684 підприємств.

Загальний обсяг забору води у 2018 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 1179,0 млн м³.

Використання води склало 868,3 млн м³, що на 66,3 млн м³ більше, ніж у 2017 році [1].

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Список літератури

1. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Регіональна економіка : навч. посіб. / С. Б. Довбня, Т. В. Гулик, А. С. Кербікова. Дніпропетровськ : Баланс-Клуб, 2011. 370 с.
3. Кербікова А. С., Беженова О. А. Діагностика екологічного стану Дніпропетровщини. Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз : зб. мат.-лів Всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 26–27 квіт. 2018 р. В 2-х томах. Т. 2. НМетАУ, 2018. С. 228–230.
4. Економіка природокористування. Частина І: навч. посіб. / В. С. Кирилюк, О. С. Малюк, Л. І. Сомова, Л. М. Проха, А. С. Кербікова. Дніпро : НМетАУ, 2018. 111 с.
5. Болтенкова К. В., Кербікова А. С. Діагностика охорони та захисту лісів в Україні : зб. мат.-лів Всеукр. наук.-практ. конф. Здобувачів вищої освіти та молодих учених, Дніпро, 23 квіт. 2019 р. Нац. метал. академія України. Дніпро, 2019. С. 210–211.

Варчак Н. І.,
студент групи ОПДзчм-21
Чижин О. І.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для стабілізації економіки України і її розвитку в умовах функціонування ринкових відносин необхідне здійснення ефективних заходів щодо нових підходів управління грошовими ресурсами будь-якого підприємства. У зв'язку із зазначеним постає необхідність щодо удосконалення питання організації та раціоналізації грошових ресурсів підприємства. Роль відповідної інформації про рух грошових ресурсів обумовлюється потребою у наданні користувачам для прийняття рішень повної та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми полягає у визначенні стратегії та тактики управління грошовими ресурсами, інформація про які має вплив на ефективність підприємницької діяльності.

Одним із найважливіших завдань діяльності господарюючого суб'єкта є визначення кількості грошових ресурсів, які потрібні підприємству, а також пропорції розподілу цих грошей по активах підприємства.

У сучасних умовах постає необхідність адаптації результатів досліджень західних економістів до вітчизняних умов господарювання, розробка методичних підходів стосовно планування потоків грошових коштів, які базувалися б на нормативно-правовій базі України та були апробовані в практичній діяльності вітчизняних підприємств. Вирішення цієї проблеми досягалося б за допомогою розроблених теоретичних підходів планування потоків грошових коштів підприємства, які визначають актуальність планування, мету, задачі, об'єкт дослідження, види планування потоків грошових коштів, методи та принципи організації цього процесу.

Зазначимо, що найважливішою ділянкою фінансової діяльності підприємств є планування потоків грошових коштів. Метою цієї діяльності є раціонально пов'язати або синхронізувати наявні грошові кошти для забезпечення фінансової рівноваги підприємства.

Своєчасний та правильний облік грошових коштів на підприємстві є одним із першочергових завдань, оскільки є окремою функцією управління. У системі управління підприємством виокремлюють наступні функції обліку грошових коштів:

1. функція організації – забезпечує правильну організацію, своєчасне, повне і законне виконання безготівкових та готівкових розрахункових операцій, а також операцій з еквівалентами грошових коштів;

2. функція кількісного відображення та якісної характеристики – передбачає своєчасне і правильне документування операцій з руху грошових коштів та еквівалентів і їхнє відображення на рахунках та у регістрах бухгалтерського обліку, а також якісну оцінку стану забезпеченості підприємства грошовими коштами та їх еквівалентами на підставі кількісних даних;

3. контрольна функція – дає можливість недопущення негативних результатів господарської діяльності підприємства, оперативний повсякденний контроль за наявністю та збереженістю грошових коштів, еквівалентів грошових коштів у формі цінних паперів у касі підприємства та інших місцях зберігання тощо;

4. інформаційна функція – забезпечує надання інформації керівництву про наявність вільних грошових коштів у касі підприємства та на його рахунках у банку;

5. функція забезпечення – спрямована на задоволення усіх потреб підприємства у готівці, правильне і своєчасне здійснення інвентаризації грошових коштів та їх еквівалентів, а також відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку;

6. функція зворотного зв'язку – передбачає отримання даних реального стану грошових коштів та їх еквівалентів і прийняття управлінських рішень;

7. функція аналітичної оцінки – забезпечує проведення аналізу наявності та руху грошових коштів та їх еквівалентів за видами, джерелами тощо;

8. рекомендаційна функція – дає можливість виявити можливості оптимального вкладення тимчасово вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, що приносять прибуток [1, с. 389].

Необхідність оптимізації грошового потоку з метою підвищення результативності діяльності підприємства викликано розумінням того, що чистий прибуток не збігається з чистим грошовим потоком. У короткотерміновій перспективі підприємство може вижити, навіть якщо воно не приносить прибутку, маючи достатні готівкові резерви, але воно не може вижити без готівки, навіть якщо працює прибутково.

Питання управління грошовими ресурсами супроводжується основною проблемою – це їх відсутністю. У цьому випадку постає питання щодо залучення кредитних коштів. Необхідність у залученні кредитних ресурсів пов'язана з невідповідністю в часі між витратами підприємства на закупівлю товарів і отриманням виручки від продажу.

Для збільшення потоку грошових коштів можна прийняти відповідні управлінські рішення, які позитивно вплинуть на цей процес [2, с. 87].

Окрім кредитних грошей досягнути припливу грошових ресурсів можна за допомогою зовнішніх джерел фінансування. До зовнішніх джерел фінансування можна віднести торгові кредити, давальницьку сировину, факторинг, короткострокову оренду тощо.

Аналітична оцінка грошових ресурсів підприємства здійснюється, насамперед, із необхідністю визначення причин, що мали місце на відповідне збільшення або зменшення припливу або відпливу грошових коштів [4, с. 151]. Цей процес можна проводити як за довготривалий, так і за короткотривалий період.

Достатність грошових ресурсів можна також визначити методом оцінки, в основу якого покладено визначення тривалості періоду обороту грошових ресурсів. Для цього методу характерним є співвідношення:

$$\text{Період обороту} = \frac{\text{середні залишки грошових коштів} \times \text{тривалість періоду}}{\text{оборот грошових коштів за період}}$$

Для розрахунку зазначеного співвідношення використовуються внутрішні облікові дані про величину залишків на початок і кінець періоду на рахунках грошових коштів.

Для оцінки ліквідності підприємства необхідно використовувати прямий метод, оскільки детально розкриває рух грошових коштів на рахунках. Це у свою чергу, уможлиблює зробити оперативні висновки відносно достатності коштів для забезпечення поточних зобов'язань [5, с. 164]. Але варто відмітити, що зазначеному методу притаманний відповідний недолік. Суть даного недоліку полягає у тому, що зазначений метод не розкриває взаємозв'язку між одержаним фінансовим результатом і зміною величини грошових коштів на рахунках підприємства. Тому необхідно застосувати аналіз руху грошових ресурсів непрямим методом.

Таким чином, на відміну від запропонованих вище підходів до оцінки фінансового стану, аналіз руху грошових ресурсів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів та які основні напрямки їх використання; чи достатньо власних коштів підприємства для здійснення інвестиційної

діяльності; чим пояснюються розбіжності величини одержаного прибутку та нарахування грошових ресурсів тощо.

Оскільки підприємство в умовах фінансової кризи має бути забезпеченим коштами для здійснювання своєї господарської діяльності, то на керівництво полягає ваговита функція управління грошовими коштами. Вирішальним вектором удосконалення процесу управління коштами та підвищення ефективності управління ними в сучасних умовах є визначення оптимальної потреби в коштах. Тому конститутивною метою управління грошовими коштами є встановлення рівноваги на підприємстві між надходженням і вибуттям грошових коштів, а також їх синхронізація в часі.

Список літератури

1. Біндасова Ю. О. Теоретичні аспекти формування системи управління грошовими потоками підприємства. Научно-технический сборник. 2014. № 77. С. 388–394.
2. Литвинчук Т. В. Грошові потоки в системі управління підприємством. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. С. 86–90.
3. Ковшова С. О. Необхідність оптимізації руху грошових потоків підприємства в сучасних умовах господарювання. Управління розвитком. 2013. № 20. С. 135–136.
4. Тридід О. М., Орєхова К. В. Методичний підхід до оцінювання ефективності управління грошовими потоками підприємства. Наука й економіка. 2013. № 4. С. 147–154.
5. Шик Л. М., Жердьова А. С. Проблеми управління грошовими потоками підприємства з метою забезпечення його платоспроможності. Вісник Запорізького національного університету. 2014 № 1. С. 161–167.

Войтович Д. С.,

студент групи М МО 2018-1

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Боровик М. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри менеджменту і адміністрування

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ризики надають велике значення, що впливають на ефективність діяльності підприємств комунального сектора, стійкість стану і можливість його подальшого розвитку. Система управління ризиками в сфері комунальних підприємств в умовах невизначеності, на сучасному етапі виступає як необхідна умова підвищення інвестиційної привабливості галузі та підвищення ефективності підприємств в комунальній сфері.

Управління ризиками є одним з ключових інструментів, спрямованих на підвищення ефективності програм діяльності підприємств, яку вони можуть використовувати для зниження вартості життєвого циклу продукції і пом'якшити або уникнути потенційних проблем, які можуть перешкодити успіху діяльності підприємства.

Досягнення цілей підприємства вимагає конкретних уявлень про основний вид діяльності, технологіях виробництва, а також вивчення основних видів ризиків. Попередження ризиків і зниження втрат від впливу призводить до стійкого розвитку підприємства. Процес, при якому діяльність підприємства спрямовується і координується з точки зору ефективності управління ризиком і являє собою ризик-менеджмент. Управління ризиками є процесом виявлення втрат, з якими організація стикається в процесі основного виду діяльності і ступеня їх впливу, і вибору найбільш підходящого методу для управління кожним окремим видом ризику. В іншому поданні, управління ризиками являє собою систематичний процес, при якому ризики, оцінюються і аналізуються для зменшення або усунення їх наслідків, а так само для досягнення цілей.

Оцінка ризику призводить до стабільності діяльності підприємства, що сприяє його сталого розвитку. Управління ризиками – внесок в сталий розвиток, є істотним чинником в підтримку і підвищення стабільної діяльності підприємства. Активний ризик-менеджмент має вирішальне значення для процесу управління, в напрямку підтвердження, що ризики обробляються на відповідному рівні [1]. У сфері комунальних підприємств необхідно своєчасне виявлення несприятливих подій і наступне управління ними. Раціональне управління ризиками на підприємстві багато в чому залежить від якості управлінських рішень і формує стійкий стан організації.

Важливу роль в управлінні ризиками відіграє своєчасне виявлення ризиків, їх моніторинг, аналіз, оцінка і способи мінімізації несприятливих наслідків. У будь-якій сфері діяльності поряд з можливістю отримання доходу завжди існує і несприятливий для організації результат діяльності, а саме небезпека понесення збитків. В умовах ринкової економіки проблема ризиків має самостійне теоретичне і прикладне значення, а також є важливою складовою частиною теорії і практики управління підприємством [2].

У сфері комунальних підприємств ризики тягнуть за собою не тільки збитки на підприємстві, а й імовірність втрат в наданні послуг споживачеві, а саме невисокої якості вироблених житлово-комунальних послуг. Оцінка ризиків на комунальних підприємствах, як правило, проводиться шляхом методу експертних оцінок. Слід зазначити, що ризик є не тільки небажаним результатом прийнятих рішень. Він тягне за собою і сприятливі наслідки. При певних варіантах підприємницьких проектів існує ймовірність перевищити очікуваний прибуток. Виправданий ризик це ще й запорука успіху. Особливе значення має правильність прогнозування та оцінки несприятливих наслідків. Ризик необхідно виявляти на стадії його виникнення і стадії розвитку підприємства. Це допомагає істотно знизити можливі збитки. Мінімізувати ризик можливо лише за рахунок раціонального проведення певних заходів.

Правильне управління ризиками веде до максимізації прибутку, підвищення конкурентоспроможності підприємства і зниження або ж повної ліквідації несприятливих наслідків, викликаних окремим видом ризику. Всі підприємства повинні проводити комплексний, на рівні всього підприємства, підхід до управління ризиками. В даний час зниження ризиків є важливим завданням, що досягла загальнонаціональних масштабів. І від ефективності управління ризиків і вирішення поставленого завдання залежить соціально-економічна безпека країни.

На закінчення необхідно відзначити, що розвитку комунальних підприємств перешкоджає несприятливе співвідношення факторів ризик – прибутковість. В цілому висока ступінь ризику, яка є на комунальних підприємствах, повинна компенсуватися більшою прибутковістю, що для них практично нереально, оскільки вони мають велике соціальне навантаження. Тому для поліпшення співвідношень прибутковість – ризик, підвищення інвестиційної привабливості комунальних підприємств необхідно створювати умови з боку держави і муніципалітету для зниження ризиків їх діяльності.

Список літератури

1. Fekete A. Safety and security target levels: Opportunities and challenges for risk management and risk communication. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2012. Vol. 2. P. 67–76.
2. Гатіатуллін А. Р. Умови і чинники застосування ризик-менеджменту. *Проблеми сучасної економіки*. 2009. № 1. С. 180–183.

Головатий Г. С.,
студент групи МЕО-18-1дм
Дніпровського державного технічного університету
Стеблюк Н. Ф.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Дніпровського державного технічного університету

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Управління інноваційним потенціалом повинно передбачати наявність відповідної стратегії, яка дозволить реагувати на зміни зовнішнього середовища, використовуючи для цього існуючі у підприємства ресурси та можливості. З цією метою необхідним є проведення оцінки інноваційного потенціалу підприємства, яка передбачає аналіз зовнішніх та внутрішніх можливостей розвитку підприємства з використанням SWOT-аналізу.

Проведення SWOT-аналізу передбачає складання розширеної матриці для розробки стратегії інноваційної діяльності підприємства. Інновації та підприємство розглядаються як внутрішні фактори, а ринок і споживачі – як зовнішні. В процесі аналізу виявляються сильна і слабка сторони кожного внутрішнього фактору, а також можливості і загрози, що витікають окремо із характеристик споживачів і особливостей ринку, на який підприємство виводить інновацію. Побудова розширеної SWOT-матриці дозволяє обрати оптимальний варіант стратегій для підготовки до подальшої її реалізації [1].

Оцінку інноваційного потенціалу пропонується проводити на предмет достатності у підприємства фінансово-економічних ресурсів для ефективного забезпечення не тільки стратегічної інноваційної, а й поточної виробничої діяльності.

Для реалізації стратегій інноваційного розвитку потрібне залучення значних фінансових коштів із зовнішніх джерел.

Також можна виділити чотири основних типи інноваційного потенціалу підприємства, що дозволяють відповісти на питання: чи під силу підприємству впровадження нової технології в господарський оборот при одночасному забезпеченні фінансових потреб поточної виробничо-господарської діяльності [2].

Можливі типи інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Типи інноваційного потенціалу підприємств

Джерела покриття витрат і показник інноваційного потенціалу	Коротка характеристика типу інноваційного потенціалу підприємств	Рекомендована стратегія інноваційного розвитку
Високі інноваційні можливості		
Власні кошти $S = (1,1,1)$	Висока забезпеченість власними ресурсами. Реалізацію стратегій інноваційного розвитку підприємство може здійснювати без зовнішніх запозичень.	Лідер – освоєння нових технологій
Середні інноваційні можливості		
Власні засоби плюс довгострокові кредити $S = (0,1,1)$	Нормальна фінансова забезпеченість виробництва необхідними ресурсами. Для ефективного залучення нових технологій в господарський оборот необхідно використання деякого обсягу позикових коштів.	Послідовник або лідер – освоєння нових або поліпшуючих технологій
Низькі інноваційні можливості		
Власні засоби плюс довгострокові і короткострокові кредити і позики $S = (0,0,1)$	Задовільна фінансова підтримка поточних виробничих запасів і витрат. Для реалізації стратегій інноваційного розвитку потрібне залучення значних фінансових коштів із зовнішніх джерел.	Послідовник – освоєння поліпшуючих технологій
Нульові інноваційні можливості		
– $S = (0,0,0)$	Дефіцит або відсутність джерел формування витрат.	–

Сьогодні при виборі тієї чи іншої стратегії розробки і впровадження нових технологій недостатньо обмежуватися оцінкою та обліком факторів тільки інноваційної сфери, необхідно й аналізувати достатність ресурсів для поточного виробництва інновацій. На підставі інвестиційного потенціалу формується інвестиційна привабливість підприємства – це показник, який базується на розрахунках співвідношення інвестиційного ризику від вкладень в підприємство та інвестиційного потенціалу підприємства. Тобто він відображає, якою мірою, виходячи з фактичного положення і перспектив розвитку підприємства в майбутньому, ризику, пов'язані з інвестуванням, компенсуються доходами, які ці інвестиції можуть принести.

Список літератури

1. Сабліна Н. В. Методичний підхід до управління інвестиційним потенціалом підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 102–105.

2. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 13. Ч. 1. С. 84–86.

Громакова В. В.,
студентка групи Ф-41
Харківського національного університету будівництва та архітектури
Коєдіна К. О.,
канд. екон. наук,
викладач кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Сталий розвиток є одним із найголовніших питань сучасного світу, яке потребує першочергового вирішення. Цією проблемою займаються світові лідери, їй присвячено багатотисячні урядові та міжурядові програми різних країн, серед яких й Україна. В нашій державі розроблена «Стратегія сталого розвитку до 2030 року», необхідність впровадження якої зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру, а саме: □внаслідок домінування в Україні протягом багатьох років ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, сировинної орієнтації експорту та надмірної концентрації виробництва у промислових регіонах сформувалася така структура управління розвитком, яка загалом є неефективною та екологічно небезпечною; рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислому потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям українського народу; основою для впровадження інноваційних перетворень в країні у напрямі сталого розвитку є «Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом»; у розроблених та затверджених стратегічних загальнодержавних, галузевих та регіональних документах не повною мірою відображені цілі та завдання сталого розвитку; українські вчені підготували наукове обґрунтування переходу України до сталого розвитку та була сформована відповідна громадська підтримка цього процесу [1].

Питанням дослідження сталого розвитку країни присвячено багато наукових праць, як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Так, вагомий внесок у становлення терміну сталий розвиток зробили такі вітчизняні науковці, як: Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І., Згуровський М. З., Степанова В. Н., Шостак Л. Б., Федорищев А. Ф. Серед зарубіжних дослідників проблематики сталого розвитку слід зазначити таких: Банк В. Р., Костанца Р., Кузнецов О. Л., Кучерова Е. Н., Лапигін Ю. Н., Торадо М. П., Фольке К. Проте, зважаючи на динамічні зміни в науково-технічній,

політичній, соціальній та економічній сферах країн світу, що викликані швидкими темпами науково-технічного прогресу, питання вивчення сталого розвитку залишається актуальним.

Критичний аналіз підходів до трактування поняття «сталий розвиток» показав, що, незважаючи на досить довгий еволюційний процес становлення сучасного тлумачення терміну, це поняття залишається багатозначним. Так, Данилишин Б. М. трактує сталий розвиток як систему відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним зростанням, нормалізацією якісного стану природного середовища, зростанням матеріальних і духовних потреб населення [2, с. 10].

Дорогунцов С. І. пов'язує сталий розвиток з «докорінною зміною функцій виробництва стосовно природного середовища» [3, с. 12].

Степанов В. М. зазначає, що «сталий розвиток передбачає процес виживання і відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини у суспільстві, забезпечення його прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище і гармонізацію розвитку людини в природі» [4, с. 7].

Сучасний розвиток можна визначити як критичний, що спричинено глобальною неузгодженістю між його економічною, екологічною і соціальною складовими. Так, видатний український вчений М. Згуровський [5] наголошує на тому, що: «економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження сукупного капіталу (фізичного, природного або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється».

«Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті та реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми, плюралізм думок, та толерантність у відносинах між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур».

«З точки зору екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усїєї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін».

Таким чином, досягнення сталого розвитку країни можливе за умов узгодження таких складових, як економічної (оптимальне використання наявних ресурсів країни), соціальної (орієнтація на людину як суб'єкт розвитку) та екологічної (забезпечення глобальної стабільності усїєї біосфери). Дане завдання є вкрай важливим і складним й потребує для свого вирішення взаємодії національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

Список літератури

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://igu.org.ua/sites/default/files/.pdf> (дата звернення 28.10.2019 року).
2. Данилишин Б. М., Шостак Л. Б. Сталый розвиток в системі природно-ресурсних обмежень. К. : СОПС України НАНУ, 1999. 367 с.
3. Дорогунцов С., Федорищева А. Проблеми екологізації промисловості у регіональній політиці. *Регіональна економіка*. 1998. № 1. С. 12.
4. Степанов В. Н. Стратегія стійкого розвитку території. / під ред. В. Н. Степанова. Одеса : ИПРЭЭИ НАН України, 2001. 140 с.
5. Згуровський М. З. Сталый розвиток регіонів України. К. : НТУУ «КПІ», 2009. 197 с.

Гулько О. В.,
студентка групи ЕК-5
Рівненського державного гуманітарного університету
Пляшко О. С.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
Рівненського державного гуманітарного університету

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні українські підприємства характеризуються низьким рівнем конкурентоспроможності на світовому ринку, особливо якщо мова йде про високотехнологічні галузі. В такому контексті підвищується актуальність дослідження технологій проектування і моделювання бізнес-процесів, що є запорукою для прийняття продуманих рішень для удосконалення поточної діяльності підприємств.

Бізнес-процес є сукупністю послідовних пов'язаних бізнес-операцій, яким управляє, так званий, «власник» – (посадова особа, яка відповідає за його хід і результати), використовуючи входи (сировину, матеріали, інформацію і т.п.), за допомогою ресурсів, які є у його розпорядженні (персоналу, устаткування, технології, інфраструктури і т.п.) перетворює їх у виходи (готову продукцію, інформацію, документацію і т.п.) – результати бізнес-процесу, які використовують споживачі [2, с. 125].

Позитивними сторонами бізнес-моделювання є:

- комплексна, зрозуміла і документована стандартизація процесів, що включає в себе створення набору стандартизованих процесів і можливість їх налаштування під мінливі умови;

- постійне поліпшення процесів, що включає в себе щоденний моніторинг, вимір, аналіз і зміну процесів [1, с. 73].

Одним з основних пріоритетів інформаційної підтримки бізнес-процесів нами вбачається використання інформаційних систем. Зокрема, для збору первинної інформації, яку потім можна трансформувати в потрібні для бізнес-процесів дані, доцільно використовувати програмний продукт «1С:Підприємство», а для оперативного аналізу та візуалізації – середовище програмування R. Для підприємств сфери послуг нами сконфігуровано в середовищі 1С інформаційну базу, в якій елементи системи розміщені в чотирьох створених розділах програми: «Послуги», «Закупівлі», «Нормативно-довідкова інформація», «Фінанси і звітність».

Розділ «Нормативно-довідкова інформація» об'єднує у собі всі довідники. Вони були створені з метою внесення та зберігання статичних даних, що використовуватимуться надалі в інших об'єктах системи. В розділі «Закупівлі» фіксуються операції із закупівлі матеріалів, необхідних для виконання отриманих замовлень. Процес надання послуг описують документи, які розміщені в розділі «Послуги». Залежно від специфіки послуг, їх перелік може корегуватись. Наприклад, при проведенні ремонтів з подальшим випробуванням (перевіркою) доцільно формувати такі документи: «Замовлення клієнта» (фіксує звернення клієнта), «Дефектаційна відомість» (містить інформацію про стан виробу); «Надання послуг» (фіксує факт надання послуг), «Акт випробувань» (фіксує результати випробування виробу). В розділі «Фінанси і звітність» фіксуються операції по розрахунках з контрагентами та формуються звіти, які є як стандартні (регламентовані) так і такі, що можуть налаштуватись підприємством.

З метою аналітичності і оперативності рекомендовано проведення аналізу за допомогою мови програмування й середовища для статистичних обчислень і графічного аналізу R. Зокрема, за допомогою R доцільно здійснювати такі види аналізу з подальшою візуалізацією результатів:

- аналіз замовлених робіт контрагентами та їх кількості;

- аналіз кількостей замовлень виконаних цехами та дослідження динаміки кількості відремонтованих виробів по цехах та контрагентах;
- аналіз загальної кількості наданих підприємством послуг;
- дослідження динаміки загальної суми замовлень по місяцях.

Підводячи підсумок, зазначимо, що моделювання бізнес-процесів необхідне для забезпечення комплексного і системного підходу по управлінню діяльністю. Розроблена інформаційна система в середовищі «1С:Підприємство» дозволяє автоматизувати бізнес-процес надання послуг контрагентам, фіксувати основні операції підприємства та виводити узагальнену аналітичну інформацію за вказаний часовий проміжок. Детальну аналітику можна проводити в середовищі R, що дозволяє здійснити аналіз і навести відомості за обраний період часу щодо структури та обсягів замовлення у розрізі контрагентів, видів робіт, структурних підрозділів підприємства. Дану інформаційну систему можна використовувати для будь-яких підприємств, достатньо просто внести деякі зміни в конфігурації.

Список літератури

1. Орлик О. В. Системи управління бізнес-процесами. *Інформаційні технології в економіці і управлінні*. 2019. № 1. С. 71–77.
2. Серединська В. М., Загородна О. М. Бізнес-процеси підприємства: сутність та класифікація. *Актуальні проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, аудиту, аналізу й оподаткування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 14 грудня 2016 р., (ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2016. С. 125–128.

Джиговська Л. І.,
студентка групи УФФМ-61с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Смолінська С. Д.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Одним із найважливіших завдань на сучасному етапі реформування національної економіки в Україні є визначення сучасного стану та перспектив розвитку державних підприємств. Істотні зміни, що відбулися останніми роками у світовій економіці у зв'язку з інтернаціоналізацією ринків і посиленням процесів глобалізації, з одного боку, і несприятлива макроекономічна ситуація на тлі політичної нестабільності – з іншого, гостро ставлять перед національною економікою питання підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення високих темпів економічного зростання [1].

Водночас дослідження перспектив розвитку державних підприємств засвідчує наявність низки головних ризиків для їх стабільності та сталого розвитку, серед яких слід відзначити структурні диспропорції, недосконалу конкурентну політику, недостатнє бюджетне забезпечення, які стримують розвиток підприємств та в цілому звужують можливості для стимулювання економіки України [1].

Станом на 2019 р. в Україні налічується 3789 державних підприємств у різних галузях економіки, з яких 1829 діючих державних підприємств (55%) та 1511 – не працюючих (45%). Держава є найбільшим роботодавцем в Україні оскільки має 0,9 млн. працевлаштованих громадян. Їх сукупні активи становлять 985,37 млрд. грн., проте за результатами 2018 р. їх сукупний чистий збиток становив – 130,91 млрд. грн. (рентабельність активів складає – 13,3%) [2].

Сучасна держава ставить перед державними підприємствами, крім комерційних, ще й соціально-економічні цілі, використовуючи їх для регулювання та підвищення конкурентоздатності економіки, подолання господарських диспропорцій та підтримки зайнятості. Дані завдання взаємопов'язані між собою. Виконання комерційних завдань забезпечує виконання завдань загальнонаціональних, оскільки для їх здійснення потрібні як фінансові, так і матеріальні ресурси. Отже, лише збалансованість цих завдань може сприяти підвищенню ефективного функціонування державних підприємств в умовах ринкової економіки [3].

Чинна система управління державними підприємствами в Україні довела свою неадекватність. В останні роки реформ в Україні визнається той факт, що саме держава здатна приймати довгострокові, стратегічні рішення в умовах економічної нестабільності. Практика також показує, що ефективна реалізація функцій, покладених на державу, можлива лише за наявності адекватної системи державного регулювання та управління державними підприємствами в тому числі. Конкретне використання заходів державного регулювання визначається завданнями розвитку економіки країни у відповідний період і тривалістю здійснення економічних перетворень [4].

На сучасному етапі розвитку нашої країни державне регулювання діяльності підприємств доцільно здійснювати за допомогою бюджетної політики. В Україні підтримка підприємств за рахунок бюджетних асигнувань може здійснюватися через бюджет розвитку. Для ефективної державної підтримки підприємств засобами бюджетної політики доцільно використовувати такі механізми: бюджетні дотації; бюджетне кредитування; державне замовлення; урядові гарантії; пільгове оподаткування. У процесі регулювання та підтримки діяльності державних підприємств потрібно широко використовувати механізм державних замовлень. Державні замовлення доцільно використовувати за умов високого рівня конкуренції між потенційними постачальниками (підрядниками) та адекватного відображення інтересів споживачів у контрактах [4].

Доцільно було би також розробити і запровадити окрему фінансову звітність для державних підприємств, що забезпечують задоволення соціальних потреб, яка зробить прозорим цільове використання державних коштів та охарактеризує корисність їхньої роботи для громади. Оприлюднення такої звітності засвідчить чесність і порядність дій держави, покладе край або, принаймні, ускладнить корупцію та зловживання з боку чиновників.

Отже, сьогодні державним підприємствам розраховувати на підтримку не доводиться. Замість виваженої політики ефективного управління посилюється податковий тиск на них, що може стати гальмом в їхньому розвитку. Утворюється зачароване коло: щоб держава надала допомогу своїм підприємствам, вони повинні сплатити їй певні кошти, які до того ж ідуть не на розвиток, а на споживання. Варто зазначити, що, застосовуючи зарубіжний досвід, треба враховувати специфіку нинішньої економічної ситуації в Україні, інакше механічне копіювання чужої практики може тільки зашкодити.

Список літератури

1. Петришина Н. В. Державні підприємства України: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 18 : Економіка і право. 2015. № 30. С. 73–79.
2. Звіти Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 2018 р. [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2019. URL: <http://www.me.gov.ua>.
3. Єщенко П. С., Кваснюк Б. Є., Бірюков О. А. Нова модель держави. Слов'янськ : Печатний двір, 2012. 142 с.
4. Щербина В. Організація управління державними підприємствами: стан та перспективи. Кременчуцький державний політехнічний університет. 2016. № 6. С. 1–5.

Дубініна В. О.,
студентка групи 21 МБПТ
Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного
Завадських Г. М.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку національної економіки суттєвим і актуальним є конкурентоспроможний персонал і ефективність соціально-трудова відносин, оскільки кадрова політика є важливою складовою корпоративної стратегії діяльності підприємства та основною його конкурентною перевагою.

Кадрова політика є складовою частиною всієї управлінської діяльності та виробничої політики підприємства [1]. Основним завданням кадрової політики підприємства є забезпечення у повсякденній кадровій роботі врахування інтересів всіх категорій працівників і соціальних груп трудового колективу.

Основними напрямками удосконалення кадрової політики на сучасному етапі висуваються адміністративні та економічні методи, соціальні відносини і гарантії, які, в свою чергу, складаються з підходів, представлених в структурі кадрової політики.

В даний час перед вітчизняними підприємствами ставляться нові економічні завдання:

- формування структури і складу робочих місць (за оцінкою багатьох авторів вдосконалення кадрової політики в цьому відношенні має значний потенціал щодо зниження витрат на виготовлену продукцію);

- формування фонду заробітної плати за категоріями працюючих із застосуванням багаторівневих тарифних сіток і встановленням ставки 1 розряду (не нижче мінімальної місячної заробітної плати), з розрахунком необхідної чисельності і кількістю робочих місць;

- дослідження форм і методів організації служби управління, формування кадрового резерву, підвищення кваліфікації та навчання працівників, атестації робочих місць;

- обґрунтування мотивації трудової діяльності, удосконалення системи оплати та стимулювання праці працівників;

- формування та реалізація кадрової політики вітчизняних підприємств в сучасних умовах.

Найважливішою складовою частиною кадрової політики стає скоординована система оплати праці та винагороди за результати праці, її відповідність вимогам регіонального ринку [3]. В даний час основними проблемами залишаються: координація кадрової політики з ринком праці; активізація трудової діяльності за рахунок розширення зон обслуговування та впровадження механізму «м'яких» і «жорстких» норм; застосування багаторівневих тарифних сіток; моніторинг на регіональному ринку важливості професій; узгодження рівня інформованості працівників про проведену кадрову політику, соціальні відносини, які поступово повинні формуватися в нові ринкові відносини (корпоративна культура).

Кадрова політика повинна бути націлена на підвищення ефективності роботи персоналу, тобто проводити такі заходи, які дозволять з більшою ефективністю використовувати трудові ресурси.

Список літератури

1. Криклій А. С. Еволюція досліджень соціально-економічної сутності категорій «особистісний потенціал», «трудова потенціал» і «людський капітал». Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. К. : НДЕІ, 2005. Вип. 5. С. 104–108.

2. Кузьмина Н. М. Кадровая политика корпорации : монография. Москва : НИЦ ИНФРА-М, 2016. 168 с.

3. Перебейніс В., Сазонова Т. Особливості мотивації праці керівників і спеціалістів аграрних підприємств. Економіка АПК. 2006. № 11. С. 112–118.

Жила О. О.,

студент групи М МО 2018-1

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Плотницька С. І.,

д-р екон. наук, доцент

професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасному світі імідж знаходиться поряд з такими поняттями, як рейтинг, репутація, престиж і авторитет. І можна сміливо стверджувати, що категорія іміджу у багатьох відношеннях стала фундаментальним поняттям. В даний час вона інтерпретується настільки широко, що деякі форми використання навіть фахівцями в області іміджелогії нерідко суперечать один одному і в зв'язку з цим виникає необхідність більш детально проаналізувати цей термін [1].

Корпоративний імідж організації передає її місію, професіоналізм, компетентність співробітників і їх роль у зовнішньому середовищі. Він відображає прихильність до організації співробітників, клієнтів, конкурентів, партнерів і широкої громадськості. Саме тому імідж заслуговує на увагу з боку фахівців з маркетингу і вищого керівництва для того, щоб створити сприятливе уявлення про організацію.

Серед спеціалізованих довідкових видань термін «імідж» інтерпретується як «сформоване в масовій свідомості і має характер стереотипу, емоційно забарвлений образ когось-небудь або чого-небудь» [2]. Поняття іміджу розглядається також низкою робіт у сфері іміджелогії та інших дисциплін. В іноземній фаховій літературі, присвяченій проблемам формування іміджу, термін «імідж» вживається в значенні, яке можна було б сформулювати наступним чином: «відображення в психіці людини у вигляді образу тих чи інших характеристик об'єкта або явища» [3].

Імідж визначається з позиції форми відображення об'єкта: імідж – це образ стереотипний, емоційно відбитий, індивідуальний, що розкриває внутрішній зміст, що склався в масовій свідомості.

За словами Стівена Ховарда з Howard Marketing Services, основою корпоративного управління іміджем є передумова про те, що «все, що робить і не робить організація, впливає на сприйняття цієї організації і її продуктивність, продукти і послуги. Ці уявлення впливають на його здатність залучати фінансові ресурси, людей і партнерства, які необхідні йому для досягнення своїх цілей і завдань» [4]. Слід наголосити, що імідж може безпосередньо впливати на успіх організації, і останні повинні використовувати його на всіх рівнях діяльності, починаючи з самого верхнього.

Перш за все, маркетингові зусилля управляють позитивним корпоративним іміджем. Зв'язки з громадськістю та інші рекламні можливості створюють ментальну картину організації, тим самим розвиваючи імідж у свідомості споживачів. Є й інші чинники, що привносять свій вклад в імідж організації. Позитивні або негативні думки та повідомлення засобів масової інформації, журналістів, профспілок та інших організацій можуть стати основою іміджу компанії.

Загальна мета корпоративного іміджу – звернутися до громадськості і залучити людей, щоб дізнатися більше про організацію. Як інструмент управління, корпоративний імідж важливий для виділення організації серед конкурентів, для створення доданої вартості її продуктів і послуг, а також для залучення і підтримки відносин з клієнтами [5].

Управління корпоративним іміджем включає в себе безліч елементів. Формування місії компанії і те, наскільки добре представники компанії зображують цю місію, дуже важливі для її іміджу. Корпоративна мова, традиції, моделі поведінки, етика і стилі лідерства повинні бути відповідним віддзеркаленням компанії. Все це повинно відповідати очікуванням клієнтів, постачальників і партнерів. Багато в чому корпоративне управління іміджем співвідноситься із загальним управлінням якістю.

Результат від ефективного управління корпоративним іміджем можна спостерігати в будь-якій діяльності підприємства: від продажів до цін на акції. Конкуреноспроможність продуктів і послуг компанії в значній мірі залежить від іміджу цієї компанії. Сприятливий корпоративний імідж впливає на моральний дух співробітників, плинність кадрів, витрати на підбір персоналу і результати маркетингу. Низький корпоративний імідж, навпаки, має протилежний вплив на всі ці сфери [6]. Так що можна підкреслити, що корпоративний імідж стає дуже важливим, для сприйняття підприємства суспільством, засобами масової інформації, споживачами та іншими суб'єктами.

Сильний корпоративний імідж стає необхідною умовою досягнення компанією стійкого і тривалого ділового успіху. Сильний імідж організації має ефект набуття організацією певної ринкової сили, в тому сенсі, що призводить до зниження чутливості до ціни. Сильний імідж зменшує замінність товарів, а також захищає організацію від атак конкурентів і зміцнює позиції щодо товарів-замінників. Сильний імідж полегшує доступ фірми до ресурсів різного роду: фінансовим, інформаційним, людським і т.п. [7].

Список літератури

1. Сергієнко С. К. Імідж організації: мета чи засіб? Имиджелогия-2005. Матеріали Третього Міжнародного симпозиуму з імиджелогії / під ред. Е. А. Петровой. Москва : РІЦ АІМ, 2005.
2. Васюкова І. А. Словник іншомовних слів. М. : АСТ-ПРЕСС, 1998. С. 240.
3. Фролова Т. О. Еволюція функції менеджменту до умов глобалізації. Бізнес Інформ. 2012. № 1. С. 138–146.
4. Corporate Image Management: A Marketing Discipline for the 21st Century by Steven Howard P. 64–66.
5. Почепцов Г. Г. Имиджелогия. М. : Рефл-бук, 2001. С. 704.
6. Тесакова Н. Чи потрібно працювати над іміджем? Лабораторія реклами. 2001. № 5–6 (16). С. 14–19.
7. Анхолт. С. Брендинг: дорога до світового ринку. М. : КУДИЦ-ОБРАЗ, 2004.

Захарчук С. П.,
студентка групи БУм-61
Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя
Островська Г. Й.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя

СТРАТЕГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Методологія стратегічного аналізу обґрунтовує принцип побудови системи показників, необхідної для оцінки результативності бізнес-одиниці, виявлення прогнозних значень показників за окремими елементами її стратегії та підприємства загалом. Вибір показників, об'єднаних у систему, формує цілісне розуміння поточного стану підприємства, розкриває перспективи його розвитку, дає змогу менеджерам приймати ефективні рішення [2, с. 120].

Метою тез є розгляд збалансованої системи показників як стратегічного інструмента підвищення економічної ефективності підприємства, охоплюючи її сутність і структуру, а також виявлення принципів побудови та впровадження на вітчизняних підприємствах.

Збалансовану систему показників (ЗСП) можна визначити як ретельно підібраний набір показників на основі стратегії підприємства. Відібрані для системи показники являються інструментом керівників для ознайомлення працівників та інших зацікавлених осіб з результатами й чинниками діяльності, завдяки яким підприємство виконає свою місію і стратегічні завдання.

Взявши за основу ЗСП, як інструмент підвищення економічної ефективності підприємств, на нашу думку, слід внести в її структуру і склад зміни, з метою адаптації запропонованої методики до умов розвитку промислових підприємств в Україні. З цією метою виділимо основні вимоги для її побудови: формування стратегії підприємства та системи показників в контексті поставленої мети дослідження і змісту, внутрішньої природи, властивостей, особливостей даного явища; оптимальне поєднання, симбіоз: повноти охоплення, різнобічного опису об'єкта і надмірної деталізації, достовірності та порівнянності, взаємозв'язку та узгодженості, суттєвості та несуттєвості показників, їх адекватності, опису об'єкта, можливості формалізації поряд з доступністю, простотою використання тощо; відкритість системи загалом, тобто вивчення не тільки внутрішніх складових (підсистем), а й вплив навколишнього середовища, тобто зовнішніх чинників.

Таким чином, система збалансованих показників для вітчизняних підприємств буде формуватись на основі таких перспектив, як: фінанси, маркетинг, виробництво, персонал.

Розроблена система має низку характерних особливостей: має властивість штучності, тому що вона є результатом життєдіяльності людини; є багаторівневою, тобто включає елементи, що знаходяться в ієрархічному взаємозв'язку один з одним; складною, в якій прослідковується значна кількість зв'язків та взаємозв'язків; керованою, зокрема суб'єкт господарювання має право самостійно приймати рішення, пов'язані з управлінням; динамічною, що володіє властивістю саморозвитку цілеспрямованої системи; відкритою, що діє в умовах невизначеності [3, с. 61]. Кожен елемент системи має свої функції та властивості, які не тотожні основним функціям і властивостям системи. Як правило, остання за своїми можливостями завжди ефективніша, ніж сума властивостей окремих елементів властивостей і функції. Таким чином, вдосконалена система збалансованих показників – це сукупність взаємопов'язаних між собою інструментів підвищення результативності суб'єктів господарювання, що всебічно відображають як кількісний, так і якісний аспект явищ і процесів у конкретних умовах місця і часу.

«Баланс» в межах концепції носить багатоплановий характер, охоплюючи зв'язки між монетарними й немонетарними величинами вимірювання, стратегічним і оперативним рівнями управління, минулими і майбутніми результатами, а також внутрішніми і зовнішніми аспектами діяльності підприємства [4, с. 108]. Концепція рівноваги є центральною для всієї системи, особливо у відношенні до трьох сфер: між фінансовими і не фінансовими індикаторами успіху; між внутрішніми і зовнішніми компонентами підприємства; між запізненими і випереджаючими індикаторами [1, с. 274].

В результаті викладеного вище можна зробити такі висновки.

1. Збалансована система показників є одним з основних інструментів підвищення економічної ефективності підприємства, застосування якої дає змогу перевірити діючу стратегію на повноту, послідовність та актуальність.

2. ЗСП спрямовує увагу на матеріальний та нематеріальний аспект на підприємстві, враховуючи при цьому вплив зовнішніх чинників.

3. Кожен параметр, розміщений в системі, має причинно-наслідкові зв'язки, за допомогою яких підприємство отримує інформацію про стратегію.

4. Оцінювання та моніторинг основних напрямів дає змогу формувати інноваційну стратегію та забезпечує діяльність за тими векторами, які найбільше потребують модернізації.

Список літератури

1. Нивен П. Р. Сбалансированная система показателей – шаг за шагом. Максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов. Днепропетровск. Баланс Бизнес-Букс, 2004.
2. Островська Г. Й. Інтеграція Balanced Scorecard в систему управління вартістю організації. Коммунальное хозяйство городов. Харків. 2008. № 85. С. 120–131.
3. Островська Г. Й. Планування на основі збалансованої системи показників. Галицький економічний вісник. Тернопіль. 2010. № 3. С. 61–69.
4. Петер Х. Сбалансированная система показателей как средство управления предприятием. Проблемы теории и практики управления. 2000. № 4. С. 108–113.

Зінькова С. В.,

студентка групи ЕКН-32 с.

Львівського національного університету імені Івана Франка

Кушнір Т. М.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри маркетингу

Львівського національного університету імені Івана Франка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ТРЕНДИ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасному бізнес-середовищі управління кадровими ресурсами є актуальним питанням. Успіх підприємства залежить від правильної побудови його організаційної структури, координації трудових ресурсів, кваліфікованості персоналу та стимулювання його роботи шляхом матеріальних та моральних заохочень, системи мотивації, навчання тощо.

HR-менеджмент (human resources management, управління персоналом) є сферою знань і практичної діяльності, спрямованою на залучення в організацію кваліфікованого персоналу, здатного виконувати покладені на нього обов'язки, і оптимальне його використання. Часто в наукових джерелах можуть використовуватися інші тотожні поняття: «управління трудовими ресурсами», «управління людським капіталом», «кадровий менеджмент», «менеджмент персоналу» [4].

Ринок праці в Україні та світі постійно змінюється. Основними тенденціями постає автоматизація бізнес-процесів та зростання мобільності персоналу. Головними трендами ринку праці в Україні та світі є:

1) гуманізація бізнес-процесів – організаціям слід навчитися бачити в своїх співробітниках не просто працівників, яким необхідно створювати необхідні умови праці, а людей, що мають свої індивідуальні прагнення та мотивацію, формувати довготривалі відносини, безперервно навчати та індивідуально підходити до кожного співробітника;

2) зміна процесів навчання – поступовий перехід до моделі «безперервного навчання», що допоможе персоналу постійно розвиватися;

3) лідерство – успіх компаній значною мірою залежить від здатності лідерів швидко адаптуватися до нових умов;

4) застосування хмарних технологій для автоматизації управління і взаємодії між працівниками;

5) підвищення ефективності рекрутингу задля успішного підбору персоналу [1].

Цифрові технології в менеджменті тільки починають виходити на перший план: проведене deloitte опитування серед підприємств і організацій показало, що 38% компаній думають про впровадження цифрових технологій в процес управління, і тільки 9% повністю готові до таких нововведень. В той же час цифровий hr-менеджмент є чимось більшим, ніж просто створення спеціальних програм. Він

включає в себе також розробку нової мобільної платформи, яка може бути використана для сотень додатків: для обліку відвідуваності, програм оздоровлення співробітника на шкідливих виробництвах, систем рекрутингу нових кадрів тощо [3]. Відмінності між старою і новою системою менеджменту можемо бачити у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння старої та нової HR-моделі

Стара HR-модель	Digital HR-модель
Процеси і транзакції	Інтегровані платформи HR
Системи в веб-браузерах	Мобільні додатки
Паперова документація	Цифрова документація
Процесно-орієнтована система	Людино-орієнтована система
Періодичні звіти	Операційні звіти в реальному часі

Джерело: [3]

HR-фахівець має зосереджуватись на просуванні корпоративних цінностей і дотриманні високих внутрішніх етичних стандартів, створенні умов для ефективної співпраці та спільного прийняття рішень; знаходити відповіді на виклики трендів ринку праці (різноманітність форм зайнятості та форм фінансування підприємства, робототехніка, штучний інтелект, зростання міграції населення та трудової мобільності) та бути освіченішим і досвідченішим в глобальному масштабі. У той же час, мотивація праці має стати складовою процесу організаційної взаємодії, усуваючи протиріччя між суспільними й індивідуальними потребами працівників [2].

Отже, HR-менеджмент залишиться актуальним напрямком діяльності у майбутньому. Загалом, HR сфокусується на цифрових технологіях, навчанні працівників, гуманізації бізнес-процесів, підвищенні ефективності рекрутингу і відбору кадрів.

Кожне підприємство повинно розуміти, що однією із найважливіших складових його успіху є його працівники та їх готовність до якісної, результативної та ефективної роботи.

Список літератури

1. Бойченко О. О. Ключові HR-тренди України 2019 // Звіт Global Human Capital Trends, Київ, 5 червня 2019. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1120.html> (дата звернення: 2.11.2019).
2. Іляш О. І. Майбутнє HR-менеджменту: тенденції, ризики, мотивація. Наукове електронне фахове видання, вип. 10, Київ 2018. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2018/5.pdf (дата звернення: 2.11.2019).
3. Тарасова А. Особливості HR-менеджменту для цифрового світу: тенденції та перспективи. Щомісячний науковий журнал «Молодий вчений» вип. 3, Одеса, березень 2018. 708 с. URL: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2018/3/156.pdf> (дата звернення: 2.11.2019).
4. HRM – управління персоналом / Технології та Інновації. IT-Enterprise, Київ, 2018. 5 с. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/human-resources-management-hrm> (дата звернення: 2.11.2019).

Іваниця О. І.,

студентка групи ЕП-901-13М

Національної металургійної академії України

Гулик Т. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Беня

Національної металургійної академії України

КРИЗА ТА ФІНАНСОВА КРИЗА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Поняття «криза» походить (від грецького krisis – поворотний пункт, рішення) – це різкий крутий перелом, скрутне становище, або перехід від стабільності до покращення, або від стабільності до погіршення.

В. І. Даль у словнику слово «криза» тлумачить як перелом, переворот, рішучу пору перехідного стану [1, с. 194].

Криза, як найгостріша форма прояву конфлікту, охоплює всі сфери життя, і тому виділяють: економічну, соціальну, політичну, фінансову, організаційну, ідеологічну, психологічну, культурологічну, ментальну та інші види криз.

Фінансова криза може існувати як вид економічної або в цілому кризи суспільства. Економічний аналіз суб'єктів господарювання потребує розгляду фінансової кризи окремо. Фінансова криза підприємства являється однією з найбільш серйозних форм, яка порушує його фінансову рівновагу, що проявляється циклічно та виникає впродовж його життєвого циклу під впливом різноманітних факторів суперечностей між фактичним станом його фінансового потенціалу та необхідним об'ємом фінансових потреб, а також несе найбільш небезпечну потенційну загрозу функціонуванню його діяльності [2, с. 15].

Важливим фактором, що у даний час впливає на всі ланки економіки (підприємства), – це загальносистемна криза державного управління, чи політична криза, що впливає на техніко-технологічний розвиток країни, економіку, соціальну сферу, політику, правову сферу і т.п.

Ознаки прояву даної кризи можуть бути визначені через такі явища:

– тривалим, схованим чи явним паралічем державної влади, повною втратою державними структурними органами можливостей, потенціалу керуючого впливу, стратегічної ініціативи і творчості, частим звертанням владних осіб до популістських обіцянок, зміною курсу;

– підвищеною критичною активністю, напором з боку незадоволених мас;

– абсолютним і відносним зубожінням значної частини населення, різким падінням рівня життя, руйнуванням звичного способу життя людей, що позбавилися роботи, достатнього матеріального благополуччя.

Сутність економічної та фінансової кризи проявляється у перевиробництві товарів відносно платоспроможного сукупного попиту, в масових банкрутствах підприємств, зростанні безробіття та інших соціально- економічних потрясіннях [3, с. 21].

В науковій літературі науковці, зважаючи на різні форми прояву, по різному трактують сутність поняття «фінансова криза».

На нашу думку найбільш правильне визначення поняття «фінансова криза» подає А. М. Ткаченко, який вважає, що фінансова криза являється об'єктивним процесом, для якого характерні якісні та кількісні зміни, які, як правило, призводять до потенційно негативних результатів фінансової діяльності у разі чого підприємство не може адаптуватися до нових умов та розвиватися або, при успішному менеджменті, до позитивної оптимізації діяльності підприємства, при існуванні можливостей та часу на реагування та прийняття відповідних рішень.

Кризова ситуація на підприємстві – це особлива ситуація, для якої характерний підвищений ризик банкрутства, слабка конкурентна позиція, фінансова нестійкість підприємства.

Така ситуація, як правило, не виникає без причин та не проходить без наслідків для підприємства. Для того, щоб вибрати найефективніші форми санації, прийняти правильні рішення, які допоможуть усунути негативні процеси насамперед слід ідентифікувати причини в результаті яких виникає фінансова неспроможність підприємства.

Список літератури

1. Даль В. Толковый словарь живого великоруського языка. В четырех томах. Том второй. М. : Русский язык, 1989. 779 с.
2. Таль Г. К. Антикризисное управление : учеб. пособ.: В 2 т. Т. 2.: кономические основы. М. : ИНФРА-М, 2004. 1027 с.
3. Чернишов В. В. Сучасне розуміння поняття антикризового управління. Економіка розвитку. 2011. № 1. С. 21–24.

Іванова О. Г.,
студентка групи 21 МБ ПТ

Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

Яворська Т. І.,
д. е. н., професор

кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА В ОСОБИСТОМУ СЕЛЯНСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

До сьогодні вважається, що діяльність всіх селянських господарств з виробництва сільськогосподарської продукції в Україні орієнтована переважно на споживання продукції всередині самого господарства. Не враховуються суттєві зміни, які відбулись в останні десятиріччя в стані цієї сукупності виробників, – майже кожне четверте із них господарство підвищило рівень своєї товарності і більш ніж 80% своєї продукції виробляє для продажу, а не для власного споживання.

При оцінці ефективності виробництва в особистих селянських господарствах найскладнішим є визначення витрат і собівартості продукції. Обов'язковою вимогою є достатня вірогідність одержаних результатів (собівартість і дохідність) та порівнянність їх із сільськогосподарськими підприємствами громадського сектору. Цього можна досягти, використовуючи методики обчислення витрат і дохідності окремих видів продукції в особистих селянських господарствах, максимально наближених до методик визначення аналогічних економічних показників у підприємствах громадського сектору [2].

Для економічної оцінки сімейного фермерського господарства ми обрали власне особисте селянське господарство тваринницького напрямку спрямування, яке розміщене у с. Гирсівка Приазовського району Запорізької області. Загальна земельна площа господарства становить 20 га. Джерелом інвестицій у виробничу діяльність господарства є власні кошти. Структура посівів на земельній ділянці формується у відповідності до обраного виробничого напрямку скотарського спрямування. В господарстві в середньому щороку утримується 10 корів та 7 телят. В основному вирощується озима пшениця, ярий ячмінь, горох та люцерна. Затрати праці на вирощування молодняка ВРХ та виробництво молока у досліджуваному господарстві складають 13 063 люд. год. Найбільшою є частка затрат праці на приготування і роздачу кормів, доїння та видалення гною.

В особистому селянському господарстві відсутня традиційна оплата праці. Проте для проведення економічної оцінки ми здійснили умовний розрахунок оплати праці, згідно IV розряду тарифної сітки на ручних роботах у тваринництві, яка оплачується у розмірі 13,57 грн за годину. Загальна (умовна) оплата праці становить 177 258 грн/рік. Виробнича собівартість 1 голови корів в господарстві становить 29 051 грн, 1 ц молока – 419 грн, 1 голови молодняка ВРХ – 16 286 грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Склад витрат на вирощування молодняка ВРХ та виробництво молока в особистому селянському господарстві, грн.

Статті витрат	Витрати на утримання, грн.	
	корів	молодняка ВРХ
Оплата праці	132 944	44 315
Корма	127 986	42 663
Вода	5 138	1 713
Електроенергія	73	24
Ветеринарне обслуговування	600	200
Інші витрати (9-10 % від загальних витрат)	26 410	8 803
Всього виробничих витрат	293 151	97 718
Виробнича собівартість 1 голови	29 051	16 286
Виробнича собівартість 1 ц:		
молока	419,03	x
живої ваги ВРХ	x	16 286

Джерело: розрахунки автора

Проведений розрахунок економічних показників виробництва молока та молодняку ВРХ в особистому селянському господарстві показав, що утримання корів дає можливість одержати невисокий рівень прибутковості виробництва (1,42%). Утримання молодняку ВРХ при реалізації живою масою однієї голови в середньому 1 ц є збитковим виробництвом (табл. 2).

Таблиця 2

Економічна оцінка виробництва продукції молочного скотарства в особистому селянському господарстві «Сам Собі»

Показник	Реалізовано, кг	
	Молоко	Молодняк ВРХ
Виробничі витрати, грн	293 151	97 718
Виробництво, (л) кг	69 960	600
Реалізовано, (л) кг	59 466	600
Рівень товарності, %	85,0	100
Затрати на реалізацію, грн	-	-
Виробнича собівартість 1 ц, грн	419,03	16 286
Ціна реалізації 1 ц, грн	500	2 500
Виручка від реалізації, грн	297 330	15 000
Прибуток, грн	4 179	-82 718
Рівень рентабельності, %	1,42	-84,6

*ціна реалізації 2018 р. [1]

Джерело: розрахунки автора

Економічна оцінка виробництва продукції скотарства показала, що ключовим негативним аспектом діяльності товарних господарств населення, до яких відносяться і аналізоване, є передусім втрата частини доходу сільськогосподарських товаровиробників. На них наживаються посередники, використовуючи невизначений статус таких господарств та небажання працювати з ними переробних та торговельних підприємств. Аналіз показав, що дане особисте селянське господарство може стати основою для створення сімейного фермерського господарства. Проте для його добровільної трансформації, у першу чергу, необхідне фінансове стимулювання набуття статусу сімейного фермерського господарства, у тому числі на безповоротній основі.

Список літератури

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Яворська Т. І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2012. 386 с.

Іванова О. Г.,
студентка групи 21 МБ ПТ
Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного
Завадських Г. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з елементів ресурсів підприємства є матеріальні ресурси. Матеріальні ресурси – це складова виробничих ресурсів, які беруть участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу, при цьому повністю змінюють свою форму та переносять свою вартість на витрати підприємства [3]. Конкретний склад матеріальних запасів кожного підприємства визначається

характером його виробничої діяльності, належністю до певної галузевої групи, видами продукції, що випускається, але при всій різноманітності матеріалів, що використовуються, вони складають основу виробничого процесу, в них вкладена більша частина оборотних засобів [2].

За способом використання матеріальні ресурси поділяються на дві групи:

1) матеріальні ресурси, які повністю споживаються у одному виробничому циклі або при використанні для адміністративних потреб (виробничі запаси);

2) матеріальні ресурси, що сприяють виготовленню продукції.

Виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені запаси, які призначені для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, обслуговування виробництва, а також управління підприємством [1].

Виробничі запаси промислового підприємства в залежності від їх призначення поділяють на такі групи:

1) Сировина та матеріали – це предмети праці, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні.

2) Паливо – це предмети праці, призначені для виробництва тепла і енергії.

3) Тара й тарні матеріали – це предмети, які використовуються для пакування, транспортування, зберігання матеріалів, готової продукції, товарів тощо.

4) Будівельні матеріали – це матеріали, конструкції і деталі та інші матеріальні цінності, призначені для виконання будівельно-монтажних та ремонтних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій.

5) Запасні частини – це матеріали, які використовуються для ремонтів, заміни зношених частин машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільні шини у запасі та обороті.

6) Напівфабрикати та комплектуючі вироби – це сировина і матеріали, які пройшли певні стадії обробки, але ще не є готовою продукцією.

Виходячи з економічної сутності матеріальних ресурсів та їх ролі у процесі виробництва, досконала організація, збалансованість, своєчасність та забезпеченість в достатній кількості матеріальними ресурсами підприємства визначають результативність, ефективність та конкурентоспроможність його функціонування.

Список літератури

1. Аналіз ефективного використання виробничих ресурсів Карло. URL: <https://ukr.referat.com/chapters/ekonomika-pidpriemstva/analiz-efektivnogo-vikoristannya-virobnichih-resursiv-referat.html>.

2. Матеріальні ресурси: аналіз ефективності використання. Карло. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports>.

3. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / За ред. С. В. Мочерного. Львів : Світ, 2005. 616 с.

Калиніна І. С., Бігун Є. О.,
ОС «Магістр»

Житомирського національного агроекологічногоніверситету

Тищенко С. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

Житомирського національного агроекологічногоніверситету

ІННОВАЦІЙНИЙ ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Виникнення поняття «трудоий потенціал» у вітчизняній науковій школі припадає на 90-і роки ХХ століття і пов'язаний з іменами таких відомих вчених як: А. К. Гастев, Н. А. Горелов, С. Г. Струмилин, Ю. Г. Одегов, Д. Р. Амірова, Н. І. Верхоглядова, М. І. Русінко, С. Г. Радько, Б. М. Генкина, Н. В. Кальєніна та ін.

Дослідження основ формування трудового потенціалу є актуальним завданням з огляду на формування якісно нового трудового потенціалу інформаційного, пост-індустріального суспільства майбутнього [1, с. 32].

Існує багато тлумачень щодо поняття трудовий потенціал. Радько С. Г. під вище згаданим поняттям розуміє засновану на професійних знаннях, практичних навиках, особистісних та психофізіологічних характеристиках працівників, здатність персоналу реалізовувати мету підприємства за належного матеріально-технічного, інформаційного й організаційного забезпечення процесу праці [2, с. 31]. Трудовий потенціал це що трудовий потенціал підприємства – це наявні та перспективні можливості трудового колективу підприємства кількісно й якісно задовольняти потреби підприємства та реалізовувати його цілі найефективнішим чином за наявності відповідного ресурсного забезпечення [3]. Трудовий потенціал суспільства – конкретна форма матеріалізації людського фактору, показник рівня розвитку та межі творчої активності працюючих. Трудовий потенціал підприємства – гранична величина можливої участі робітників у виробничому процесі з урахуванням психофізіологічних особливостей, рівня професійних знань, трудового досвіду при наявності необхідних організаційно-технічних умов. Трудовий потенціал людини – частина потенціалу особистості яка формується на основі природних здібностей, освіти, виховання та життєвого досвіду [4].

Техніко-економічні перетворення 20 століття досить сильно вплинули на становлення та розвиток людського суспільства, що надало йому можливість для великих перетворень, на своїх робочих місцях, це дало можливість застосування креативного мислення, розвитку творчої інноваційної діяльності, створення оригінальних ідей, внесення новизни та формування інноваційного продукту, який все більше з часом стає конкурентоспроможним. Загальноприйнята класифікація трудового потенціалу яка доповнюється за рахунок включення інноваційної складової дозволяє сформулювати визначення інноваційного трудового потенціалу підприємства під яким розуміється «сукупність власних, професійних, інтелектуальних, творчих здібностей персоналу який має хист до інноваційного мислення, що здатен швидко та лояльно адаптуватися до змін у зовнішній та внутрішній діяльності підприємства»

Інноваційний трудовий потенціал підприємства безпосередньо впливає на виробничий потенціал, конкурентний потенціал і інтелектуально-інноваційний потенціал. Зміна інноваційного трудового потенціалу проявляється зміною кожного з взаємопов'язаних з ним потенціалів. Інноваційний потенціал трудових ресурсів організації не є статичним, він з часом змінюється під впливом научно-технічного прогресу, кон'юнктури ринку, викликів часу, державного політики і т. п. Ми пропонуємо розглянути порівняльну характеристику трудового потенціалу і інноваційного трудового потенціалу підприємства.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика трудового потенціалу і інноваційного трудового потенціалу підприємства

Характерні признаки	Трудовий потенціал	Інноваційний трудовий потенціал
Види праці	Традиційна професійна діяльність	Творча та інноваційна діяльність
Характерна риса	Професійні знання, кваліфікація, знання, освіта	Інноваційне мислення, креативність, творчість, новизна
Результат реалізації потенціалі	Продукт трудової діяльності	Інноваційний продукт

На основі характеристики інноваційного трудового потенціалу виділені його базові елементи це творчий та інтелектуальний потенціали. Сутність інноваційного потенціалу поєднує у собі можливості і здібності трудового потенціалу до інноваційної діяльності з урахуванням розвитку техніки і технологій, що обумовлене

темпами науково-технічного розвитку. Інноваційний потенціал підприємства має базуватися на взаємодії розвитку технологічних укладів і високої кваліфікації персоналу підприємства. Для забезпечення ефективної їх взаємодії потрібно в першу чергу активізувати державну фінансову підтримку інноваційних досліджень вищих технологічних укладів. Це допоможе зменшити інноваційний розрив між Україною, країнами-новаторами і завоювати свою нішу на світовому ринку інновацій.

Список літератури

1. Мазіна О. «Оцінка та чинники розвитку людського капіталу». Держава та економіка. Вісник КНТЕУ. 2012. № 6. 168 с.
2. Радько С. Оценка трудового потенциала предприятия с учетом рисков его управления. Управление риском. 2003. № 2. С. 30–41.
3. Череп А. В., Зубрицька Я. О. Дослідження сутності економічної категорії «трудо-вий потенціал» у менеджменті різних рівнів. Вісник Запорізького національного університету. Серія : Економічні науки. 2010. № 4 (8). С. 90–95.
4. Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Київ : КНЕУ, 2003. С. 197–221.

Канівець А. Д.,
студентка групи ЕП-901-13М
Національної металургійної академії України
Гулик Т. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Бєня
Національної металургійної академії України

ЩОДО ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА ОЦІНКИ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Найважливішою складовою процесу оцінювання вартості майна підприємства є інвентаризація, здійснювана з урахуванням вимог Положення про інвентаризацію майна. Головна мета інвентаризації – визначити наявність і стан майна за даними бухгалтерського обліку, урегулювати інвентаризаційні різниці та відбити результати інвентаризації в передавальному (розподільному) балансі.

Отже, з допомогою інвентаризації встановлюється наявність основних фондів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, цінних паперів, грошових коштів та документів, визначаються обсяги незавершеного виробництва в натурі і перевіряється їх відповідність даним бухгалтерського обліку.

Перш ніж перевіряти наявність цінностей, інвентаризаційна комісія зобов'язана:

- опломбувати підсобні приміщення та інші місця зберігання цінностей, де є окремі входи та виходи;
- перевірити справність усіх приладів для вимірювання маси;
- одержати останні на момент інвентаризації реєстри прибуткових і видаткових документів або звітів про рух товарно-матеріальних цінностей і коштів.

Особи, які відповідають за зберігання цінностей, дають розписки про те, що до початку інвентаризації всі прибуткові та видаткові документи на цінності здано до бухгалтерії, що всі цінності, які надійшли під їх відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули, списані на видатки. Такі самі розписки дають особи, які мають кошти на придбання або доручення на одержання цінностей.

Наявність цінностей під час інвентаризації встановлюється обов'язковим підрахунком, зважуванням, вимірюванням. Масу (об'єм) матеріалів визначають на підставі вимірювань і технічних розрахунків. Акти вимірювань і розрахунки додаються до описів.

Інвентаризація фактичних залишків товарно-матеріальних цінностей має відбуватися у присутності матеріально відповідальних осіб підприємства, майно

якого оцінюється. Забороняється проводити інвентаризацію в неповному складі інвентаризаційної комісії та заносити до опису дані про залишки цінностей зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх наявності.

Під час інвентаризації основних засобів перевіряється наявність технічних паспортів або іншої технічної документації, документів на основні засоби, що здані або прийняті підприємством в оренду, на зберігання та в тимчасове користування. За відсутності цих документів потрібно скласти й оформити належним чином нові.

Якщо виявлено невзяті на облік об'єкти, а також такі, щодо яких в облікових реєстрах відсутні деякі дані або наведені неправильні, інвентаризаційна комісія має поповнити інвентаризаційний опис або внести до нього належні зміни.

Об'єкти, які не взято на облік і виявлено під час інвентаризації, мають бути оцінені відповідно до сучасної вартості відтворення, а знос визначено за дійсним технічним станом об'єктів з оформленням відомостей про оцінювання та знос відповідними актами.

Виробничі запаси (товарно-матеріальні цінності) вносяться до інвентаризаційних описів за кожним окремим найменуванням. Під час їх інвентаризації встановлюється наявність сировини, матеріалів, палива, куплених напівфабрикатів, тари, запасних частин, малоцінних та швидкозношуваних предметів, товарів, готової продукції та інших матеріальних цінностей.

На товарно-матеріальні цінності, що належать іншим підприємствам або організаціям і перебувають на відповідальному зберіганні, складається окремий інвентаризаційний опис, в якому робиться посилання на відповідні документи, що підтверджують прийняття цих цінностей на відповідальне зберігання.

Каурова Н. Ю., Харченко Т. В.,
ОС «Магістр»

Житомирського національного агроекологічного університету
Тищенко С. В.,

канд. екон. наук,
доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління
Житомирського національного агроекологічного університету

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Нова економіка і поняття «інтелектуальний потенціал» невіддільні. Процес використання інтелектуального ресурсу і формування нових рішень починає займати центральне місце в економіці, заснованій на знаннях. Знання і можливості завжди були в ядрі формування вартості. Це стало більш очевидно у вік інформації, де розумовий компонент роботи все більш і більш важливий. При аналізі індивідуального і суспільного виробництва не приділялося особливої уваги інтелектуальному потенціалу (ІП), розглядалися більш відчутні матеріальні активи, і компонент знання в ланцюжку створення економічної вигоди був затінений тенденцією визначення бізнесу як переважно матеріальної діяльності. На сьогодні переваги ІП змінили поняття про більший дохід, (зокрема, за допомогою використання ліцензійних технологій). Зростає інтерес до інтелектуального і творчого потенціалу, інновацій, до організаційного навчання. Можливості управління людським інтелектом і конвертації його в корисні товари та послуги стають новим напрямком в сучасному бізнесі. Застосування знань для забезпечення конкурентоспроможності стало все більш і більш важливим в організаційних стратегіях.

Інтелектуальний потенціал «...це сукупність теоретичних знань, практичного досвіду та індивідуальних особливостей працівників, які виконують роботи, пов'язані зі створенням інновацій на промислових підприємствах та в організаціях»

[1]. Інтелектуальний потенціал – «...це можливості, надані інтелектуальними ресурсами в певний час і в майбутньому, які можуть бути використані для досягнення певної мети» [2].

Пріоритетною складовою інтелектуального потенціалу національної економіки виступає людський інтелектуальний потенціал, тобто залучення в економіку людей, їх знань, творчих, інтелектуальних та комунікативних здібностей та можливостей, що можуть бути використані для створення інтелектуального продукту.

Інтелектуальні ресурси підприємства формуються на двох рівнях, які представлені в табл. 1. Інтелектуальний потенціал підприємства «...це приховані відносні сили, знання особистостей і соціально-економічної системи для здійснення організаційно-управлінської, економічної, технологічної та іншої інтелектуально-продуктивної діяльності, які можуть реалізуватися у формі інтелектуального капіталу підприємства на ринкових і індивідуально-мотиваційних засадах» [3].

Таблиця 1

Формування інтелектуальних ресурсів підприємства

1-ий рівень	інтелектуальні ресурси є сукупністю індивідуальних, особистісних характеристик конкретної особи, сукупність яких відображає її можливості у висуненні креативних ідей, виконанні аналітичних операцій, прийнятті раціональних рішень тощо
2-ий рівень	рівні інтелектуальні ресурси перетворюються із винятково індивідуальних характеристик на колективне надбання, яке використовує організація (підприємство) для досягнення встановлених цілей.

Інтелектуальний потенціал є тими можливостями, на які найвагоміший вплив має фактор часу. Адже в сучасних умовах прискореного розвитку технологій, наявні на підприємстві інтелектуальні ресурси можуть швидко втратити свою актуальність. Тому, інтелектуальний потенціал слід розглядати як динамічну систему, характеристики елементів якої змінюються в часі.

Кінцевою метою формування і реалізації інтелектуального потенціалу є створення і впровадження інновацій у господарську діяльність з метою забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Розвиток інтелектуального потенціалу та його ефективного використання не тільки служить підґрунтям формування в Україні інформаційної економіки, базованої на інтелектуальних та інформаційних технологіях, а й стає основою якості життя, охоплюючи рівень доходів, обсяги споживання, захист довкілля, становлення особистості. Власне інтелектуальна продукція ґенерує нові ідеї, розв'язує проблеми обмеженості невідтворених ресурсів, товарів, послуг, робочих місць, збереження довкілля та підвищення рівня життя населення. В Україні є всі шанси стати інтелектуально потенційною країною, головне вірно і доцільно спрямовувати всі дії тоді і буде позитивний результат.

Список літератури

1. Лаврентьев В. А., Шарина А. В. Интеллектуальный потенциал предприятия: понятие, структура и направления его развития. Креативная экономика. 2009. № 2 (26). С. 83–89.

2. Диба Л. М. Сутність понять інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал як економічних категорій. Економічний вісник університету. 2011. Вип. 17. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Dyba.pdf.

3. Ситник Й. С. Інтелектуальний потенціал як фактор інтелектуалізації систем менеджменту підприємства. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evkpi/2012/6MO/42.pdf.

Кохно Б. А.,
студент групи ПМ-61
Української академії друкарства
Лазановський П. П.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри підприємництва та маркетингу
Української академії друкарства

СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ВИДАНЬ

Теперішнє видавниче підприємництво України «переживає» нелегкі часи як з огляду на його організацію так і у фінансовому контексті. Організаційні проблеми виникають перш за все через зміни у авторському середовищі, яке сьогодні формується новим поколінням авторів з принципово відмінними від усталених раніше поглядами на історію, науку, творчість і т. д. Це накладає певний відбиток на їх взаємовідносини з колективами видавництва. Фінансові проблеми обумовлені значними витратами на виготовлення поліграфічної продукції та низькою купівельною спроможністю населення, що ускладнює взаємовідносини видавничих структур з поліграфічними підприємствами і торговельною мережею. За таких обставин видавничий бізнес повинен вишукувати раціональні шляхи для розширення номенклатури й асортименту книжково-журнальної продукції з високим рейтингом її затребуваності в суспільстві. Саме до такої продукції нині видавці відносять інклюзивні видання, тобто такі, що призначені для людей з різними вадами здоров'я і, перш за все, зору.

Інклюзивні видання для незрячих на сьогодні знаходять (хоч і невелику) підтримку з боку органів державної влади щодо їх фінансування і тому, навіть уже з огляду на це, вони вже є виправданими для видавництва щодо роботи над ними. Проблема незрячих людей, її подолання є світовою соціально-гуманітарною задачею: «щороку кількість сліпих у світі зростає на 1 мільйон осіб, кожні 5 секунд втрачає зір одна доросла людина, кожну хвилину – одна дитина» [1]. Це означає, що й кількість інклюзивних видань має збільшуватися і вони, зрештою, наповнюватимуть видавничі портфелі. Технологія виготовлення таких видань здебільшого ґрунтується на застосуванні для відтворення тексту шрифту Брайля. Для видавництва організація виготовлення таких видань пов'язана перш за все із розробленням (або придбанням готових) програмних продуктів для переведення класичних шрифтів у шрифт Брайля, а також із закупівлею спеціальних принтерів для нанесення такого шрифту на відповідний матеріал (папір, картон). У результаті таких дій видавець зможе організувати виробництво інклюзивних видань власними силами. Звичайно, що необхідно приймати до уваги також і підготовку редакційно-видавничого персоналу для роботи зі шрифтом Брайля. Отже, цей вид видань (за наявності низки й інших сприятливих факторів) насправді може стати для видавництва одним із нових джерел збільшення їх доходів.

Аналіз видань із шрифтом Брайля, які на сьогодні готуються видавництвами за діючих різних організаційно-економічних умов (це і саме змістово-інформаційне наповнення таких видань, і авторське середовище для них, і техніко-технологічна база тощо) дав нам можливість отримати декілька головних висновків щодо них, серед яких:

- поки що такі видання не покривають потребу в них людей з вадами зору ;
- накладі інклюзивних видань нині здебільшого складають як до 100 так і до 500 й більше примірників, тобто різняться надто;
- наразі ці видання є досить затратними у виготовленні, а тому здебільшого фінансуються за рахунок бюджетних коштів, коштів спеціалізованих установ, спонсорських коштів;

– випуск таких видань поки що не характеризується стійкими тенденціями у їх зростанні як за назвами так і за накладами;
– кількість видавничих підприємницьких структур, які виготовляють інклюзивні видання, в Україні дуже обмежена.

Перспектива інклюзивних видань може бути позитивною лише за умови їх організаційної та фінансової підтримки державою.

Список літератури

1. Гавенко М. М., Гілета І. В., Гавенко С. Ф., Лабецька М. Т., Сеньківський В. М. Удосконалення технології друкування шрифтом Брайля : монографія. Львів : Українська академія друкарства, 2019. 280 с.

Крамчанін А. Г.,

студентка групи 21 МБ ПТ

Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

Завадських Г. М.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Одним з найважливіших елементів успішної діяльності компанії є кадровий потенціал підприємства, тобто трудові можливості та висококваліфікований персонал, що володіє певними знаннями, навичками та уміннями, має певний рівень освіти, а також може виконувати поставлені завдання, генерувати нові ідеї й сприяти досягненню стратегічних цілей [2, с. 17].

Кадровий потенціал підприємства – це сукупна трудова дієздатність його колективу, ресурсні можливості у сфері праці облікового складу підприємства, враховуючи вік колективу, їх фізичні можливості, знання та професійно-кваліфікаційні навички. У систему управління кадровим потенціалом включаються такі традиційні елементи кадрової роботи: кадрове планування; пошук і відбір кадрів; адаптація нових працівників; аналіз роботи і нормування праці; система мотивації праці; [4]

Управління кадровим потенціалом – це найважливіша функція будь-якого підприємства, що включає сукупність принципів, методів, засобів і форм впливу на інтереси, поведінку і діяльність працівників із метою максимального використання їх інтелектуальних і фізичних здібностей при виконанні трудових функцій.

При формуванні кадрового потенціалу будь-якого підприємства варто пам'ятати, що він характеризується кількісними (стосується чисельності персоналу; статевого складу працівників; стажу роботи; віку співробітників) та якісними показниками (професійні характеристики; досвід; психологічні особливості людей), які необхідно враховувати.

Всі елементи системи управління кадровим потенціалом умовно можна розділити на три блоки: 1) технології формування персоналу, до яких відносяться кадрове планування, визначення потреби в наймі, набір, відбір, прийом, вивільнення, іноді сюди включають адаптацію працівників; 2) технології розвитку персоналу, які об'єднують навчання, кар'єру і формування кадрового резерву; 3) технології раціонального використання персоналу, що включають оцінку, мотивацію, нормування праці [3].

Управління кадровим потенціалом підприємства передбачає використання можливості висококваліфікованих працівників підприємства застосовувати нові знання і технології, організаційні та управлінські рішення, виконувати розробки і виготовляти інноваційну продукцію, що підлягає планомірному впливу та регулю-

ванню з боку працівників на етапі формування, розподілу та їх використання на підприємстві [5]. Процес управління кадровим потенціалом на підприємстві включає реалізацію відповідних функцій управління: планування, контроль, організація розвитку, мотивація та керівництво. Але, на думку авторів, основні функції управління кадровим потенціалом підприємства доцільно доповнити ще однією функцією – узгодження, що розкриває можливість оцінки кадрового потенціалу підприємства, узгодження рівня кадрового потенціалу з цілями підприємства в цілому та з окремими завданнями (проектами). Ця функція включає розподіл і підбір співробітників для окремого проекту, оцінку кадрового потенціалу окремого проекту, а також оцінку ефективності використання працівників [5].

Нові моделі управління персоналом, відповідно до яких кадри розглядаються як стратегічний ресурс, що здатен забезпечити більший прибуток та підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку, передбачають створення умов для розширення знань, підвищення кваліфікації, безперервного самовдосконалення; активне використання мотивації праці, у тому числі розширення повноважень робітників у прийнятті управлінських рішень; формування нових моральних цінностей для персоналу підприємства; гнучке використання «людських ресурсів», підвищення творчої та організаторської активності персоналу, формування гуманізованої організаційної культури. Таким чином, управління кадрами на сучасному етапі розвитку економіки базується на мотивації праці [1].

Таким чином, управління кадровим потенціалом є однією з головних функцій будь-якого підприємства, яка може виявитися тим критичним фактором, що визначає ефективне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі.

Список літератури

1. Абдурахламов К. Х. Экономика труда: социально-трудовые отношения / [К. Х. Абдурахламов, В. Н. Бобков, В. С. Буланов и др.] ; под ред. Н. А. Волгина, Ю. Г. Одегова. М. : Экзамен, 2003. 736 с.
2. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Організація праці менеджера: підручник для студ. вищ. навч. закл. Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. 480 с.
3. Калінін А. М. Концептуальні підходи до визначення сутності кадрового потенціалу підприємства. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2014. Т. 19. вип. 2/5. С. 51–54.
4. Маслов Е. В. Управление персоналом предприятия : учеб. пособ. М. : Инфра-М, 2003. 312 с.
5. Слуцкая Ю. Г. Управление трудовым потенциалом работников на основе системы корпоративного обучения : автореф. дис. канд. экон. наук : Ю. Г. Слуцкая. СПб. : СПбГУЭФ, 2006. 21 с.

Крапивка А. В.,

студентка групи 335

Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

Дранус Л. С.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри менеджменту

Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний світ багатий на різноманіття послуг та продукції, це в свою чергу викликає значну конкуренцію між їх виробниками. Стає значно складніше просувати товар на ринок, зацікавлювати покупців та отримувати максимальний прибуток від виробництва товару чи надання послуги. Вирішенням цих та багатьох інших проблем займаються маркетингологи. В наш час дуже актуально розглядати ефективність маркетингової діяльності на підприємствах, особливо виробникам продукції повсякденного вжитку, яка характеризується високим рівнем конкуренції.

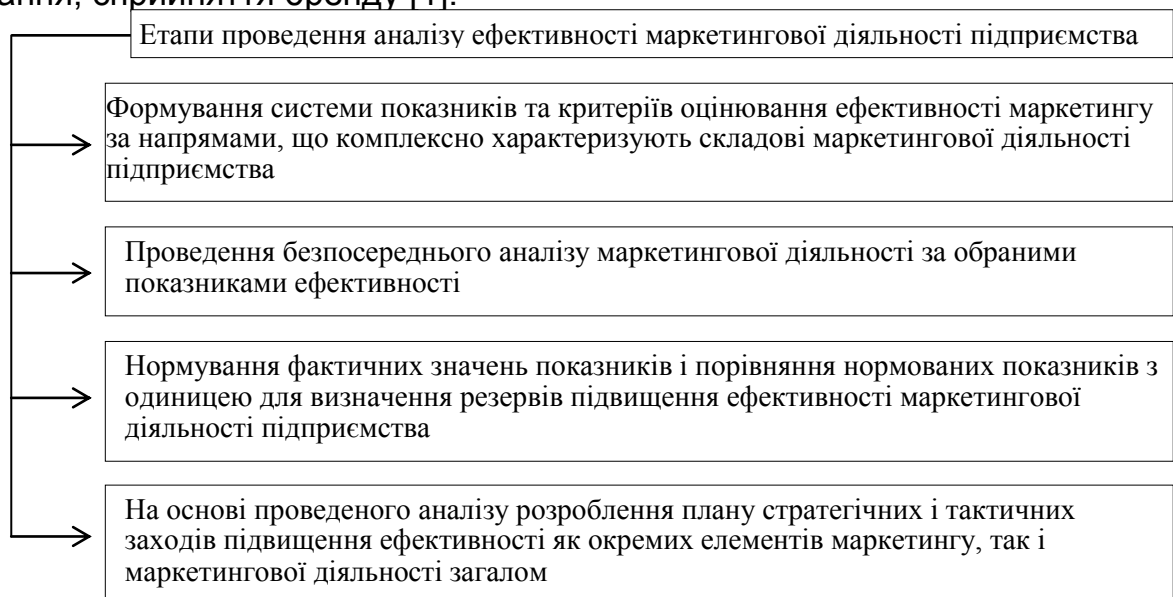
Безумовно, для ефективної діяльності підприємства необхідно приділяти досить багато уваги та засобів маркетинговому відділу. Саме маркетинг надає керівництву необхідну інформацію про вподобання та потреби споживачів, про ціни та платоспроможність, про попит на продукцію чи послугу в залежності від її розміщення, щоб зрозуміти, де збут продукції може принести найбільший прибуток. Результатом маркетингової діяльності є збільшення попиту, залучення нових споживачів, рівень лояльності до підприємства, ступінь задоволення потреб споживачів, обсяги збуту продукції, ступінь поінформованості, відносна частка на ринку, дохід від реалізації тощо [2].

Що стосується витрат на маркетингову діяльність, то їх часто ототожнюють з витратами на збут, але насправді до них входять також витрати, пов'язані з розробкою нового товару, формуванням цінової політики, проведенням різних комунікативних заходів тощо [4].

Маркетингова діяльність невід'ємна складова власне діяльності підприємства, але дуже важливо, щоб вона була ефективною. Виділяють наступні показники, які характеризують цю ефективність:

1. Питома вага маркетингового персоналу в загальній чисельності персоналу підприємства.
2. Питома вага заробітної плати працівників маркетингового відділу у загальному фонді заробітної плати підприємства.
3. Рентабельність витрат на просування і збут (співвідношення суми прибутку від реалізації продукції до суми витрат на просування і збут).
4. Рентабельність маркетингових витрат (співвідношення суми прибутку від реалізації і загального обсягу витрат на маркетинг).
5. Коефіцієнт затоварення (співвідношення зміни залишку готової продукції та обсягу реалізації продукції підприємства) [3].

Існує безліч підходів до оцінки ефективності маркетингової діяльності. Кожен має свої плюси та мінуси, варто приділити увагу кожному, для отримання найкращого результату. Цікавим є підхід, який передбачає проведення оцінки ефективності маркетингу в довго- та короткостроковому періодах. Відповідно до аналізу маркетингової діяльності, у короткостроковому періоді ефективність маркетингу вимірюється показниками, що характеризують доходи та обсяги реалізації продукції, у довгостроковому – показники, пов'язані з брендом, це може бути лояльність, знання, сприйняття бренду [1].

Рис. 1. Алгоритм проведення аналізу ефективності маркетингової діяльності підприємства

Джерело: [2]

Важливим кроком є здійснення аналізу ефективності маркетингу на підприємстві, для цього необхідно розробити алгоритм його проведення, який можна побачити на рис. 1. Цей алгоритм дозволить ефективно організувати маркетингову діяльність, оцінити досягнуті кінцеві результати цієї діяльності, а також приймати ефективні управлінські рішення.

Діяльність підприємства – складний механізм, який повинен працювати безперервно, інакше знайдеться інший виробник, який переманить до себе більшу частину споживачів, за допомогою старанної роботи маркетологів. Адже, яким би чудовим не був товар, ніхто його не купуватиме, якщо не будуть проведені тестування, експерименти та опитування, які допоможуть дізнатися рівень задоволення покупців та попит на товар. Що дозволить просунути товар на ринок та виручити максимальний прибуток. Саме цим займається маркетинговий відділ.

Отже, маркетингова діяльність – одна з найважливіших складових, без якої існування підприємства неможливе. Тому необхідно підвищувати її ефективність, розвивати та удосконалювати.

Список літератури

1. Савельєва К. В. Оцінка ефективності маркетингових стратегій. Вісник соціально-економічних досліджень. 2006. № 28. С. 137–146.
2. Лукан О. Аналіз ефективності маркетингової діяльності підприємства. Вісник КНТЕУ. 2014. № 5. С. 42–51.
3. Бобровник В. М. Контроль ефективності реалізації маркетингової концепції управління торговельним підприємством. Економічні науки. 2010. № 6. С. 351–354.
4. Кендюхов О. В. Маркетингова стратегія підприємства: бренд-підхід до визначення ефективності : монографія. Донецьк : ДонУЕП, 2009.

Кулаксіз А. М.,

студентка групи ОЗ-191

Одеського національного політехнічного університету

Рассадникова С. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економічних систем і управління інноваційним розвитком

Одеського національного політехнічного університету

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оцінка та шляхи нейтралізації ризиків є актуальною темою сьогодення, оскільки на всіх етапах діяльності господарських суб'єктів незалежно від сфери їх функціонування завжди присутній ризик. Однією із найбільш значущих для будь-якого підприємства задач є забезпечення стійкого розвитку, безперебійності, сталості, стабільності та збалансованості в умовах ризику.

Вибір методів керування ризиком має на меті мінімізування можливого збитку в майбутньому. Аналіз методів управління ризиками на підприємстві дозволяю [1, с. 32–41; 46–52; 53–66; 2, 3] виділити найбільш сучасні підходи до їх мінімізації та можливих потенційних збитків. Це здійснюється вибором раціонального способу зменшення ризику із існуючих основних підходів до управління ризиками в суспільному розвитку.

Диверсифікація – процес розподілу капіталу між різноманітними областями впливу, що безпосередньо пов'язані між собою. Вона дозволяє уникнути частини ризику при розподілі капіталу між різноманітними видами діяльності, однак вона не може звести інвестиційний ризик до нуля.

Передача (трансфер) ризику – передача відповідальності за ризик підприємцем (трансфером) іншій юридичній особі (трансфері). Основний засіб передачі ризику – передача його через укладення контракту (в будівництві – між підрядником та замовником; в орендуванні – між орендарем і орендодавцем; контракти на перевезення та збереження вантажів; контракти на продаж та обслуговування).

Лімітування – встановлення ліміту, тобто граничних витрат, продажу товарів, мінімального розміру кредитів. Застосовується при видачі позичок банками, при укладанні договору на видачу кредиту господарському суб'єкту, при вкладанні сум капіталу. Лімітування є важливим прийомом зниження ступеня ризику і застосовується банками при видачі позичок, при виведенні договору на овердрафт, також лімітування застосовується при продажу товарів у кредит, наданні позик, визначенні сум вкладення капіталу.

Хеджування – страхування валютних ризиків за допомогою валютного опціону, ф'ючерсних, форвардних угод. Оцінка характеру валютного ризику є найважливішим моментом, який визначає стратегію хеджування.

Самострахування – підприємець сам підстраховується, не купуючи страховку в компанії, шляхом створення додаткових резервних фондів у натуральній і грошовій формі. Основне завдання самострахування полягає в оперативному подоланні тимчасових ускладнень фінансово-комерційної діяльності.

Також існують інші підходи до керування ризиками, такі як страхування, отримання додаткової інформації про вибір альтернативного варіанта та його результат, отримання контролю над діяльністю в пов'язаних із виробництвом галузях, облік та оцінка частки використання специфічних фондів у загальних її фондах.

Отже, управління ризиком – це система цілеспрямованих заходів, які передбачають виявлення, оцінку ризик-факторів, які негативно впливають на життєдіяльність підприємства, розробку механізмів протидії їх впливу.

Список літератури

1. Писаревський І. М., Стешенко О. Д. Управління ризиками : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2008. 124 с.
2. Старостіна А. О., Кравченко В. А. Ризик-менеджмент: теорія і практика : навч. посіб. К. : ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. 200 с.
3. Карпунцов М. В. Ризикостійкість підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 3 (81). С. 71–76.

Марцун В. М.,

студент групи 41 ПТБД

Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

Завадських Г. М.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Таврійського державного агротехнологічного університету ім. Дмитра Моторного

БІЗНЕС-ПЛАН ТА ЙОГО РОЛЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Бізнес-план охоплює практично всі функціональні напрями підприємства, починаючи від детального опису технології бізнес-проекту і закінчуючи ґрунтовними фінансовими розрахунками ефективності господарювання. Тому його розробка і контроль реалізації (в подальшому) значно сприяє як підвищенню ефективності, так і зниженню ризиків у започаткуванні нових напрямів підприємницької діяльності.

Важливо зауважити, що бізнес-план на відміну від інших планових документів підприємства стосується:

- 1) планування започаткування та реалізації окремого бізнес-проекту підприємства;
- 2) планування окремих напрямів, видів економічної діяльності чи створення окремого стратегічного підрозділу підприємства;
- 3) обґрунтування перспективних напрямів розвитку господарсько-фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Бізнес-план – це письмовий документ, в якому викладено сутність і способи реалізації підприємницької ідеї, охарактеризовано ринкові, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу й особливості управління ним [1]. Бізнес-план дає велику перевагу у правильності створення відповідного бізнесу, так як бізнес-план охоплює як зовнішні, так і внутрішні цілі підприємства [2]. Основна зовнішня мета полягає в тому, щоб запевнити майбутніх партнерів і кредиторів в успіху справи. Головна внутрішня ціль бізнес-плану – бути основою управління підприємницькою діяльністю. Конкретні цілі розкривають зміст і особливості планових заходів, особливості самого підприємства, специфіку його діяльності.

Практика свідчить, що на сучасному етапі розвитку підприємництва в Україні бізнес-план найнеобхідніший для підприємців, які планують залучити іноземні інвестиції, оскільки більшість іноземних інвесторів віддають перевагу традиційній схемі надання коштів, вирішальним моментом якої виступає розгляд бізнес-плану, а також для банків-кредиторів. У більшості західних банків, а також в українських банківських структурах при наданні кредитів, основою прийняття рішення про кредитування є бізнес-план, оскільки він дає можливість скласти загальне уявлення про підприємство, використовуючи додаткове джерело інформації.

Бізнес-план містить опис як поточних, так і перспективних цілей. Особлива роль у бізнес-плануванні належить вивченню стану ринку, на якому підприємство розраховує працювати, та аналізу його наявних можливостей [3]. Бізнес-план також дозволяє оцінити життєздатність підприємства за умов конкуренції; дає орієнтири для першочергової діяльності; слугує аргументом для отримання фінансових ресурсів від зовнішніх і внутрішніх інвесторів.

Бізнес-план є невід'ємною складовою розробки бізнесу, а також одним з основних критеріїв, які в свою чергу дають змогу реалізувати ідею в реальність.

Список літератури

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. К. : Атіка, 2012. 543 с.
2. Грибалев Н. П., Игнат'єва І. Г. Бізнес-план : практ. рук. СПб. : Белл, 2011. 160 с.
3. Хандій О. О. Управління персоналом підприємства: концептуальне визначення та механізми розвитку : монографія. Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 240 с.

Матейко Л. З.,

студентка групи ЕкнМ-71з

Львівського національного університету імені Івана Франка

Майовець Є. Й.,

д-р екон. наук, професор кафедри маркетингу

Львівського національного університету імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗПОДІЛУ УКРАЇНСЬКИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний аграрний сектор економіки України демонструє динамічний розвиток. Сільськогосподарська продукція вітчизняних виробників є надійним фундаментом підтримки економічної безпеки держави, насамперед у задоволенні внутрішніх продовольчих потреб населення, а також відіграє важливу роль на зовнішньому ринку розширюючи її експортний потенціал та конкурентоспроможність держави загалом. Однак в сучасних умовах важливо не лише виготовити продукцію, але і правильно організувати її збут. Адже саме від збуту продукції залежать кінцеві результати діяльності аграрних підприємств та їх фінансовий стан. Тому збут товарів повинен розглядатися не як разовий захід, а як елемент глибоко продуманої довгострокової стратегії підприємства.

Суть політики розподілу аграрних підприємств розкривається через такі поняття як збутова діяльність, збутова політика розподілу, механізм розподілу агропродукції, ефективність політики розподілу.

Під збутовою діяльністю ми розуміємо маркетинговий процес, що охоплює прогнозування і планування обсягів реалізації продукції, пошук і вибір найкращого постачальника, встановлення оптимальної ціни, здійснення продажі і отримання прибутку достатнього для розширеного відтворення. Збутова діяльність передбачає використання найрізноманітніших факторів, що прискорюють продажі, оптимізують схему товарного руху, збільшують прибутки аграрного підприємства. Збутова політика передбачає аналіз альтернативних напрямків ведення збутової діяльності й вибір із них найбільш оптимальних.

Поняття «розподіл» можна трактувати як процес переміщення агропродуктів від виробника до кінцевого споживача, в результаті якого оптимізується товарний рух і досягається ефект місця, часу та права власності на товар.

Механізм розподілу продукції аграрних підприємств являє собою цілісну систему взаємодії економічних і організаційних факторів, що безпосередньо впливають або беруть участь в процесі формування і функціонування цієї системи.

Ефективна політика розподілу характеризується якістю розроблених і реалізованих збутових заходів, а ефективність збутової діяльності варто оцінювати співвідношенням одержаних результатів і витрат на їх досягнення.

Формування політики розподілу агропромислової продукції насамперед пов'язано із вибором найбільш ефективних каналів її реалізації, збереженням існуючих і визначенням потенційних споживачів, зростанням обсягів збуту, зниженням логістичних витрат і підвищенням конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках.

При виборі найкращих та економічно вигідних каналів збуту для реалізації продукції, товаровиробник повинен ураховувати: вид продукту, тип споживача, правові обмеження, традиції, власні можливості та можливості постачальників. Більшість сучасних економістів до критеріїв вибору відносять: чисельність і географічний розподіл підприємств переробки та торгівлі, тип купівельної поведінки споживачів продукції, передбачуваний рівень рентабельності даного товару, ступінь незалежності продавців та їх імідж [1, с. 131–140]. Вагому роль у збуті агропродукції відіграють критерії вибору каналу її розподілу. До найбільш поширених належать: витрати, зокрема, оплата поточної діяльності посередників та інші транспортні витрати.

Сільськогосподарське підприємство формуючи ефективний канал товарного руху враховує такі фактори:

- 1) потенційні можливості товаровиробника – його ресурси, знання, досвід;
- 2) характеристика товару – технології виробництва, ціна, якість.
- 3) рівень конкуренції – кількість і концентрація конкурентів, їх показники на ринку, асортимент їх товарів, прихильності існуючих споживачів. Окремі науковці при виборі каналів розподілу звертають увагу агропродукту на стан законодавчої бази [2, с. 34].

Важливою проблемою товарного руху є стимулювати об'єднання дрібних агровиробників у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, що дозволило би їм формувати великі товарні партії уніфікованої сільськогосподарської продукції для реалізації на ринку і знизити логістичні витрати. Світовий досвід засвідчує високу ефективність реалізації сільськогосподарської продукції через кооперативи. У найбільш розвинутих країнах ЄС, Великобританії, Німеччині, Італії, Данії, Нідерландах, Франції постачанням сільськогосподарської продукції займається головно обслуговуючі та виробничі кооперативи [3].

Ефективною політика розподілу буде лише в комплексі з товарною, ціновою та комунікаційною політикою підприємства. Це дозволить формувати товарні партії, необхідні для продажу за схемою прямого маркетингу, призведе до збільшення обсягів реалізації власної продукції за каналами нульового рівня (тобто виключаючи посередницькі організації) загалом. І загалом сформує ефективну систему розподілу продукції в часовій площині, яка спричинена особливостями

агровиробництва зокрема, його сезонністю, а це в свою чергу дозволить підтримувати постійне та планомірне фінансове забезпечення підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів.

Список літератури

1. Єранкін О. О. Періодизація еволюції маркетингу в АПК України та перспективи його розвитку. Економіка АПК. 2008. № 1. С. 131–140.
2. Россоха В. В. Формування збутової політики маркетингу аграрних підприємств : монографія / В. В. Россоха, О. М. Шарапа. К. : ННЦ «1АЕ», 2016. 232 с.
3. Регулювання масового господарства в АПК: веб-сайт. URL: <https://www.vuzlib.su/dre/14.htm>.

Мінова М. М.,

студентка групи МА 3-16

Харківського торговельно-економічного інституту ХНТЕУ

Лисенко В. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

Харківського торговельно-економічного інституту ХНТЕУ

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах ринкових відносин зростає важливість створення особливого підходу до управління персоналом. Сьогодні, коли відбувається процес переосмислення багатьох теоретичних і практичних аспектів організації підприємства, персонал є найважливішим ресурсним потенціалом, який забезпечує ефективність виробництва, його конкурентоспроможність і стійкість положення підприємства на ринку. Саме тому ефективне використання людських ресурсів вимагає застосування різноманітних способів мотивації [1].

Проблему мотивації персоналу підприємств досліджено у працях багатьох вчених. Значний внесок у розвиток теорії та практики мотивації трудової діяльності зробили такі вчені, як Г. Гілбрейт, А. Маслоу, А. Сміт.

Основна мета процесу мотивації – це отримання максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє підвищити загальну результативність і прибутковість діяльності підприємства.

Процес втрати інтереса працівника до праці, його пасивність приносять такі відчутні результати, як плинність кадрів. Керівнику доводиться більш детально перевіряти роботу підлеглих, які у свою чергу не проявляють ніякої ініціативи. Наслідком цього є падіння ефективності компанії [2].

Щоб цього уникнути, менеджер повинен добитися максимальної віддачі від своїх підлеглих. Для ефективного управління людським ресурсом керівнику насамперед необхідно приділити увагу параметрам роботи, що доручається підпорядкованим, змінюючи ті, які можуть впливати на психологічні стани виконавців, тим самим мотивуючи або демотивуючи їх. Грамотно спроектована робота повинна створювати внутрішню мотивацію, відчуття особистого внеску до випуску продукції.

Оскільки, людина – істота соціальна, то, наприклад, почуття причетності здатне викликати в неї глибоке психологічне задоволення.

Людський капітал є тим найважливішим аспектом успішної підприємницької діяльності, який вдало використовує фактори виробництва і забезпечує їх максимальну віддачу. Для підприємця, керівника повинно бути зрозуміло, що саме люди, турботливо підібраний ним персонал, який пройшов певні етапи розвитку, зможе успішно виконувати виробничо-організаційні завдання, формувати творчі і результативні колективи, оптимально використовувати капітал, обладнання, інформаційні та матеріальні ресурси [1].

В Україні існують такі проблеми мотивації праці на підприємствах:

1. Керівники не звертають увагу на покращення психологічного клімату в колективі.

2. Неврахування індивідуальності кожної людини, внаслідок чого керівник не спроможний визначити ті фактори, які впливають на покращення праці робітників.

3. Відсутність прямої залежності розміру премії від конкретних результатів роботи працівників структурних підрозділів підприємства. У результаті чого, вона перестала виконувати свою головну – стимулюючу функцію, і перетворилась на просту надбавку до посадового окладу.

Отже, якщо продумати до дрібниць систему матеріальних стимулів, урахувати умови праці та життя працівників, їх трудові навички – все це стане ефективним методом зацікавленості персоналу та продуктивності його праці.

До ефективних методів мотивації праці також можна віднести створення для робітників підприємства «центрів здоров'я» з необхідним обладнанням, особам, які усиновили дитину, надання фінансової допомоги, та грошові виплати сім'ям, що мають дітей-інвалідів, разові премії до річниць або надання відпусток, за невисоку оплату [2].

Отже, мотивація персоналу відіграє важливу роль в управлінні підприємством, оскільки кожен працівник має свої потреби й інтереси і хоче, щоб рано чи пізно вони були хоча б в якійсь мірі задоволені.

Однак, в цілому на підприємствах використовують не достатньо ефективні методи мотивації. Так, в системі мотивації праці більшості вітчизняних підприємств відсутня гнучкість та об'єктивна диференціація мотиваційних процесів, що викликає почуття несправедливості, незадоволеності, і суттєво демотивує персонал в процесі виконання своїх функціональних обов'язків

Таким чином, підвищення ефективності управління посідає чільне місце в загальній системі управління та залежить від багатьох важелів впливу, зокрема від впровадження гнучкої та об'єктивної системи мотивації праці.

Список літератури

1. Буянова І. А., Рандіна А. М. Мотивація працівників у сучасних умовах господарювання підприємств і організацій. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16537>.

2. Труш Ю. Л., Гриценко А. О. Мотивація персоналу на підприємствах в сучасних умовах господарювання. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/23596/1/2.pdf>.

Міняйленко К. В.,

магістрант групи 69ПТм

Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

Петренко А. В.,

канд. екон. наук, старший викладач
кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Персонал є однією з найважливіших складових діяльності будь-якого підприємства. Рівень кваліфікації та професіоналізму персоналу, здатність працівників оптимально вирішувати поставлені перед ними виробничі завдання і приносити прибуток підприємству безпосередньо залежать від тих теоретичних підходів і практичних методів роботи з людьми, які використовують в своїй повсякденній роботі менеджери підприємства. Іншими словами, вони пов'язані з реалізованою підприємством стратегією управління персоналом.

Стратегія є провідною лінією розвитку підприємства, яка формується у відповідь на зміни в зовнішньому середовищі з урахуванням характеристик внутрішнього середовища підприємства і є, по своїй суті, задумом організації свого майбутнього [1].

Стратегія управління персоналом являється перш за все концепцією роботи з персоналом, концепцією формування, використання і розвитку людського ресурсу, є похідною від бізнес-стратегії підприємства. Це генеральна лінія в роботі з персоналом, яка передбачає розробку складу і послідовності прийнятих рішень для досягнення системою управління персоналом поставлених цілей, це задум організації свого майбутнього в галузі управління персоналом. Стратегія управління персоналом створює такі умови для прийняття рішень, які задовольняють як саме підприємство, так і його персонал. За допомогою її визначається, наскільки можна реалізувати загальну стратегію підприємства і що необхідно змінити в роботі з персоналом. Стратегія дає можливість підприємству підсумувати тип або типи трудових ресурсів, необхідних для його майбутнього успіху, складати плани розвитку персоналу, визначати основні напрямки управління, а також типи систем управління людськими ресурсами, процесів, послуг і процедур, необхідних для цілей підприємства.

На сьогоднішній день виділяють три варіанти стратегій щодо персоналу: стратегії інвестування; стратегії стимулювання; стратегії залученості. Конкретний вид ефективної стратегії залежить від економічного розвитку суспільства, його культури, а також від галузі та величини підприємства [2].

Етапи розробки стратегії управління персоналом підприємства наступні:

- формування ключових установок (на основі зовнішніх та внутрішніх цілей підприємства та положень загальної стратегії розвитку);

- визначення орієнтирів і обмежень стратегії управління персоналом (в основу яких лягають аналіз сильних і слабких сторін підприємства на галузевому регіональному ринку і тенденції локального ринку праці);

- планування стратегії управління персоналом, в тому числі розробка стратегічних цілей, програм реалізації стратегії і переліків заходів, система оцінки її ефективності. Також на даному етапі формується кадрова політика підприємства.

Правильно обрана стратегія управління персоналом забезпечує та гарантує :

- своєчасне укомплектування кадрами робітників і спеціалістів з метою забезпечення безперебійного функціонування виробництва, своєчасного освоєння нової продукції;

- формування найбільш ефективного рівня трудового потенціалу колективу підприємства при мінімізації витрат;

- стабілізацію колективу завдяки врахуванню інтересів всіх працівників, надання можливостей для кваліфікаційного зростання і отримання інших пільг;

- формування високої мотивації до високопродуктивної праці та раціональне використання робочої сили за кваліфікацією і у відповідності зі спеціальною підготовкою.

Досягнення цих результатів можливо тільки при правильній оцінці здійсненості стратегії управління персоналом в конкретних організаційно-технічних і соціальних умовах.

Отже, розгляд поетапного процесу стратегічного управління персоналом дає відповіді на актуальні для багатьох підприємств питання про те, що конкретно, як і в якій послідовності необхідно робити при розробці та впровадженні стратегічного управління персоналом. На формування стратегії управління персоналом впливає безліч факторів. Таким чином, правильно спроектована та реалізована стратегія персоналу сприяє залученню й утриманню на підприємстві кращих фахівців та спеціалістів, робота яких забезпечуватиме зростання ефективності роботи будь-якого підприємства.

Список літератури

1. Рачинський А. П. Стратегічне управління персоналом: теоретико-методологічний аналіз. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2012. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=396>.
2. Сардак О. В. Дослідження концептуальних підходів у сфері стратегічного управління персоналом. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2014. № 1 (19). С. 226–235.

Міняйленко Н. В.,

магістрант групи 69ПТм

Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

Петренко А. В.,

канд. екон. наук, старший викладач

кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

В сучасних економічних реаліях однією з умов успішного функціонування підприємницьких структур є ефективне управління фінансовими ресурсами, в основі якого лежать їхня оцінка та аналіз. Сучасний керівник вкрай потребує аналітичної інформації про фінансовий стан підприємства, що є відправним моментом для прийняття необхідного управлінського рішення.

Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Фінансовий стан в значній мірі визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловому співробітництві, оцінює, у якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів по фінансовим і іншим економічним відносинам.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, переносити непередбачені потрясіння і підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки [1].

Управління фінансовим станом є однією з функцій організації, яка полягає в узгодженні зусиль групи людей для забезпечення фінансової стійкості при дієвому і ефективному використанні наявних ресурсів.

Можна сказати, що управління фінансовим станом підприємств включає кілька фаз і має закінчену структуру, в даному випадку замкнуте коло. Кінцева мета такого управління відповідає цільовій функції будь-якої підприємницької структури – максимізації вартості підприємства шляхом отримання прибутку і її реінвестування (повністю або частково) в бізнес при допустимому рівні ризику.

Фінансовий стан підприємства відображається в бухгалтерській і статистичній звітності, характеризується прийнятою системою показників, які аналізуються іншими підприємствами-учасниками проекту при прийнятті рішень про участь в проекті або фінансової підтримки даного підприємства. Дані показники можна розбити по групах: фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та рентабельності. Внутрішня фінансова оцінка проводиться в інтересах самого підприємства. На його основі здійснюється контроль за фінансовою та організаційною діяльністю підприємства, намічаються подальші шляхи розвитку виробництва [2].

Для подолання труднощів, пов'язаних з визначенням фінансового стану підприємства та факторів, що негативно впливають на нього, необхідно застосо-

увати таку методику, яка дозволяла б всебічно і об'єктивно оцінювати фінансовий стан підприємства та обґрунтовувати отримані результати. Аналіз за даними публічної звітності може виконуватися різними способами в залежності від поставлених цілей, бажаної точності результатів аналізу, наявного для аналітичних процедур часу іншого. При цьому доцільно використовувати послідовність взаємопов'язаних і нескладних за складом показників таблиць, сукупність яких дає досить повну картину фінансового стану підприємства.

Споживачами даних фінансового аналізу є ціла група учасників економічного процесу. Так, фінансовий менеджер підприємства не може прийняти правильне управлінське рішення, не знаючи в якому вигляді знаходяться його грошові ресурси. Фінансовим станом підприємницьких структур цікавляться акціонери, інвестори, кредитори, бо віддача вкладеного капіталу залежить від прибутковості і рентабельності виробництва позичальника. Для постачальників важлива своєчасна оплата продукції робіт і послуг, що також регламентується фінансовими можливостями підприємств-споживачів. Кредитоспроможність позичальників банки тісно пов'язують з результатами їх фінансової діяльності.

Таким чином, все вищеназване зумовлює значення і необхідність правильного управління фінансовим станом підприємства, його роль в економічних взаєминах і управлінському процесі. В умовах розвитку конкуренції, безперервних змін в податковому законодавстві, коливання курсу національних грошей і триваючої інфляції особливо актуальний фінансовий аналіз та якісне управління фінансовим станом підприємницьких структур.

Список літератури

1. Багацька К. В. Фінансова діагностика діяльності підприємства в системі прийняття управлінських рішень. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14082/1>.
2. Салига К. С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства. Держава та регіони. Економіка та підприємництво. № 3. 2011. С. 204–210.

Московенко О. В.,

студентка групи ОО-18-2м

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Корчагіна В. Г.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри управління та адміністрування

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ

Ефективна робота сучасного підприємства вимагає налагодженої системи управлінського обліку та звітності на всіх рівнях управління. В умовах посилення конкуренції питання про необхідність створення системи управлінського обліку для багатьох керівників вже вирішене. Разом з тим постає інше питання – яким чином управлінський облік забезпечує формування ефективної інформаційної системи для реалізації всіх функцій управління. Саме тому необхідна сучасна система інформаційного забезпечення менеджменту, яка інтегрує новітні методи обліку, аналізу, планування і контролю та забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень.

Управління підприємством розглядається як процес координації та регулювання його діяльності для досягнення поставлених цілей. Для забезпечення всіх функцій управління на відповідних рівнях потрібна цільова інформація. Взагалі управлінський процес починається з інформації, тобто розробки системи планів, на

основі якої оцінюється діяльність (облік та контроль основних показників діяльності), виявляються резерви за рахунок аналізу, приймаються рішення та оцінюється їх ефективність.

Сучасний управлінський облік, використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію, забезпечує потреби різних функцій бізнесу. Він аналізує діяльність з урахуванням як поточних, так і довгострокових цілей, розробляє методи отримання, збору необхідної інформації.

Система управлінського обліку представляє сукупність методів і процедур, які забезпечують підготовку і надання інформації щодо використання ресурсів і протікання господарських процесів для планування, контролю та прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством з метою впливу на них. В основу управлінського обліку покладено інформаційну систему, яка використовує вхідну інформацію та відповідні процеси для отримання результатів, що відповідають точно цілям управління [1, с. 48].

Організація системи управлінського обліку залежить від специфіки діяльності кожного підприємства, тому керівники повинні розробляти власні гнучкі системи інформаційного забезпечення ефективного управління.

Одна із проблем, що є на сьогодні предметом численних наукових дискусій, визначення багатоаспектної сутності управлінського обліку та принципів його організації. Пояснюється така ситуація низкою причин:

- не існує (справедливим буде відмітити, не може бути) єдиних стандартів для створення системи управлінського обліку, тому рекомендації, зокрема зарубіжних вчених, автоматично не можна перенести на вітчизняні підприємства через суттєві відмінності в структуризації бізнесу та методології обліку;

- в управлінського обліку акцент має бути на слові «управлінський», тому нереально створювати систему управлінського обліку на основі використання лише методів традиційного бухгалтерського обліку без врахування основного призначення обліку формувати інформацію для різних користувачів, а відповідно, для різних цілей;

- слаба розробленість методології управлінського обліку не дає змоги визначити його місце в системі управління підприємством. Адже управлінський цикл включає логічну послідовність виконання функцій планування, обліку, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень, тому логічно передбачити, що система управлінського обліку має сприяти ефективному здійсненню всіх функцій управління на різних його рівнях (а не лише функції обліку) [2, с. 82].

Окреслені проблеми трактування управлінського обліку підтверджують актуальність та необхідність подальших досліджень у визнанні методології його складових. Проте варто стверджувати, що в умовах ринкових відносин закладена пряма залежність між ефективністю управління і якістю інформації та рівнем її використання. В системі інформаційного забезпечення управління облік необхідно трансформувати в облікову модель, здатну відображати реальні господарські процеси і забезпечувати аналітично-прогнозні функції, що вимагає не тільки зміни методології та організації, але і поглиблення управлінської спрямованості обліку.

Сучасна система управлінського обліку є одним із ключових факторів для виживання підприємств в сучасному конкурентному середовищі. При цьому, втрати від прийняття неправильних рішень внаслідок використання інформації низької якості здебільшого призводять до втрати конкурентних позицій і кризового стану підприємства. Тому від адекватності системи управлінського обліку залежить ефективність діяльності підприємства. Облік носить системно залежний характер, це свідчить про те, що існує нерозривний зв'язок складових обліку з механізмом управління підприємством. У зв'язку з цим, повинна проходити постійна модифікація обліку у складі системи менеджменту. Оскільки управлінський облік – гнучка інформаційна система, вона безперервно вдосконалюється та змінюється відповідно до вимог часу.

Список літератури

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підруч. К. : Лібра, 2003. 704 с.
2. Нападівська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 8–9. С. 78–93.

Омельченко Н. В.,

студентка групи МА-3-16

Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Лисенко В. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

СТИЛІ УПРАВЛІННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ

Процеси управління людьми здійснювались у всіх цивілізаціях і різних соціумах. Важливо відмітити, що управління персоналом розглядають як своєрідну культуру управління керівного складу організації з метою розробки концепції, стратегії кадрової політики і методів управління людськими ресурсами [2].

Одним із суттєвих показників культури управління є стиль керівництва. Стиль керівництва – це система методів керівництва, що постійно використовуються і які відображають неформальну сторону процесу управління у вигляді прийомів, які використовуються в повсякденній практиці [1].

В теорії управління є безліч прийомів серед яких можна виділити кілька стилів управління персоналом. Поряд з традиційними стилями управління, які зайняли почесне місце в теорії управління персоналом з'являються нові бачення у формуванні стилів управління:

1. Директивний, тобто командний стиль управління. Даний стиль передбачає негайне підпорядкування співробітників, стиль спілкування «роби так, як я сказав», також присутній безпосередній контроль підлеглих та мотивація дисципліною і погрозами штрафних санкцій. Ефективним цей стиль є при використанні у кризових ситуаціях, коли відхилення від курсу несуть великий ризик.

2. Авторитарний стиль передбачає надання довгострокової стратегії розвитку і створює перспективи для співробітників. При використанні цього стилю керівник діє у стилі «суворий, але справедливий»; надає підлеглим чітке бачення напрямку розвитку, чітку картину дій; мотивує переконанням і особистим відгуком про зроблену роботу.

3. Партнерський стиль керування персоналом. Мета стилю створити гармонійні стосунки між співробітниками і між керівництвом і колективом. Керівник робить акцент на добрих особистих стосунках між співробітниками, мотивує підтримкою гарного настрою у колективі, робить все для уникання конфліктів між робітниками, а також вважає пріоритетним вислів «спочатку люди, потім завдання». Також даний стиль можна використовувати одночасно з іншими стилями, і коли потрібна допомога і порада. Але при виконанні важливих завдань партнерство не підвищує продуктивності і іноді робота виконана неякісно. Також неефективне використання цього стилю в кризових ситуаціях, коли потрібно жорстке управління.

4. Демократичний або представницький стиль акцентує увагу на досягненні залученості співробітників до процесу виконання завдання та взаєморозуміння всередині колективу. Лозунгом управління цього стилю є – «кожен вносить свій внесок». Керівник пропонує робітникам приймати участь у прийнятті рішень, мотивує, а потім винагороджує сумісні зусилля команди. Цей стиль неефективно використовувати в кризових ситуаціях, бо підлеглих доводиться організовувати, спрямовувати і контролювати, а часу на наради не вистачає.

5. Стиль керівництва, який «задає ритм». Передбачає виконання завдань на найвищому рівні. Стиль роботи «роби сам – роби, як я», багато роботи виконується особисто керівником, а від підлеглих очікують слідування прикладу, керівник мотивує встановленням високих стандартів і очікує самоорганізації від співробітників. Таким чином робітники високомотивовані, компетентні у своїй справі, немає необхідності у постійній координації і контролі.

6. Коучинговий стиль управління персоналом. Головним завданням стилю є довгостроковий професійний розвиток співробітників. Цим завданням займається менеджер, який розвиває, надихає співробітників і допомагає їм розвивати їх сильні сторони, підвищувати якість роботи, мотивує підлеглих наданням можливостей для професійного розвитку [3].

Підсумовуючи проаналізовані стилі хочемо відмітити, що в управлінні персоналом немає єдино правильного стилю. Вибір залежить від якостей підлеглих – їх досвіду, кваліфікації, цінностей і мотивів, а також від ситуації на ринку і в компанії – стабільна чи динамічна; нова, постійна чи сезонна команда, довгостроковий чи короткостроковий проект. Тому керівному складу підприємства потрібно обирати стиль управління залежно від обставин і змінювати його за умови зміни факторів. В цьому і полягає мистецтво управління.

Список літератури

1. Савчук О. Ю. Стилі керівництва: сутність та характерні риси. 2014. URL: <http://vlp.com.ua/files/562.pdf>.

2. Мороз О. О., Азарова А. О. Управління персоналом : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2015. 82 с.

3. Стилі управління персоналом: веб-сайт. URL: https://www.eduget.com/news/stiliv_upravlinnya_personalom-2547.

Партолюк Є. Ю.,

студентка групи 21 м-е

Уманського національного університету садівництва

Смолій Л. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економіки

Уманського національного університету садівництва

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В сучасних умовах найбільш дієвим способом забезпечення конкурентних переваг підприємства є розвиток на інноваційній основі. Підвищення ефективності функціонування вітчизняних промислових підприємств практично неможливе без урахування науково-технічного прогресу; інновації та інноваційна діяльність є необхідними складовими процесу забезпечення успішного, тривалого та стійкого функціонування суб'єктів господарювання. Однак загальний рівень інноваційної активності промислових підприємств в Україні все ще залишається невисоким. Більшість вітчизняних вчених виділяють такі найважливіші проблеми та перешкоди для інноваційного розвитку підприємств, як: недостатня кількість фінансових ресурсів, що використовують суб'єкти інноваційної діяльності; недосконалість інфраструктура інноваційного ринку; низький рівень стимулювання та програмування інноваційної діяльності законодавством України; недостатнє поширення інформації для суб'єктів інноваційної діяльності [1, с. 193].

За показниками інноваційної активності в галузі промисловості спостерігається негативна динаміка (табл. 1), що перешкоджає створенню підґрунтя для довгострокового стійкого розвитку.

Більш, ніж удвічі впродовж аналізованого періоду скоротилась кількість інноваційно активних промислових підприємств; крім того, після деякого поліпшення ситуації, що спостерігалось до 2016 р., тенденцію до зниження виявлено за часткою інноваційно активних промислових підприємств, та підприємств, що впроваджували інновації, в загальній їх кількості. Внаслідок впливу низки внутрішніх і зовнішніх факторів зменшується й кількість впроваджених видів інноваційної продукції та нових технологічних процесів.

Переважає частка інноваційно активних підприємств зосереджена в переробній галузі (95% від загальної кількості інноваційно активних підприємств), в інших сконцентрована незначна їх кількість: в добувній промисловості – 2%, в галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 1%, водопостачання; каналізація, поводження з відходами – 2%) [2].

Основним джерелом фінансування інновацій у промисловості впродовж 2014–2018 рр. були власні кошти підприємств (84–97% від загального обсягу витрат); маємо суттєве скорочення фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів іноземних інвесторів на 88,9 %, що говорить про відплив іноземного капіталу з території України у цей період; державний бюджет забезпечує фінансування інноваційної діяльності на рівні 1–5 % від загальної суми витрат, що є свідченням незначної участі держави в інноваційній діяльності підприємств.

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств України

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кількість інноваційно активних промислових підприємств усього, од.	1609	824	834	759	777
% до загальної кількості промислових підприємств	16,1	17,3	18,9	16,2	16,4
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, всього, од.	1208	723	735	672	739
% до загальної кількості промислових підприємств	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів, всього, од.	1743	1217	3489	1831	2002
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції всього, од.	3661	3136	4139	2387	3843

Джерело: [2]

Для нарощування показників, які пов'язані з реалізацією інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств в Україні, необхідно розробити та реалізувати дієві програми підтримки та стимулювання інноваційного розвитку на державному рівні; надавати державні гарантії щодо проектів, які передбачають впровадження сучасних технологічних процесів, зокрема маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних; створити сприятливий інвестиційний клімат, що дасть змогу залучати кошти іноземних інвесторів зі світового фінансового ринку; запровадити систему пільг для підприємств, які впроваджують інновації та реалізують інноваційну продукцію; встановити систему прогресивного оподаткування для підприємств, які випускають застарілу та неконкурентоспроможну продукцію; розробити систему кредитного забезпечення; створити ефективну нормативно-правову базу, яка стосується інноваційної та наукової діяльності; переорієнтувати зовнішньоекономічну діяльність на високотехнологічний експорт, адже держава повинна виходити на стратегічний напрям розвитку економіки, а не орієнтуватись на короткострокову вигоду.

Список літератури

1. Вермінська О. М. Дослідження умов та чинників здійснення інноваційної діяльності підприємствами України та Львівської області. Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 192–196.

Присяжнюк Б. П.,
студент групи МО-61
Рівненського державного гуманітарного університету
Хижнякова Н. О.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Лісогосподарські підприємства є важливою складовою національної економіки України.

Основними видами діяльності лісогосподарських підприємств є:

- 1) надання послуг у лісовому господарстві (послуг лісівництва);
- 2) здійснення лісозаготівельних робіт;
- 3) виробництво та реалізація продукції з деревини, надання послуг з переробки деревини.

Управління активами є досить нелегким і відповідальним процесом, який має свою стратегію і тактику [1, с. 111]. Система управління активами – це частина загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу активів, їх фінансуванні й оптимізації структури. Ефективне управління активами сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства [2, с. 16].

Основні види активів, наявні у лісогосподарських підприємств для здійснення своєї діяльності, відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Активи, наявні у лісогосподарських підприємств для здійснення їх основних видів діяльності

Види діяльності	Наявні активи	
	Необоротні активи	Оборотні активи
Послуги лісівництва	Трактор, причіп	Запаси матеріалів
	Плуг лісовий	Дебіторська заборгованість щодо оплати послуг лісівництва
	Мотокущоріз (мотокоса)	Отримані від оплати послуг лісівництва кошти
Лісозаготівельні роботи	Бензопили	Запаси матеріалів
	Трактор, причіп	Запаси заготованої деревини
	Вантажні автомобілі, автопричіп	Дебіторська заборгованість щодо оплати лісозаготівельних робіт
	Автонавантажувач	Отримані від оплати лісозаготівельних робіт кошти
Виробництво та реалізація продукції з деревини	Будівля деревообробного цеху	Запаси сировини та матеріалів
	Деревообробні верстати	Запаси готової продукції
	Кран-балка	Дебіторська заборгованість щодо оплати реалізованої продукції
	Виробничий інструмент та інвентар	Отримані від оплати реалізованої продукції кошти
Забезпечення діяльності підприємства в цілому	Будівля заводу управління	Офісні витратні матеріали
	Меблі, оргтехніка та офісне обладнання	Гроші
	Склади, гараж	Поточні фінансові інвестиції
	Легковий автомобіль	Інші оборотні активи

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Пропоновані шляхи удосконалення управління активами лісогосподарських підприємств подано у табл. 2.

Таблиця 2

Шляхи удосконалення управління активами лісогосподарських підприємств

Види активів	Шляхи удосконалення управління активами
1. Необоротні активи	
1.1. Незавершені капітальні інвестиції	Посилення контролю за величиною витрат та якістю здійснення робіт
	Забезпечення своєчасності прийняття на баланс запланованих об'єктів основних засобів
1.2. Основні засоби	Посилення контролю за станом основних засобів і за здійсненням їх технічного обслуговування, ремонту та оновлення
	Покращення фінансового забезпечення відтворення основних засобів
	Забезпечення своєчасного оновлення основних засобів та їх відповідності сучасним технологічним вимогам
	Забезпечення відповідності наявних основних засобів обсягам діяльності лісогосподарського підприємства
2. Оборотні активи	
2.1. Виробничі запаси	Удосконалення організації процесу матеріального постачання та зберігання запасів
	Встановлення та підтримання оптимальної величини обсягів запасів основних та допоміжних матеріалів, пального
	Посилення контролю за використанням запасів
2.2. Готова продукція	Забезпечення постійного обороту готової продукції
	Посилення контролю за якістю готової продукції та термінами її відвантаження
2.3. Дебіторська заборгованість	Удосконалення обліку та аналізу дебіторської заборгованості
	Забезпечення своєчасного повернення заборгованості
2.4. Гроші	Удосконалення системи розрахунків з покупцями та постачальниками
	Підтримання належного рівня ліквідності
	Прогнозування руху коштів на розрахунковому рахунку та здійснення контролю за ним

Джерело: запропоновано авторами з урахуванням [3]

Пропоновані шляхи удосконалення управління активами лісогосподарських підприємств розроблено авторами з врахуванням матеріалів діяльності конкретних лісогосподарських підприємств Волинської та Рівненської областей [3]. Шляхи згруповано відповідно до груп (оборотні та необоротні) та окремих видів активів. Для кожного окремого лісогосподарського підприємства розробляються окремі заходи щодо управління активами відповідно до того, які з пропонованих шляхів управління активами є найбільш актуальними для даного підприємства.

Список літератури

1. Янковська В. А., Семенець А. О., Кузнєцова С. О. Управління активами та пасивами підприємства. Фінанси, банки, інвестиції. 2013. № 6. С. 111–114.
2. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2009. 23 с.
3. Матеріали господарської діяльності ДП «Рокитнівське лісове господарство», ДП «Зарічненське лісове господарство», ДП «Березнівське лісове господарство», спеціалізованого лісогосподарського ТзОВ «Локачинський лісгосп», 2010–2019.

Прінц О. М.,
студентка групи МОЗ-18мз-2
Житомирського національного агроекологічного університету
Копитова І. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри менеджменту організацій та адміністрування
Житомирського національного агроекологічного університету

ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «МАЛІКС-МЕД»

В ході реформування вітчизняної системи охорони здоров'я часто піднімається питання про те, чи будуть медичні установи стійкі у фінансовому плані в майбутньому. Часто цю проблему формулюють з позиції здатності уряду та інших зацікавлених сторін забезпечити достатнє фінансування медико-санітарної допомоги з погляду зростання тягаря витрат, найчастіше вказуючи при цьому на три чинника, що створюють найбільші труднощі – старіння населення, поява нових технологій і очікування споживачів щодо охоплення медико-санітарної допомоги. Хоча поняття «фінансова стійкість» займає, мабуть, центральне місце у дебатах з питань політики охорони здоров'я, воно поки не входить в число цілей більшості закладів охорони здоров'я.

Питанню управління фінансовою стійкістю медичних закладів присвячено наукові дослідження наступних науковців, серед яких слід виділити Н. В. Прус, Н. Г. Савченко, В. П. Горин, В. С. Загорський, З. М. Лободіна, Г. С. Лопушняк, Л. Лессард, Дж. Вілер, С. Сінг, С. Томсон, Т. Фубістер, Х. Фігерас, Й. Куцин, Г. Пермананд, Л. Бріндова та багато ін. Дана проблема знаходиться в активній фазі дослідження в розрізі медичної реформи в Україні.

За нашим твердженням, «проблема» фінансової стійкості в системі охорони здоров'я насамперед носить політичний характер. У багатьох випадках фіскальні обмеження, з якими стикається держава, що створюються в наслідок політичного рішення про те, яку пріоритетність слід надати сектору охорони здоров'я щодо інших секторів, і розміру державного бюджету. Більш-менш визначена ситуація з управлінням фінансовою стійкістю склалася з приватними медичними закладами, які мають можливість більшого управлінського впливу на керованість фінансовим станом власної організації. І для цього використовуються напрацьовані десятиліттями здобутки фінансового менеджменту [1]. До числа таких належить медична лабораторія ТОВ «Малікс-Мед», яка була створена з метою отримання прибутку, шляхом проведення лабораторних та інструментальних досліджень біоматеріалу. На сьогодні вона має широку мережу пунктів забору біологічного матеріалу у містах та районних центрах кількох областей. За час свого існування лабораторія зайняла надійну нішу серед багатьох лабораторій міста і має власні конкурентні переваги.

Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Малікс-Мед» показав, що останні три роки були непростими для неї: подолати збитковість вдалося тільки в 2018 році в зв'язку з погашенням кредиту, який фірма змушена була взяти для розвитку своїх активів у 2015 році. Не дивлячись на складну фінансову ситуацію за досліджуваний період, все-таки вдалося забезпечити зростання основних результативних показників, і навіть значно покращити показники ефективності діяльності.

Разом з тим, фінансовий стан ТОВ «Малікс-Мед» ще не вдалося привести до оптимального рівня, хоча в деяких його сферах спостерігаються позитивні тенденції. За останні три роки вдалося покращити ліквідність фірми, показники якої знаходяться в межах нормативів і свідчать, що товариство може негайно погасити свої поточні зобов'язання і при цьому може нормально продовжувати діяльність. Оцінка ділової активності виявила певні негативні тенденції щодо використання оборотних активів, хоча загальна картина зміни цих показників досить опти-

містична. Аналіз відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Малікс-Мед» показав незначне покращення його фінансового стану і зниження його залежності від залучених коштів та зовнішніх джерел фінансування, хоча не всі розраховані показники відповідають встановленим нормативним значенням. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості виявив, що недостатньо ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань; лабораторія може бути платоспроможною за умови своєчасних розрахунків з кредиторами, оскільки швидко реалізовані активи перевищують короткострокові пасиви; виявлені проблеми платоспроможності організації на період, рівний середній тривалості одного обороту оборотних засобів. Також було виявлено відсутність необхідної кількості оборотних активів. Все це вказує на нестійкий тип фінансової стійкості лабораторії. Аналіз ймовірності банкрутства засвідчив, що, не дивлячись на прибуткову діяльність у 2018 році, ризик ймовірності банкрутства залишається доволі високий.

Дослідження системи управління фінансовою стійкістю ТОВ «Малікс-Мед» виявило ряд слабких місць в ній. Було з'ясовано, що відсутній контрольований процес управління фінансовою стійкістю. Керівництво фірми не здійснює цілеспрямованих управлінських впливів на сам процес контролю та підвищення фінансової стійкості фірми. Найбільшим недоліком в системі управління фінансовою стійкістю організації була виявлена неорганізована система планування фінансової стійкості. Все це націлює на використання виявлених резервів з метою забезпечення керованості процесу управління фінансовою стійкістю медичної лабораторії.

Список літератури

1. Пархета Л. В. Методи фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2018. № 2. С. 39–45.
2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 592 с.

Саварин Г.,

студентка групи ОПДзчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Чижишин О. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ПСБО 26 ТА МСБО 19

Виплати працівникам є одним із суттєвих складників сукупних витрат будь-якого підприємства та одним із складних об'єктів бухгалтерського обліку, що включають у себе досить значний перелік виплат, кожен з яких має свої особливості відображення як у бухгалтерському обліку, так і у зовнішній звітності підприємства. Рівень виплат працівникам та їх структура мають також велике соціальне значення і впливають не лише на поточні, а й майбутні показники діяльності підприємства. У зв'язку із цим питання розуміння сутності виплат працівникам, їх структури та обліку є актуальними і досить важливою основою для обґрунтування та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.

Питання обліку і контролю виплат працівникам знайшли висвітлення на сторінках наукових фахових видань у працях вітчизняних учених: Ф. Бутинця, С. Голова, Р. Джоги, С. Івахненкова, Є. Мниха, Н. Овсяк, Н. Оляднічук, О. Радченко, В. Швеця, А. Шевченко, О. Ярмолюка та ін. Їх дослідження стосуються розроблення теоретичних і методичних питань з обліку виплат працівникам, напрямів адаптації положень міжнародних стандартів до вітчизняної бухгалтерської практики, використання МСБО 19 «Виплати працівникам» та ПСБО 26 «Виплати працівникам», аналізу та оптимізації витрат на оплату праці.

Питання відображення в обліку та звітності виплат працівникам регулюються Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» [2], окрім компенсаційних виплат інструментами власного капіталу, які регулюються окремим стандартом – МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій». В українській нормативній базі питання обліку та звітності за виплатами працівникам регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [3]. Слід зазначити, що визначення поняття «виплати працівникам» наведене лише в МСБО 19. Згідно із цим стандартом, виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками [3]. У нормативних документах України, у тому числі з питань бухгалтерського обліку, визначення поняття «виплати працівникам» відсутнє. Також відсутні праці українських науковців, присвячених глибокому обґрунтованому розкриттю визначення цього поняття. Як результат дослідження проблем удосконалення облікового забезпечення управління виплатами працівникам підприємства О. Ф. Ярмолюк [4] визначає «виплати працівникам як компенсаційні платежі за надані послуги працівниками, що акумулюються у складі довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень підприємства». Аналіз висловлювань у науковій праці І. В. Орлова дає змогу визначити його розуміння виплат працівникам як сукупності оплати праці і доходів працівників [1].

Маючи основні ознаки виплат працівникам, їх можна визначити так: виплати працівникам – це всі форми поточної та майбутньої компенсації та додаткових благ, що їх надає суб'єкт господарювання самостійно або через третю особу працівнику та членам його сім'ї згідно із законодавством та внутрішньою практикою в обмін на поточні, минулі та майбутні послуги у зв'язку з фактом минулих чи поточних трудових відносин.

Для визначення єдності та відмінності між складниками виплат працівникам та регулюючими нормативними актами ПСБО 26 і МСБО 19 розглянемо структуру таких виплат згідно з Міжнародними та Національними стандартами бухгалтерського обліку свідчить, що МСБО 19 та П(С)БО 26 виплати працівникам поділяють на чотири однакові групи. Проте в МСБО 19 наводиться більш детальний порівняно з П(С)БО 26, але не вичерпний перелік виплат, що входять до груп. У зв'язку з тим, що, згідно зі ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним, розглянемо сутність складників виплат працівникам згідно з МСБО 19. У МСБО 19 у переліку короткострокових виплат додатково зазначено внески на соціальне забезпечення, що сплачуються за рахунок заробітку працівників, виплати, пов'язані з участю працівників у прибутках підприємства, та різні винагороди в негрошовій формі (медичне обслуговування, надання житла, автомобілів та безкоштовних чи субсидованих товарів або послуг). Такий підхід зумовлений тим, що за міжнародною практикою заробітна плата обліковується за методом «нетто», тобто утримання за дебетом заробітної плати не нараховують, а проводять за дебетом спеціального відведеного для цієї мети витратного рахунка «Витрати на соціальне страхування за рахунок працівників» і кредитом рахунка зобов'язань зі страхування працівників. Для відповідних утримань із боку власника підприємства окремо відводиться рахунок «Витрати на соціальне страхування за рахунок працедавця», аналогічний принцип відрахувань здійснюється за кожним видом страхування (соціального, пенсійного, медичного, безробіття).

Перелік виплат працівникам, перелічених у МСБО 19, свідчить, що всі вони є поточними та майбутніми доходами фізичної особи та/ або членів його сім'ї, які пов'язані з поточною та минулою працею фізичної особи на конкретному підприємстві (установі, організації) та виплачуються безпосередньо підприємством або через третю особу. Якщо розглядати виплати після закінчення трудової діяльності, що включають у себе програми з визначеним внеском та програми з визначеними виплатами, у вітчизняному П(С)БО 26 прописаний механізм облікового відображен-

ня виплат після закінчення трудової діяльності, проте практика не передбачає широкого його використання. Це пов'язано з тим, що облік програм із визначеною виплатою є доволі складним, оскільки для визначення зобов'язань та витрат потрібно проводити актуарні оцінки та визначати можливі актуарні прибутки та збитки.

Нерозвиненість інститутів незалежних оцінювачів (актуаріїв) не надає впевненості в тому, що актуарні оцінки можуть бути джерелом надійної прогностичної інформації щодо зобов'язань та активів, пов'язаних із виплатами після закінчення трудової діяльності. Крім того, відсутність економічної зацікавленості у наданні підприємствами якісної інформації користувачам звітності зумовлює недоцільність здійснення витрат на отримання (і регулярну актуалізацію) експертних оцінок.

Згідно з МСБО 19, виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками. Між тим відповідно до укладеного контракту працівнику, який буде прийнятий на роботу, можуть бути надані компенсації на переїзд та перевезення його сім'ї та інші компенсації.

Відповідно до МСФЗ 19, до однієї зі статей щодо короткострокових виплат працівникам належить участь у прибутку та премії, за якими певні категорії або всі працівники отримують бонуси додатково до заробітної плати. В Україні програми участі в прибутках ще не отримали достатньо широкого застосування.

Згідно з МСБО 19 та ПСБО 26, програми виплат після закінчення трудової діяльності поділяються на два види: програми із визначеним внеском і програми із визначеною виплатою. Пенсійне забезпечення у більшості країн здійснюється з використанням трьох джерел: державних пенсійних фондів, пенсійних систем підприємств, індивідуальних накопичень громадян ПСБО 26 містить значну кількість недоліків, і фактично в них відсутня детальна інформація щодо ведення як обліку виплат працівникам, так і відображення інформації у формах фінансової звітності. Крім того, для використання самого ПСБО 26 для організації та методики обліку виплат працівникам потрібно детально розробляти інструкції та рекомендації щодо їх застосування.

Отже, виплати працівникам – це всі форми поточної та майбутньої компенсації та додаткових благ, що їх надає суб'єкт господарювання самостійно або через третю особу працівнику та членам його сім'ї згідно із законодавством та внутрішньою практикою в обмін на майбутні, поточні та минулі послуги та у зв'язку з фактом поточних та минулих трудових відносин. Для отримання достовірної інформації для управління та складання внутрішньої і зовнішньої (фінансової та з корпоративної соціальної відповідальності) звітності за виплатами працівникам на кожному підприємстві повинен бути розроблений і затверджений робочий план рахунків, в якому передбачені субрахунки за видами виплат, термінами їх здійснення, видами зобов'язань, за елементами витрат та джерелами.

Список літератури

1. Орлов І. В. Проблемні питання обліку виплат працівникам: аналіз дисертаційних робіт. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Вип. 18 (1). С. 141–146. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18\(1\)24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2010_18(1)24.pdf).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 № 601. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.

4. Ярмолюк О. Ф. Удосконалення облікового забезпечення управління виплатами працівникам підприємства. Ефективна економіка. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2947>.

5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 2 «Платіж на основі акцій». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011.

Сенишин Б. Б.,
студентка групи УФО-31с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Герасименко О. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні економічні суб'єкти функціонують в умовах високої складності, невизначеності та динамічності навколишнього соціально-економічного середовища. Перед ними постає проблема швидкого реагування на мінливість ринкової економіки. Виходячи із цього, все більшого поширення набуває модель стратегічного обліку як вимога недалекого майбутнього. Така облікова система направлена на підвищення контролю та адаптування підприємства до різких змін в економічному середовищі. Вона здатна забезпечити швидке отримання необхідної інформації з метою коригування стратегії підприємства.

З цього випливає те, що стратегічний облік є складовою частиною інформаційної системи організації, базується на даних фінансового і управлінського обліку та звітності, а також на даних як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, в якому функціонує підприємство.

Використання стратегічного обліку дасть можливість запобігти прийняттю помилкових управлінських рішень, що призводять до ризиків та негативних наслідків в процесі господарської діяльності. Щоб забезпечити належне функціонування підприємства, стратегічний облік має узгоджуватись з цілями стратегічного управління та діяти на базі наступних принципів:

1. Цілеспрямованість (необхідна для забезпечення місії підприємства, яка є призначенням і головною причиною його існування), оскільки наявність та розуміння головної загальної цілі консолідує зусилля працівників підприємства для досягнення бажаного результату.

2. Системність, яка передбачає цілісний і всебічний підхід до запровадження системи стратегічного обліку на підприємстві. Вона полягає в ініціативі та підтримці вищого керівництва, розробленні чіткого переліку завдань, делегуванні відповідних повноважень щодо організації стратегічного обліку і аналізу певним працівникам.

3. Систематичність або довгострокова відданість цілям та завданням стратегічного обліку і аналізу, що повинно стати органічним елементом корпоративної культури підприємства.

4. Своєчасність, що полягає у негайному реагуванні на зміни у зовнішньому середовищі, які можуть становити небезпеку для функціонування підприємства, з метою ймовірного коригування стратегії.

5. Оптимальність – передбачає, що очікуваний економічний ефект від впровадження системи стратегічного обліку і аналізу має бути позитивним [1].

Таким чином, процес досягнення стратегічної мети, прийняття стратегічних рішень, дослідження стратегічних завдань підприємства здійснюється на основі функціонування єдиного стратегічного обліково-управлінського механізму.

На шляху впровадження в управління підприємством основних організаційних і методичних принципів стратегічного обліку вітчизняні підприємства сьогодні зіштовхуються з низкою проблем (табл. 1).

У бухгалтерів при впровадженні стратегічного обліку має бути право вибору: залишатись у рамках традиційної бухгалтерії чи освоювати нові знання та брати участь у нововведеннях, як в системі обліку так і в управлінні підприємством в цілому. У свою чергу організація процесу стратегічного управління має поєднувати

в собі стратегічний облік, аналіз та контроль, які дають змогу побудувати стійку інформаційну систему, основою якої є спрямованість на розроблення та реалізації стратегій бізнесу в умовах невизначеності та ризику.

Таблиця 1

Проблеми впровадження стратегічного обліку на вітчизняних підприємствах

ПРОБЛЕМА	ОПИС ПРОБЛЕМИ
Психологічні стереотипи	Основна маса бухгалтерів-практиків орієнтована насамперед на підготовку податкової звітності, їм дуже складно перебудувати свою свідомість, працювати по-новому, тобто керуватися у своїй роботі передусім внутрішніми потребами підприємства, виявляти творчий підхід до справи, адаптуючи існуючі методи і прийоми до специфічних потреб підприємства.
Професійна підготовка бухгалтерів	Багаторічний досвід роботи на підприємстві дає можливість бухгалтерам добре орієнтуватися в існуючих податкових інструкціях і постановах, правильно заповнювати податкові форми і розраховувати величину податків. Проте для організації та ведення стратегічного обліку потрібні знання економічної, бюджетної й аналітичної роботи.
Ставлення керівництва підприємства до бухгалтерії	Керівники підприємства вважають бухгалтерію статистичним відділом і не сприймають бухгалтерів як фахівців, з якими необхідно радитися при прийнятті важливих управлінських рішень. Тому рішення приймаються на свій «страх і ризик», без детального економічного аналізу.
Обмеженість матеріальних ресурсів	Організаційні зміни спричиняють додаткові матеріальні витрати. При виборі варіанта реалізації впровадження стратегічної бухгалтерії на підприємстві варто виходити з принципу економічної доцільності, який передбачає співвідношення вкладених коштів і економічного ефекту, отриманого від її використання.

Джерело: [2]

Отже, стратегічний облік є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Тому для вирішення ряду проблем при впровадженні стратегічного обліку потрібно чітко сформулювати стратегію підприємства, сформулювати спільні цілі всіх підрозділів, надати працівникам розуміння стратегічного обліку на всіх рівнях управління, а також створити необхідну інформаційну базу для забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Список літератури

1. Довбуш А. В. Стратегічний облік: сутність та поняття. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 304–307.
2. Зарудна Н. Я. Управління бізнес-процесами підприємства в системі стратегічного обліку. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 18–19 квітня 2019 р. Мукачево : МДУ, 2019. С. 250–253.

Сіденко К. Ю.,

студентка групи МА (3) 16

Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Лисенко В. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання оцінки ефективності діяльності підприємств особливо важливо в сучасних умовах глобалізації економіки держав. На результати господарської

діяльності підприємства та її ефективність впливають безліч чинників, які виявляють як позитивний, так і негативний вплив, тому дуже важливо систематизувати їхню класифікацію для комплексного підходу оцінки показників. Фактори – це рушійні сили розвитку процесів і явищ, які необхідні для здійснення господарських процесів [1].

Процес виробництва на підприємстві здійснюється за належної взаємодії визначальних його чинників, а саме персоналу, засобів та предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце затрати живої праці, а з іншого боку, є результати виробництва.

Ефективність – інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат живої праці на отримання кінцевого позитивного результату. Підвищення ефективності можна досягти шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату [2].

Залежно від спрямованості дії всі фактори можна об'єднати у дві групи, а саме позитивні й негативні. Позитивні – це такі фактори, вплив яких покращує показники діяльності підприємства, а негативні – навпаки. Залежно від місця виникнення всі фактори можна класифікувати на внутрішні й зовнішні, де внутрішні фактори залежать від діяльності самого підприємства.

Отже, слід відзначити, що фактори підвищення ефективності діяльності підприємства можуть бути класифіковані за основними напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, які є комплексами технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія суспільної праці; за джерелами підвищення ефективності та за сферою застосування фактори поділяють на народногосподарські, міжгалузеві, регіональні, галузеві та внутрішньовиробничі.

Першочергове значення в галузі зростання економічної ефективності виробництва надається раціональному використанню виробничого потенціалу, режиму економії затрат і ресурсів [3].

До зовнішніх слід віднести: державну та соціальну політику; інституційні механізми; інфраструктуру; структурні зміни в суспільстві та економіці тощо.

Внутрішні чинники розподіляють на «тверді», тобто ті, що піддаються вимірюванню та мають фізичні параметри, та «м'які». Кожне підприємство мусить постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників через розроблення та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності та враховувати вплив на неї зовнішніх чинників [4].

Таблиця 1

Фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства, відповідно до категорій показників [5]

загальні	характер виробництва і його галузеві особливості, стан матеріально-технічної бази
специфічні	співвідношення між формами організації управління, між формами управління і методами управління, ступінь відповідності структури апарату управління, рівень механізації та автоматизації управлінських робіт, рівень кваліфікації працівників і ефективність їх праці
особливі	фактори невизначеності та ризику
структурно-організаційні	організаційна структура управління, виробництва, постачання та збуту, виробничо-економічних зв'язків
інтенсивні	зростання продуктивності праці, фондівіддачі, матеріалівіддачі, зниження капітало-, фондо- та трудомісткості
екстенсивні	зростання обсягу виробничих ресурсів
галузеві	загальні та структурні характеристики галузі в структурі національного господарства, кон'юнктура галузевого ринку
територіальні	географічне розташування, природно-кліматичні умови, потенціал ринку та інвестиційний ринок

Отже, розглянувши сутність економічної ефективності, встановили, що на її результативність впливає низка позитивних і негативних факторів. Позитивні – це такі фактори, вплив яких покращує показники діяльності підприємства, а негативні – навпаки. До шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства відносять сукупність конкретних заходів як в технічному, організаційному, так і соціально-економічному напрямках діяльності, адже тільки тоді за їх допомогою можна буде досягти поліпшення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства й економії їхніх ресурсів.

Список літератури

1. Економічний аналіз : [навч. посіб.] / [Антонюк О. П., Ступницька Т. М., Купріна Н. М., Подгорна І. Є.] Львів : «Магнолія 2006», 2010. 320 с.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 292 с.
3. Макмиллан Р. Економикс. Москва : ПРИОР, 1998. 384 с.
4. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління. *Фінанси України*. 2013. № 6. С. 24–32.
5. Пасека Д. В., Гринько Т. В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment_/tom4/48_Paseka.htm.

Сокур О. В.,
магістрант групи ЕП901-13м
Національної металургійної академії України
Семенова Т. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Беня
Національної металургійної академії України

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Оптова торгівля поряд з іншими учасниками товарного ринку приймає участь у формуванні системи господарських зв'язків, організації і проведенні різноманітних комерційних операцій і обороток. Водночас вона має деякі внутрішні особливості і відмінності, що дозволяють кваліфікувати її в окрему підгалузь торгівлі, яка включає будь-яку діяльність з продажу товарів і послуг тим, хто набуває їх з метою перепродажу або професійного використання.

Для раціональної організації діяльності підприємств оптової торгівлі необхідно визначити систему показників, які економічно обґрунтовують ефективність їх функціонування.

Методологічні та методичні питання визначення показників економічної ефективності діяльності підприємств оптової торгівлі розкриваються в наукових працях В. В. Апопія, М. І. Белявцева, В. С. Марцина, І. П. Міщука, В. М. Ребицького, С. І. Рудницького, А. С. Савощенка, Ю. М. Хом'яка, Л. В. Шестопалової та ін. Водночас не можна говорити про завершення досліджень визначення ефективності діяльності підприємств оптової торгівлі.

Діяльність підприємств оптової торгівлі оцінюють за системою показників [1], які можна розподілити на дві великі групи: статистичні та фінансові.

Статистичні використовують для формування загальних показників оптової торгівлі макроекономічного рівня. На їх підставі оцінюють розвиток оптової торгівлі загалом і за найважливішими групами товарів, частку оптової торгівлі у валовому внутрішньому продукті тощо. До статистичних показників належать: загальний товарооборот; оборот від посередницької діяльності; оборот від інших видів діяльності.

Фінансові показники дають можливість оцінити ефективність діяльності оптового підприємства, проаналізувати джерела витрат і формування прибутку, визначити резерви підвищення рентабельності всіх видів діяльності оптового

підприємства й поліпшення якості обслуговування споживачів. До фінансових показників діяльності оптового підприємства належать: доходи за видами діяльності; витрати за видами діяльності; прибуток (збиток) від звичайної та надзвичайної діяльності; чистий прибуток (збиток) оптового підприємства.

Запропонована система оцінки економічної ефективності діяльності підприємств оптової торгівлі включає наступні показники: планований оптовий товарооборот на наступний за звітним період; нормативний запас на кінець прогнозованого періоду; величина одноденної реалізації; чистий дохід (виручка) від реалізації товарів; валовий прибуток від реалізації; прибуток від операційної діяльності; фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування; чистий прибуток оптового підприємства; коефіцієнт прибутковості; коефіцієнт рентабельності.

Використання запропонованого підходу до оцінювання ефективності діяльності підприємств оптової торгівлі дасть змогу адекватно відобразити динаміку ефективності господарювання та дасть можливість систематично отримувати інформацію про поточний стан комерційної діяльності, розбиратися в причинах зміни рівня її ефективності, своєчасно визначати напрями їх вирішення, як наслідок, оптимізувати управлінські рішення.

Список літератури

1. Савощенко А. С. Інфраструктура товарного ринку: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2005. 336 с.

Теньков М. С.,
студент групи ММО2018–1
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова
Плотницька С. І.,
д-р екон. наук, доцент
професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГУ ВЗАЄМОДІЇ

Одним з ключових положень сучасної маркетингової теорії є визнання домінуючої ролі споживачів в системі взаємин учасників товарно-грошового обміну. Дане положення характерно для всіх ринків, в тому числі і для будівельної галузі. Загалом, в маркетинговій практиці організацій будівельної галузі відносини зі споживачами вибудовуються за застарілими технологіями, як правило, з позицій здійснення простих трансакцій, які супроводжують операції купівлі-продажу товарів. Так, підприємства будівельної галузі не приділяють належної уваги об'єктивним умовам формування споживчої поведінки, значенню посередників і підрядників, впливу контролюючих органів та ін.

Генезис і еволюція маркетингу свідчать про те, що розширення його меж і масштабів призводить до нового наповнення змісту маркетингу, зміни його об'єктів та суб'єктів, вдосконалення інструментарію. На думку вчених, концепція маркетингу взаємин в спіралі еволюції концепцій маркетингу, перш за все, розширює розуміння характеру і архітектури абстрактного зв'язку (взаємозв'язку, взаємини) між різними суб'єктами. Цю концепцію прихильники маркетингу взаємодії відзначають, як таку, що в більшій мірі відповідає потребам сучасного суспільства і формуванню ринкових відносин.

Так, останні тенденції свідчать про те, що ідея «кооперації» стає домінуючою та все більш витісняє ідею «конкуренції». Процеси інтеграції у світовій економічній системі, створення кластерів на рівні окремих держав, формування асоціацій підприємств в більшості галузей економіки, розробка та впровадження програм

лояльності підприємствами різних сфер діяльності – все це є відображенням даних тенденцій. Тобто можемо зробити висновок, що на всіх рівнях економічної діяльності спостерігається відхід від конкуренції до партнерства.

Таким чином, критерій ускладнення розуміння взаємозв'язків між підприємствами, їх споживачами та іншими суб'єктами є основою розвитку концепцій маркетингу та вдосконалення їх методики. На нашу думку, використання саме цього критерію при розгляді еволюції концепцій маркетингу до теперішнього часу дозволить синтезувати актуальну концептуальну основу для сучасного маркетингу, в тому числі і для підприємств будівельної галузі. Слід відзначити також істотний вплив загального менеджменту якості (total quality management – TQM), що акцентує увагу на внутрішніх комунікаціях підприємства, на формування концепції маркетингу взаємодії.

Об'єктивна реальність свідчить про те, що концепція маркетингу взаємодії ще проходить стадію формування, але вже є певні напрацювання, які обґрунтовані не тільки в теорії, а й мають практичне застосування. Численні дослідження даної проблематики свідчать про те, що не має одностайності поглядів вчених на визначення маркетингу взаємодії. Однак більшість дослідників єдині в наступному: маркетинг взаємодії – це процес створення, підтримки і розширення стійких, повноцінних відносин зі споживачами та іншими партнерами компанії. Він охоплює встановлення взаємовідносин на багатьох рівнях – економічному, інституціональному, соціальному.

Організація маркетингу в будівельній організації має ряд особливостей, визначених специфікою діяльності таких підприємств. Для будівельного ринку характерним є високий рівень залежності якості продукту від цілого розмаїття факторів, у тому числі якості будівельних матеріалів, якості послуг підрядних організацій, характеристик ґрунту для спорудження будівельних об'єктів і т.п. У будівельній сфері наявність значної кількості підрядників є поширеною практикою. Тому на будівельному ринку формування довгострокових і вигідних взаємовідносин з постачальниками є необхідним елементом успішного функціонування.

Концепція маркетингу взаємодії орієнтована на вибудовування довгострокових відносин з усіма суб'єктами, які беруть участь у створення блага, тобто постачальниками, підрядниками, органами державної влади та, звичайно ж, споживачами. Адже кожен з цих суб'єктів має безпосередній вплив на прийняття та реалізацію маркетингових рішень будівельної організації. Для будівельного ринку характерним є також реалізація спільних проектів з підприємствами-конкурентами. Так, часто конкуренти зацікавлені в спільному підведенні комунікацій до об'єктів будівництва, в спільному виконанні великих контрактів щодо виконання будівельних робіт і т.д. Отже, конкуренти так само є сферою інтересів і розвитку партнерських відносин для підприємств будівельної сфери.

Таким чином, проведений аналіз дозволив виявити передумови розвитку маркетингу взаємодії на підприємствах будівельної сфери, що обумовлені, з одного боку, особливістю сучасного етапу економічного розвитку, а з іншого – особливістю будівельної галузі.

Список літератури

1. Berry L. L. Relationship Marketing // Emerging Perspectives on Service Marketing / Eds. L. L. Berry, G. L., Shostack, G. D. Urah. Chicago, 1983. P. 25–38.
2. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер ; [Експрескурс. 2-е изд.; пер. с английского Д. Раевская ; под ред. С. Г. Божук]. СПб. : Питер, 2006. 464 с.
3. Коробкова Н. А. Эволюционный взгляд на концепцию маркетинга взаимодействия. Образование и наука в современном мире. Инновации. 2016. № 6–1. С. 78–85.

Ткачук Д. С.,
студент групи Mg1-M18z
Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка
Кушнір О. К.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основою діяльності будь-якого підприємства є ресурси, які мають різну видову класифікацію. Одним із видів ресурсів є трудові ресурси – частина працездатного населення, яка володіє фізичними й розумовими здібностями і знаннями, необхідними для здійснення корисної діяльності. Для забезпечення ефективної діяльності підприємств, підвищення рівня їх рентабельності та конкурентоспроможності необхідне ефективне використання трудових ресурсів.

Трудові ресурси – це населення працездатного віку (чоловіки від 16 до виповнення 60 років, жінки від 16 до виповнення 55 років), яке працює або не працює, а також пенсіонери й підлітки, які працюють. Зрозуміло, що основна частка трудових ресурсів припадає саме на населення працездатного віку, за винятком інвалідів I і II груп та пенсіонерів, що отримують пенсію на пільгових умовах. Проте пенсіонери і підлітки, які на даний момент зайняті у суспільному виробництві, також становлять запас (ресурс) трудових ресурсів [1, с. 38].

Розвиток трудових ресурсів України залежить головним чином від рівня життя населення, який визначає можливість відтворення працездатного населення. Основним показником, який визначає рівень життя населення є заробітна плата – основне джерело грошових доходів працюючих, основа матеріального доходу членів їх сімей [2, с. 61].

Однак теперішня ситуація в країні свідчить про практичну відсутність стимулюючої функції заробітної плати. У 2019 році в Україні середній розмір заробітної плати становить 10260 грн [3], що у 2,5 рази вище від рівня мінімальної заробітної плати 4173 грн. Але у державі залишається значна частка тих, хто працює, заробітна плата яких не перевищує розмір мінімального рівня, що свідчить про збереження тенденції до поширення бідності серед працюючих. Це призвело до масової міграції трудових ресурсів, що не тільки зменшує пропозицію робочої сили на українському ринку праці, а й знижує її якість.

Критичною проблемам нестачі трудових ресурсів постає там, де підприємство створюється з нуля. Є приклади, коли знаходилися інвестори для будівництва заводів, але через брак робітників основних спеціальностей – фрезерувальників, токарів, наладчиків верстатів – вони вимушені були відмовлятися від своїх проєктів [4]. Це є наслідком соціально-економічної, трудової кризи в країні.

Для стійкого економічного зростання, необхідним є стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні таких робочих місць, які потребують наукомістких знань і висококваліфікованої праці, а не відкриття торговельних яток, майстерень у гаражах та підвалах з кустарним виробництвом. Іншими словами, мова йде про поступове подолання тренду примітивізації економіки шляхом удосконалення інституційного середовища економіки та ринку праці.

Проблема збереження та примноження трудових ресурсів є вкрай складною та комплексною; щоб її «підняти», слід реформувати і економічну, і соціальну сферу в країні. Необхідні реалістичні програми відродження промислового потенціалу, розвитку малого і середнього бізнесу, максимальні підприємницькі свободи і недоторканність приватної власності як основний догмат сучасного українського права. Важелями промислового розвитку є добрий підприємницький клімат та

захист бізнесу від різних утисків. Перспектива сучасного робочого місця та європейської якості життя зупинять багатьох фахівців, а інших примусять замислитися про укорінення в Україні та повернення додому.

Отже, врятувати ситуацію із відтоком трудових ресурсів зможе прискорений, системний, стратегічно продуманий індустріальний розвиток.

Список літератури

1. Економіка праці та соціально-трудова відносина: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. проф. Качана Є. П. Тернопіль : ТДЕУ, 2006. 373 с.
2. Покинйчереда В. В. Трудові ресурси підприємств: обліковий аспект. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки.* №1 (56). Том 2. 2012. С. 59–66.
3. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.10.2019).
4. Сайт Українського союзу промисловців і підприємців. URL: <https://uspp.ua/inicziativi/position/trudovi-resursi-os-shho-nini-viznachaie-dolyu-kraini> (дата звернення 30.10.2019).

Хільчук А. О.,

студентка групи МО-51

Рівненського державного гуманітарного університету

Шимко О. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри менеджменту

Рівненського державного гуманітарного університету

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В турбулентному швидко змінюваному економіко-правовому середовищі України основним джерелом розвитку економіки країни в цілому та кожного підприємства зокрема є трудові ресурси (персонал), їх майстерність, освіта, фахова підготовка.

Управління персоналом – це системний, планомірно організований вплив за допомогою взаємопов'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів на процес формування, розподілу, перерозподілу робочої сили на рівні підприємства, на створення умов для використання трудових якостей працівника (робочої сили) в цілях забезпечення ефективного функціонування підприємства і всебічного розвитку зайнятих на ньому працівників.

У практиці управління персоналом в останні роки чітко просліджується переплітання різних його моделей: американської, японської та західноєвропейської.

Завдяки цьому проявляється процес інтернаціоналізації сучасного менеджменту. Важливим етапом цього процесу стали асиміляція ідей системного підходу, розробка різних моделей організації, як системи – не тільки функціонуючої, але й такої, що розвивається, на основі яких сформувався новий підхід у кадровому менеджменті – управлінні людськими ресурсами.

У сучасній теорії та практиці управління персоналом в підприємствах індустріально розвинутих країн домінують два діаметрально протилежних підходи – американський і японський [1, с. 29].

Американська модель управління персоналом передбачає початкове визначення професійно-кваліфікаційної моделі «посади» і «підтягування» до найбільш відповідних працівників за схемою «посада – працівник».

Особливостями системи управління в американських підприємствах є таке:

– персонал розглядається як основне джерело підвищення ефективності виробництва;

– йому надається певна автономія;

– підбір здійснюється за такими критеріями, як освіта, практичний досвід роботи, психологічна сумісність, уміння працювати в колективі;

– орієнтація на вузьку спеціалізацію менеджерів, інженерів, вчених.

Японська модель передбачає початкове вивчення сильних і слабких сторін особистості працівника і підбір для нього відповідного робочого місця (система «працівник – посада»).

Японській моделі характерна орієнтація на:

- довгу перспективу роботи на одному підприємстві;
- якість освіти й особистий потенціал робітника;
- оплата праці визначається комплексно, з урахуванням віку, стажу роботи, освіти та здібностей до виконання поставленого завдання;
- участь працівників у профспілках, що створюються в межах організації, а не галузі.

Для підприємств притаманна комбінована модель управління персоналом, тому що вона в досить збалансованій формі поєднує в собі елементи і жорсткої (американської), і м'якої (японська) моделі; при цьому питома вага елементів кожної моделі може змінюватися залежно від типу переважаючої праці, менталітету найманої робочої сили та рівня управлінської культури [2].

Процес управління персоналом є домінуючим у процесі управління підприємством у цілому. При цьому, являючи головною мету процесу управління персоналом у досягненні тактичних (потенціал), оперативних (прибуток) і стратегічних (безперервний розвиток) цілей, які стоять перед підприємством, можна дійти висновку, що для їх досягнення персонал повинен бути організованим, умотивованим, висококваліфікованим – здатним мобілізувати ресурси для формування та реалізації потенціалу.

Усі ці риси персоналу – як рушійної сили розвитку підприємства розкриваються, перш за все, у його здатності формувати та реалізувати потенціал підприємства – першої (тактичної) цілі, без досягнення якої неможливо досягти ані оперативну (отримати прибуток), ані стратегічну (забезпечити безперервний розвиток) цілі [3].

В нових економічних умовах лише на основі парадигми управління підприємством через управління персоналом можливо забезпечити його стійке економічне зростання шляхом формування та реалізації потенціалу, де персонал є головною рушійною силою.

Список літератури

1. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом. Київ : Кондор, 2005. 308 с.
2. Пересипкіна Г. О., Продан В. О. Методологічні основи управління персоналом на українських підприємствах. БізнесІнформ. 2013. № 3. С. 372–376.
3. Ващенко Н. В. Сутність парадигми «Управління підприємством через управління персоналом». БізнесІнформ, 2013. № 11. С. 266–272.

Хомуленко Н. В.,

студентка групи ОО-18-2м

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Іванова Л. В.,

ст. викладач кафедри управління та адміністрування

Новокаховського гуманітарного інституту

ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

НАПРЯМИ ПОДАТКОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

На сьогоднішній день існує багато недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності в Україні. Серед них: складність, нестабільність та переважно фіскальна спрямованість чинної податкової системи; адміністрування податків та

зборів, яке ставить у нерівні умови платників податків і контролюючі органи та ін. Це призводить до відтоку підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету.

Попри існуючі недоліки оподаткування можливості справно сплачувати податки і при цьому неухильно дотримуються податкового законодавства забезпечуються за рахунок податкової оптимізації.

Оптимізацію оподаткування слід розглядати як систему заходів, здійснених у межах чинного законодавства, спрямованих на зменшення податкових платежів. До заходів мінімізації податків належать – розробка і реалізація схем спрямування фінансових потоків, господарських операцій, обрання виду діяльності, використання пільг, законодавчих прогалин, правильне формування облікової політики підприємства тощо [1].

Оптимізація оподаткування реалізується шляхом: перенесення термінів виникнення податкових зобов'язань на інші періоди; передання податкових зобов'язань іншим особам; зменшення податкових зобов'язань (шляхом переносу бази оподаткування, зменшення бази оподаткування).

Уникнення сплати податків передбачає надання достовірної інформації про об'єкт оподаткування для того, щоб максимально використати передбачені законодавством пільги та можливості щодо зменшення податкових платежів. Уникання сплати податків шляхом їх законної мінімізації практикується у цілому світі. І, оскільки вжиті заходи не суперечать закону, суб'єкти господарювання використовують їх в процесі податкового планування.

Однак податкова оптимізація не є панацеєю при вирішенні наявних проблем у податковій системі України. Концептуальним вирішенням фіскальної реформи може стати цілковите скасування ПДВ (доходи державного бюджету поповнюються в основному за рахунок ПДВ з імпорту, який можна компенсувати митним збором).

Головними чинниками, які підштовхують платників уникати сплати податків, є: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; рівень корупції у державі.

Розглядаючи питання ефективності системи оподаткування, не можливо не згадати про податкові пільги, які за певних умов є дієвим інструментом підтримки національної конкурентоспроможності. Основним недоліком чинного пільгового оподаткування в Україні є те, що більшість податкових пільг надаються на невизначений термін, з необґрунтованим і нецільовим змістом, що призводить до постійних втрат бюджетних надходжень і гальмування економічного зростання.

Досвід розвинених країн переконує, що пільги найчастіше надаються на умовах податкового кредиту. Виходячи з цього можна запропонувати впорядкування податкових пільг в Україні: пільги не повинні бути особистими (надаватися окремим платникам), вони повинні мати цільовий характер. Суми, отримані підприємствами від відрахувань із податкової бази, а також зменшення податкового зобов'язання мають розглядатися як субсидії і використовуватися на законодавчо встановлені цілі [2].

Отже, реформування сучасної системи оподаткування, надання їй нормальних цивілізованих рис – це найгостріша проблема для економіки України. Нині податкова система перебуває у стані змін. Однак практика її реформування свідчить про недостатню з'ясованість питання щодо того, як взагалі мають проводитися податкові реформи.

Таким чином, надмірно ускладнені податкові системи є причиною високого рівня ухилення від сплати податків, а значні витрати на адміністрування призводять до появи неформальних секторів, збільшення корупції та зменшення припливу інвестицій в країну, а прості податкові системи сприяють зростанню бізнес-

структур, збільшенню обсягів інвестицій і є рушієм розвитку економіки країни в цілому. Тому потрібно спростити податкову систему, зробити її якомога стабільнішою, прозорішою та зрозумілішою.

Удосконалення системи оподаткування підприємств України в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення. Недоліки у податковій системі призводять до негативних наслідків в економіці країни.

Список літератури

1. Проблеми оподаткування підприємств в Україні. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua>. (дата звернення: 21.03.2019).

2. Карауш В. В. Податкове навантаження на підприємства в Україні та країнах ЄС. URL: <http://www.confcontact.com/> (дата звернення: 21.03.2019).

Ходаківська Т. С.,

студент групи МО/3-18м-1

Житомирського національного агроекологічного університету

Присяжнюк О. Ф.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри менеджменту організації і адміністрування ім. М. П. Поліщука

Житомирського національного агроекологічного університету

СТИМУЛЮВАННЯ ПОСЕРЕДНИКІВ, ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стимулювання збуту визначається найбільш важливою ділянкою в збутовій політиці підприємств, оскільки дозволяє забезпечити відносно стабільне збільшення обсягів продажу продукції (товарів, послуг) та досягти збільшення частки присутності на ринку. Стимулювання посередників спрямоване на підтримку, інформування та їх мотивацію з метою створення умов для збільшення обсягів реалізації.

Дослідженню питань, пов'язаних із підвищенням ефективності збутової діяльності шляхом управління каналами просування продукції присвячені наукові праці вітчизняних та закордонних дослідників: Бутенко Н., Котлера Ф., Гаркавенко С., Крикавського Є., Павленка А., Кузьміна О., Чухрай Н. та ін. Пошук оптимальних шляхів стимулювання посередників у каналах просування продукції представлений у працях Сигиди Л., Савич О., Мухи Р., Репич Т. Метою дослідження є визначення напрямів удосконалення збутової діяльності підприємства шляхом стимулювання посередників.

Сучасні умови господарської діяльності вітчизняних підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності та ризику [1]. Тому важливо приділити значну увагу побудові ефективної співпраці з посередниками. Стимулювання посередників у каналах просування продукції можна охарактеризувати як вплив підприємства-виробника продукції (товарів, послуг) за допомогою відповідних стимулів на посередників з метою збільшення обсягів продажів, вирішення поставлених завдань, активізації інтересів посередників щодо збуту продукції кінцевому споживачу [3]. Зазначеними стимулами можуть бути знижки, подарунки, премії тощо. Як зазначається у науковій літературі, найбільш дієвим стимулювання посередників у каналах просування продукції є у середньостроковій та довгостроковій перспективі [2], оскільки розкриття потенціалу посередників потребує часу та значних інвестицій.

В результаті вивчення специфіки діяльності одного із промислових підприємств Житомирської області – ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн» в частині ефективності організації та здійснення підприємством збутової діяльності було встановлено, що однією із причин проблем зі збутом є недостатньо ефективна

робота із власною дилерською мережею. Продукція підприємства реалізується через чотирьох дилерів, які діють по всій території України. Ефективна співпраця ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн» з дилерами є основою стабільності збуту продукції підприємства, не дивлячись на той факт, що у практиці використовується також (прямий) канал просування «Бізнес для Бізнесу».

Запропоновано підприємству використовувати наступну систему винагород дилерів. Наприклад, за виконання місячного плану продажу за обсягом – 2% від вартості, за виконання місячного плану за асортиментом – 3% від вартості); бонуси за виконання квартального та річного планів продажів продукції у розрізі асортименту та кількості; бонус за маркетингову активність (у % від загального бюджету); бонус за зайняту частку ринку регіону (залежить від складності кон'юнктури ринку); раз на рік проведення конкурсу «Кращий дилер ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн» із номінаціями (наприклад, «Кращий керівник дилер-партнера», «Кращий працівник дилер-партнера», «Найбільший приріст у сегменті» тощо); для працівників компаній дилер-партнерів пропонується раз на пів року (або і раз у квартал) проводити акцію «Супер менеджер», за результатами якого будуть оцінюватись вклади працівників дилер-партнерів у реалізацію продукції ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн». В якості винагороди можуть використовуватись як цільові економічні стимули (премії чи бонуси), так і не економічні (сертифікат переможця + приз, наприклад смартфон Samsung або Apple).

Важливо продумати систему бонусації таким чином, щоб загальна її результативність відповідала умові: до 10% чистого доходу ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн», що принесений конкретним дилером за результатами певного періоду (місяця, кварталу, півріччя) та + 2-3% чистого доходу ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн», що принесений конкретним дилером за результатами року. Всі конкретні умови мотивації необхідно передбачити у дилерських контрактах, що б кожен партнер чітко розумів систему бонусації.

Таким чином, впровадження програми лояльності дилерів на ПрАТ «Малинська паперова фабрика-Вайдманн» дасть змогу стимулювати дилерів на збільшення обсягів продажу та пошук нових клієнтів.

Список літератури

1. Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М., Сергєєва О. В., Веремейчик О. Ф. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. центр навчальної літератури, 2012. 472 с.
2. Савич О. П. Застосування мотивації посередників у каналах розподілу автомобільного ринку. *Технологический аудит и резервы производства*. 2017. № 1 (4). С. 4–8.
3. Сигида Л. О. Стимулювання учасників маркетингових каналів просування інновацій як спосіб підвищення ефективності управління ними. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 3. С. 31–38.

Черначук Ю.,
студентка групи МО-4
Рівненського державного гуманітарного університету
Самборський І. О.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Економічне середовище сучасного ринку, якому властиві невизначеність і мінливість, вимагає від суб'єкта господарювання якісного управління. Якісне управління визначається здатністю формування конкурентних позицій підприємства у такому середовищі й утримання його потенціалу.

Для характеристики середовища господарювання, де присутня конкуренція, вживаними є поняття «конкурентоздатність» і «конкурентоспроможність». В українській економічній термінології вживаним є не адаптоване лексично російське запозичення цих понять. Існує в російській мові єдине поняття «конкурентоспособность» більшістю вітчизняних науковців ідентифікується як «конкурентоспроможність». При цьому не враховується той факт, що в українській мові існує інше, дещо відмінне за значенням поняття «конкурентоздатність» [1, с. 62].

Дослідження змісту цих співзвучних понять дозволяє вітчизняним науковцям зробити висновок про те, що «конкурентоздатність визначається відносно об'єктів, які вже діють на ринку, а конкурентоспроможність – новостворених, тобто до тих, які тільки мають виходити на ринок» [1, с. 62]. Конкурентоздатність підприємства – це відносна комплексна характеристика, що виражає відмінність у розвитку конкретного підприємства від розвитку інших за ступенем задоволення товарами потреб споживачів і за ефективністю виробничої діяльності. конкурентоздатність визначається відносно об'єктів, які вже діють на ринку, а конкурентоспроможність – новостворених, тобто до тих, які тільки мають виходити на ринок. Конкурентоздатність підприємства – це відносна комплексна характеристика, що виражає відмінність у розвитку конкретного підприємства від розвитку інших за ступенем задоволення товарами потреб споживачів і за ефективністю виробничої діяльності» [1, с. 62].

Велика кількість і різноманітність публікацій свідчить про складність предмета наукових досліджень. Конкурентоздатність підприємства визначається різними чинниками, які можуть виявлятися у конкурентних перевагах. Особливого значення надається проблемі їхнього створення та реалізації. Відповідно до теорії конкурентних переваг М. Портера, «конкурентні переваги формуються завдяки ефективності використання всіх видів ресурсів підприємства, а не лише через їхню наявність» [2].

Ж.-Ж. Ламбен розуміє конкурентоздатність фірми як можливість кращого, ніж у конкурентів, задоволення потреб покупців. Г. Азоев та А. Челенков розуміють конкурентоздатність «як результат, що фіксує наявність конкурентних переваг, без яких вона неможлива, але зауважують, що наявність окремих конкурентних переваг не означає автоматичну перевагу» [3]. На думку М. О. Єрмолова, «конкурентоздатність підприємства є відносною характеристикою, яка відображає відмінності процесу розвитку даного підприємства від підприємств-конкурентів як за ступенем задоволення своїми товарами або послугами конкретної суспільної потреби, так і за ефективністю діяльності» [4].

Отже, конкурентоздатність підприємства означає його здатність до ефективної господарської діяльності і забезпечення прибутковості в умовах конкурентного ринку.

До факторів, які визначають конкурентоздатність торговельного підприємства на споживчому ринку слід віднести ефективність функціонування господарської системи (часткові показники ефективності, рівень комерційної маржі, ефективність використання товарних та трудових ресурсів, матеріально-технічної бази, ефективність залучення капіталу), якість задоволення споживчого попиту (обсяг та структура товарообороту, темпи його росту, широта, глибина та оновленість асортименту, конкурентоспроможність реалізованих товарів, якість торговельного обслуговування тощо), а також ресурсний потенціал (організація товарозабезпечення, ефективність укладених угод на закупівлю товарів, місце розташування торговельного підприємства; обсяг та склад матеріально-технічної бази тощо).

Існує багато шляхів отримання конкурентних переваг, зокрема стати краще самому, безпосередньо послабити конкурентів або змінити ринкове середовище. У першому випадку, підприємство докладає чимало зусиль, щоб удосконалити власну діяльність. У другому випадку – діяльність торговельного підприємства спрямовано на безпосереднє послаблення конкурентів.

Список літератури

1. Дейнега О. В. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоздатності підприємств. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Логістика, 2008. Вип. 623. С. 61–68.
2. Портер М. Стратегія конкуренції : пер. з англ. К. : Основи, 1998. 390 с.
3. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства. К. : Хрещатик, 1999. 797 с.
4. Близький Р. С., Волкова В. О. Сутність конкурентоспроможності торговельного підприємства в сучасних умовах. Вісник ВПІ. 2008. № 4. С. 26–32.

Чернишов Ю. О.,

студент групи ЕП01-16

Національної металургійної академії України

Ігнашкіна Т. Б.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Беня

Національної металургійної академії України

АНАЛІЗ ЗАКОНОМІРНОСТІ У СПІВВІДНОШЕННІ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ І ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ З ВИКОРИСТАННЯМ РІЗНИХ МЕТОДІВ

Актуальною темою соціального середовища у всі часи було визначення закономірності у співвідношенні показників заробітної плати і продуктивності праці. Основний принцип такої закономірності завжди полягав у тому, що темпи зростання реальної заробітної плати та реальних доходів населення, як у всій економіці, так і в її основних галузях та на підприємствах, не можуть перевищувати темпи зростання продуктивності праці. Зі зростанням продуктивності праці створюються реальні передумови підвищення її оплати. Наслідки росту продуктивності сприяють зниженню собівартості продукції та підвищенню прибутковості діяльності.

У свою чергу, підвищення рівня оплати праці сприяє зростанню її мотивації і продуктивності. Якщо заробітна плата не буде ефективною на підприємстві, то це може призвести до плинності кадрів, що спричинить досить істотні витрати. Прийнятною вважаємо ситуацію, коли заробітна плата збільшується пропорційно зростанню продуктивності праці, тобто співвідношення між ними незначно відрізняється від одиниці.

Для вивчення зв'язку між продуктивністю праці і заробітною платою використовують різні методи, більшість з яких є предметом вивчення в статистиці [1] та інші. Зокрема, це розрахунок коефіцієнтів випередження, коефіцієнтів еластичності, побудова кореляційно-регресійних моделей. Відносно новою для вітчизняної практики є система показників відповідальності, або інакше, ASC-модель, побудована на засадах концепції зацікавлених сторін або інакше груп впливу (стейкхолдерів), сутність якої полягає у врахуванні інтересів основних груп впливу, що у перспективі дозволить отримати значно більшу вигоду [2–4]. Модель дозволяє оцінити рівень збалансованості внесків і стимулів (вигід) зацікавлених сторін. У контексті даного дослідження в якості зацікавленої сторони розглядається персонал підприємства, внеском якого є продуктивність праці. За результати праці підприємство виплачує йому заробітну плату, яка є стимулом. Зазначимо, що внески-стимули не обмежуються названими показниками і можуть бути охарактеризовані більш розгорнутою системою показників, що є задачею подальшого дослідження.

На даному етапі аналіз взаємозалежності і взаємозв'язку показників продуктивності праці і заробітної плати виконано на прикладі ПАТ «АрселорМіттал» за період 2013–2018 рр. з використанням низки перелічених методів. Вихідна інформація надана в [5] за 2018 р. та аналогічних звітах за попередні роки. Розраховані коефіцієнти випередження темпів зростання продуктивності праці над

темпами зростання заробітної плати (табл. 1) свідчать про позитивну динаміку та незначне відхилення отриманих коефіцієнтів від одиниці. При цьому тільки у 2015 р. порівняно з 2014 р. спостерігалось випереджуваче зростання заробітної плати, що може бути пояснено практично заморожуванням її у перші роки (2013–2014 рр.) кризи і підняттям в 2015 р. з настанням певної стабілізації в країні.

Таблиця 1

Ланцюгові індекси динаміки продуктивності праці і середньомісячної заробітної плати працівників ПАТ «АрселорМіттал» та їх взаємозв'язок

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Темп зростання продуктивності праці (Ip)	1,378	1,313	1,261	1,219	1,106
Темп зростання заробітної плати (Is)	1,101	1,433	1,231	1,215	1,053
Коефіцієнт співвідношення (випередження) Ip та Is	1,251	0,916	1,024	1,003	1,050
Коефіцієнт еластичності, %	0,27	1,38	0,89	0,98	0,50

У цілому ж за аналізований період середньорічні темпи зростання продуктивності праці і заробітної плати відповідно становили 1,252 і 1,200, коефіцієнт випередження – 1,043, коефіцієнт еластичності – 0,79%. Отже, можна стверджувати, що на досліджуваному підприємстві в цілому дотримується принцип рівноваженості результатів праці і оплати за неї.

Чутливість зміни заробітної плати до зміни продуктивності праці було визначено за допомогою коефіцієнту еластичності, який свідчить, що при зміні продуктивності праці на 1%, середньомісячна заробітна плата в середньому змінювалась за роками аналізованого періоду на 0,3–1,4% (див. табл. 1).

Аналіз збалансованості внесків і стимулів за ASC-моделлю показав, що протягом цього часу внески персоналу підприємства, хоча і не суттєво, перевищували стимули, тобто в цілому можна говорити про їх збалансованість і зважену політику керівництва щодо мотивації працівників в частині розміру їх заробітної плати.

Подальшим кроком є проведення поглибленого аналізу по даному підприємству з використанням більш широкого спектру методів, а також здійснення аналогічного дослідження по іншим об'єктам металургійної галузі.

Список літератури

1. Мармоза А. Т. Теорія статистики: підруч. 2-ге вид. перероб. та доп. К. : Центр учбової літератури, 2013. 592 с.
2. Nickols F. The Stakeholder Scorecard: «Keeping Score» regarding Accountability. Distance Consulting LLC, 2011. 9 p.
3. Freeman R. E. Stakeholder Management: A Stakeholder Approach. Marshfield, MA: Pitman Publishing, 1984.
4. Янголь Г. В. Методичні підходи до вимірювання результативності діяльності підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 32. С. 225–231.
5. Річна інформація емітента цінних паперів (річний звіт) за 2018 рік. URL: <https://ukraine.arcelormittal.com/tenders/doc/akcioneram/amkr/Annual%20Report%20AM%20Kr%20Rih%202018.pdf>.

Язвінська Т. В.,

студентка групи МО-51

Рівненського державного гуманітарного університету

Дейнега І. О.,

д. е. н, доцент

професор кафедри менеджменту

Рівненського державного гуманітарного університету

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ

Конкурентоздатність формується під впливом багатьох факторів, основним з яких є якість продукції або наданих послуг. У загальному вигляді, під якістю, як економічною категорією, розуміється сукупність властивостей, які відповідають

вимогам кінцевих споживачів. Підвищення рівня якості дозволяє залучати більше споживачів, що призводить до зростання прибутку, забезпечує самофінансування виробництва та соціальний розвиток підприємства. Зниження рівня якості продукції найчастіше призводить до зниження її конкурентоздатності на ринку за умови інших незмінних характеристик пропозиції, в першу чергу ціни.

Категорія якості продукції є однією з найскладніших серед тих, з якими доводиться мати справу фахівцям у сфері виробництва. Вона є критерієм вибору сировини, напівфабрикатів, інших предметів для задоволення виробничих потреб, а також важливим чинником планування виробництва і оцінювання його результатів, визначення його складності і ефективності, організації праці, створення нових виробів. До категорії якості звертаються й тоді, коли виникає необхідність розібратися зі складом і характером властивостей продукції, що створюється чи виготовляється. Відповідно, якість продукції – надзвичайно різноманітна за своєю суттю категорія, що має значні важелі впливу як у виробничій сфері, так і на ринку кінцевого споживання [5].

Управління якістю є невід'ємним елементом стратегії розвитку сучасних підприємств, тому починати впровадження системи менеджменту якості продукції потрібно з визначення її місця в загальній стратегії підприємства [4].

Основними причинами, що визначають необхідність забезпечення і підвищення якості є:

- безперервне і кількісне зростання потреб (особистих, суспільних, виробничих), їх якісний розвиток і видозміна;
- зростання ролі і темпів науково-технічного прогресу в розвитку науки, техніки, виробництва, економіки;
- удосконалення і ускладнення конструкцій виробів, що випускаються, підвищення значущості функцій, які виконуються ними;
- збільшення обсягу виробництва продукції і, як наслідок, можливе зростання збитків від браку;
- посилення конкуренції на внутрішніх і світових ринках [3, с. 39].

Показниками якості продукції є, зокрема, характеристики її технічного рівня: експлуатаційні властивості, міцність, надійність, зовнішній вигляд, рівень технічного обслуговування, продуктивність тощо [2].

Технічні чинники найістотнішим чином впливають на якість продукції, тому впровадження нової технології, застосування нових матеріалів, більш якісної сировини є матеріальною основою для випуску конкурентоспроможної продукції. До технічних факторів належать: конструкція, схема послідовного зв'язку, система резервування, засоби технічного обслуговування та інші [6].

Стандартизація є основою для забезпечення якості продукції. Стандартами регламентовані показники якості виробів, встановлені норми та вимоги, яким вони мають відповідати, методи та засоби контролювання показників якості та інших параметрів, правила маркування, пакування, використання, зберігання та ремонтування [1].

Таким чином, підвищення якості є однією зі складових стратегічного розвитку підприємства і дозволяє зміцнити його довгострокові позиції на ринку. Доцільність забезпечення якості обумовлено рядом причин: зростання потреб та їх видозміна, посилення конкуренції, зростання ролі та темпів науково-технічного прогресу. Найважливішим чинником, який впливає на якість продукції є технічне забезпечення виробництва. Покращення якості через технічні фактори передбачає використання новітніх підходів до виробництва та досягнень науково-технічного прогресу; забезпечення виробництва необхідним обладнанням, матеріалами та сировиною відповідної якості; сприяння та мотивація персоналу у вдосконаленні своїх знань та умінь відповідно до сучасних вимог.

При виробництві продукції важливо дотримуватися певних вимог та стандартів, що забезпечується процедурами стандартизації та сертифікації продукції,

які, в свою чергу, дозволяють забезпечити відповідність її якості регламентованим вимогам, що є важливим в умовах постійних змін смаків та вимог споживачів.

Список літератури

1. Боженко Л. І., Гурта О. Й. Управління якістю, основи стандартизації та сертифікації продукції : навч. посіб. Львів : Афіша, 2001. 157 с.
2. Бутенко Н. В. Маркетинг : підруч. Київ : Атіка, 2008. 300 с.
3. Вандяк Н. П. Значення підвищення якості продукції на підприємствах харчової промисловості. Стратегія ресурсозберігаючого використання аграрно-економічного потенціалу на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності – об'єктивна передумова інтеграції країни в світове співтовариство : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 18 трав. 2007 р. Тернопіль, 2007. С. 38–40.
4. Варакута С. А. Управление качеством продукции. М. : Издательство РИОР, 2004. 109 с.
5. Шаповал М. І. Менеджмент якості : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 471 с.
6. Шаповал М. І. Основи стандартизації, управління якістю і сертифікацією : підруч. Київ : Вид-во Європ. Ун-ту, 2001. 174 с.

Ярош О. С.,

студентка групи МО/з-18м-1

Житомирського національного агроекологічного університету

Присяжнюк О. Ф.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування ім. М. П. Поліщука

Житомирського національного агроекологічного університету

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗНИЖЕННІ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ефективність управління роботою сучасних сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від наявної політики управління витратами виробництва. Для того, щоб не допустити збитковості та фінансових втрат, керівництво сільськогосподарських підприємств повинно постійно працювати над пошуком шляхів впровадження інноваційних технологій виробництва для зниження витрат та виявлення резервів їх скорочення.

Одним із перспективних та найбільш дієвих заходів щодо зниження матеріальних витрат на виробництво сільськогосподарської продукції є впровадження інноваційних технологій. На цьому наголошується у працях В. Г. Андрійчука, В. Ю. Білінської, Г. Є. Мазнева, О. Д. Дивнич, В. В. Зіновчука, М. І. Ковальчука, П. Т. Саблука, в яких зазначається, що сучасне сільське господарство повинно відійти від традиційних застарілих технологій виробництва і перейти на новий рівень свого розвитку – впровадження інновацій, результатів науково-дослідної роботи, що дозволить істотно скоротити виробничі витрати та підвищити ефективність операційної та господарської діяльності сільськогосподарських підприємств [1, 3, 4].

Ознайомлення зі специфікою роботи ТОВ «ВО Агро-Пром-Сервіс», існуючою на підприємстві практикою ведення господарської діяльності та управління виробничими витратами дало змогу виявити низку проблем, що характерні як для цього підприємства, так і для інших сільськогосподарських підприємств, які спеціалізуються на рослинництві. Серед них: відсутність інвестицій та державної підтримки, дефіцит кредитних ресурсів; вимивання оборотних коштів; застаріле (морально і технічно) обладнання, яке використовується для ведення сільського господарства та обробки земель.

Впровадження інноваційних технологій у землеробстві ТОВ «ВО Агро-Пром-Сервіс» безпосередньо вплине на підвищення урожайності сільськогосподарських культур, зменшення витрат на їх вирощування (табл. 1).

Прогнозні виробничі витрати на вирощування озимої пшениці при використанні різних технологій на прикладі ТОВ «ВО Агро-Пром-Сервіс»

Елементи витрат	Технологія					
	Традиційна			Інноваційна Ресурсоощадна		
	Витрати, грн.		Структур а, %	Витрати, грн.		Структур а, %
	на 1 ц (план на 2020 р.)	на 1 ц (прогноз на 2021 р.)		на 1 ц (план на 2020 р.)	на 1 ц (прогноз на 2021 р.)	
Прямі матеріальні витрати	181,11	218,76	91,91	192,27	233,37	145,04
з них: насіння	66,73	76,93	32,32	72,24	84,08	52,25
мінеральні добрива	3,45	8,90	3,74	30,39	78,55	48,82
Нафтопродукти	52,63	60,33	25,35	82,87	94,71	58,86
Прямі витрати на оплату праці	15,37	19,26	8,09	0,28	0,46	0,29
Інші прямі витрати і загальновиробничі витрати – всього	58,30	72,60	30,50	14,69	18,36	11,41
Виробнича собівартість – всього	196,48	238,02	100,00	132,19	160,90	100,00
Урожайність, ц/га	16,99	X	X	32,18	X	X

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

В якості інноваційної ресурсоощадної технології для сільськогосподарського підприємства було розглянуто інноваційну технологію вирощування сортових зернових представлену Миронівським інститутом пшениці ім. В. М. Ремесла УААН [2].

При застосуванні інноваційної ресурсоощадної технології вирощування озимої пшениці виробничі витрати на 1 ц знижуються із 196,99 до 132,19 грн. При цьому значно скорочуються строки сівби, основні агротехнологічні заходи проводяться в мінімально допустимі строки, що забезпечує щорічну вагому віддачу високою врожайністю. В результаті знижується собівартість виробництва 1 ц продукції, зерно реалізується за вищими цінами через кращу його якість, що забезпечує більші прибутки.

Зниження собівартості сільськогосподарської продукції є складним, проте необхідним завданням для керівництва сільськогосподарських підприємств. Аналізуючи наявні резерви зниження виробничих витрат на вирощування зернових було встановлено, що внаслідок впровадження інноваційних ресурсоощадних технологій можна досягти оптимальних ресурсних та фінансових витрат. Це, у свою чергу, сприятиме організації стабільної та високорентабельної роботи досліджуваного сільськогосподарського підприємства та може слугувати практичним прикладом до застосування іншими сільськогосподарськими виробниками.

Список літератури

1. Білінська В. Ю. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження. 2015. № 7 (102). С. 74–80.
2. Власенко В. А. Селекційна еволюція миронівських пшениць. Миронівка, 2012. 325 с.
3. Дивнич О. Д. Інноваційні напрями зниження собівартості виробництва продукції рослинництва. 2017. Вип. 13. С. 435–44.
4. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія. К. : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

Секція 8 ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Алонге Олувагбемілекс Озавеше,
Раза Мухаммад Алі,

студенти групи БУМ-61

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Нагорняк Г. С.,

канд. техн. наук, доцент

доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ЕФЕКТИВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК МОЖЛИВІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інноваційна політика – це частина загальної політики підприємства, що визначає мету, умови та процес здійснення інноваційної діяльності підприємства та встановлює порядок взаємодії науково-технічної, виробничої, економічної та маркетингової діяльності в процесі розробки та реалізації інновацій. Інноваційна політика забезпечує реалізацію стратегічних цілей підприємства та спрямована на підвищення його конкурентоспроможності шляхом максимально ефективного використання інноваційного потенціалу, адаптації інновацій до ринкових вимог та забезпечення безперервної системної інноваційної діяльності [2].

Незважаючи на те, що на державному рівні вже було вжито ряд заходів щодо стимулювання інноваційної діяльності українських підприємств, таких як створення «Цифрової адженди України – 2020», формування Ради інноваційних технологій для підтримки розвитку бізнесу та створення окремого бюджету, загальний рівень інноваційної діяльності в Україні залишається низьким [1]. Даний факт обумовлює низка проблем – не тільки інвестиційного, економічного та технологічного характеру, але і пов'язаних з загальним недостатнім рівнем обізнаності в методології ведення інноваційної діяльності.

Складовими інноваційної політики підприємства вважаємо маркетингову політику; політику в галузі науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР); політику структурних змін; кадрову, технічну, фінансову та інвестиційну політику. Проаналізуємо більш детально кожний елемент інноваційної політики. Так, маркетингова політика складається з певних елементів, які пов'язані з реалізацією таких завдань: маркетингові дослідження; розроблення товарної цінової, збутової, комунікаційної, сервісної політики; формування механізму реалізації та впровадження відпрацьованих політик в життя; контроль за реалізацією, в разі необхідності, прийняття рішень, які корегують маркетингову політику та аналіз ефективності здійснюваної політики [3].

Організаційна структура НДДКР – це сукупність наукових, конструкторських, проектних, технологічних та інформаційних підрозділів, які здійснюють основну творчу діяльність, спрямовану на створення інтелектуального продукту – інновацій, а також виробничих, допоміжних і управлінських підрозділів, які забезпечують виконання планів НДДКР та реалізацію створених інновацій. Політика структурних змін зорієнтована на вивчення внутрішнього середовища та організаційної форми підприємства; формування адекватної інноваційним завданням організаційної структури і культури підприємства.

Кадрова політика підприємства – система цілей, принципів і форм, методів і критеріїв роботи з кадрами, причому розповсюджується це положення на весь колектив зайнятих, в межах якого здійснюється управління. Основною метою

кадрової політики є своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб інноваційної діяльності підприємства.

Оскільки більшість підприємств промисловості здійснюють експортно-імпорتنу діяльність, прискорюючи процес інтеграції країни до світового виробництва та технологій, пропонуємо перелік елементів інноваційної політики, доповнити зовнішньоекономічною складовою. Інноваційна та зовнішньоекономічна діяльність в значній мірі обумовлюють один одного. Без розроблення та впровадження інноваційної продукції підприємства промисловості не зможуть бути конкурентоспроможними на світовому ринку й ефективно реалізовувати зовнішньоекономічні зв'язки. Зовнішньоекономічну складову інноваційної політики можна оцінити такими показниками, як: частка інноваційної продукції, що експортується в обсязі виробництва підприємства в цілому; частка витрат на зовнішньоекономічну діяльність у загальних витратах підприємства; коефіцієнт витрат на управління відділом з експорту.

Коли розмір підприємства значно збільшується з моменту створення, продукти та технології втрачають для ринку первісну новизну, темпи зростання підприємства значно зменшуються і настає криза зростання. Подолання кризи зростання пов'язане з необхідністю використання стратегічних інновацій та перебудови організаційної структури та системи управління підприємства, з метою адаптації підприємства до умов, що змінилися роботи. Подолавши кризу зростання, підприємство переходить на стадію стабільності, темпи зростання мінімальні або відсутні, прибуток висока і стабільна. З настанням цього етапу підприємству рекомендується направляти кошти на розробку нових продуктів і технологій. Однак їх впровадження безпосередньо на стадії стабільності утруднено сильним опором інноваційним змінам, характерних для стадії життєвого циклу.

Список літератури

1. Дивнич О. Д. Інноваційна політика підприємства: формування та реалізація. Науково-виробничий фаховий журнал «Вісник Полтавської державної аграрної академії». URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.1/97.pdf>.
2. Лановська Г. І. Інтегральна оцінка інноваційної політики підприємства. Агроінком. 2013. № 7–9. С. 61–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agroincom_2013_7-9_15.
3. Тарасюк М. В., Тарасюк М. В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення. Економічна наука. 2017. № 1. С. 19–24.

Атаманов І. М.,

студент групи БУМ-61

Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя

Малюта Л. Я.,

докт. екон. наук, доцент

професор кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг

Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Інноваційна діяльність промислового підприємства (ІДПП) формується на платформі інноваційної політики, як визначає стратегію і тактику інноваційного розвитку суб'єкта господарювання, забезпечує раціональність механізмів розробки та реалізації його пріоритетних інноваційних проектів. Від оптимальності вказаної політики в сучасних умовах безпосередньо залежать економічна ефективність і конкурентоспроможність підприємства.

Необхідність технологічного переоснащення і вироблення наукомісткої продукції зумовлює потребу вітчизняних промислових підприємств у впровадженні

передових виробничих технологій, освоєнні нового покоління техніки і модернізації продукції, що випускається. З одного боку, ці завдання можуть бути вирішені шляхом придбання ліцензій і патентів на відомі технології та види продукції у великих зарубіжних компаній, з іншого, посилення власного інноваційного та інтелектуального потенціалів є більш перспективним напрямом розвитку, бо активізує приховані можливості підприємства і підвищує ефективність використання його внутрішніх ресурсів. За цих умов інноваційна політика повинна базуватися на тенденціях розвитку світового науково-технічного прогресу; забезпечувати стабільність функціонування і високу конкурентоспроможність підприємства на ринку; сприяти формуванню інфраструктури ІДПП; забезпечувати розвиток професійних компетенцій персоналу підприємства з метою розробки, впровадження та комерціалізації інноваційних проектів, оперативного просування нових виробничих технологій; сприяти формуванню системи раціональної взаємодії учасників ІДПП; забезпечувати розвиток механізму ефективної взаємодії інноваційних процесів, що дає змогу перейти на якісно новий рівень інноваційного менеджменту; раціоналізувати механізм фінансування інноваційних проектів, що мають пріоритетне значення для розвитку економічного зростання підприємства тощо [1, 139].

З огляду на вищесказане, складовою частиною технологічного переоснащення промислових підприємств є формування нової моделі інноваційної політики, орієнтованої на освоєння базових інновацій, що дають змогу перебудуватися на революційний етап розвитку і підсилюють конкурентні переваги підприємств на споживчих ринках. При цьому якість і оперативність вирішення поставлених завдань забезпечується за рахунок чіткості й обґрунтованості управлінських, організаційних, економічних та технологічних прийомів і методів, що реалізуються в певний момент часу та сприяють пошуку і впровадженню результатів наукових досліджень і розробок у виробничу діяльність промислових підприємств.

Для забезпечення сталого розвитку промислового підприємства в нестабільних умовах функціонування, інноваційна політика повинна гнучко підлаштовуватися під ключові характеристики стану нової економіки. У зв'язку з цим діагностика інноваційної політики повинна здійснюватися на регулярній основі за заздалегідь визначеними ознаками і значенням. Системний підхід до діагностики інноваційної політики дає змогу розкрити основні причинно-наслідкові зв'язки, уникнути однобічності в процесі управління ІДПП, досягти необхідної узгодженості та збалансованості в застосовуваних управлінських впливах. Він повинен включати: аналіз інноваційних процесів і оцінку їх інноваційного потенціалу; оцінку портфеля інноваційних проектів і їх конкурентоспроможності; дослідження інноваційної активності підприємства в попередньому періоді та оцінку сучасного стану інноваційної інфраструктури; аналіз поставлених і досягнутих стратегічних цілей інноваційного розвитку промислового підприємства. Зазначимо, що діагностика інноваційної політики ґрунтується на формах і методах економічного і функціонального аналізу дослідження комерційної значимості ІДПП, оцінки ресурсозабезпеченості ІДПП, технічних і технологічних можливостей промислового підприємства. При цьому оцінка ефективності інноваційної політики проводиться на основі зіставлення інноваційних можливостей промислового підприємства до вимог внутрішнього і зовнішнього ринку.

Процедура розробки заходів щодо коригування інноваційної політики, на нашу думку, повинна спиратися на інноваційні стратегічні альтернативи. Особливо важливими вважаються заходи, які пов'язані з прогнозуванням інноваційного портфеля, очікуваними результатами ІДПП і оцінкою перспектив інноваційних продуктів на ринку [2, с. 7]. Внаслідок цього ефективна система контролю ІДПП повинна бути [3, с. 74]: інтегрованою – корелювати із загальною системою управління промисловим підприємством; об'єктивною – базуватися на підтверджених відомостях і перевірених джерелах їх формування; своєчасною – проводитися відповідно до встановлених контрольними точками; гнучкою – здійснюватися паралельно з подіями у зовнішньому і внутрішньому середовищі змінами.

Отже, реалізація розробленої технології управління інноваційною політикою дасть змогу забезпечити гнучкість системи управління інноваціями, підвищити ефективність ІДПП і конкурентоспроможність підприємства.

Список літератури

1. Малюта Л. Л. Мельник, О. Погайдак. Концептуальна модель управління інноваціями: орієнтація на ринок. ЖДТУ, 2015. № 2 (72). С. 139–144.
2. Хэмэл Г., Брин Б. Будущее менеджмента. СПб. BestBusinessBooks, 2013.
3. Davenport T. H. Process Innovation: reengineering work through information technology. Boston, Mass.: Harvard Business School Press, 1993.

Башта В. С.,
студентка групи ЕКН-21с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Кушнір Т. М.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри маркетингу
Львівського національного університету імені Івана Франка

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Впродовж тривалого періоду часу значну роль у розвитку та трансформації сільського господарства відіграє модернізація. Станом на сьогодні воно є однією із провідних галузей української економіки. Нині сільське господарство здатне стабільно забезпечувати населення не тільки якісними, але й безпечними та доступними продуктами. Дивлячись на те, що потенціал перевищує потреби на внутрішньому ринку, можна сказати, що Україна може відіграти вагомий роль у вирішенні світової проблеми голоду.

Сьогодні посилюється тенденція впровадження нових технологій у сільському господарстві світу та України. Найболючішою темою постає втілення новітніх технологій у сільське господарство країни [1].

Значну роль у пришвидшенні розвитку сільського господарства відіграє застосування новітніх науково-технічних розробок у галузі. Помітно, як останнім часом в агросекторі користуються популярністю інновації, що застосовують при обробці ґрунту, які значно підвищують родючість ґрунтів, що дає змогу отримати більший врожай. Яскравим прикладом може стати впровадження передових технологій в різних секторах сільського господарства: землеробстві, рослинництві та тваринництві. Саме такі технології використовують переважно великі виробництва України, наприклад, «Мрія Агрохолдинг», «AgroGeneration» та інші [2].

Останнім часом прогресивно розвивається ІТ-сфера, яка не може не оминати, раніше згадуваний, сільськогосподарський сектор. На сучасних виробництвах активно впроваджують GPS-моніторинги, які вже через декілька місяців окуповуються, а з часом навіть збільшують прибуток компаній. Дана технологія відкриває перед компаніями нові горизонти, які допомагають досягти високих результатів, та сприяють:

- оптимальному використанню техніки, а також нагляду за її місцезнаходженням;
- контролю палива;
- контролю маршруту транспорту;
- моніторингу активності працівників;
- аналізу параметрів датчиків;
- утриманню меншої кількості робочої сили в компанії [3].

Україна має багато родючих земель та потужну ІТ-сферу, при об'єднанні яких, вона може досягнути більше вигравних позицій. Але, на превеликий жаль, нові технології застосовуються не дуже активно. Шкода, але селяни, які мають паї, не мають змоги у повній мірі користуватися ними. За це селяни дуже «вдячні» державі, яка дуже сильно «дбає» про них. Згідно з Земельним кодексом України, продавати паї можна, але Верховною Радою України одразу було накладено мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення [4].

Наша країна повинна брати приклад з країн-лідерів, а також із країн, які досягли успіху. Гарним прикладом може стати Ізраїль, який свого часу зміг, не дивлячись на усі незгоди, вийти на передові позиції у світі. В Україні є великі шанси стати одним із світових лідерів, але для цього майже нічого не робиться, у тому числі і не впроваджуються нові технології на достойному рівні.

Список літератури

1. Публікація з журналу сучасного агропромисловця «Зерно». URL: <https://www.zerno-ua.com/journals/2014/mart-2014-god/istoriya-vedennya-silskogo-gospodarstva-v-ukrayini-u-sistemi-derzhavnogo-regulyuvannya> (дата звернення: 2.11.2019).
2. Публікація з «Торгово-Промислової Палати України». URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/promislova-modiernizatsiia-ukrayini-strukturni-pierietvoriennia-ta-novi-virobnitstva> (дата звернення: 2.11.2019).
3. Білінська В. Стаття «Сучасні іноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження». С. 75. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/suchasni-innovatsiyni-tehnologiyi-v-silskomu-gospodarstvi-osnovna-harakteristika-ta-perspektivi-vprovadzhennya> (дата звернення: 2.11.2019).
4. Панчишин С. М., Островерх П. І. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка (Книга 2). 2014. С. 58–59.

**Бишук Ю. І.,
Желізний В. В.,**

студенти групи БУМ-61

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Стойко І. І.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Динамічне та мінливе середовище функціонування вимагає від підприємств запровадження новітніх моделей розвитку, які ґрунтуються на гармонійному поєднанні поточної виробничої діяльності з потенційними можливостями майбутнього економічного розвитку в контексті використання прогресивної техніки та технології, впровадження новітніх систем управління підприємством, комплексного підходу до розроблення та впровадження нововведень, забезпечення прогресивних інноваційних змін та переорієнтації на інноваційний тип розвитку [2, с. 164].

У нових реаліях сьогодення вітчизняні промислові підприємства зіткнулися з серйозною проблемою у сфері інноваційного розвитку. Основні труднощі були викликані відмовою фінансування науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи з боку держави, що призвело до тимчасового заморожування цього виду діяльності підприємств. Однак перехід підприємств на самофінансування, залучення вітчизняних та іноземних інвесторів спонукає до інноваційної діяльності підприємств. При цьому керівники промислових підприємств усвідомили, що стратегічне планування в сфері інновацій є основоположним елементом підвищення ефективності діяльності та конкурентних переваг підприємства. Зважаючи на цей

факт, частину внутрішніх інвестицій спрямували на розвиток інноваційної діяльності підприємства. У цьому контексті зазначимо, що інновації вимагають не тільки значних інвестицій, але й ефективного управління для отримання позитивного результату від їх застосування. Вважаємо, що стратегічний підхід до управління інноваційним розвитком вітчизняних підприємств дасть змогу забезпечити необхідний рівень конкурентоспроможності та ефективності рішень шляхом розробки інноваційної стратегії за трьома рівнями – корпоративним, бізнес-рівнем та товарним (рис. 1).

Рис. 1. Схема формування ціннісно-орієнтованої інноваційної стратегії розвитку підприємства

Джерело: складено автором на основі [1, с. 115]

Правильно сформований портфель інноваційних стратегій сприяє більш раціональному розподілу ресурсів і, відповідно, впливає на ефективність діяльності підприємства загалом. Однак розробка і впровадження інноваційної стратегії залежать від чинників зовнішнього середовища підприємства. При стратегічному плануванні необхідно враховувати інноваційний потенціал конкурентів, вплив держави на інноваційну діяльність підприємств, загальну науково-технічну, економічну, політичну та соціальну атмосферу в країні. При цьому успіх реалізації інновацій на підприємстві залежить від низки чинників, серед яких відзначимо науково-технічний потенціал, виробничо-технічну базу, основні види ресурсів, великі інвестиції, відповідну систему управління. Правильне співвідношення і використання цих чинників, а також тісний взаємозв'язок у руслі систем управління інноваційною, виробничою і маркетинговою діяльністю підприємства призводять до позитивного результату здійснення інноваційної стратегії. Зазначимо, що вказана стратегія передбачає певну цільову спрямованість, комплексність, альтернативність і безперервність. Залежно від інноваційної стратегії необхідно розробляти

такі програми її перетворення, як: детерміновану; альтернативну в умовах визначеності; альтернативну зі стохастичними програмними заходами; альтернативну з програмними заходами в умовах невизначеності; альтернативну в умовах невизначеності. Важливим елементом є оцінка кожного програмного заходу, необхідна для коректного виконання названих етапів, кожного варіанта.

Отже, результат реалізації інноваційної стратегії розвитку полягає в досягненні підприємствами такого рівня, який дасть змогу ефективно функціонувати на товарних ринках, бути гнучкими та спроможними змінювати напрями свого розвитку в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Список літератури

1. Ілляшенко С. М. Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 12 (114). С. 111–119.

2. Стойко І. Український ринок інновацій та його перспективи у стратегії «Європа 2020». Соціально-економічні проблеми і держава. 2012. Вип. 1 (6). С. 164–172.

Горб Є. Ю.,

студентка групи ЕП-01-15М

Національної металургійної академії України

Гулик Т. В.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Беня

Національної металургійної академії України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації та жорсткої конкурентної боротьби підприємства повинні приділяти особливу увагу інвестиційно-інноваційному розвитку, адже він впливає на рівень ефективності діяльності інституційної одиниці.

Недосконалість ринку та законодавчої бази свідчать про наявність значних проблем управління, що виступають головними факторами гальмування інвестиційно-інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки неможливий без залучення інвестицій. Відповідно до законодавства інвестиції спрямовані на відтворення основних фондів і приріст матеріально-виробничих запасів, здійснюються у формі капіталовкладень. Інвестування – цілісний процес капіталовкладень, протягом якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості та реалізується динамічний зв'язок між взаємозалежними елементами інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – дохід. Інновації – це впровадження нових форм організації праці та управління, а також використання результатів інтелектуальної праці, технологічних розробок, спрямованих на удосконалення соціально-економічної діяльності.

Інвестиційні та інноваційні процеси слід розглядати не окремо, а в комплексі, що призводить до необхідності побудови інноваційно-інвестиційної моделі, яка поєднує інвестиційні та інноваційні принципи, методи та механізми реалізації, критерії прийняття інноваційно-інвестиційних рішень [2].

Успішна реалізація такої інноваційно-інвестиційної моделі можлива за умови забезпечення наступних вимог:

– узгодження потреби у інноваціях та потенціальних обсягах залучення інвестицій;

– оптимальне поєднання очікуваного досягнення прибутковості від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків і невизначеності в майбутньому періоді;

– окреслення часових рамок для впровадження нововведень, що сприяють залученню інвесторів, які усвідомлюють цінність інновацій.

Запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємств дасть можливість системно вирішувати проблеми, що виникають при зміні методів і підходів до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів, раціоналізації механізмів управління залучення інвестицій тощо.

Інвестиційно-інноваційний розвиток пов'язаний з інноваційним потенціалом, що вказує на можливість і здатність підприємства до впровадження інновацій. На сьогодні немає чіткого пояснення інноваційному потенціалу.

Автори розглядають інноваційний потенціал, як сукупність природних і трудових ресурсів, організаційних та інформаційних компонентів, матеріальних умов, що функціонують як єдине ціле в умовах впливу факторів зовнішнього середовища з метою вирішення завдань інноваційної діяльності [2, с. 56]. Складові інноваційного потенціалу: інтелектуальні ресурси (патенти, ліцензії, технологічна документація тощо); матеріальні ресурси (технологічне та лабораторне устаткування); фінансові ресурси (власний, позичковий, венчурний капітал тощо); трудові ресурси (кваліфіковані кадри); інфраструктурні ресурси (техніко-технологічні підрозділи, патентно-правові відділи тощо).

Конкурентоспроможний інноваційний потенціал полягає у взаємодії таких економічних відносин за яких реалізовується активне інноваційне функціонування підприємств. Отже, повинно існувати таке середовище, що забезпечить підтримку учасників ринку, а це стає можливим завдяки участі держави у інвестиційно-інноваційних відносинах.

Сприятливі передумови для інноваційного розвитку досягаються завдяки ресурсозабезпеченості підприємства. Екстенсивний шлях розвитку економіки призводить до неефективного використання ресурсів, а внаслідок цього – нестачі ресурсів. Бережне використання ресурсів забезпечує формування конкурентоспроможного інноваційного потенціалу, що стимулює розвиток суб'єктів господарювання [2, с. 457].

Інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств України повинен базуватися на: активній участі держави задля підтримки сталості інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств; визначенні пріоритетних галузей для зовнішнього і внутрішнього інвестування; обранні ефективної довготривалої стратегії економічного зростання підприємства; ефективному моніторингу ринку, вивченню конкурентного середовища; ресурсозабезпеченості підприємства.

Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств в умовах сучасної економіки країни потребують негайного вирішення. Підприємства за обставини структурних і функціональних змін економіки завдяки інвестуванню в інноваційну діяльність можуть досягти високих економічних показників, зокрема зростання прибутку та збільшення обсягу виробництва продукції.

Список літератури

1. Гринько Т. Щодо інноваційного потенціалу як складової частини інноваційної активності підприємств/ Вид-во Інноваційний аспект, 2010. С. 56–58.

2. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. 581 с.

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах економічний розвиток країни значною мірою залежить від ефективного інвестування, яке відіграє ключову роль у національному розвитку, при цьому особливої ролі набуває міжнародне інвестування, завдяки якому опосередковуються всі економічні взаємозв'язки, поєднується національна та інтернаціональна виробничо-торговельна діяльність з фінансовою сферою.

Розвиток вітчизняної економіки, підвищення конкурентоспроможності українських підприємств з метою подолання відставання від економічно розвинутих країн та інтеграції у світове співтовариство неможливе без здійснення інвестицій, у першу чергу міжнародних інвестицій. Міжнародні інвестиції на сьогодні реалізуються у різних видах і формах та достатніх масштабах для економічного розвитку окремих країн та світового розвитку в цілому.

Сучасні вчені приділяють значну увагу інвестиціям, інвестиційному процесу, досліджують їх, але не враховують виняткового впливу інвестиційних потоків на стратегічний розвиток країни. Інвестування розглядається як ситуативне вкладення грошей з метою швидкого отримання прибутку. Великий внесок у дослідження питань інвестиційної політики та ефективності капіталовкладень зробили такі українські вчені: Ю. М. Бажал, Л. М. Борщ, І. П. Мойсеєнко, В. Г. Федоренко та інші. Серед зарубіжних авторів варто назвати такі прізвища: Д. Стейнер, І. Ансоф, Р. Бранденбург, С. Бір, П. Самуельсон, І. Форестер та ін.

Міжнародні інвестиції за економічним змістом являють собою купівлю-продаж міжнародних інвестиційних товарів, тобто товарів, що приносять дохід, який можливо використовувати у майбутньому для задоволення будь-яких потреб чи відкласти їх задоволення ще на деякий термін.

Механізм залучення іноземних інвестицій передбачає розвиток, в першу чергу, законодавчої бази країни, яка залучає дані інвестиції, тому без конкретно закріпленого в законодавстві відносин між державою та іноземним інвестором існують дуже високі ризики для інвестування і не можна бути повністю впевненим не те щоб в отриманні прибутку, але навіть у повному їх поверненні. Тому держава формує спеціальну державну політику для залучення іноземних інвестицій, яка повинна здійснюватися послідовно і не відходячи від плану.

З метою закріплення позитивних тенденцій розвитку національної економіки, активізації діяльності органів виконавчої влади щодо вжиття заходів, направлених на стимулювання інновацій та інвестицій, а також створення умов для підвищення економічної стійкості держави за рахунок розвитку внутрішнього виробництва

На сьогодні перш за все треба вибрати ті сектори економіки, які найбільш потребують іноземних інвестицій, і ті, у яких капітал буде обертатися найшвидше. Для України як держави з перехідною економікою необхідно розглядати залучення іноземних інвестицій у контексті структурних змін та економічного зростання. Пріоритетними завданнями, які необхідно вирішувати за участю прямих інвестицій, є структурна реформа економіки, технологічне оновлення виробництва, виробництво товарів широкого вжитку, подолання залежності країни від імпорту.

Для залучення до України іноземних інвестицій необхідно проводити економічні та політичні реформи. Найважливішими складовими таких реформ повинні бути прийняття єдиного законодавчого акту, що регулює різні аспекти

господарської діяльності, замість цілого ряду нормативних актів, що нині регулюють інвестиційну діяльність в Україні (Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій і Україні»); введення в Україні фінансової звітності як ефективної мови спілкування з іноземними інвесторами; розвиток системи страхування ф'ючерсних і опціонних ризиків; захист прав споживачів; реорганізація природних монополій.

Одним із інструментів, що дозволить залучити в державний сектор економіки додаткові інвестиційні ресурси та сприятиме розвитку партнерських відносин держави та бізнесу, є державно-приватне партнерство (ДПП), яке сьогодні в умовах розвитку економіки нашої країни є актуальною формою співробітництва між державними та приватними партнерами, нагальною вимогою сьогодення.

Впровадження механізму ДПП сприятиме реалізації державної політики, орієнтованої на міжнародні стандарти та чітко спрямованої на підвищення соціальних стандартів життя населення.

Основними перевагами використання механізму ДПП для держави та суспільства, зокрема, є:

- підвищення якості та своєчасності надання публічних послуг;
- підвищення ефективності використання бюджетних коштів;
- залучення додаткових фінансових ресурсів у створення/модернізацію інфраструктурних об'єктів;
- підвищення зайнятості населення, стимулювання економічного зростання з широким використанням інновацій та сучасних технологій;
- залучення всіх груп інтересів до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку, посилення довіри та порозуміння у суспільстві.

До складових реформ необхідно додати зміцнення корпоративного управління; посилення дисципліни виконання контрактів; розвиток банківської системи й інститутів фінансового ринку; побудову відповідних ринкових інститутів; реструктуризацію банківської та страхової систем; відтворення фінансових ринків; перевагу довгострокової оренди земельних ділянок; створення мережі повноцінних інвестиційних банків.

За умови проведення урядом економічних, правових та адміністративних реформ, які були запропоновані у роботі, покращиться інвестиційний клімат нашої держави, що підвищить імідж нашої країни на світовому ринку та призведе до притоку іноземного капіталу в економіку України. Це, у свою чергу, сприятиме подальшому розвитку держави, адже інвестиції є основою перебудови національного господарства України.

Залучення в Україну іноземних інвестиційних ресурсів дасть змогу покращити загальний соціально-економічний розвиток країни, забезпечити збільшення кількості і модернізацію робочих місць, а також запровадити у виробництво нові технології.

Список літератури

1. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та її значення для України. Київ. Логос, 2003. 632 с.
2. Сучасні вимоги до реформування податкової системи в Україні / Піхоцький В. Економіст. 2009. № 11. С. 20–24.
3. Механізми залучення іноземних інвестицій в Україні: веб-сайт. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=177>.

Долинська А. І.,
студентка групи БУМ-61
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя
Дудкін П. Д.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ОДИН З ВАЖЛИВИХ ВАЖЕЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У ході трансформаційних процесів, що відбувалися на пострадянському просторі, склалася своєрідна модель, яку називають українською. Головними рисами української моделі слід вважати соціально щадний характер перетворень і соціально орієнтований розвиток економіки. Базовою ж рисою, що створює основу такого розвитку, визнана інноваційність. Саме інноваційна складова української національної моделі розвитку є основною відмінністю від національних моделей економічного розвитку на пострадянському економічному просторі, зокрема, від національної моделі розвитку Республіки Білорусь, Молдови та інших; історичні приклади досить швидких змін власності, а також інших інститутів формального типу відомі. Адже суспільство, люди та їх неформальні інститути (традиції, норми моралі, цінності тощо) змінюються повільно. До того ж їх неможливо змінити законодавчим актом. Але щоб люди швидше включилися у процеси змін, стали активними суб'єктами трансформації та розвитку, вони повинні дізнатися, побачити та відчути свій інтерес в трансформаційній зміні устрою всього свого життя, відчути соціальну справедливість змін і свою соціальну захищеність.

Управління сукупністю інноваційних процесів визначає інноваційну політику підприємства, яка формується на основі певних принципів і встановлює зв'язок між розвитком підприємства і напрямками його інноваційної діяльності. Інноваційна політика підприємства повинна враховувати особливості тієї галузі, до якої воно належить [3]. Необхідність розроблення інноваційної політики підприємства обумовлена потребою е стратегічному управлінні інноваційною діяльністю. За умов стрімкого науково-технічного прогресу своєчасне й оперативне впровадження інновацій забезпечує гнучкість, маневреність підприємства, його здатність пристосуватися до мінливого оточення (технічного, організаційного, господарського, політичного, культурного тощо). Інноваційна політика підприємства має передбачати послідовну цілеспрямовану комплексну інноваційну діяльність щодо зміни будь-якого з елементів бізнесу [2].

Ринковість в економіці – шлях, засіб досягнення визначених орієнтирів в економічному розвитку, зокрема в розвитку економіки України. Якісні, сутнісні параметри економічної моделі виявляються у певних факторах. До факторів формування різних моделей можна віднести: відмінності попереднього історичного, соціально-економічного розвитку країни чи групи країн, певного регіону; сформовану систему державності та її атрибути; національно-етнічні особливості; соціокультурний рівень і специфіку розвитку країни; відмінності у рівні та якості розвитку економічних суб'єктів; відмінності у рівні та якості виробничих ресурсів. Тривалий час інноваційний процес мав короткотерміновий характер, а об'єктами управління були стабільний виробничий процес, стабільна виробничо-технічна база, відносно незмінна номенклатура продукції. Однак економічна ситуація та економічні умови розвитку підприємства, які склалися сьогодні, потребують удосконалення системи управління інноваційною діяльністю: підвищення уваги до ефективності організації досліджень і розробок, нововведень на всіх стадіях життєвого циклу продукції, що виготовляється підприємством, максимальне зниження інноваційного ризику та значне скорочення термінів впровадження нових технологій.

Інновації – це інтелектуальний продукт, адже за своїм походженням вони передбачають реалізацію нових науково-дослідних або конструкторських рішень. Відповідно, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи виступають джерелом інновацій, а значить – невід’ємним елементом інноваційної політики [4]. Для сучасного підприємства управління інноваційною діяльністю є невід’ємною частиною його роботи та однією з головних складових його розвитку і зміцнення позицій як на вітчизняному, так і на світовому ринку. З розвитком ринку та появою нових технологій ускладнюється виробничий процес та розвивається інноваційна діяльність, ускладнюється її організація та управління. Інноваційна активність промислових підприємств стає пріоритетом для тих країн, які прагнуть до лідерства, а стимулювання інноваційної діяльності є одним з найважливіших важелів економічного розвитку країни в умовах глобалізації.

Науковці зазначають, що оцінка інноваційної діяльності дає можливість керівникам підприємств виявити сильні та слабкі сторони інноваційної політики, своєчасно коригувати інноваційну діяльність, приймати обґрунтовані раціональні управлінські рішення та ефективно керувати не лише інноваційною діяльністю, але й забезпечувати стійкий розвиток підприємства загалом [1].

Список літератури

1. Грицуленко С. І. Оцінка інноваційної діяльності як інструмент інноваційної політики господарської системи. Ефективна економіка. 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4831>.
2. Литвин З. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства. Економічний аналіз. 2012. № 11. С. 316–319.
3. Максимова Т. С., Філімонова О. В., Лиштван К. В. Формування інноваційної політики. Економічний вісник Донбасу. 2010. № 2. С. 181–183.
4. Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм. Економіка і організація виробництва. 2017. № 3. С. 51–59.

Дуда В. М., Атаманов І. М.,
студенти групи БУМ-61

Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя
Андрушків Б. М.,
док. екон. наук, професор
завідувач кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ПРИЧИНИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ISO СЕРІЇ 9000 У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Стандарти ISO серії 9000 встановлюють вимоги і рекомендації про те, яким чином повинні здійснюватися управлінські процеси на підприємстві, щоб бізнес функціонував якісно. Використання стандарту не може «безпосередньо» забезпечити якість продукції, що виготовляється, але він покликаний усунути всі недоліки управлінських процесів, що впливають не лише на якість продукції, але й на задоволеність замовників цією продукцією. Загалом основними причинами для впровадження даної системи на підприємстві є:

1. Відповідність зовнішнім вимогам. Обов’язковість наявності сертифікованої системи якості, для постачальників продукції за державним замовленням. У країнах, де держзамовлення у «явному» вигляді відсутнє, обов’язковість сертифікації розповсюджується на виробників, різних галузей національної економіки, у тому числі галузі будівництва.

2. Підтримка заходів щодо поліпшення іміджу і зміцнення репутації («ми сертифіковані, отже, гідні Вашої довіри»). У цих цілях сертифікація може розгля-

датися як важливий маркетинговий інструмент, який допомагає підприємству укріпити відносини з партнерами, вийти на нові ринки і полегшить укладання нових контрактів.

«Зовнішні» вигоди полягають у підвищенні задоволеності клієнтів, якості готової продукції, конкурентоспроможності підприємств. Як наслідок цього зростає ступінь довіри до постачальника. Ці позитивні ефекти ґрунтуються на покращеннях усередині підприємства, які виконуються при розробці і впровадженні сучасної системи якості. При поєднанні сертифікації з професійно організованими і своєчасно виконаними діями із набуття популярності, при адекватній ціновій політиці зросте обґрунтована популярність підприємства.

За рахунок застосування у ході підготовки системи якості до сертифікації супутніх заходів виконується:

- створення сприятливих умов для висновку і реалізації операцій. Зокрема, поліпшуються дії по відношенню персоналу «передової лінії» (менеджерів, комірників, бухгалтерів, вантажників, водіїв тощо) до замовників;

- отримання корисної інформації про задоволеність замовників і акції конкурентів.

Виражається ефект від підтримки заходів щодо поліпшення іміджу і зміцнення репутації у зростанні таких показників, як: частка ринку, обсяги продажу, позиція у споживчих рейтингах, володіння преміями за якість, зниження претензій від споживачів щодо культури обслуговування, поліпшення інших показників.

3. Підвищення ефективності існуючої системи управління. Не поставивши перед собою мети підвищення ефективності системи управління, підприємство втрачає величезні резерви зростання конкурентоспроможності. Використовувати підходи стандартів ISO серії 9000, або іншу методичку оптимізації системи управління – рішення це залежить від конкретного випадку, проте слід пам'ятати, що для суперників на ринку «найкращий конкурент – той, який спить».

На сертифікованих підприємствах керованість підвищується завдяки повному опису і стандартизації робочих процедур, детальному документуванню сфер відповідальності і обов'язків співробітників, поліпшенню взаємодії між керівним складом і виконавцями, застосуванню управління інформаційними потоками, статистичних розрахунків та інших методів оптимізації діяльності.

Виражається ефект від підвищення ефективності існуючої системи управління у таких показниках, як: спрощення і прискорення процедур взаємодії з клієнтами, скорочення браку, виробничих витрат і термінів виконання замовлень, відносно зниження собівартості продукції, поліпшення інших показників.

4. Виконання очікувань власників. Сертифікована система якості є інструментом підвищення прибутковості, яка, як правило, найбільшою мірою цікавить власників. Зокрема, за рахунок можливості пропонувати і реалізовувати продукцію за вищою ціною, за рахунок гарантування якості продукції і послуг загальноприйнятими способами, тобто за допомогою сертифікованої системи якості.

У ряді випадків цікавість до впровадження і сертифікації систем якості може обумовлюватися намірами повернути значні інвестиції. Демонстрація інвесторів можливостей колективу, що добився сертифікації у авторитетній сертифікаційній організації, сприятливо позначається на упевненості в окупності засобів, що вкладаються у розвиток бізнесу.

Виражається ефект від виконання очікувань власників у таких показниках, як: зростання прибутковості підприємства, підвищення заробітної плати вищих менеджерів і зниження частоти зміни керівництва, зростання вартості акцій підприємства [2].

Список літератури

1. Погайдак О. Б. Управління якістю обслуговування на основі комплексно-інноваційних показників : монографія. Тернопіль. 2012. 732 с.

2. Світкін М. З., Мацута В. Д., Рахлін К. М. Міжнародні стандарти ISO серії 9000, методика і практика застосування. Москва : НИИТЕХИМ, 1991.

Забігай В. В.,
студентка групи ЕП-01-16
Національної металургійної академії України
Гулик Т. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т. Г. Беня
Національної металургійної академії України

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «ІННОВАЦІЇ» ТА «ІНВЕСТИЦІЇ»

Поняття інвестицій та інновацій є практично неподільним. Інноваційна діяльність обов'язково вимагає інвестиційної діяльності, в той же час інвестиційна діяльність передбачає зростання ефективності виробництва через запровадження нових прогресивних методів управління, нової техніки та технологій, збільшення рівня робочої сили (вкладення в людський капітал) тощо. Тільки розвиток, що забезпечується інноваційною діяльністю, є єдиною розумною тактикою та стратегією поведінки виробника.

Отже, що таке інновації та інвестиції і як вони пов'язані між собою? Визначення понять «інвестиція» та «інновація» наведено в державних документах, таких як Податковий кодекс України, Закон України «Про інвестиційну діяльність» [1], Закон України «Про інноваційну діяльність» [2].

Взагалі під інвестиціями розуміють таке вкладення капіталу, яке дозволяє зберегти його вартість сьогодні та збільшити її завтра. Отже, тут інвестиції виступають як певний засіб мінімізації ризику зменшення ціни капіталу в наступних періодах. Майбутнє, можливе зростання капіталу від інвестицій має бути високим для того, щоб зацікавити інвестора настільки, щоб він відмовився від використання свого капіталу у поточному періоді.

Існують різні сучасні підходи до визначення сутності поняття «інновація», але всі вони мають одну загальну рису, інновації завжди спрямовані на створення нового (чи то товару, чи то технології, чи то процесу). Тобто, інновації завжди супроводжуються якісними змінами. Але треба пам'ятати, що будь-які якісні удосконалення продукції або технологій стають інноваціями лише тоді, коли вони можуть бути застосовані на практиці та надати підприємству певний ефект.

Розглянувши сутність понять «інвестиція» та «інновація» можна перейти до визначення їх найбільш вагомих рис і характеристик.

Інновації та інвестиції є економічними категоріями, і хоча вони пов'язані між собою, вони все одно мають певні, притаманні лише їм, специфічні риси.

Для інвестицій – це можливість обирати з декількох варіантів, тобто альтернативність; можливість отримання доходу від вкладення, тобто ліквідність. Для інновацій своєрідними рисами є: певне know-how; досить трудомістка, а іноді неоднозначна через складність оцінка результатів інноваційної діяльності; наявність інтелектуальної складової.

Проте вони мають також спільні риси – це ризикованість, необхідність в управлінських діях; участь у ринкових відносинах; можливість створення додаткової вартості; певні засоби конкурентної боротьби; терміновість; цільова спрямованість на споживача; існування в певному середовищі.

Таким чином, можна сказати, що категорії «інновація» та «інвестиція» мають як певні своєрідні, так і спільні риси. Підприємство звичайно може вкласти гроші без інновацій, але це, в свою чергу, може привести до продовження виробництва неконкурентної продукції, що в сучасних ринкових умовах може стати фатальним для підприємства. Отже, інновації – це так звана душа інвестицій.

Як бачимо, інновації та інвестиції мають певний тісний зв'язок. Тому здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності на підприємстві стає запорукою конкурентоспроможності підприємства в конкурентній боротьбі, на вітчизняних і

міжнародних ринках, дає змогу враховувати зміни смаків споживачів, найчастіше спрямовані на зниження виробничих витрат, що, у свою чергу, дає можливість знизити собівартість продукції та збільшити прибуток.

Список літератури

1. Податковий кодекс України від 01.01.2011 зі змінами [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV з наступними змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.

Ісаєва Ю. В.,
студентка групи МО-51
Рівненського державного гуманітарного університету
Дейнега О. В.,
д.е.н., доцент
проректор з наукової роботи
Рівненського державного гуманітарного університету

ІННОВАЦІЙНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Конкуренція є необхідним елементом ринкового механізму та головною відмінною рисою, що розкриває переваги ринкової економіки перед економікою з централізованим плануванням. Саме вона сприяє прогресу ринкової економіки і є однією з фундаментальних економічних категорій [1, с. 76]. Важливою передумовою розвитку ринкових відносин є створення продуктів, що насамперед відповідатимуть потребам ринку, а не внутрішнім можливостям підприємств. За умови динамічної зміни ринкових потреб виникає необхідність постійного коректування підприємствами власної пропозиції, що, в свою чергу, провокує виникнення прототипів продуктів, які створюються на таких підприємствах. Це є завданням інноваційного маркетингу, який активно впроваджують у свою діяльність ринково орієнтовані підприємства.

Головною відмінністю системи управління підприємствами, які керуються у своїй діяльності концепцією інноваційного маркетингу, є маркетингова та інноваційна складові, а також взаємоузгодження цих елементів [2, с. 121].

Інноваційний маркетинг є частиною стратегічного плану підприємства, що може здійснюватися в декількох напрямках. Найголовнішим при цьому буде створення такого товару або послуги, які передбачають очікування клієнтів. У цьому випадку потрібно дослідити потреби споживачем і визначити, що допомогло б покращити їх життя або просто принесло б їм задоволення. Тут можна згадати слова Генрі Форда: «Якби я запитував, чого хочуть люди, вони досі їздили б на возах» [3, с. 206].

Інструментами інноваційного маркетингу є маркетингові дослідження нових і вже опанованих ринків, ринкових сегментів з метою виявлення незадоволеного попиту, маркетингові комплекси 4P та маркетингові стратегії для нових продуктів (технологій, об'єктів інтелектуальної власності), нові способи ціноутворення, просування та продажів нових і традиційних товарів та послуг, нові стратегії маркетингу, організаційні форми управління, нові підходи до кращого забезпечення потреб споживачів та суспільства [2, с. 121].

Особливу увагу в інноваційному маркетингу потрібно приділяти зв'язку всіх груп працюючих всередині підприємства один з одним, з постачальниками і перш за все з клієнтами. Як правило, провідна роль відводиться маркетинговим службам, котрі займаються формуванням мережі продажів, організацією рекламної

кампанії, виставок, презентацій, пробних, пільгових і прямих продажів, створенням сервісного та гарантійного обслуговування, але тільки в тісній взаємодії з іншими службами та формуванням у співробітників менталітету, націленого на інновації. Це завдання вирішує середовище, в якому буде заохочуватися обмін зв'язками, інформацією та досвідом між усіма учасниками [4, с. 225].

Інноваційний маркетинг, як особливий, осучаснений вид інноваційної діяльності, незважаючи на значну ймовірність ризику, є надійним джерелом швидкого отримання максимально можливого прибутку [5].

Здійснюючи кроки в сфері інноваційного маркетингу, потрібно брати до уваги етапи сприйняття новинок клієнтами. Як стверджує Роджер Бест, на інноваційні продукти на початковому етапі їх виведення на ринок реагує тільки частина цільової аудиторії – новатори [6, с. 531].

Таким чином, застосування інноваційного маркетингу у діяльності підприємств дозволяє їм створювати адекватну актуальним вимогам ринку пропозицію, що, в свою чергу, є реальною передумовою формування і підтримки їх конкурентних переваг як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Список літератури

1. Светуньков С. Г., Литвинов А. А. Конкуренция и предпринимательские решения. Ульяновск : Изд-во «Корпорация технологий продвижения», 2000. 256 с.
2. Божкова В. В., Ілляшенко Н. С. Сутність та принципова відмінність системи управління підприємством на засадах концепції інноваційного маркетингу. Механізм регулювання економіки. 2009. № 2. С. 117–122.
3. Генри Форд. Моя жизнь. Мои достижения. Астрель, 2012. 349 с.
4. Сухенко А. П. Новые технологии маркетинговых программ. Маркетинг и маркетинговые исследования. 2009. № 3. С. 224–230.
5. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм, демократія. М. : Ексмо, 2007. 864 с.
6. Бест Р. Маркетинг от потребителя. Издательство: «Манн, Иванов и Фербер», 2011. 700 с.

Копитько А. О.,

студент групи ЕП 01-16

Національна металургійна академія України

Кербікова А. С.,

старший викладач кафедри економіки та підприємництва

Національна металургійна академія України

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В умовах сучасної економіки все більша кількість підприємств розуміє і усвідомлює величезну роль інноваційного розвитку для забезпечення виживання і стійкого розвитку, успішної організації своєї діяльності. Підприємства, впроваджуючи нові технології у виробництво, випускаючи нові види продукції, підвищуючи їх якість, і як результат посилюючи конкурентоспроможність, дістають можливість ефективнішого проникнення на зарубіжні ринки.

З кожним роком значення інноваційної діяльності для підприємств зростає. Від рівня інноваційної активності, масштабу і характеру застосування технологічних інновацій по усіх напрямках діяльності залежить ефективність діяльності підприємства, можливість розвитку в сучасних умовах.

Інноваційна діяльність супроводжується постійними змінами в діяльності підприємства. При наявності в підприємства великого конкурентного ринку, інноваційна діяльність повинна відбуватись постійно, з послідовним завоюванням ринку, значно більшої його частки, та відповідно збільшенням прибутку. Але підприємство повинно мати стійку стратегію інноваційного розвитку в довгостроковій

перспективі, а не одноразове впровадження інноваційного продукту, яке дає отримання тимчасових значних конкурентних переваг.

Питання інноваційної діяльності підприємств досліджували такі вітчизняні науковці: О. І. Амоша, В. М. Геєць, Р. В. Грінченко, В. В. Дорофійенко, В. О. Зайцева, Г. Г. Півняк, В. П. Семиноженко, В. П. Соловійов, Л. І. Федулова, О. М. Шашенко, О. І. Яшкіна та ін. Серед зарубіжних науковців варто виокремити І. Т. Балабанова, П. Друкера, Ф. Портера, Б. Г. Салтикова, Б. Санто, Б. Твісса, Р. А. Фатхундінова.

Під інноваційною діяльністю розуміють усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні дії, що реально призводять до здійснення інновацій або задумані з цією метою. До інноваційної діяльності також входять дослідження і розробки, не пов'язані прямо з підготовкою конкретної інновації.

У 2018 році інноваційною діяльністю в промисловості займалися 777 підприємств, або 16,4% обстежених промислових. Витрати на інновації в 2018 році склали 12180,1 млн грн. (рис. 1).

Рис. 1. Інноваційна активність підприємств за 2010–2018 рр. [2]

Інноваційно активні підприємства – це підприємства, які займалися інноваційною діяльністю.

Ними було впроваджено 3843 інноваційних видів продукції.

Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів – 2002 одиниць. З них нових або суттєво поліпшених маловідходних, ресурсозберігаючих – 926 одиниць. Із загальної кількості впровадженої продукції 920 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо.

Для того, щоб країна впевнено стала на інноваційний шлях розвитку, необхідно докласти великих зусиль у таких напрямках: орієнтації державної політики на активізацію інноваційної діяльності підприємств; розвиток освіти і науки як необхідного підґрунтя для продукування інноваційних ідей і розробок; формування інноваційної інфраструктури як важливої складової національної інноваційної системи.

Список літератури

1. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Наукова та інноваційна діяльність України [Текст]: Статистичний збірник України за 2018 рік // [Державний комітет статистики України]. К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2019. 108 с.
3. Кербікова А. С., Хитько М. М. Аналіз наукового та науково-технічного потенціалу України. Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств: загрози і виклики: колективна монографія / під заг. ред. С. Б. Довбні. Д : ЛІРА, 2016. С. 29–41.

4. Кербікова А. С., Хитько М. М. Діагностика інноваційної діяльності підприємств України в системі підвищення її конкурентоспроможності. Економіка і фінанси. 2018. № 1. С. 56–64.

5. Кербікова А. С., Копитько А. О. Діагностика інноваційної діяльності підприємств України. Збірник наукових статей за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 2. Дніпро : НМетАУ, 2019. С. 63–68.

Мандро А.-З. І.,

студентка групи ФМСчм-21

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

Яковець Т. А.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін

Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі при різноманітті складних кризових економічних процесів і взаємовідносин між підприємствами, фінансовими інститутами, державами на внутрішньому і зовнішньому ринках гострою проблемою є ефективне вкладення (інвестування) капіталу з метою його збільшення. Інвестиції, у тому числі іноземні, є не лише механізмом розвитку, але й способом регулювання економіки шляхом переливання капіталу.

На сучасному етапі розвитку ринку іноземні інвестиції виступають основним джерелом отримання новітніх конкурентоздатних технологій. Купівлю українських підприємств чи їх частки, тобто здійснення процесів злиття (поглинання), іноземні інвестори розглядають як привабливий спосіб інвестування з тих позицій, що зменшується ризик через неефективний менеджмент. Водночас збільшуються шанси застосування передового досвіду у сфері отримання нових технологій та обігових коштів у період затяжної кризи [1].

Для оцінки сучасного інноваційного клімату в Україні звернемо увагу на міжнародні рейтинги ведення бізнесу та конкурентоспроможності вітчизняної економіки нашої країни за основними показниками [2].

Як видно з табл. 1, Україна покращує позиції в рейтингу згідно міжнародних показників. Проте, зростання відбувається повільно та потребує пришвидшення.

На сьогодні стан інноваційного розвитку характеризується:

- дефіцитом фінансових ресурсів;
- падінням платоспроможного попиту на науково-технічну продукцію;
- погіршенням якісних характеристик наукових кадрів і матеріально-технічної бази досліджень;

– недоліками в процесі розробки та виконання державних цільових програм.

На нашу думку, усунення недоліків можливе шляхом формування інноваційної інфраструктури національної економіки через:

- створення регіональних центрів інноваційного розвитку;
- розвиток таких інноваційних структур, як наукові парки на базі наукових закладів, що мають вагомі наукові здобутки;
- створення та розвиток бізнес-інкубаторів, навчально-тренінгових центрів, венчурних фондів;

– формування системи фондів для цільового конкурсного фінансування науково-технічних проектів зі створення «критичних» або «високих технологій».

Міжнародні рейтинги 2016–2018 рр.

Показник	Роки			Зміна %	Примітка
	2016	2017	2018		
Індекс сприйняття корупції Transparency International	129 позиція з 163	130 позиція з 180	120 позиція з 180	1,06 зростання позицій в рейтингу	Індекс корупційності
Рейтинг ведення бізнесу The Doing Business	83 позиція з 155	80 позиція з 179	76 позиція з 178	0,95 зростання позицій в рейтингу	Рейтинг ведення бізнесу (легкість відкриття компанії, ліцензування, найму працівників, реєстрація власності, отримання кредиту, захист інтересів інвесторів)
Рейтинг конкурентоспроможності World Competitiveness Yearbook	85 позиція з 139	89 позиція з 139	83 позиція з 140	0,8 зростання позицій в рейтингу	Дослідження конкурентоздатності (стан економіки, ефективність уряду, ефективність бізнесу та стан інфраструктури)
Індекс економічної свободи Heritage Foundation	178 позиція з 180	166 позиція з 180	150 позиція з 180	3,1 зростання позицій в рейтингу	Визначення ступеню свободи економіки (ділова, торгова, фінансова, грошово-кредитна, інвестиційна, фінансова, трудова свобода, свобода від Уряду, від корупції, захищеність прав власності)

Отже, щоб країна не відставала від світової економіки, не зіткнулась із стратегічним дефіцитом, вакуумом пріоритетів, відсутністю взаємозв'язку та взаємозалежності складових частин економічної політики держави (інноваційної, бюджетної та інших) слід підтримувати необхідні нові пріоритети в економічній, промисловій та науково-технічній політиці за рахунок інвестування. Інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки країни в цілому. Від уміння інвестувати залежить розквіт чи занепад власного виробництва, можливості вирішення соціальних й екологічних проблем, сучасний рівень і потенціальний динамізм фізичного, фінансового та людського капіталів.

Список літератури

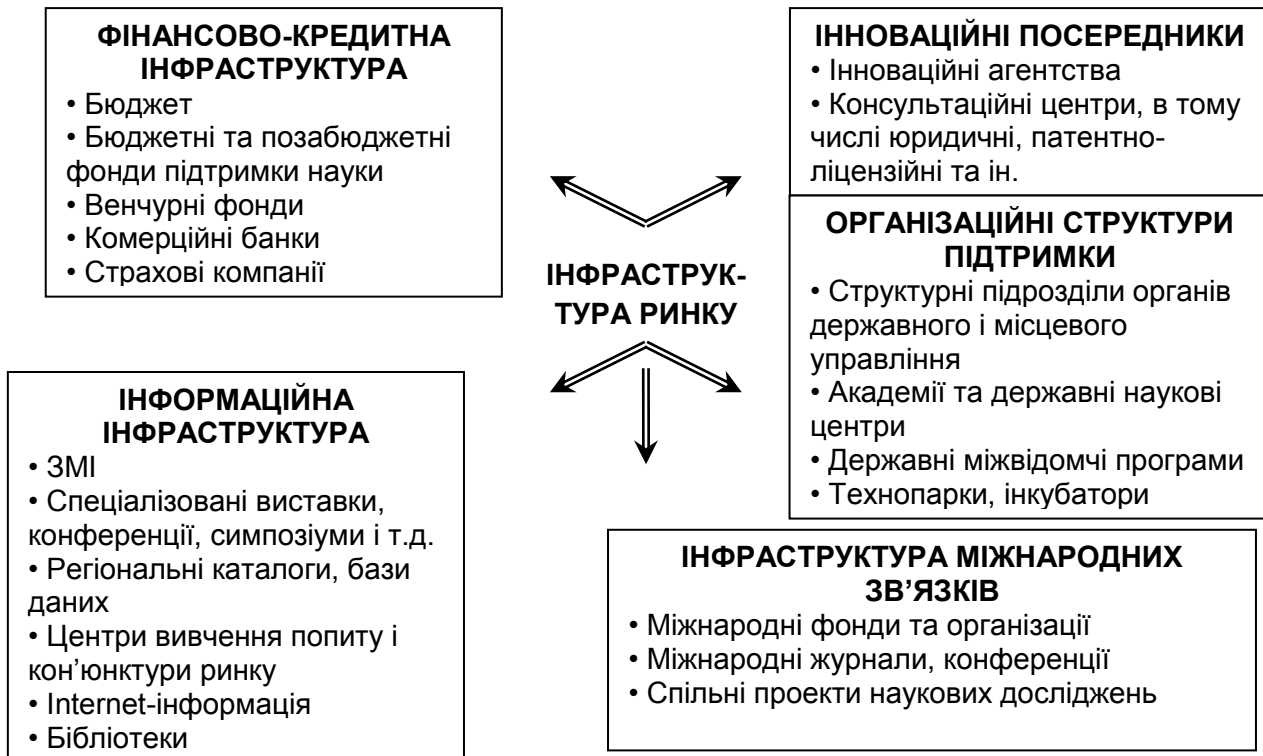
1. Самойлова Т. Інвестиції капіталу та інвестиційний клімат в Україні. Галицький економічний вісник. 2009. № 1. С. 95–100.
2. Міжнародні рейтинги ведення бізнесу та конкурентоспроможності економіки 2018: за даними Української асоціації інвестицій. URL: www.uaib.com.ua.

Негода О. В.,
студент групи БУМ-61
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя
Мельник Л. М.,
док. екон. наук,
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПІДСИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ІННОВАЦІЙ

Інфраструктура інноваційного ринку – це сукупність економічних суб'єктів і механізмів, організаційно і матеріально забезпечують ефективну взаємодію спожи-

вачів і виробників наукомісткої продукції у процесі створення інновації і подальшу дифузію (розповсюдження) наукомісткого продукту в господарському середовищі. Функціональні підсистеми інфраструктури ринку інновацій представлені на рис. 1.

Рис. 1. Функціональні підсистеми інфраструктури інноваційного ринку

Інформаційна інфраструктура є найважливішим елементом, що визначає формування ринку інновацій. Нижче представлені основні інформаційні потреби та можливі джерела інформації:

– для інноваційних компаній: законодавча база (загальна і спеціалізована); потенційні джерела фінансування; визначення патентної чистоти і патентний пошук; пріоритети державних і комерційних організацій, зацікавлених в інноваціях; маркетингова інформація: виставки, конкурси, ін.; прогнози розвитку економіки в цілому та окремих галузей; державні науково-технічні програми.

– для потенційних інвесторів: інноваційні проекти; можливості отримання гарантій і страхування інвестицій; кредитні історії компаній.

Варто зазначити, що державна політика в галузі розвитку інформаційної інфраструктури повинна бути спрямована: на створення загальних умов для охорони власності на інформаційні ресурси; формування державного інформаційного ресурсу; створення і розвиток інформаційних систем і мереж.

Нерозвиненість інформаційної структури істотно ускладнює можливості комерціалізації розробок, визначає необхідність розробки для цього специфічного ринку особливих прийомів і методів маркетингової діяльності, а також навчання володіння ними фахівців інноваційних фірм. Зокрема, необхідна активна робота з просування інновацій на ринок і пошуку перспективних груп споживачів. Це можуть бути постійні контакти з фахівцями підприємств і галузей; участь у виставках, конференціях, симпозиумах; організація спеціалізованих семінарів для споживачів, представлення інформації про фірму в Інтернет та інші нетрадиційні форми просування розробок на ринок.

Інноваційні посередники. Відмінною рисою інноваційного ринку є відсутність каналів збуту, що обумовлює особливу важливість інноваційних посередників (інноваційних брокерів), які беруть на себе функцію зведення продавців і покупців інновацій, налагодження механізмів їх взаємодії. Посередницькі структури можуть

виконувати різноманітні функції: просування інновацій на ринок, їх доопрацювання та супровід, захист інтелектуальних прав власності, можуть виступати гарантами угод.

У західноєвропейських країнах функції інноваційного брокера все більш активно бере на себе держава, яка відіграє значну роль у створенні приватно-державної інформаційної інфраструктури, різних міждисциплінарних центрів та центрів з кооперації університетів і бізнесу, інноваційних центрів з передачі нових технологій малому та середньому бізнесу.

Інфраструктура міжнародних зв'язків. Одним із значущих результатів перетворень вітчизняної економіки є її інтеграція у світову економіку. Природно, що ці процеси торкнулися і наукової сфери. В українських вчених з'явилися можливості отримання міжнародних дослідницьких грантів, проведення спільних досліджень із зарубіжними колегами, більш широкої участі в міжнародних конференціях. Однак розвиток міжнародних зв'язків має як позитивні, так і негативні сторони. З одного боку, відбувається активний обмін інформацією, думками, наукові дискусії. Але з іншого боку відбувається обкрадання української науки, втрата інтелектуального потенціалу країни в результаті «витоку мізків».

Організаційні структури підтримки інноваційної діяльності. Велике значення для розвитку інноваційної діяльності, особливо для комерціалізації інновацій мають технопаркові структури. Дані структури можуть істотно відрізнитися за ступенем складності і масштабу діяльності, але їх загальна риса – перетворення входів (інвестицій, основних і обігових фондів, інтелектуальних ресурсів) в інноваційні продукти.

Список літератури

1. Інноваційна політика: навч. посіб.; за ред. Б. М. Андрушківа. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2012. 484 с.

2. Мельник Л. М., Малюта Л. Я. Сучасні організаційні форми суб'єктів інноваційної інфраструктури в умовах переходу до сталого розвитку. Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. 2015. № 2 (51), т. 2. С. 75–87.

Павлишин Д. Р.,

студент групи ФН-19-1К

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Андрусів У. Я.,

канд. екон. наук, доцент

доцент кафедри теорії економіки та управління

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК – ЗАПОРУКА УСПІХУ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку світової економіки визначальним фактором забезпечення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки є створення і впровадження інновацій. Інноваційна діяльність та рівень науково-технічного розвитку визначають соціально-економічні можливості підприємств, галузей, країни та забезпечують економічний розвиток держави в цілому. Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки держави має бути одним з основних завдань економічної політики держави.

Основними напрямками інноваційної діяльності держави повинні бути:

– розвиток вітчизняного інноваційного підприємництва;

– нарощування та розвиток людського потенціалу за рахунок реформування системи освіти;

– залучення інвестиційних ресурсів для фінансування дослідницьких та освітніх програм.

Вирішальним фактором інноваційного розвитку економіки держави є розвиток інноваційного підприємства. Досвід розвинутих країн світу показує, що найкращих успіхів у своїй діяльності досягли підприємства, які активно провадили інноваційну діяльність. Тільки за умови досягнення високого рівня інноваційної активності підприємств економіка країни зможе зайняти високу позицію серед інших країн світу, оскільки саме інновації забезпечують конкурентоспроможність економіки.

Загалом, у глобальному рейтингу інновацій за 2019 рік (Global Innovation Index 2019) Україна зайняла 47 місце з 129 країн світу (у 2018 році – 43 місце).

До основних проблем, які обумовлюють недостатній рівень розвитку інноваційної діяльності в Україні, можна віднести: відсутність достатніх джерел фінансування; недосконалість законодавчої бази у сфері інновацій та податкової системи; міграція фахівців та науковців високого рівня; відсутність попиту на інноваційну вітчизняну продукцію на внутрішньому і зовнішньому ринках, нестабільність економічної та політичної ситуації в країні. Також, одним із факторів негативного впливу на інноваційний розвиток України є невідповідність матеріально-технічної бази.

Держава, будучи одним із головних суб'єктів інноваційної діяльності, повинна створювати всі необхідні умови для розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, визначати пріоритетні напрямки інноваційної діяльності і підтримувати їх, формувати та удосконалювати нормативно-правове забезпечення у цій сфері.

Отже, інноваційний розвиток відіграє важливу роль для розвитку економіки, а його досягнення дозволить забезпечити економічне зростання країни та підвищити її конкурентоспроможність.

Список літератури

1. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення. *Економіст*. 2005. № 6. С. 28–32.

2. Global innovation index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення: 29.10.2019).

Переполка В. Ю.,

студент 21 фм групи

Уманський національний університет садівництва

Улянич Ю. В.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Уманського національного університету садівництва

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток національної економіки обумовлює безперервний пошук нових технологічних ідей, прискорення науково-технічного прогресу та впровадження нової або вдосконаленої техніки. Однією з пріоритетних цілей більшості країн світу є забезпечення довготривалого економічного зростання. Економічне зростання є результатом успішної діяльності підприємств усіх галузей національної економіки і залежить значною мірою від інноваційної діяльності підприємств.

Інноваційна діяльність підприємств тісно пов'язана з функціонуванням економіки держави і тому повинна враховувати відповідні законодавчі та інші нормативно-правові акти. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» «Інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери», а «Інноваційна діяльність – це діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію

результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг», [1].

Існує три способи організації інноваційної діяльності:

– інноваційна діяльність на основі внутрішньої організації, коли інновація створюється або освоюється всередині фірми її спеціалізованими підрозділами на базі планування і моніторингу їх взаємодії по інноваційному проекту;

– інноваційна діяльність на основі зовнішньої організації при допомозі контрактів, коли замовлення на створення або освоєння інновації розміщується між сторонніми організаціями;

– інноваційна діяльність на основі зовнішньої організації за допомогою венчурів, коли фірма для реалізації інноваційного проекту засновує дочірні венчурні фірми, які залучають додаткові кошти.

Обґрунтувати необхідність активізації інноваційної діяльності підприємств можна такими чинниками, [2]:

– підприємства характеризуються повільним розвитком ефективних форм інноваційної діяльності, що зумовлено економічною нестабільністю та чіткістю законодавства;

– значна кількість підприємств не спроможна впроваджувати інновації власним коштом, а економічний клімат не сприяє залученню зовнішнього капіталу чи запозиченню коштів;

– держава потребує структурних перетворень в економіці;

– для більшості підприємств властиве значне зношення основних засобів;

– гостро відчувається необхідність збереження і розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційного підприємництва;

– нагальною є проблема створення нових робочих місць.

До основних принципів на яких базується інноваційна діяльність підприємств відносять:

– принцип економії, що полягає у впровадженні тих інноваційних програм, які в підсумку дозволять підприємству мінімізувати витрати (часу, коштів, праці тощо);

– принцип ритмічності, що полягає у постійному (чи періодичному) здійсненні інноваційної діяльності підприємством, що не лише забезпечить постійний темп оновлення, але й дозволить оптимально розподіляти та використовувати фінансові ресурси;

– принцип адаптації, що дозволить підприємству швидко реагувати на зміни у середовищі та оперативно реагувати на них з максимальною віддачею;

– принцип взаємоузгодженості, що полягає у відсутності суперечностей між цілями підприємства, його стратегією, маркетинговою орієнтацією та інноваційною діяльністю;

– техніко-економічний принцип, що покликаний об'єктивно оцінити власні можливості підприємства з фінансування та реалізації інноваційних програм;

– принцип ризику, який передбачає і враховує ризики інноваційної діяльності та можливі шляхи їх уникнення;

– принцип масштабності, що полягає у можливості залучення не лише внутрішніх ресурсів підприємства (кадрів, фінансів, ідей), а й зовнішніх (консультантів, кредитів, венчурного капіталу тощо);

– принцип поверненості та прибутковості, що передбачає окупність та прибутковість вкладених в інновації коштів, адже інновації є, по суті, ризиковими інвестиціями. [3].

Отже, в основі інноваційної діяльності підприємств лежить створення і освоєння нових видів продукції (послуг), виготовлення, створення цінностей, благ та інших товарів. Оскільки інноваційна діяльність є найважливішим засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства, то високих результатів воно зможе досягти лише за систематичного аналізу змін ринкового середовища і цілеспрямованого її здійснення, з метою реалізації нових можливостей.

Список літератури

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV (з чинними змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Скрипник А. В. Інноваційні перспективи України; Фінанси України. 2008. № 5. С. 103–114.
3. Квасницька Р. С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах: Вісник Хмельницьк. нац. ун-ту. 2009. № 6. С. 249.

Савченко Є. В.,
студент групи МЕО-18-13м
Дніпровського державного технічного університету
Стеблюк Н. Ф.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Дніпровського державного технічного університету

РОЗРОБКА ОПТИМАЛЬНОГО СЦЕНАРІЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ ЧАСУ

Однією з основних складових управління інвестиціями є визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та пошук джерел їх формування. При цьому прогнозується загальна потреба в інвестиційних ресурсах, необхідних для здійснення інвестиційної діяльності підприємства в запланованих напрямках. В залежності від потреби в інвестиційних ресурсах визначають джерела їх формування. При недостатності власних фінансових коштів приймається рішення про залучення позикових коштів. Крім того, з метою більшого зацікавлення потенційних інвесторів, варто більше уваги приділяти питанню формування власних інвестиційних проектів, особливо пов'язаних із впровадженням інновацій, що дозволить швидше отримати інвестиційні ресурси [1].

Враховуючи, що в своєму стратегічному розвитку підприємство прагне отримати суттєві конкурентні переваги, то виникає необхідність посилення інвестиційного потенціалу шляхом модернізації обладнання, переходу на використання енергозберігаючих технологій виробництва, будівництва нових потужностей, впровадження інновацій та освоєння випуску нової продукції. Для зацікавлення інвесторів необхідно сформувати власні інвестиційні проекти, що дозволить швидше отримати інвестиційні ресурси.

За результатами проведеного дослідження обґрунтовано підходи до визначення економічно доцільного обсягу інвестицій з огляду на специфіку виробничо-господарської діяльності промислових підприємств [2]. Удосконалено моделювання конкурсів інвестиційних проектів, відмітна особливість яких полягає в створенні оптимального сценарію організації інвестиційного процесу. Розрахована динамічна схема фінансових потоків вказує на високу ефективність інвестиційного процесу. Даний приріст можна отримати за рахунок власних коштів, виділених кредитів у перший та другий рік та реінвестування прибутку у відповідні проекти. Запропоновано розглядати наступні варіанти для отримання конкурентних переваг: розподілити необхідну суму інвестиційних витрат по роках в залежності від технічних можливостей і стану основних засобів та фінансових можливостей; створити можливості варіації джерелами фінансування інвестицій; визначити можливий період утримання конкурентних переваг та їх вплив на вартість підприємства.

Таким чином, для визначення конкретної суми інвестицій кожного року необхідно визначитися з тим, що підприємство вважає в плані стратегічного розвитку для себе пріоритетним: збереження поточних позицій та утримання статичної рівноваги або отримання конкурентних переваг з метою впевненого динамічного розвитку.

Список літератури

1. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу. Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємство. 2010. № 6. С. 253–258.

2. Жулавський А. Ю. Методичні підходи до економічної оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О. Ф. Суми, 2015. С. 488–489.

Семчишин М. П.,

студент спеціальності «Агрономія»
факультету агротехнологій і природокористування
Подільського державного аграрно-технічного університету

Семчишин Л. М.,

канд. фіз-мат. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу

ОПТИМІЗАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Для підготовки фахівців майбутнього, здатних креативно мислити і створювати інновації потрібно використовувати STEM-орієнтований підхід до навчання, який сприяє популяризації сільськогосподарської сфери. Використання сучасних методів становлять фундамент ефективного врожаю, є основною теоретичною базою та інструментарієм наукового пізнання. Тому методи та підходи застосування є дуже важливими при роботі.

Основною метою вирощування будь-якої сільськогосподарської культури є отримання рясного і якісного врожаю.

Рівень врожайності рослин залежить відразу від декількох факторів:

- Властивості ґрунту;
- Правильний вибір сортів культури для посіву;
- Догляд за насадженнями;
- Дотримання технології обробітку.

Для підвищення врожайності та родючості ґрунту необхідно використовувати такі методи [1]:

Внесення підгодівлі. Добриво ґрунту і рослин додатковими поживними речовинами сприяють зростанню культури і її родючості. Також внесення спеціальних добрив підвищує стійкість рослини до захворювань і несприятливих погодних умов, так як нормалізує баланс необхідних рослині мікроелементів в глибинах ґрунту в доступній для засвоєння конкретної культури.

Якісна техніка і сучасні технології. Необхідно при обробці ґрунтів використовувати якісну техніку, яка дозволяє зберігати родючість верхнього шару землі на тривалий період.

Меліорація. Заходи з осушення, зрошення, зміцнення, гіпсування та вапнування ґрунту називаються меліоративними. Вони сприяють підвищенню і збереженню родючості ґрунту на ділянці.

Противоерозійні методи. Різні технологічні заходи дозволяють протистояти швидкого руйнування верхніх родючих шарів ґрунту.

Крім родючості ґрунту на врожайність культур також впливають [2]:

Дотримання термінів посіву. Своєчасний посів робить культури стійкими до шкідників і захворювань і сприяє підвищенню врожайності. Визначити кращий період для засіву ділянки конкретною культурою можна знаючи тривалість вегетації рослини в конкретній кліматичній зоні, необхідну для отримання сходів температуру і вологість ґрунту. Великий вплив на обсяг врожаю надає засміченість ділянки бур'янами.

Якість насіння. Для отримання врожаю прогнозованого обсягу необхідно використовувати високоякісне насіння врожайних і стійких гібридних сортів. Насіння забезпечують відмінну схожість і врожайність.

Догляд. На врожайність впливають всі без винятку заходи. Підвищити врожайність допомагають передпосівна обробка ґрунту, оранка, своєчасний посів, застосування засобів захисту рослин від шкідників і захворювань (інсектициди і фунгіциди), обробка ділянки від бур'янів, і регулярне добриво ґрунту з метою підвищення її родючості.

Сівозміну. Правильне чергування культур на ділянці сприяє наповненню ґрунту поживними елементами, ефективності застосування добрив, захисту грантів від ерозії, профілактики поширення шкідників, патогенних мікроорганізмів і бур'янів. Зміна культур допомагає створити в ґрунті оптимальний баланс поживних елементів і збільшувати врожайність [3].

Техніка. Продуктивність сільськогосподарських робіт безпосередньо залежить від якості застосовуваної техніки. Поломки машин і обладнання часто призводять до несвоєчасного посіву або обробці, в результаті яких страждає врожайність.

Правильний підбір схем захисту будь-якої культурної рослини залежить від багатьох факторів: сівозміна, стійкість гібридів до патогенів, живлення рослин і особливо погодних умов. Єдиної схеми захисту, яка буде працювати з року в рік не існує.

Щоб отримати хороші врожаї, потрібно не допустити стресу від використання гербіцидів, зберегти чистим від хвороб та шкідників листову поверхню за допомогою високоякісних фунгіцидів та інсектицидів, а також збалансувати живлення рослини, як в ґрунті так і по листку макро- та мікроелементами. Неабияке значення мають умови вирощування, агротехніки і потенціал поля правильний підбір гібридів і препаратів, які дозволяють отримати прогнозований урожай та захистити культуру, не зашкодивши самій рослині.

Список літератури

1. Лозовіцький П. С. Основи землеробства та рослинництва Книга 1. Землеробство : посіб. для вищих навчальних закладів. К., 2010. 268 с.
2. Примак І. Д., Манько Ю. П., Танчик С. П. Буряни у землеробстві України: прикладна гербологія. Б. Церква : вид. БДАУ, 2005. 664 с.
3. Сівозміни у землеробстві України / За ред. В. Ф. Сойка, П. І. Бойка. К.: Аграрна наука, 2002. 148 с.

Смєловська О. О.,
студенка групи ЗМАР-1801
Сумського національного аграрного університету
Лишенко М. О.,
доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри маркетингу та логістики
Сумського національного аграрного університету

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В обставинах введення ринкових відносин на Україні зароджується необхідність на новій культурі бізнесу, один з носіїв якої представляється маркетинг. Зростаюча конкуренція закликає від підприємця такого роду установи господарської діяльності, поруч якої найвищі підсумки домагаються за рахунок дрібних витрат.

Виконання маркетингової діяльності є об'єктивною потребою орієнтації науково-промислової, виробничої а також збутової роботи компанії з урахуванням ринкового попиту, потреб а також уподобань покупців. Тут відбивається а також безперервно збільшується тенденція до комплексної установи виготовлення для підвищення продуктивності функціонування підприємства на повну а також його господарських підрозділів.

Маркетингова діяльність підприємства направлена для того щоб досить аргументовано, з огляду на потребу ринку, встановлювати поточні а також, найголовніше, довготривалі цілі, шляхи їх звершення а також справжні джерела ресурсів господарської діяльності, визначати асортимент а також якість товару, цінності, оптимальну структуру виготовлення а також бажаний прибуток [1].

Регулювання маркетинговою діяльністю підприємстві виповнюється в трьох течіях: формування маркетинг-міксу, управління службою маркетингу, внутрішній маркетинг.

Отже, форма управління маркетинговою діяльністю компанії – сукупність визначених суб'єктів, предметів, інструментів і способів управління, в перебігу взаємодії між собою орієнтовані в дієве регулювання маркетинговою діяльністю підприємства.

Під вдосконаленням маркетингу мається на увазі збільшення його особливості а також продуктивності. Шляхи (обставини, умови) вдосконалення маркетингу різноманітні. При підборі тих або інших течій перетворень визначають їх вплив на здійснення цільових проєктів; на економічність, своєчасність а також безпеку концепції маркетингу; в збільшення її конкурентоспроможності; стійке позначення компанії а також його продуктів (послуг) на ринку; на статус компанії в конкретному середовищі [4].

Є різні шляхи вдосконалення і збільшення продуктивності маркетингу, що ж завжди в комплексі поліпшення маркетингу повинні реалізовуватися системно. Проаналізуємо окремі з них, що допускається зарахувати до найбільш значущих.

1. Формування цілісної, діалектичної, еластичною концепції маркетингу, що існувала б адаптивною а також чутливою для попиту покупців, ринкових змін, маркетингових інновацій, інтелектуального обслуговування, міжнародного бізнесу. Концепція передбачає гармонійну цілісність а також великий науково-тех. ступінь функціональних підсистем.

2. Удосконалення маркетингової багатофункціональної організації, які забезпечують точне розділення офіційних функцій серед працівниками управління а також виготовлення.

3. Удосконалення організаційного механізму маркетингу через розрахунок розширення кооперування а також інтегрування маркетингових функцій в рамках союзу або на масштабі різних підприємств.

4. Удосконалення кадрової політики. Передові підприємства величезний інтерес приділяють підготовці, підвищенню кваліфікації маркетологів, а крім того проблемам маркетингової підготовки загальногосподарських професіоналів а також керуючих.

5. Механізація, комп'ютеризація а також автоматизація маркетингової роботи, враховує широке застосування промислових засобів у праці рекламних інформаційних концепцій, концепцій управління маркетингом, координаційно-технологічного обладнання.

6. Введення науково обґрунтованих технологій маркетингу [3].

Підсумовуючи наведені доводи, можна порекомендувати подальше встановлення визначення «управління маркетинговою роботою»: діяльність всередині компанії, сконцентрована в ринкове середовище, базується на використанні інформаційних технологій, визначення стабільної комунікації з покупцем, що дають можливість збільшувати адаптивність маркетингових інструментів в узгодженні з

потреб ринку, але крім того досить сприяти досягненню цілей маркетингової діяльності компанії.

Управління маркетингової діяльності встановлює структуру комплексу маркетингу, через що організація реалізовує маркетинговий вплив на споживача, формує гарне внутрішнє середовище, має на меті доведення до керівників а також і до персоналу цінностей компанії а також його маркетингових цілей, найкращого задоволення потреб покупців і збільшення клієнтської бази компанії.

Список літератури

1. Артимонова І. В. Формування системи аграрного маркетингу на регіональному рівні. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 4. С. 166–170.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг : [підруч.]. К. : Лібра, 2016. 276 с.
3. Грабовецький Б. Е. Економічне планування та прогнозування. Київ: 2015. 630 с.
4. Ілляшенко С. М. Маркетингова діяльність на підприємстві. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д. е. н., проф. Л. Г. Мельника. Суми : Університетська книга, 2017. С. 528–559.
5. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. Санкт-Петербург : Питер Ком, 2015. 896 с.

Сподарик Т. І.,
студентка групи УФО-31с
Львівського національного університету імені Івана Франка
Герасименко О. В.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

Однією з найактуальніших проблем сучасної України залишається досягнення стабільного економічного зростання. У числі факторів безпосереднього впливу на динаміку економічного розвитку нашої держави доцільно акцентувати увагу на інвестиціях.

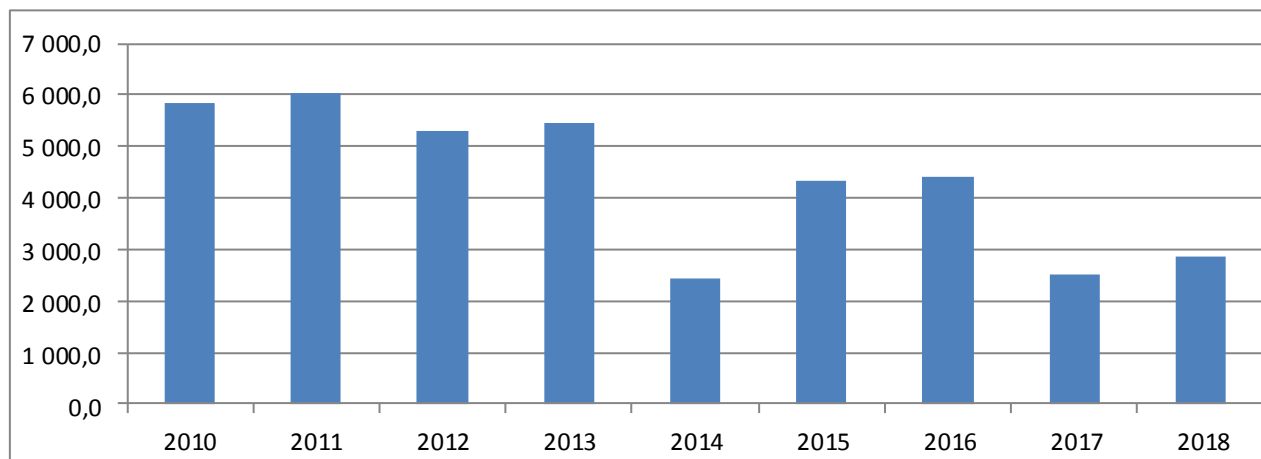
Питання інвестиційного розвитку українських підприємств відповідно до умов сьогодення та перспективного поживлення економіки країни завжди було, є і буде актуальним. Україна потребує прориву наукової думки в означеному напрямі, адже саме інвестиції виступають основним джерелом економічного зростання. За роки незалежності радикальні зміни у всіх сферах суспільного життя, зокрема і в інвестиційній, зумовлюють посилення уваги до осмислення цих змін, аналізу існуючих проблем та визначення шляхів їх подальшого вирішення.

Найпоширенішою формою інвестицій є інвестування в бізнес. Це тому, що без інвестицій він не може існувати та успішно розвиватися. Під бізнесом, в широкому сенсі, розуміється будь-яка діяльність, яка приносить дохід, а інвестування в бізнес передбачає вкладення коштів інвестора в виробничий капітал і супутні його функціонуванню області, такі як соціальна сфера, торгівля, транспорт, реклама, будівництво, ІТ-технології [1]. Варто зазначити, що здебільшого інвестування в бізнес не передбачає швидкого отримання прибутку або повернення капіталу. Тим не менше, цей вид інвестування приваблює багатьох інвесторів.

Проблема залучення іноземних інвестицій в українські підприємства пов'язана з нестабільністю та непропорційністю розвитку держави. Особливо гостро проблема інвестування стояла в перші роки незалежності, коли вітчизняна економіка через різкий розрив виробничих зв'язків підприємств, гіперінфляцію і відсутність національної валюти знаходилася в жалюгідному стані, болісно намагаючись звернути зі шляху, який вів в нікуди.

Україна тоді мала потребу в інвестиціях, передових технологіях, нових підходах щодо управління великими і малими підприємствами. Все це допомогло б вивести економіку з анабіозу. Необхідні досвід, кваліфікацію і ресурси можна було отримати тільки ззовні. Однак інвестувати в Україну, де процвітала корупція і практично була відсутня законодавча база щодо захисту прав власності, ніхто не поспішав.

За даними державного статистичного спостереження маємо можливість прослідкувати, як змінювалися обсяги іноземних інвестиційних вкладень в економіку України протягом останніх років (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України (млн дол.)

Джерело: [2]

Так, пік надходжень іноземних інвестицій припадає на 2011 рік, коли їх обсяг був зафіксований на рівні майже 5851,2 мільйони доларів, після чого слідував незначний спад. Станом на 2014 рік загальний обсяг інвестиційних вкладень значно зменшився внаслідок АТО, що розпочалася на сході нашої країни. Збільшення значення даного показника спостерігається у 2015–2016 рр. і до кінця останнього воно складало 4405,9 млн дол. У 2017 році загальний обсяг іноземних інвестицій досяг лише 2511,1 млн дол. А станом на 2018 рік він становив 2869,9 млн дол., що значно менше за показники 2015–2016 років.

Навряд чи можна заперечити той факт, що за останні роки іноземні компанії глибоко інтегрувалися в українську економіку. Наприклад, GfK Ukraine, дослідивши діяльність Соса-Сола в Україні, дійшла висновку, що розмір загального економічного впливу компанії в 2015 році склав 4,9 мільярда гривень, що приблизно дорівнює плановому бюджету Одеси або Дніпра. Компанія працює з великою кількістю вітчизняних постачальників і торгових точок – тільки послуги і товари вона замовляє у 1400 українських компаній, що, в свою чергу, сприяє підвищенню інвестиційного розвитку країни.

Отже, залучення інвестицій забезпечує не лише динамічний розвиток підприємства, а й дозволяє вирішувати такі задачі, як розширення підприємницької діяльності за рахунок нагромадження фінансових і матеріальних ресурсів, придбання нових підприємств та диверсифікації діяльності внаслідок освоєння нових напрямів бізнесу.

Список літератури

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.91 № 1560-XII. Редакція від 20.10.2019. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 31.10.2019).
2. Держстат України. Статистична інформація. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (дата звернення: 29.10.2019).
3. Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: теорія і практика. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2312/1/Крупка%20ОПД-21.pdf> (дата звернення: 25.10.2019).

Секція 9 ТУРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Ляхович І. М.,
студ. 2 курс. кафедра туризму
Житомирського національного агроекологічного університету
Тищенко С. В.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри туризму
Житомирського національного агроекологічного університету

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПЛЕКС «ЗАМОК РАДОМИШЛЬ» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Історія замку починається зі створення однієї з найдавніших папірень України. Папірня була заснована між 1612 та 1615 роках монахами Києво-Печерської лаври для друкування церковних книг. Одним з першим започаткував друкування книг у Києво-Печерській лаврі архімандрит Єлисей Плетенецький (1530 – 29.10.1624). Він у 1612 році придбав у нащадків Федора Балабана відмінну друкарню та перевіз її до монастиря. Зі збільшенням попиту, та з часом нарощувалися обсяги друкованих видань, спершу було видано 11 великих книжок (релігійних, історичних, полемічних), а надалі їх кількість зростала і розширювалась тематика. Для того щоб забезпечити безперервне видання книг архімандрит вирішив збудувати паперову фабрику, яка мала забезпечити лавру папером у достатній кількості [4].

Тому місце для такої конструкції обиралося з великою ретельністю. Тривав пошук для місця збудування, де ландшафт сприяв би обороні папірні при нападах. Таке місце знайшлося в Радомишлі на скелі, яка з обох боків оточена водою та двома водоспадами на березі річки Мика. Особлива архітектура будівлі також слугувала оборонним цілям, товсті мури завтовшки з 1,5 метрів витримували навіть постріли важких гармат. У бійницях були розміщені гаківниці (невеличкі гармати), якими захищалися при нападах, а також збудовані три виноси збільшували кут обстрілу.

Ще однією з переваг при обороні папірні слугувало джерело, яке било прямо зі скелі та знаходилося у Концертній залі замку. Воно допомагало забезпечити питною водою оборонців на необмежений час. Це джерело збереглося і до наших часів. Протягом багатьох років ніхто не зміг підкорити собі папірню аж до часів «Руїни» на Україні, коли місто Радомишль повністю обезлюдніло і захищати фортецю просто було нікому. Її було захоплено і частково зруйновано.

Кілька століть будівля стояла пустою та зруйнованою. Ніхто не звертав на неї уваги довгий час. І лише у 19 ст. місцевий інженер Пекарський викупив стару папірню, і відбудував за допомогою червоної цегли та залишків фортеці млин. І уже з 1902 року стару будівлю було реконструйовано під млин, для навколишніх районів. Будівля активно використовувалася в якості млина довгий період, практично аж до розпаду СРСР. У 1989 році була випущена остання партія борошна, після чого млин був закинтий на найближчі два десятиліття. За цей період місцевість навколо старого млина деградувала. Вона перетворилася на стихійне звалище, навколо будівлі виростили густі хащі, а територія стала заболоченою та занедбаною.

Місцевість знову повернулася до життя лише у 2007 році. Коли відновленою папірнею зайнялася відомий лікар, меценат та громадський діяч – Ольга Богомолець. Понад 4 роки тривали відновлювальні роботи, близько 60 тон сміття було вивезено, прилеглу територію осушено та піднято над рівнем річки Мика, і

створено ландшафтний парк. Ремонтні і реставраційні роботи велися спеціалістами з повним дотриманням стародавніх будівельних технологій, в замку було відновлено інтер'єри XVII-XIX ст. Також у 2008–2009 році до основної споруди було добудовано 35 метрову вежу, на якій було вмонтовано дзвін. У 2009 році, на річці поблизу будівлі, був встановлений пам'ятник засновнику Радомишльської папірні, на фундаменті якої тепер розміщений замок музей, архімандриту Єлисею Плетенецькому. Скульптура зображує монаха, що схиливши голову пливе вниз по річці у човні, і тримає у одній руці свічку що горить у день та вночі, а у другій руці тримає розкрити книгу. Це є перший пам'ятник людини на воді, також це перший пам'ятник цьому видатному церковному діячу. Цей пам'ятник було створено за ініціативи самої Ольги Богомолець, а виконано українським скульптором Владиславом Волосенком. Офіційно відкриття комплексу відбулося 30 вересня 2011 року. В серпні 2012 року відбулася презентація нового залу Богородиці. А в листопаді було відновлено технологію виробництва паперу XVI-XVII ст. Наступного року в замковій башті була відкрита каплиця ікони Божої Матері «Знамення на веселці».

На сьогодні це приватний музей комплекс, який дуже приваблює туристів. Гордістю музею є єдина в Європі колекція домашньої ікони, яку почала збирати Ольга Богомолець з 1995 року. Колекція нараховує фонд у 5 тисяч образів та скульптур створених у різних куточках України. Деякі ікони мають слід від радянського воєнничого атеїзму – прострелені кулями, деякі з виколотими очима, порубані шаблями. Різновид експонатів просто вражає від ікон писаних на полотні до ікон вилитих з металу та вирізьблених з дерева. Одним з найстаріших та найцінніших експонатів вважається кам'яна ікона св. Миколая Чудотворця точний її вік невідомо, однак спеціалісти котрі оглядали музей датують ікону приблизно 15–16 ст. Експозиція музей ділиться на 5 залів.

В одному з залів знаходиться концертна (Камінна, Михайлівська) зала та обрядова зала, де можна провести державний реєстр шлюбу. Концертна (Камінна, Михайлівська) зала може вмістити в собі приблизно 150 чоловік. У залі розташована скульптура Архангела Михаїла, а під нею розміщений великий камін, тому зала отримала подвійне ім'я В окремому залі є трапезна, де знаходиться замкова піч, потужна тяга цієї печі може слугувати для приготування їжі. Також фрески точних карт західноєвропейських земель 15–18 ст. створює особливий інтер'єр середньовіччя.

Таким чином, замок став одним з найцікавіших місць для туристів. Сторічна історія комплексу, чудово доповнює середньовічний інтер'єр споруди. Головною родзинкою стала, унікальна та єдина у Європі виставка домашньої ікони, яка нараховує більше 5 тисяч об'єктів. А навколо замку розкидається ландшафтний парк, який відкриває мальовничі краєвиди на два водоспади, та старовинні культури 17-19 ст. Також у замку збережено старий верстат для створення паперу. І кожен відвідувач особисто може виготовити собі клаптик паперу за старовинними технологіями. На сьогодні «замок Радомисль» сприяє розвитку туризму не тільки на Житомирщині, а і на Україні в цілому.

Список літератури

1. Український історичний календар-96. Науково-популярний та літературний альманах історичного товариства Нестора-літописця. АН України / За ред. акад. НАНУ П. Толочка. К., 1995.
2. Богомолець О. «Замок-музей Радомисль на Шляху Королів Via Regia». Київ, 2013.
3. Довідник з історії України (А–Я): Посібник для серед. загальноосв. навч. закл. / Заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. 2 вид. доопр. і доп. К., 2002.
4. Тимошенко Л. «Радомисль в історії Української церкви». Людина і світ. 1997. № 2. С. 6–11.

Харук С. Л.,
студентка 412 групи
Львівського торговельно-економічного університету
Чабанюк О. М.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Львівського торговельно-економічного університету

СОБІВАРТІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

Туристичний продукт – це попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо)».

У Міжнародних рекомендаціях зі статистики туризму 2008 (International Recommendations for Tourism Statistics 2008 – IRTS 2008) наведено відмінне від усталеного у вітчизняній науці визначення туристичного продукту, а саме обґрунтовано, що туристичний продукт «являє собою комбінацію різних аспектів (характеристики відвідуваних місць, види транспорту, види розміщення, конкретні види діяльності у місцях призначення тощо) навколо конкретного центру інтересів, наприклад екскурсії в природні заповідники, проживання на фермах, відвідування історичних і культурних об'єктів, відвідування конкретного міста, заняття конкретним видом спорту, пляжний туризм тощо.

Ціноутворення в сфері послуг і в туризмі має низку особливостей:

- туристичні послуги є кінцевим продуктом, призначеним безпосередньо для споживання, тому ціни на послуги – це роздрібні ціни;
- стійкий попит на туристичні послуги залежить від індивідуальних особливостей людини, тому при встановленні цін на них необхідно враховувати наступний психологічний момент: ціна не повинна викликати негативні емоції у потенційних покупців;
- процеси виробництва, реалізації і споживання послуг збігаються в часі, тому в сфері туризму застосовується сезонна диференціація цін і тарифів. Попит на туристичні послуги носить сезонний характер;
- туристичні послуги реалізуються як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тому при оцінці якості і стандартизації беруться до уваги міжнародні вимоги, бо ціни для іноземних туристів, як правило, більш високі, ніж для вітчизняних, і встановлюються у вільно конвертованій валюті;
- ціни на туристичні послуги включають споживну вартість, яка не набирає безпосередньо товарної форми (наприклад, пам'ятки історії, культури, архітектури тощо) або не є продуктами праці, а створені природою (гори, водоспади).

Ціна на туристичні послуги має дві межі: нижню і верхню. Нижньою межею виступає собівартість туристичного продукту, а верхню визначає попит на туристичні послуги. Отже, величина ціни на турпродукт визначається його вартістю і попитом. Окрім цього, на ціну туристичного продукту впливає цілий ряд факторів: категорія обслуговування, форма обслуговування (групова або індивідуальна), кон'юнктура ринку турпослуг, сезонність надання послуг, транспортний засіб, що використовується, ефективність реклами та інші.

Великий вплив на ціноутворення в туристичній індустрії має держава, і яка через різні засоби може регулювати ціни на туристичну продукцію. Так, в Україні майже всі пам'ятки природи, історії, культури, архітектури знаходяться в сфері впливу державного сектора. Вся соціальна інфраструктура, автомобільні дороги, залізниця та і більшість авіакомпаній контролюються державою. Держава встанов-

лює і регулює ціни в державних готелях, санаторіях, пансіонатах, будинках відпочинку. Частково держава може вплинути на ціну і за допомогою економічних важелів, наприклад, використовуючи валютний контроль, встановлюючи нові податки або збільшуючи існуючі.

Список літератури

1. Чабанюк О. М. Собівартість як методичний інструментарій управління. Суспільні трансформації і безпека: людина, держава, соціум : матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (17 червня 2016 р.). Львів : Львівський інститут МАУП, 2016. 190 с.

2. Чабанюк О. М. Завдання та функції обліку та контролю в управлінні основною діяльністю підприємств готельного бізнесу. Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 28 жовтня 2016 р. / редкол. : О. І. Черевко [та ін.] ; Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х. : ХДУХТ, 2016. 349 с.

3. Чабанюк О. М. Проблеми рекреації та сталий розвиток економіки. Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції : матеріали щорічної наукової конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів Львівського торговельно-економічного університету / [відповід. за вип. : проф. Семак Б. Б.]. Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2017. 440 с.

Наукове видання

**Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції**

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТІЙКОГО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

14–15 листопада 2019 р.

Підписано до друку 18.11.2019 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Arial.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 20.8. Облік.-вид. арк. 22.6.
Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*